

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 01786409 1

VÖRÖSMARTY
összes költői művei

Budapest,
Franklin-Társulat

DÉVAI ÁLLAMI FŐREÁLISKOLA.

Presented to the
LIBRARY of the
UNIVERSITY OF TORONTO

by
DR. ADA HEFTER

19
III. OS
tett
E
G.
ig
(E kön:
a Franklin társulat ajándéka.)
Król, Déva.

~~3493~~

4269

8.27
11

VÖRÖSMARTY

ÖSSZES KÖLTŐI MŰVEI.

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE

GYULAI PÁL.

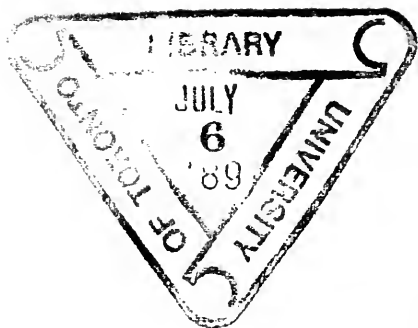
MÁSODIK KÖTET.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

DRÁMAI KÖLTEMÉNYEK.

1821—1844.

CSONGOR ÉS TÜNDE.

SZÍNJÁTÉK ÖT FELVONÁSBAN.

1830.

SZEMÉLYEK.

Csongor, ifju hős.

Kalmár,
Fejedelem,
Tudós, } vándorok.

Balga, földmivelő, utóbb Csongor szolgálója.

Dimitri, boltos rácz.

Kurrah,
Berreh,
Duzzog, } ördögfiak,

Tünde, tündérleány.

Ilma, Balga hitvese, Tünde szolgálója.

Mirigy, boszorkány.

Tündérek, *Nemtők* stb.

(A pogány kúnok idejéből.)

---

22 2 elv. az alv. am. st. + k. sz.
mag. v. v. z.
ELSŐ FELVONÁS.

(Kert.)

(Középet magányosan virágzó tündérfa áll, alatta Mirigy kötözve ül.
Csongor jö.)

Csongor. Minden országot bejártam,

Minden messze tartományt,
S a ki álmaimban él,
A dicsőt, az égi szépet
Semmi földön nem találtam.
Most mint elkapott levél.
Kit süvöltve hord a szél,
Nyugtalan vagyok magamban,
Örömben, bánatomban,
S lelkem vágy szárnyára kél.
Ah, de mit látok? középen
Ott egy almató virít,
Csillag, gyöngy és földi ágbói,
Három ellenző világból,
Új jelenség, új csoda,
S a ki ott kötözve ül.
A gonosz kaján anyó,
Nénje tán a vén időnek,
Mint lelánczolt fergeteg
Zsémbe és zúg; mit jelent ez?
Vén Mirigy —

Mirigy. Ah, nagy szerencse

Elhagyott agg ősz fejemnek,
Csongor úrfi, hogy közelgesz.
Látod, mint vagyok lekötve,
Minden embertől kerülve,
Félig éh, félig halott,

Csongor (félre). Minden szó, mint a hamis pénz,
Oly balúl cseneg fülemben. (Mirigyhez.)
Szólj, mi baj?

Mirigy. Csodát beszélek,

Millyen a nemes hazában
Rég nem történt.

Csongor. Tedd rövideé

Mirigy (félre). Hogy parancsol! — Halld tehát,

Kedves úrfi, kit szemfénynek,
Örömének, kellemének
Szült, s nevelt föl szép anyád —

Csongor. Vén penész, ne tétovázz,
Térj dologra, vagy biz Isten
Itt felejtlek a fatőben.

Mirigy. Légy kegyes. (Félre.) Hah! büszke gyermek,
Veszsz el, mint a füzi gomba:
Légy egérré, légy bogárrá,
Vagy légy olyan, mint Mirigy.

Csongor. Mit morogtál, vén Mirigy?

Mirigy. Csak tünődtem, mint beszéljem —
Látod itt ez almafát:
Mennyi ág, a hány levél,
Annyi új csodát terem.
Ezt — de nem vallok neki —
Ezt a rossz kopár tető,
Tán a naptól s csillagoktól
Terhbe jutván, úgy fogadta,
S szülte mint bosszú jelét;
Mert eddig rajt' egyéb
Rossz bogácsnál s árvahajnál
Nem termett: azért leve,
„A boszorkánydomb“ neve.

Csongor. Mily utálatos zavart szól,
Szép s rutakból összeszöve.

Mirigy. Most, nézd úrfi, a kopáron,
E szép almafő virágzik.
Szín ezüstből van virága.
S mint fehér rózsák ölében
Mász a fészkelő bogár,
Mint a légy, mely téjbe hullott,
Mint új hóban agg bogó —

Csongor. Mily kemény vas tőrödelmem,
Hogy még rá figyelhetek?
Szólj, s ne tétovázz, vagy e láncz
Megkettőzik csontodon ma.

Mirigy (félre). Hogy gebedj meg, azt kívánom,
Mérgeid tengerében, — Úrfi,
Hogy heves vagy, nem csodálom,
Ifjú még s tán sejtet is már,
Hogy tündér, aranyhajú lány —
Mit beszéltem!

Csongor. Mit beszélsz?

Mirigy. Csak álom.

Vén ajak, tudod, csevegni
Jobb' szeret, mint enni inni.
Halld tovább: ezüst virága
Csügg e tündér almafának,

S benne drága kő ragyog,
Három ízben elvirágzik,
Ez naponnan, este rajta,
Mint a szűz emlői bimbók,
Oly kis almák duzzadoznak,
És mikor közelget a
Szép borongó éjszaka,
És az éjfél, a gyilkosnak,
Denevérnek és tolvajnak,
S kósza szellemnek dele,
Száll, mint holló szárnya le :
S felleg ül vad csillagon,
Felleg, melyet az mocsárból,
Sárkányok sohajtatóból,
S nyilt sirokból összevon,
S szürke apján a bagoly
Szemmeresztve lovagol,
Rém a bolygó rém nyakán,
Csép anyó a piszkafán,
Szép regében halandóknak
Bal szerencsét, gyászt huhognak,
S a gyujtónak ór szeménél
Egy leégett ház tövénél
Isznak, esznek, alkudoznak,
S bömböl a bölömbika,
S a szüzek legjobb bika
Most fiát megy eltemetni,
Ölni, aztán eltemetni —

Csongor. Hah utálat, förtelem.

Nem! tovább nem tűrhetem.

Mirigy; Elmegy, itt hágy, kell sietnem,

Úrfi! úrfi! végezem már.

Csongor. Elfutnék a szörnyetegtől,

S a kívánság nem bocsát:

Hallanom kell.

Mirigy. Légy figyelmes.

Mint mondám, az éj, ha jó,

Érni kezd a fán az alma,

S mint egy most szült lánykaffő,

Oly aranynyá duzzad halma,

Még is ebben agg apádnak

És auyádnak haszna nincsen ;

Mert bár mennyien vigyáznak,

Báj szellő kel éj felében,

Melytől a szemek lehúynak,

S reggel a szedett fa áll,

Mint a puszta túskezál.
S mert legaggabb én vagyok,
Legtovább viraszthatok,
Azt beszélték, s ide köttek
A fatöhöz, s megnevettek,
Engem is pedig lesujt a
Búvös álmom ón hatalma,
És ez harmad éje már,
Étlen szomjan, hogy vigyázok.

Csongor. Mily nem ösmert gondolat,
Új kívánat, új remény ez,
Mely mint vert hab tengerén
Vándor éji villanat,
Háborús eszembe hat?

Mirigy. Hogy pusztúljon a kegyetlen!
Még sem old el lánczaimtól.
Vallanom kell többet is,
Vallanom kell a valót. —
Halljad úrfi, mely gyanúm van!
Innen tündér szép leányzó,
A ki e fát ülteté tán,
Hordja vissza, mint sajátját,
Az arany gyümölcsöt is.

Csongor (Mirigy lánczait leveri). Menj, siess el: lánczaidtól
Megmentett karom; de menj el.
Merre lábad visz, szemed lát.
Mert ha még e szent helyen
Itt talállak, eltemetlek.

Mirigy. Áldjon Isten — megboszúllak —
E jó tétédért — megfojtlak,
Csak tehetném! — légy szerencsés —
Mint az ördög pap süvegben.

Csongor. Menj, menj, menj, ne lássalak.

Mirigy (mentében). Nem megyek, míg büszkeséged
Szarva nem jut körmeimbe,
Mint a sánta nyúl leszek,
Mely kilencz fiát megette,
S a harasztba bujdosott. (El.)

Csongor. Szép fa, kertem új lakója.
Mely, mint nem várt ritka vendég
Félig föld, félig dicsó ég,
Ösmeretlen kéz csodája
Állsz előttem, s a kopárra
Életet, fényt, gazdagságot,
S hintesz álmat a sovártra,
Mint tehessem, mint lehet,

Hogy ne nyomjon engem álom,
 S megláthassam kincsedet?
 Földben állasz mely gyököddel,
 Égbe nyúlsz magas fejeddel,
 S rajtad csillagok teremnek,
 Zálogul talán szivemnek,
 Hogy, ha már ilyen,
 Üdv, gyönyör lesz szép gyümölcsöd.
 Szép fa, tündér kéz csodája,
 Vajha ilyen légy nekem.
 Ah, de mit tekint szemem?
 Szerelemnek rózsaszája,
 Mondd, minek nevezzem őt,
 A nem földit, a dicsőt?
 Hattyu szálla távol égből,
 Lassu dal volt suhogása,
 Boldog álom láthatása.
 S most, mint ébredő leány,
 Ringató szél lágy karján,
 Úgy közelget andalogva!
 Ah, tán ez, kit szívdobogva
 Vártam annyi hajnalon?
 Ah, tán e fa ültetője,
 Ennyi bájnak és gyönyörnek,
 Ennyi kincsnek asszonya?
 Rejts el lombok sátorá,
 Rejts el éjfél, szív, ne dobbanj,
 El ne árulj, el ne rontsad
 A szerencse útait.

Dal.

Álom, álom,
 Édes álom,
 Szállj a csendes föld fölé;
 Minden őrszem
 Húnyjon, csak nem
 A várt s váró kedvesé.

Csongor. Álom, álom, édes álom
 Ah, csak most ne légy halálom. (Elrejtetik.)

Tünde, Ilma (jönnek).

Ilma. Asszonyom, tudod, hogy engem
 E poros földről emeltél
 A magas tündér hazába,
 S csak azért, hogy ott napestig
 Csongor úrfiról beszéljek,

Ssép szemérről, szép hajárról,
Fejedelmi termetérről,
És arról a mézajakról
Mely dalt s csókokat terem.

Tünde. Ah, hogy ennyit tudsz csevegni.

Ilma Lásd, nem ok nélkül beszélek.

Itt nekem férjem maradt,
A kit Balgának neveznek.
Olyan Isten-verte had
Nincsen talán a fél világon,
Szomja, éhe mondhatatlan,
E nagy föld, kenyér ha volna,
S hozzá sajt a holdvilág,
Már eddig felfalta volna,
Hold az égen nem ragyogna,
S most itt nem járhatna láb.
S hogy még vannak tengerek,
Nincs egyébtől, mint csak attól,
Hogy bennök nem bor pezseg.
S asszonyom, lásd, e gonosz csont,
Első nap már verni kezdett,
És ijeszte, hogy megesz, ha
Enni nem hozok neki.
Tudni most azért szeretném:
Meddig tart e bujdosásunk?
Mert, mi könnyen eshetik,
Hogy még itt e csipkefán
A rokonságnak miatta,
Fenn akad csipkés ruhám,
S Balga itt talál az ágon,
Azt gondolja, som vagyok,
És nekem jön, és leszed:
Akkor jaj lesz életemnek,
Jaj szegény tündér fejemnek!

Tünde. Ah! ne kelts föl bánatimból.

Ilma! *Ilma!* messze honból,
Látod, mily hiába járok.
E kies fát mily hiába
Ültetém vad föld porába,
Kedvesemre nem találok.
A fa kincseket terem,
A fő kincs, a szerelem,
Szép világa álmainnak,
Mellyek e vidékre vonnak,
Ah, az rajta nem terem.

Ilma. Asszonyom, mit adsz, ha mondom,

Hogy belül a lomb alatt,
Csongor úrfi szúnyad ott?

Tünde. Ilma, mit beszélsz bohóul?

Ilma. Engedd hát, hogy én öleljem.

Tünde. Áldott, kedvező szerencse,

Mint köszönjem ezt neked!

Ilma. A szerencse vak gyerek,

Ezt inkább nekem köszönjed.

Tünde. Vágyaimnak vég határa,

Itt vagy, s reszketek belépni.

Ilma. Késel? Megmutassam-e,

Mint kell sűrű galy között

A szerelmezt föl találni?

Tünde. Hagyd el, Ilma, a szerelmes

Csillagot hordoz szemében:

Annak nincs sötét s homály;

Bár bolyongjon éj felében,

Kedvesére rá talál.

Menj, míg itt mulat szerelmem,

S régi kinjait elenyelgem.

Keltds föl a kis csalogányt,

Hogy, míg senki nincsen ébren,

Ő szerelmi kéjt zenegjen,

S dallal töltse a magányt. (El.)

Ilma. Úgy legyen: de ah, mi szépen

Körmöcziznek itt az almák.

Kár, hogy nem lehet megenni!

Itt egy férges is fityeg,

S mert az alma szinarany,

Férge nem gyémánt-e vajjon?

Vagy tán Balga lett bogárrá,

A mióta elvagyok,

S most itt benne bujdosik?

Ah, be megjárnám vele.

Nem kell férges alma, nem.

(Le akar egyet szakasztani, s nem tud.)

Hah, hogy nem nekünk terem!

(A kert belsejébe vonul. Mirigy jö.)

Mirigy. Átkozott hatalmas álom!

Háromszor kivájta körmöm

E hitetlen két szemet,

És háromszor visszatettem

Mérges harmatban mosottan,

Fénybogárral megrakottan,

Még is álom nyomta el.

De mi ez, mely ritka fény?

Fenn ragyognak már az almák,
 S a szerelem puha ágyán,
 Hah, ott szúnyad a tündér lány.
 Dús aranyló hajazatja
 A szép ifjat elborítja,
 S boldogságot álmodik.
 Nem, nem, ezt nem nézhetem,
 A boszú hajt és kajánság,
 Szép hajában kárt teszek.

(Tünde s Csongor egy gyepágyon a fán belül, annak lombjaitól félig eltakarva látszanak. Mirigy lopva közelit Tündéhez, s hajából egy fürtöt levág.)

Mirigy. Megvan, megvan! e hajakkal
 Elborítom lányomat.
 Csongor lássa s megcsalódjék,
 Karjain elandalodjék,
 S akkor én uralkodom. (El.)

Ilma (jö). Istenem, már reggel is lesz,
 Még is a földön vagyunk;
 S milly unalmas itt az élet,
 Annak, a ki nem szeret,
 Hát még, a kit nem szeretnek!
 Ah, de mit látok? riadva
 És bosszúsan jó ki Tünde.

Tünde és Csongor (jönnek),

Csongor (esdekelve). Tünde, nem maradsz tovább?

Tünde. Csongor, nem lehet, bocsáss.

Csongor. Nem kötöz le hű szerelmem?

Tünde. Ah, szerelmed üz tovább.

Csongor. Éltemet viszed magaddal.

Tünde. Éltemet hagyom helyette.

Csongor. Tünde! Tünde! még alig

Láttam arczod hajnalában,
 Szép szemed két csillagában

Felderülni mennyemet;

Illetetlen ajkaiddal

Szívköttő hajfodraiddal

Még nem játszhatott szerelmem

S Tünde, búcsút kell-e vennem?

Tünde. Mig alig szemléltelek,

Hű szerelmem hajnalát,

Rózsabokrát vágyaimnak,

Rég ohajtott kincsemet,

S ösmeretlen karjaidtól,

Még nem izlett csókjaidtól,

Elszakasztom szívemet.

Csongor. Vérzenem hagysz —
Tünde. Vérzem én is

Orvosolhatatlanúl.

Csongor. Ajkad hajnalló egén
Ily halálszó zúg-e, Tünde?

Tünde. Ah bocsáss, nem késhetem.

Csongor. Szólj, mi hajt el édesem?

Tünde. Csongor, ah — vagy mondjam-e?

Egy gonosz van, a ki üldöz,

Egy hatalmas gyűlölője

Uj szerelmünk frigyinek.

Erzem, érzem nagy hatalmát —

Csongor. Napfényt többé soha nem lát,

Mondd, ki az? hogy kardra hányjam,

S mélyen, mélyben tengereknél,

Eltemessem, mint az ólmot.

Szólj, nevezd meg a gonoszt —

És —

Tünde. Ne lázadj fel hiába:

Hős karod nem árthat annak,

A ki titkon vétkezik.

Nézzed e fát, a gyönyörnek

Fája volna; itt reméltem.

Szerelemtől boldogítva,

Senkitől sem háborítva,

Vágyaimnak álmait

Teljesedni karjaidban;

Itt reméltem árnyaiban,

S mily gyönyörnek éjeit!

S ím az első éjjelen

Or kezek megbántanak,

És elárúlt titkaimmal,

Káróhajtó hatalommal,

Ellenségim játszanak.

Vissza hát a messze honba,

Visszahordom kincsemet,

Hol magányos napjaimban,

Mig szivemben egy sóhaj van,

Érted égve, érted aggva,

Mondhatatlan bú temet.

Csongor. Tünde, egy szót hagyj szivemnek;

Merre tartod honodat?

Tünde. Ah, ne újítsd kínomat:

A madárnak tolla van,

S nem repülhet annyira:

A folyamnak árja van,

S nem foly árja oly tova.
Zúgva kél a fergeteg,
S Tündérhonban üdlikig
Hol magányos búm lakik,
Míg elér, alig piheg:
Gyenge szellőként lebegvén
A legifjabb rózsza keblén,
Mint sohajtás, úgy hal el.
A kis illatajku méh,
Melly az ifjú rózsza keblén
Álmadozva ringadoz,
Föl nem ébred, nem gyanítja,
Hogy vihar fuvalma volt,
Mely miatt az ág hajolt.
Így, hová sebes madár,
Fereteg, viz el nem érnek,
Kedves, ah, hogyan jöhetnél,
Ertem sors bitangja lennél!

Csongor. Ah, ha nézlek, és ha hallak,
Szívem elvész bánatában,
Es ez egy lélek csekély,
Meggondolni, mint bírálak,
Mint vagy itt, s mint nem leendesz?
Tünde nézz körül utószor:
Még, ha föld ez, és az ég,
Hidd, meglátlak valaha.

Tünde. Most és többé nem soha.
Csongor, ah ne légy felejtőm.
Hú szerelmem e kebelben
Mint az általültetett ág,
Mely tavaszt és új napot vár,
Úgy fog várni évről évre,
Es örökre nem virítani —
Csongor, ah az éj mulik,
Végzetemnek úz hatalma
Tünde búesút mond, siralmast,
Az örömnék és neked. (E1.)

Csongor. Volt-e? vagy csak álmodám?
Es az éjnek költeménye
Font körül e gyász tünettel?
Hah ki ez, még — Böske, állj meg,
Böske, kérlek.

Ilma (jö). Ilma kérem,
Oly paraszt név nincs divatban,
A hol Tünde tart lakást.

Csongor. Ilma hát —

Ilma. Kis szolgálója.

Csongor. Asszonyod, ha oly kegyetlen,

Ilma, állj te meg szavamra.

Mondd el fényes üdlakot

Tündérhonban hol keressem.

Ilma. Csongor úrfi, megbocsáss,

Már a hajnal csillag int

S mig hattyúvá változom,

Ahhoz is csak kell idő.

Aztán, jól tudod, melegben

Nem jó járni az egekben.

Csongor. Ilma, dévaj, mit beszélsz?

Azt csak, Ilma: merre menjek,

Napkeletre, napnyugotra —

Ilma. „Sík mezőben hármass út,

Jobbra, balra szerte fut,

A középső célra jut.“

Csongor úrfi, jó szerencsét. (El.)

Csongor. Jaj, mi szörnyen elhagyattam!

Tündéralmaim világa,

Ah, miért is hajnalodtál.

Ily hamar hogy elborúlj?

Most fényhez szokott szememnek

E ború, az éj sötéte

Oly ijesztő, oly nehéz.

Éjfél fekszik a napon,

A szelid hold nem világít,

Míg elveszett üdvömet,

Tünde, téged nem talállak,

Pusztá légy, s kietlen ég,

Légy vadonná, föld; szivemben

Végtelen vadon nyílik.

S benne bujdosik szerelmem

Boldogsága romjain — de

Mit tünődöm itt? Megyek:

Isten áldjon agg apám,

Isten áldjon agg anyám,

Megsirattok tán; de többé

Engem nem találtok itt.

Tündérhonban üdlakon,

Virrad ékes hajnalom:

Arra, mint vihar, ragadnak

Öt ohajtó vágyaim.

Nincs nyugalnam, életem nincs,

Míg nem bírják karjaim. (El.)

(Sík.)

(Középett hármas út. Az ördögfiak háromfelől jönnek. Legelőbb Duzzog egy rókafiat hajt által a színen.)

Duzzog. Hóhe! hóhe! hóhe, hó! (EL.)
Kurrah. Berreh, hóhe!
Berreh. Kurrah, hó!
Kurrah. Mit kerestél?
Berreh. Mit találtál?
Kurrah. Ürge czombot.
Berreh. Szárca lábot.
Kurrah. Rossz ebéd.
Berreh. Szegény ebéd.
Kurrah. Vissza, vissza, vissza még. (EL.)
Berreh. Jobbra én, te balra mégy. (EL.)
Duzzog (kivül). Hóhe! róka, hóhe, hó!
 Csülködét már elharaptam,
 Gödrödet befojtogattam;
 Hóhe! róka, hóhe, hó!

Kurrah, Berreh (jönnek).

Kurrah. Mit kerestél?
Berreh. Mit találtál?
Kurrah. Loptam loptam egy tojást,
Berreh. Add, hadd lássam micsodást.
Kurrah. Tarka barka.
Berreh. Szép tojás.
Kurrah. Vén bagolyból vén tojás.
 Fészken ült, nagy álma volt:
 Ifju nőnek ablakán
 (Szóke volt és halovány)
 Zörgetett a vén zsvány,
 Hármas három éjszakán;
 Most alutt, majd összedült,
 Szürke hátán bolha ült.
Berreh. Azt megetted.
Kurrah. Elvetettem.
Berreh. Majd kikel
Kurrah. Bagolyba tettem.
 Azt álmodta, csibehús.
Berreh. A bolondos vén anyús!
Kurrah. Loptam egy tojást alóla,
 S megkopasztottam magát.
Berreh. Ily csodát még nem hallottam.
Kurrah. Majd kikölti nyolcz fiát.
 És repülni nyavalyás

Nem fog tudni, mászva mász,
És megeszszük, jó ebéd lesz.

Berreh. Jobb, ha eszszük, mint ha ő esz!

Kurrah. Mit kerestél, mit találtál?

Berreh. Parti bürkön kék bogár ült.

Kurrah. Add, hadd lássam.

Berreh. Útra készült,
S megfogám.

Kurrah. Nem hoztad el?

Berreh. Domb alatt tehén legel,
Annak adtam, hogy pusztúljon,
Teje tőle megromoljon,
Borja téjtől dombra hulljon.

Kurrah. Ott megeszszük, jó ebéd lesz,

Berreh. Jobb, ha eszszük, mint ha ő esz.

Kurrah. Vissza, vissza, vissza még. (El.)

Berreh. Jobbra én, te balra mégy. (El.)

Duzzog (kivül). Hőhe! róka, hőhe, hő!

Vagy megeszlek, vagy egyél meg,

Körmeim között gebedj meg.

Hőhe, róka, hőhe, hő!

Kurrah, Berreh (jönnek.)

Kurrah. A bagoly megkergetett.

Vén Mirigy volt a bagoly.

Berreh. A tehén megkergetett,

Vén Mirigy volt a tehén.

Kurrah. Nyolcz tojását mind megitta.

Berreh. Borja tőgyét vérre szopta.

Kurrah. Megijedtem, elszaladtam,

A tojást is összezúztam.

Nincs mit inni, nincs mit enni.

Berreh. Étlen, szomjan kell heverni.

Duzzog (a rókát kergetve jö). Sánta róka, hőhe, hő!

Már alig piheghetek;

Megharaptál, én megeszlek:

Hőhe! sánta róka, hő! (Elfogja a rókát.)

Kurrah. Mit kerestél?

Berreh. Mit találtál?

Duzzog (a rókát mutogatva). Rókahúst,

Csibehúst.

Róka a csibét megette,

Hogy keresték, csak nevette.

Most elfogtam, és megeszszük,

Gyomrainkba eltemetjük.

Kurrah. Mely dicső egy lakzi ez.

Berreh. Rókahúsból csibe lesz.
Duzzog (elbocsátja a rókát.) Rókahús,
Csibehús,
El ne fuss !
Mind (a róka után futva). Hőhe, sánta róka, hő ! (El.)
Mirigy (jö). Haj ki lányom, rókalányom,
Hajj elő ! —
Hogy zavartak minapában,
Félelemből lányom arcát
Rókabőrbe öltözém át,
S elbocsátám a harasztban,
Már eddig südő lehet.
Most meg visszaalakítom,
Szép arany hajjal borítom,
Csongor majd belé szeret.
Hajj ki, lányom, rókalányom,
Hajj elő ! — hogy nem találom !
A majorba ment talán
Csirkeszív, lúdmáj után.
Hajj ki, lányom, rókalányom,
Hajj elő ! — (A bokrokat megzörgetve, el.)

Tünde, Ilma (jönnek).

Tünde. Ilma én itt meghalok.
Ilma. Ah, ne halj meg asszonyom,
Nincs, hová temesselek.
Tünde. Veszteségem kínja tenger,
Rajta szélvész bánatom.
Ilma. Tenger színe változandó.
Tünde. Veszteségem kínja nem.
Ilma. A szélvészek elmulandók.
Tünde. Bánatom hatalma nem.
Ilma. Ah, ez mind azért vagyok,
Mert magad sem vagy halandó.
Tünde. Ilma, mondd el, mit tegyek ?
A hitetlen ész tanácsa
Lelkemet már nem szolgálja,
S szívem olly igen beteg.
Ilma. Azt igen bölcsen teszed.
Hogy tanácsomat kívánod,
Itt a földön, asszonyom,
Hol te, mint én, nem születted,
Mert a gönczöl csillagán,
Úgy termettél rózsafán ;
Onnan egy vihar lerázott,
S Csongor úrfi kebelén

- Virradál meg, ébredél fel :
 Kínos édes érzeménynyel
 S most kérsz, hogy segítsek én.
- Tünde.* Ilma, ily vigasztalóm vagy ?
- Ilma.* Halld tovább: a munka nem nagy
 Csongor urfi erre jó,
 Itt e hármás útelő,
 Erre, mondtam, hogy menendüink,
- Tünde.* S az, mi hasznot hajt nekem ?
- Ilma.* Itt az úton jelt tegyünk.
- Tünde.* Ilma, Ilma kedvesem,
 Mondd, mi jel legyen ?
- Ilma.* Halálfő.
- Tünde.* Visszarémül
- Ilma.* Hát reményfő.
- Tünde.* Millyen az ?
- Ilma.* Halld asszonyom :
 Hagyd itt a kis ujjodat.
 A kis ujj már azt jelenti,
 Hogy nagyobb ujj is vagyon.
- Tünde.* Lelkemet, ha úgy lehetne,
 Hagynám, Ilma, zálogúl.
 Tán felfogná társaúl,
 S avval hozzám elsietne. —
 Ah, de úgy sem volna jó:
 Mert ha lelkem nála lenne,
 Vissza hozzám nem sietne,
 A mint vissza, tört hajó
 Árva parthoz nem siet,
 Mellyen a búbánat él,
 A reménység sem remél,
 S mindent pusztaság temet.
- Ilma.* Hagyd el a nehéz tünődést
 Asszonyom, te szép virágszál,
 Már tudom, mi jelt teszünk.
 Nézd, a tiszta szép homok
 Ebben a kis lábnyomok
 Csongor úrfinak szemében
 Mind vezérlő csillagok.
 Add inkább hát lábadat,
 Hadd nyomom le a homokba.
- Tünde.* Ilma, nézd itt lábnyomom.
- Ilma.* S most én is nyomot hagyok,
 S mellé hosszú nagy fület,
 Balga férjem ezímerét.

Tünde. A sötétben szikra is világít,
Jó reményem el ne hagyj. (El.)
Ilma. Jaj, jaj! ott a telken Balga ásít;
Nincs más mentség, mint: szaladj. (El.)

Mirigy s a Manók jönnek.

Mirigy. Hah, hogy átkaim kifogytak!
Kurrah. Kell-e róka, vén Mirigy?
Mirigy. Veszsz meg érte hogy, megetted.
Berreh. Kell-e róka, vén Mirigy?
Mirigy. Vére benned föllobogjon;
Egj miatta, mint pokol.
Duzzog. Hőhe, róka, sánta róka,
Kell-e rókahús, Mirigy?
Mirigy. Ordítson föl álmaidból,
A mit ettél, rossz kölyök.
Mind. Kell-e róka vén Mirigy?
Mirigy. Mindegyik falat haraggá
Forrjon össze bennetek;
A gyűlölség ostorozzon,
Egymás ellen fölhuszítson:
Marakodva vesszetek. (El.)
Kurrah. Hah, mi hő ez.
Berreh. Jaj, megégek!
Kurrah. Duzzog, Duzzog! én megütlek.
Duzzog. Kurrah, Kurrah! megharaplak.
Berreh. (Kurrahhoz). Üsd fülön, rossz húst hozott. —
Jaj megégek.
Kurrah. Hah, minő hév.
Berreh. Meg ne verd, csak üsd agyon.
Duzzog. Vén szelindek, nem nagyon.
Kurrah. Összetörlek.
Berreh. Összezúzlak.
Duzzog. Megkörmöllek, megharaplak.
Kurrah. Itt a boeskor, érd utól.
Berreh. Itt az ostor, vágd pofúl.
Duzzog. A palást meg rám borúl.
(Elkapkodják egymástól a pörös jószágokat.)
Kurrah. Állj elébe.
Berreh. Törd agyon.
Duzzog. Vén szelindek, nem nagyon.

MÁSODIK FELVONÁS.

(Hármas út vidéke.)

Csongor. Tévedésnek hármas úta,
 Útam itt ez volna hát,
 Mellyen éltem sugarát
 Fölkeresnem Ilma mondta.
 A közép a biztos út,
 Oh, de mellyik nem közép itt?
 Mellyik az, melly ezelra jut?
 Itt egymásba összefutnak,
 Egy csekély ponton nyugosznak,
 S mennyi ország, mennyi tenger
 Nyúlik végeik között!
 Vagy tán vége nincs az útnak
 Végtelenbe téved el,
 S rajt' az élet úgy vesz el,
 Mint mi képet jégre írnak?
 Ím, de itt a hármas útvég,
 Mint varázskör áll előttem;
 A kívánság, a reménység,
 Int, von, ösztönöz belépnem.

(Fellép a hármas útra.)

Hah! mely tekintet! Egy raj a világ,
 A legkisebb por, mint él, mint mozog.
 S mi vándor arczok jönnek itt elém?

Kalmár (jő). Szomszédim a két Indiák nekem,
 S az új világnak minden partjai
 Ösmérnek engem és hajóimat.
 Még egyszer ennyi! és a félvilág
 Kincsét zsebemben hordozom.
 Mi lesz még zárva ennyi báj előtt!
 Az éjet nappá, éjjé a napot
 Varázslom által, és a szerelem
 Arany bilincsre kötve, mint urát,
 Fog bébocsátni titkos ajtaján;
 S örömnnek, fénynek, kedvnek kútfeje,
 Barátokat fog látni palotám,
 A millyeket szív s ész ohajt.

Csongor. Megállj.

Kalmár. Pénz kell-e? izzadj; járj utána, s lesz. —
 Tőlem csak annak jut, ki dolgozik.

Csongor. Más az, mit kérek: tedd le gondodat.
 Te sokfelé jársz, dús hajóidod,

A hol kel és száll, láttad a napot,
Szólj, Tündérhonban üdlak merre van?
Kalmár. Ah, hát beteg vagy? Ódd magad, hogy a
Tündér hazában éhen el ne vedszsz.
Itt van zsebemben a tündér világ,
Itt láthatod meg, jersze, légy buvár. (Megy.)
Ez a fiú megunta étkeit,
S most csillagokra éhezik szegény.
Nagyon mohón! a csillag messze van
És fenn, igen fenn! — s színezüst-e vajjon?
(Vissza kiált, zsebére ütve.)

Itt a Tündérhon, itt van, nézd, viszem.
Csongor. Hideg pénzbánya! minden kincsédért
Az egy szerelmet, még nevét sem adnám:
Jobb, égjen a szív, mint fagy ölje meg.
Fejedelem (jö). Te Zeüsz, te Isten, vagy bár milly nevű légy
Ki e világot részre szagगतád,
Földünket mért nem alkotád nagyobbá.
Nem akkorává, hogy ha bírhatom,
Ne kelljen búnom a napfény elől,
A nagyban e kis morzsadomb urának. (Seregeihez.)
Ti napkeletre, napnyugotra ti,
Hatalmamat hordozza kardotok.
Hogy, mig leszál ott, itt már fenn ragyogjon
Szolgálatomban a nap s birtokom,
Mig én leszek, ne lászon éjszakát.

Csongor. Megállj!

Fejedelem. Te por, kit lábam eltapod.

Csongor. Nem por, ha ember, olyan mint te vagy,
Vagy inkább ember és por mint te vagy.

Fejedelem. Ne öljd időt, ha por vagy, szólj, mi kell?

Csongor. Csak egyre kérlek Mert te messze bírsz,
S nagy birodalmad nem tud éjszakát,
Mondd meg nekem, hová kell tartanom,
Hogy Tündérhonban, érjem üdlakot?

Fejedelem. Vagy úgy? kireppt a madár, az ész,
S a fészek pusztá, szellők sípja lett.
Tündérhon, üdlak? oh igen, talán
Ha úgy mehetnék, mint a gondolat,
Vagy mint az égben repkedő sugár,
Egyik csillagtól másik, s a mi van,
Mind meghódolna. — Menj, menj, jó fiú,
Tündérhon ott van, a hol én vagyok.
Jer, légy vitézem! Nem tetszik? De menj bár.
Ha feltalálod, meghódíttatom,
S rabságra fűzöm minden emberét. (Magában.)

Szegény fiú, kár érte, semmivé lesz,
S mi szép halála lenne harczaimban! (El.)

Csongor. Az megvető volt, ez még gőgös is,
Raboknak rabja! kincs és hatalom
Már nem segíthet. — Itt a tudomány
Jó, távolaiba elmerült szemekkel.
Kinyílt előtte, mint könyv, a világ,
S ő, mint ki könyv nélkül is tudja már,
Olvassa folyvást, a mi benne van.
Vagy inkább, a mit gondol, s benne nincs.
De várjuk el, tán tudja üdlakot,
S tanácsa által boldoggá teszen.

Tudós (elmélkedve jö). Erő az Isten! úgy kell lennie,
Ész és erő, vagy inkább még erő:
Erő az ész is, mert uralkodik,
S mi az? természet, most felelj, ha tudsz.
Munkáit értem, nem tudom magát.
Erő, vagy Isten, mellyik szó erősebb?
Szavak, nevek, ti öltök minket el!
Ezerszer oszlatám már szűz elemre
Az össze-visszajárt természetet!
A képzelődés elfáradt agyamban,
S még Istenem sincs. Nem tudom, mi az?
Vagy kit nevezzek annak. És ezért
Fáradtam annyi éjimen, s naponnan,
Hogy azt mondhassam, semmit sem tudok!
És mégis ezt a nem tudást nem adnám
Egész hadért, mely, hogy tud, azt hiszi.

Csongor. A bölcseségnek ez csodálatos,
Könnyű nemét választja. „Nem tudom,
Ez minden, a mit tud, s valóban,
Ez nem sok fejtörést kíván, s ez által
Egyszerre minden gáncs elől kitérünk,
Oh ember, ember, önség áldozatja.

Tudós. S a lélek! — a mi gondol és akar,
Ohajt és képzelt, búsong és örül;
Ez a világok alkotója bennem,
S rontója annak, a mit alkotott;
A lélek! a mi emberré teszen,
Azt mondom annak, s még nem ösmerem,
Én én vagyok, s mi ez? nem tudhatom.
Oh, miért az észnek nincs fogó keze,
Vagy mért a lélek meg nem fogható?

Csongor. Rettentő ember, lelkét, Istenét
Elrázza, mint a terhes út porát;
S a szép világot bús éjjé teszi,

Csakhogyné lássa, mint lesz semmivé!
Oh! Tündérhont ez nem mutat nekem.
Szűnyadj szerelmem, még nincs hajnalod.

Tudós. Az, a mi van, lesz túl az életen!

Hinném; de késő; álmod elröpült.
De ím, egy ifju vár az úton ott,
Egy ember, olyan, mint anyám fia.
Talán tanulni vágyna? megkinálok;
Mert milly öröm találni hallgatót.

(Csongorhoz.)

Jó ifju, mit kívánsz megtudni, szólj!
A nap körül hány kis világ forog.
Az üstökös hány, hány a bujdosó,
Kit ember ösmer, a mióta él,
És írni tud — mind elszámálhatom.
Hányféle fajból áll a földi nem
Bogártól emberig, s a szörnyekig,
Kiket csodául a tenger nevel!
Mi a villám, a szélvész és eső,
Vagy a természet durva testei
Emberkéz által mint fajulnak el,
Élet s halálnak kétes eszközeivé?

Mindent tudok már, mindent, — még egyet —

Csongor. Kevés, de minden, a mit kérdezek:

Nézd, ifju lelkem Tündérhonba vágy,
Dúst és hatalnast kérdék, merre van,
És senki meg nem mondta, mondd te meg,
S nyisd fel tudásod kincstárát előttem.

Tudós. Költők világa, szép tündérvilág,

Mi kár, hogy álom, gyermeknek való!
Ébredj föl! vagy, ha még álmodni jobb,
Menj, álmodd vissza, a mit álmodál,
Mert a valóság csalt remény —

Csongor. Ne ronts el,

Ez egy kívánság éltet; nélküle
Pusztább az élet, mint egy puszta domb,
Melyen bogácsot kerget a vihar.

Tudós. S úgy van; de ott a tenger, halj bele.

Ha már meguntad, látni a napot.
Vagy élj, s mozogj, hogy életet ne únj.

Csongor. S ez minden, a miért az ember él?

Setét, üres, határtalan kebel,
Oh, a te magányod rémítő lehet!
S így utazóim útra nem vezetnek.
Egyik mint bálványt, hitvány port ölel,
A másik rommá tenné a világot,

Csakhogya fölötta ő lehessen úr.
 S ez a legszörnyebb mindenek között:
 Mint a halál jár élő lábakon,
 És pusztá sirt hord hó kebel helyett.
 Oh szerelem, gyújts utamra csillagot.
 S te légy vezérem Tündérhon felé! (Kitép.)

- Balga* (jö). Jaj nekem!
- Csongor.* Ki jajgat itt?
- Balga* Jaj! az ágon fennakadtam.
- Csongor.* S most mi hord itt?
- Balga.* Leszakadtam,
 Mert a madzag gyenge volt.
- Csongor.* Hah! tehát ágról szakadt.
 Szólj, ki vagy?
- Balga.* Hej! Csongor úrfi,
 Kár, hogy engem még nem ösmersz,
 Látod, én tudom, ki vagy.
- Csongor.* Meglehet.
- Balga.* De úgy van, úr vagy,
 Én pedig szabó vagyok,
 A sivány földnek szabója;
 Én kivágom, és bevarrom.
- Csongor.* Foldozója vagy tehát?
- Balga.* Rá kalász ruhát adok.
- Csongor.* Csak latorkodol; ne hidd.
- Balga.* Nem biz én! de halld tovább.
 Udvarodnál egy leány volt,
 Böske néven, a kit ösmersz;
 Ezt én eljegyeztem immár,
 S most egyszerre szárnya nőtt,
 Mint az ájtatos közönség
 A faképnél a papot,
 Itt felejtett, itt hagyott.
- Csongor.* S a düh gatyamadzagával,
 Hogy nyakon kötötted a bűt,
 Mind ezért volt?
- Balga.* Mind ezért.
- Csongor.* S, a düh meztelen maradt.
- Balga.* Úgy, s a madzag elszakadt.
- Csongor.* (félre). Ostobának kedvez a sors,
 Úgy beszélük, és való.
 Úti társnak ezt veszem föl. —
 Szólj, miért nem térsz ekédhez?
- Balga.* Jaj! ne búsíts! földem olyan
 Mint az árva tót deák.
 Elfogadja a magot,

És terem, de nem gyümölcsöt,
Durva tüskét, rossz csalánt,
S háladatlan vad zabot.
A paraj s gyom benne oly nagy,
Mint bozótban parti nád:
Tátos róka hál alatta,
Mérges gyíkot fojtogat;
Sárkány fészken kan lidércz ül.
S ilyen-adtát kurjogat.
Szörnyűség csak látni is:
Borzas, mint az ördög anyja,
Kit hajánál fogva hurczol
Fereteg —

Csongor. Hagyd, már eléggé

Látom, ellensége vagy.
Telkeden, ha orra buktál,
És nem szívesen hasaltál,
S rajtad tánczolt volna bot,
Jobban, immár nem gyülnéd.

Balga. Úgy van, úgy van, azt cselekvém.

Csongor. S mert már vissza nem sohajtasz,
Szólj, hová vagy elmenendő?

Balga. Böske nyomdokát csapászom,
S felkötöm, ha megtalálom,
Ő, tudom, le nem szakad.

Csongor. Akkor hárman hullanátok.

Balga. Oh a föld elég erős.

Csongor. Hogy neveznek?

Balga. A ki csúfol
Annak Balga, másnak Árki
Tisztességes jó nevem.

Csongor. Balga, hallod, Böske híved,
Ilma már, nem Böske többé;
S Tündérhonba költözött.

Balga. Vajjon ugy-e?

Csongor. Úgy vagyon.
Tündérhonban üdlakot,
Merre van, tán tudhatod.

Balga. Hogy ne! megvan sok mesében,
Tán az álmoskönyvben is.
De hogy ő is, Böske — Ilma,
Hogy tündérré változott!
Varjuvá tán? meglehet,
De tündérré nem lehet.

Csongor. Balga, jer szolgálj nekem.

Balga. Oh örömmel, száz örömmel.

Csongor. Menjünk Tündérhon felé.

A szép Tünde ott világol.

Balga. Ott világol —

Csongor. Elmerültél,

Mit csodálsz!

Balga. Itt a homokban —

Csongor. Mit?

Balga. Szamárfület találtam,

És tehéncsapást; ha ez nem

Böske lába, veszszek el.

Csongor. Oh öröm, s ez Tünde lába,

Mert kié is lenne ilyen?

A szemérem ajtajánál,

Melly a szépség arczain hál,

A szerelem ily lábakon jár,

Csendesen, hogy fel ne verje,

S nyúgodalmát édesitse;

Az öröm busúlt szivekbe

Illyen lábakon suhan be,

S alszik a gond, mint a gyermek,

Mely sirásban fáradott meg,

Föl nem ébred, meg nem hallja,

Hogy vendég jön és megyen!

Balga. Medve czammog a hegyen,

S annak illyen lába van;

Illyen lábön csúsz az ólnál,

Nád sövényű juhakolnál:

S míg ez mindent összemász,

Alszik a boros juhász,

Úgy megalszik, szinte nyeg,

A szakállos köpönyeg,

(Bunda máskép), melly alatta

A szugolyban hentereg,

S föl nem ébred, meg nem hallja,

Hogy zsvány jön és megyen.

Csongor. Oh, ez a láb láb lehetne,

Oly parányi, oly csinos.

Balga. Oh, ez a láb láb lehetne,

Csak ne volna oly temérdek.

Csongor. Tünde! Tünde! erre jártál.

Balga. Halld uram, mint szolgál, illik,

Hogy megértsem, mit beszélsz?

Tünde mondod?

Csongor. Fény leánya.

Balga. Az tán villámlás lehet.

Csongor. Csillag.

- Balga.* Gönczöl hintájában
A kerékagy.
- Csongor.* A teremtés
Nála nélkül sirhalom.
- Balga.* Holt tetem; de mondd, mi ez,
A mit itt pajzsodra vágsz?
- Csongor.* Lábnyomának másolatja.
- Balga.* S Tünde lába volna ez?
- Csongor.* Úgy imádd, hogy üdvözülj.
- Balga.* Megesalóddol, kéznyom az,
Böske tán orrára bukkant,
S lába itt, a kéz amott
A homokban jelt hagyott.
- Csongor.* Balga, mit mondasz, mi láb ez?
- Balga.* Böske, hogy pofon csapott,
Rajtam oly nyomot hagyott.
- Csongor.* Oh, a kéz is undok ehhez,
S a legszebb láb medvetalp.
En ezt pajzsomon viszem,
S nem lesz álmom, nem nyugalmam,
Mig valóját nem nyerem.
- Balga.* En is Böske lábnyomát
E darab deszkán viszem.
Eddig ajtó, most paizs,
Haj, de láb ám még ez is;
Kár, hogy rá nem fér egészen!
Majd csak hozzá gondolom,
Ami még hibázni fog.
- Csongor.* Jősz-e már?
- Balga.* Megyek, futok.
De hová?
- Csongor.* Fel, Tündérhonba.
- Balga.* Ah, a láb is elkopik,
Míg elér oly messzire.
- Csongor.* Údlakon kell megpihennünk.
- Balga.* Addig megpenészedünk.
- Csongor.* Oh kívánság, légy viharrá,
Vígy, ragadj el engemet.
- Balga.* Rossz szekér az, bakja nincsen,
Balga nem talál ülést.
- Csongor.* (megáll). Melly üvöltés, mely kiáltás!
Hallod a zajt?
- Balga.* A siketség
Hallaná, bár föld alatt,
Mint elásott kincs, nyugodnék.
- Csongor.* Nézd, mi baj, menj.

- Balga.* Oh uram,
Három árva ördög ordít,
Egymást marva, öldökölve.
- Csongor.* Szörnyü harez.
Balga. Szint' annyi karez.
- Csongor.* Arczok egy nagy karczolat.
Balga. Hátok egy nagy daganat.
Csongor. Új körömnek, új ökölnék
Rajtok már hely sem maradt.
- Balga.* Oh, az ördög is, ha árva.
Mily bolondúl vész, szegény!
Csongor. Szólj, vagy ints, hogy jőjjenek.
Balga. Értenék csak nyelvökön —
Csongor. Tudsz-e sógorúl?
Balga. Nem én.
Csongor. Hát a medvebátya nyelvén?
Balga. A mi a gyertyát eloltja?
Csongor. Úgy.
Balga. Miből a fergeteg lesz?
Csongor. Úgy no!
Balga. Nem tudok biz én.
Csongor. Kár! talán megértenének.
Balga. Földi, hej! vagy földalatti!
Erre, erre.
Csongor. Úgy látszik, megértenek.
(A manók marakodva jönnek.)
Én a bocskort —
Kurrah. Én az ostort —
Berreh. A palástot nem bocsátom.
Duzzog. Nem hagyom.
Berreh. Nem engedem.
Duzzog. Oh te pacsomag.
Kurrah. Oh, te poszméh.
Berreh. Vén libucz, te bélevő.
Duzzog. Hallod? üsd, míg benne tart.
Berreh. Hélevő te, megharaplak.
Duzzog. Bélevő te, megharaplak.
Balga. Alljatok meg.
Mind. Megmarunk.
Balga. Azt ne tennétek talán.
Jertek errébb, ott uram,
Egy tanúlt, böles, ékes ifju,
Majd igazságot teszen.
Duzzog. Vagy gazságot.
Balga. Oh, te féreg.
Berreh. Üsd.
Kurrah. Jerünk, ez jó akar.

- Duzzog.* Kurrah, hát ha megvakar.
 Azt gondolja, hogy keszeg vagy;
 S mint a tót, ha elszalajt,
 Majd kiáltja: „Nem vakarlak,
 Jöszte vissza! keszegem.“
- Kurrah* (üti Duzzogot). Gömböcz puff?
Csongor. Megálljatok,
 Mely viszály van köztetek?
- Duzzog.* Szólj, te szürke, szólj, te ráró.
Kurrah. Béka, csitt! vagy hasbarúglag. —
 Halld meg, és ítélj felőlünk:
 Árva gyermekek vagyunk,
 Bocskor, ostor és palást
 Örökünk, s egy birtokunk.
- Csongor.* Az csekélység. A palást,
 Mint a ház az osztozóknál,
 A kisebbé
- Mind.* Nem, nem, úgy nem.
Csongor. És miért nem?
Kurrah. Halld tovább (Duzzogot hátba üti.)
 Búj ki Duzzog a palástból —
 Ostor a szó, mely megindít —
- Balga.* Az való, hogy jól megindít.
Kurrah. Bocskor a ló, mely viszen —
Balga. Kár, hogy csak gyalog viszen.
Csongor. Balga csennddel.
Kurrah. A palást rejt.
Csongor. És mi ebből a haszon?
Kurrah. A ki így felöltözik,
 Senkitől sem láttatik;
 Megvagdálja bocskorát,
 Lép, mint egy bérez akkorát,
 S hol kívánja, ott terem.
- Csongor.* S látom ezt nem engeded?
Kurrah. Hogy ne? Adjátok reám.
Berreh. Itt az ostor.
Duzzog. Megragadlak. (Bele kapaszkodik.)
Kurrah (a dombra áll). Látsz-e most?
Csongor. A dombon állsz.
Kurrah (beburkózik). Látsz-e még is?
Csongor. Nem, de hallak.
Kurrah. Deh, te bocskor, deh, te szíj,
 Így la! ott nálad legyenek.
Csongor. S itt vagy?
Kurrah (kiburkózik a palástból). Nézz meg.
Csongor. Itt valóban. —

Most tudom már, osztozástok
Mért bajos, sőt majd lehetlen,
Mert egyenként bírni káros,
A minek csak hárma jó.

Kurrah. Úgy van.

Berreh. Úgy van.

Balga (üti Duzzogot). Mondd, hogy úgy van.

Duzzog. Úgy van, hogy te medve vagy.

Csongor. Három domb van napkeletre.

Távol innen, egyiránt.

A szem eltéved közöttük,

Olly egyenlők.

Kurrah. Úgy van.

Berreh. Úgy van.

Csongor. Halljatok szót. Háromé

E jószágatok nem lehetvén,

Egyre kell majd jutnia ;

Rakjátok le hát előmbe,

Fussatok föl a hegyekre,

S a ki elsőbb ér ide,

Mind a hármat az vigye.

Kurrah. Oh, mi bölcsen.

Berreh. Oh, mi szépen.

Kurrah. Itt az ostor.

Berreh. Itt a boeskor.

Duzzog. A palástot nem hagyom.

Kurrah. (elveszi Duzzogtól a palástot).

Összetéplek rossz kölyök. —

Jól vigyázz hát, a ki első,

A jószágot az viendő.

Csongor. Úgy legyen.

Berreh. Hop a hegyre hát! (EL.)

Kurrah. Hop, hop, hop, a hegyre hop! (EL.)

Duzzog. Ott szakadj meg, tők kolop,

Addig itt ez jól meglop. (EL.)

Balga. Nem nehéz lesz eltalálnom,

Csongor úrfi, min tünődöl?

Csongor. Mondd el.

Balga. Nemde így itélsz :

Árva jószág, úgy is elvesz,

Hogy ne veszszén, én viszem.

Csongor. Volna kedvem, azt mivelni.

Balga. Szánd meg őket, tedd meg azt.

Csongor. Oh, egyébként itt veszek ;

Mert az út oly végtelen,

Hogy csak a gyors gondolat

Képes azt bejárni. — Balga,
Nézd, mint szélvész, úgy erednek,
Nyomban e helyen teremnek.
Balga tartsd meg őket itt,
Én majd érted eljövendek.

(Elviszi a manók jószágait.)

Balga. Balga, tarts meg őket itt!

A parancs jól hangzanék,
Csak ne volna benne Balga.
Jaj nekem, jaj szemeimnek,
Itt rohannak, itt ügetnek,
Mit csináljak, merre fussak?

(A mint fut, elesik, a Manók mind a hárman által esnek rajta.)

Kurrah. Jaj fejem!

Berreh. Jaj tomporom!

Duzzog. Oh palástom, — jaj nekem.
Veszszén el vén lelketek,
Most koldussá tettetek.

Kurrah. Elszökött a tolvaj!

Berreh. Elment.

Elrabolta mindenünket.

Duzzog. Úgy-e mondtam, s nem hívétek?

Most bámultok, mint a tők,
Mely még éretlen korában,
Felmászott a szilvafára,
S vén otromba nagy kobakja
Erni kezdvén nyári napra,
Bámul, hogy le nem jöhet.

Kurrah. Duzzog hallod, a helyett,

Hogy gorombán csúfolódom,
Mondd el a búszavakat,
A mi rád maradt apánktól.
És szállítsd le tolvajunkat.

Berreh. Tedd meg, tedd meg, az neked van

Adva gazdag örökül.

Duzzog. Volna kedvem meg nem tenni.

Kurrah és Berreh. Volna kedved meggebedni?

Duzzog. Megteszem már, megteszem,

Csak ne fojtogassatok.
Szállj le tolvaj a paláستtal,
Bocskorommal, ostrommal:
Bokron, árkon és hegyen,
Szörnyü hullatod legyen;
Csipkebokron fennakadj,
Árkon, vizen elmaradj,
Szállj le, szállj le és ne fuss,

- Ördögök körmébe juss.
- Berreh.* Jertek, ezt most összetépjük.
- Kurrah.* Meggyötörjük. — Csalfa szolgál,
Hátadon szíjat hasítsunk,
És eb bőr lesz bocskorunk.
- Duzzog.* Körmöm éhezik beléd.
- Balga.* Mit csináljak, mit hazudjak?
- Kurrah.* A ki tolvaj szolgál vagy,
Szólj, hová ment szép urad,
A gazember szólj, hová ment?
- Balga.* Halljátok, ne bántsatok,
Még nem ettem ördögöt, de
Most eszem, ha bánatotok.
- Berreh.* Hah, minő száj.
- Duzzog.* Hah, minő fog.
- Kurrah.* Szólj, beszéld el, merre indult?
Szólj, te ferde rossz kerék, szól.
- Balga.* Furcsa dolgokat kívántok,
A kit a ló elragad,
Avval nem lehet beszélni.
Megy, mert a ló elviszi,
S ott pihen, hol leteszi.
- Kurrah.* Szólj, mi történt?
- Balga.* Hadd pihenjek.
- Duzzog.* Hogy hazudhass.
- Berreh.* Szólj.
- Duzzog.* Beszélj.
- Balga.* A kit itt szemléltetek,
Lelni kezdte a hideg.
Láttam, hogy nagyon beteg.
A palástot rávetettem,
S gondoljátok el, mi történt?
- Kurrah.* Vaj! mi?
- Berreh.* Szólj, mi?
- Balga.* Elveszett,
Mint a déli báb a síkon.
Aztán nem tudom mi történt.
- Kurrah.* A palást őt eltakarta.
- Berreh.* Hát az ostor?
- Duzzog.* Hát a bocskor?
- Balga.* Úgy bizony, s hát menni kezdett,
S a bocskorban megbotolván,
Az szilaj volt, elragadta.
- Kurrah.* Hallod ember, ez hazugság,
Olyan vastag, mint fejed.
Szólj, vezess el, merre ment.

Vagy ne élj meg, addig úzunk,
Mig egészen elkopandol,
Mint a koldus bocskora.

Balga. Én tán tudnám, merre ment.

Berreh. Szólj, ha jót akarsz,

Balga. Mit ér az?

Rajtam általestetek, s most
Sánta, béna, rongy vagyok.
Mennék, s járnom nem lehet,
Lábam eltört, nem vihet.

Kurrah. Elviszünk, csak jer velünk.

Égre fordult két kerékkal,

Áll egy kordély útfelen — —

Balga. Ah, az én szegény kocsim.

Kurrah. Abba ülj, mi elviszünk:

Csak mutasd meg, hol lakik.

Balga. Úgy segéljen két kerék!

Megteszem, ha — jaj bokám, —

Itt ez úton jobbra húztok. (Félre.)

A nagyobb úr én vagyok.

Csongor úrfi rossz lovon ment,

Három lóval én kocsin. (Mind el.)

HARMADIK FELVONÁS.

(Sík.)

(Messziről palota látszik, s feléje bokrok között egy gyalogút visz.)

Mirigy. Itt van Hajnal palotája,

És a tündér tömkeleg.

Tünde, s Csongor — úgy mutatják

Messzelátó szemeim —

Erre jönnek, az pihenni,

Ez mint árnyék, öt követni;

S a manók is — mely szerencse!

Üldözésem tárgyai,

Erre jönnek. E határon

Most én kővé változom,

Rút, varacskos, régi kővé,

Hogy, mit önkényt elbeszélnek,

S fúrt agyokban végezének,

Majd, ha mind kihallgatom,

Meg lehessen rontanom.

(Leül, s összezsugorodik. A Manók huzzák kordélyon Balgát s bolyogatnak.)

Balga. Deh, te Duzzog! e biz alszik,

Mind a három, mint az ürge,

Jól teszik, hadd nőjenek.

(Leszáll. s nyujtózik.)

Ej, ha! szinte megmeredtem!
 Ugy, de Bezzeg Balga bátyó,
 Mit csináljunk a manókkal?

(Hirtelen föleszmélve.)

Úgy van, úgy lesz, azt teszem.

(Lassan földre fordítja a kordélyt.)

Megfordítom a szeker két,
 S e varacskos vén követ,
 Felnyalábólom fölébe.

Aztán hadd ballagjanak,
 Mind a vízíg szárazon.

Deh, te szürke, deh, te ráró.

(A manók hólyogatra elballagnak.)

Mirigy (egy kissé fölemelkedve). Elmegyek, de fél-fülemmel

Itt vigyázok, mint az örvény,
 S jaj neked te csalfa szolgál,
 Meg lesz ágyad vetve nálam,
 Meg! csalánból és tövisből,
 S szúnyogokból szemfedőd. (EL.)

Balga. Mintha szóltak volna? — Senki.

Így la! most szabad vagyok.
 Hej! de mit szemlélek ott?
 Ember az, vagy morzsalék?
 Olly alatt mász a gödörben.
 Csongor úrfi. — Ő az, ő az!
 Oh, be messze van szegény.
 Hol jár itt az Isten adta?
 Átkozom rossz bocskora
 Millyen hirtelen meghozta.
 Soha! soha! Csongor úrfi,
 Erre! Erre!

Csongor (jö). Itt vagy, Balga?

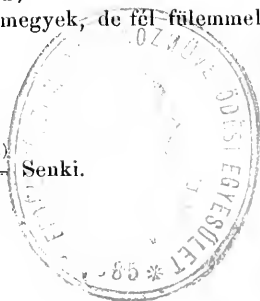
Balga. Itt biz én, pedig kocsin.

Csongor. Hál' az égnek, hogy kimásztam.

Balga. Úgy-e, a bocskor vetett le?

Csongor. Nem tudom. Mint gondolat,

Mint sugár, mely egyik égből,
 Egy világi messze végből,
 Más világba szökve hat,
 Jöttem, vagy csak álmodám,
 És alattam, és fölöttem,
 Oldalattam, és köröttem
 A világot láthatám.
 Egy nagy arcz volt, végtelen,

Rajta millió szemek :
Mind oly ékes, oly remek,
Hogy beszédem képtelen,
Méhdongás, szunyogzene,
A hogyan forrt fenn, s alattam
A világok mindene.

Balga. S ily magasról porba hullni,
Mily keserves hullomás!

Csongor. Úgy van, s azt nem érzi más,
Mint, ki már fenn kezde járni.
De beszéld el, Balga, mint van,
Ily hamar, hogy itt teremtél?

Balga. A ki ösmer, nem csodálná.

Mig te égen, csillagon
Össze-vissza nyargalóztál,
Addig én kordélyomon,
Jöttem itt a vert uton.
Mennyi csárda, mennyi csapszék
Volt előttem és utánam!
Az egész út csárda volt.
S rajta százezer pohár
Csillogott, mint napsugár.
S mennyi zaj, mily kurja volt,
Azt én el nem mondhatom,
A mennydörgő mennykü dobszó,
S a legmérgeőbb mozsár szó
Ahhoz képest czimbalom.

Csongor. Jó szerencse, hogy talállak.
Ott a házba költözünk most,
S hírt, tudósítást veszünk.

Balga. Vagy még inkább jól eszünk,
És annál inkább iszunk.

Csongor. Telhetetlen! annyi csárda
Volt előtted, s szomjuhoznál?

Balga. Telhetetlen, és mivel?

A temérdek semmivel.
Mint fizettél, úgy ihattam,
Szégyenedre — csak vizet.

Csongor. Majd a jobb idő fizet.
Balga. hallod, itt megálljunk.

Balga. Elhiszem; mert két leány jó,
Két parányi mézedény.

Csongor. Oh, az első mily sugár,
Mily dicsőség mozdulatja.

Balga. Kár! a fátyol elborítja.

Csongor. Lába két ezüst madár —

- Balga.* Hímtelen nép, árva pár.
Csongor. Mely enyelgve jár a földön —
Balga. Legkivált a búzaföldön.
Csongor. Oly mulón, oly könnyüden,
Mintha csókot kérne kölcsön
A füvektől, a virágtól,
S félni kell, hogy meg nem adja,
Hogy legottan elrepül,
S a virágot sírni hagyja.
- Balga.* Ej! a tüske majd meg fogja,
Mondhatom, gyöngy két személy.
Csongor. Oh, ne mondd kettőnek, egy,
S a mi ott utána megy,
Az csak árnya termetének.
- Balga.* Az nekem már czifra ének!
Hát az árnyék vastagabb-e
Törzsökőbb-e, izmosabb-e?
S a valóság ösztövé?
Oh uram, még olly árnyékot
Össze-vissza s átölelni
Nem legböjtibb gondolat.
- Csongor.* Szószatyor! ne tátogass itt,
Nyeld el félkapált eszednek
Lúdtömő termékeit.
Menj, míg e nap rajzolatja
A szük utat el nem hagyja,
Térdepelve állj elébe.
Kérjed, kényszerítsd nevemben:
Nincs-e tiltva s kedve ellen
Mondhatatlan kellemeinek
Elborulnom zsámolyánál,
S mint utasnak, idegennek
Kérdést tenni szűz magánál?
Menj, ne késsél, menj sietve.
- Tünde, Ilma (jönnek).*
- Ilma.* Azt mondottad, asszonyom, hogy
Itt a Hajnal honja van.
Tünde. Úgy van, Ilma, ott ama ház,
Mely rőt tajtékból fuvalva,
S csillaggal van koszorúzva,
És e tündér kert megette
A szép, Hajnal birodalma.
- Ilma.* Úgy, de az csak tréfa volt,
Hogy tilalmas birtokában
Lánynyal szólni férfinak,

Még tilalmasb nyájaskodni,
S csókért csókkal adakozni?

Tünde. Csak valóság, a mit mondasz.

Hogy legelsőbb kedveséhez
A szerelmes lányka szólt,
Elpirultak arcjai,
S szebbek lőnek Hajnalénál,
És azóta e hazában
A mely lány szól kedveséhez,
Eljátszotta kedvesét,
Eljátszotta szíve üdvét,
Mely, mint forrás a hegyekből,
Ömlik, ömlik, s vissza nem tér.
Csak mikor fenn tündököl
A világos dél,
S Hajnal messze múltat, egy más
Ország szélénél,
Akkor kertje belsejében
Lop a szerelem,
S egy rövidke édes órát
Enged töltenem.
Ah, de innen, innen is
Elhajt végzetem,
S a kivel felboldogulnék,
Nincsen itt velem.
Csongor ah, még egy delem van,
Egy kis óra tartománya,
És te messze, messze vagy még,
Mint a végtelen világvég.

Ilma. Már azt meg kell vallani,

Ily hohó kis rendelést
Nem találni hét megyében.
Férfihoz nem szólni lánynak!
Szörnyűség az. —

Tünde. Ilma, hallod,

Emlékezned illik, hol vagy.

Ilma. Már azt meg nem állhatom,

Legalább hagyj megsiratnom.

(Meglátván Csongort és Balgát.)

Ah! szegényke szolgálójok.

Tünde. Oh öröm, kit látok ott.

Ilma, Ilma, Csongor eljött.

Ilma. Oh keserves állapot,

Balga is nyomába jött.

Tünde. Oh! örömnek fájdalomnak

Kínos édes érzeménye!

- Ilma.* Asszonyom, nem volna jó,
Míg időnkben tart, ölelni ?
- Tünde.* Hagyd el, Ilma, jer, siessünk.
Vár kívül egy ház vagyon,
Tisztos özvegyasszony lakja,
Ott Csongornak hírt hagyunk
Délben Tündét hol találja.
Jer, ne lépj oly pípesen,
Mintha boltba küldenélek,
Jer, szaladjunk. (Balga eléjük térdepel.)
Ah, de nézzed,
Itt egy ember —
- Ilma.* Tátogat.
- Tünde.* S millyen harcsaszája van.
- Ilma.* Vajjon? s Csongor úrfi szebb-e ?
- Tünde.* A majomhoz is hasonlít.
- Ilma.* No bizony! — de nem haragszom :
Férfi, mint a többiek.
- Tünde.* Ilma mondd el, mit tegyek ?
- Ilma.* Én egy tapot sem megyek.
- Balga.* Ne tovább, szelíd galambok,
Térdem itten a határ.
Ott egy ékes ifju vár —
- Ilma.* Éhes, ugy-e ? hadd igyék.
- Balga.* Az, nevében szólalándok.
- Ilma.* Oh, az ürge, a vakandok,
Hogy beszélhet ily bolondot !
- Tünde.* Ilma, nézzed, nem bocsát ;
Szűk utunkat mind elállta.
- Balga.* Oh, talán nem hallotok,
Vagy magyar szót, szép virágim,
Még ti nem tanúztatok ?
És ez a kis gyenge száj,
Gyenge, mint a csibemáj,
Oly hiába volna szép,
És hiába oly pirosló,
Hogy határin semmikép
Nem terem meg a magyar szó ?
Azt kívánom tudni — Mennykő !
Egyik sem fülel rám.
- Tünde.* Ilma.
- Ilma.* Tessék.
- Tünde.* Ments meg innen.
- Ilma.* A majomtól ?
- Tünde.* Ah nem, Ilma,
A legnyájasabb legény.

- Ilma.* Férfi.
- Tünde.* A természet oszlopa.
- Ilma.* Mit parancsolsz asszonyom?
- Tünde.* Tedd, hogy félre menjen innen;
Mert különben itt veszünk.
- Ilma.* Megcsipem, hogy vére csordúl,
És tudom, hogy visszafordúl.
- Balga.* Jaj, mi szörnyü tíz köröm,
A boszorkány körmök illyek.
- (Ilma körmei előtt hunyászkodva átborúl a keskeny gyalogúton.)
- Ilma.* Asszonyom, nézd, elterült,
S híd gyanánt lesz lábaidnak.
Annak is rossz bár; de menj át,
Addig én őrt állok itt. (Tünde átmegy.)
- Balga.* Vaj! mit volt ez, bolhaugrás,
Vagy szunyogtáncz hátamon? (Ilma átmegy.)
Jaj nekem, jaj tomporom,
Oh, ez átkozott szekér volt. (Ismét térdre áll.)
- Csongor.* Már nem állhatom tovább.
Elborulok ott előtte,
S válaszát magam veszem.
Letérdepel, Tünde, Ilma közbe szorúlnak.
- Tünde.* Ilma! lásd, hová vezettél?
Most középen itt rekedtünk.
Ott a szolgál, itt az úr.
- Ilma.* Szörnyüség, most mondja bár ki,
Hogy leánynak lenni könnyü!
Útját úgy eltérdelik,
Hogy nem képes elszaladni.
Mint lehullott férges alma
Láb előtt hever körülé
A sők csalfa férfi szív;
S aztán lépjen, s ne botoljon!
Oh, én inkább hódolok.
- Csongor.* (Tündéhez). Nap, ki elborúlsz előttem,
Éjbe foglalt délvilág,
Szólj, miként nevezzelek,
Hogy, ha fénynek mondalak,
Még csekély ne légyen a név.
Nem felelsz? ah, ajkaid közt,
Mint szeretnék lenni szó,
Titkos, édes, fél kimondott.
Szólj csak ennyit is, ne kinozz.
Nincs szebb, mint a némaság,
Mely szép ajkakon mulat:
Tó az, mely bár pusztaság,

Még is mennyet mutogat.
Oh, de már, ha tiltva van,
Látnom rózsaréveit
Szózatodnak, hallanom hagyd
Szívbetöltő hangjait.
Intesz? félre térjek innen,
S meg ne tudjam, hol vagyok?
Ah, ha még te is kegyetlen,
Millyek úgy a szirt s fagyok?
Elveszek! — de nem busítlak,
Szívemet hagyom hidúl!
Lásd, hogyan még rajta át.
Mert alatta tenger a bú,
S a sohajtás fergeteg.

(Fölkel, Tünde s Ilma mennek.)

Semmi szép szó, semmi kéret
Meg nem tartja; elmegy, itt hágy.
Szólj, te töke, szólj, te szikla,
Szólj, te békasó! mivel
Bánthatád, hogy nem felel?

Balga. Én?

Csongor. S ki volna más? te szirt,
Irgalmatlan rossz kova,
Kedvem volna, addig ütni —

Balga. Rossz kován nehéz kiütni.

Csongor. Összezúzlak, sár göröngy.

Balga. Azt ne tedd az Istenért!

Ily gyaloghid, mint magam,
Fél világon sem terem több,
Mellyen istenasszonyok
Járdogálnak, lépdegélnek.
Úgy beszélnek, egy volt ilyen,
Mellyet Jákob álma látott,
S Balga alkalmas hitellel,
Még ez őstől származik.
Oh, az a láb!

Csongor. Mit beszélsz?

Balga. Általlejte hátamon.

Oh, mi láb az!

Csongor. Gyenge volt-e?

Balga. Ah, mi gyenge!

Csongor. Szólj, kiesiny volt?

Balga. Ah, mi kisdéd!

Csongor. Kömlyü volt-e?

Balga. Mint a szellő.

Csongor. És nyomása?

Balga. Édes, izes és csiklandós.

Minden porczikám megindult:

Szívem, májam, agyvelőm,

Még a —

Csongor. Nem hallgatsz-e?

Balga. Még a

Hátam is nyögött belé,

Úgy megnyomta — meg ne üss hát —

Az nem ő, csak árnya volt,

A ki úgy reám dobolt;

S dobbanása oldalaim közt

Most is nyögve bujdosik.

Csongor. Ah, ha Tünde volt — de hírét

Itt kimondja most nekem?

Elnémúlt a szerelem,

S a kívül nincs semmi hivem,

Mely vezetne útamon.

Nem tudom, hová legyek.

Balga. Nagy baj. Illy esetben a hős

Torkon metszi a keservet,

Elsohajt egy illyenadtát,

S szépen meghalálozik.

A szokás ez —

Csongor. A szokás az,

Hogy te most letérdepelj,

Durva szolgál, mert miattad

Hágy el mindenütt szerencsém.

Balga. Ah, kegyelmezz.

Csongor. Nem, letörlek,

Annyi vesztességemért.

Balga. Ah, kegyelmes úr, csak egy szót!

Vedd le lábadat nyakamról,

Itt találtam egy nyomot.

Csongor. Mit találtál?

Balga. Hátamon van,

S itt a földön a homokban.

Csongor. Mily jelek, mily gyenge lábnyom?

Egy van illyen a világon!

Ő az, ő az, Tünde jár itt,

Tünde! — oh öröm, ne ölj meg.

Balga. Hej! be jó, hogy a homok

Minden úton megterem.

Csongor. Jer, kövess, tán úton érzük.

Oh szerencse, oh örömnap! (EL.)

Balga. Szinte meghalék; de semmi!

Oh szalonna, oh kenyérnap! (EL.)

A Manók húzzák a szekeret Mirigygyel.

- Mirigy.* Hóha!
Kurrah. Hőhe! itt megálljunk.
Berreh. Oh mi kárhozott fiak!
Duzzog. Mért nem róka, hogy megemém!
Kurrah. Elszökött az átkozott.
Berreh. Rajtunk egy követ hagyott.
Duzzog. Egy varacskos vén követ,
 Melly alatt kigyó tenyészik,
 S a penészes béka nyög.
Berreh. Döntsük el, hogy összezúzzék.
Kurrah. A ki ráül, elkárhozzék,
Duzzog. Holtig álmatlan legyen.
 A ki rajta megpihen.
Mirigy. (fölemelkedve). Hőhe!
Berreh. Melly ijesztő.
Duzzog. Melly utálat.
 (Berreh, Duzzog elszaladnak.)
Kurrah. Bár utálat nézni rád,
 S hozzád nyúlni fürtelem;
 Megragadlak, undok állat,
 Meghuzattál, most fizess.
Mirigy. Oh fiam, kár vesztegetned
 Szép erődöt oly hiába.
 Hát, ha még majd rád ijesztek?
Kurrah. Szállj le, és ne tétovázz,
 Egy van, a ki rám ijeszthet.
Mirigy. S egy van, a ki bánthat engem,
 Tudd, s rémülj, az ördög az.
Kurrah. Tudd meg hát, és veszsz, az ördög,
 A ki bánthat, én vagyok.
Mirigy. Rossz manó! ki rád ijeszthet.
 Vén Mirigy, tudd, én vagyok.
Kurrah. Hah, utálat!
Mirigy. Meg ne indulj;
 Mert, ha lábad, mint az örvény,
 Mint az orsó pördül is,
 Vén Mirigy mint gondolat,
 A boszúnak gondolatja,
 Úton ér, és elemészt.
Kurrah. Vagy, vagy sem; de szólj, mi kell még?
Mirigy. Látod a fehér lakot?
 Vár kívül egy dombon áll.
 Ott most én lakom, eselédés,
 Tisztos özvegy képiben.

Csongor, a ki most ezen jár,
Mert egyéb nincs a vidéken,
Kisded hajlakomba száll.

Kurrah. Hah! leginkább ő az, a kit
Körmeim keresnek itt.

Mirigy. Hagyd el! itt erőszakért
Büntetés vár. Jól tudom,
A mi kárt tett, az idővel
Visszaszerzem, csak figyelj rám.

Kurrah. Mit tegyek, szólj?

Mirigy. Légy szolgája.

A ki most van, azt rekeszd el,
S öltözzél, mint ő vagyon,
Légy bohó, mint az, s fecsegy,
Hogy, ha Csongor lát, ne sejtse,
A mi változott körötte.

Kurrah. Értem, értem, mit tovább?

Mirigy. Csongor majd egy kertbe visz
A közép dél fényekor,
Hintsd meg ottan e porokkal,
S ő alunni fog, ha szinte
Fél világot érne is
Minden perez, ki ott elalszik.

Kurrah. És azontúl?

Mirigy. Bizd reám;

Károd megtérítettik.
Most eredj, én majd követlek.

Kurrah (félre). Nem hiszek! de úgy cselekszem,
Hogy jutalmam meglegyen. (El.)

Ledér (sietve jö).

Mirigy. Pszt!

Ledér. Ki szólít!

Mirigy. Pszt!

Ledér. Ki az, no?

Mirigy. Pszt!

Ledér. Hiszen megyek, de merre?

Mirigy. Kis leány.

Ledér.. Oh, oh, bizony ni!

Kis leány.

Mirigy. No, nagy leány hát!

Ledér. Hát bizony, nem mindenik

Ollyan ám, mint nénike,

Oly redőből szótt öreg zsák.

Mirigy. Kis babám ne légy oly boszús,

Ledér. Oly töpörtő! a kinek már
Fogfájása sincs —

Mirigy. No kedves
Kis madárkám, csillapodjál.

Ledér (nevetve). Néne, úgy-e szép dolog,
Szántóföldet vinni arczán,
Melyben agg szeplő virágzik,
A mint egy tisztos régi szűz,
A szömörce szakállt ereszt?
Jaj, beh furcsa kép maga!

Mirigy. Fúdd ki már lúdmérgedet,
Dévaj, álnok, csapdi szer te.
Én tudom, hogy nem vagy oly rossz,
Mint szavadból mondanálak;
Lásd a kort tisztelni illik,
S én behintve bár redőkkel,
Még javadra élhetek tán;
Mert, leányom, a redők
(*Ledér arczát végig simogatja.*)

Majd ez arczon is tanyáznak.

Ledér (megborzadva). Hah, mi jég kéz!

Mirigy. El ne rémülj.

Hát hová mégy szép leányom?

Ledér. Hát hová, s hová ne mennék?

Mirigy. Oh, te gyöngy, te pávatoll!

S hát hová mégy gyermekem?

Ledér. Erre is, meg arra is,

Tudja Isten, vagy mi! merre?

Mirigy. Valld meg édes, nemde otthon

Kór apád van, s szenvedő!

Nincs egyéb, mint csak te, a ki

Gyámolítsa és kötözze,

S most füvekkel gazdagon

Visszatérsz, hogy azt tegyed.

Úgy-e bár! tudom, mi üz?

Ledér. Ah!

Mirigy. No lásd, leányom:

Az nagyon szép, mert atyád volt,

A ki téged benn szorúltat

A rettentő tűzhalálból,

Másod étellel megáldott,

S már te ép vagy, ő pedig mint

Szén az izzadó kohóban,

Vész, fogy, s tán hamvába dől.

Ledér. Oh jaj, oh jaj!

Mirigy. És az árvák,

Oh, az a két gyenge gyermek.
 A ki porban mász előtte,
 S mint oroszlán rí az éhség
 Ajkaik közt, hogy miatta
 A sivány port rágdogálják.
 S a szegény, e férgek atyja
 Nem segíthet, nem mozoghat,
 Könny helyett kínlángokat sír,
 És az égre így kiált föl:
 Isten, Isten? élsz-e még?

Ledér (leül és sír). Jaj nekem, jaj elhagyottnak!

Mirigy. Kelj föl, kelj, te kis bohó te,
 Hisz csak tréfa volt beszédem.

Ledér. Jaj nekem, jaj! mit tehettem.

Egy setétlő kis teremben
 A pokolmécs pillogása,
 Bűnös ajkak suttogása
 Elboríták lelkemet.
 Elpirultam, és nem látszott,
 Visszavágytam, nem bocsáttak,
 Vagy bocsáttak, s nem jöhettem,
 Nem kívántam jöni már.
 Hév kar ége vállamon,
 S a merész, az áruló csók
 Elcsattant tűzajkamon.
 S oh, azóta szörnyű élet!
 Oh, én elveszett leány, én!

Mirigy. Hagyd leányom a kcservet,
 Egy szép úrfi vár reád.

Ledér. Jaj nekem! szegény apám! —
 Átkozott az óra is.

Mirigy. Kelj, ne sírj, te kis bohó,
 Nézd e szép arany haját.

Ledér. (fölkel). Azt is átkozom —

Mirigy. Te dévaj!

Lásd, neked van szánva, kell-e?
 S oh, az a szép gazdag ifjú!

Ledér. Én testvérimhez megyek!

Mirigy. Mintha aztán nem mehetnél!

Oh, mi szép az ifju vérnek
 Úgy lobogni, úgy szökelni,
 Félig alkonyúlt teremben
 Bíbor ágyon a fehér lány
 Mint elöntött téjhab alszik,
 Vagy csak úgy tesz, mintha alunnék,
 S mint a megrezzent harang,

Hangzik és ver a tüzes szív :
Akkor a szép ifju jön
Titkon, esendben, egyedül.
Jer velem, ne búslakodjál.
Jer, te csinos kis boszorkány.

Ledér. Oh jaj — elmegyek haza.

Mirigy. Hogy ne mennél! most velem jőj.
Mennyi szál hajad terem,
Mind aranynyá változik,
Olyan gazdaggá tehetlek.

Ledér. Istenem! hát merre menjünk?
Én tán elmegyek haza.

Mirigy (elvonja). Kis bohó, nem! most velem jősz. (Félre.)
Csongor, ezt neked szereztem.
Ennél lelj utált szerelmet,
Azt ohajtom, s végrehajtom,
S többé nem keres boszúm.

NEGYEDIK FELVONÁS.

(Mirigy házának udvara.)

Csongor és Balga (jönnek, Balga leül).

Csongor. Erre jőj, tán erre mentek.
Hát te lomha dög leülsz-e?

Balga. Látod.

Csongor. Oh te medveczímer.

Balga. Én utazni, nem szaladni
Jöttem.

Csongor. Oh, vad állat! — ám de
Várj itt, míg e házba térek,
Útasítást ad talán,
Vagy ha nem, szállásra fölvesz
A jövődő éjszakán.

Balga. Ennyi aggság, ennyi bolygás,
És miért? egy asszonyért,
Egy piezin kis asszonyért,
S abból is csak mennyi asszony!
Jaj bokám, jaj térdeim.
Én biz' itt leülök addig,
Gyámolítom a falat.

Duzzog (jó szolgáló képiben).

Kis komám szeretsz-e még? (Ráönti a szemetet.)

Balga. Oh, hogy mind a két szemed
Lábad ujját ékesítse!

Arra néz, és engem önt le.
Még ez ám a ferde had!

Berreh (mint részeg jö s leönti).
Féreg inná meg borát!
Olyan mint a kéneső.
Hadd csorogjon a szeméteu.

Balga. Hé!

Berreh. Hohó!

Balga. Az ördögökbe!

Berreh. Vagy te voltál, szent öcsém?
Semmi, semmi, no! nagyot nőj.

Balga. Nőj te vén bak akkorát,
Mint a legfőbb Tátra bércz,
S akkor ünnepelj, mikor
Legtöbb mennykő üt beléd. —
Ssedte vettét! még bizony
Rám szoknak, ha itt ülök.
Már csak feltápáskodom. (Feláll.)

Kurrah (mint utas jö egy számarral).
Hóha! maczkó, itt megálljunk,
A bitófa vár reád.

(Balga derekához köti a szamarat.)

Ezt az Isten szép lovát
Úgy cseréltem egy juhásztól
Harminczhárom birka bőrön,
S természet szerint: szegénytől
Azt is tőle loptam el.
Csillagot nem rúg, de mondják:
Jobb számaron, mint gyalog.
Most a szállást megtekintem,
Addig maczkó, meg ne mocczanj.

Balga. En s bitófa! oh te sárkány,
Oh, hogy a penész befogja
Mind a két szemhéjadat! — De
Jól van! a bitó fölül,
S a számarának szamarán
Uriasan lovagol.

(Fölül a számarra. Dimitri kinyitja a bolt felső ajtaját s kinéz.)

Dimitri. Ez vidéki, s tán iszákos,
Majd jól megfizettetem, (Balgához.)
Kedves úr! szegény szolgálja.

Balga. Úgy is illik! Ah, vagy úgy,
Jó napot Dimitri bátya;
Csillagom szülötte! hát még
Itt is megterem ketek?

- Dimitri.* Oh! mi mindenütt vagyunk.
Mint a napfény —
- Balga.* Meenydörgöttét!
Mért nem mint a gyom s giliszta?
- Dimitri.* Mondok, egy kis papramorgót
Nem parancsol, édes úr?
- Balga.* Szinte mérgelődtem.
- Dimitri.* Egy kis —
- Balga.* Oh igen! de törköly ügy-e?
Vagy talán rozs?
- Dimitri.* Mentsen Isten!
Szilva, kedves úr, valódi
Szilva, finom, s olly erős, hogy!
- Balga.* Most nem szomjuzom.
- Dimitri.* Bizony
Mondhatom pedig, hogy illyet
Nem találni messze földön.
- Balga.* Majd egyébkor.
- Dimitri.* No, de tessék!
- Balga.* Annyi, mint az! ide hát.
Majd hiszen Dimitri bátya,
Meg lesz ám az ára is,
Mert mi itt fogunk tanyázni,
- Dimitri.* (félre). Ah szegényke! pénze sincs. —
Mindjárt itt leszek. (Bevonúl.)
- Balga.* No, végre
Emberemre is találtam.
Mondom, szinte szomjuzom már,
Olyan szörnyű éh vagyok. — No's?
- Dimitri.* (jö). Isten ucsceg! kedves úr,
Szívesen adnám, de nincs. (Boltját bezárja.)
- Balga.* Nincs-e? oh bab, oh olaj,
Mért nem öltétek meg őt.
(Kurrah kijön, s vezetni kezdi a szamarat.)
Hé! hová!
- Kurrah.* Vagy kend is itt van?
- Balga.* Majd leszállok — engedelmet.
- Kurrah.* Semmi szállás! csak maradjunk.
Jó szelíd egy állat ez.
Ott imént, hogy érkezém,
Egy bitófához kötöttem.
- Balga.* A bitófa én valék.
- Kurrah.* Furesa! hát bitófa úr,
Csak maradjunk a szamáron.
- Balga.* Jaj nekem! hogy veszne meg!
Még az ólba is behurczol,

Kurrah (nagy zajjal énekel).

Ha a csipkebokron rózsza nem teremne,
Bolond madár volna, a ki rá röppenne.
Hej, dínom dánom!

(Az alatt Balgát szamarastúl az ólba hurezolja.)

Csongor (kijő). Délben kell tehát találnom:
Mert egyébkor tiltva van.
Oh idő, csekély idő, mint
Fogsz te tőlem elsuhanni.
De sietnem kell, megyek.
Balga!

Kurrah (belől). Mindjárt.

Csongor. Balga, hol vagy?
Jősz-e már?

Balga (belől). Jaj, megkötöznek.

Csongor Majd megoldlak, csak ne mozdulj.

Kurrah (kijő Balga öltözetében). Itt vagyok már.

Balga (benn kiált). Csongor úrfi!

Csongor (visszafordulva Kurrához). Mit süvöltesz, dőre állat!

Kurrah. Csak kiálték, hogy ne fuss.

Balga (benn). Csongor úrfi!

Csongor. No's mi kell!

Kurrah. Mondok, merre lesz menésünk?

Csongor. Jőj utánam.

Balga (benn). Csongor úrfi!

Csongor. Megveszél, hogy úgy üvöltesz?

Kurrah. Légy nyugott, csak visszahangzik,
A mit ordíték előbb.

Balga (benn). Csongor úrfi!

Csongor. Oh természet.

Légy egészen visszahangzó,
Szép nevével zengj örökké!

(Csongor, Kurrah el.)

Balga. (benn). Csongor úrfi!

(Szoba.)

Mirigy és Ledér.

Mirigy. Nézd, leánykám, itt van a lak.

Tégy azonként, mint beszéltem,

Mig karodba csalhatod.

Akkor — érts meg — akkor olvadj,

Égj, lobogj, mint a tüzes bércz,

S repkény karjaid közül

El ne hagyjad bontakozni.

Menj, siess és ékesülj fel. (Ledér el.)

Én a kertbe térek addig,
 Ott vigyázok dolgaimra,
 S majd, ha Csongor álom által
 Elszalasztá kedvesét,
 Ezt ölelje megcsalódva.
 S hab, ha majd a fürtelemből
 Ébred, és irtózni kezd
 Ön magától, életétől,
 Majd ha tiszta nyugodalma,
 Mint vihartól felzavart tó
 Oly habokkal víja lelkét,
 És örökre, mindörökre
 Látja tűnni szép világát,
 A szerelmet, édes álmát;
 S keble, mint az elhagyott ház,
 Oly rideg, bús, oly komor lesz.
 Akkor lásson engem ülve,
 Örömemben énekelve,
 Megnyilt sírja szélein. (El.)

Berreh és Duzzog (kétfelől jönnek).

- Duzzog.* Berreh, Berreh, hop hop hop.
Berreh. Mit vadásztál, kis kolop?
Duzzog. Itt az elrabolt örökség.
Berreh. Több, mint várhat a reménység.
 Visszalopjuk, visszalopjuk!
Duzzog. Nem! cseréljük, s tréfaság lesz,
 Majd, ha rajta menni vágynak,
 És a bocskort ostorozzák,
 És a bocskor nem megyen.
Berreh. Jól van, jól van elcseréljük.
Duzzog. E palástot —
Berreh. Hol szerezted?
Duzzog. Kis zsidótól vettem el.
 A hideg már majd megvette:
 Hogy ne fázzék, sárba tettem,
 És nyakiglan eltemettem.
 Hogy nyavalygott, mint üvöltött!
 Mintha hátul metszenék.
Berreh. Hahaha! jól van, elcseréljük.
 Bocskor is van, nézz ide.
 Puszta palláson hevert már.
 Lopva nőszött benn egérke,
 S fölnevelte kölykeit,
 Meztelen kis férgeket.
 Czinczogásuk jelt adott,

A kandúr ott czammogott,
A boeskorra felkapott;
En a kandúrt földhöz üttem,
En a boeskort elemeltem.

Duzzog. Oh, ez czifra kis mulatság.

Nézd ez ostort! Nyakkötő volt,
Egy szegény dög függje rajta,
A ki míg élt, makkirály volt,
Most alatta fútt el a szél,
És az árvíz el nem érte.
En levágtam, madzagából,
Nézd ez a szép ostorom van.

Berreh. Add csak, ezt is eleseréljük,
Hadd morogjon a banya.

Duzzog. Utszu! boeskor, meg ne csoszszauj,
Isten hozzád, kapufa. (El.)

(Kert.)

Csongor és Kurrah.

Csongor. Mért, hivatlan bűnös álom,
Mért ömölsz el most szememre,
Most, midőn szerelmi kéjre
Földelelne szép világom?
Hány király óhajta, s nem jött
Áldomásod ón szemére.
Hány busongó szív könyörgött,
Hogy borulnál sebhelyére?
Mindazoktól elfutottál,
Itt mulatsz a boldogabbnál,
A ki ébren vágyna lenni,
Tünde karján édelegni.

Kurrah. Egy gyepágy kínálkozik,
Hűvös illatú ölével,
S elföd a lomb ernyejével.
Jer, fogadd el, itt pihenj meg.

Csongor. Balga, kelts, ha kedvem jön.
Ah tovább nem állhatok;
Vajha, míg leszúnyadok,
Bal szerencsém elkerüljön. (Elalszik.)

Tünde, Ilma (jönnek).

Tünde. Jaj nekem! mit látok ott?
Alva vár-e Csongor engem?
A ki érte a halálból
Vissza tudnék lelkesedni,
Alva vár-e engem ő?

Ilma. Tán csak rólad álmodozni

Szúnyadott el, mig lejönél;
Mert az álom édes álom
Arról, kit szívünk szeret.

Tünde. Hagyj el, Ilma, hagyj magamra. —

Engedelmet rózsaszáj,
Hogy virágodat szedem. (Megesókolja.)
Csók, szelíd galamb te, menj el,
Csak te vagy szelíd eléggé,
Mely az álmak hajnalából
Visszahíjad szellemét.
Hát nem ébredsz, édesem?
Visszarablott csókjaiddal,
Hogy fogolylyá tégy, nem ébredsz?
Ah, hiába csattanál el,
Csók, te hittelen galamb,
Hírhozónak vissza nem térsz.
Csongor, ébredj — mint derült ég
Arezod olyan, napja nincs-e?
Nines-e fény, mely elfogadjon,
Égve, aggva kedvelődöt?
Nyisd fel, ah, nyisd a szemet,
Mely megbírta szívemet,
Mely belőle, mint korán nőtt
Szép virágot, a szerelmet
Fölcsalá, s most fagyni hagyja;
Nyisd fel, ah, nyisd a szemet.
Melyben üdvöm gondolatja
Fogva tartja lelkemet. —
Kedves, ébredj, csókjaim közt
Eleseréltem ajkamat,
Elveszitém magamat,
Kelj, találj fel karjaid közt. —
Csongor, hát nem kelsz-e fel,
Még ma láthatsz, holda kelve,
Tartományokat bejárhatsz,
Tévelyeghetsz, bujdokolhatsz,
Bú magadnak, kín nekem,
Nem találsz meg, soha nem! (Ráborúl.)

Ilma. (Kurrához.) Csempe szádat, jól ha nézem,

És vitorla két fülednek
Lebve lógó szárnyait,
És ha nézem görbe lábad
Lócsnek épült esontozatját,
Oh, te messze földi vendég,
Úgy hiszem, hogy ösmerélek.

Kurrah. Úgy van, s hogy ne volna úgy?

Oh szemem világa te!

Ilma. Jaj! ne mondd azt, gyík lehetnék,

Sánta koldús tyúkszeme,

Csak szemed világa nem.

Szólj, szurokban mosdol-e,

Vagy mitől van, hogy pofádon

Szinte fénylik a sötétség,

Mint a rongyos csizmaszáron,

Mellyet a szegény deák

Tollúrral megcsiszolgat. —

S még sem ösmersz, bűnvirág te?

Kurrah. Oh én csillagom, galambom.

Ilma. Oh, az Istenért, ne tedd azt.

Tégy akármit, üss agyon,

Csak ne kezdj el mosolyogni,

Oly vagy akkor, mintha társát

Konczevó eb megmorogja.

Kurrah. Látod angyalom, mi jó vagy,

Oh én boldog szerető.

Ilma. Oh, te fűzfa, oh, te tőke,

Még sem ösmersz? nézz ide,

Bőske, hitvesed vagyok.

Vagy, hogy megdicsértelek,

Az vadít el? jöszte, inkább

Félre nézek, úgy ölelj meg,

Kurrah (megöleli). Kedves, édes, házi bútor.

Ilma. Oh, te puskapor szagú,

Hol pokolban vetted a bűzt?

Kurrah. Csókot, asszony!

Ilma. Jaj! megégtem;

Ez pokolnak fajzata.

Kurrah. Meg ne mocczanj, mert befallak,

És megeszlek, mint az almát.

(Ilma ijedten félrevonúl tőle.)

Tünde. Jaj nekem! nem álom ez,

A kajánság műve inkább.

Elrepüle gyors időm már;

Menni kell, és nem remélni,

Mindörökre kínban élni.

Lelkem édes gondolatja,

Csongor, itt marad fölötted,

Vajha, oh megsíratandó,

Vajha még meglássalak,

Kurrah. Mit parancsolsz, asszonyom,

Majd, ha ébred, mondanom?

Tünde. Mondd, hogy egy szeggel magasbra

Villogó kardját akaszszza. (Magában.)

Úgy gyanítom, bűn fia,

Eszköz e rosszban te voltál. —

Ilma menjünk gyász utunkra. (Tünde, Ilma el.)

Kurrah, (megilletvén Csongort). Így la! ébredj, tolvaj úrfi.

És bámuld meg a napot.

Csongor. Mintha mély sír lettem volna.

S benne lelkem a halál,

Oly sötét volt álmaimban,

A sors, mely fölöttem áll.

Szólj, mi történt míg aluttam?

Kurrah. A tündérek itt valának.

Csongor. És te, — rettentő gonoszság!

Alva hagytál, nem verél fel!

Kurrah. Mint csalódom, jó uram.

Annyi szóra, annyi zajra,

Azt csodálom, hogy rekedtté,

Nem levék, te meg siketté.

Mint szamárnak vemhe, mely

Édes anyját elveszíté,

Vagy mint a szamár maga,

Mely kemény szelet jövendöl,

Úgy üvölték, úgy rikolték!

És az a mézforradék,

Mit tön és nem tön miattad!

Fölvevénk, és meg' letettünk,

Szólogattunk, megsirattunk,

Mind hiába, nem kelél.

Csongor. Átkozottak gyermeke,

Mindeneknél átkozottabb,

Haj! most merre térjek én?

Oh, az elveszett időt

Mellyik Isten, mellyik ember

Szerzi vissza életemnek?

Elment, mint sebes hajó,

Nyom helyett örvényt hagyó,

Melyben elmém sírja nyílt meg,

S összetépett lelkemé.

Kurrah. Jobb szeretnék messze lenni.

Csongor. Most hová, haj! merre menjek?

Kurrah. Azt izente, hogy magasbra

Tedd egy szeggel kardodat.

Csongor. (gondolkozva). Hah! mi az? hát csalt vetének?

És talán e szolgál arra

Bűnös eszközüül szegődött?

Úgy van, úgy van, szörnyen úgy van!
Csalfa szolgál, halj meg érte.
Futsz-e? fuss bár, bűn cseléde,
Üzni foglak, mint az árnyék,
És árnyékká rontalak. (El.)

(Szoba.)

(Mirigy hajlékában.)

Ledér (arany fürtösen belép). Így, ni! Most belém szerethet
Még a szívtelen halál is. (Énekel.)

Túl a Tiszán, túl a Dunán,
Innen is,
Úgy galambom a kis leány,
Ha hamis. (Ásit.)

Ah! biz én már únom is;
A bolondos vén anyó
Biztatott, hogy szép fiú jön.
S most az ördög sem köszönt be,
Még az ördög öcsese sem.

(Egy rózsát vesz le kebeléről, s leveleit széthintve, azokon sétálva, énekel.)

Pesten jártam iskolában.
Térdig jártam a rózsában.

(Hirtelen megáll.)

Ah! szegény levelkék,
Elszaggattalak,

(Leül, ölébe szedi a leveleket, s énekel.)

Rózsalevél, kicsi rózsalevél,
Miért van, hogy halovánnyá lettél?
Halovánnyá, mint a lány orczája,
Mint a télnek hideg hóruhája.
Rózsalevél, kicsi rózsalevél —

Jaj nekem! — ki monda jajt?
Ah Ledér! Ledér!
Hol van a te régi kedved,
És mosolygó gyermek álmod?
Sírsz-e? sírj, ha nem nevethetsz,
Rég ohajtott köny szemedben,
Rózsakendő kezeidben.
Sírj, s töröld el könnyedet.

(Egy kis ideig arcát eltakarva, szótlán ül, aztán hirtelen fölugrik.)

Hah! ki jó, mi zaj közelget?
Én bolondos mit csináltam!

Nem, nem, ezt nem állhatom ki:

Oh magány, te ölsz meg engem.

Balga (jö egy darab deszkával). Beste lélek rossz hada!

Engem így elzárni tőle!

Ólba zártak; de kitörtem

Ajtaját, s ím hordozom;

A ki nem hisz lássa meg. (Meglátván Ledért.)

Á — bocsánat szép kisasszony. (Félre.)

Vagy talán csak ő kegyelme,

A tündér, az eszem adta,

Oh! beh szépen fut szegényke.

Ledér. Szörnyűség! a vén tarisznya

Ily bohókás majmot üz rám.

Oh vigyorgó fa kutya!

Nem, nem, abból semmi sem lesz.

Megszököm! — de még előbb

Megcsigázom a bohót. (Balga felé fordul.)

Ah!

Balga. Sohajt!

Ledér. Oh!

Balga. Oh szegényke!

Mint a böjti szél az úton,

Oly keservesen sóhajt. (Ledérhez térdelve.)

Szólj, parancsolj, mit tegyek.

A világot, mint darab húst,

Érted fölfalom, ha kell. —

Eltaláltam, már vidámabb.

S ah a lelkem! hogy mosolyg,

Olly ördögös kedvesen,

Mint a teli pinczeszáj.

Melyben a piros bor áll:

Most majd én is rá sohajtok,

Ah!

Ledér. Ah!

Balga. Ah!

Ledér. Az élehetetlen!

Már nekem kell arra térnem,

Mert különben ott ragad.

Kedves —

Balga. Oh én boldog állat

Minden emberek között!

Ledér. Nem vigasztalsz meg szavaddal?

Lásd, én bús vagyok miattad,

Mint az árva gerlicze.

Balga. Oh a lelkem gilicze!

Tán meg is kén, már ölelnem?

Ugyde Csongor? megbocsásson,
Hogy nem ő sziveltetik,
És hogy Balga szebb kölyök tán,
Arról Balga nem tehet.

Ledér. Ott kemény lesz térded alja —

Balga. Sőt itt jó helyen vagyok,
Hagy pihenni lábaidnál.

Ledér. Oh ökor, sőt csorda! mit csináljak? (Balgához.)
Ím, hogy kedvedet tegyem,
Itt öllelek, édesem.

Balga. Ó ölel meg, oh szerencse,
Légy szelíd hor, meg ne fojts.

Ledér. Szived a rév, ott kötök ki,
Ékes ifju. el ne úzz.

Balga. Oh, én ékes ifju, én!

Ledér. Húnyj szemet, te gyöngyvirágom,
Mert megégetsz, húnyj szemet.

Balga. Oh te csalfa! hát behúnyjam?

Ledér. Húnyd, ha kedvelsz.

Balga. S így maradjak?

Ledér. Így! szerelmed zálogául

Nem kívánok egyebet.

S ah, mi szép, mi kellemes vagy. (Félre.)

Mint a macskafaj vakon.

Balga. Hát ne nézzek még szemedbe,
Kincsem-adta kis csalója!

Ledér. Légy türelmes, kedvesem.

(Egy rongyos tömött karszéket tol maga helyébe; félre.)

Így, öleld atyád fiát.

Én tudom, hogy megszököm. (El.)

Balga. (a széket öelve). Mily puhák szép karjaid,

Mint a szép fehér szalouna,

Kedves, édes oldalborda.

És ez a fürt — oh öllelek.

(A szék nagy zörgéssel összedül. Balga ijedve fölugrik, egy pamat
lószőr kezében maradván.)

Szürke lószőr és fa láb!

Hát ki látott ily csodát?

Férgek háza, bolhafészek,

Összezúzlak, átkozott szék,

Tüzzre teszlek, tolvaj szerdék.

Mennydörgő! de nem haragszom;

Csongor úrfit kell kutatnom,

Mit csináljak, mit tegyek most?

(Meglátja az asztalon a manók vélt örökét.)

Oh szerencse! itt van a kincs.

Búsuljon a számár,
Elég nagy feje van. (Öltözni kezd.)
Balga vígan éli napját.
A bocskorba dobja lábát,
S úgy megy, mint a gondolat.
Deh! te bocskor, deh! te szij,
Csongor úrfinál legyenek
Nos? megyünk, vagy nem megyünk!
E biz azt csoszogja: nem!

(Mindenfélekép erőlködik fölemelkedni.)

Átkozom rossz bocskora,
Arra vár, hogy én vigyem,
Vagy, hogy jól megabrákoljam.

(Ostorozza bocskorait.)

Deh, te szürke, deh, te ráró!

Csongor. (jö s Balgát nyakon fogja).
Most szaladj, ha tudsz, hítetlen.

Balga. Így adod ki béremet?

Csongor. Úgy, hogy e helyen megöllek,
Áruló, ki elraboltad
Minden üdvösségemet.

Balga. Semmit én még nem raboltam,
Mint imént ez egy ütést,
Ezt is jó szüüből adád.

Csongor. Csúfolódsz? veszsz el, álnok.

Balga. Úrfi! én nem értelek.

Csongor. Nem? no megteszem, hogy érts.

Balga. Mért akarsz a földre nyomni?

Csongor. Hogy nyakadra hágjak, ördög,
Es tiporjam lelkedet.

(A manók jószágaikat mutogatva, hirtelen általmennek a színen.)

Hah! mi ez? te kétszer is vagy,
Balga itt, és Balga ott.

Balga. Bocskor itt, és bocskor ott.

Csongor. Most gyanítom! a manó volt,
A ki megcsalt képed által.

Balga. Most tudom mért nem mehettem,
Es nyakamra mért tiportál.

Csongor. Oh! a végtelen világon
Senki sincs boldogtalan,
En egyedül vagyok az.

Balga. Es miért? a bocskorért!

A bocskor nem csizma bár,
Lopni még sem illik azt is;
Es az ördög visszaváltja,
A mi hozzá tartozik.

Csongor. Balga, hallod.
Balga. Hallom úrfi.
Csongor. Jőj nyomomba.
Balga És hová?
Csongor. Azt ne kérdd, ha még hivem vagy.
Balga. S így örökké bujdosásra

Szántad ifju életed?

Csongor. Mindörökké, és azon túl!

Égjen bár le akkorára
A magas dél fényugára,
Mint egy kiseded fénybogár;
Melly az égben félve jár,
S úgy bolyongjon egyedül
A sötétlő végtelenben,
Hogy magát se lássa többé:
Én tüzénél akkor is még.
Tünde, érted bujdosandom. (El.)

Balga. Már, ha úgy van, ám, jerünk bár,

Míg csak annyi lesz belőlem
Mint egy elfőtt birkaláb,
Én is bujdosó leendek,
És evendem, és ivandom,
Míg csak bennem, s benne tart.
(Elindúl, kis várat után ismét jő.)

Birkalábot emlegettem,
Vajjon, a hová nem tettem,
A szekrényben ott van-e?

(A mint a szekrényt nyitja, *Mirigy* alakja áll előtte.)

Huh *Mirigy*! a vén utálat.

(Ajtó felé fut, ott is *Mirigy* alakjával találkozik.)

Jaj fejemnek, jaj szememnek,
Mily csodán kell borzadoznom!
Két alakban egy boszorkány,
Itt is, ott is ő az undok:
Söprü fegyver van kezeiben,
Rut halál sötét szemeiben,
Csongor úrfi! jaj! segítség.
Ablak, ajtó, merre vagytok,
Jaj fejem, jaj tomporom!

(*Mirigy* alakjai kétfelől söprüvel kergetik, míg végre az ablakon kiugrik
Mirigy alakjai egyesülnek.)

Mirigy. Minden el van veszve, minden!

És kaczag bolond *Mirigy*en
A pokolnak feneke.
Hát *Mirigy* csak oly eke,
Olyan szolgál dá b pemét.

Melleyen minden gyáva szánthat,
Minden gyáva lovagolhat?

(Haragosan dobbant lábaival.)

Nem, nem, mondd pokol, hogy nem,
Zúgj, ha hallod, és feleld: nem.

Föld alól. Nem! nem! nem!

Mirigy. Itt vagy, itt vagy, érzelek.

Atok érte, hogy feleltél,

Atok háladíj gyanánt.

Halld tehát: egy jós lakik

Vén berek közt sziklarésben,

Kétszer alszik három hétben,

Azt helyéből messze üzöm,

S én jövőndölök nevében.

Föld alól (kaczaj). Hahaha!

Mirigy. Tetszik, úgy-e? megteszem.

Tünde, Csongor elmenendők

A bereknél, és tanácsot

Tőlem, általam veendők.

Én elrontom a szerelmet,

És helyette veszedelmet

Mag gyanánt vetek beléjük,

Hogy magokban veszszenek.

Földali hang. Nem! nem! nem!

Mirigy Ha szolgáltam valaha.

Földali hang. Hahaha!

Mirigy. Lelket vittem útaidra,

Földali hang. Hahaha!

Mirigy. Csúfolódsz? tán meleg van,

Hogy kaczajt ütsz, kínaidban?

Gyáva szellem, veszsz magadban!

Egy meg kettő három a szám,

Nélküled megy végre munkám.

(El. Föld alatt nagy kaczaj.)

(Barlang.)

(Mindenfelől sűrű lombos fáktól árnyékozva, előtte borított kút. *Mirigy* jön, s a kútat feltakarja.)

Mirigy. Itt van a kút, a jövőndő

Mélyen nyugszik tükörében.

Lássa sorsa visszáját benn

A szűz, mely partjára feljő.

(A kútat háromszor kerülvén.)

Forrj kút habja, forrj,

Tajtékot sodorj,

(Egy írást tárt a kút fölő, mely meggyúl.)

Csalfa eskü vérrel írva,
Bűnös szívtől lángra gyúlva;
Mély vizedbe hull le hamva,
Forrj, kút habja, forrj. (Megáll.)
Csillag, mellyen a halál
Csonton emberesonton áll,
Felhő, melly a sírra száll,
A hol vérzik a fűszál,
Szél, mely tűzben lángolál,
Bennveszők siralminál,
Szálljatok le, szálljatok le. (Eltávozik a kúttól.)
Mintha jőne, a kit várok.
Itt jön, itt van, lássa most,
A mit meg sem álmodott;
Én pedig Csongort hozom meg,
Hogy jövendőt itt vegyen.
Évek éve múlhatik,
Míg együlnek útaik. (El.)

Tünde, Ilma (jönnek).

- Tünde.* Ilma. jó jel!
Ilma. Jaj, minő hely!
Itt boszorkány lakhatik.
Tünde. Oh nem, itt egy jós lakik,
Egy rideg nő, melly időkben
Búvárkodva messze lát,
S a leendők fonálát
Tartja biztosan kezében.
Ilma. Már ha úgy van, keztyűt huzzunk,
Itt van a szép kis tenyér,
Tiszta, mosdott és fehér,
Tünde. Ah, mi boldog pillanat!
A varázkút nincs befödve,
Nem lebeg gyász fátyola.
Boldog, a ki most belé néz,
Azt nem éri bánat és vész,
Kedvez annak csillaga.
Haj! de még is rettegek,
Borzadás fog el jövendőm
Még nem látott képinél.
Ilma, menj elő te, nézz be.
És beszéld el, mit látsz benne.
Ilma. Legfőlebb is zöld vizet,
S egy pár pislogó szemet,
Melly az úszó békafejből
A világra fölnevet. (Lenéz a kútba.)

Ah nem, ah nem, Balga lelkem,
Hát te vagy, te olly alatt?
Mit csinálsz ott a hüvösben,
Mit csinálsz ott, gyönyörű?
Jer föl, égek, olvadok,
Mint a gyenge vaj vagyok.
Oh! a lelkem hogy szeret,
Csókot kér, nem kenyeret;
Jőj; ha nem jössz, én megyek le,
S ott találom enyhemet.

Tünde. Ilma, látom, lelked örvend,
S boldogsága özönében
Fürdik, mint a víz madár.
Hagyj most engem, hagyj lenézniem!

Ilma. Ah! mért versz ki álmaimból,
Fogfájásra ébredek. (Még egyszer lenéz a kútba.)
Balga, Balga, kedvesem,
Nem pártolsz el, úgy-e nem?

Tünde (a kúthoz közelítve). Csillagok, kik a jövőndőt
Fénybetüvel kék mezőben
Irjátok le a nagy égben
Ti a menny szép szemei,
Kedvezőn mosolyogjatok
A varázskút éjjelébe,
Sorsom nyugszik rajtatok. (Lenéz.)
Ah, mi táj az, mely világ!
Zöld mezőben egy leányka
S egy kis bárány játszanak,
Szép és ifju a leányka,
Fürge s dévaj a kis állat,
És játékok oly vidám,
Olyan boldog, mint magok.
Hah! de mely gyász-tünemény az?
Hős fiú jön fegyverestül,
Vérben, porban, lankadottan,
Elborúl a szűz előtt.
S im, a leányka összetépi
Hó ruhája fodrait,
A sebesre felkötözni
Keble patyolatjait.
Hálabuzgón föltekint
A vitéz — oh mennyi kint
Kell megéernem! ő az, ő az,
A hitetlen szerető.
S a leányka — jaj nekem —

Ilma. Asszonyom, ne állj tovább így;

Mert szoborrá változol. (Félre.)
Balga tán megtetszett neki,
Attól tartok, elszereti. (Tündéhez.)
Asszonyom, ha engeded,
Inkább osztozom veled. —
Nem szól, hallgat, sir szegény,
Én pedig fohászkodom. (Ásit.)

Tünde. Boldog, tán nem boldog lányka,

Mondd, hová vesz nézeted?
Ah! mi van csalárd szemében,
Mely lerejtett kincs, hogy azt,
Mint buvár a gyöngyöket,
Olly epedve, olly örömmel
Mélyen, hiven keresed?
Ah, ne higgy, az ál sugárnak —
Ah, ne higgy, de mit beszélek?
Oh szerelmem álmai!
Már ölében a leányka,
Harcza gyenge, mint maga,
Csókja ég már arczain,
A hitetlen, melly adóul
Régen engem illetett;
S mellyet annyi gondom ápol,
Annyi édes aggodalmam,
Ketten ők szerelmimen
Nélkülem hogy osztakoznak!
Jaj nekem, jaj kárhozottnak!
A ligetben andagolva
Járnak ketten boldogúl,
S a bárányka, mint szerelmem
Árván, búsan, elhagyottan,
Fejcsüggesztve jár utánok;
Játszó társa már nem játszik,
Ah, vagy játszik, és eljátszsa
Rég ohajtott üdvömet.
Járnak, mennek a ligetben,
S mindig mélyen és mélyebben,
Ott kaján lomb, itt könnyim,
Ah! nem látnak szemeim.

Ilma. Már ez még is szörnyűség;

Veszszén a rossz kútja! inkább
Eltemessük, mint hogy ártson.
Asszonyom, nézd, itt a kő —

Tünde. Oh nem, Ilma, el kell vennem

Sors kezéből a keservnek
Telmértékű poharát.

Most vagy máskor el kell vennem,
Vagy az elme, vagy szerelmem
Győzni fognak szívemen. (Ismét a kútba néz.)
Mit találok? új vidék;
Pusztá tenger, pusztá szirt,
És a szirton a leányka,
Eltemetve bánatába,
Bomlott szívvel, bomlott hajjal,
Néz a hullám távolába.
Jaj! hová lön üdvössége,
Hol szerelme kéjei?
A hitetlen fut hajóján,
Mint a szélvész, mely virágot
Tört le, fut kegyetlenül.
És a szirton áldozatja,
A megcsalt lány összerogy!
Égő szíve lángjait
Oltják tenger habjai. (Eltávozik a kúttól.)
Ilyen minden férfi szív?
S Csongor anyai kellemeikkel,
Olyan arczczal, oly szemekkel,
Csongor öldökölhet így?
Kárhozott légy, csalfa kút,
Kárhozott a szellem is,
Mely pokolnak büntövéből
A világra felhozott.
Pusztá légy, és elvadúlt,
És vadúljon messze tőled
Minden, a mi boldog és jó.
Oh, hitemnek romladéka,
Bánat! merre viszlek el! (El.)

Ilma. Mely baj ez már meg' nekem!
Még Balgával sem csevegtem,
S asszonyom már elmegyén. (A kúthoz lép.)
Balgá lelkem, egy pogácsa
Van zsebemben, nézd galambom,
Azt is itt hagyom neked.

(Egy darab süteményt hajt le a kútba, melyre az nagy lángot vet. Ilma sikoltva elszalad, Mirigy feljő a kútból a láng után.)

Mirigy. Már megjártam utamat.
Kis leányzó képiben,
Jóstanácsot elfogadni.
Csongort erre csaltam el. (A kúthoz megy.)

Kút leánya,
Kút csodája,

Kelj, ha keltelek,
Menj, ha küldelek.
Kút palaczkja,
Kút galambja,
Szállj, ha intelek.
Kút leánya,
Kút csodája,
Légy az ifju
Csalogánya :
Hol hazája
Várva várja,
Meggíhették
Ott találja ;
Csak szerették,
Soha Tündét,
Bár kívánja,
Meg ne lássa,
Mindörökre,
Mindörökre,
Ne találja.

Kész a jóslat veszedelme,
Itt a vendég, most helyemre.

(Fekete fátyollal befödi a kútát, s a barlangba rejtezik.)

Csongor, utóbb *Balga* jönnek.

Csongor. Merre tünt el a leányzó ?

Jóslatot, mondott, vehetnem,
Csak követném nyomdokát.
Itt vagytok, huh ! mily vidéken,
Itt ez a hely borzadásnak,
Félelemnek gyászhelye :
Ez lesz a jós lakhelye. (A barlanghoz fordulva.)
Jós, időknék hí buvára,
Jós a szirtek templomában,
A homálylyal s gondolattal
Társalkodva lakozó,
Jós, ha jósnak hívatol,
S nem vagy a név ellenére
Rossznak, gyásznak hirdetője,
Szólj, szerelmem sorsa millyen.
Merre törjek, merre térjek.
Kedvesemhez hogy elérjek ?

Szózat. A mit látni fogsz, kövesd,

Szép leányka, meg ne vedd,
Arcza csendes, mint az est,
Kit húnzó naprózsa fest ;

Szeme tündök, mint az est,
Melyben csillag fénye reng,
Lába könnyű, mint az est,
Melly a szellőn játszva leng,
Úta arra, hol az est
Alkonyába dőlni kezd,
Arra indulj, ott pihenj meg,
Ott találod a kegyest.

(A fátyol emelkedik, alóla a kútból egy leányalak tűn föl,
mely Csongorhoz integetve tova leng).

Csongor. Álmod édes képzeménye,
Csodaszülte szűz alak,
Szólj, ki vagy, menny küldeménye?
Csalsz-e, vagy jól láttalak?
Ah! megállj, vagy bár sietve
Menj világon s végeken túl,
Csongor nem remeg bajoktól,
Fog követni, menj elő. (EL.)

Balga. Bámulok, meg' bámulok,
Szám csekély a bámulásnak,
De, he egyre bámulok,
Majd egyedül maradok.

(A barlanghoz fordúlva.)

Asszony'ám! — nem hall! — nagy asszony!
Jaj, nagyot hall nyomorú.
Néne, egy kis jó tanácsot,

(Azalatt egy palaczk bor, s egy sült galamb emelkedik a
kútból, s Balga homlokába ütköznek.)

Óha! még bizony kivernék
Mind a két szemem világát. —
Láncz lobogó! az bizony bor,
S ez meg' olyan sült galamb,
A mint én nem vagyok az.
Szállj le, szép piros palaczkom,
Szállj le hozzám, szép galambom,
Meg nem eszlek, meg nem iszlak,
Csak szivecskémhez szorítlak!
Nem hiszik, s az nagy baj! oh én
Árva elhagyott legény.
Intenek, hogy nyomba menjek,
Engem úgyse! megteszem.
Várjatok meg, hej! megyek már,
Itt vagyok már, szálljatok le,
Hadd fogódzam bennetek.
Hujja huj! ha sapka vagy,
Üsd le azt a rőt palaczkot. (Süvegét utánok hajítja s el.)

Mirigy (előjön). Meglön a mit, s mint akartam,
 Most aranyfa, szép gyümölcsöd,
 Szép almád nekem terem.
 Meglopom, meg! az lesz dolgom,
 S a manókat kergetem.

ÖTÖDIK FELVONÁS.

(Kietlen táj.)

Tünde s Ilma jönnek.

Ilma. Hol vagyunk itt, asszonyom,
 Mely kietlen tartományban?
 Én, ha engem kérdenének,
 Jobb szeretnék, messze lenni,
 Legalább is olyan messze,
 Mint Pozsonytól Hortobágy.

Tünde. Légy nyugott, s ne aggj veszélytől,
 Hú árnyéka bánatomnak,
 Itt az Éj országa van.
 A gyülölt fény birodalma
 Lelkem annyi fellegét
 Nyilsugárral hasogatja,
 Nem kívánom szebb egét;
 Ide húz a bú homálya,
 A reménynek csüggedése,
 És a csüggedés reménye
 Itt találják honjokat.

Ilma. Ah, bizony nem jól találják.
 Kis szemem már úgy kinyílt,
 Mint a tányérbélvirág.

Tünde. Ah, a szív is úgy nyilik meg,
 Mint sötétben a szemek.
 Boldogságban zárva tartja
 Rózsaszínű ajtaját
 Az örömnék gazdag árja,
 Hogy ne fojtsa el lakát;
 Búban, kínban, szenvedésben
 Titkos mélyeit kitarja,
 Hogy, ha még van, a reménynek
 Elfogadja sugarát.

Ilma. S ezt, hogy tudjuk, ily kietlen
 Földre kelle bujdokolnunk,
 Hogy madár se jójjön onnan,
 A hol nap van és világ?

Tünde. Légy türelmes, bánatommal.

Vég utat tesz most szerelmem :
Itt vesz enyhet vagy halált.
Jer, kövess e vég utamban,
S lássad ott az Éjt magát.

Ilma. Mit csináljak, merre fussunk ?

Tünde. Pusztá parton, fátyolában

Egy komoly bús asszony ül :
Csermely folydogál előtte,
Csillagokkal tündökölve —

Ilma. Borzadok, ha rá tekintek.

Tünde. Ő az, kit keres reményem,

Ő az Éj gyász asszonya,
Nála vannak rejtve mélyen
A jövődök titkai :
Kérni fogjuk elborúlva,
S esküinkkel kényszerítni,
Hogy felföldjék ajkai.

Ilma. Jaj, ne menjünk ; mintha szólna,

Érthetetlen hangokat
Mormol ajka.

Tünde. Álmodik,

S a pataknak elbeszéli
Halhatatlan álmait.
Várákozunk, mert boszúja,
Végzetetlen és sulyos,
Éri azt, ki háborítja.

Éj. Sötét és semmi voltak : én valék,

Kietlen, csendes, lélynemlakta Éj,
És a világot szültem gyermekül.
Mindenható sugárral a világ
Fölkelt ölemből ; megrázkódtatá
A semmiségnek pusztaságait,
S ezer fejekkel a nagy szörnyeteg,
A Mind, előállt. Hold és csillagok
A menny csodái lőnek bujdosók,
Kimérhetetlen léghatárokon.
Megszűnt a régi alvó nyugalom :
A test megindult, tett az új erő,
S tettekkel és mozgással gazdagon
Megnépesült a pusztá tér s idő,
Föld és a tenger küzdve osztozának
Az eltolt légnek ősi birtokán ;
Megszünteté a tenger habjait,
S melyet haraggal ostromolt imént,
Most felmosolyga mélyiből az ég ;
S mint egy menyasszony, szépen és vidáman

Virágruhába öltözött a föld.
 A por mozogni kezdett és az állat,
 S királyi fejjel a lelkes porond,
 Az ember lón, és folytatá fáját
 A jámbort, csalfát, gyilkost és dicsőt. —
 Sötét és semmi vannak: én vagyok,
 A fény elől bujdokló gyászos Éj. —
 A féreg, a pillantat bűboréka,
 Elvész, idő sincs mérve lételének.
 Madár a szárny, a körmök állatot
 Nem váltanak meg, kérges büszke fát
 Letesznek századoknak súlyai.
 Az ember fejlőd, lelke fényfolyam,
 A nagy mindenség benne tükrözik.
 Megmondhatatlan kéjjel föltekint,
 Merőn megbámul földet és eget;
 De ifjusága gyorsan elmulik,
 Erőtlen, aggott egykét nyár után,
 S már nincs, mint nem volt, mint a légy fia.
 Kiirthatatlan vágygyal, a míg él,
 Túr és tűnődik, tudni, tenni tör:
 Halandó kézzel halhatatlanul
 Vél munkálkodni, és mikor kidőlt is,
 Még a hiúság műve van porán,
 Még kőhegyek ragyognak sírjain,
 Ezer jelekkel tarkán s fényesen
 Az ész s erőnek rakván oszlopot.
 De hol lesz a kő, jel, s az oszlopok,
 Ha nem lesz föld, s a tenger eltűnik.
 Fáradtan ösvényikből a napok
 Egymásba hullva, összeomlanak:
 A Mind enyész, és végső romjain
 A szép világ borongva hamvad el;
 És a hol kezdve volt, ott vége lesz:
 Sötét és semmi lesznek: én leszek.
 Kietlen, csendes, lény nem lakta Ej.

Ilma. Ah, szegény bús asszonyoságnak
 Millyen furcsa álmai vannak!

Tünde. Borzadással tölt el e szó.

Borzadással issza lelkem
 A mulóság poharát.
 Most jer, Ilma, jer, közelgjünk
 Tisztelettel elborúlva,
 Illessük meg fátyolát.

Éj. És a sötétben túl van a világ —
 Mi vakmerő kéz illet engemet,

Mulandóságról békén álmodót?
Ösmerlek, nyughatatlan lányka, te ;
Tündér hazádban üdvnek századi
Valának megszámlálva éltedül :
De föld szerelme vont a szívedet,
A fényhazából földre bujdosál ;
S mert boldogságod ott is elhagyott,
Segélyt keresni későn visszatérsz ;
De mindörökre számkivetve légy,
Legyen mint vágytál, a kis föld hazád,
Órákat élj a századok helyett,
Rövid gyönyörnek kurta éveit.
Indúlj, ne lásson itt tovább szemem ;
Mert, a ki hallhatatlan Éj vagyok !
Olyan sötétté teszek, mint az árny,
Hogy rózsaberkiből a szerelem
Irtózva nézzen, mint iszonyra, rád,
S illat helyett gyötörjön vad tövis.
Menj, menj, mert a mit mondtam, megteszem.

(Tünde, Ilma el.)

Omoljatok nem késő habzatok,
Az Éj az álmok partjain bolyong. (El.)

(Hármas út vidéke.)

(Csongor a leányalak után jö.)

Csongor. Csalfa, tündér, játszi kép te
A világon s életen túl,
Merre csábít gyorsaságod ?
Százszor vélek megragadni !
Százszor e megdobbanó szív
Készül csalfa szívedet
Elfogadni szerelemmel,
És te eltünöl suhanva,
Mint az élet, mint az álom ;
Nyughatatlan lábaiddal
Meg nem várod jöttömet.
Intesz újra ? Nem hiszek.
Hányszor puszta dombokon,
Hol vezérled útam,
Hányszor láttalak megállni,
Nyílt kebellet, nyílt karokkal ?
Vágyaimtól részegen,
Elfelejtém a bolyongást,
És nem láttam a kietlent,
Mert te, szív- és szemcsalója,
Téged láttalak, s inádtam

Fátyolodnak titkait.
 Állj meg, állj meg és ne hagyj el,
 Add jutalmát annyi kinnak.
 Hagyj pihennem karjaid közt,
 És elsírnom, vesztességim
 Mondhatatlan séreit. (Fellép a hármas útra.)
 Hah, itt vagy egyszer annyi vágy után!
 (A leányalak eltűnik.)

Mi volt ez? árnyék! és én hol vagyok!
 (Kis ideig gondolkozva áll.)

Forrás után a szarvas nő eped,
 Nő társ után a szarvas gím, oroszlán
 Mind a kettőnek úzi nyomdokát.
 Forráshoz ér a nő, a gím nejehez,
 S erője dúló vadnak czélt mutat.
 A hangya futkos, apró léptei
 Alig mutatnak járást és halad;
 Nagy távolokról, gátak ellenére
 Fáradva és mozogva hon terem:
 Földhöz ragadtan mász a vak csiga,
 De a természet válhatatlanúl
 Hátára tette biztos hajlakát,
 Mikor kívánja, hon van, s elpihen:
 Elérhetetlen vágy az emberé,
 Elérhetetlen, tündér, csalfa czél!
 S miért az olthatatlan szomj, miért
 Rejtékeny álom, csalfa jóslatok,
 S remény vezérrel eltúrt hosszas út,
 Ha, a hol kezdtem, vége ott legyen,
 Bizonytalanság csalfa közepén?
 Oh! hármas útnak kétes ál köre,
 Mi más kebellet léptem föl reád,
 Virág reményim reggelében akkor.
 Most kinnal rakva, búval gazdagon
 Az elhanyaglott szivnap alkonyán!

Balga (jö a lebegő étkek után).

Hát én mindig éh legyek,
 S úntalan csak szomjuhozsam?
 És e gyomrot, és e torkot
 Csak bolonddá tartogassam?
 A ki hús vagy, rossz galambhús!
 A kit egresből csináltak,
 Bor! megállj, vagy összeontlak,
 Itt e kövel fejbe sujtlak.
 Hah! leszállnak — Balga! halkan,
 Szőrmentében bánj velök most.

Hóha! hóha! így, csak így,
Rég így kellett volna már.

(Fellép a hármaz utra, s mint étkeihez akar nyúlni, elomolnak.)

Mi ez? homokká lettél, rossz palaczk,
Sivány homokká porlól, döggalamb?
S azért van éhem, hogy most port egyem?
Te átkozott, te csámpaláb, megállj:
Inkább galambbá sülök e helyen,
S egyen meg, a ki éhebb, mint magam.
(A földre veti magát.)

Csongor. Hah! mely kalandor nép közelg felém,
Tépetten, mint a vert had, s szomorú?
S bút lássak, ismét bú elől futó?
De enyh a bajnak látni társait;
Bevárom őket, ők sem boldogok.

Kalmár (mankóján támolyogva jő).

Segíts tovább, te fáradt gyenge láb,
Segíts, te gyámbot, rossz lábpótolék;
Te még is hű vagy: köszvény, zsibbadás
Nem rontanak meg, jó, rossz út között,
Nem válogatva még, a merre kell,
S ha pályavéget ér az útzó,
Vénsége zordon, bús, rideg telén,
Még tűzre rak, s utószor felhevülve,
Végig tekint a tarka életen,
Mint a ruhán, mely hajdan dísze volt,
Most a szegénység ronda bélyege
Az elkopott fény foltjait mutatja. —
Hol vagytok, összehordott kincseim?
Reményem fája dúsan felvirúlt,
S arany virágit szélvész szórta el.
Megitta tenger, a mit föld adott,
A víz ajándít föld rabolta meg,
S a sors szegődi kénye, melly emelt,
Most zsámolyává tette hátamat.
Kik ösmerék, mig volt, csak pénzemet,
Nem ösmernek rám most az emberek,
S a büntetésnek súlya rajtam az,
Hogy még is nálok kell segílyt találnom.
Ki ád a fáradottnak enyh helyet?
Ételt ki ád az éhnek, és italt
A lankadónak, bú és szomj miatt?
Ki ád a bujdosónak rejteket,
Paloták urának hajdan? víg torok
Gazdáját vendégül ki híja meg,
Hogy a lehullott csontot fölvegye?

Egykor selyemmel bélelt sors fiát,
 Ki köntösít fel most ruhátalant
 Dér és nap ellen, mely megbánt, ha néz,
 Botránkozással fordul el, ha látott,
 S még inkább mint dér, zápor s szél gyötör?
 Segíts tovább, te fáradt gyenge láb,
 Segíts tovább, te gyámbot: menni kell,
 Gazdálni a mulékony életen,
 Imez bojtortjántermő zálogon;
 Még a halál, a váltó, niucsen itt. (EL.)

Balga (ki eddig csak fejét emelgette, most fölül).

De már evvel majd Balga sem cserél.
 Az Isten-adta millyen sáporgást tesz.
 Egyik lélekzet benne szomjuság,
 A másik éhez, s a rongy miatt
 Olyan vitorlás, mint a szélmalom;
 Mért nem lesz szélmalommá? — Hát ki az,
 Ki hág fel ismét, melly ország fia,
 Olyan szemekkel, mint egy üstökös?
 Ha úgy lehetne, a mint nem, talán
 A földet is kirúgná láb alól.
 De, Balga, csitt! most bölcsebb száj nyílik.

Fejedelem (jő).

Égsz még, s nem égsz el, nap, mely verve látsz?
 Rengsz, s el nem omlol föld, e láb alatt,
 Mely vérjelekkel nyomta hátadat?
 Ha ölnyi térben hírem, és magam
 Böven tanyázunk, mért e hosszas út?
 Mért e hegyekkel büszke földdarab
 Egy sírhalommá nem lesz, nem nagyobbá,
 Mint mennyi kell, hogy lábamat kinyujtsam?
 Magam szeretnék lenni, mint valék,
 A földön úr, és föld a föld alatt;
 Ez a homok faj, mely mohón tenyész,
 Ne mondaná, ha rajtam elmegyem:
 Imitt királynak gázolom porát.
 Le a fejemről, hitvány cifraság,
 Te csalfa fényből alkotott ragyogvány,
 El a kezekből, fejedelmi bot,
 Erőtök nincs; míg volt, én voltam az.
 Ez a kebel volt műhely ezrekért,
 Magában és magától szüntelen
 A hír s dicsőség tettein koholt. —
 Fenségben ültem, mint a bérczi kő,
 Rokon szív nélkül, szörnyen egyedül.
 Az átvirrasztott éjek rémei,

A barna gondok, szélvész háború,
 Villám s hideg fény voltak táborom;
 Lábamnál nyílt és hervadt a virág;
 De úr valék, s betöltve a hiány.
 Egy gondolat volt, én gondoltam azt,
 Akarat csak egy volt, én akartam azt,
 S egyik végtől a másikig hatott.
 Itt váarak dőltek, bérez múlt, víz kitért.
 Amott merészen kelt új épület,
 A sívatag csodája, s tornyokat
 Határon túl a felhők közt viselt.
 Intettem, és egy ország puszta lón,
 Akartam, és egy másik támadott.
 Ki adja vissza múlt hatalmamot?

Gyermek volt a nép, bábok istenei;
 Én fölneveltem őket, báb helyett
 Kitettem a hírt, s bátor fajzatok
 Hagyták el a baromság ólait.
 Erőt nevelve, őrző gondomon
 Nagy nemzetekké serdült a világ:
 Nyakamra nőttek, s mely nagy tő valék,
 Most földre húztak önnön ágaim.
 Tehettem mindent, s mindent megtevék,
 Hatalmamon túl egy volt, s azt kívánták,
 A mindeneknek tetszőt! nem tevém;
 Mert nem tehettem, és elért bajom.

Titkos haraggal, mélyen s gyászosan,
 Mint a setét pók, szótt az árulás,
 A bizalomnak hőszin fonalát,
 Mely vad kezei közt tüstént megszakadt,
 A rossz gyanúnak barna szálival
 Férczelte össze csalfán, ördögül;
 S jött a hizelgés hímes köntösében,
 Mely a barátság képivel kívül,
 Benn szerte vonszolt arczczal a boszút,
 S gyilkos haragnak rejté szörnyeit.
 Kellett az áldozat, s én lettem az.

Mi van még hátra? merre költözünk?
 Lefeküdtem, s rám villant az ég tüze,
 A föld be nem vesz; ember átkai
 Fölvernek onnan, és ön álmaim
 Nem hagynak alunni olyan szűk helyen,
 Mely kéz mutatja most meg síromat?
 Ha már letettem e nehéz fejet,
 Ez a lélek, mely roppant termetével
 Láng óriásként égi boltot üt,

Hol lel magának méltó temetőt?
 Lázadj fel tenger, bércz, te hullj alá,
 Gördülj ki föld e fáradt láb alól,
 Szakadjatok rám égő csillagok,
 Romlástok harsogása jel legyen,
 Hogy egy királyi lélek sírba megy. (E1.)

Balga. Ha ez király volt, mérges lehetett.
 Huh! mily kegyetlen dolgokat beszél!
 Sajnálnom kéne, és csak bámulok,
 Mint, a ki szappant vett a sajt helyett.

(A tudós mélyen elmerülve jö.)

Mit látok? oh, ez czifra élet itt.
 Hová botorkál szalmaszál uram,
 Hová, te donga, görbe léczdarab?
 Háromszor menykő! ez van ám csehül.
 Ha söprünyélből vannak emberek,
 Ez a királyok. S milyen színtelen!
 De tátogat már, halljuk a harist.

Tudós. Az élnetlenség

És halhatatlanság
 Két nagy dolog, két régi fejtörés.
 Az élni nem tudónak baj, hogy él,
 A halhatatlannak baj, hogy halni kell,
 S melyik nagyobb, azt méltó kérdeni.

Az élnetlenség? nem tud halni is,
 S ez, a mi őt legárvábbá teszi;
 Mert a szegény, földhöz ragadt fiu,
 Kit még az ág is húz, a gyáva szív,
 Kit a leány is megcsal; a bolond,
 Kin a szerencse nyargal föl alá,
 Az érdem, mely magára hagyva teng,
 S az életen túl várja díjait;
 Éjjél barátja a vak, életunt,
 S kinek nevével más hivalkodik,
 Ki tartományán más uralkodik,
 A pénzüelő, a koczkák vert fia,
 A szívbeteg, szerelme martaléka,
 S minden reményhez esküdött bohó,
 Mind ez, ha halni tudna, mily hamar
 Látnók az élnetlenségek vég baját!

Ellenben a halhatatlannak is,
 Ha halni még előbb nem köllene,
 Mi könnyü dolga volna e világon.
 De így sem él, sem hal, csak tébolyog
 Lét és nem lét közt, mint a vert kuvasz,
 Kit udvarából a juhász kitilt.

S mért élehetetlen? vagy mért halhatatlan?
 Mért élehetetlen, a ki élni vágy,
 S mikor nem az, mért halhatatlan akkor?
 Élet- s halálban mért az a lehet,
 Az élehet, halhat, mért van eltörölve?
 S én nem kívántam, hogy legyek s vagyok!
 Majd nem kívánnék halni s meghalok!

S akkor ha láttam hitványságomat,
 Tán úgy kívánnám, s meg nem halhatok!
 S örökre nem! nem! mindig nem! gyötör. (Homlokára üt.)

Ki vagy te, a ki bennem háborogsz?

Ész, vagy nem ész? elő! hadd lássalak,
 (Merőn kinyújtott tenyerébe néz, mintha valamit róla elszállani látna.)

Így! pille voltál, most már lepke vagy?

(Örjögösen előbbre lépve.)

Megállj! ne menj még, én is elmegyek. —

Nem áll meg, elmegy, elhagy, eltűnik —

Sötét van, álmodozzunk, itt az éj, (EL.)

Csongor. Mit láttam én, mi vándor arezokat!

Megjöttek régi ösmerőseim.

Nem mint a feeske, mely tavaszt jelent,

Mint zajmadár a vészben jöttek el,

Búmat nagyítók, gyász történetekkel.

Fordult szerenese ül a gazdagon,

(Szerenese hátán ült ő egykoron),

S ki a világot rabbá tenni ment,

Most — s mennyi gyötrellemmel! halni megy.

Betette könyvét a tudós, s ki a

Tudás határát érni láttatott,

Most túl azon, kétségek tengerében,

Mint egy veszendő sajka hányatik,

S kormányon ész helyett a dőreség,

Çsillagra nem tekintve, czéltalan

Áll a habok közt, melyek elnyelendik,

S a rá agyargó szörnyeken mosolyg.

El a világnak ál tekintetétől.

Koldús a gazdagság, a hatalom

Leszállt fokáról, hamvadott üszök

A tudománynak napszövétneke,

S közöttök a nem boldog szerelem

Mint a magányos gerle nyögve jár.

El innen a magánynak rejtekébe,

El, a hol ember nem hagyott nyomot

Derús homályban, szélmoraj között

Az észmerengés búja ott lakik.

Ott álmodoztat ifju képzelődést,

Elmúlt szerelm és megghiúlt remény,
S a szív halála lassú, nem gyötör. (El.)
Balga. Elmeujünk hát, s ne lássunk több csodát?
S pusztába menjünk, s éktelen vadonba?
De menni kell; ott mégis fű terem,
S ezentúl Balga nem kényeskedik,
Szénával él, mint a rivó szamár,
És vizzel, mint az eb. Szegény fejem!
Nem süt nekem már Böske lágy czipót,
És nem vet ágyat nap leszálltakor;
Inséggel, a mint kezdtük, hagyjuk el,
S mi a futások vége? döghalál. (El.)

(Szabad tér.)

(Egy elvadult kert közepén.)

Tünde, Ilma jönnek.

Tünde. Vége vándor útainknak,
Állj meg, Ilma, és pihenj.
Ilma. Hála Isten! hogy megjöttünk.
Tünde. Itt e táj volt, e fenyér,
Hol legelsőbb andalogva
Ültetem a szerelemnek,
A gyönyörfa sarjadékát.
Ért arany gyümölcse már,
És a vágy, s e szív elől
Elszedé a sors viharja.
Alljon újlag e helyen,
A kopárnak bámulandó
Disze, s messze tündököljön.
És ha hű még, és hivem,
A kit nem felejt szerelmem,
Csalfa jóslat ellenére
Itt találjon enyh helyére:
De ha hűtlen, és a jóslat
Képe nem esal, akkor ah!
Hervadj, hervadj, drága fa,
Hervadásnak átka rajtad.
Ilma. Mily kegyetlen szózat ez?
Hát ha férfi hűtlen volt,
Ollyan ritkaság-e az,
S egy hitetlen szív miatt
Minden férfit kell gyűlölni,
És nem inkább kegybe venni?
Nem jöhet szebb, vagy ha nem szebb,
Nem jöhet jobb? és ha nem jobb,

Nem jöhet más, a ki szinte
 Férfi, mint a többi volt?
 Asszonyom, ha kérnem engedsz,
 Változtasd parancsodat;
 Kár az ilyen ritka fát,
 Egy hitetlen férfiéért,
 Hervadásra vesztegetni;
 Mert, ha így megy mindenütt,
 Nem marad fa, nem marad lomb,
 S hervadásnak vége nem lesz,
 A mig férfi és fa van.

Tünde. Akkor váljék bár örökre

A természet hervataggá,
 S bú és bánat lakja azt.
 De ha boldogul szerelmem,
 Akkor itt e puszta domb
 Fénylakommal diszesedjék:
 E vadon, mely mint ijesztő
 Áll a néma sivatagban,
 És a hajdan ékes kertnek
 Már benötte útait,
 Akkor mint egy éden álljon,
 S benne e kicsinded élet,
 Mint egy rózsa, úgy virítson
 Csermelyárnak partjain.
 Harmat gyöngye hullja meg,
 Ifju napfény melegítse,
 Égi szellő hűtőgesse,
 S méhajakkal, mézajakkal
 Lopja róla, hajnalonként
 A szerelem esőkjait.
 S hervadása érje bár:
 Szép volt, s édes illatú.
 De jer, Ilma, félre innen,
 Várjuk, mit hoz a szerencs
 Lég' kicsinded szellemi,
 Gyenge Nemtők, szálljatok,
 Legyetek fám örei.

Minden bűnöst, minden ártót
 Tőle messze tiltsatok. (El.)

Ilma. Így van! a legjobb tanács is,

Mint a bunda nyár hevében
 Félre zugba vettetik.
 Isten hozzád, drága fa,
 Férfi hűség képe vagy,
 Elhervadtál, oda vagy! (El.)

Nemtők éneke a légben.

Játszadozunk.
S az óra halad.
Légi lakunk
Van csillag alatt.

S a csillag, ha este mosolyogva kijő,
Tündöklük utána az égi mező.

Csillag után
Jár kis seregünk,
Menny kapuján
At játszva megyünk.

Ki hí le, ki hí le, a földre ki hí?
A menny ragyog, ékes; a föld gyönyörű.

(A nemtők egymásután földre szállanak.)

Első. Hop! leszálltam, itt vagyok,
Ej! beh csiklandós fü ez.

Második. Hop! leszálltam, itt vagyok.
Könnyü szellő, lengedezz.

Harmadik. Hop! leszálltam, itt vagyok.
Gyenge harmat permetezz.

Nemtőkirály. Szűzleányszív dobogása bölcsőm,
Ki kér tőlem boldogságot kölcsön?
Százleányszív dobogása ringat,
Ott aluszom, s a kis lány kacsingat.

Ötödik. Kedvesb illat a virágnál,
És az illat én vagyok.

Hatodik. Ah! leszálltam, itt vagyok,
A sohajtás én vagyok.

Hetedik. Szép leánynak ajakán
Minden csókért csók a vám:
Én mosolygó csók vagyok.

Nyolczadik. Várjatok meg, várjatok meg,
Én az égő szív vagyok.

Kilenczedik. Gyönyör úrfi én vagyok.
Mit csináljunk hadnagyok?

Többen. Játszszunk! játszszunk!

Mások. Micsodát?

Némelyek. Méhesoportot, rózsafát.

Első. A királyné én leszek.

Második. Én kis gyenge raj leszek.

Többen. Mink is, mink is raj leszünk.

Andalogva és dönögve
Ágról ágra röppenünk.

Harmadik. Én virágzó rózsafa —

Nemtőkirály. Alljatok meg, itt egy ág van,
Égi többől sarjadék.

Hogy virúljon föld porában,
Itt mulassunk, itt enyelgjünk
Tiszta, édes illatában.

- Második.* Adsz-e rózsát, rózsafa?
Harmadik. Pille vagy, te menj tova.
Második. Ah! nem, én kis raj vagyok,
Szánj meg, oly szomjú vagyok.
Harmadik. Mit ihatnál?
Második. Harmatot.
Harmadik. S mely jutalmát adhatod?
Második. Csókot érte vagy hatot.
Harmadik. Nem kell! nem kell!
Második. Meghalok!
Harmadik. Illatot szíj azt adok,
Második. Szíttam, ah, s megrészegültem,
Szárnyaimmal lankadok,
Hullok, hullok, jaj, lehulltam.
Rőt levelke ing alattam.
Ah! beh jó itt, ah! be lágy,
Jertek, társak, itt fürödjünk.

Többen. Jertek oda, mézet szedjünk.
Rózsaillat, rózsaharimat, rózsaaágy,
Ah! beh kedves, ah! beh édes, ah! beh lágy.

(A harmadikat sorra csókolják.)

- Harmadik.* (sírva). Jaj nekem, jaj! hagyjatok,
Tüske szúrja lábamat.
Első. Jaj nekem, jaj! bágyadok,
Hangya esípi arczomat.
Második. Légy ijesztget, a szunyog bánt,
Hagyjuk e rossz tartományt.

Mirigy jö.

- Nemlékirály.* Hah! mi jó, mely förtelem.
Negyedik. Rá tekintni gyötrellem.
Kilenczedik. Képtelen fej, fejtelen kép,
Mindene rút, maga sem szép.
Első. Lába kéz, és keze láb,
Hagyjuk itt e vad csodát.
Nemlékirály. Vissza, vissza, vissza;
A föld nem nekünk való,
Durva, zordon és csaló. (Elszállanak.)
Mirigy. Mit esinált itt e kölyökhad?
Azt tudom, hogy rá rivaszték,
S játszadozva elfelejt.
S most, aranyfa jőj velem,
Ifjuságnak drága fája,

Tán lehull a kor homálya,
 Almádat, ha izlelem.
 Asszonyod már nem keres,
 Mert bűvában epedezve,
 Nincs e tájhoz többé kedve;
 Megcsalám, és oda vesz. —
 Áslak, áslak, addig áslak
 Körmeimmel, míg kivájlak.

(Vájni kezd a fa tövében. A manók három felől jönnek.)

Kurrah. Mit találok, mely szerencse!
Berreh. Mely öröm hogy összejöttünk.
Duzzog. Szent a béke már közöttünk.
Berreh. Merre jártunk?
Kurrah. A hegyen túl.
Duzzog. Én a völgyeken mulattam.
 Hát te, bátya?
Berreh. Tengeren túl!
 Elszakadt a bocskorom.
Kurrah. Egy boszorkányt hátba vágтам,
 Elszakadt az ostorom.
Duzzog. Fergeteg jött, a palástot
 Összetépte a hátamon.
Berreh. Mit csináljunk, mit míveljünk?
 Zúg az éhség ölyve bennünk.
Kurrah. Szép mulatság a zene,
 Ím, egy régi czimbalom.
Berreh. Én egy rozzant hegedűnek
 Régi fáját hordozom.
Duzzog. Három a szám! hangotokhoz
 Bodzasípomat fuvom.
Kurrah. Csendesesen! mit látok ott?
Berreh. Mely dicsó ág a kopáron!
Kurrah. Halljátok tanácsomat.
 Készen vár reánk a szerencse,
 Csak kezét kell nyujtanunk.
Berreh, Duzzog. Halljuk, halljuk.
Kurrah. A fa ott
 Egy tündérnek égi fája,
 S a ki azt körmével vájja,
 Az Mirigy, a vén gonosz,
 Rajta menjünk, megkötözzük,
 Hárskötéllal összefűzzük,
 Hársfa lyukba czövekeljük;
 Míg világ lesz a világ,
 Onnan el nem szabadúl.

- A tündér ezt látni fogja ;
S végtelen jutalmat ad.
- Berreh, Duzzog.* Úgy van, úgy van, s úgy legyen,
Itt teremjünk hirtelen. (El.)
- Mirigy.* Ág, ki hitvány görbe ág vagy,
Hol pokolban ágazál el,
Hogy gyöködhöz nem jutok ?
Vagy kívánod, ezt a földet.
Hogy keresztül vájjam érted !
Megteszem! (A manók rajta mennek.)
- Kurrah.* Ha meglehetne !
Most mozogj, ha tudsz, zshivány.
(Tünde és Ilma távoiról látszanak.)
- Mirigy.* Hah ! kiket lát itt szemem ?
Átkozottak, összetéplek.
- Berreh.* Nem lehet !
- Mirigy.* Megvakítlak.
- Duzzog.* Nem lehet.
- Mirigy.* Bocsássatok,
Vagy hernyóvá változtatlak,
S pille lesz belőletek. (A manók kacagnak.)
Hah, hogy úgy van ! nem lehet.
Kérni kell tán, és ígérni,
És ígértet meg nem adni. —
Oldjatok meg, gyermekim.
- Kurrah.* Mondd fiadnak a vizekben,
A ki békát fojtogat.
- Mirigy.* Maszlagot nyelétek-e,
Hogy reám dühültetek ?
- Berreh.* Tán nem ösmerünk, zshivány ?
- Duzzog.* Jersze, száradj meg a fán.
- Mirigy.* Mely bohóság tőletek ?
E fa, látjátok, magában
Áll előttünk, elhagyatva :
Mert szerelmes ültetőjét
Megcsalám, és nem jön érte,
Átokkal néz e vidékre.
S mind e kincs nekünk marad.
Én tevém ; de osztozunk,
Oldjatok meg, oldjatok meg,
És felezve osztozunk.
- Kurrah.* Új csalással súlyosodtál,
Hogy lepottyanj, mint a vaczkor,
S végezd undok létedet,
Jer, kövess, nincs irlalom :
Hársfa lyukban fogsz hüselni,

Zárva, fogva mindörökre,
S élni, míg rossz lelked élhet ;
Jer, ne szólj, mert mind hiába !
Egyszer szólj csak életedben,
Ezred évi rejtekedben,
Akkor is azt : jaj nekem !

(A manók hureczolják Mirígyet.)

Mirígy. Éj legyen napfényetek,
Méreg minden étketek ;
Mérges harmat hintse meg,
Es utálat főzze meg.

Berreh. Hadd beszéljen, míg beszélhet,

Duzzog. Hársfa lyukban majd regélhet.

Mirígy. Nyomorogjon lelketek.

Béna koldús testetek,
Mint a rossz szekér legyen ;
Fájjon ülve, fájjon állva,
Csikorogjon ébren, alva,
És ijesztszen álmotokból.
Legvidámabb mulatástok,
Fogesikorgatás legyen.

Kurrah. Jól van, jól, öreg ; de menjünk ;

Vagy szorítsak torkodon ?

Mirígy. Jaj nekem !

Kurrah. Hah, csak hogy jajgatsz !

Jőj sietve, és ne nyögj, (El.)

(Tünde és Ilma, kik eddig rejtekben állottak, előjönnek.)

Tünde. Mit kell végre hallanom !

E gonosznak áldozatja
Voltanak hát üdveim ?
Most gyanítom csalait,
S borzadozva nézek vissza,
Mint ki örvényt lát nyomában,
Mellyen átkelt, szembehúnyva.
Csongor, ah ! gyanúm megölt
Egy lakót, a bizodalmat
E kebelben, mely hived ;
Most az újrā éledez,
S éledése több öröm,
Mint birása volt előbb.
S Éj, ki nem nagy bünömért
Fényházamból számkivettél ;
S kis gyönyört és kéjt ígértél,
Add meg őket, s nem sohajtok,
Fogyhatatlan évekért.

(A manók visszajönnek, s Tünde előtt térdre borúlnak.)

Keljetek fel, barna szolgák.
 Mindent láttam és tudok.
 Keljetek fel, már ezentúl
 Udvaromnak népei,
 Gazdagon jutalmaimmal,
 Böven, fényben fogtok élni.

Kurrah. Hála érte, hála s áldás!
Berreh. Mit paranesolsz, hogy tegyünk?
Duzzog. Mit kívánsz, hogy ne tegyünk?
Tünde. E vidéken rejtekezve,

Vizsga lesben álljatok,
 És ha kit látandatok,
 A fatőben megpihenni,
 Tartsátok meg itt kötözve,
 S jőjeteK, hírt mondani. (E1.)

Kurrah. Teljesítve lesz parancsod. (Hlmához.)
 S lányasszonyka meg sem állna?
 Vagy nem ösmer, úgy-e bár?

Ilma. Hát ki ösmer téged, undok?

Kurrah. A ki egykor fenn a kertben,
 Balga néven nevezett,
 S esókjával megenyvezett.

Ilma. Hát te voltál? meglehet.
 Ösmerem lépésedet.

Kurrah. És, ha kérdenem szabad,
 Mily neműnek ösmered?

Ilma. Sánta voltál, most biezegsz.

Kurrah. Kedves! — oh hadd illetem meg
 Szép ruhája fodrait.

Ilma. Majd letépem, fulj meg rajtok. (E1.)

Duzzog. Vajjon! lássa bár az ember,
 A hernyóból pille lett,

Berreh. Ráröpült a csipkefára,
 S pillangója elveszett.

Kurrah. Mit csevegtek? kémekeedve,
 Jertek, álljunk leshelyünkre:
 A jutalmak napja vár. (E1.)

Csongor (jő). Meddig égsz még e kebelben,
 Mint szorult tűz a hegyekben,
 Oh, beteg sziv régi búja?
 Legrettentőbb háborúd
 E kebelt még meddig dúlja?
 A kívánság elhagyott,
 Mely, mint rózsaaJKu méh,
 Últ gyönyörnek kútfejénél;
 Mely keservim éjJelébe,

Szebb jövőnek küldte fényét,
A reménység elhagyott;
Csak te vagy hű, csak te vagy társ,
Szűnhetetlen gyötrelmem;
Tél a szívnek, tél az észnek
Kétségb'ejtő szerelem,
Csak te nem hagysz, s mint sötét por,
Mint felhő a vész elől,
Hasztalan fut szűm előled.

(A manók leséikből kirohannak, s megragadják.)

Duzzog. A ki lelked van! megállj.

Berreh. Meg ne motszanj.

Csongor. Hol vagyok?

Mely szilaj hang zúg fülembé?

Oh ebek, hát véretekkel

Fessem a mezőt? el innen,

Vagy vasat nyel a ki bánt.

Kurrah. Ember, add meg magadat.

Ehen vesztél volna úgy is,

Most majd fellógasztanak. (Megkötözik.)

Berreh. Felmagasztalunk, ne búsulj.

Duzzog. Ej! tudom, hogy majd lejónél,

Ha szemedbe pillant a dél.

Kurrah. Nem, nem! jobb ott a magasban,

Szellő hűti talpait.

Berreh. Varju száll a homlokára.

Duzzog. Kár! kár! kár! szemét kivájja.

Jó éjszakát.

Berreh. Jó éjszakát.

Kurrah. Nem sokára látjuk egymást. (A manók el.)

Csongor. Csongor! erre kell-e jutnod,

Hogy szerencséd alkonyán

Pór kezek kötözzenek meg,

És gunyolják sorsodat?

Hát vitézlő karjaidnak

Hol maradt el pártfogása?

Félni nem tudó szívednek

Győzhetetlen bátorsága

Hol maradt az áruló el,

Pór kezeiktől hogy ne veszs el?

Haj, nem ők! a fájdalom,

A kegyetlen ölyv, s a bánat

Győztek engem, s kötve tartják

Rég kifáradt lelkemet.

Hogy romoljak el, mi szükség

Ellenimnek összegyűlni?

Ellensége én magamnak
 Többet ártok, mint ölöm,
 Többet, mint a várt halál. (Zene távolról.)
 Hah! mi ez? mely hangzatok,
 Mely varázsos zengemény?
 Mért kelnek ki sírjaikból
 A kívánság és remény?
 Mért boronganak szememben
 Boldog álmok képei,
 S mintha lelkem újra élne,
 A szerelmnek és örömnél
 Várja vendég népeit.
 Engedek már, engedek,
 A megrendült idegeknek
 Nyúgalom kell s enyhület.
 Fájdalom! jó éjszakát,
 Csongor búcsút mond örökre,
 S kedvesének szép szeméről
 És gyönyörrel álmodik.

(Lefekszik a fa tövébe, elszunnyad. Tünde s a manók jönnek.)

Kurrah. Nézd, kegyelmes asszonyom,
 Híveid mit cselekedtünk,
 Egy zsványt itt megkötöttünk.

Tünde. Ó az, ó az — oh örök sors,
 Melly örömdíjt nevelél föl
 Annyi bűnnek kínain! (A manókkal.)
 Oldjátok meg őt vigyázva,
 S őrhelyére mindenik
 Álljon el, míg híva nem lesz,
 (A manók feloldják Csongort, s elmennek.)

Oh, kit e szív dobbanása
 Megjövendőlt vágyaimnak,
 Csongor, itt vagy, karjaimtól
 Többé el nem távozandó,
 Megkötöttek. Csongor! ah nem
 Ily kötelre vagy te méltó.
 Lelkeinket oldhatatlan
 És szelídebb lánccal köti.
 Még is e virágfüzért,
 A vadonnak koszorúját,
 Vedd s viseld, míg visszatérek,
 És nyugodjál; még nem illik
 Megzavarnom álmodat.
 Több gyönyörrel várom én azt
 Földérintni! még nyugodjál,
 S álmodd boldogságomat. (Indul. Balga Ilmát huzcsolva jő.)

Balga. Hát hitetlen álnok asszony,
 Így kell futnod a világon,
 Mintha férjed már nem élne?
 Hányszor éhezém miattad,
 Hány ezerszer szomjuhoztam,
 Korhely, hitszegő teremtmény!
 És te — ördög tudja jobban —
 Addig merre sátoroztál,
 Hol neveltél, hol mulattál?
 Özvegyasszony képiben
 Így kell esalnod a világot?
 Állj meg, s valld ki bűnödöt,
 Vagy tudom, hogy addig ütlek,
 Mig gombóczezá változol.

Tünde. Melly időtlen szóvitály ez?

Ilma. Ah! segíts meg; a kegyetlen
 Balga megjött, és veréssel
 S szidalommal üdvözöl.

Tünde. (Balgához). Vakmerő! bocsásd el őt.

Balga (Elbocsátja Ilmát.) Im, kegyelmes asszonyom —

Tünde. És te, Ilma, mit határozál?

Válaszsz közte és közöttem,
 Mondd el: mégy-e, vagy maradsz?

Ilma (szünet után). Jobb szeretném mind a kettőt:
 Menni is, maradni is.

Tünde. Úgy legyen hát. Most vonulj el,
 Légy hatalmas férjeden,
 S büntetésül addig hizlald,
 Mig mozogni s enni tud.

Balga. Ah! kegyelmes asszonyom,
 Csókolom kis lábaidnak
 Legparányibb ujjait.

Tünde. Sok szerencsét! — Ilma, tedd, hogy
 Boldogságom ünnepén
 Senki itt ne háborítson. (El.)

Ilma. Jer, te gyilkos.

Balga. Oh, te méz!

Ilma. Most az egyszer megbocsátok,
 S elfelejtem a pofont.

Balga (megöleli). Oh te drága oldalsont.

(Mindketten el. Kevés idő múlva nagy roppanással egy fényes palota
 emelkedik a tündérfa ellenében. Csongor fölébred.)

Csongor. Hah! mi bájra ébredek?
 Mely szokatlan fény ömöl rám?
 A lakatlan bús vadonból
 E virágzó tönkeleg!

Mily szerencsés változás ez?
Mit jelent e rózsaláncz,
Mely lehabzik vállaimról?
S e gyönyörfa, mely az emlék
Tükörével a mosolygó
Múltba visszaboldogit?
Mit jelent a fényalak ott,
Bámulandó koronája
A kopárnak? mindezek,
Mely hatalmas kéz csodái?
És valók-e? vagy talán
A hiú lég tüneményi,
S csúfolódnak álmaimmal?

(Tünde, s utána hat kísérőleányi jönnek, fátyolozva.)

Mit szemlélek? mely sereg
Jó a fénylaktól elém?
És ki az, ki oly dicsőn
Jár elől a szép seregben?
Mely hatalmas csillagoknak
Fénye jó itt eltakarva?
Mért remegnek ízeim,
S mint a megrezzent ideg
Mért ad e szív kétesen
Fájdalomnak és örömmek
Egybetévedt haugjait?
Elborúlok e helyen,
Tisztelettel elborulva,
Lásson ösmert és nem ösmert,
S már imádott asszonyom.

Tünde. (egyedül közelebb jő). Útas, a ki e magánynak

Sérthetetlen szent határit
Általhágni nem remegtél,
Vakmerő te, szólj, ki vagy,
Mellyik tartomány lakója,
Mily szüléknek gyermeke?

Csongor. Haj! ne kérdezd hounomat!

Mely csapongva jár az égben,
A madárnak fészke van;
Melly ijedve fut vadásztól,
A kis őznek völgy ölében.
Nyúgodalmas berke van;
Mely panaszszal csörgedez
A kietlen messzeségben,
A pataknak medre van;
Még a hold is, a mosolygó
Fájdalommal messze bolygó,

Végre békes hont talál,
Bérez mögé nyugonni száll.
Elhagyottabb én ezeknél,
Ah, én hontalan vagyok,
S a szülék, e lét adói
Mennyi kinnak, gyötrelemnek,
Szívemésztő üldözetnek
Szültek átkos gyermeket!

Tünde. Vajha sorsnak üldözötte
Elkerülted voln' é tájt,
S most ne érne itt veszély.
Én, szánód bár és barátod
Annyi búdnak hallatára,
Még sem irgalmazhatok :
Büntetésed szabva van már
Visszavonhatatlanul.

Csongor. Mondd ki bátran, és ne késsél
Megnyugtadni lelkemet.
Mondj halált rám, s ajkaidról
Azt öröm lesz elfogadnom.

Tünde. A halál nem büntetése
Annak, a ki halni vágy,
Várj egyébre, s óva válaszszt,
Mert választanod szabad :
„Vagy bolyongnod a vadonban
Kell siralmas végedig,
Míg csak búnak és nyomornak
Rajtad kedve telhetik.
Ön magadnak üldözője
Kór eszednek álmival
Futni fogsz és ezélt nem érni,
Míg reményed oda hal ;
S akkor fájó zsibbadásban
Únalomtól betegen
Hamvadozni fogsz sötétül,
Mint csillag mely lemegyen.
A ridegség s elhagyottság
Lesznek néma társaid,
A szív többé nem vigasztal,
És az ész megszorít —“

Csongor. Szűnj meg, szűnj meg, és ne mondd el
Régi szenvedésimet.
A ridegség s elhagyottság
Voltak úti társaim,
Vagy ha ők nem, üldözőim
Válthatatlan kínaim.

Már e hüntetést kiállán,
E tovább eltűrhetetlent:
Mondj más sorsot, mondj halált rám,
S esküszöm, nem mondok ellent.

Tünde. Ám, ha ez nem volna tetsző,
S büntetésnek sanyarú,
Halld meg, egy más sorsod is vár,
Nem kevésbbé szomorú:
E virágos csendligetben
A szerelem hív ölében,
Mint a halmok esermelyének,
Gyöngyvirággal koszorúzva,
Víg dalokkal hangadozva,
Kell lefolyni életednek.
Hű kebelnek dobogása
Lesz bölcsője álmaidnak,
Hév ajaknak csókadása
Megfejtője vágyaidnak.
A gyönyörrel fogsz fekünni,
A gyönyörrel ébredezni.
S elmúlt napjaid keserve,
Boldogságba eltemetve,
Mint regében ó csoda
Vissza fog mosolygani,
S több örömmel lesz oka.
Nézz körül, s ha tartja kedved,
E gyönyörfa és ama lak
Bús viránynak mezején
Mind reád vár, mint sajátod,
S boldog alkotójok — én.

(Hirtelen félrevonja fátyolát.)

Csongor. Tünde! — ah, vagy még ne higyjem
A csalóka tüneményt,
E szavaknak, e szemeknek?
Jaj, ha még is álmodom!
Nem, nem, e szem és az arcz,
E kar és a rózsaujjak,
E sugárból alkotott test,
És e minden oly dicsően
Egy tökélybe összetéve,
Nem lehet más, nem lehet több;
Egy van ily kép mindörökké,
S csalhatatlanul való.
Tünde, Tünde, ah, te vagy!
S anyyi szenvedés után
Nyugszom égi kebleden!

Sírok égi kebleden! (Megöleli.)

S szívom istenajkaidnak

Halhatatlan csókjait.

Tünde. Csongor, ah, elfárad a szó,

És az ész elégtelen

Elgondolni, elbeszélni,

A mit e megfáradott szív

Érez és tud, sejt s ohajt.

Jer nyugodjál e karok közt,

S hagyj nyugonnom karjaid közt

Háboríthatatlanúl

Így fogunk mi csendben élni,

S a bajoktól messze lenni;

Hagyd virágzó ajkaidnak

Rám omolni csókjait,

És fogadd el ajkaimnak

Szívből áradt választ,

Megzavarhatatlanúl

Így fogunk mi kéjben élni.

S a világgal nem csérelni.

(A kísérő leánykák mind inkább elvonulnak, míg utóbb nem látszanak.

Azonban az arany alma hull, s messziről imez ének hallatik:)

Éjfélt van, az éj rideg és szomorú,

Gyászosra hanyatlik az égi ború:

Jőj, kedves, örülni az éjbe velem,

Ebren maga van csak az egy szerelem.

KINCSKERESŐK.

SZOMORÚJÁTÉK NÉGY FELVONÁSBAN.

1832.

SZEMÉLYEK.

Zágony, öreg kincsásó.

Jolán, leánya.

Szilágy Endre, Jolán kedvese.

Vári, pénzes gazdag, titkon haramiavezér, Jolán kérője.

Haris,

Vig Bandi,

Küliti,

*Fillé*r,

Ifjak, parasztok.

} haramiák.

A tizennyolezadik században.

ELSŐ FELVONÁS.

(Zágony háza.)

Szilágy és Jolán.

Jolán. Hiába, kedves, mely ház ajtaját
Keményszívű fukarság zárta el,
Annak csak egy, csak gyémánt kulcsa van.
Fáj mondanom; de agg apám szive
Egy ilyen ház, mely mostohán lezár
Minden szerencsét, melynek küszöbén
Reményeink bájtitűkre megtörik,
S ezer darabban rémeket mutat:
Mind bús jövődönk gyászos képeit.
Hiába vinned őt lágy kérelemmel,
Az csak haragját rögzí ellened;
Hiában a jövődő napjait
Fel-felruháznod új reményeiddel:
Csak megvetését nyerted általa.
Kincs, kincs, az, melylyel ébred, álmodik,
S megfoghatatlan szomjában felejtí,
Hogy háza ekkép vég inségre jut.
Így tölt el vágyban évet év után,
S tatárnak inkább, mint értéktelennek
Szegény Jolánt od' adták volna már,
Ha szíve rajta megszakadna is.

Szilágy. A mit busítót és gonoszt tudál,
Elmondtd; immár azt hagyd értenem,
S világosan: mit kelljen tenni most,
Vagy inkább, mit kívánsz, hogy én tegyek;
Mert így maradnom nem lehet — pokol!

Jolán. Epen az, a mi aggódásba ejt:
Tanácsot adni s venni nem tudok.

Szilágy. Ha úgy akarnád, mint én, messze volnánk,
S a gond utánunk, mint a sánta eb,
Hiába marná a meghült nyomot.

Jolán. Nem, jó Szilágy, azt nem kívánhatod.

Szilágy. Mit hát, az isten szent nevére, mit? (Szünet után.)
Mint gondolod, ha ezt a frigykötést,
Mely téged engem kinnal fogva tart.
Elbontanók és lennénk szabadok?

Jolán. Mi ez, Szilágy, mely kérdéssel gyötörsz?
S ez a szokatlan láng mért arczodon?

Szilágy. Felelj csak arra, a mit kérdezék.

Jolán. De így, Szilágy így nem felelhetek.

Hogy szóltam, csendesebbnek hittelek ;
Most látom, a tűz, mely szemedben ég,
Csak rejtve volt ; de benned dúla már.
Az Istenért, szólj, mit határozál ?

Szilágy. Azt megtudod még jókor ; most felelj :

A frígy közöttünk megmaradjon-e,
Melyet szülődnek sírján esküvénk,
Vagy —

Jolán. Csillapodjál, aztán felelek.

Szilágy. Jolán, ha még szeretsz, s a nőszokásként

Nem báb szerelmed és nem tréfaság,
Nem játszi hullám véred torlatán,
Mely változik, miként a vér kereng :
Azon napokra, kikben még reméltünk,
Azon boszúra, melly ér hitszegőt,
Könyörgők, kényszerítlek, szólj, beszélj,
S őszinte légy, mert Isten a tanú.

Jolán. Szilágy, valóban, azt nem érdemltem,

Hogy így szorongass, és így elijeszsz ;
Hiszen ma oly vad, olyan szörnyű vagy.
Milylyé lehetni nem képzeltelek.
De már, ha arra emlékeztetél,
Mit borzadással tart titkúl szívem,
Ámbár tudom, hogy rosszkor, elbeszélem,
Szövetségünkről a mit gondolok.
Tudod, Szilágy, hogy az nem jó lehet.

Szilágy. Valóban, azt már én is hinni kezdem.

Jolán. Ha áttekintem elmúlt napjainkat,

Kemény atyámnak ór tilalmait.
Parányi kéj közt annyi szenvedést,
Oly mondhatatlan lelki kínokat :
S hogyan gyötörjük egymást hasztalan,
S találkozásunk millyen keserű,
Mert a reménytől távolabb esünk,
Minél gyakortább összejuthatánk :
Mindezt, ha megtekintem, úgy hiszem,
Gyötrelmeimben úgy kell hinnem : ott fenn
Nincs áldva frígyünk.

Szilágy. Úgy van, áldva nincs !

Jolán. Azért tanácsosb oly találkozást,

Mely kint szerez csak és nem nyújt reményt,
Bár mily nehéz is, megszüntetni most,
S időtől várni a baj orvosát.

Szilágy. Oh ez dicső, felséges gondolat !

Jolán. Te csúfolódsz? szánj inkább, ha rám népsz.
Te a világban járhatasz tétova,
Mulathatsz társaid közt —

Szilágy. Oh igen,
Csak meg ne hallják fogcsikorgatásom.

Jolán. Neked vadászat, helyváltoztatás,
S a férfiak szép kincse, a szabadság —

Szilágy. Melynek szerelem törte szárnyait —

Jolán. És minden, a mi ahhoz kötve van,
Pótlékot adnak társaságomért:
De én lekötve, mint elátkozott
Várában a gonosznak szelleme,
Itt ülök, egy mogorva, bús öregnek
Aggságait hallgatni kénytelen,
S tisztelni tartozó őt, mert atyám.
S ha elmaradsz, nincs semmim, semmim, Endre:
Elő alakban holt, temetett vagyok.

Szilágy. S még is Jolán, még is távozzam el?
S ha jó időig elmaradtam innen?

Jolán. Atyám szelidebb lesz talán irántam.

Szilágy. Oh, már e kímélettel tartozom.

Jolán. S azonban a szerencse felsegít,
Ha a szerencsét jobban keresed.

Szilágy. Igen, ha felsegít, s én megjövök

Es itt talállak Vári karja közt,

A gaz, de pénzes Vári karja közt,

Kit senki sem tud, honnan jött ide —

Halványodol, lány? nemde eltaláltam?

Oh, most megértem már beszédidet.

S szent Isten! én jutottam cnyire!

Ezért adám el ifjuságomat,

Ezért kötém le déleczeg lelkemet,

És számkiűzve álom- s nyugalomtól

Ezért csikorgok mint a rossz szekér,

Melyet nyomornak terhel bútorá;

S ezért vagyok hű minden gondolattal,

S egyébre bennem nincs is gondolat,

Ezért kivüle nincsem életem,

És életemnek gondja, mint csak ő,

Hogy végre ilyen csúfosan csalódjam!

Lédér teremtmény a leány neve,

S a férfiaknak átok, hogy szerencsét

Alkhatni vélnek lenge szíveken,

Melyekben a hitlenség fészke van.

Jolán. Boldogtalan! hát kell-e még ez is,

Hogy annyi kint e legfőbbel tetézz,
Hogy felriaszd a féltés ördögét?

Szilágy. Tagadd tehát, tagadd, ha merheted,
Tagadd, ha annyi lelked van!

Jolán. Szilágy,
Nem szóltam eddig; mert kiméltelek.

Szilágy. Oh, azt ne mondd, csak e rovásra ne,
Akárhogy inkább, így ne mentsd magad.

Jolán. Uj kínomat titkoltam, hogy te is
Velem ne szenvedj, majd ha megtudod.

Szilágy. Ha megtudom! s hajh, úgy van, mint tudom.
S vigasztalás ez hallgatásodért,
Hogy úgy van, a mint végre megtudnám!

Jolán. Igaztalan, szivetlen férfi te,
Hogy így gyötörsz gyötröttet annyikép;
De látja Isten, büntelen vagyok.

Szilágy. Ha szinte jobbot adsz is Várinak.

Jolán. Nem azt, Szilágy, azt nem fogok soha.

Szilágy. De még is őt megbiztatád vele?

Jolán. Ha jó vagy, olyat hinned sem szabad,

Szilágy. Hát esalfa hír az, mellyet én tudok?
Jolán, te őtet meg nem biztatád?

Jolán. Mióta van, hogy nem hiszesz szavainak?
Még egyszer mondom, s végszer: nem!

Szilágy. Jolán!

Te megboesátasz, úgy-e meg, nekem?

Jolán. Szegény Szilágy!

Szilágy. Hogy oly méltatlanúl

Kétségeimmel bántám lelkedet,
Hogy úgy jövök, mint gyötrő angyalod,
S öröm hozója nem vagyok soha,
Te megboesátsz, jó lélek, úgy-e, meg?
Oh, én kimondhatatlant szenvedék,
S kín szólt belőlem, hogy bántottalak.

Jolán. Feledd azt, kedves, én már nem tudom.

Szilágy. Te mindig oly szelíd, oly jó valál.

Jolán. Oh Endre, ha még mink is elleneskedünk,

Ki lesz barátunk a nagy ég alatt?
Légy nyugton, édesem; bár elszakaszt
Atyám tilalma tőled, nincs hatalma,
Hogy kényszerítsen más kezét fogadnom:
Hacsak tiéd nem, másé nem leszek.

Szilágy. Jolán, Jolán, te édes ajku jós!

Az ég megáld ily szép hűségédért.

Jolán. És látogass meg, Endre, többször is,
Ne hallgass arra, mit most csevegek:

Hiszen, szívemnek ellenére szoltam.
 Szegény Jolánt, ne hagyd el így magát;
 Egyedül atyámnak furd tekintetét;
 De less időt, és jőj, ha távozik,
 Siralmat ont bár jöttöd s távozásod;
 De olyan az, mint jóltevő eső,
 Melytől megenyhül a lángszomjú föld.

Szilágy. Nem angyal, így nem gyötrelek tovább,
 Látnom naponként szenvedésedet,
 És nem segítnem rajta, kázhozat,
 Mely e kebelnek kínját százszorozza.
 Nem, a szerelmet sassá nem teszem,
 Hogy sziveinket marja untalan:
 Csak azt kívántam, a mit már tudok.
 Kincsesel jövök, ha még egyszer jövök,
 Habár pokollal volna is határos,
 Felvájom azt a bérczek mélyiből;
 S ha a nagy éghez van bővölve fenn,
 Letépem azt a csillagok közül.
 Én sem hiába hallgaték regét,
 Én nem hiába jártam a hegyet;
 Minden zugát nem ingyen ösmerem.
 Tudom, hol a kút, a pokolkapu,
 És a törött kád szírte; mindezekhez
 Kincset rakának hajdan őseink.
 S a kincs leszállott, mint a mult idő,
 És senki eddig föl nem vette még.
 De én magamnak ott verék tanyát;
 Ott élek, mint szerelmi remete,
 S az Isten földét addig forgatom,
 Míg föl nem adja, a mi rejtve van;
 Vagy én is a kövekhez fekszem ott,
 S örökre kincsről, rólad álmodom.
 Isten veled most! ott közelg atyád,
 S a csákányt hozza fáradt vállain.
 Ugy, úgy fogok majd én is jární ott,
 S tán boldogabb, ha jól imádkozol.

Jolán. Ah Endre, mit beszélsz az Istenért!
 Gondolj atyámra, nézd meg a nyomort,
 Melyet magára és reám hozott;
 Ha ez csekély, úgy nincs mit szólanom.
 Akkor barátom nem lesz a világon
 Búmon kívül, mely végre eltemet.

Szilágy, (féltre). Mit szoltam gondolatlan? — Légy nyugott
 Abrándom elragadt. Ne hidd, Jolán,
 Hogy, a mit szoltam, tenni szándokom.

Ah, jól tudom, hogy a föld háladatlan :
Nem annak ád termést, ki műveli ;
Nem annak ád kincset, ki benne túr,
Nem annak ád nyugtot, ki fáradott.
S ha keblén a szegény nyugonni vágy,
Megrázkodik, hogy felriaszsa őt.
S kopogj be bár rémséges ajtaján,
Ha csüggedésed bús árnyéka hajt,
Meg nem nyilandik fáradt csontjaidnak ;
De légy rokon, barát, vagy szerető,
Váratlanúl lesülyed lábaidnál,
Vagy elnyelendi, a kit szeretél.
Más mód, merészebb az, mit gondolok,
Mely egy vetéssel gazdaggá teszen,
S ha nem, nyugalmat ád. De már
Nem késhetem ; mert a kaján szeme,
Ha itt talál, új kint szerez neked.
Nézz jól szemembe, és megemlegess,
Ha egykorig nem látnál. (El.)

Jolán. Endre, Endre,

Így hagysz-e el, s ily félem között? —

Már elsuhant, s ki tudja, látom-e ?

(Leül s elfedi arczaít. Zágony köhécselve jő, s ásó szereit egy sarokba leteszi.)

Zágony. Még egy nap, s Béla kincse fenn vagyon,
A drága kincs, melyet tar kő megé
Futásakor letett az üldözött.
S fölvenni nem tudák : mert hétszeres
Átokkal ült rá a rőt morkoláb.
De a javos könyv, melynek hátradólt
Arany betűkkel írtak lapjai,
Arany szegettel fénylők szélei,
Azt mondja : „hét évet, hét hónapot,
És hét napot ki ás a tar kövön,
Az felveendő Béla kincseit.“
S hét éve mult és hét hónapja már,
Hogy túrom a föld átok-zárta kérgét,
És a napok végsője itt vagyon,
Holnap kezemben a világi kincs,
S dúsabb leszek, mint — hah, de hol vagyok ?
Hol vagy te rossz leány ? hol rejtezel,
Te napjaimnak súlya!

Jolán. Ah atyám !

Hisz én nem vétek seumit is neked.

Zágony. Nem vétesz ? oh, azt én jobban tudom.

Nem vétek a fejesség, úgy-e nem ?

Én mint ohajtom boldogságodat,
És napjaim nyugalmát, s dús, deli
Férjet hozok, dőlt házam támaszát,
S te báb, te kényes czifraság, daczolsz
És elveted sárként a vőlegényt,
Hitvány virághoz nyulsz gyümölcs helyett,
Koldúsiúnak adsz kezet, s szívet,
Kinek csak az az egy istenadta lelke van,
Ki egy sohajtást sem tud megfizetni.
Áhá! hogy ilyen gyermek is vagyon!
S mikor jövök megtörten, lankadottan,
Mutatsz-e víg, derült ábrázatot,
Hogy felviduljak fáradásimért?
Nem! sirt szemekkel jössz apád elé,
Hogy agg fejemnek még több bút okozz.
Hadd lássalak! hah, ismét könyben ázál.
Tán rég nem láttad azt a szép madárt?
Rég nem panaszlál ellenem neki,
S ő hogy vidítson, rég nem átkozódott,
S nem biztatott, hogy asszonynyá teszen?

Jolán. Atyám, az Istenért! ha én hibáztam;
De ilyen vádat ő nem érdemel.

Zágony. Ne szólj, ne szólj: mert örületbe hozsz.
Adj enni! — vagy talán ne adj, hiszen
Egy éjjel étlen el nem vész az ember.
S aztán te arról nem gondoskodik,
Mert más van, a mi birja gondodat.
Nem, semmi sem kell! Hagyj nyugonni s menj!

Jolán. Oh nem, ne hajts el így, atyám, magadtól,
Hiszen naponként csökken s vész erőd.

Zágony. Oh, azt te nem bálnád olyan nagyon.

Jolán (magában). Ah, jaj nekem! mint érdemeltem ezt?
Tudtam, hogy elfáradva jössz haza,
S im, egy kis estebédre vártalak,
S felhoztam a bort, melyet Vári küldött.

Zágony (csillapodva). Ugyan? — no lássak, mid van.

Jolán (az asztalhoz megy, s egy pár tálat feltakar). Itt atyám.

Zágony. Milyen pazarlás. Átok és halál!

Jolán. Ne légy magadhoz oly kemény, atyám:
Van, a miből eléldegélhetünk.

Zágony. De ez zabálás, duska! — és ma van,
Ma bőven is van, holnap koplalunk.
Oh, én hiába aggok és tünődöm:
Vén napjaimra tönkre tétetem.

Jolán. S aztán atyámnak születése napja
Holnap nagyon: de holnap sem leszen honn;

Azért kívántam még ma tartani:

Atyám, az Isten öltessen soká!

Zágony. Mit mondasz? — Úgy van, holnap a heted nap
És születésem napja! — Jól vagyon.

Adj széket; úgy van, úgy van, a heted nap. (Leül.)

Ah, összeroskadok. Vén csontjaim!

Csak holnapig még el ne hulljatok. —

Adj bort inkább, add azt a bort ide.

És holnap születésem napja van. — Jolán,

Te nem voltál rossz gyermek, nem, hiszen

Anyádra üttél s az jó volt, szegény.

Csak azt ne látnám, hogy te sírsz, leány!

Jolán. Atyán, feledd, ha megbántottalak,

Ezen napért feledd és megbocsáss.

S légy oly szíves, nyúlj étkeimhez is;

Neked valának szánva: meg ne vesd.

Zágony. Oh nem, leány, megvetni nem fogom. (Kezd enni.)

Te jó sütő vagy. Mint kis gyermeket

Taníta még anyád, a boldogult.

S te jól tanultál, értesz a dologhoz. (Hirtelen fölkél.)

De sírsz, leány, te sírsz és hervadozsz,

És ifjuságod búban hamvad el.

Jolán. Szent Isten! merre most e kín elől?

Zágony. S mikor könyezni látlak s hervadozni,

Akkor megátkozom, hogy születém,

Meg, hogy születéssel gyermekem, ki vagy!

Jolán. Az Istenért, atyám!

Zágony (leül). De jól vagyon.

Holnap van a heted nap, s meglehet,

Érted, Jolán? az könnyen meglehet,

Hogy sírni nem fogunk. — Adj bort ide,

Hol a borod, ki küldte ezt neked,

Hogy is mondad, szólj.

Jolán. Vári.

Zágony. Vári-e?

Nem, most nem, ebből inni nem fogunk.

Tudd meg, leány, e jószág, mellyen itt

Szegényül tengünk, mellyen agg fejem

Letenni véltem őseim porához,

Mihelyt akarja, a dús Várié.

Nem tudtam eddig, ám de úgy vagyon:

Írást mutat, s azt mondják, van joga.

Még is ma e borból nem ihatom,

Úgy tetszik, mintha tenger volna, mély,

Mint a halál örvénye, mellyen a

Reménytelennek gondolatja csügg. (Kívül zaj hallik).

Nem holnapig. — Ki az, ki vagy, felelj.

(Vári szembetűnő zavarodással hirtelen bejő, s nyugtalanul körültekint)

Hah, Vári! vagy csalódnak szemeim?

Vári. Zágony, megengedj, én vagyok. — Vadászat
Késleltetett, az erdön, s bármiért
El nem mulatnám, hogy meglássalak,
Midőn lakodhoz ily közel juték.

Zágony. Köszönjük a hű ránk emlékezést.

Vári (folyvást zavarban).

Későcske van; de nem késem soká.

Zágony. Az semmi baj, tégy úgy, mint honn ha vagy;
Pihend ki nálunk fáradásodat.

Vári. Ha engeded, letenném e gunyát.

Mely hajnal óta nyomja vállamat.

(Felső ruháját egy zúgba veti.)

Zágony (magában). Ez embert én ma meg nem ösmerem.

Jolán (magában). Ah, mily vad, milly ijesztő ember ez.

Vári. Mióta lelkem nyugta elhagyott,

Csak a vadászat tölti kedvemet:

Abban van éltem minden öröme.

Zágony. És abban oly erősnek tartatol,

Hogy messze földön lelni párodát.

Vári. Megvallom, értem mesterségemet;

De még is a sebzett vad én vagyok,

És üzni látszván, vérig üzetem,

Mert üldözőmben nincs több irgalom,

Mint a repülő ónban, mely talál.

Zágony. Tréfálsz, uram; de légy nyugodt; idővel

Derűre változik még a ború.

Foglalj helyet, mint látom fáradott vagy;

Pihenj ki nálunk.

(Kivül zaj hallik, melyre Vári nagy nyugtalansággal ügyel.)

Ez nem ért ma szót.

Vári (eszmélve magában).

Úgy tetszik, megkinált. — Ah, engedelmet!

(Leült a terített asztalhoz.)

Vadászgyomor nem vár kínálgatást.

Zágony (csodálkozva föltre).

Valóban? — már csak hozzá kell szegődnöm.

Megfoghatatlan! (Leül.)

Vári (föltre). Így nem sejtenek rám.

(Poharat tölt, s Jolánra köszönti.)

Kedves kisasszony, engedd, e pohárt

Úrítnem érted s boldogságodért,

Melyet, szivemből, tartandót ohajtok.

Bár mindaz, a mi választ két szívet,

Gyanú s okatlan idegenkedés,
Ezen pohárba volna fojtva most,
Felhajtánám azt, bár mily keserű,
Csakhogy kegyedhez jussak közelebb.

Jolán. Köszönöm; de arra méltatlan vagyok.

(Az alatt Szilágy kívül jö s midőn Várit megpillantja, hirtelen megáll.)

Szilágy (Várinak fordultan magában).

Hah! hogy te volnál a futó zsvány,
S e kard kezemben hóhérpallosod.

Vári (magában). Nem távozom, ha ön bajomra is;

Gyanútalan, már nem távozhatom.

Záfony. Mit látok? Hallod, vakmerő fiú!

De nem, nem így kell. Hallod jó legény —

Jolán. Oh Istenem, mi vésznek napja ez?

Szilágy. Záfony, megengedj, önkényt nem jövök;

Mert jól tudom, jól érzem, hogy gyülsz.

De kénytelenség hajta; emberi

Tisztból kereslek most fel —

Záfony. Hagyjuk azt;

Térj a dologra.

Szilágy. Mint parancsolod.

Vásárosok menének erre át,
A bérczi ösvényt, mint kurtább utat
Választa, hogy hamar eljussanak
Céljok helyéhez. S im, egy gaz csoport,

(Vári növekedő nyugtalansággal fölkél.)

Haramja nép rajtok megy, s pénzőket,
Azt a keserves és szűk munkabért,
Melyért szegények vérrel izzadának,
Fölkéri tőlök fegyveres kezekkel,
A fegyveretlen néptől: és ezek
Már engedők, kis gyűjteményöket
Halomra rakták, akkor — akkor én
Előjövök. —

Vári (kitörő haraggal). Hah, átkozott fiú!

(Mindnyájan rá bámulnak.)

Szilágy. Uram?

Vári (magát igazítva). A hitvány gaz csoport!

És nem zavartad őket poklokig?

Miért veled, melletted nem valék!

Nem tetted a gaznépet semmivé?

Szilágy. Megtettem, a mi telt. A gagesoport

Talán gyanítva, többen is vagyunk,

Futásnak indult és elszéledett.

Vári (főltre). Hah, ródd fel ezt, ezért még számot adsz.

Jolán (félre). Oh, Endre, Endre, vakmerőködöl,

De nem szabad vádolnom tetteidet.

Zágony. S végtére is mi baj hozott ide?

Szilágy. Légy türelmes, végzem a mesét.

Hogy a szegény nép vérszemet kapott,

Üldözni kezdtük a zshiványokat,

S csaknem lenyomtunk egy rideg futót,

Midőn az itt hallatlan vakmerőn

A vizmosáson által ugratott,

S lakodba menté (úgy látszék) magát.

Zágony. S ha még is itten nem találkozik?

Szilágy. Akkor tovább kell mennem, megbocsáss,

Ha tán zavartam házi csenededet.

Zágony. Egyedül vagyunk, mint látod: én, leányom,

És Vári szomszéd és jóakarónk.

Szilágy (magában). Kételkedem; de hallgatok s megyek.

Vári. S a vakmerő, ki méltatlan gyanút

Csak fél szemével hárit is reám,

Meg fog lakolni, meg, keservesen.

Becsületemben csorbát nem tűrök.

E házat, a ki bántja, engem bánt.

Szilágy. A mit beszélsz, nem vártam hallani,

Mert hogy beszéld, nem adtam rá okot.

Azonban jó barátok nem vagyunk.

S ha, a mit mondál, engem érdekel,

Rendelj időt s helyet, s akármikor

Szilágy magáért megfelelni kész. (El.)

(Jolán aléltan egy székre rogy.)

Zágony. Mi lelt, leány, te elhalványodol?

Eszmélj, ne hozz rám szégyent s kárt; hiszen

Mint a fehér fal, olyvak arczaid.

Eredj, eredj, nincs semmi dolgod itt.

Vári (félre). A rossz fiú még itt is útban áll:

Érette halványodnak arczaid.

De ennyi bántást nem visz szárazon.

Jolán. (felkél). Csak szédülök, atyám: ne légy boszús;

Fejem gyakorta szenved ily bajokban.

Zágony. Eredj, leány, eredj nyugonni, menj;

Megárt a hosszú virrasztás. Eredj,

És hagyj magunkra: bizvást nyughatol.

Jolán (magában). Nyugodjam? ah, elment az, a kiért

Nyugodni nem fog e szív, még soká:

Őrizze Isten minden útain. (El.)

Vári. Atyám, ha így nevezni nem tilos.

Kit mint atyámat tiszttelek, mivel

Egyedül vagyunk, engedd meg, kérdenem,
Mint áll ügyem, s mikor remélhetek ?

Zágony. Magad leginkább láthatd sorsodat.

Vári. S úgy látva, én nem látok kedvezőt,
Nem avval, a mit ígértél, rokont.

Zágony. Leányszív titka nem nyílik hamar ;
Talán megérjük, a mi most halad.

Vári. Ezt többször is mondottad, jó öreg.
De várva várni, s nem remélni, kín.

Zágony. Nagyobb, atyának kényszerítve lenni,
Hogy ön leánya szívét fojtsa meg.

Vári. S így a barátság köztünk megszakad.

Zágony. Nem úgy ; ne légy oly szerfelett mohó,
S kiméelj, ha e leányt, ez egyemet
El nem hajítom mint a rossz kovát ;
Ha tőle végszer válnom oly nehéz,
Mint drága gyöngyétől a kór esigának
Csak egy napot még : még csak egy napot,
Igenre, nemre aztán eljöhetsz,
És lelkemet, ha kéred, elvihetd,
A mit kívánsz ; csak most nyugonni hagyj.

Vári. Holnap tehát ? Remegve várom azt ;
Mert nem tudom, mint végzed sorsomat.
Csak még egy szót. — Minthogy köröskörül
Haramja nép mutatja itt magát,
Erszényemet, melyet véletlenül
Magammal hoztam, lennél oly szives,
Vennéd magadhoz, míg majd eljövök.

(Erszényét az asztalra teszi.)

Személyemet megvédni bizhatom ;
De ennyi pénzzel járni nem tanácsos.
S igen becsültnek érzem magam,
Ha úgy tekintnéd e pénzt, mint tiédet,
És alkalomként élnél is vele :
Elöttem az nevelné értékét.

Zágony. S én ennyi pénzt itt nálam rejtsek el ?
Ha megtudják, feldúlják házamat.
Azonban, mert magaddal nem vihetd,
Maradjon bár, míg érte jőni fogsz.

Vári. Vedd érte hálámat. Jó éjszakát. (El.)

Zágony. Mi ember ez, ki nem tanulhatom.
Angyal vagy ördög ? Titkos borzadásom
Jelenti ördögömnek, a ki rám
Mohón kinyújtja kárhozó kezét.

(Az erszényt megnyitja s nézegeti.)

S ez mind arany, s hab, mennyi egy halomban ?

De félre innen, nem nézek reá ;
 Mert mintha köny villogna pénzein,
 S halvány szegény leányom arcza
 Ijesztenek, ha hozzá nyúlni vágnék.
 Azt mondta, úgy tekintsem, mint enyémet.
 Ördög, ne kísérts, még csak holnapig ne :
 Holnap lesz a nap, mellyen mért időm
 A teljesület perczét megüti.
 Hét éve, hét hónap s hét napja lesz,
 Hogy felvevém a tar kő fedelét ;
 És ástam fáradatlan egyedül
 A nap hevétől tikkasztott karokkal,
 S a holdvilágos éjek rémi közt,
 Holnap bevégezem napszámomat,
 És elhalasztott béremet kamattal
 Veszem meg a földtől, mely oly soká
 Szenvedni látott. Holnap úr leszek.
 S ha alkuszunk, feltételt én szabok ;
 Holnap királyi kincsnek birtokában
 Független úr leszek, vagy Várinak
 Gazdag jegyért elszánom lányomat.
 S agg napjaimnak nyugtát meghozom.

MÁSODIK FELVONÁS.

(Szikla, fáktól környékezve.)

(Zágony egy kis vas szekrényt hoz ki a szikla mélyiből.)

Zágony. Ilt van tehát, e régen várt lakója
 Az alvilágnak, itt a nap előtt,
 Nem csalfa rejtvény többé : nyilt valóság.
 Csákányom egy csapása felfödi
 E régi rozsdák minden titkait, (Ráteszi csákányát.)
 Undok szegénység ! most hát végre tágulsz ;
 Nem rágod többé fáradt sarkamat,
 Hogy menjek és csak menjek, semmiért !
 Hogy ismét ott légy, a hol én vagyok.
 Miért születtem, mért nem haltam el ?
 Eremben élénk, pezsgő, ifju vér,
 Előttem a dicső, gazdag világ.
 S én annyi vágygyal, s lángként epedő
 Szomjával a pusztákon útzónak,
 Nem juthaték el a forrás tövéhez ;
 Aggá levék, mint a bérczek köve,
 S nem ittam enyhet ifjító vizéből !
 De végre most, most végre megragadlak,
 Tündér aranybáb ! körmeim között vagy.

Most végre gazdag, fényes úr vagyok.
És annyi kínnal teljes év után
Egy pillanatnak kékjét éldelem.
Körültekintek rajtad, oh világ,
Megátkozlak rút fősvénységédért,
És meghalok ; de gazdagon halok meg.

(Leüti a lakatot, mohón feltárja a szekrényt, s egy koponyát vesz ki, melytől földre tántorodva kétségbeesetten nevet.)

Ha ha ha ha ! (FÖLKÉL.) Ki az, ki itt kaczag ?
Sülyedj le, föld, és tűnj elő, pokol !
Ez a te szemfényvesztő hírnököd.
Ha ha ha ha ! most hát gazdag vagyok.
A hetven évnek súlya vállamon,
Házamban a kétségbeesett nyomor,
S kezemben e halálfej rémjelül !
Oh fej ! barát vagy ellen tett ide,
Jó vagy gonosz szellem volt éltetőd,
Te mesterem vagy : élni nem tudék,
Te megtanítasz halni. Mért hideg,
Mért ily nyugott, mint most te, nem vagyok
Mélyen leásva néma föld alá,
S nem tudva semmit a világ felől !
De jó, halálom óráját jelented,
S az nem sokáig késik. Jój velem,
Te rossz hízelted, ki nem beszélsz
Mást, mint keserves, rettentő valót,
És mégis elcsábítád lelkemet :
Megnyerted azt a sírnak és halálnak.
Igen, velem jössz sírba, régi csont ;
Folytathatod borzasztó álmodat.
Siromban senki meg nem háhorít :
Mellettem kincset nem fognak keresni. (EL.)

(Erdő.)

Szilágy (jő). Itt egy zsvány jár s pusztít a vidéken.
Tíz szép telek díj van fejére téve.
E tíz telek nekem gazdag vagyon
E tíz telek Jolánomhoz segít,
Azért levék az erdő bujdosója,
Nyomába jártam éjjel és naponnan,
S megeltem őt. E borzasztó gyanút
El nem bocsátom. Ó, e gazdag úr,
Ki a fejére tett díjhoz maga,
Hogy a világ szemét kiszúrja, telket ád,
Ez ember, a vén Zágonynak barátja,
S tán férje egykor mátkámnak — zsvány !

S ha mondom ezt az embereknek, én,
 Szegény a gazdag ellen; megkaczagnak,
 S nevemnek és szivemnek romjain
 A gaz bitorló tartja ünnepét.
 Így nem lehet; tovább kell bujdokolnom,
 Nyomába járnom, míg kifejthetem
 Őt a becsület orzott köntöséből.
 S mikor lesz ez? reményem fogyni kezd.
 De hol vagyok? nem e pokolkapu,
 Mely ott a völgynek fénytelen zúgában,
 Előmbe tárja büvös torkolatját,
 Melyről a nép esodálatost regél?
 Kincs rejtezik, temérdek, belsejében:
 De a ki még bement, mind elveszett,
 Vagy rémletek kioltván észvilágát
 Gyógyíthatatlanul örült maradt.
 Bemenjek vagy ne menjek? egy veszély.
 Éltem szegény, s ha nem kockáztatom,
 Kamatja nem jó semmi táj felől.
 Megyek, megfejtem a büvös mesét.
 Vagy a zsványynak fészkrét fölverem.
 Igen! ez üreg vagy ördögök tanyája,
 Vagy a zsványé, a kit keresek.
 Jolánom! érted élek vagy halok. (El.)

Barlang belseje, melynek közepén tűz világol.)

Vári (egyedül). Mióta e tanyába költözém,
 Magányhoz inkább szokni látszatom,
 S a képzelet szelídebb álmai
 Körülbebegnek, mint méhkerti raj
 A lombot, mely eléjük hajladoz.
 Ott fenn az élet dúlongásiban,
 Ott tenni kell! mert tétlen a ki áll,
 Vagy elmarad, vagy eltiportatik;
 De itt alatt, az élet-hagyta ürben,
 Hol a világot éj és esend teszi,
 Hol nem derül a honnos éj soha,
 S a csendet nem zavarja semmi zaj;
 Csak a hideg kő cseppen el koronként,
 És munkál óriási szobrain;
 S rideg hullása, mint az óra int,
 Hogy a mi volt, nincs, nincsen a mi lesz,
 És a jelen csak percz, mely elenyész,
 Mint a lecséppent kő után a hang:
 Itt ébred a meggondolás, s jövőn
 S múlton csaponguak messze gondjaim.
 Setéten, a hollónak szárnyain

Repül el tőlem a múlt fellege;
De a remény, mint zengő csalogány
Száll a tavasznak bokrain felém,
S kies jövődöt hirdető dala.
S miért ne hagyjam menni, a mi megy,
A múltat, mely már vissza nem jöhet?
Miért ne várjam a kiesb jövőt,
Mely biztat, és a melynek jöni kell?
Rabló valék: most gazdag, úr leszek,
És férje annak, kit szeretui üdv
Még akkor is, ha nem szeret viszont.
(*Hang kívül*). Hej liliomadta! ki van oda lenn?
Vári. Liliom! — ez az én emberem.
(A barlang titkos ajtaja megnyilik. Vig Bandi jö.)
Nos Bandi, hány hét a világ?

Bandi.

Hát uram, biz a csak mával is kevesebb.

Vári.

Vagy több, Bandi, ha a mai napot a multakhoz adod.

Bandi.

Igaz; de így nekünk annál kevesebb marad belőle.

Vári.

Annál kevesebb töltés kell a gyomornak és fojtás a toroknak, Bandi. S tudod, jó dolog az, ha az embernek gondja kevesedik. 'Több nap mint kolbász' mondja a jó gazda.

Bandi.

Vigye el a manó! így hát legjobb a Dunába ugrani, ha messze nem volna, s annak, ki a csukát szereti.

Vári.

Vagy a kit a csukák szeretnek.

Bandi.

De uram, már úgy nem jó volna; inkább mindennap hét sánta zsidót koppasztok meg.

Vári.

Tedd azt, Bandi, s nagy megnyugvására szolgálанд lekednek. A többek közt hogy áll lelkiismereted? s mint tetszik az erdei élet? Nem jobb-e itt szabadon legénykedni, s másokébol költeni, mint, hogy otthon szántsanak rajtad, s utójjára is ne te takarítsd el, a mit learattál?

Bandi.

Biz uram, finom egy élet ez itt; olyan a paraszthoz, mint a sajt vagy a szalonna a kenyérhez képest; csakhogy én a szalonnát is kenyérral szeretem.

Vári.

Azaz: te olyan becsületes gazember, vagy inkább gaz becsületes ember szeretnél lenni, s mit a gazember bűnösen kuporitott, azt a becsületes szép tisztessen eltakarítaná? Hohó! fiú, ily bolondra többre is találnál. De már itt csak tégy le minden rossz, vagy inkább jó tulajdonságokról; különösen keményítsd meg szívedet a könyörületesség ellen: tedd pedig érzékenynyé minden iránt, a mi még nem tiéd. S a fő törvény: mit szemed lát, kezed ott ne hagyja.

Bandi.

Köszönöm böles intésedet, uram, s ez nem első, mit tőled tanulok. Fogadom és vallom, hogy ezentúl, a mennyire gyöngé erőmtől telik, kiirtok magamból minden ártalmas szelidséget. Csak egy dologgal nem tudok egészen megbarátkozni.

Vári.

Talán csak az akasztófával? oh, azt hagyd utójára, Bandi.

Bandi.

Szíves örömet, csak az is engem utójára hagyjon! de azt mondják, gonosz nyakszívó ereje van, mely a leghatalmasabb legényt is amúgy ördöngösen a levegőbe kapja, hogy még lábujja sem éri a földet. Minap, hogy Veszprém mellett elnyargaltam, épen három függött a törvényfán, köztök ama híres Arany Laczi is. Messze földön nem lehetett oly délelzeg fiút látni: szép fiatal, bátor legény volt! szép leánykák hímezték ruháit: olyan volt mindene mint az oltár. — S most, uram, lesütötte fejét, mintha szomorkodott volna.

Vári.

Lenézegetett: mert módja volt benne. S nem pompás dolog-e, magasról lenézegetni.

Bandi.

Biz igen: de rá is lenéztek ám. Egy veszett tarvarju épen feje búbjára ült, s oly hamisan pislogott szeméibe, mintha csak szerelmes lett volna belé. S mikor visszajöttem, uram, Laczinak már nem voltak szemei.

Vári.

Háromszázezer mennykő! — De ne búsulj Bandi, ha valaha törvényfán látlak, s fejedem varju vendégeskedik, lelövöm az ilyenadtát, hogy mindjárt lábad alá fordul; aztán elmondatom fölötted Arany Laczi énekét:

„Beteg sem volt, még is meg holt.
Hajh pedig beh szép legény volt
Nincsen neki szemfödele:
Eltemette a vármegye.“

Valamennyi szép leány van a környéken, mind rólad énekel a fonóban.

Bandi.

Az a mennykőség, hogy én abból mit sem hallok már.

Vári.

Annál jobb, legalább füleid meg lesznek kimélve. — Azonban az idő eljár, Bandi. Eredj most a szorosra, hogy az a részeges Haris valahogy el ne alugya az utazókat. Két Ábrahám fiát várok estére, rongyosak, mint az ágról szakadt. Ne higgyetek nekik? pénzök annyi mint a köles. 3 éjfél előtt itt teremjete.

Bandi.

Értem, uram. (El.)

Vári. Még semmi hír! Mi kínos élet ez!

Mióta láttam e bájos leányt,

Rablókkal élnem únalom, csömör.

Hallgatni még is nem szabad; gyanús

Előttök, a ki hallgat s nem cseveg,

Mint ők kívánják. Ám, ha kedvez a sors,

Mindenek vége lesz. Gazdag vagyok.

A kincs, mit eddig gyűjtöttem veszélylyel,

Több mint elég, hogy dúsan s gondtalan

Eléljek távol, ösmeretlenül,

Hol senki sem tud tetteim felől.

Azóta, hogy szívetlen emberek

Fondorkodása e vadonba zárt,

Csak egy reménység tartja lelkemet:

A hátralévő órák gyönyöre.

(Pénzt önt ki egy szekrényből.)

Im, mennyi pénz, s mi búvösen ragyog,

Mi szemfényvesztő csillogása van!

Magában semmi, s még is mindene

Az embereknek, mellyért fáradoznak,

Túrnek, tanulnak és elvérzenek:

Sőt megfordítván természetlenül

Valódi célját, még éheznek is!

E csalfa fényben oszlik fel vegyest

A vak balandók kínja s öröme:

Itt látjuk a méltatlan elnyomott

Árvák szemének drága gyöngyeit;

A megvásárlott, eladott erényt;

Itt a hiú pompának ál tüzét,

S ritkán az érden, munka és szemérem

Jutalmait. S én, rabló, mondom ezt,

Ki könnyü szerrel nyertem e hatalmat.

Ki tán, ha becsület útján fáradék,
 Kidőltem volna szomjan, mint a ló,
 Mely fösvény úrnak hordja kincseit.
 De mi ez? nem léptet hallok-e? (Szilágy jö.)
 Kit látok itt? Szilágy-e az, ki jő?
 Minden gyűlölség elveszett szivemből;
 Még egy van, a kit vérig gyűlölök,
 S ez is kezemben, a halál fia!
 De nem, nem így kell érdemelnem őt:
 Orgyilkosul Jolánért nem vívok.
 Álljon ki, s váljék most örökre el,
 Ki nyerjen üdvösséget, én vagy ő?
 Kincs és leány a harcznak díjai,
 Leányt és kincset nyerjen, a ki győz! (Szünet után.)
 Én balgatag; s egyenlő harc-e ez?
 Ha győzők, a leány még nem enyém,
 S becsesb felével díjam csonka lesz.
 Essék el ő, s leány s a kincs enyém, (Félre vonút.)

Szilágy. Hová juták, mily borzasztó hely ez?

Szűkebb ha volna, sirnak mondanám,
 Mert minden élet itt kihalva van.
 És még is, mintha tűz lobbanna fel
 A pislogó parázsból, földerül
 Nyíló szememnek a rém alkú ház,
 És óriásul látom szobrait
 Felnyúladozni, mint gyász öröket
 A láthatatlan kúpnak éjhez.
 Királyi sír, ha itt ér a halál,
 S te itt ird fel a sziklára, szerelem,
 Hogy eltemettél, hű vitézedet.
 De nem csalódom, tűz világol ott,
 S vezérsugára, mint jótétemény
 A szenvedő borongós napjain,
 Úgy hat rezegve a homályon át.

(A tűz felé közelgve.)

Minél inkább derülni kezd szemem,
 Annál borúsabb e mély titku lak,
 S több borzadással tölti lelkemet.
 Jól látok? vagy szemembe a pokol
 Szemfényvesztése játsza e világot?
 Arany — temérdek, drága kincs. — S enyém
 A szenvedő, az angylaszívü lány!

Vári (félre). Nem, rossz fiú! azért még alkuszunk.

Szilágy. Most Zágony! most ne mondd, hogy koldusúl
 Kérem leányod jobbját: kincseket
 Viszek jegyül, vöd, drága kincseket,

Milyekre szomju lelked rég sovár.
S te szenvedő, te drága, tiszta lélek.
Kit bal szerencsém régen kötve tart,
Ne félj, hogy ismét bút hozok, ne félj,
A bú kiszáradt, mint a nyári kút,
S aszott helyén öröm virága kél.

(A kincs felé fordulva.)

Oh szellem, a ki e kincs őre vagy,
Áldás reád, és buzgó hála tőlem,
Boldogtalantól mind ez óráig,
Most boldogabbtól minden embereknél.
S ha kárhozottnak lelke vagy, ki itt
Virrasztasz e hatalmas kincs felett,
Szólalj fel, és jelentsd ki, mit tegyek?
Mivel segítsek kínládásodon?

Vári .. (félre.) Egy gondolat villan meg lelkemen:

Önnön hitével foghatom meg őt!
A szellem, a kincs őre én leszek,
S kárhozzam el, ha kincsemen kívül
A főbbet, a leányt is nem bírom.

(Fenszóval, de elváltozott hangon.)

Ifjú, megállj, ne illess aranyat!
Átok s halál van birtokán, ha hozzá
Avatlanul, szentetlen nyujtsz kezet.
De majd, ha éjfél csendórája üt,
Jőj s hozd magaddal, kit szived szeret,
A tiszta és szemérmes hajadont,
Annak jutand fölvenni kincsedet.

Szilágy. Hah, mily kívánat, mily föltétel ez?

Melyik leány fog rémületlenül,
Midőn az éjfél gyász órája üt,
Sőt mellyik élve e pokolba szállni,
Mely a világhoz nem tart semmi közt?
Melyhez még ember nem nyitott kaput?
Én férfiú vagyok, s csak félig az,
Midőn lejuttam, mert megrémülék.
Nem, ördög, őt te meg nem látod itt;
De jer, mutasd meg undok képedet,
Én szembe nézek, bármi vagy, veled;
Jer, védj, ha bírod, a kincs birtokát,
Mert pusztá kézzel én nem távozom.
Kincs vagy halál! e kettő jelszavam.

(Közelíteni akar, azonban Vári észrevétlenül port vet a tűzbe, mely azt nagy ropogással szétveti. Setétség.)

Vári. Halld, vakmerő, a vég ítéletet:

Kincs és leány örökre elveszett,

Ha engedetlenséged visszatér.
De járj az ész után és boldogúlj!
Mondj esküt, hogy lánykádat elhozod,
S bántatlanúl mehetsz.

Szilágy. Pokol, körülfonál:

Minden nyomon mélyebbre sűlyedek.
De jól van! halld az esküt: esküszöm!

(A visszhang: esküszöm!)

Hah! visszazenged, a mit hall füled;
De zengj akár a dörgés hangjain,
A minden élők Istenére mondom,
Hogy teljesítem kívánságodat.

(Vári egy kötelet húz meg, melyre a barlang ajtaja megnyílik.)

Vári. Megemlékezzél szentül eskeidre!

Ha jössz, kiáltsad kedvesed nevét,
S az alvilág megnyitja zárait.

Szilágy. Mi drága áros vagy te, alvilág!

Egy szűz nevet fonsz bűnvarázsaidba:
De várj reám, éjfélre megjövök,
Ha csak azért is, hogy síromat találjam. (El.)

(Az ajtó utána csapódik.)

Vári. Most jó szerencse! körmeim között vagy,

El nem bocsátlak többé, csalfa hölgy!

Kezemre fűzve kényes fürteid,
Hurezolni foglak, míg e hó kebel

Ez ércszilárdan alkotott tagok,

S e telhetetlen lélek szomjai

Eloltva lesznek fénynyel és gyönyörrel,

Míg elfelejtem élve, hogy halál van,

S e bár rövid, de gazdag életen

Kimerítem egy öröklét üdveit.

HARMADIK FELVONÁS.

(Zágony háza.)

(Zágony egyedül, sietét ábrándozással ül egy asztalnál,
melyen a koponya van.)

Zágony. Mit szólsz, te néma bölcs, a semmiből lett,

Es semmivé leendő emberek

Legrégibb oktatója? Mely titok

Vigyorg felém fehér fogaid közül,

Mi van felírva puszta homlokodra,

Koponyád alatt mi gondolat kereng,

Üres szemed mi érzelmet lobog ki?

Oh semmit, semmit, és ez a titok!

Buvárkodás s képzelgés álmai,
 Minek nekünk hit s büszke tudomány!
 Itt minden meg van fejtve. A halál,
 E telhetetlen, éhes szörnyeteg,
 Nem nyelt-e még el mindent, a mi élt?
 S mi fáradunk, bolondok nemzedéke,
 S hasonló nemzedéknek atyjai;
 Mi még hiszünk, képzelgünk és fejünket
 Törjük, hogy azt elérjük, a mi ez!
 Szép látomány! Ím régiség buvára,
 Itt egy kis romladékot mutatok.
 Hol rajta a teremtésnek keze?
 Hol a művészet drága rongyai?
 Hölgyeecske volt; hol vannak fürteid,
 Nemes kisasszony, a kaczér szemek,
 Hol a mosolygó ajkak esábjai?
 Hős volt talán, vagy jámbor, jótevő,
 Világhírű böles, vagy hatalmas úr?
 Hol a kegyesség s bátorság jele,
 A homlok büszke méltósága, hol
 Csak egy vonás az élet fényszakából?
 Mindent lerágott a halál foga;
 A szép hazudság máza odavan;
 Csak az maradt meg, a mi rút s való!
 Ki jó? leányom? Ez ne lásson így.
 Ne tudja meg szándékomat. Maga
 Titkon kívánta tán halálomat:
 Ez az egy öröm lesz, a mit ráhagyok.

(Zágony félrevonúl. Jolán virágokkal jö, s egy függő képhez megyen.)

Jolán. Szülőmnek sírján termett e virág;

Nem egyszer öntözék bús könyeim,
 És még is oly szép, olyan illatos:
 Nem látszik rajta gyászos eredet.
 Mikor jön a nap, hol sok bánatom
 Megtermi végre várt örömvirágát;
 Hiába vártam eddig, s kín között.

(A virágokat a kép mellé tűzve.)

Itt álljanak bús emlékül. — Atyám
 El nem fogadja üdvözlésimet;
 Azért anyámnak tartom ünnepét,
 Hajh, kétszer árva, mert atyám gyülöl.

(A kép előtt térdre hull.)

Zágony. Igen! sokáig éltem. Elmegyek.

Hadd éljen, a kinek még kedve van:

Koczkám megállt; én már nem játszhatom. (El.)

Jolán (fölkel.) Ó ment-e el, vagy szellem-jára itt?

Soká marad ma ismét, s vajha egyszer
Nyugottan térne meg; de bajt szerez
Magának, mondhatatlan kint nekem,
Hogy nem deríthetem vég napjait.
Szent Isten! add meg egyszer nyugtomat;
Szerencsét nem kívánok. Ah, mi az?
Szilágynak mintha hallanám szavát;
S a csalfa Váriét. Hová legyek!
Ki kell sietnem, mert veszélyt gyanítok. (EL.)

(Kert.)

(Egy felől Vári, másfelől Szilágy jönnek.)

- Vári.* Ez a zágonnyal végképen megvadult.
Határnapot ma rendelt válaszúl,
S hogy eljövök, némán erszényemet
Kezembe nyomja, és tovább rohan,
Mint a kinek tűz bántja sarkait.
De így vagy úgy! én már nem veszthetek.
- Szilágy.* Kit látok itt? a gyűlölt Vári jó.
- Vári.* Rosszkor találkozom; de ám legyen;
Nem bántom, mert kezemre dolgozik.
- Szilágy.* Miért a hegyekben nem találtam őt!
- Vári.* Alkalmasint a lányt kémlelni jött.
Szerencse hozzá! ő hadd fogja meg;
De a madár majd másnak énekel.
- Szilágy.* Úgy látom, egy nyomot sem távozik.
- Vári.* Most nem tanácsos elvonulnom innen:
Szemközt megyek szép nyájasan vele.
- Szilágy.* Épen nem úgy tesz, mintha menni vágyrna,
S most semmikép nem tűrhetem meg itt.
- Vári.* Boszúsnak látom; kétlem, mit tegyek.
- Szilágy.* Előbb utóbb a kard leszen bíránk;
S inkább előbb, mint későn, vagy soha. (Várihoz.)
Egy szóra, jó uram!
(Vári menni akar, Szilágy elébe áll.)
- Vári* (félre). Szeretném elseperni őt!
- Szilágy.* Uram - -
- Vári* (félre). Valóban, ez nem tréfál. — Engedelmet,
Szilágy barátom — egy szó annyi mint száz,
És száznak ismét vége is csak egy:
Azért talán most, jobb, ha szétmegyünk.
- Szilágy.* Csak egy nyommá sem, míg nem végezzünk.
- Vári.* Sőt inkább, hogy végezzünk, menni kell.
Ki veszteg áll, nem végez semmit is.
- Szilágy.* Te ellenem megbántó szótatot
Mondál, holott azt föl nem foghatám,

Vári. Ha nem fogád fel, úgy már elröpült,
És a mi nincs, az bántó nem lehet.

Szilágy. Szópengető! de hogy te gyáva vagy,
Az, mert valóság, bántó is lehet.

Vári (félre). Mért barlangomban nem mondottad ezt!
De csendesen. — Valóban, ifjú társ,
Vitézségem nem a legjobb aczél,
Vagy szerfölött is hajló, vagy török.
S ma épen kis lábujjom körme fáj,
És szarvasodni kezd a hold. — Hanem
El nem marad, még nap van holnap is,
És a behorpadt hold majd megtelik.

Szilágy (magában). És ez a czudar még gúnyolódni mer?

Vári (indulva). Isten velünk.

Szilágy. Rántsd kardodat, lator!

Vári (kardjához kapva). Lator? — pokolra hitvány, rossz fiú!

Szilágy. Hah, eltaláltam, a mit nem szeretsz?

Most, most vagy emberem; mert sápadó
Arczod gunyolja bátorságodat.

Rég hordozom fejemben a gyanút,
S kinomba telt azt fogva tartanom;
De most kimondom ég és föld előtt,
Hogy minden hallja meg: haramja vagy,
És annyi titkos bűnnek mestere,
A mennyit ördög számlálhat csak el;
S tetőtől talpig, a mily nagy tetem vagy,
Becsület benned egy morzsányi sincs,
S ezt ellened, kit vérig gyűlölök,
És minden ellen, a ki nem hiszi,
Bajvivó kardom megmutatni kész.

Vári. És hogy hazug vagy, átkozott, tődődig,
Kardommal azt fejedre felrovom.

Elég a szó! jer gyermek, és lakolj.

Jolán (jö.) Mely vad viszály? mily rémítő zaj ez?

Nagy Isten! — Endre, Endre, mit cselekszel?

Vári. Bocsánat, szép Jolánka, e zajért,

Melynek valóban nem valék oka;

Mert bűn előttem csenedet zavarni.

De nem leszek mentője enmagamnak;

Ez ifju társ majd mindent elbeszél,

Mi köztünk történt, s híven, úgy hiszem. (Szilágyhoz.)

S mi mint barátok válunk.

Szilágy. Oh igen! (Titkon Várihoz.)

Ha majd tődődbe mártom törömet.

Vári (titkon Szilágyhoz.)

Vagy én kiüzöm útált lelkedet. (Magában.)

Nyugottan távozom; mert gondomat
Az fogja nyögni, a ki most örül.
Serényen, vőfél! várom a mennyasszonyt. (El.)

Jolán. Mi volt ez, Endre? ah, oly rémület
Fogott el, s reszket lelkem is belé.

Szilágy. Légy nyugton, édes, nincs már semmi baj,
És a mit láttál, csaknem tréfa volt.

Jolán. Kegyetlen tréfa! nektek minden az.
S ez hát ama szent férfi szenvedél,
Az annyiszor kihírelt szerelem,
Hogy oly okért, mint hajszál lebbenése,
Vad harcra tesztek sorsot, életet,
Bár ahhoz szívünk üdve kötve van?
Oh, férfi lánykát nem szeret soha;
Magát imádja csak s nyers kéjeit,
S a férfi szívnek bármely szenvedély,
Harag, szerelm s hír mind egy érdekű.
Csupán szeretni únalom nekik;
Azért meg is kell vinni, s az teszi
Kapóssá a szerelmet és leányt,
Mert délczeg bajvivásra tárgy lehet.

Szilágy. Nem érdemeltem vádat, Jolán,
S most legkevésbé van reá idő.
Szűnjék meg aggodalmad, vége már
Minden bajunknak, minden gyötremnek.
Deríts örömré arcot és szívet,
Mert a mely választott oly mostohán,
Be van már töltve a hiú gödör,
És a szegénység óriási árnya
Az arany tüzénél tünekezni kezd.
Enyém, enyém vagy, és csak most vagy az,
Csak most öllek kéjjel s biztosan.
Kivittalak sok szenvedéseidből,
És a szerencsét hoztam násznagyúl,
Mely ünnepünket boldoggá tegye.

Jolán. Nem értelek; szólj mit jelentenek
Ez új öröm, s ez ékes szózatok,
S a rég nem érzett, rég elhúnyt remény?

Szilágy. Megáldta Isten hűségünk ügyét:
Kincsét találtam.

Jolán. Ah, ne csald magad!
Szegény atyám mióta jár oda,
S a drága kincs, melyet magának ás,
Komor tűnődés, életgyűlölet,
S a félelem, hogy koldúsbotra jut.

Szilágy. Jolán, te nem tudod most mit beszélsz.

Vagy álmot hímzek én? nem mondom-e:
Kincset találtam, olyan drága kincset,
Mely agg apádnak szomját elveri,
Mely gondot oszlat, s minden akadályt.
De rajtad a sor, megmutatni most:
Szerelmed oly való-e mint hiszem?
A kincs terád vár, csak te birhatod fel,
Ha majd az éjjél csendórája üt.

Jolán. Mily foghatatlan rémes dolgokat szólsz!

Szilágy. Jer, jer, vonuljunk félre. Lépteket
Hallék. Atyádnak tudni nem szabad,
Hová megyünk; különben megzavarna.
Elég, ha egyszer gazdaggá tehetjük:
Legyen miénk a gond és fáradás.

Jolán. Ah, jó Szilágy! tudod, hogy kedvedért
Mindent teszek. Vigyázz reám, Szilágy:
Oltalmam a világon csak te vagy.

(El. Zágony ásó szereivel s a koponyával jö, s egy fa alatt megállapodik.)

Zágony. Jobb napjaimban itt ez almató
Árnyékkal és gyümölcsessel ápolóm,
Gyönyört adott és enyhet; most kora
Súlyától elgörbedve, mint magam,
Kiaszva, meddón, lombtól taron,
A megromoltnak vég nyugalmat ad.
Ki győzze végig várni a mesét?
Az élettréfát végig játszani?
Holott a vég előbb-utóbb csak egy!
Uralkodók itt gond, baj és nyomor,
De útat nem találnak föld alá. (Ás.)
Kalmár nagy útnak s tengernek hiszen,
S gyakorta értékével oda vész;
Erőben bízik a hős, s porba dől
Előbb, mint a hírpályát végezné;
Áldást esőtől vár a földmives,
És zöld reményit jég tarolja le.
Én elhivém a bércek belsejének,
A mit felőlök tart ős hagyomány!
És türtem hőt, fagyot hét éven át,
Veritékemben mosdott szikla rög:
És mit találtam? pusztá koponyát!
Intő jelül, hogy napszámom kivan. (Ismét ás.)
Vagy tán eladjam önnön véremet
A pénzes, a csapongó Várinak?
S kéjelmeim közt, melyeket talán ad,
S minden falatnál, mely tán jutni fog,
Lássam leányom kön hullásait.

És titkos hervadása bús telét,
Mely még előttem sírba fekteti?
Vagy lássam őt Szilágnak karjain,
Rideg szegényből mint lesz többszörös,
Minden nyomornak s kínnak ágyasa?
S ezt látva, rajtok még élődjem is,
Dologtalan vén, s szívjam éltöket
A gombaként, mely élnetetlenül
Teng a fa derekán, s elsorvasztja azt?
Hogy végre únjanak, s vén lelkemet
Titkos fohászszal föld alá kívánják?
Oh én csalódott! kincset kergeték,
Melyet csak a szerencsés visz haza,
S a kincset, mellyet mindenik talál,
Keresni elmulattam: most teszem,
S örökre megkészítem házamat.

(Ismét ás, majd leül a gödör szélére.)

Hah, szinte jó, hogy mélyebben vagyok.
Most jőjtek, ti karvalyszívűek!
Szilágy és Vári, nászszatok leányért:
Azé legyen, ki engem bétemet.

Jolán (jö). Még sem jön. Istenem! ha nem bizott,
S kétségeimmel elvesztettem őt.
Szilágy, Szilágy, hol késel oly soká? —
Egek, ki az? ki ül ott egyedül
Egy félig ásott sírnak szélein?
Oh, én korán és szörnyen bünhődöm.

Atyám, atyám! (Zágony elé borul.)

Zágony. Téged nem vártalak.

Miért hagyád el ágyadat, leány?
Nem nyughatol, fölvernek álmaid?
Ne álmodozzál, — úgy majd jobban alszol.

Jolán. Atyám, bocsásd meg ezt az egy hibát.

Zágony. Én mindent megbocsátok.

Jolán. Jaj nekem,
Csak az beszél így, a ki halni tér.

Zágony. Te útra készülsz? menni, szökni nemde,
Elhagyni agg apádat, mint ki vén
Megúnt ruháját, melly elveszni nem tud,
Az ágon hagyja végre s elszalad,
Hogy tőle ment legyen?

Jolán. Bocsánat, ah,
Bocsánat! ím, én már nem távozom:
Te léssz az oltár, melyhez járulok.

Szilágy jö, s hallgatózva megáll.

Zágony. Sőt menj, ha menni vágysz. Én nem fogok
Élődni rajtatok, nem húzom el
Az ételt szájatokból, nem teszem
Italtokat bú ürmétől fanyarrá:
Én nem fogok tengődni rajtatok.
Hogy átkozzátok hosszú életemet.

Szilágy (félre). S atyától kell ezt leánynak hallani.

Jolán. Atyám, mi szörnyü, sujtó szózat ez!

A szent egekre! hagyd el e helyet,
És jőj nyugonni. Ím, én esküszöm,
Ha szívedet csak az nyugtatja meg,
Hogy a szerelmet, mely hozzá csatol,
S minden szövődést. — (Szilágyot meglátva.)
Oh ég, Szilágy.

Zágony. Menj, menj, ne háboríts, ha nem akarod
Fejedre vonni átkomat. Szabad vagy.

Én kincset ások, és te érzelepsz.
Tégy a mi tetszik. Semmi esküvést!
Én nem kívánok semmit hallani. (Magában.)
Fülem bezárom a hazug beszédnek,
És ajkam nemsokára néma lesz.

Jolán (magában). Mily élet ez? nagy Isten, mit tegyek?

Elhagyjam éjjel és ily egyedül?
De így virraszt ő hét év óta már,
S nekem van érte kínos éjjelem.
Szilágy, jövök. Ha kedvez a szerencse,
Atyámat e kintől megválthatom,
S tán felderítem végső napjait. (Csüggedten el.)

Zágony. Elment; magam vagyok, magam s az éj,
Mely hold szemével gyász munkámra néz.
Fél ember nagyság még, s alant vagyok,
S fejem fölött a sírhant összehull.

(Ás, ásója egy szekrénybe ütközik.)

Mi ez? Megint az ördög czimborál?
Új szemfényvesztés csábja fon körül?
Szekrény megint, s talán egy új halálfej?
Mindegy: legyen bár minden koponya
Itt egy rakásban mint a Mátrabércz,
Nem rettegem.

(Felveszi, s kiteszi a gödör szélére.)

Nehéz, mint tagjaim.

Nyugottan jó öreg, légy eszeden;
Ne várd a jót, ne rettegj a gonosztól:

Jó rossz között neked már nincs külömbség.

(Fölnyitja a szekrényt, s kivesz egy marok aranyat.)

Arany! arany! arany!

(Lerogy a szekrényre, majd lassan fölemelkedik, s körülnéz.)

Eszem megállj, ne szédülj, vén fejem!

Nem új csalódás káprázatja ez?

Nem! a heted nap most telik be még;

A régen várt kincs itt előttem áll.

(A szekrénybe nyúl.)

Pénz, kincs, arany, fenéig mind arany!

Bocsánat, oh egék! (Aggodalmasan körülnéz.)

Nincs senki itt?

Magam vagyok. De most e kincseket

Be, és fejem alatt kell pihenniök.

(Fölemeli, s vagy négy lépést viszi.)

Hah! nem bírom; roskadnak tagjaim.

Jolán, Jolán! Nem hallja senki is,

Szilágy, Jolán, hol vagytok, gyermekim?

Nem, ne! ha zajt ütök, meghallanak,

S ha Vári leskelődnék? Csak ne ő!

Besietek, és kihívom lányomat.

Tüstént, legitt. Hold, légy kegyes,

Órizd meg kincsemet, mit juttatál.

Tüstént jövök. (Elindul meg visszajö.)

Nincs senki itt közel.

Minden nyugodt, esendes mint a halál.

(Megy. s többször visszanez.)

Megyek, futok; nincs senki itt; megyek.

(El. Kevés váratra két paraszt jö.)

Első paraszt.

Bizony, János koma, úgy maradtam én, mint a szedett tőke. Minden keresményem haramiakézhben. Még ruháimból is kifosztottak az átkozottak, s ezt a rongyot vetették nyakamba.

Második paraszt.

Hát én? mindenem oda van. Utósó értékemet ragadták el, s azonfölül úgy halántékon ütött egy gaz kölyök, hogy eszmélet nélkül rogytam le a úton. Verje meg az Isten valamennyi gazember van a világon, s a ki még a szegénynek véres veritékkel szerzett vagyonát is elveszi, a pokolban ébredjen fel az ítélet napján.

Első paraszt.

Ej ej! János koma, azért, ha szerencsétlenül jártunk is, ne káromkodjunk. Az Isten megsegít, ha iparkodunk, s a zshiványnak utójára is akasztófán a helye.

Második paraszt.

Hiszen koma, nem is káromkodom én, mert csak azt mondom, a mi igaz. Ha a becsületes ember fáradsága után Istentől várhat jót, úgy a haramiának csak az ördög körme közé kell jutni, s égni és jajgatni az örök kárhozatban. Dejszen, csak el ne szédültem volna, majd meg is lapítottam volna a gaz czimborának fejét. — De ni ni! koma, mi van itt a földön?

(Megbotlik a szekrényben.)

Arany!

Első paraszt.

Arany! lehetetlen.

Második paraszt.

Már akár lehetetlen, akár nem, ez még is arany, még pedig annyi, hogy akár disznót hizlaljunk vele, ha vaczkorrá válik.

Első paraszt.

De azt már ne tegye. Inkább zsebeljünk fel belőle derekasan, aztán álljunk tovább. Legalább szegény eselégeinket megmentjük az éhenhalástól.

Második paraszt.

Mit zsebelni? Elvisszük koma, így a mint van s megosztozunk emberségesen.

Első paraszt

Hisz az mind jó volna, János koma, de talán nem is számunkra tették ide ezt a drága kincset, mi?

Második paraszt.

Nem-e? Hát ki számára, ha nem a kárvallottakéra? Aztán nem is úgy tették ezt ide, hanem a föld vetette fel; mert kitelt az ideje. Csak fogja kee fülön, koma, aztán vigyük.

Első paraszt.

Megálljon keed egy kicsint. Hát ha ez a sátán ajándéka?

Második paraszt.

Bánom is én, ha mindjárt a sánta ördögé is, csakhogy itt van. Fogja kee, mert mindjárt magam viszem el.

Első paraszt.

No no, csak ne hirtelenkedjünk. Látja keed, itt olyan kertféle helyen járunk. Igazság szerint a kert gazdájának kéne valamit juttatni.

Második paraszt.

Isten neki! csakhogy egyszer már szabadulhassunk innen. Döntsünk ide ebbe a gödörbe vagy egy süvegre valót; de aztán illa berek!

Első paraszt.

Annyi mint az: legalább becsülettel megosztozunk.

(A szekrényt a gödör szélire viszik, s pénzt kotornak bele.)

Második paraszt.

Elég! (Felfogják a szekrényt, s indulnak.) Már most Isten őrizz meg bennünket; a pénznek majd gondját viseljük.

Első paraszt.

Valaki jön. Fussunk.

(Elsietnek a szekrényvel, nem sokára Zágony jö.)

Zágony. A ház üres! leányom elszökött.

Egyetlen leányom! Kergesd őt, vihar,

A merre jár. De nem! hiszen magam

Üzém el egy setét órában őt.

De jó. Legyen szabad. Házam közel:

Kiürítem a szekrényt, míg tart az éj.

Itt hagytam a szekrényt. Hohó! nem itt.

A másik oldalon. (Tovább megy.)

Ne vedd el eszemet.

Mindenható! a kincset nem lelem.

(Kutatva körülmegy.)

Csak lassan, lassan, itt kell lennie. (Lehajol.)

Mit látok itt? A szekrény itt feküdt,

S mellette lábnym.

(Felsikoltva térdre rogy, haját megragadja.)

Elraboltatott,

A drága szép kincs elraboltatott!

(Szünet után a csákányt megragadja.)

De hallga! nem beszédet hallok-e?

Talán nem késő, még itt érem őket.

Jaj annak, a kit csákányom megér.

Megálljatok, tolvaj gazemberek!

Égesd meg őket, hold, temesd el, éj!

De csitt! ne hallja senki szavamat,

Utánok indulok, mint a halál,

Halkan lopózva, észrevétlenül. (Indúl s megáll.)

Hah, ördög-sugta gondolat! talán

Leányom és Szilágy a tolvajok.

Ki volna más? Itt nem jár senki más.

Ne hozd előmbe őket, oh nagy éj!

Ne hozz előmbe embert! Féktelen

Harag foganzik lelkemben. Halál

És gyilkolás most minden elemem.

Reszketetek, szerencsém tolvaji,

Vén Zágony vért kíván a kincsekért,

Tolvaj, zsvány, rabló! megálljatok. (Böszülten el.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

(Barlang.)

Víg Bandi, Kiliti, Filler, közöttük *Haris* teli kulacsosal.

Haris.

Halljunk szót!

Víg Bandi.

Halljuk Harist!

Kiliti.

Halljuk a vén Harist, az ivó Harist, az erdők és harasztok madarát!

Fillér.

Böcsülettel szóljatok Harisról; szaván fogjátok.

Víg Bandi.

Halljuk Harist; Haris szólni akar.

Kiliti.

Meg akar szólamlani, mint Bálám szamara. Halljuk!

Haris.

Böcsülettel legyetek, vagy fejetekhez vágom a kulacsot, száz és
milliom —

Kiliti.

Korty!

Haris.

A ki engem meg nem becsül —

Fillér.

Becsüld meg magadat, mond az irás.

Víg Bandi.

Halljuk Harist!

Mindnyájan.

Halljuk.

Haris.

No hát hallgassatok, vagy fonyadjatok el, mint a gomba a madzagon.
— Hallgassatok fiaim, annyi félelemmel, a mennyi csak rettenthetetlen
szíveiktől kitelhetik, és a bortól, melyet ittatok. Legelőszőr is tehát bátor-
ságnak okáért — éljenek a kik meg nem haltak! (Iszik.)

Kiliti.

Azaz: igyunk másokért, mert magunknak igen jól esik.

Füller.

Koldusbooskor legyenek, ha ez az ember nem csap alatt született. Legelső lélekzését is iváson kezdette. Szeretnék csapot ütni kobakjába, s fölébe írni: Vendégfogadó a csaphoz!

Vig Bandi.

Éljen Haris, a kulaes fejedelme!

Füller.

Éljen és uralkodjék, mint sári tök a gyepün.

Kiliti.

Éljen, a míg csak ihatik.

Haris.

Köszönöm, de száz és milliom! hallgassatok, vagy —

Mindnyájan.

Halljuk! halljuk!

Füller.

Ne hagyjátok Harist méregbe jőni. — Igyál, ne szólj és halljuk. Idd le vitéz mérgeket, Haris, azután halljuk!

Kiliti.

Veszszek el, ha szót nem fogad.

Haris (iszik).

Száz és milliom! hol is hagytam el?

Füller.

A hol kezdted, az ivásnál.

Haris.

Igen tehát! Azt mondom vala: éljenek a kik meg nem haltak.
(Inni akar, de a többiek megragadják a kulacsot, s nem engedik szájához vinni.)

Mindnyájan.

Halljuk Harist!

Kiliti.

Ne hagyjátok inni, míg Vári halálát el nem beszéli.

Füller.

Egy mondásra egy korty, mint az irás mondja. — Mondj nekünk valamit Vári haláláról.

Vig Bandi.

Halljuk Harist!

Haris.

Ha a kulacsot nem eresztitek —

Kiliti.

Kivel harszolt a mi vitéz hadnagyunk?

Füller.

Ki vágta agyon?

Vig Bandi.

Hol szúrták meg? Halljuk Harist, ő látta, mikor elesett.

Haris.

Addig sem láttam, sem hallottam, míg a kulacsot el nem eresztitek.

Füller.

Született és megholt, mint az irás bizonyítja.

Kiliti.

Döfést kapott-e vagy szúrást?

Füller.

Elül-e vagy hátul?

Kiliti.

Tarkón-e vagy homlokon?

Füller.

Megverték-e, vagy csak megütötték?

Vig Bandi.

Haris látta, mikor mellbe szúrták. — Halljuk Harist!

Kiliti.

Hová temették?

Füller.

Beszélj, hogy ihassál.

Haris (elereszti a kulacsot, s baltájához kap.)

Száz és milliom! én ütök mint Isten nyila, méregbe hoztok.

Kiliti.

Hozzátok méregbe! akaszszátok föl lábainál fogva.

Fillér.

Hagyj lógjon, úgy is bajosan áll.

Kiliti.

Akaszszuk fel, hogy lábai az ég felé álljanak, mint a szegény ember löcse.

Vig Bandi.

Álljon tót ágast.

Haris.

Száz és milliom! összeapítalak. (Kürtszó hallik.)

Vig Bandi.

A hadnagy!

Kiliti.

Mondom, hogy a vén kobak rászedett bennünket.

Haris fölveszi az elejtett kulacsot, s kebelébe dugja.

Bátorságnak okáért ezt jó lesz elrejtteni.

Fillér.

Ezért csillagot rúgsz, Haris.

Vári jö.

Itt vagytok épen, mint látom; de szint oly
Üres kezekkel.

Fillér félre Kilitihez.

És jó fejfel, kivált, Haris koma, s annak keze sem üres; oly vitézül forgatja a kulacsot, mint Nagy Sándor az apja dárdáját, csakhogy szüntelen magát veri pofon.

Kiliti.

Azért is örök pirongásban van, mintha minduntalan elszégyenlené magát.

Vári Harishoz.

Hah, vén szipoly, te ismét a kulacs
Szájával csokolódál? jobb szeretném,
Máskorra hagynád lakzidat. Vigyázó
És józan ember kell a gátra ma.

Haris.

Uram, én ittam is, iszom is; de azért még is helyén van az eszem.

Vári.

Csak lábad volna úgy, te tántorogsz,
S fejedbe szállott a földindulás.

Haris.

Száz és milliom! akár kanásztánczot járjak.

Vári.

Inkább hiszem, mint megmutasd. — De hol
Maradt zsidótok? vagy nem jött nyilásra?

Víg Bandi.

Uram, csak egy rossz zsidókölyök volt, öregapja bársonynadrágában, melyet a tizparancsolattal épen nyakánál kötött meg, hogy inába ne szakadjon. Kezei a két oldalzseben lógtak ki, mint valami veszedelmes horog, mely mindent magához húz. Haris azt gondolta eleinte, hogy medvebocs; de én megfogtam nyakán a tizparancsolatot.

Vári.

Mit nyeggetőztök oly hitvány kölyökkel!

Víg Bandi.

Kikérdeztem, uram, aztán utnak eresztém; hadd nőjön, míg csalni megtanúl. Most még nagyon sovány pióca volt; nem volt nála több másfél gerezd hajmánál, s két pénznél. Hárommal indult meg Budáról az eszéki vásárra, s még pézzel ér oda, ha így gazdálkodik. — Azt mondta: a két vén zsidó csak harmad nap mulva jön erre.

Vári (türtelenül).

Jegyezd meg a napot — s most társaim,
Nagy munka vár reánk, vigyázzatok.

Mindnyájún. Parancsolj! mindent megteszünk.

Vári. Kettő a más tanyának útjain

Vigyázzon: kettő itt marad velem.

Az elmenők hírt hozzanak, ha tán

Nem ment az út. Kik megmaradtok itt,

Vonuljatok meg e kőszál megett,

Es várakozva lesben álljatok.

Egy ifju és egy lányka fog lejőni:

Lopózzatok ki majd, ha már lejött,

S midőn az égő fáklyát fellököm,

Rohanjatok, s fogjátok a leányt,

S kínélve bár, de minden gyorsasággal

Vigyétek félre. S míg én végezek
Az ifjuval, tartsátok fogva őt.

Haris. Isten éltesse a mi hadnagyunk szeretőjét!

Vári. Hallgas, öreg, még nincs meg a madár,
S madárfogónak nem szabad zajogni.
Csak töletek függ, hogy vesszőnkre szálljon.
Azért hát csendesen, s ha jól sül el,
Vár hétszeres díj s hála. — Menjetek.

(A haramiák rendelt helyeikre mennek. Vári előhossa a kincset, s felfedi, majd két szövétneket gyújt, s a köszalák mögé tüzi, mely által a barlang egy kevésse földerül.)

Vári. Derülj, sötétség pusztá temploma,
Pillants ki éjed kormos fátyolából,
S mutas meg ismeretlen arczodat.
Eddig szilaj, vad férfiak tanyáját
Félénk menyasszony látogat ma meg,
Nem sejtve, hogy menyekző vár reá.
Való, hogy a menyekző nem szelíd,
S tán fél örömmel csonkább mint lehetne;
De mit nem ád a sors, ezt venni kell;
Különben a várónak élete,
Mint szép virágok közt a bérczpaták,
Lefoly s kietlen pusztaságba vész.

(Kivül Jolán neve kiáltatik, melyre megnyílik az ajtó.)

Szilágy és Jolán jönnek.

Vári. Jőnek! Szerencse, légy velem. (Elvonúl.)

Jolán. Ah, milyen rémületnek háza ez!

Szilágy. Kedves, ne félj, nem érhet itt veszély,
S ha érne, megvéd híved és az ég.

Jolán. Ki számot tart az égi ortalomra,
Nem kísért Istent, s nem jár ily helyen.
Oh, hagy pihennem, Endre, olly igen
Bágyadt vagyok.

Szilágy (magában). Csak most ne hagyd el őt,
Oh szent erő. — Pihenj hát, kedvesem,
Pihenj ki keblemen, jer.

Jolán. Ah Szilágy!

Szilágy. Mit kívánsz, oh Jolán?

Jolán. Hová megyünk?

Vagy ah!

Szilágy. Nyugodjál, s végy erőt, Jolán.

Jolán. Oh, itt csak szenvedélyek malma van:

Ez a te kebled nem nyugvás helye;

Oly szertelen dobog.

Szilágy. Kiirtanám,

Ha nem dobogna most, midőn örül,
Hogy boldogsága rajta megpihen.

Jolán. Mi az? mi nyúl fel ott oly rémalakban,
Mint egy temérdek óriási szörny?

Szilágy. Kő az, Jolán, lelketlen néma kő,
Kit durván a természet képze ki,
S titkos termének oszlopúl adott.
Máshol ha látnók, szépnek mondanád.

Jolán. De ott alatt a barlang fenekén
Nem szellemeknek mécese pillog ott?

Szilágy. A kincs világít, a kincs lángja az.
Időnk halad; jer, már közel vagyunk.

Jolán. (megállapodva). Mely szózat, millyen tompa suttogás
Oly szókat hallék, mint az emberé,
De titkos hangjok borzadásba hoz.

Szilágy. Csalódol, rettegésed sűgja csak.
(Lemennek a barlang közepéig.)

Most bátorodjál, pillanatra csak,
Hogy hosszan élő üdvhöz nyiss utat.
Szerelmünk esküjére késztelek,
S mindenre, a mi frígyet szentesít,
Menj bátran, csüggedetlen menj elő,
S vedd, a mit a szerencse jobbja nyujt. (Mennek.)

Jolán. Szilágy, megengedj késedelmemért.
Rettegtem, és midőn már itt vagyok,
S a titkos házzal megbarátkozám,
Félelmem oszlik. Íme, indulok.
S rövid bucsúra nyujtom ajkamat.

Szilágy (megöleli). Jolán, Jolán. — De menj, az édeset
Idő előtt ne lopjuk el magunktól.
Menj, e helyen bevárlak. — Hah, mi ez!

(Jolán a kincs felé megy. Vári fellöki az égő szövétneket, melyre Haris és Kiliti kirohannak s Jolánt félre ragadják. Szilágy utána rohan, de Vári utját állja.)

Vári. Megállj, fiú, egy nyommá se tovább.

Szilágy. Hatalmas ég! mi rettentő csalódás!

Vári. Bámulj! Jolánnal többé nem beszélsz.

Szilágy. Hah ördög, csak most ismerék reád!

Vári. Reszkess, ha ismersz. Rég előlhetélek;

De mára tartám büntetésedet.

Szilágy. Jolán, Jolán, szólj, merre vagy? megyek.

Vári. Ha e vas nem szakasztja útadat.

Szilágy. Alávaló! oh ördög czimborája,
Ily bűn csak a te kézműved lehet;
Tágulj, vagy általrontok lelkedén.

Vári (hátrálva). Hejh társak! a leányt vigyétek el

A más tanyára, s várjatok be ott. (Szilágyhoz.)
S most jér, ha bátorságod nem hazug.

Szilágy (kardját lebecsátva.)

Megállj, a szent egekre! — Oh Jolán,
Mi síratandó sorsra hoztalak!

Vári. No's úrfi, alkuszunk?

Szilágy. Megösmérem,
Úr vagy fölöttem s boldogságomon.

Vári. Add által önként s gazdagon mehetsz el.

Szilágy. Nem úgy, nem úgy! Ne vidd el innen őt;

Hagyd a helyen, hol fölnevelkedett, ~

S minden jogom szívéhez veszszen el.

Eltépek önként mindent, a mi köt;

Korhely leszek, csapongó, részeges;

Káromkodással undok és hazug,

S minden gonoszba torkig elmerült,

Hogy meggyüöljön s végre elfelejtsen.

S önként kívánja társaságodat.

De mit beszélek. Nincs bűn, nincs gonoszság,

Mely oly utálttá tenne, mint te vagy.

Rabló!

Vári. Ez a mi téged most megöl.

S haláloed óráján kétségbe ejt. (Társaihoz.)

Ne késsetek, vigyétek a leányt.

Szilágy. Előbb te halj meg, poklok czimborája.

(Összeesapnak. Az alatt Jolán, kire a harcz kimenetelét vigyázó hara-
miák nem igen ügyelnek, föleszmel.)

Jolán. Ah, melly ijesztő zajra ébredek!

Ott küzdenek; Nagy Isten!

(A vívók közé rohan, hol megsebesítve lerogy, miután a viadal meg-
szűnik.)

Oh Szilágy!

Te jól találtál.

Szilágy. Átok! mit tevék!

Jolán (haldokolva). Én meghalok, Szilágy; itt balfelől

Kardod hideg — hideg, mint a halál,

Atyám — Szilágy — segíts — én meghalok. (Meghal.)

Szilágy (Jolánhoz térdepelve).

Jolán, a szent egekre! szólj, beszélj,

Csak egy kis szót még, mint vagy, mit tegyek?

Vagy bár a legszörnyebbet mondd ki rám,

Hogy nem szeretsz, csak élni tudjalak.

Ébredj, Jolán; ne zárd el a szemet,

Mely ifjuságom napja volt; Jolán

Csak egyszer is még pillants föl reám,

Jelül, hogy megbocsátasz bűnömért,

Hogy el nem átkozsz a más életen,
Hogy gyilkosoddal megbékülsz örökre.

Nem szólsz, nem intesz — én elkárhozom. (Reá borúl.)

Haris. Uram, ledöfjük ezt a gyermeket?

Vári. Távozzatok, ti hitvány czimborák!

Távozzatok, mondom, ne lássalak.

Kiliti.

Jer, öreg; hadnagyunknak rossz lakodalma történt,
ilyenkor nem jó késedezni. Adjunk hírt a többinek.

Haris. Száz és milliom! gyerünk. (Kiliti és Haris el.)

Szilágy. Jolánom! ah korán vesztettelek.

Ez a hideg csók, melyet ajkad ád,
Csekély a szomjnak, mely éretted ég,
S éretted égni fogna lángolón,
Ha századokra nyúlnék életem.

Mért nem lehet cserélnünk, oh Jolán?

Leszállnék érted a mély földközépig,

Csakhogy te élj és rólam emlékezzél.

Vári. Fel onnan, gyermek, pompás bánatodból!

Nem tűröm el, hogy csak magad kesergj.

Én hallgaték; de érzem káromat.

S ha szertelenség a gyász ily halotton,

Versenybe hílak égre átkozódni,

És káromolni mindent a mi szent.

Én is szerettem őt!

Szilágy. Oh szörnyeteg!

Nézd, gyilkos, ezt az arcot! Nézd, hogyan

Halványodott el rózsahajnalából.

Nézd a legédesb szózat ajkait,

És e lezárt szem párvját, mely imént

Legszebb sugárból szótte csillagát,

S egy életüdvnek mennyét foglalá;

Nézd itt ez összeomlott termetet,

Mindez hogyan lón néma és setét,

És mozdulatlan renyhe, mint a föld:

Te műved ez mind s ördög lelkedé!

Vári. Ne káromolj, a sors akarta úgy.

De én nem állok többé pört veled.

Élj boldogúl, ha élhetsz, s menj tova:

Én nem kívánom már halálodat.

Szilágy. De én kívánom, gyilkos, lelkedet,

És semmit nem kívánok, mint csak azt.

Oh, vajha minden elhúnyt kellemét

Egy-egy halállal tudnám visszavenni,

Mind szíved vérén váltanám meg azt.

S te tartanád meg étedet, lator,
 Hogy a világnak még több átka légy,
 S kétségbe hozd az Istenben hívőt?

Vári. Ne ingerelj elég egy áldozat.
Szilágy. Egy égnek! egy pokolnak, s ez te légy.
 (Vinak; Vári elesik.)

Vári. Meggyőzhetlennek hittem kardomat,
 S most porba száll velem. — Ha eltemetsz
 Szilágy, bírd ott a kincseket, s fölém
 Jolán hajából egy kis fürtöt adj,
 Csak egy kis fürtöt lelkem nyugtaért!
 De nem, ne tedd; nehezb lesz az nekem,
 Mint a kerek föld minden halmai:
 Megtértem volna — s elvesztettem őt.
 Kemény az ág, a melybe fektetél.
 S fejem nehéz és lelkem — is. (Ábrándozva.)
 Szilágy! merítsd mélyebben a vasat.
 Úgy úgy! no most már alhatunk reá.
 Születni nem méltó ily életért,
 S meghalni átkozott kín. (Meghal.)

Szilágy (Jolán holtteste mellett térdepelve). Rút halál!

Korán kelél a vőlegény jogába.
 Undok kerítő! ennyi tagjait
 Az ifjuság virító tagjait
 A pornak s éhes férgeid fogának,
 S e szózatokkal zengő ajkadat
 A tompa némaságnak jegyzed el.
 S én, a ki mind eddig fukarkodám
 Szerelmeimmel, a ki kéjeit
 Csak félve ízelém, hogy egykoron,
 Mint annak, a ki pénzét bérbe adta,
 Kamattal s százszorozva térjenek meg
 Kifogyhatatlan drága kincs gyanánt;
 Én, a ki vártam, most lemondjak-e?
 Ezen gyönyörnek ékes hajlokát,
 E csaknem illetlen ajkakát
 A semmiségnek szomjan adjam át?
 Ah kedvesem, te alszol csendesen,
 De mondhatatlan kín maradt nekem!
 Megbánhatatlan bűnöm, hogy reád
 Én hoztam e veszélyt, utánad int.
 Hogy állanék meg a világ előtt?
 Örült, ki tündérségnek hittem azt,
 Mit a zsványnak durva szája szólt!
 Örült, botor! kaczagnom kellene,
 Ha nem volnék oly minden szer felett

Boldogtalan. De elmegyek,
 Oh drága lélek, várj meg, én megyek. (Fölkel.)
 Magam vagyok, mint éjszakán az árny,
 A mit szerettem, s gyűlölék, megöltem,
 És tettim száma egy hián betelt;
 Ez egyre, a végsőre most török.
 A gyáva retteg egy kis tőr hegyétől,
 S a kárhozat, mint rém elébe áll;
 De kárhozat csak ott van, a hol ő nincs.
 Itt lenni több mint kárhozat nekem.

(Felülről Szilágy és Jolán neveik kiáltatnak. Nem sokára Zágony égő fátklyával jő, utóbb ifju vadászok.)

Szilágy. Még éltek ott fenn? szinte elfeledtem,
 Hogy felvilág is van; de nem kacsingatok
 Én már a nappal, a hízelkedő
 Életnek többé nem hiszem szavát. (Kiáltva.)
 Jőj Zágony! a kincs s lányod itt vagyon.
 És itt van a ki elvesztette őt. (Kardjába dől.)
 Jolán — szerelmünk — a halálban egy.
 (Jolán mellett összerogy s meghal.)

Zágony. Kincs s lányom itt van, jól hallottam-e?
 Hah! mily halálnak tartománya ez?
 Itt vári fekszik vérben, ott Szilágy,
 S itt lányom — oh szemfényvesztő pokol!
 És itt a kincs, a melyért fáradék.
 Légy átkozott világ! (Összerogy.)

Egyik vadász. Méltán kesergesz, sors-üldözte agg,
 Kincset vadásztál, s kettős gyászt lelél:
 Vöd a halál lőn. Hajh, de minket is
 Ért sajnós veszteség; egy ifju társ
 Hagyott el, a ki lelkünk volt, kinek
 Szép csillagáról sorsot jósolánk,
 Mely ily korán s ily gyászosan lehúnyt.
 Jertek! vigyük fel a holttesteket.
 Tegyük föléje büszke ravatalt:
 De zászlajoknak színe vér legyen;
 Mert vérben estek el!

V É R N Á S Z.

SZOMORÚJÁTÉK ÖT FELVONÁSBAN.

1833.

SZEMÉLYEK.

Telegdi, birtokos úr, a király híve.

Tanár, remete.

Kolta, egy kis csapat vezetője, Bethlen híve.

Vid, Kolta kísérője s barátja.

Banó, kóbor deák.

Brigitta, apáca-fejedelemasszony.

Dora, özvegy.

Lenke, fogadott leánya.

Gerő, Telegdi öreg szolgája.

Kuvik Andor, Telegdi fegyvernőke.

Lucza, szobaleány, Telegdi házában.

Cselédek, szolgák, s fegyveres nép.

ELSŐ FELVONÁS.

(Mezői lak tája.)

Remete, Dora, Lenke.

Remete. Cselédim, én megyek. — Csend van megint

Mindenfelé a rég zajos hazában.
Gábor letette már a koronát,
S a béke szent galambja, félve bár,
Leszáll körünkbe és tanyát keres.
A harcz kemény szolgája, melly imént
Kártékonyan csaponga, visszatér
Családihoz, s hajléka tűzhelyénél
Törvényt s nyugalmat kénytelen becsúlni.
Őrizzen Isten! nincs már annyira
Szükségtek férfi ótalomra; s engem
Rég várnak bérceim, hol megtanultam,
Elzártan élet s indulat zajától,
Lelkemnek élni, melly az Istené,
S nem e tetemnek, melly a föld pora.
Megáldjon Isten! éljetez nyugottan.

Dora. Ah Istenem! mi félelem lesz az,
Magunknak lenni ily rideg helyen.

Lenke. Bizony! mi félünk ily magányosan.

Remete. Nyugodjatok meg távozásomon,
Nem tart soká; de most már menni kell.

Lenke. S mit hozsz nekem, ha ismét jössz, atya?

Remete. Mit hozhatok mást, mint csak magamat?
De még is mit kívánnál?

Lenke. Egy füvet.

Dora. Áhá! te dőre, mit csevegsz megint?

Remete. S miféle fű az, mellyet úgy kívánsz?

Lenke. Sokan nevezték, láthatatlan fűnek,
Mert láthatatlan, a ki bírja azt!
Bár ő igen jól lát.

Remete. Mily babonás

Ez a leány! mily telve van
Haszontalan, rég elkallott regékkel.
De végre is, ha volna s megszerezném,
Mit vagy teendő látatlan füveddel?

Lenke. Nem mondom el, ha megharagszol érte.

Remete. Haragunni nem szokásom, csak beszélj.

Lenke. Szeretnék láthatatlan lenni általa.

Dora. Leány, leány, te rosszul jársz ma még.

Remete. Mily elbizottság! Hát most nem vagy-e

Eléggé láthatatlan? nem vagy-e

Elég csekély, hogy észrevétlenül

Lengj a világon, annak látható csak,

Ki fenn van, s minden fűszálat megolvas?

Mi mind csekélyek, csaknem porszemek

Vagyunk, leányom, mindnyájan, s te főkép

Elég kicsin vagy még, hogy fel ne tűnj.

S telnék be bár bohó kívánatod,

Alig hiszem, hogy jól élnél vele.

Lenke. Ma nagy szigorral bánsz, atyám, velem.

Én oly gonosz, mint véled, nem vagyok,

Remete. De dőre vagy, s az is sok kárt tehet.

Lenke. Kárt nem, de egy kis zűrzavart okoznék.

De meg kell hallanod, s aztán itélj.

Először is nagy tükröt tartanék.

S a büszke éretlent, s a vén hiút,

S az ostobát, ki tisztre vágy, midőn

Legjobban álmodozná álmait,

Tükörbe nézetném, hogy látva ott

Együgyü képét a nagy gondolatnál,

Szégyenlené magát. A haragost

S dühöst, irigyet szint' így játszánám meg,

Hogy önmagától visszatántorodnék.

Pénzasztalához ülnék a fukarnak.

S midőn legédesb hangját hallaná

A százezerszer olvasott ezüstnek,

Elhúzogatnám titkon azt, s zsebébe

Bocsátánám, hogy végre asztalát

Söpörve lenné; s majd ha kinja közt

Futosna kétség'esve, pajkosan

Kidönténém zsebé, hogy százfélé

Gördülni látná szép tallérait,

S halomba kézzel-lábbal kotraná.

Erszényt mutatnék a pazér fiúnak,

Ürest, nagyot s azt hordanám előtte,

Rém és örökké intő jel gyanánt;

A részegét lőrével tartanám,

S kancsó helytt dézsát nyujtanék neki:

Gyáváknak fűzfa kardot metszenék,

S jobb oldalokra kötném azt. Fejébe

Nagy medvecsákót nyomnék a pörös

S uralkodó asszonynak, fejkötőt

A gyáva férjnek, s lenszösz, és guzsalyt.

Leányoknak, a ki tánczra vágyakodnék

Előbb, mint dolgát végzené, czipőit
 Elrejténém, és apja bocskorát
 Tenném elébe. Agg Tihany fölött
 Viszhang helyett megállnék a hegyen,
 S ki jó napot kívánna, adjon Istent
 Viszonzanék, s a vastag hangokat
 Vékonnyal váltanám, hogy majd utóbb
 Szitkokkal menne el, s én szitkait
 Kaczajra fordítám. És végre is,
 Mert minden kis csint el nem mondhatok,
 Az éhező szegénynek sült galambot
 Repitenék szájába, hogy csak egyszer
 A példaszó betelnék. Jó, pohos
 S nyílt könnyveiknél elszűnyadt atyáknak
 Fordítva adnám könyvöket kezökbe,
 S mulatna majd, ha ébredvén, fonákul
 Kintornálnának. S így mennék tova
 A nagy világba könnyü gondolattal,
 S ha már megunnám a kalandozást,
 Tréfáimon nevetni visszajönék,
 S guzsalhoz ülnék, mint más jó leány.

Remete. Ej! ej! leány, te csintalanka vagy,
 S ha mást nem is, csevegni módosan tudsz.
 De jó leányom, még neked magadnak
 Vagyon leginkább szükséged tanácsra
 S igazgatásra, nem hogy mást taníts.
 Azért, ha már látatlan lenni vágsz,
 Tedd azt az által, hogy ne mutogasd
 Még őrizetlen ifjuságodat.

Ne tedd magad látványul úton,
 Hol harczoló, vagy fényes úr megy el,
 Kiknek szemében tör van és veszély.
 Ne lásd magad fölöttébb tükreidben!
 Hogy el ne bízakodjál. El ne bámulj
 Átnyargaló vitézek fegyverén,
 Vagy úri pompán, s csalfa fényeiknél
 A pilleként ne égj el botorúl.

Ezt tartsd eszedben Lenke, s majd ha ismét
 Megjöttem, egyszer a hegyekbe vislek,
 Hol Máriának rejtett képe áll.

Ott dolgokat beszéllek majd neked,
 Miket javadra leszen hallanod.

Most áldjon Isten, jó asszony, s te lány,
 A mit beszéltem, jól eszedbe zárd.

Lenke. Kalitja leszek jó tanácsidnak.

De mind hiába, már te mégy, atya.

Foglalj imádságidba engem is.

Dora. Kisérjen Isten! el ne hagyj sokára. (Remete el.)

Jer, jer, leány, ne ácsorogj tovább.

Már este is lesz, s itt az útfelen

Nem jó kiállni hívó jel gyanánt,

Jerünk, ha mondom.

Lenke. Ah anyus,

Oly szép az este itt.

Dora. Az este szép, ha szép,

A házban is, s ott dolgot is találsz.

Lenke. Ah, mintha hadrobaj közelgene.

Dora. Annál sietvébb távozzunk. Jere.

Lenke. Csak egy kicsint, csak egy pillanatig.

Dora. Nem nem, csak egy szikrát sem; hallod-e?

Lenke. Ah nézd anyus, mily szép magyar had az.

Dora. Dicsérd, ha majd nyakunkra hajtanak.

Lenke. Oh nem, hiszen most béke van, s nem is

Mind oly vad ám az, a ki katona.

Mily szépeu állnak rendben és elül

Az a vezér, ki ott feltündököl.

Arany virágzik kék sötét ruháján,

Csótára gazdag, mint a napkelet.

Bizonynyal azt töröktől vette el,

Kinek fejét nagy harcban vágta le.

Könnyen lebeg, mint a madár, lován,

Lovának minden lépte röppenés;

Valóban az derék egy hős lehet,

S úgy látszik, elbocsátja népeit,

Mert a keresztút pontján állta meg.

Dora. Leány, igen hamar felejtet el,

Mit elmenetkor szolt a remete,

Kit mint atyádat illenék becsülnöd.

De ám maradj, én nem leszek veled.

Lenke. Pillantatig csak, jó anyám; hiszen

Már elbocsátá, látod, a hadat,

S jó csak kevéssel nyargalvást felénk;

Hadd lássam őt, csak ezt hagyd látnom, aztán

Sokáig engedelmes lány leszek,

Már itt van, már most csak nem szökhettek el,

Mert azt hihetné, rablónak neveztük,

S méltán haragra gyulna ellenünk.

Dora. Szent Isten, itt egy más csapat robot fel.

Ha szembe jönnek, véres ütközet lesz.

A Krisztus őrizzen, jaj most nekünk.

Szaladj leány, ha kedves életed. (Elsiet.)

Telegdi jö.

Lenke. Ah, várj anyám, ne hagyj itt magamat.

Telegdi. Eredj, leány, eredj anyád után.

(*Lenke* elsiet. *Telegdivel* szemközt egy kis csapat jö fegyveresen, előttök *Kolta.*)

Ki népe vagytok, földiim?

Kolta. Magunké,

S Gábor királyé, a ki lelke van;

Telegdi. Gábor király nincs. Nem tudjátok-e,

Hogy már letette a bitolt nevet?

Kolta. Ha tette, rosszúl tette, végi van,

S bitorlott: nem bitolt, egy manó!

Csak név legyen s posztó, ha pénze nincs.

No's kelhetünk? vagy ón galuska kell?

Telegdi. Miattam nyílt az út: de intelek,

Hogy béke van, s a kóborlás tilos.

Kolta. Mi mennykő! hát a hold nem kóborol?

S még a mi több, az égen s éjtszaka!

(*Elhalad, s ismét megáll.*)

Vagy tetszik, vagy nem! a ki nem szeret,

Jőjön fel a hegyekbe, s megtalál.

S most jobbra, balra! éljen, a ki mer. (El.)

Telegdi. Elég kevély vagy éretlen korodhoz!

Ily hangot ad a hordó, míg üres.

Kár ifjuságaért: okos tanács,

S vessző alatt még emberré lehetne. (Embereihez.)

Vigyázzatok! betérek egy kevésé

E házhoz itt. Tartsátok szemmel őket.

(*A katonák elvonulnak. Telegdi közelít a házhoz.*)

Valahányszor e vidéken átmegyek,

S szemembe ötlük e kis tiszta ház,

Úgy tetszik, mintha festve volna csak,

Mintegy beköltve a komor valóba,

Tanyátokúl, szent béke s nyugalom! (Dóra jö.)

De ember lakja s tündérsége vész. (Dorához.)

Ne félj, anyó, nem ellenség vagyok.

Légy oly szíves, hozz egy pohár italt. (Dóra el.)

Szomjan vagyok; bár testem volna csak.

A gyenge, gyarló test! ki mondja azt,

Hogy telhetetlen? A gödény torok,

S a farkas, a gyomor, nem laknak-e

Étel- s itallal jól s királyilag?

A lélek szomja olthatatlan ég!

S gyümölcse kívánsága tárgyinak,

Mint fáié, melly a földben ver gyököt

De vég sudarával a felhőkbe vész, —
Nem érik itt, fenn csillagok között
Elérhetetlen ágon csügg alá
Az üdvözület istenasztalára,
(Lenke jő, s egy kupát hoz.)
Mit látok! új, és aggból ifju kép,
Tavaszhvirág a renyhe tél után;
Ki vagy te, szép leány?

Lenke. Bocsánatot,
Nagyságos úr! anyám kijöni félt —

Telegdi. Anyád, s te nem?

Lenke. Nem véték senkinek,
S azt gondolám, nem bánthat, a ki jó.

Telegdi (átveszi a kupát). Ne vesztegedsz szép bizodalmodat:
Sok szenvedett már, a ki büntelen.

S nem tudni mindenkor, ki jó, ki nem?
(Iszik, s a kupát visszaadja.)

Köszönöm, leánykám, a jó hús italt. (Dora félve jő.)
Jó asszony, légy nyugott. Már távozom,
S tőlem s hadamtól nincs mit tartanod.

Dora. Ah, jó uram, megengedj rossz szememnek,
Hogy rád nem ismerék. Rossz a világ,
Kivált időnkben. S itt magányosan
Szegény fehérnép méltán félhetünk.

Telegdi. S ismertek engem?

Dora. Oh, az volna szép,
Ha pártfogónkat elfelejtenők.

Hányszor nem áldánk téged s népedet,
Hogy a vidéket ótta kardotok,
Midőn körül vad háború rabolt.

Telegdi Ha öntudatlan ennyi jót tevék,
Most tudva már, kik lakják e helyet,
Kétszerzem gondomat. Ne féljetelek.
Míg a vidéket nyugtan nem tudom,
Közel tanyázok és még látni foglak.

Dora. Az ég kegyelme áldjon érte meg.

Telegdi (félre). Mi van még a mit kéne mondanom,
Hogy nem bírok távozni? (Lenkéhez.) Melly italt
Adál, leánykám, jó és kellemes,
Csak egy hibája, hogy szomjat nem olt. (Magában.)
Félek, hogy olyant ittam, a minnek
Nem a pohárban voltak csepjei:
Szemmemmel ittam s lelkemig hatott. (Lenkéhez.)
Hogy hínak, szép leányom?

Dora. Ah szegény lány!
Hogy elpirult. No Lenke, szólj leány!

Pedig mi bátor, más ha kérdezi. —

Lenkének hívják őt, kegyelmes úr.

Telegdi (Lenkéhez). Az ég neveljen olly erkölcsüvé
A millyen szépnek alkotott kegye,
Meglátlak nem sokára és gyakortább,
Ha erre hoznak dolgaim.

Dora. Szerencse
Hozzon minél előbb, jóságos úr!

Telegdi (menve). Az alkotóra, a ki szívbe lát!
Egy asszony élt csak, a ki érdekelt,
S az újra élni látszik e leányban,
A kit vagy bírni kell, vagy látni sem.
Eltávozom; de úgy, hogy visszatérjek. (El.)

Dora. Mily szíves, áldott úri ember ez,
Csak olyan bús ne volna. — Nos leány.
Te tán a fűvet olvasod, hogy úgy
Elandalodva s szem-lesütve állsz?
Jer, láss a konyhához. Banó deák
Igérekzett, hogy eljön éjszakára.

Lenke. Anyám!

Dora. Mi baj?

Lenke. Ez volt a vár ura?

Dora. Természetes, hogy ő is vár ura,
De mellyiké, azt még te nem tudod.

Lenke. Remete atyánkkal voltam rég, igen rég,
S egy vár alatt menénk, mely egyedül
Állt a vidéken csendes tó felett.
Úgy látszék messziről, mint egy komor,
Parancsolásra termett büszke úr.
A hogy közel jutánk, elrettenék
Magas falától, vas kapútól,
S szédülve néztem tornya kúpfejére,
Hol a csikorgó szélvitorla ing.
Felbátorodtam majd, s futosva szedtem
A kék virágot pázsitos tövében.
Benéztem aztán egy szűk ablakon;
De oh anyám, mit kelle hallanom,
A vár sohajtott —

Dora. Mit beszélsz! Bizony
Még engem is megrémít. Hagyd el e
Bohó beszédet. A vár nem sohajt,
Hisz annak lelke és tüdője nincs.

Lenke. Atyám is azt mondá, a remete.
Hogy az csak a szél lebbenése volt.
De én hallán, s ha visszagondolom,

Megborzadok, mert a vár úgy sóhajtott,
Mint a beteg sohajt, vagy a kit bánat ér.

Dora. Hogy is ne! Jer be. Jobb bizony ha addig
Imádkozol, s e furesaságokat
Elmédből elvered —

Lenke. Jerünk, anyám. (Félre.)
Ha egyszer még e jó úr eljövend,
Megkérdem őt, mely várban tart lakást.
Ha ily sohajtás ott is hallható,
Belé nem mennék minden kincsekért. (El.)

(Vár.)

Telegdi utóbb Gerő.

Telegdi. Tizenhat éve, hogy még nőm vala,
S két új szülött, gyengéded ikreim,
Tizenhat éve, hogy nincs gyermekem,
Hogy nőm kihalt. S örültem balgatag
Első dühömben elveszítni őket;
De boldog nem vagyok. Nincs örökös,
Ki e sok őstől rám maradt nevet,
A puszta házban most csak magamét,
A késő századokra átvigye.
S ép férfi korban mindennel bírok,
Csak házi üdvöt még nem ösmerek;
De ösmerek fanyar kint a helyett,
S megbánhatatlan bűnnek súlya nyom.
Elég! elég! — Hé, vén Gerő s te itt?

Gerő. Uram, megengedj; hivatál.

Telegdi. Igen.

Jer elé, családom krónikája te,
Te czímeretlen régi oklevél.
Te nem ragyogsz, mint Mátyás könyvei,
Gyöngyös kapocszal, bársonyos fődéllel;
Nem oly vagy, mint a melyből mérgesen
A rókatorkos s rőt öves papok
Egymásra czáfot, s kárhozást idéznek.
Te olvasatlan koptál meg, csupán
A kor miatt; de nincs hizelkedés,
S haszontalanság nincsen írva benned.
Tapasztalásból tudsz és csak valót,
Csak olytat, a mi szükség. Szólj.

Gerő. Uram!

Még nem tudom, mit kívánsz agg hivedtől,
És mit jelentsen e nagy felhívás.

De félek tőle, mert mit én tudok,
Több bús van abban, mint örvendetes.

Telegdi. Nem mondtam? oh, te hű emlékezet vagy.

Igen tehát, szólj, hányad éve most,
Hogy a gyűlölt fajt, melyet idegen
Oltott kibátlan vérem törzsökébe,
Átengedém a sors koczkáinak,
Hogy szégyenében s búban ifju, nóm
Utánok halt?

Gerő. Ah, kíméld magadat.

Minek beszéljek lélekháborítót?

Legjobb feledve, a mi múlt, ha bús,

Telegdi. Feledve mondd? Nem, nem! Lásd öreg,

Én egy sok éves álmod álmodom,
S mindig csak azt, mely válhatatlanúl
Kísér utaimban, s mint árny est felé,
Nem fog, de nő delemnek szálltakor,
Mig végre óriássá változik,
S az álmodóval elmerül az éjbe.

Nem, ilyen álmodot sírba nem viszek.

Letéptem egyszer bűvös fátyolát,

Eszemből mindent, a mi nem valóság,

Kiirtok egy csapással. Szólj öreg,

Ösmered nemzetségemet?

Gerő. Mióta

Eszemet tudom, csak őket ismerém.

Nagy atyádnál serdülék fel ifjuvá:

Atyádat, s három hős testvéreit

Első csatába én kísértem el,

És téged e kezek hordoztanak,

Mint kisdedet.

Telegdi. Szerencse nem vala

Osztályok e földön: korán veszének

Kül s bel hadaktól háborús hazában!

De volt-e köztök, szólj, csak egy faj is

Nem tiszta származat, s 'Telegdivér'?

Gerő. Szelídek voltak anyjaik s szívökben

A erkölcs harmat, mely virágra szállt,

S csak tiszta napsugárral párosúl.

Telegdi. S üdvömre mondom! olyak voltak ők,

Olyaknak kelle lenniök, ha hit van,

De én, de én! koresoknak atyja lettem,

Gyermektelen, mert őket elvetém,

S anyjok miatt! pedig mi szép vala.

Királyilag szép! Otet ünnepen

Tevé ki a természet nézetül.

Oltárra tettem volna, és imádnák ;
 Vadak közé, s haragjok meglohadna ;
 Halálos ellenségek, látva őt,
 Megbékülnének lába zsámolyánál —
 És még is hűtelen! — Hogyan szerettem őt!
 Nem esküvel fogadtam őt szeretni,
 De bennem minden érzet s gondolat,
 Minden remény és vágy, és képzelet
 Egy összefoglalt nagy s szent eskü volt,
 Csak lelkem- s Istenemnek hallható.
 S nem büszkeségből mondám őt enyémnek :
 Mint drágamíves legbecsesb követ.
 Arany hitembe foglalám be képét,
 És még is hitszegő! Nem így van-e?
 Nem volt-e ő szép háznak gyermeke?

Gerő. Szépségre szép, s birtokra dús vala,
 Nagy messze földön pártalan szerencse.
 De téged is, még ifjan hőst, hogy arra
 Méltóvá lennél, sorsod jegyze ki.

Telegdi. Nem úgy, öreg! szüléink rendelék,
 Míg éltenek, még is korunkban, úgy ;
 S én mint halász, ki hálót halra vet,
 S helyette kinszet húz ki, bámulám
 A szép jegyesben a nem várt szerencsét,
 S bálványozója lettem, nem gyanítva,
 Mily nagy csapás lesz egykor vesztenem.
 De ez csak kezdet; egy név zeng örökké
 Lelkemben vissza, melylyel búvölők
 Leköthetnének holdat, csillagot,
 Mely átokúl a naptényt elborítná,
 Ha mind az üdvösséget, mellyet ölt,
 S a kárhozatnak, mellyet szerze, súlyát
 Együtt gondolnák, mint én gondolom,
 S úgy érzének mint érzem —

Gerő. Oh uram!

Telegdi. Közelb, közelb! ki volt az, a ki engem,
 Egy égnek angyalát, szivetlenül
 Leránta enmagamnak ördögül.
 Ki édenemből poklott alkotott?
 Nézz hátra agg fejedben, vén Gerő,
 Emlékezetednek vond meg húrjait,
 S nevezd meg őt nekem!

Gerő. Tanár.

Telegdi. Tanár!

En és Tanár szerettük a leányt.
 De nem hívém, hogy aljas névtelen,

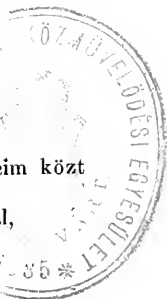
Szük birtokú a dúsánál jobb lehet
És kedvesebb az ifju lány szemében.
Délezeg legény volt, s visszaléptekor
A bú királyként székelte homlokán,
Kevély lemondás udvarolva azt.
De veszte; s én, ha boldog nem valék,
Oly szerfölkött csak enmagamnak érző,
Sajnálta volna őt; én balgatag!
Őt, a ki engem messze számkivette
Rideg malommá tett a bú patakján,
Holott magamnak örlök bánatot,
S belsőm zajától fölrettenve, az
Éjféli házként rém s iszony vagyok.
Vagy nem vetém-e én a két kicsint,
Első szülföttit nőmnek, reugetegbe.
Gyanú kigyója marván keblemet,
Éhség- s vadaknak martalékiúl?

Gerő. Ne kínozd érte lelked, jó uram.

Megbántad azt már és megbűnhödél,
Bár néma búdat más nem érthető.

Telegdi. Oh, azt ne mondd. Minden tetteim közt

Ezt legkevésbé bánom, és soha
Megbánni nem fogom. — Velem valál,
Hogy a pogány kezéből megszökénk,
(Hová egy bal harez juttatott, korán,
Eltöltve tőlem hölgyem karjait).
Együtt jövénk bujdosva s mindenütt
Fülembé zúgott a hír; „jó Telegdi
Elhagyta ifju nőjét s harezba ment,
Azonban otthon más ölel helyette:
Várán s nejjén Tanár bitorkodik.“
Nem volt-e ez lesújtó hír nekem?
Pusztákra tértem, hogy ne halljam a hírt,
De zenge az, mint mennydörgő ítélet;
Gyanúm, a százfejű szörny, felkele,
És ostromozta lassuságomat.
Repültem s houn valék. És jaj Tanár
Neked, ha ott talállok! Haragom
Minden dühével téged rontlak el;
De csendes volt a ház és ünnepi,
Mint melyben ember jött világra, s én,
Atyjok s nem atyjok, álltam, mint küszöb,
Sem künn, sem benn; érzelmem tőr vala,
Kétélű tőr és Aetna lángjai.
Látám a rajt: tükörben sem hasonlóbb,
Mint itt, magához: mind Tanár vala,

Tanár kacintott rám koromszemeikből!
 Feketék valának mint az éj s övéi.
 Szemeikben hoztak bűnvallást magokkal,
 S mosolygásokban szája gúnya volt,
 Nem, ily fajokra nincs szükség! ezekből
 Lesz a hazug s a kém, a hitszegő;
 Az éji tolvaj innen származik,
 A rágalommal és orozva gyilkos:
 Ilyen beoltott kores árulja el
 A jó barátot, és a szent hazát;
 Mely harmad ízen már haramja lesz,
 S a földet bűnösökkel rakja meg.
 És mégis, a mit tettem, bűn vala,
 Irtózatos bűn, s annál súlyosabb,
 Hogy nem kívánom csak megbánni is.
 De a dologra most. Öreg, te voltál,
 Ki átvevéd a kores ikert, s azóta
 Nem vágytam tudni sorsokat. Feledni
 Reméltem azt sok évi hallgatással,
 De élt az emlék irthatatlanul,
 Majd a vadak, majd éhség körme közt
 Sorvadtan, elhagyatva véresen
 Találták őket éber álmaim;
 Majd mentve hittem őket, s képeik
 Előttem álltak serdült ifjulang,
 S látszottak számot kérni anyjokért.
 Hányszor s mi tarka képben látom őket;
 S ez álmaim gyötrőbbek a valónál.
 Azért, öreg, beszéld el a mi történt,
 Mint ősz hajadhoz illik, hímezetlen:
 Hová levének ők?

Gerő.

Jó Isten tudja azt!

De halljad, a mit én tudok felőlök.
 Midőn nagy esküvel reám kötéd
 Az ikreket kitenni rengetegbe,
 Anyjok körül szűnyadva leltem őket.
 Nem mondom el, mint érze a szülő.
 Sejté a végzést s kínja tengerében
 El volt merülve, mint a tört hajó,
 Majd hogy föleszmélt, egy arany szívet,
 Mely, mint ereklye, anyjáról maradt rá,
 Vőn el nyakáról, s mondá: osztanám el
 A két szülött közt a kis érez szívet,
 S függesztem nyakokba emlékül,
 Még kért, midőn már keble megszakadt.

Telegdi. Tovább, tovább!

Gerő. Vevém a kis szivet,
Megengedj, rá könyűim hulltanak,
És ingadoztam. Ám anyjok nem élt már,
S parancsod sürgetett. Felosztva lén
A szűk örök, csak fél szív, s érz az is,
A mely jutott; de játszanak vele
Az ébredők. S én mint megesketél,
Vadonba veszni vittem őket el.

Telegdi. S mit gondolsz, élnek, vagy meghaltak ott?
Azóta nem hallád-e híroket?

Gerő. Elmondom híven a mint volt, uram;
S már sokszor készülék, de hallgatásod
Komoly hatalma kötve tartá eddig.
Mélyen behatván, egy kis térközön
Letettem a bús terhet. Rémesen
Suhogtak rám az erdő tölgyei,
Fejemre láttam dőlni lombjokat.
És mintha meglepetném bünömön,
Ijedve álltam, s ajkam reszketett.
Majd megfuték. Csak így jöhöttem el,
Mert szívem folyvást visszahúz vala.
De hogy megálltam a vég fák alatt,
Tünődni kezdék. Vontan hallgatám
A bús vadonnak néma suttogását,
És gyermeksírást tetszék hallanom.
Minden madárban, mely előtalált.
Gyilkost gyaníték, minden kis neszen
Halálnyögést s már észrevétlenül
Uton valék, de későn érkezém.
A két gyerek nem volt a térközön,
Bár semmi vérnyom nem mutatkozott.

Telegdi. Ha élnek ők! Egy büntettel szegényebb
De gondnyomottabb; nyugott nem vagyok.
Azóta semmi híred rólok?

Gerő. Nincs, uram:

Minden nyomozásom hasztalan maradt.

Telegdi (gondolkodva). S ha még is élnek, ott nem haltanak
Félig szerencse, félig bűn. Egészen
Használhatott; de így még megzavar.
Azonban éljenek, s bár boldogúl,
De engem átok érjen s kárhozat,
Ha hajlom őket gyermekül fogadni.
Omoljanak le házaan sarkai,
Ha itt tanyát és enyhelyet találnak;
Csak itt ne, máshol a világon mindenütt.
S most hagyj magamra jó öreg, vagy inkább

Készíts uradnak ünneplőbb ruhát.
Rendeld csinosbbá özvegy házamat!
Mert meglehet, hogy vendég érkezik,
Váratlan bár, de kedves, úgy hiszem.

Gerő (mentében). Jó Isten adja, a mit rég ohajtok.

Kezemben hordám még mint gyermeket,
Megérjem, hogy megaggjon itt velem,
Hogy elpusztuljon a Telegdi ház?
Ép férfi még, de barna fürti közt
Már látni itt-ott intő szálakat,
S a dér után a tél nem messze van.

Telegdi. S te mégis itt öreg, mien tünődöl?

Gerő. Imádkozám éretted jó uram;

De már megyek.

Telegdi. Légy nyugott, mindeneknek

Jó vége lesz, ha Isten úgy akarja.

Gerő. Akarja bár úgy, mint javadra van. (El.)

Telegdi. Eljegyzem őt, nőmmé kell lennie!

Még most, ma mindjárt. Búsan vagy vigan
Gyönyör- vagy únalomban egyiránt,
Lejár az élet, e csekély örök.

Én elmerültem, mint a telt vödör,
De feljövök most újra s megtekintem
Mint áll körüllem a derű világa.

Nem gazdag ő, de annál jobb lehet,
Nem főnemű, s így büszke nem leend;
Még ifju, s így nincs megromolva szíve;

Mint gyenge repkény kerti fára nő,
Úgy fog tapadni házam törzsökéhez

Felnőni hozzám boldogságomúl,
Úgy fog kinőni aljas helyzetéből

A tőhöz híven, melly erőt ada,
És fényt s nem izlelt birtokot neki.

Egy fő hibája van, hogy szép igen,
Szebb, mint erénnyel tán megférhető;

S ha oly sötét nem volna kék szeme,
Hajának fürti olyan feketék,

Azt mondanám, ő, a hitetlen, az.

De mit tünődöm? ő vagy senki nóm!

Szép hölgy vivé el tőlem üdvömet,
Szép hölgy kezéből kérem vissza azt.

S asszony szerelme menny, pokol lehet,
Poklát izeltem, most tán mennyre vár. (El.)

Lucza (jö egy söprével s megáll).

Krisztusom! micsoda pókháló fészek ez! Ha sokáig így maradna, még kötelet lehetne belőle gyártani. — De így van az! tizenhat éve, mondják, hogy asszony nem volt benne. Ez már csak szörnyűség. Aztán még is annyi a nőtelen ember! pedig mit tudnak azok a férfiak asszony-személy nélkül? Legfőlebb egymásnak nyakát szegni, hogy utójjára majd minden férfinak, Isten bocsá! három feleség jut. S már most hol kezdjem el? Bizony még fennakadok valahol, mint az éhen haló gözű.

Kuvik (jö s megáll).

Csak egy szép darab leány ez a Lucza! Akárki mit beszél, jól gondolta Isten ő felsége, hogy asszonyt teremtett, ha mindjárt a férfi bordáinak egy kis fogyatkozásával is; mert különben hogy állna ez az én Luczám most itt oly tenyeres-talpasan, mintha csak özöveknek állították volna. S azt mondják a Kuvik nemzetségről, hogy az folyvást férfiak és asszonyok által tartotta fenn magát, úgy szaporodott el széles e világon. S én úgy hiszem, igen keresztényül és kuvikúl fogok cselekedni, ha most rá ijesztek, azaz ha hirtelen megragadom, s a csókot, melyet egyszer álomban ígért, most megveszem rajta.

Lucza (észreveszi, s neki fordúl a seprével).

Ide ne jőj, ha azt a két hollónak való szemedet kedveled. Nincs egyéb dolgod, mint a szegény fehér népet ijesztgetni?

Kuvik.

Hát neked nincs egyéb dolgod, mint szüntelen rólam gondolkodni, a helyett, hogy a seprűhöz látnál?

Lucza.

Majd hozzá látok, ha azt a bozontos fejedet megsimogatom vele.

Kuvik.

Miért haragszol rám Lucza?

Lucza.

Azért, hogy multkor is megkergettél a kútnál.

Kuvik.

Igen, de te akkor nyakon öntél, s aztán elszaladál.

Lucza.

Hát tegnapelőtt nem értetted hozzám azt a ferde szádat?

Kuvik.

Igen, mert meg akartalak csókolni, de te sikoltottál.

Lucza.

Aztán a karomat is megszorítottad, hogy még most is kék a helye.

Kuvik.

Látod Lucza, az mind szeretetből történt.

Lucza.

Hogy ne! a szegény ember is szeretetből szorította agyon csikáját.

Kuvik.

Oh gyöngyöm! micsoda szép dolgokat tudsz te! szeress engem
Lucza.

Lucza.

Ha csak az a bajod!

Kuvik.

Nem hittem volna, hogy olyan könnyen áll nálad a szerelem.

Lucza.

Mint a köhentés. De most eredj: mert mindjárt feléd fordítom ezt
a seprűnyelct.

Kuvik.

Lucza!

Lucza.

Eredj, mondom.

Kuvik.

Lucza, tudod miért tisztogatunk mi ma?

Lucza.

Miért? hát hogy minden tiszta legyen.

Kuvik.

Az épen annyit tesz; mintha mondanád: azért csicsomázod fel
magadat, hogy csinos légy, s nem azért, hogy nekem tessel.

Lucza.

Oh te czirmos.

Kuvik.

No jól van; ha épen mit sem akarsz tudni; Isten velünk.

Lucza.

Kuvik te!

Kuvik.

Mikor az ember tizenhat esztendeig szomorkodik, pókhálóval aggatja be ablakait, s azután egyszerre tisztogattat! nem mindennapi dolog az.

Lucza.

Igaz! a mi tizenhat esztendőben egyszer esik, az nem mindennapi dolog.

Kuvik (magában).

Hogy ez a leány épen nem kíváncsi?

Lucza.

Hanem te Kuvik!

Kuvik.

Nos?

Lucza.

Még is, miért kell nekünk most minden szobát feltisztogatni, a képeket leporozni, s az apródoknak a fegyvereket kifényesíteni?

Kuvik.

Ahá! — Én hiszen tudom a mit tudok. De nem is csoda, kölyök-korom óta a háznál növekedtem.

Lucza.

Édes Kuvikom!

Kuvik.

Én urunknak első feleségét is láttam.

Lucza.

Hát második is lesz? ugyan te Kuvik —

Kuvik.

Szent Bornemisza! mit nem tudok én, ha szólni akarnék. Én a lakadalmon is ott voltam.

Lucza.

Kedves aranyos Kuvikom. —

Kuvik.

Én a temetést is láttam —

Lucza.

Istenem! hát temetés is volt?

Kuvik.

S ha ember azt tudhatná, a mit én megértem —

Lucza (nyugtalanúl.)

Hallod-e Kuvik?

Kuvik (hozzá fordúlva).

De hát mi bajod? hiszen te mit sem akarsz tudni.

Lucza.

Mentsen Isten olyan szerencsétlenségtől! én mindent, de mindent akarok tudni és hallani; mindent a mi csak kigondolható, érted-e Kuvik, mindent, mindent.

Kuvik.

Ohó! te engem ki akarnál nyomni mint a naspolyát, hogy azután elvess. Nem úgy verik a czigányt!

Lucza.

Kuvik te! inkább aztán meg is esőkollak.

Kuvik.

Már az egészen uás. Hát mi a kívánságod?

Lucza.

Hát Kuvik, szép volt-e az első asszonyság! mikor halt meg? miért nem házasodik urunk? mért olyan mogorva? s miért kell nekünk most takarítani?

Kuvik.

Egy, kettő, három, négy, öt! Hallod Lucza, ezt csak valódi szívreható öt ölelésért lehet megfejtteni.

Lucza.

Isten neki! ölelj meg egy kiesinyt, de azután beszélj. (Összeölelkeznek.)

Kuvik.

Oh kincsem!

Lucza.

Oh angyalom! — Ne nézz hát mint a sült hal; beszélj már egyszer.

Kuvik.

Szinte szédülök örömömben. — Hát látod, édes Luczám, urunknak régen, igen régen egy igen, igen szép felesége volt, kivel csak két hónapig élt, aztán harezba ment a törökre; de megfogták.

Lucza.

Krisztusom! a szép fiatal asszonyság bizonyosan meghalt buvában.

Kuvik.

Dehogy! Azt gondolod, oly könnyen áll aszonynak a halál? Egy kísértet jára fel hozzá a föld alól remete ruhában.

Lucza.

Kísértet! — Kuvik, én elszaladok innen.

Kuvik.

És az a kísértet régi szeretője volt.
Gerő (szolgákkal jö). Hát csürhe nép, ti mit csevegtek itt?
Nincsen dolog, vagy már jól laktatok?
S nekem törődött aggnak kell-e, hogy
Munkára intselek? Lóduljatok!
Ti ketten dárdát, vértet, s kardhüvelyt
Csiszoljatok ki tisztán, fényesen,
Hogy tündököljön a nagy ház falán.
Ti nyissatok ki ajtót, ablakot,
Porozzatok ki mindent gondosan;
A képterembe menjetek ti ketten,
Vigyázzatok, hogy a nagy képszobornál,
Mely ős Telegdit ábráz, ostobául
Paraszt kezekkel orrot és fület
Ne sértsetek, s a tisztos képeket
Agyon ne verjétek, ti gyilkosok.
Siessetek! mert sarkatokra gyujtok. (Szolgák el.)

Lucza. Hát Gerő bácsi, én is oda menjek?

Gerő. Hová, te czinke? férfiak közé?
Épen bizony! nyihogni s dulakodni?
Mily rossz, romolt fajnép a mostani,
Ha férú s nő együtt van. Jőj velem,
Vagy inkább menj elül a bal szobába,
Míg én ezekkel itt rendelkezem.

Lucza. Igen, de én félek ám ott magam.

Gerő. Te félsz, boszorkány?

Lucza. Ugy ám! de én nem vagyok boszorkány.

Gerő. Maj az leszsz, ha Isten úgy akarja,
Hogy férjtelen megvénülj. Menj, ha mondom,
Tüstént ott termek én is.

Lucza. Ha mindjárt nem jön, én sikoltok ám. (El.)

Gerő. Mily sok beszéd ez egy leányban is,
Hát még ha több lesz; ám csak jőjenek.

Hadd éljen ismét e halotti ház.
Rég vártam e napot, s mily örömem,
Hogy végre itt van. Jó uram, hiszi,
Hogy a mit most teend, én nem tudom.
De rég kilestem én már útait,
És a leánynak titkon megsugám,
Mi vár reá, ha meg tud tetszeni.
Bocsássza Isten! jó szüüből tevém,

Lucza. (belül). Geró bácsi!

Gerő. Megyek, megyek, te sárkány ne kiálts. (EL.)

MÁSODIK FELVONÁS.

(Mezei lak.)

Lenke varr, *Banó* egy időig hallgatva néz rá.

Banó. Leány!

Lenke. Deák!

Banó. Te másszor engem bátyádnak neveztl!

Lenke. S te másszor engem húgodnak neveztl!

S mi több, még szépnék s kellemesnek is.

Banó. Te most is az vagy, csakhogy rossz nagyon.

Lenke. Magamnak volnék rossz, s ha az vagyok,

Még most szabad, még most enyém vagyok.

Banó. Mi finomúl, mi szépen! úgy de *Lenke*,

Te egy vitézzel kezdesz múlatozni,

Ki téged titkon meg-meglátogat.

Lenke. Nos?

Banó. Oh böles *Cicero*! s ez nem elég?

Lenke. Csehül beszélsz?

Banó. Nagyobb vád kell-e még,

Mint, hogy sziveddel játszol s nem tudod

Kinek zsebébe hányod el, holott

Rossz pénz gyanánt fog árván pengeni,

Midőn van, a ki azt aranyba zárná.

Lenke. Ha tudnillik volna is neki.

Banó. Való, hogy nincs, az Isten látja azt,

De —

Lenke. Semmi dék! nincs még más panaszkod?

Banó. Te így beszélsz? ki hát, ki most vele!

Elmondom, a mit bűn elfojtanom,

Kárára lelkednek, s nagy kiuomúl;

Te rossz uton vagy, lány!

Lenke. Hogy értsem azt?

Banó. Oh *Herkules*! még ő hogy értse ezt?

Hát azt mint érted, hogy kemény a kő,

Hogy a tűz a tűz, s a sapka nem süveg.
Hanem csak épen sapka —

Lenke (folytatva). A bohó
Nem böles, hanem csak épen oly bohó,
Mint most te vagy, s voltál is és maradsz.

Banó. Nagy Jupiter! — s te csúfolódsz is?

Lenke (varrását letéve). No lá, még ő haragszik! nem vagy-e

Te egy valódi megrögzött pogány?
Ha más keresztény lélek esküszik,
Vagy szitkozódik, érti minden ember.
De milyen áldáz dolgokat beszélsz te,
Töröktatárul, s Isten tudja hogy?
És még is én vagyok rossz? Könyveket
Jámbor vasárnap olvas, a ki tud,
S azt sem sokat, csak épen délután,
Ha rossz idő van, s szent szűz Margita!
Te minden istenadta nap csak könyveket bús,
A szent dologra szánt napon henyélve,
Csak a betűkre bámúlsz, és belőlök
Kiolvasod, mit régen tán örökre
Minden jó lélek elfelejte már.

Úgy! úgy! kinyithatsz száj, szemet, fület;
Van a mit bámúlj: én csak egy szegény
Hitvány leány vagyok; s a mennyi kell
Imádkozom vasárnap s reggel, este,
De nappal varrok, főzök, dolgozom;
Addig te nem tudnál-e tenni jót?
És most ki a rossz? én-e vagy te? szólj.

Banó. Békülj meg, Lenke, én ma bús vagyok.
Azért beszéltem úgy.

Lenke. Hát hallgatok.

Banó. Nem, nem, beszélj csak, az nekem gyönyör;
Szídj és pirongass, csakhogy halljalak.

Lenke. Nevetnem kell! Hát ily hamar kifogysz,
Mint a dudából a sok czifra hang?
Melyet, ha senki nem fú, végtire
Megnyekkenik. Csak szólj, ha kezdted, én
Elhallgatom, bár mely bohót beszélsz.

Banó. Beszélj egyébről Lenke. Ez csipős volt,
És fojtós mint a vaczkor. Szólj szivedből.
Oly kedvesen tudál te egykoron
Csevegni semmiről. Való, hogy az
Régecske volt, talán már éve is mult.
S még akkor nem valál ily szép magas,
Nem ilyen karsu teljes! szemeid
Nem villogtattak mint most oly tüzet;

S halvány világát ifju arczaidnak
Pezsgő pirosság nem zavarta még:
Kisebb valál s jobb, bár ily szép nem is.
Te most felette szép vagy ám, leány,
Szép és virító, mint egy kis bokor,
Melyen vad rózsá nyílik hajnalon. —
S te engem Lenke, látom, nem szeretsz.

Lenke (nem figyelve). Ma szép idő van, a hol nincs hideg.

Banó. Hát így felelsz nekem!

Lenke. Mi furcsaság az!

Elmúlt hidegnek nem kell bunda többé,
És mégis a paraszt, ha nyár van is,
Bundában jái. Örömmel a szegény juh
Levetné hátáról a gypjakat;
De a pimasz pór díszül felveszi,
S hűvösb van, úgymond, birkabőr alatt,
Mint a ki ön-bőrében jár csupán.

Banó (félre). Egek, s én erre juttam!

Lenke. Lásd Banó,

Nem illik ám az, hogy szemtől szememben
Úgy megdicsérsz, s a vért, mely mindenütt
Szükség a testben, mind arczomba hajtsd.
S aztán te, a ki olvassz s írni tudsz,
Nem szégyenelsz szerelmet mondani,
A mit talán gondolni kéne csak;
De szóba hozni illetlen dolog.

Banó. Még is leány, kell tudnom sorsomat.

Üdv s kárhozat szavadban rejtezik;
Ma kell azt felfödöznöm, vagy soha.

Lenke (hallgatózva). Ez az ő lovának dobbanása volt.

Banó. Térj, Lenke, térj magadhoz és felelj.

Válts meg szavaddal; még zsidó vagyok.

Lenke (félre). Eltűnt! miért is térne ő be a

Szegény leányhoz, ő, a fényes úr!

Ő büszke várban mint király lakik;

Én fű vagyok, mely a kővár tövéből

Hideg falára árván felnövök,

Hogy észrevétlen ott hervadjak el.

Banó. Te szólasz avval, a ki nincs jelen,

S én, a ki kérlek, választ nem kapok?

Leány, leány, te szörnyet változál.

Lenke. Egy dobbanás csak, s már oda van.

(Banóhoz.)

Légy pappá, jó Banóm, te oly szelíd,

Oly jó vagy, mint az oltott fák gyümölcse,

S természet ellen vétenél, ha másra

Mint szent életre szánnád magadat.
 Eltart az oltár. S milyen szép lesz az,
 Midőn aranyhímvarratos ruhában
 A szent igéket mondod, vagy pedig
 Az orgonával versent énekelsz,
 S én hallom azt, s szent buzgalom fog el,
 S hideg kövekre hajtva térdemet,
 Imádok Istent érted s magamért,
 És mindekért, kik hozzánk tartozók,
 Ha majd bucsút fogsz szent kúthoz vezetni,
 Kisérni foglak a jó nép között,
 Mint jó hugod. Ha bűneim tudása
 Nyomandja lelkemet, hozzád megyek,
 Meggyónom, hányszor szegtem bűjtöket,
 Hányszor haragvám, hány misét mulattam,
 Vagy álmos fővel hányszor szúnytam el
 Imádkozatlan, és több illyeket,
 Mint vétnei szoktunk gyarló emberek.
 S ha még megessenék férjhez mennem egykor,
 Te légy az eskető majd —

Banó (elfordúl). Istenek!

Ezért születtem én!

Lenke (megcsókolja). Megengedj bácsikám.

Ezt nem, valóban nem akartam mondani.

Ah, légy nyugott. Az nines születve még,

Ki hölgyül engem oltárhoz vigyen,

A szűz nénékhez állok kedvedért,

Lemondok a világról jó korán.

Hisz én csak könnyelmű, rossz nem vagyok,

S a mit beszéltem, dévaj szó vala.

(Ismét megcsókolja.)

Te nem haragszol, úgy-e nem Banó?

Banó. Távozz boszorkány, jobban meg ne ronts.

Vagy nem tevé-e már is szörnyeteggé,

Haszontalanná en magamhoz is?

Hagyj el, darázs! döngésed méhi volt,

De törfulánkod gyilkos mint fajod.

S hiszed, hogy a mit ajkad vétkezett,

Hitetlen csókja helyre hozza azt?

Álnok vagy még a csontokon belül is,

Sokkal hamisb, mint hinné, a ki lát.

Mikor jövék oktatni, hogy ne lennél

Tudatlan, mint a néma báb, ki volt

Az első akkor, a ki rám szökött,

Nyakamba fűzte, mint a láncz magát?

Kért és könyörgött és hízelkedett?

Hol van szemed most, a két csalfa nap,
 Melylyel szemembe látszál olvadozni,
 És mintha tiltott vágyat rejtenél,
 Elandalodtan rám feledkezel?
 Hol most azon szem, melylyel szívemet,
 Mint a madárt fészkéből elcsalád,
 Hogy vándoroljon béke- s hontalan?
 Sziréna vagy; leány csak látszatúl,
 De halhideg paizszsal kebleden,
 Kívül, belül jég, gúny és esalfaság.
 De teljék kedved, én felöltözöm,
 S csak azt könyörgöm, hogy szerelmet érezz,
 Oly hőt s nagyot, mint mellyet megvetél,
 S üvöltöni fogsz kínodban, mint a vad,
 S mint én, ha ágra nem kötöm magam. (Elrohan.)

Lenke. Szent Isten, mily rémitő ember ez?
 Vádol, hogy megcsalám, s én nem tudom.
 Haragszik rám, és nem tudom miért.
 Való, hogy most a tréfa messze ment,
 S tán több mint puszta tréfa volt; de meg van.
 Eztán vigyázóbb, s marczonább leszek,
 Vagy a minőnek leánynak lenni kell,
 Ha meg tudom tanulni. — Ah ki ez?

Banó. (visszajö. egy időig némán néz Lenkére).
 Te szebb vagy, mint, hogy engemet szerethess.
 Mért is szeretnél, hajh! ha nem szeretsz?
 Dús nem vagyok, még csak levente sem.
 Csak én hibáztam: élj te boldogúl.

Lenke. Banó! ne meuj el így!

Banó. Szeretsz-e hát?

Lásd, egy szavamra nincsen válaszod,
 S ez engem innen számkiűz örökre.
 Te jobb akarnál lenni mint lehetsz,
 Mindenre kész vagy, csak szeretni nem;
 Mert ehhez nincs erőd. De élj örömben:
 Én a monostort választom lakúl. (El.)

Lenke. Egy jó baráttal ismét kevesebb,
 S még sincs szavam, hogy visszahíjam őt.
 És mintha bajtól mentem volna meg,
 Könnyebbnek érzem mellemet, hogy elhagy.
 Ah, én egy háladatlan lány vagyok!
 Ha olyan jó nem volna, tán szeretném,
 Vagy is ha jobb volnék. De elhagyott,
 S kiálltam a bajt, melytől rettegék.

Dora (jő).

Hát szépséges kisasszony, úgy kell a jó embereket a háztól elidegeníteni? Ez a köszönet, hogy kitanogatótt együgyűségedből? Lásna meg az ember! még ő válogat és csúfolódik, és kedvei vannak, hol jó, hol fanyar, mint egy nagyságos asszonynak! Egyszeriben lódulj utána, kövesd meg szépen, hogy ne haragudják!

Lenke.

Igen anyám; de ő nem akar visszajőni, azt mondja, klastromba megy.

Dora.

Mondom! ez a leány még kétségbe ejti az embereket . . . Elhitem bizony! ha valami csörgő-zörgő fegyverű huszár keresné, az már tetszenék a kisasszonykának. Csak lódobogást, s kardesörrenést halljon, már akkor résen a szeme; már akkor fut mint az eszeveszett. — Mondd el már most mi akar belőled lenni? Uram fia! nagy dicséreteimmel annyira viszem a dolgot, hogy a fiú belészeret, a télre talán meg is kérette volna, s már most oda van; a kényes báb eligazítja magától; pedig már meg volt neki ígérve, hogy író deákká teszik, ha általmegy Gábor királyhoz, a ki ugyan nem sokkal jobb, mint valóságos párttűtő, s igazi eretnek; de azért szinte nagy úr, és sok pénze van.

Lenke.

Azt épen nem jól tevő, anyám, hogy Banót belém szerelmesítette. Ő most engem vádol, pedig én semminek oka nem vagyok. Aztán, ha még úgy szeretném Banót, s ő megkérne is, soha hozzá nem mennék; mert anyámtól is mindig azt hallottam: két szegény egy pár; s hogy ha szegény szegényhez megy, csak a nyomorúságot nevelik a földön; neki pedig semmije sincs, valamint nekem; még ruháját is sokszor kutyaőrrel foltozza be, a mit régi könyvekből vagdal ki; én nem akarok kutyaőrben és papirosban járni, mint a három királyok karácsonkor, vagy mint a sárkány, melyet a gyermekek levegőbe bocsátanak. Ha pedig ő a párttűtőkhöz készül, én nem akarok párttűtő lenni.

Dora.

Már most nézze el az ember! mit nem tud ez a csirke eszű leány! (Telegdi jő.) Ah édes nagyságos uram, biz' észre sem vettem; adj széket te rossz leány. Hozta Isten kegyelmedet. Oly régeu nem láttuk, hogy helyemet sem találom örömemben.

Telegdi.

Távol lakom, s ritkán van útam erre,
Ha csak vadászat, vagy harez nem hoz el.
Hát mint vagytok, mi ujság e vidéken?
Az én kis varróném mit dolgozik?

Dora.

Ah édes nagy uram, most is vele sémbeledöm. Annyi a baj vele mintha tizenkét fiam volna. Akaratos, finnyás, szófogadatlan, s úgy megfelelget, mintha csak könyvből olvasná.

Telegdi.

Az én szép Lenkém ily rossz volna-e?

Dora.

Az Isten boesássa meg! hiszen szép csak volna, ha jó is volna hozzá. De mivel a szépség Isten adománya, lássa kegyelmed, a jószág pedig szerencsétől függ, azért ő ebben semmikép nem akar erősödni most is egy régi jó barátunkat idegenitette el dőre beszédivel, pedig mányannyira voltak, mint ha megkérlette volna.

Lenke.

Ah jó anyám, ne mondjon illyeket.

Dora.

De mondok bizony, csak azért is megmondom, hogy a nagyságos úr megpirongasson.

Telegdi.

S ő hát az első kérőről lemondott?

Dora.

Annyira felháborította, hogy monostorba akar menni. Pedig lássa kegyelmed, csak nem akarnám, hogy nyakamra vénüljön.

Telegdi.

Légy megnyugodva jó asszony; talán
Váró leányt jól várt szerencse ér.

Dora.

Jó Isten adná, hogy öreg napjaimra nyughatnám miatta. De most megyek. Nagyságod fáradott; ha meg nem veti csekély ajánlásunkat, egy kis reggelit készítek.

Telegdi.

Jó gondolat; vadászom egy kis őzet
Fog általadni, mellyet mest lövének.
Lenkédet addig társul itt fogom,
S megvallatom, hogy bűnét mondja ki.

Dora.

Oh tegye meg kegyelmed, bizony jót tesz vele. Te meg leány ne légy olyan, mint a néma hal, mulasd a nagyságos urat. — Ajánlom magamat. Egyszeriben itt termek. (El.)

Telegdi.

Oly rég, hogy itt vagyok, s szép Lenke te
Nem örvendeztetsz-egy szavaddal is!
Miért vagy ilyen szótalan, mi bánt?
Másson jövök, ha nem vagy kedveden,
Mert lásd, ma attól sok szerencse függ,
Hogy téged jobb órádban leljelek.
Azért, ha most bal napra virradál,
Ha nem vagy a derűtség déli pontján,
Várok napot, hetet míg felderülsz,
S oly pont időt lesek ki kéjeidből,
Melyben barátod még az ellen is,
S a kedvezésnek rózsá fellegetben
Érinti minden tárgy szép lelkedet!
Akkor talán meghallgatsz engem is,
S kemény bírák, ha szólok, nem leendesz,

Lenke. Fölötte sok kegy az, nagyságos úr!

Telegdi. Kegyről ne szólj, és hagyd a czimeket.

Olynak tekints mint jó szomszédodat,
Ki tőled messze bár, de gondolattal
Melletted ül, és kellemidre néz.
Nézz mint egyenlő társadat; de én,
Ámbár a kortól még nem fáradott,
Előhaladtam már az élet útján,
Midőn te még csak most nyitod meg azt.
S bár van, mitől az évek hossza által
Szeretnék távol esni kedvedért
Még is kivánnám ifjuságomat.
Azért felejtsd az éveket, törölj ki
Kor és szerencse áldomásiból,
A mit fölösnek tartasz, hogy közöttünk
Ne álljon több különbség, mint mi kell,
Hogy teljesíthesd egy kérelmemet. —
Te szebb vagy ismét, teljesebb, nagyobb
Mióta nem látalak, kis leánykám;
Mint vagytok itthon? szólj, nem ért-e baj?

Lenke. Mi jók valánk, s jó Istenünk megörze.

Telegdi. És jó valál-e Lenkém, jó te is?

Szép s jó együtt mi drága összeség!

E két elemből áll az angyal is,

S azért én elhiszem; te jó valál.

Lenke. Szorgalmas is valék, a jegyruhát,

Melyet parancsolál készítenem,

Ma végezém és tüstént elhozom.

Telegdi. Hogy illyet is felejtek! Ám ne szólj meg:

Körödben minden elvonúl eszemből,
 S vagy díszeidben csak magad jelen.
 De bátorodjál, félni nincs okod.
 Nem mint csapongó ifju jöttem én
 Kicsalni szóval pillanatnyi kéjt,
 S hivalkodólag úzni únt napot.
 Minden szavammal élet és szerencse
 Koczkája van kezedbe általadva :
 Te játszhatol csak, és nem én, vele,
 Most menj, de hozd felöltve a ruhát ;
 Szeretném látni, mint áll hölgyemen,
 Ha oly találna lenni, mint te vagy. (Lenke el.)
 Mi könnyüdcn lejt ! sajkalebbenés
 Járása, s ifjusága játszi hullám.
 Kitől kormány s czél nélkül hajtatik
 Tündéri sikján élet tengerének,
 Nem aggva még a révről, melybe kössön.
 És én a puszta part, itt várom őt,
 Kétkedve : hozzám tart-e vagy tova ?
 Ohajtva és gyanúval : nem visz-e
 Több boldogságot menve, mint hozott ?
 És mégis vissza már nem léphetek !
 Gondszüntetőnek vágytam venni őt,
 S im, mintha évek nem szakasztanak
 A régi szenvedélyt a mostitól,
 Szeretve függök rajta, s ifjulag
 Hév és emésztő lángok érzetim. (Lenke jö.)
 Méltó reá ? de íme jön, s mi dísz
 Ad a ruhának, melybe öltözött.
 Csak bátran, Lenke, jőj közelb, leánykám.
 Dicsérem a munkát ; oly csinos az,
 Milyen magad vagy. — Mit tartasz felőle ?
 Tetszésedet vajjon megnyerte-e ?

Lenke. Azt tőled illenék meghallanom.

Telegdi. Én nem tudok bírálni, mindenütt
 Téged, csak téged látva s bájodat,
 Mely mint viharban elhúnyt ébredőt
 A tiszta hajnal váratlan lepett meg.
 Te néma vagy, de mintha ajkidon
 Kérdés lebegne ; szólj, ne titkolódjál.
 Barátkoztass meg minden ötleteddel,
 Hogy mint barátod felfoghassam azt.
 Szólj, mit kívántál tőlem kérdeni ?

Lenke. Azt kérdezendém. . . Ám de megbocsáss,

Én egy bohó s együgyü lány vagyok.

Telegdi. Oh mondd, mi az, mit tudni vagy ?

Lenke.

Ki lesz

Ama szereucsés hölgy, ki e ruhát
Viselni fogja egykor, mint jegyes?

Telegdi. S miért kívánád-ezt megtudni, szólj.

Lenke. Imádtam érte, hogy boldog legyen.

Telegdi. Csak rajtam álljon avvá tenni őt,
Lelkem- s hitemre mondom, az legyen!
De Lenke, nyájas kis leányka te,
Most mondd meg azt is nyílt szived szerint,
Mi hölgyet szánnál, mifélet nekem?

Lenke. S elégled majd, a millyet én kívánok?

Telegdi. Te lész birám és büntetőm, ha nem.

Lenke (gondolkozás után).

Regét beszélek, megbocsáss, ha rossz.
Egy özvegy asszonynak volt egy fia,
S az özvegy így szólt útra kész fiának:
Ne házasodjál; mert a hölgy hamis,
Csalóka, míg leány, s megcsal, ha nőd;
Leánykorában angyal, ám hamar
Asszonyná vétkezik, ha hitvesed.
Nyílt könyv gyanánt áll, míg leány, előtted,
S bezárkozik, ha nőddé válhatott.
Tündérnek látszik és csak változó,
Virágnak látszik s már is hervadoz.
Gyarló szer s kín, ha meg nem nyerheted;
És kín, ha birod; mindennél nagyobb,
Ha elveszíted: s így ne házasodjál.

Telegdi. S mit monda erre a regés fiú!

Lenke. Nem hitte, s mégis nőtelen maradt.
Gyerköcze volt még; madarászni ment.

Telegdi. Oh csapodár! s te így csalsz engemet?

Lenke. Engedd regémet végig mondanom,
A gyermek férjfivá lón, s akkoron
Így szólt az özvegy: házasodni menj,
Mert a csapongó élet üdvtelen:
Rövid gyönyörből hosszú fájdalom,
Vagy élt napoknak zsibbadt mámore.
Azért leányt keress; de hitedet
Ne kösd le semmiért és óvakozzál,
Mert a csalódás s késő bánat egy.
Elmés legyen, mert máskép czifra báb;
Vidám legyen, különben holt alak;
Szorgos legyen, mert házad tönkre megy.
Szép is lehet, de nem fölötte szép;
Jó is lehet, de nem fölötte jó;
Gazdag lehet, de nem fölötte dús:

S még is, ha mind ezt egyben feltalárod,
Adj hálát Istenednek térdiden ;
Kérd, adjon hozzá még hűséget is,
És hozd el őt lakodba hölgyedül.

Telegdi. Te finomúl regélsz, s ha sorsom engedi,
Regéd szavát követni kész vagyok :
Elmés, vidám a lány, kit kedvelek,
S fölötte szép, de nem kevély reá :
És jó, szelíd, de öntudatlanúl ;
S erényben s mindenekben gazdag ő,
Mik nőt szeretni méltóvá tehetnek.
És jobban kedvelem, mint mondható,
Hevebben, mint azt elhihetni, hűbben,
Mint azt fogadni esküvel lehet.
És a leány, kit kedvelek, te vagy !
Igen, leány, én tégedet szeretlek,
S talán fölöttébb, mint javamra volna,
Ha nem hihetném bírni szívedet.
De gondolkozzál róla, én megyek.
Rég pusztá váram, s csendes mint az éj ;
Ott áll magában mint egy néma jegy :
És szállást, a ki boldog, nem vesz ott,
Mert bús urának súlyedt szelleme.
Elébe tükröt tart egy tiszta tó,
Belőle látni szép nagy tartományt,
S szerencse, birtok hozzá kötve van :
Öröm hián volt mégis ekkorig,
Mert bús lakója harc és zaj között
Örömtanyává nem tehetta azt.
De most a béke szent, s a koronát
Letette a hatalmas Gábor is.
Egy pártütő van még a nagy hazában,
Mely béketörvényt nem hall, sem királyt ;
Éretted vivó szenvedélyem ez.
Mely nyugtom ellen zajgó pártot üt.
Azért szerezd meg nyugtomat — szeress.
De végy időt meggondolásra : én
Itt termék ismét. Kérd tanácsodat
Egyedül szivedtől ; mert az csalhatatlan. (EL.)

Lenke. Tiszteltem eddig, most szeressem őt ?
Elmélkedésre nincs idő s azért
Övé vagyok s a sorsé, mely hozá.
Vagy nem csalódás muló hangjai
Ámitanak, s ily kellőn s édesen ?
De nem ! nem új az, a mi meglepett :
Merészek voltak képzelgésem ;

Eladtam álmainnak lelkeimet,
És most, midőn az álom megvalósúl,
Már nem vagyok sajátom. Nem magam
Himzék-e enmagamnak jegyruhát?
Selyembogárként nem fonám-e be
Envágyaim hálójába éltemet?
Megnézem a napot, fenn áll-e még?
És a világot, nem szűkült-e meg?
Fölötte nagy volt eddig, most kicsin,
Mert láthatárát kézzel foghatom.
De eddig bujdosám, most hon vagyok. (EL.)

(Erdő.)

Banó (ruháját ágra függesztvén, kijő a fák közül).

Itt függj barát! te légy az Absolon!
Az én akasztófám még nem virult fel!
De ékesítsd te ezt a száraz ágat,
Csak száraz ágon voltál rajtam is.
Megint panasz? nem, nem panaszkodom.
Szűk a monostor és hideg, setét;
A szívnek farkasverme; társaság,
De társaságtalan s örömhagyott,
Mint sziklafőn a vén holló tanyája.
S nyugtot csak annak ad, ki már nyugott,
De nem nekem! Buzgón áhítozám,
Bőjtöltem és sanyargék: hasztalan!
Hogy nincs erőm jobb lenni, mint vagyok,
Üdvömrre mondom, mely nincs! nem hibám.
Oh, oh, hogy én még sírni sem tudok!
De itt legalább ordítanom lehet,
És arra nagy kedvem van. Jőjetek,
Erdő lakói, vérengző vadak,
S kiket vadásznak üldöz fegyvere,
Vadabb és üldözöttebb, mint ti, én
Veletek kívánok bógni, szánjatok.
Oh Lenke! Lenke! (EL.)

Kolta s csapatja jö.

Kolta. Megálljatok, ma itt ütünk tanyát.

Megjött-e már a kém, a fürge Vid?

Hajdu. Nem még uram, de majd vigyázzuk őt.

Kolta. Így nem lehet soká. Ha Gábor úr

E gyáva békét el nem esküszí,

Magam leszek királylyá, annyira

Meguntam ezt az életet. Nos aztán?

Ti megnevettek? innom adjatok,

Szomjúzom; száraz még a lelkem is.

Aztán az őzet nyársra tűz fölé :
Ma tort csapunk, ha nem halottit is,
De még is ollyat, melytől halni kell,
Mert én ma ütközetre készülök.

(Iszik, majd boszúsan elveti a korsót.)

Mi ördög ! evvel ürgét öntsetek.
Bort adjatok nekem !

Hajdu. Ha volna sincs.

Kolta. Hogy érted azt fiú ?

Hajdu. Csak úgy uram.

Hogy volt, de nincs.

Kolta. Oh rőt zsvány, hazudsz.

Bort adj, pirók, vagy kékre festelek.

Hajdu. A rőt hajú is ember mint egyéb,
És nem zsványabb mint akárki más.

Kolta. No nézze bár ki, még kényeskedik.
El kell-e pirulnod ? nem vagy rőt eléggé ?
S apád vagyok-e, ha rőt hajad van is,
Hogy rám neheztelsz ? róka vagy, ha mondom,
S még rókatorkos mentém lesz belőled,
Ha bőrdet lehúzom. Pifre, paf !
Vagy tetszik vagy nem ! bort szerezz nekem,
Különben megszököm.

Hajdu. Ne légy boszús ;
Egy óra múlva borral termek itt.

Kolta. Megállj ! ma vízivó leszek. Pokol !

Hogy minden olyan békesziút visel.
Csak égi háború sincs ! s benned is,
Te rőt lator, nincs egy morzsányi szív,
Egy szikra pártütő-vér sem buzog ;
Unalmasabb vagy mint a hosszú bőjt.
Hát elfeledtél káromkodni már ?
Csak egy szitok sem jó ki torkodon ?

Hajdu. Nem tudtam, hogy ma ily rossz kedvű vagy.

Kolta. S te tőrödelmes vagy mint a szamár.
De légy barátom ! Mind számár az ember,
S mellette mint a borsos tót, megyen
A sors gyalog, de súlyos bútorát
Hordozza hátán a szegény deres,
S bot és sovány zab a mit érte kap.
S csak békeség ne volna !

Hajdu. Lásd uram !

Hogy föl vagy lelkesülve, hogy hevülsz,
S ezt mind nekem köszönhetd ! én vagyok
A tűz, a láng, mely téged gyújtalak.
Én gazdagítlak elmés ötletekkel,

Különben néma volnál. Rőt hajamra!
Ez óra óta becsben tartom e főt:
Te gyűjtsd meg nála elméd taplaját.

Kolta. Mennyköt! te végre csúfolódsz is?
De menj, s akármint, hozd elő Videt,
Hírt várok tőle.

Hajdu. Farkast emlegetsz.
Ott pislog a bokorban, s kémlelődik.

Kolta. Hé Vid, Vid, jőj szabadba; miuk vagyunk.
Ha még pogánynyá nem lettél, siess.

Vid (jő). Bagoly legyek, ha rátok ösmerék.
Azt hittem, hadnagy, hogy vadászfi vagy,
S ez a veres vad a bak, kit lövél.

Kolta. Biz' Isten! nem hibáztál, én s Peti
Erős csatában voltunk, csak hogy én
Ököllem, ő hátával győzte, s nyert.

Hajdu. Ti olyak vagytok mint a puszkapor.
Magatokra hagylak, mert félek, netán
Felgyujtsalak, s ha ellobantatok,
Mint a vak töltés, füstbe mentek el.
Verjen meg a sas! én ebédelek. (El.)

Vid. Hogy megszziporkál! tán ütötte őt?

Kolta. Oh a világért nem lennék aczéla!
Nehéz és tompa, mint a békasó.
Különben is magában pislog ő,
Mint a reves fa, csak setét legyen.
De most beszélj, Vid, hírt beszélj nekem:
Hogy áll a sík?

Vid. Nincs rajta semmi gaz.

Kolta. Azaz te nem vagy ott már. Ez nem ujság.
Mást mondj nekem.

Vid. Ha szómat hallgatod;

De el ne fogd előbb, mint megfutott.
Azt mondtam: nincs a síkon semmi gaz;
Török s tatártól pusztá ekkorig,
És visszaszállott már a német is.

Kolta. Ez, jó Vid, rajtunk még mind nem segít.
Nincs semmi zaj? Bethlen nem háborog?
A békét ő csak úgy szeretheti,
Hogy lábait megvesse, s biztosabban
Új harcra keljen.

Vid. Híre van, de csak hír,
Hogy a törökökkel czimborál,
S újabb csapásra gyűjti népeit.

Kolta. Oh Mahomet! még az mind messze van.
S most mit tegyünk? Erdélytől elszakadva,

Maroknyi nép itt meg nem élhetünk;
Erdélybe élve el nem juthatók,
Akarva vagy nem, rablókká leszünk.
Én pártot indítok, ha háború nincs,
Csinálok azt magam.

Vid. S ki tartja fen?
Félek, hogy úgy jársz mint a szélmalom:
Szél szünetkor megállsz és itt veszünk.

Kolta. Gábor nevében folytatok hadat:
Legelső dolgom egy vár véte lesz,
Melyben tanyázunk, míg ő jőni fog,
Fejemre eskünném, hogy jőni fog.
Csak három hónap sem múlik bele,
Gondolkodol? mit szólsz e terv felől?

Vid. Jó mint a zabkenyér, ha nincs egyéb.
Én hozzád állok s kész a háború.

Kolta. Hahó! mi baj? mit bóg a balga nép? (Egy hajdu jö.)

Hajdu.

Uram, embereink egy kis cseri barátot fogtak; azt akarják, hogy prédikáljon nekik.

Kolta. S miért ne tenné? hozzátok közénk.

Vid. Ez már valódi tábor; papja is lesz.

Ágról vevéd? vagy égből hulla le?

Hajdu. Nem tudom, uram; de ág alatt fekütt.

Vid.

Filiszteus legyenek, ha nem az, kit visszajövet itt közelében láttam. Egy száraz fa mellett álldogált: úgy tetszett, valamelyik ágával szerelembe esett; oly kíváncsin nézegetett föl reá, mintha gyümölcse kívánt volna lenni; de mivel mellette egy mély vízmosás is volt, attól félt, hogy ha az ággal leszakad, a gödörbe esik s így a mélység nem engedte, hogy magasra jusson. Furcsa volt látni, mily szerelmesen méregette szemével hol az ágat, hol a gödröt, de végtére gyepre vetette magát, s bűvában elalult. Siettem, különben megugrattam volna.

Kolta.

Hozzátok ötet, látni akarom;
Hadd prédikáljon kérges lelkeikre,
Hogy mint a vaczkor, megpuhuljanak.
Főkép a bőjtöt bőven szabja ki.
A hús-zabálók! faljanak füvet,
S az istenadta vízzel éljenek.
Már czinke sines az erdőben miattok.
Koplaljon a ki üdvözülni vágy. (Hajdu el. Vidhez.)
Nos nem királyi élet ez, komám?

Vid. Hogyan köszöntsük őt, ha eljövend?

Kolta. Köszönts rá egy pohár bort! ah, ha volna!

Isten nevében adjon oktatást,
Kérd őt, s mivel nem illik, hogy magam
Szólítsam fel, helyettem moudd neki,
Szép ékesen, de büszkén s megvetőleg,
Szelíden, bár nem szinte nyájasan,
S jó vastagon, ha bár szerényen is —
S a többi, a mint majd jobban tudod —
Hogy nagy kívánság bánt őt hallani.

Vid. Ha a kívánság is bánt, nem tanácsos

Bevárni teljesültét, az megöl.

De már huzódik, állom tisztemet.

(Banót hozzák.)

Annak nevében, a ki hadnagyunk,
És fővezérünk, s ott egy ágon ül,
Üdvözlöm szépen atyaságodat.

Banó. Hibáztok, én egy szegény diák vagyok.

Vid. Hát én hazudtam? Villám és taraczk!

Itt egy sereg vitéz ember lakik,
A mely ha szól, kér, és ha kér, parancsol,
Parancs után üt, mint a buzogány.
Azért atyám. szépen könyörgenék,
Egy kis beszédet tartanál nekünk
Lelkünk javára. Az nem árt, ha hosszú,
Annál kevesebbé a rövid; de benne
Ördög, pokol jó sűrűen legyen,
Mert lá! kemény a bajnok élete,
S minden csekély szó meg nem hatja őt.
Ne válogass szót, csak magyar legyen,
S jó borsos és erős — s most halljuk azt,
Mert meg kell lenni, mint az egy halálnak,

(Koltához.)

Nos hadnagy, jól van így? nem szóltam-e
Vala mintha szádból vettem volna ki?

Kolta. Szívem szerint. Te gyémánt vagy, fiú.

De halljuk őt.

Banó. Természet hallj meg engem!

Kolta. Hohó! hisz úgy nem szokták kezdeni.

Banó. S ti kik körülém álltok, bajnokok,

És minden, a ki embersarjadék,
S nem töről vágott cser, vagy a hegyek
Tetőiről legördült szirt darab,

Hallgassa szómat, hallgasson meg engem:

Én bús, szerelmi áldozat vagyok.

Kolta. Tűzes tatárt! Vid, ez nem tréfaság.

Vid. Épen nem! a legszárazabb valóság,
Csak attól tartok, hogy torkán akad.

Kolta. Azon segíthet a hátdöngetés,
Csitt emberek! beszélj tovább, barát.

Banó. Pogány Milóról mondják könyveink,
Hogy az magának egy tinót nevelt,
Kit már mint borjut kezde hordani,
S naponként hordta mind azon korig,
Midőn a borju szarvat ölte már,
S lett izmos állat, nagy komor bika,
Melyet remegve hallott bőgni rét
És rengeteg, kinek minden kitért,
De ő, ki megszoká hordozni azt,
Könnyűnek vélte terhét a csalódott,
Míg meghittsége áldozatja lőn.
Így lettem én szerelmi áldozat!

Vid. (Koltához). S már most ki volt a borjú?

Kolta. Mint a szerelem? Hát ki más,

Vid. Nem! őt a szerelem
Hordozta s végre mint rossz vén bikát,
Ledobta válláról és elfutott.

Kolta. Csitt! halljad őt; még most jön a java.

Banó. Parányi volt a kezdő szerelem,
S én dőre megszokván kis terheit,
Örömmel s elbizottan hordozám.
Míg végre tűnván elmém hályoga,
Szörnyedve láttam óriásomat.

Vid. Ez már csak baj.

Kolta. Kirántom nyelvedet.

Vid. Inkább hüvelybe rejtem; légy nyugott.

Banó. Én egy leánykát ösmerék. Kicsin volt,
És gyenge még: de bimbajában is
Gyaníthatólag a legszebb virág,
Mely a kerek nagy földön nyilhatik.
Lassan, koronként, s mindig bájosabban
Fejlett előttem mint a szép tavasz.
Szerettem, s nem tudám, hogy szeretem.

Kolta. Én szánakozni kezdek rajta, Vid.

Vid. És én szeretném megdöngetni őt.

Banó. Napok mulának, s én a könyveket,
Melyek barátim voltak, unni kezdem;
Ah, kellemeinek könyve nyílt előttem,
Csak abba voltam végkép elmerült,
Éjente s nappal abból olvasék,
Abból tanultam, a mi most megöl.

Látám az apró játszi gyermekéből
Mint sugárzott fel dísztermete,
Kihajnalodni láttam arczait,
S szemfényit lenni égető napokká.
Szépsége kísért mint a tiszta ég;
S mert csak mosolygó s nyájas lehete,
Én elveszett, azt hittem: rám mosolyg.
S most őt kevély és dölyfös úr viszi
Várába, régen őrzött kincsemet,
Hol az csak sirni és hervadni fog.
Azért ha kedves a harc, jőjetelek,
Ostromra viszlek. Van miért csatázni,
Én elvezetlek titkos útakon,
Első leszek csatán és ostromon,
Csak őt, az egyet, hagyjátok nekem.

Kolta. Hitemre mondom, mely igaz keresztény,
Bohónak véltem s észgyarlónak őt,
De bölcsőbb mint akármely krónika.
S aranygyűrűbe illők szavai.
Elő fiú! a tűzhöz és együnk,
Aztán csatára. A legszebb leány!
S Gábor király lesz kettős jelszavunk. (EL.)
(Vid hátra marad.)

Vid. Nem álmodom? való! a legvalóbb
Valóság a mit látok. Boldog Isten,
Mi lesz belőlünk! dőre kalaúz,
Szélvész vezér, bolond nép; szép sereg!
De ilyen is kell a hollófiaknak. (EL.)

HARMADIK FELVONÁS.

(Mezei lak.)

Remete. Mióta lett e hajlék illy üres?
Oly tárva s őrizetlen, mint a szív,
Mely minden indulatnak nyiltan áll?
Milyen szerencse hozta változását?
Jó nem lehet, mert tudnom kellene.
És még is rendben állnak mindenek,
Épségben a szegénység bútora,
Mely tiszta kézből véve ápolást,
Tükör gyanánt szól ép lakóiról.
De nem leszek hitlenné czéltalan
Jövendöléssel; elvárom, mi jó. (Leül.)
Mi boldog az, kit nő és gyermekek
Fogadnak el, ha útról visszatér;

Kit földhöz kötve ily szerenese tart;
Kinek tanyáján földi mennye van,
Hol gond- s örömből szöve összeérnek
Munkálkodása végső szálai!
Én is reméltem egykor, s nem nekem,
Hatalmas ellenemnek nyílt az éden.
És künn rekedtem Ádám-Évaként,
S a kis de boldog istenkert helyett
A nagy silány föld, e határtalan,
Lett nem hazám, de bujdosó helyem;
Holott tövissel borzad, és vadakkal
S vadnál is ádázb emberekkel útam,
Hol kínos ágyam hosszú fájdalom,
Fejemnek alja bú és régi gond,
S komor tünődés gondolatjaim,
Melyekre fátyolt álom néha von.
S mégis nyugottnak illik látszanom,
Ruhámhoz szabni lelkem s arczomat,
Hogy a kaján nép gyöngeségemen
Okot ne leljen megbántó kaczajra.
Lelkem hazája túl van a világon,
Hol ő, a megsirathatatlan, él,
S hozzá halál a rémes boltu híd.

Dora (fáradtan jő).

Dora.

No hála Isten! csak hogy itt találom. Ah! csodálom, hogy még lélekzetem maradt. Az az istenadta bércz, girbe-görbe, mint bűnös ember utja: Isten bocsá! úgy elfáradtam, hogy alig szólhatok.

Remete.

Azt nem tapasztalom; de mit jelentsen
Ez a sietség, futkosás, zavar?
Mi bajtok történt, s Lenke hol marad?

Dora.

Ah édes remete atyám, hisz éppen arról akarám kegyelmedet tudósítani, épen csak azért másztam fel törődött csontjaimmal arra a gonosz hegyre, de nem találtalak.

Remete.

Igen, de végre itt vagyok s szeretném,
Ha megfeleléd, a mit kérdezők.

Dora.

Csak egy kis türelmet! Csak hogy igazán lélekzetet vehessek, mindent elbeszélék. Úgy elfúltam —

Remete.

Folyvást beszélsz, csak azt nem, a mi kell.
Asszony! te aggódásba hozsz; beszélj,
Mi bal szerencse érte házadat!

Dora.

Bal szerencse? A Krisztus őrizzen! szerencse, nagy, ritka jó szerencse ért, engem, Lenkét, remeteségedet is. Csupa szerencse, és Isten áldása, a mi reánk szállott. Kegyelmed azon igen megőrül, tudom, ha elbeszélhetem.

Remete.

Te engem elrémitesz. Asszony, asszony!
Aligha jóban törted eszedet.
Hová tevéd őt? Lenke hol vagyon?

Dora.

Ah a bohó kis leány, az jól imádkozott. Hogy is kezdjem azt sem tudom örömben, hol áll a fejem. — Hát Lenke, édes jó atyám, mennyasszony.

Remete.

Menyasszony!

Dora.

Vagy inkább már asszony is lesz, most van az esküvő; s én azért jártam oda, hogy hírt vigyek felőle.

Remete.

Gyarló teremtmény, gyáva gyenge asszony
S nem szólhatál te erről jó korán?
És így adám-e én őt át neked,
Hogy hírem nélkül add el, mint silány
Únt házi bútort? ő nem volt tied,
S nem adhatád ily gondolatlanul.

Dora.

Ne legyen bosszús kegyelmed! Isten ójon, hogy én adtam volna el őt: maga akarta legjobban.

Remete.

Annál inkább meg kelle mondanod,
Hogy visszatartsam bal kívánatoktól.
Anyát hívék találni benned, és
Te dajka voltál, mely silány tejen,
De nem szívén nevelte gyermekét.
Mikor van esküvője?

Dora.

Most, uram!

Remete.

Most? szent egek! hogy semmi sejtelem
Meg nem jelenté e bal esetet?
S tudod te asszony, hogy Lenkéd nagyon,
Igen nagyon boldogtalan lehet?
S van annyi érték benned, hogy leródd,
A bűnt, ha súlya egykor rád esik?

Dora.

Az istenért, ne ijesszen így el kegyelmed. Hiszen férjhez menni csak nem lehet olyan irtóztató szerencsétlenség. Aztán Isten látja lelkemet, bizony jót akartam vele.

Remete.

Jó, jó, te úgy tevél, mint tudhatál,
Lenkével össze, nőkép, botorúl.
S mint mondatik, vak tyúk is néha napján
Lel gyöngyöt a porondon, meglehet,
Hogy Lenke választása jól esék.
De tőle s tőled szívtelen, ha nem
Hálátlan és bizonynyal oktalan
Előttem illyet eltitkolni. Kedves,
És gyermekemként édes, drága volt
A lány szívemnek, és ha vesztenem kell,
Pótolhatatlan veszteség; de szólj,
Ki az, ki tőlem elvoná e kincset,
Mi ember, s mily rendű a vőlegény?

Dora.

Ah édes jó uram, az egy igen, igen gazdag, díszes úr, kinek temérdek cselédei, szolgálói s katonái vannak. Kastélya nagy mint egy egész falu, s oly régi, hogy talán Béla idejéből való. Aztán — Isten bocsássa meg, úgy szereti Lenkét, hogy majd meghal érette.

Remete.

Jőj észre asszony. Folyvást hasztalan
S bűnös világi dolgokat beszélsz,
Mondd meg nevét, hogy ösmerjem meg őt.

Dora.

Ha el nem feledém. Hogy is nevezték? Ah én oly szegény feledős asszony vagyok. — Kelen — nem, Tele — úgy, úgy, Telegdi a neve.

Remete.

Üdvödre mondom, asszony! millió —
Sőt a világon minden név közül

Nem mondhatál szörnyebbet, nem nekem
 Gyülöltet inkább, és nem kárhozóbbat
 Mindenre, a mihez még kötve volt,
 Oh Lenke, Lenke! mily rossz kézre hagytam,
 Boldogtalan leányka, sorsodat.
 De még talán nem késő: menj, siess,
 Asszony, fogass szekérbe, vagy fogadj
 Lovast, ki tüstént megvigye
 A várba e hirt! Lenke nem leányod,
 S hogy, a ki atyját tudja, eljövend,
 Üzend vagy mondd, hogy addig várjanak
 Az esküvővel, míg én eljövök.
 Ne nézz az útra, menj csak ezél után;
 Mert Lenke boldogsága s ten nyugalmad
 Független, későn érsz-e vagy korán.
 Menj, menj, ne késsél; én is ott leszek. (Dora el.)
 Mindenható! mit kelle hallanom!
 Minden esapás közt, mellyet várhaték,
 Ezt legkevésbé hittem eshetőnek,
 S azért hagytam el a világi zajt!
 S a bántott szívnek oly édes boszút,
 E még egyetlen enyhítő italt,
 Melylyel szerencsém balja megkinált,
 Azért tolám el égő ajkaimtól,
 Hogy másod ízben koldussá tegyen!
 Nem ingyen hagytam én őt megnyugonni.
 Nagy esküm álla, rajta megboszúlnom,
 Mit Isten ember ellen vétkezett.
 De feltalálván e kis gyermeket,
 Azt véltem, a rabló büntetve van,
 Kegyetlenül büntetve, mert bolondúl,
 Ön boldogságát öldökölte meg.
 Azt gondolám, ő nő- s gyermektelen,
 Míg én örültem éledezve látni
 A hamvadót serdülő lányomon.
 Mi enyhádó volt nőni látnom őt,
 És felvirúlni, díszül egykoron
 Hozzája méltó férj erényinek.
 Azonban ő mint a setét bagoly
 Várában ült, és nem volt semmie.
 Harezokba ment és nem várta vissza senki.
 Azt véltem érzi lelke ostorát,
 S letettem a haragnak fegyverét.
 És im! nem oly törődött, mint hívém,
 Még ő szerenesét vár, s tán üdvöt is,
 S avval kívánja bűnceit beszegni,

Melyekre ál szín vonta fátyolát.
A bús bagoly kijő rabolni még,
S nem hagyja, a mit vére megszokott,
De itt a percz, hogy felriaszszam őt.
Képet fogok szemébe tartani,
Melytől egekre borzad fel haja,
Mely örületbe dönti szellemét:
S e kép, e rémitő váz maga lesz.
Lefestem őt, hogy ismerjen magára,
S mint a tükörbe néző szörnyeteg,
Önnön szemével ölje meg magát. (El.)

(Vár.)

Telegdi, Lenke.

Telegdi. Most hát enyém vagy Lenke; emberek,
S oltár előtt enyém, örökre az.
Örökre! mert egy lét nem fogja be
Szerelmi boldogságom napjait:
A lélek földöntúli életében
Még hosszú édes emlék álma jó
Utánok egykor halhatatlanúl.
Enyém vagy. Ah rég e kis szó 'enyém',
Mely sok halandót boldogít, előttem
Értéke-veszett volt és becestelen,
S tartalma terh inkább, mint kéj-adó;
Most mint egy Isten titkos temploma,
Kicsin, de gazdag, s boldog mint az ég,
Nyilik meg rég zarándok vágyaimnak,
Felfödve a megáldó rejteményt,
Hol leplezetlen hófehér szoborként
Áll istenarczczal a szent üdv maga.
Enyém vagy, és ily szép tartalmu szót
A földön ember nem mondhat, csak én.
Oh szólj, hogy érzed ezt a változást?
Kívánatiddal nálam honn vagy-e?
Vagy még maradt-e, a mit megtegyek.
Hogy kedvedet ne sértse meg hiány?
Mindennek a mit látsz s még látni fogsz,
Váramnak és magamnak asszonya.
Csak szólj, kívántod teljesítve van.

Lenke. Bocsásd meg hallgatásomat, s hogy ennyi szépért
Még csak köszönni sem tudok. Nagyon
Új még előttem minden, és magam
Magamnak ösmeretlen állok itt.
És hallgatózom, s mint tündérrege,

Beszéded édes hallgatásra csal.
De kész vagyok tanulni. Meg fogom
Jegyezni, a mit mondasz és belőle
Kitudni, mint lehet tetszésedet
Megnyernem és soká megtartanom.
A mily tudatlan s egyszerű vagyok,
Oly hű tanítvány s oly serény leszek,
Csak tűrődelmes légy az oktatásban.

Telegdi. Mi szépen és mi elmésen beszélsz te!
Bölcsebben mint hogy oktatód lehetnék.
Nem, arra nem szorultál: a virágnak
Hogy illatozzék, nem kell oktató:
Az illatozni és virítani fog,
Őn indultából szép természetének.
Azért mit elméd gondol, mondd ki bátran.
Kellőbb az minden eltanulhatónál.
De egyben mégis mestered leszek,
Tanítani foglak, hogy becsülni tudd,
Mi által engem boldoggá tesesz.
Tanítani foglak, mint tekints tiédnek,
Mind avval, a mi itt körül veszen.
Először is cselédim lássanak,
Hogy mindenik, ki hozzám tartozik,
Tisztelje benned a ház asszonyát.
Gerő! Gerő! (Kivül csatazaj hallik. Gerő ijedve.)

Nos agg szolgám, mi baj?

Gerő. Veszély fenýt bennünket oh uram.
Az árkokon kül fegyveres csapat van,
Mely felkivánja büszkén váradat.

Telegdi. Mi ez? mennyekzöm napján háború!
Oly szerfölött hosszú-e nyúgodalmam,
És új szerencsém oly fölösleg-e,
Hogy már irígye támadt? Istenemre!
Véres boszúval állom útjokat.
Kik ők? mifélék e veszett hadak,
Melyek rabolni jönnek békekor?

Gerő. Gábor király s a szép lány jelszavok.
S Gábor nevében kéri váradat,
Es mindent, a mi benne birtokod van,
Tüzzel s kegyetlen vassal elveendők,
Ha megtagadnád, a mit kértenek.

Telegdi. A martalóczok! várat nem, de sírt
S halált, ha kérnek, azt adok nekik.
Fegyvert elő! vagy nem! magam megyek,
Te asszonyodnál légy és bátorítsd (Lenkéhez.)
Ne rémulj, Lenke! sorsunk hozza ugy,

Hogy baj szövődjék kedveink közé.
Itt termek én azonnal.

Lenke. Ah Telegdi!

Én félek itt!

Telegdi. Ne csüggedj édesem,
Nem bírja senki, mit megvédni nem tud!
Eddig szerencse álda meg veled,
De most kivílak a bal sors kezéből,
S megváltalak, ha kell, véremmel is,
Hogy annál biztosabban bírjalak.
Becsülj meg avval Lenke, hogy ne félj;
Legittén látni foglak; légy nyugott.

Lenke. Ah mely veszélyes, mily bal kezdet ez?
Alant nem ére baj, s hogy feljövék,
Már a dulónak érzem ostromát.
Oh légy kegyelmes, ég, ha ez nekem
Nagyokra vágyó lánynak büntetés!

Remete jö csendesen s megáll.

Gerő. Ne légy magad gyötrője, asszonyom.
Ne bánts meg a végző hatalmakat,
Melyek közünkbe kedvezőn adának.
Rég ismerem már e vár kő falát,
De még vívóját nem tudok, kinek
Szégyen nem mérte volna lépteit.

Remete. Ő nincsen itt! ha elvész, annyival jobb,
De a leányt megmentem.

Lenke a remetét látva megijed.

Jaj nekem!

Kit látok itt?

Remete. Hah érzed bűnödöt?
Te háladatlan, elpártolt leány!
De Isten adja, hogy, mint kereséd.
Oly szörnyükép ne bűnhődjél miatta.

Gerő. Ki ez, ki itt ily gőgösen tanít?

Remete. S gyarló öreg te, mit szólasz bohón
Megvihatatlan várról? nézz alá.
Lásd e hadat, mely vesztetekre jött.
A férfi harczzal állja meg helyét,
De gyenge hölgyet gyámolítani kell.
S én mint barátok jöttem; még egy út van,
Mely a szabadra biztosan viszen:
A titkos út az, add át kulcsait.

(Gerő menni akar.)

Nem, meg ne mozdulj s tedd parancsomat;

Mert megteszem, hogy egy nyomná se menj.

(Ruhái alatt egy kardot mutat.)

Tudod mi ez?

Gerő. Tudom s nem rettegem!

Juhöltözetben farkas körmei:

De ősz hajam ne hozzon tévedésbe.

Jer, álbarát, és nyeld el e vasat.

Vagy ölj, ha tudsz! én tisztemben halok meg.

Lenke. Szent Istenem, mit kell megérni még.

Ha szívetek van! ah ne küzdjetek.

Remete. Agg bűnös, állj meg; olvasót emelj,

Az jobban illik hozzád mint a kard.

Ösmersz-e még? Nézz jól ezen szemekbe!

Rettegj ha ösmersz; én tudom, ki vagy.

Gerő (megösméri.) Irgalmas ég!

Remete (félrevonja, s egy jelt húz elő ruhájából).

S most nézd meg e jelet!

(*Gerő* nézi s megdöbben.)

S ez a te asszonyod, te bűn fia.

És most ha még reményled üdvödöt,

Ha lelki nyugalommal vágysz kimúlni,

Nyiss utat, nyisd meg titkos zárodat.

Gerő (félre). Mindentudó! ez büntető kezed,

Lenke. Mit súgnak ők oly érthetetlenül,

S gyanús ijesztő arcczal ellenem?

Imént dühöktől s hareztól rettegék,

Most békülésök hoz rám aggodalmat.

Remete. Jőj, *Lenke*, jőj leányom, a veszély

Pillanatonként nő, nem késheetünk.

S *Gerő*, te menj és nyiss utat nekünk.

Lenke. Hogyan *Gerő*! te alkuszol fölöttem?

Nem vagyok-e én uradnak hitvese

És asszonyod? s ily hűség illik-e

Ez ősz hajak- s e sírközel korodhoz? (A remetéhez.)

Megengedj jó atyám és ápolóm,

Én háladattal tartozom neked,

De esküvésem tartja, hogy maradjak

Jó, rossz napokban férjem hitvese.

Én élni halni tartozom vele.

S azért ne kérd, hogy most elhagyjam őt.

Remete. Oh balga lány! te rosszúl böles magadnak,

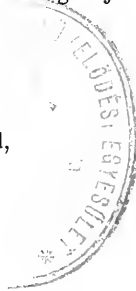
Hald a dörömbölést, a harczy zajt,

Képzeld belőle sorsodat. S velem

Átalsz-e jóni inkább mint zsványok

Kezébe jutni? károdát mikor

Kivántam én hogy biztalankodol?

Jőj, és ha visszajőni vágysz, jelentsd.
Mihelyt kívánod, megtérhetsz velem.
Bántatlanul, az égre esküszöm!
De most kell jőnöd, okvetetlenül,
Vesztedre téged itt hagynom gonoszság
És gyávaság is volna; jőj, siess.

Lenke. Nem szívesen, de ám ha kell, megyek.
S uramnak add te híru!l, jó Gerő,
Hogy avval a ki régi jótevőm
S atyám helyett atyám volt, mentem el,
S hogy visszatérni kész vagyok, mihelyt
Azt biztosan merészlenem lehet.

Gerő (a remetéhez). Én engedek. Vedd át a kulcsokat.
De oh uram, ha benned irgalom van,
Légy ápolója, el ne hagyd az árvát.
Korán, nagyon korán boldogtalan,
Boldogtalaub, mint szóval mondható.

Remete. Arról ne aggj. Több ok von engem arra,
Mint hinni képes vagy. De mondd uradnak,
Ha élve visszatér, hogy itt valék,
S hogy számot adni kész vagyok, ha kell.

(Remete, Lenke el.)

Gerő. Soha! soha! nem mondom azt neki,
Az őt megölné törnél gyilkosabban.
Oh, oh, hogy én nem halhaték meg eddig!
Siromba szállok s nem lesz nyugodalmam,
Mert én valék e gyásznak eszköze! (El.)

Banó (jő). Itt sincs s ez már a legbelső terem.
Későn jövék! a gyöngyház itt maradt,
De gyöngytelen, hajh azt más szedte ki.
Szerelem, szerelem! ha bűnbe iktatál,
Miért nem adtad érnem czélotomat?
Ah! jőnek, és aligha társaim.
A latrok, úgy harcolnak mint az eb:
Leghathatósb csatájok ugatás.
De őket is kerülnöm kell: tudom,
Vesztő dühökben izre rontanának.
Csak most ki tudjak jutni sértelen,
Erdőmbé térek vissza álmadozni,
Mert engem a való nem boldogít. (El.)

Telegdi (künn). Hozzátok őt, a vakmerő latort.
Hadd lássam és hadd büntessem meg őt!

(Bejő Gerővel.)

Mi ez Gerő? hol a te asszonyod?
Öreg, miért nyögsz, mért vonaglol így?
Hová tevéd őt, szólj; ne tétovázz.

Gerő (térdepelve). Oh ölj meg engem, ölj meg e helyen.

Telegdi. Vér háború! mit kell még hallanom.

Ne mássz előttem, féreg; válaszolj.

Vagy czimborává lettél, agg, te is?

Ha Istened van, mondd meg, hol van ő?

Gerő. Oh én igen boldogtalan vagyok.

Telegdi. Öreg, ne ingerelj! azt várod-e,

Hogy átkaimmal mennyet s poklokat

Felzúgjak ellened? szólj, hol van ő?

Ne tégy fenébbé mint a fenevad;

Hová tevéd, hová rejtetted őt?

Gerő. Oh, mért maradtam hírmondónak én!

Nincs asszonyunk, szép hölgyed oda van.

Telegdi. A régi gyászdal zendül újra meg!

Hát meglopák a rablók váramat?

S te gyáva élsz, hogy ezt elmondd nekem?

Gerő. Élek, hogy ölj meg, rajtam állj boszút.

(Katonák jönnek egy kötözöttel.)

Telegdi. Hé lóra! lóra! férfiak s utánok!

A rablók elragadták hölgyemet,

Száz telket annak, a ki visszahozza,

Utánok, a ki hívem és vitéz! (Katonák el.)

S öreg, te itt e foglyot vidd alá,

S a felső börtönökbe zárd; de úgy

Vigyázz mint ősz fejedre; mert az ég

Nagy Istenére mondom, meg nem élsz,

Ha visszajöve nem találom őt.

(Mindnyájan el. A megkötött Kolta s Gerő hátra maradnak.)

Gerő. Ez megleszen; de hölgyed elmarad.

Boldogtalan, ha nem találhatod,

Boldogtalan, ha megtalálod őt;

Számodra földön több szerencse nincs. (Koltához.)

Mily gyermek ez! s már rabló és gonosz,

A rosszra ember mily korán megérik,

S jóban hiányos holta napjaig.

Jó ifju társ! setét tömlöczbe most,

S a még setétebb sírba nemsokára.

Kolta. A sír nyugalma háboríthatatlan. (El.)

(Erdő.)

(Bokrok között remetelak s vasrostély ajtajú kápolna látszik, mellette egy mély vizárok megy el, rajta keskeny bürü van, a remete s Lenke általjönnek. A remete a bürüt áthúzza, s leereszti.)

Lenke. Te félelembe ejtesz, jó atyám,

A jótevő bürüt mért rontod el,

Mely a riasztó mélyen átemelt?

Remete. Jobb elszakadni, lányom, a vidéktől,
Melyből jövének. Itt most már honn vagyunk.

Lenke. Ah! itt a borzadás hazája van.

Remete. Nem! itt az eszmélet hazája van,
És a magába térő bánaté.

Lenke. Mi bünt követtem el, hogy így beszélsz?

Remete. Mind bűnösök vagyunk. Nézz jól körül,
Nézd e szelíden zárt völgy ajtaját,
Mely a kiesre messze nézni hagy.
Hol a nagy ég a síkkal összefoly,
Hol mintegy végtelenbe vész a szem;
S nézd itt ez elszakasztott völgykebelt,
Ezt a vadonba fojtott tartományt,
Melyet hegy, erdő zordonan kerít,
Melynek tövissel rakvák útai!
Hol mély mederben kis patak csörög,
S hulló virágok a rövid tavaszt
Hamar jövendő télnék jegyzik el.
Ez itt az élet; ott a túlvilág.
Szép és kies; de ösmeretlen új hon,
Melynek határinál megáll az ész,
S a visszadöbbszent szívtől kér tanácsot.
Örök hazánk az mégis, ez tanya.

Lenke. Jégborzadásba hoznak szózatid,
Oh jótevőm, bár pusztá hangjokat
Hallom csak, s értésökre nincs erőm;
Vagy inkább rettegek megérteni,
Mi engem érdekel. Való tehát,
Hogy földi jónak oly rövid bírása,
Hogy a szerencsét én csak álmodám?
S nincs visszatéret távozás után?
Ah! félni kezdek, hogy bal óra volt,
Melyben kiléptem al sorsom köréből.

Remete. Bal óra volt, de nem, ha visszatérsz
Kivánatiddal csendbe és magánba,
Ha fényes vágyaidtól elszakadsz,
S eléged azt, mit Isten rendelend.
Oh lányom, a világi fény hiú,
Valódi üdvöt szívalázat ad.

Lenke. Te ollyat kívánsz, a mi nem lehet.
Hitem kötött le férjem sorsfokához,
Követnem illik, nem kerülnöm azt.

Remete. De késznek illik lenned veszteségre,
Mert férjed. a kit említisz, halhat is.

Lenke. Az ég ne adja érdem azt soha!

- S ha él, s veszélyes napja elmulik,
Magad mondád, hogy vissza adsz neki.
- Remete.* Igen, ha azt kívánni is fogod.
- Lenke.* Bűn volna nem kívánnom, mert hitem
Kötött le hozzá, s ahhoz hű leszek.
- Remete.* Szegény leány, te nem tudod, ki vagy.
- Lenke.* Mi ez? Miért szólsz így rejtélyesen?
Ez engem elrémit. Nem ösmerém
Atyámat, az való; de tisztelém,
S korán kimúltát sokszor síratám.
- Remete.* Én ösmerém, hajh jól ösmerem őt.
- Lenke.* Igérted többször, hogy felőle szólsz,
S hiába vártam eddig, hallgatál.
- Remete.* Oh! a titok sem mindig rejtve jó.
Én azt hívém, és megcsalatkozáim,
De végy erőt, leányom, s kérd az Istent,
Hogy a ki sorsot mére rád, az adjon
Hozzá türelmet és vigasztalást.
- Lenke.* Oly bús az, a mit készülsz mondani?
Én, míg beszélsz, e kőre hajlom itt. (Leül.)
- Remete.* S a kő nagyon jól illik gyámodúl,
Kemény az, mint atyádnak szíve volt.
S minden termék közt a kő legsajátabb
Betűje sorsod zordonságának.
De halld, kevés szóm adja tudtodúl:
Elég rövid hír a bús nem lehet.
- Lenke.* Légy irgalommal — oh, vagy csak beszélj,
Készen vagyok, bevárom a csapást.
- Remete.* Nem úgy, leányom! még nyugott lehetsz,
Csak bízd az égre lelkedet. De halld:
Én s egy vitéz szeretttünk egy leányt.
Nem mondom el, mily szép volt, s mennyire
Szerettem őt. Mind ennek vége van.
Amaz szerencésb, mert gazdag vala,
Elvitte őt várába; én az erdők
Barátja lettem gyászos remete,
Én férfi akkor és most csaknem agg!
De nem tön engem kor s az év öreggégé;
Bú, gond alatt hajolt meg termetem,
S idő előtti tél hervaszta el.
Ám boldog ő se volt. Harcz vontá ki
Szerelmi életéből s én a hölgyet
Még egyszer látni vágytam, láttam őt:
Nem volt boldogtalan; mert jó vala,
S változhatatlan sorsán megnyugott.
S én erdeimbe mélyebben vonultam,

Nem eléggé mélyen lelki búm elől ;
Az ott is üldözött és üldözend,
Míg sírba nem megyek. —
Te sírsz, leányom ? bála könnyedért !
De halld tovább. Amaz rabúl esék.
Majd megszökött és jött — örömrre nem !
Avval nem áldá őt meg Istene ;
Jött, hogy megejtse őt a rágalom.
Hogy hölgye hűtelen, hogy titkosan
Tiltott szerelmet élt velem, — velem !
Gonosz nyelv súgta, és ő hitt neki.
Nem méltó bízni angyal hitvésében,
Hitetlenül megrontá őn magát.
Két gyermekét, kit az szült, elveté.
Erdőbe hányta vadnak ételül ;
A hölgy bűvában elhalt nyomorún.

Lenke. S a férj, ki ezt tehette ?

Remete. Volt atyád.

Lenke. Oh szörnyű, szörnyű ! mért van illy atya !
Én árva ! most anyátlan is vagyok.

Remete. Halljad tovább. Az ikreket, midőn
A szolgál hozná, úgy akarta Isten,
Hogy észrevennem. Jól ismertem őt,
S mert a gonosz hír hozzám is hatott,
Gyanítám, a minek történni kell.
Reszketve vártam távoztát s mene.
De nem magam valák erdőlakó,
Haramja jött, egy durva férfiú,
S vassal kíváná a két gyermeket.
Harczoltam értök ; rejtett kardomat,
Melyet vadakra tarték, ember ellen
Villogtatám még egyszer, s a lator
Nem győzhetett ; de elfogyott erőm,
S osztályra kelle állnom : a fiút
Vivé el ő, én a lányt, tégedet
Mentettelek. S hogy az vagy, a kinek
Tartálak, e kicsin jel győze meg,

(A Gerőnek mutatott jelet előveszi.)

Anyád nyakán sokszor szemléltem ezt ;
De ott egész volt, itt csak fél, felet
S testvéredet haramja vitte el.

Lenke. Oh, mért előbb nem mondottad meg ezt !
Hívalkodólag éltem s könnyüden,
Holott a földön búra s gyötrelemre
Több tárgya senkinek sincs mint nekem !
De add atyám, add által a jelet,

Szivem fölött fogom viselni azt.

Szivemben oh! anyám gyászképe lesz.

Remete (általadja a jelet). Jó helyre tedd: ez minden örököd!

Lenke (nyakába akasztja). Oh drága jel! mely gyászos oktatás

Van érczesítve a te fél szivedben!

Ércz s fél szívű volt, — ah nem, — szívtelen,

Ki engem illy inségre juttatott.

De nem, nem — megbocsássatok nekem

Anyámnak hamvai, és te drága jel!

Ti engem csak jóságra intetek.

Bocsánat annak, a ki vétkezett!

Remete. Bocsánatot csak ég kegyelme ad.

Lenke. S nem méltó arra, a ki megbukott?

Kit rágalomnak töre ejte meg?

Remete. Itélje azt meg fenn a nagy bíró.

Lenke. Itélje bár, de én sajnálom őt.

Bizonynyal ő a legboldogtalanb

Haladó mindenek közt. Harezba ment,

Kemény rabéltet élt, a megszökés

Félelmeit kiállta, és mikor jött,

Szilaj gyanú kigyói mardosák.

Ah! ő a bűnre ingerelve volt.

Atyám! remegve kérdem, él-e ő?

Remete. Neked, leányom, ő már meghala.

Lenke. Nekem? Tehát él! mondd, atyám, ki az?

Én nem menendek háborgatni őt,

Hogy lássa, a kít egykor elvetett:

De hosszú boldog éltet s tettiért

Bocsánatot fog esdekelni szivem.

Megadja Isten szent kegyelme azt.

Remete. Ég szent kegyelme adjon, jó leányom,

Erőt neked, hogy eltúrd hallani,

A legszörnyebbet, a mi mondható:

Telegdi férjed —

Lenke. Oh ne mondd, ne mondd!

Remete. Atyád, vagy inkább eskütt férjed, ő!

Lenke. Irtózatos! (Alétan a köre rogy.)

Remete. Irtózatos! s mi fájdalom nekem,

Hogy fenn maradtam kínodat nevelni.

Vidám s bajoktól ment napokra vártam

Felhajnalodni ifjuságodat,

S ím az viharba sűlyed s éjjelét

Villám ijesztő fénye nyitja meg.

Jer, jer leányom. — Ah, boldogtalan

Kemény a sziklaágy, jer onnan el.

De nem esodálom, hogy nem birsz magaddal,

Ilyen csapás erősbnek, mint te vagy,
Viselhetetlen volna, téged elzúz.
Eszmélj, leányom; Lenke, szólj, miként vagy,
Még nem vezett el minden, nyúgtodat
Még visszahozza távolság s idő.
Bűnt nem követtél, bal szerencse ért,
S ezért adózni nem te fogsz. Jere,
Pihenj, leányom, jőj, pihenj meg itt.
Klastromba viszlek aztán, míg ügyed
Szakad, hogy ott élj békén, s biztosan.
Eljősz-e Lenke?

Lenke.

El.

Remete.

Szegény leány!

Nem tudja, mit beszél. Jer Lenke, jer,
Pihenj ki itt, én tüstént megjövök.

(A kápolnába vezeti.)

Itt ülj, leányom, az nem szikla már.
Szűz asszonyunk ójon meg; én megyek.
Hogy megjöhessenek annál hamarább.

(Kijő s a rostélyajtót bezárja.)

Lelkem remeg, hogy itt kell hagynom őt!
De ily törötten nem jöhet velem:
Nem biztos a hegy, fárasztó az út.
Jó Isten, ódd meg őt, az elhagyottat,
Kivűled égen földön gyáma nincs. (El.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

(Vár.)

Telegdi (szolgáihoz). Hozzátok őt, a pártütőt elé! (A szolgák el.)
Mégkémem őt a legkisebb jelig,
Kinézem egyszer végre, s megtudom,
Mily arczon, mily szemekben rejtezik
Az ellenem eskütt sors intézete.
Kifejtem e balsággal terhes írást
Rejtélyiből, s zarándokul megyek
A nagy világba, hogy kiirtsam azt,
Kit a kajánul kérlelhetlen átok
Megrontásomra felhatalmazott.
Vad állatokhoz járok iskolába,
És megtanúlom mint kell ártani.
Ádáz leszek, mint a párduczfiú,
Kegyetlen, mint a vért szagolt oroszlán,
Agyarkodó a fára kelt hiúzként;
Nyilván és lesben, mint az ál kigyó,

Utána járok, hogy megejtsem azt,
Kitől nyugalmam nincs ez életen.
De mind hiába', hölgyem'oda van;
Haszontalan volt minden fáradásom,
S utána jártam távol és közel:
Erdő, berek nem adják vissza őt.
Eldúlt szerencsém romján egyedül
A kárörömnök égő áldozatja
Táplálja bennem még ez életet,
S ez ünnepnél az áldozó pap, én,
Gyönyör helyett véráldomást iszom, (Kolta elévezettetik.)
Jön s mintha ismerősöm volna: az!
E rossz fiú jött szemközt a helyen,
Hol Lenke állt s először láthatám.
Átok, halál, hogy el nem zúztam őt!

Kolta. Ki itt az úr? ki hivat engemet?

Telegdi. Rossz gyermek, azt még jókor megtudod,
Korábban mint szeretnéd; jőjj közelb.
Hozzátok őt.

Kolta. Ne hidd, hogy rettegek,
Ha még sötétebb volnál is, noha
Elég sötét vagy, bogy bakóm lehess.

Telegdi. Lator, te még daczolsz? kevesled-e
Gaz tetteidet, melyekkel ember, Isten
Mebántva és te kárhoztatva vagy?

Kolta. Nincs hatalom, melly, a mi téve van,
Nem-tetre változtassa. Légy rövid;
Akassz vagy üss agyon, csak czenket ülsz.
Kit számba nem kér még az Isten is:
Én egy kihányt, hitvány fattyú vagyok.

Telegdi. Mind oly nevek, melyek rád illenek,
De meg se gondolod, hogy haláladat
Eléglem egyszerűn. Te élni fogsz,
S gyötörtetel, míg kedvem telhetik,
Vagy a mit elraboltál, megkerül.
Tanítani foglak mint az iskolást,
Hogy érezd azt a lelki kintehert.
Melyet reám hozál, hogy tudd, azért
Mily háladattal tartozom neked.
Mennyekzóm áldva volt az égiektől,
S rablóvezér! te lettél ördöge!

Kolta. Én váradat kívántam.

Telegdi. S hölgyemet?

Kolta. Asszonyra nincs szükségem. Asszonyom
A szent szabadság, mellyért harezolok.

Telegdi. Szabadság! millyen a vad farkasé,

Szabadság, melylyel a vad állat él,
 A kánya, holló, a setét bagoly,
 S mind, a ki lopni és rabolni tud.
 A szent szabadság és ti! oh lator,
 Ez a szabadság ront el engemet,
 Ez tölt nekem most olly örömpohárt,
 Melynek fanyarja el nem vész izemből,
 Míg lelkem hosszadalmas léte tart.
 Mosolygasz, gyermek? sírj, és megteszem
 Hogy sírni fogsz és enyhet nem találsz.
 Én meg nem öllek, élni fogsz, fiú.
 Az égnek hála, hogy még ifju vagy!
 Alig hogy éltél, s legszebb napjaid
 Még hátra volnának; de megteszem,
 Hogy e napok borzasztók legyenek,
 Hogy átkozódjál hosszúságokon.

Kolta (magában). Ez ember rémitő kezd lenni. Szív!
 Ne ingadozz, vagy asszonyoknak nevezlek.

Telegdi. Kellők az első kornak álmai:
 Hír és szerencse-pálya nyitja meg
 Szép templomát az ifjuság előtt,
 S hév lelke tettel vágy elérni azt.
 Én téged ettől visszarántalak:
 Gyalázat és nyomor tengessenek,
 S kilátásod kétség'b'esés legyen.
 Az ifjunak szívében ég lakik,
 S abban szerelmi boldogság az üdv,
 S barátkozás ön nyájabéliekkel:
 Neked barátod nem lesz e világon.
 S ne láss szivedhez hajló nőt soha.
 Örvendetes fiúnak, a ki megtér,
 Baj és veszély után az ősz atyát
 Meglátni egyszer még a sír előtt;
 Ha illy atyád van, őt te nem fogod
 Meglátni többé, nem testvéridet;
 Még a ki fájdalommal szült s nevelt,
 Ha él, egy aggodalmas jó anyád,
 Ő sem fog látni visszatért fiát,
 Te vissza nem térsz hozzá, nem soha.
 Vagy elhalának már szülőid? oh
 Még is szeretnél látni ember-arcot.
 S derűt borút a szállt kelt nap után,
 S az évszakoknak változásait,
 De mind ezekben részed ne legyen:
 Semmit ne láss gyász falnál egyebet.
 Semmit ne hallj, mint sóhajtásodat,

Semmit ne érezz, mint inségedet,
 És még se tudj meghalni! Szándokom
 Volt, hogy megöljelek; de légy rabom,
 A legsetétebb tömlöczöm lakója,
 Hol sem barát sem ellen nem talál fel,
 S te veszve vagy, ha én meghaltam is. —
 Mint tetszik ez? Még pusztá kedvesapongás,
 S oly tréfaság, mint vélted, ártani,
 S másokra, bút, kárt hozni oktalan?
 Mutasd meg gúnymosolygó arczodat!
 Hadd lássam azt a könnyelmű vitézt,
 Ki a halálról oly megvetve szól?
 Meg! megkisértem bátorságodat. (Szolgáinak int.)

Kolta. Megállj, megállj!

Telegdi. Hah! sírsz-e hát fiú?

Kolta. Igen! te szörnyű vagy, s irtózatosh
 Mint képzelém, mint arczod jósolá.
 S ha sírnom érdem, tengerköny leszek,
 S feláradok, míg szíved sziklavárát
 Ki nem vivandják bús hullámaim:
 Ne tégy le engem szörnyü foghelyedbe.

Telegdi. Vigyétek őt! nem hallgatok reá.

Kolta. Ím, lábaidhoz omlom s itt veszek,
 Míg össze nem törsz, mint egy pormüvet,
 Melyet magának pajzán kényü sors
 Hitvány, veszendő játéku teremtett.
 Halált és nem kegyelmet kérek én;
 Bár ifju még, megszoktam a halált
 Felemnek nézni s egygyel tartozom.
 De szörnyü tömlöczödtől borzadok;
 Ha ember és nem ördög malma vagy,
 Ölj meg, ne tégy már élve is halottá.

Telegdi. Mi bátorít, hogy alkudozni merj?

Nem alkhatal-e addig, míg szegény,
 Mig koldus nem valék? Országokat
 Kész lettem volna érted felkutatni,
 Ha tudjam e jövőndőt, hogy betöltsem
 A feltalált kincsekkel szomjadat.
 Most semmim, semmim a boszún kívül
 Nincs, a minek becsülném értékét.
 S ez alku tárgya nem lehet. Lemégy,
 De nem maradsz ott, a hová jutandasz;
 Mélyebbre teszlek, mint a kútfenék;
 Hol mint az óra, négy szűk fal között,
 Magadnak kint és hervadást jelentve,
 Fogsz ványolódni, míg időd lejár.

S megismered még élve a halált.
Ne késsetek, tüstént vigyétek őt.

Kolta. Megálljatok! s te hallgass meg, kegyetlen,
Avagy legitt atyámnak mondalak,
S rád esküszöm: mert minden emberek közű
Hozzád, ha él, csak az lehet hasonló.
Igen! te benned sok van, a mit én
Atyámnak mondanék: az én atyám
Lehete csak oly kegyetlen, mint te vagy.
De halld meg, a mit ten javadra mondok!
Bocsáss el engem menten, szabadon,
S én visszaszerzem hölgyedet, ha él.

Telegdi. Mit szólsz fiú? vagy jól hallottam-e?

Kolta. Igen; de tartsd meg nyájásb arczodat,
Azt, mely reád jobb órákból maradt.
Ne nézz reám ez öldöklő szemekkel,
Ezekben börtönt látok és halált.
Dölyfös valék és délczeg, s ez ha bánta,
Ím gyáva most és esdeklő vagyok.
Mi hasznod abban, engem gyötrened?
Atyát, anyát én nem láték soha:
Egész Erdélyben nincs atyám nekem,
S itt e hazában hontalan vagyok.
S a puszta fájaként, ha elveszék,
Nem fogja senki szánni vesztemet,
Örülni nem fog senki éltemen;
De ifju lelkem örvend élni még,
S a szép világot látni gyönyöre.
Igen! te jól gyanítád, ifjunak
Hír és szerencse nyitnak szép mezőt;
S hírt és szerencsét álmadoztam én is,
S nem rettegém útálló vészeit.
Hagyj élni még, s én szolgád maradok,
Mig tartozásom mind leróva nem lesz.
Bocsáss el s én hölgyeddel megjövök.
Bajtársim, őt ha elvívék, bizonynyal
Rám várni fognak. Felhajhászom őket,
Ha a világnak végén vannak is.
Én utjokat tudom s bár délczegek,
De nő iránt nem fognak véteni,
S én visszaszerzem őt bántatlanul.

Telegdi. S ha vissza nem szereznéd?

Kolta. Megjövök,

S te állj bosszút, mint tőled telhetik.

Telegdi. Nem rosszakat beszélsz. De mit teszek,
Ha vissza nem térsz?

- Kolta.* Értlek, én lator
 S rabló gyanánt rohantam váradat meg,
 S te nem hiszesz szavannak. Átkokat
 Fogadhatnék fejemre, öröket
 Adhatnál mellém. Úgy de őreidtől
 Megrémülendőök elszórt társaim,
 S gyanús lehetne esküm s átkaim.
 Nem átkozódom hát, nem esküszöm ;
 De él az Isten és az hallja meg :
 Megszerzem őt, és megjövök, ha nem.
- Telegdi* (gondolkodva). Oldjátok őt. Szabad vagy. Menj tova.
 Magadra hagylak s ten ajánlatodra.
 De halld s jegyezd meg, a mit végre mondok :
 Légy hű szavadhoz, töltsd be s tartsd meg azt,
 Mert úgy hiszem, tehetségedben áll.
 Nem mondom, mit teszek, ha teljesíted ;
 De szörnyeteggé változom, ha csalsz,
 És rád találok még a földben is.
 Siess ; és hű maradj.
- Kolta.* Nem szólhatok ;
 De tetteim mutassák, mily vagyok. (El.)
- Telegdi.* Távozzatok, te Andor itt maradj,
 (Szolgák el Kuvikon kívül.)
 Nem volt szokásom és nem tettem eddig,
 Hogy a mi jót adék, felhányjam azt.
 Dús gazdaként, ki nagyban tudja csak
 Jóságait, kicsinre nem vala
 S aprókra gondom. Most szorulni kezdve,
 Számon veszek minden kis tartozást.
 Téged magam neveltelek, kicsin,
 De fürge gyermek jöttél hajlakomba,
 S most már vitéz és bátor szolga vagy.
 Ha élek, nem léssz elfeledve ; menj most
 S kísérd ezen fiút, kit elbocsáték,
 De titkon, észrevétlen, útain.
 Nézd mit teszen, hol jár és mit talál.
 Az erdőszéleken várandlak én,
 Ott elfogadni híredet, ha lesz.
 Ne nézd, mikor van nap, mikor van éj,
 Kapsoljad egybe a két fél időt,
 S szolgálatomra fordítsd hasznosan.
 Nem szükség mondanom, hogy asszonyod,
 Mit feltalálni s visszahozni kell.
 De légy okos, ravasz, ne vakmerő.
 Ha a fiu magán lesz, s szökni készül,
 A mit te útaból fogsz észrevenni,

Hozd halva is, de inkább élve meg.
Adj hírt, ha feltalálta társait.
Utánad én még kémeket fogok
Rendelni mindenütt, hogy el ne légy
Szakadva őrtanyámtól. Most eredj,
S szemesnek a világ! — járj boldogúl.
Te késeles?

Kuvik.

Nem akarnék szó nélkül elmenni, uram; de nem tudom mit mondjak.
Én elmegyek s ha hárman nem jövünk vissza, nem az én hibám lesz.
Egy szó mint száz én semmivel nem leszek jámborabb, mint egy kutyafejű
tatár, csak hogy neked híven szolgálhassak. Ha ő rókává készül lenni, én
kopója leszek; ha nyúllábakat ölt, én bizonyosan agara leszek; ha ördög-
gégé változik, én még ördögébb leszek s minden ábrázatában addig
üldözöm míg lihegve vissza nem tér oda, honnan szökní akart. Különben
pedig itt leszek, mikor nem is vélnéd, ha Isten is úgy akarja.

Telegdi.

Menj jó fiú, menj, s tedd a mit fogadsz. (Kuvik el.)
Ha lelke jobb nem volna, mint szava,
Nem küldeném: de jól ismérem őt.
Nem rossz madár, bár rosszul énekel.
A fülmilével nem vetekedik,
De harczos mint a sólyom s gyors kapó.
Szerencse! kísérd őt és hozd haza
Avval, ki szívem vérétől szakadt el.
De nem bizom rá végkép dolgomat.
Én is vigyázok s örvénypont gyanánt
Magamhoz szívok minden tudhatót,
Hogy a hol tenni kell majd, ott teremjek,
Miként a sors hozandja, új örömré,
Vagy vérontással rettentő boszúra.

(Erdő.)

(Egyfelől a kápolna látszik. Lenke rostélyába fogózva s fejét arra tá-
masztva, térdepel, más felől Banó gondolkozva áll.)

Banó. Ismét szahad vagyok: szabad? csak lábam az,
De lelke nyűgözött; bús szárnyain
Szerelem az oldhatatlan vasbilincs,
Ha fölveszem sír, sír ha fektetem:
Akármiképen kín és fájdalom.
Gábor! te nem vagy pártütő; de én,
Én az kívánnék lenni a világ
S természet ellen, s hajh már az valék,
Mert bünt követtem s nem hasznomra el.

Örült vagyok, csak hogy még nem tudom.
S most makkal éljek itt? oh Jupiter,
Tégy vad galambok társává, ha élsz,
Hadd búgjam el siralmas éltemet.
De hol vagyok? nem a jó remete
Tanyája ez, ki Lenke jőtevője?

Lenke. Atyám!

Banó. Mi ez? van még boldogtalan
Kivülem itt?

Lenke. Atyám, az Istenért,
Ha itt vagy, szólj, ne hagyj ily védtelen
Bús martalékká lennem. Oh nagyon
Keservesen lakoltam vétkemért,
Megvallom azt: hívságos lengesség
És fényre vágyás birták lelkemet!
De szerfölvötti a mit szenvedék.
Éj volt szivemben, a mint elhagyál,
Éj és ború, hogy ébredék, szememben.
Álmom kietlen s borzasztó vala,
S az éj körüllem kézzel fogható;
Sűrű sötétség mindenütt s iszony.
Oly ilyen éj, ha még egy ér, megöl!
Nem láthaték; de hallék szörnyeket:
Vad állatok harcoltak véresen
A szomszéd ormokon; s mindig közelb
S közelb hatának vad zajgásaik.
A farkas ordított, a róka nyítt,
És a vadmacska borzasztó rivása
Végig hatott az éjen s lelkemen.
Ajtómra túrt a gyilkos erdei,
Hallám fogának csattogásait,
S mély horkantása öldöklő zaját.
Nem éltem többé; éltem rémület
S kín összesége volt. — Ah, jó atyám,
Atyám és jőtevőm, nem hallasz-e?
Oh légy kegyelmes, vígy akárhová,
Csak itt ne hagyj meghalnom, vígy legott
Klastromba s én áhítatos leszek,
Lemondok a világról mindörökre,
Hogy megbocsásson Isten bűnömért
Ah! senki sincs itt s esdeklő szavam
Vadonban hangzik el!

Banó (közelit). Hatalmas ég!

Kit hallok, mely szívszaggató panaszt?

Oh Lenke, Lenke így talállak itt!

Lenke. Szent Isten! nem Banónak hangja ez?

Banó. Ösméred azt még? oh boldogtalan,
Mi vész hozott e helyre tégedet?

Lenke. Ne kérdd, ha benned irgalom lakik.

Banó! én téged megbántottalak,
Csak téged a világon. Ah *Banó,*
Légy embereknél jobb, légy angyalom:
Bocsáss meg, s ments ki rémitő helyemből.

Banó. Megyek, megyek. — De hol van olly erő,
Mely e kajánúl összevert reteszt
Fel bírja törni? Oh mért óriás,
Mért *Sámson* nem vagyok! De várj, jövök.

(*Megy* s egy ködarabbal visszatér, s a zárt több izben, de sikertelenül,
letörni iparkodik.)

Hiába! nincs erőm. De, *Lenke,* várj,
Én tüstént megjövök s te mentve lésszsz.

Lenke. Ne menj, ne menj! Így nem vagyok magam,
S rabságom tűrhetőbb, ha társ maradsz.

Banó. A mint kívánod. Itt ülök veled,
És itt halok meg. Vagy nem! azt az ég
Nem fogja hagyni. Oh e vas rekesz
Nem oly erős gát köztünk, mint amaz,
Mely tölem elválasztja szívedet.
De nem fogok szerelmet emlegetni,
Sok kínomat szerezte már is az!
És téged nem gyötörlek. Légy nyugott.
Leülök és tűnődöm, mint lehessen
Felnýtnom e zárt. (Hirtelen.) S úgy lesz, úgy teszek?

Lenke. Félek, *Banó,* hogy itt veszünk s nekem
Csak hálaszóm sincs sok jószágodért.
Hagyj engem itt.

Banó. Nem minden kincsekért!
Csak egy kis tűrést! Ez feszítse ki
Kegyetlen zárodat. (Egy heverő doronggal kifeszíti az ajtót.)
És légy szabad; zárad feltörve már.
(*Lenke* *Banó* előtt térdepel, *Banó* fölemeli.)

Ne térdepelj! vagy én elsűlyedek,
Hagyd megcsókolnom ezt a kezedet.
Mely nem lehet s enyém nem lesz soha.
Oh *Lenke!* *Lenke!*

Lenke. Hagyj engem, *Banó,*
Hagyj lábaidhoz esnem, vagy tapodj el,
Mint eltapodtam hívságos szeszélyben
Szíved szerelmét, háládatlan én.
Minden sebek közt, mellyek értenek,
Ez a leginkább vérző.

Banó.

Hagyd el ezt,

Ha nem kívánod távozásomat.
 Nem látod Lenke, mily boldog vagyok ?
 Bohó valék, hiú, és oktalan
 Mind szólva, mind cselelve ; s nem csoda,
 Hogy megvetél : csak megvetőm lehattél :
 Olyan csodává tőn a szerelem,
 S a mit kívántam, örület vala.
 Most ép vagyok ; kigyógyult szellemem
 Hívságiból. Szeretlek, oh igen,
 Szeretendlek, míg lelkem élte tart,
 De nem vadúl, nem durva földileg.
 Szerelmem tiszta lesz s gyönyörteli,
 S oly büntelen, mint angyalé lehet.
 Szeretni foglak s arra áldozom
 E szenvedélyt, hogy szolgáljon neked.
 Világ előtt légy másnak birtoka,
 De a nemesb, a szellemibb szerelm,
 Az engem illet. Ő csak a jelent
 Bírhatja tőled ; engem távol is
 Helytől, időtől menten üdvözít
 Érzelmem, és te emlékezni fogsz
 Barátodról, ha tőled elszakadt.
 Ne sírj, ne sírj ! hová vezesselek ?
 Ne bontsa meg siralmad üdvömet :
 Szolgád vagyok, parancsolj, s elmegyek
 A leghalálosb ellenséghez is.
 Jőj és vigasztald váró férjedet.
 Én elvezetlek hozzá. Jősz-e Lenke ?

Lenke. Oh vigy klastromba engemet, Banó.

Banó. Klastromba ? hát te nem vagy boldog ott,
 A fényes úrnál, s gazdag őslakon ?
 Csalatkozáll ? vagy mely balság, mi baj
 Az, a mi tőle téged számkivet ?
 De nem gyötörlek. Hallgasd el, ha fáj
 Megmondanod. Szerencséd felboszonta :
 Azt gondolám, te kéjben s boldogúl élsz,
 Mig elvetett én, mint a kárhozott
 Angyal csikorgék kín és bú miatt.
 S te még szerencsés sem vagy ! Oh ez engem
 Örökre meggyógyíta ; megbocsáss
 E szózatért ; megbűnhődöm, ha kell.
 Szerencsét én már el nem fogadok,
 Az nem lehet jó, nem kívánatos,
 Mert téged elhagyott. Balsors legyen
 Barátom, mert az a te társad is.

Frigyébe állok bajnak és nyomornak,
Mert ízleled te azt, s én boldogabb
Lehetni nem kívánok, mint te vagy.
Hová megyünk? hová vezesselek?

Lenke. Vigy a hol nem lát ismerőst szemem,

Hol a rideg monostor szűzei

Elzártan élük szent magányokat.

Oh vigy el engem, s rejts el ott örökre.

S ha elhagyott Lenkének gondolatja,

Mely háladatból áll még egyedül,

Neked díjúl lehet, közel leszek

Hú gondolattal hozzád szüntelen,

S e hála gondolatja nem szakad meg,

Míg lelkem, elmém gondolkodni tud.

Banó. Áldjon meg Isten e szép szavakért:

Lelkembe zárom tiszta hangjokat,

S az visszazeng ott még sok év után,

Midőn már elszakadtak útaink.

De mely veszély jön ujlag reánk?

Zajt s durva szókat hallok. Jer, siessünk,

Vagy rejtekezzünk itt e fák megé,

Mig általmennek. (Vid s társai messze látszanak.)

Ah késő! azok

Kiket leginkább rettegek. Jere,

Ha még nem láttak, elhaladhatunk,

(Vid s társai berohannak.)

Vid. Hohó! fiú, add azt a leányt ide.

Utána társak, el kell fogni őt.

Hajdu. Az asszonyt add vagy hőrödet, fiú,

Vagy mind a kettőt. Dörgő karabély!

Hisz, ez volt a ki minket jégre vitt,

Hol hadnagyunk vagy halt, vagy elveszett.

Vid. Megállj fiú, hagyd itten a leányt,

Ha kedves életed.

Lenke. Ah elveszünk.

Banó. Távozzatok! nincs hozzá jogotok.

Míg élek, őt én el nem hagyhatom.

Hajdu. De elhagyod, ha én megfojtalak.

Jer áruló! én irgalmaskodom;

Lemetszelek, hogy fel ne kössenek.

Vid. Hátrább pirók! te nem vagy itt az úr,

Hogy életet szíj és halált lehelj,

Mint a bozóti sárkány. Hátra, mondom,

Pünkösdi rózsa! Itt vitézkezel,

De hadnagyunkat gyáván elhagyád.

Igen, pirók, te hagytad őt oda.

De félre most, és hadnagyunk nevében
Hallgassa szómat minden, a ki hú.

Többen. Halljuk Vidot!

Vid. Először is mind hátrább álljatok.
S te asszonyom, szüntesd félelmedet.
Itt senki sem báut, míg parancsolok.

Banó. Légy áldva e kegyelmes szózatért.

Vid. Oh az leszek, ha nem kívánod is,
De még is egy kérdésem van, felelj:
Ez a megtámadt várnak asszonya?

Banó. Igen!

Lenke (ijedve). Nem, oh nem az! Banó.

Miért felelted azt!

Vid. Mi a veszély!

Ti összesúgtok? nyilván szóljatok,
Vagy a barátság köztünk megszűnik.
Igen vagy nem?

Banó. (Lenkéhez). Oh Lenke, mondj igent!

Különben elveszünk.

Lenke. Nem mondhatom.

Ah így is, úgy is már elvesztem én.

Vid. Hogyan? meguntad férjedet talán?

Megengedj, ifju hölgy! az nem segít.
Te itt maradsz, de hadnagyunk helyett
Váltságban ismét visszatérsz uradhoz.
S e hirt a várba társad megvigye.

Kolta (jő). Megálljatok hé! én is itt vagyok.

Vid. Hah Kolta, Kolta! a mi hadnagyunk.
(Zúgás a csapat között)

Isten hozott, hol késtél ily soká?

Kolta. Ott a hol kézni kellett, jó fiú!

De sok dolog van, a mit elbeszélek,
Ha megpihentem. Nyújts kezet Vidom,
Te is Pető, bár elhagyál; de ott
Nagyobb erő volt, mint te győzhetéd.
Örülök, hogy talállok társaim,
Sokat hiába jártam értetek.

Vid. Mi rejtve voltunk míg te elvalál,

Csak kémeink kutatták a cserét,
Sok aggodalmunk volt, hogy ott rekedsz.

Kolta. Vegyétek hálámat; de társaim,

A régi dévaj Kolta ott maradt,
Hol rá pokolnyi tömlőcz ölbe várt,
S itt annak csak kísértő lelke van.
Kit látok itt? nem a mi várivónk ez?
S a hölgy nem a vitt várnak asszonya?

- Vid.* Az ő; s ez ifjuval találtuk itt,
S letartóztattuk fejkáltságotúl.
- Kolta.* Váltságotúl, Vid! oh több mint fejem,
Több mint mi embernélven mondható,
Függött azon, hogy megtaláljam őt.
Mi boldog óra! még csak most vagyok
Tiétek társaim, csak most tudom,
Hogy élek, és nem kínoz életem.
De menni kell, egy út vár még reám,
Szép asszony, bátorodjál; nincs okod
Rettegni tőlünk, megtérsz nem sokára
A házba, hol rád áldás s béke vár.
- Lenke* (magában). Hajh kín, pokol; de áldás, béke nem,
- Kolta.* S te rossz madár, bukásunk eszköze,
Köszönd szerencse kedvezésinek,
Hogy most megélsz; de bűnös szándokod
Itt véget érjen. Menj a merre. tetszik.
- Lenke.* Légy irgalommal. Hagyd meg őt; neki
Többel mint étellemmel tartozom.
- Kolta.* Ne mondhassad, hogy zordonak vagyunk,
Kísérjen ő is és legyen tanúm,
Hogy jól viseltem gondodat. Jerünk. (EL.)
- Kuvik* (előjő). Többet tanultam, mint tán kellene.
A hölgy a várba nem kíváncsozik,
Hol rá epedve aggó férje vár.
De elbeszélem, a mit tudni illik.
A többbit fergeteg füttyölje el. (EL.)
(Banó visszajő.)
- Banó.* Nem szívesen megyek; de Lenke küld,
Hogy fölkeressem anyját s jótevőjét.
A vár haláli borzadásba hozza,
S attól kíván megmenni általok.
Okát kitudnom még nem eshetett,
De a mit ő mond, annak lenni kell.
Halálba is, ha ő küld, elmegyek
Itt gyáva annyi ellen védni őt,
Javára ott munkálok, hol lehet.
Az ég fogadja addig ótalomba! (EL.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

(Remetelak tája.)

- Remete.* Későn jövök. Csapongó bajnokok
Tarták fel útatmat s feltörve van
S megfosztva bús foglyától zárt lakom.
A bűnösül elszerzett hölgyet én

Az égnek vágytam visszajegyzeni,
S a szent monostor szűz főasszonya
Uton van férfi őrcsapattal erre,
Hogy elfogadja új mennyasszonyát.
S ő nincsen itt! Oh mért jár a nyomor
A bajnak annyi gyászkiséretében,
Mig gyér s rideg majd minden, a mi jó?
Miért a büntetés csak bünt nem ér,
Mért sujt s gyötör feláldozott erényt?
Hová lön a boldogtalan leány?
Talán Telegdi lelte őt fel itt?
Oh ez megölné elroncsolt szivét!
Talán gonoszb, tán rabló kézbe jött?
Oh akkor a föld nincs az ég alatt,
S pokol! te lettél úr az emberen.
Föl kell találnom őt, föl kell, ha bár
Zarándokúl menendek is tova.
De mintha emberléptet hallanék!
Lassú dobajnak hangja közelít,
Remény és félelem közt várom azt;
De elvonulok, hogy ne lássanak,
S talán segít kilesnem utjokat.

(Elvonúl, Kolta és Lenke jönnek).

Kolta. Helyen vagyunk; de látod asszonyom,
Hogy a kit vársz, az még nem érkezik.
Fáj mondanom, de kell, hogy itt tovább
Nem késhetünk, s bár kedved ellenére,
Férjed lakába viszlek. Márig is
Tovább muláttam, mint szabad vala.

Lenke. Megáldjon Isten e jóságodért!
Inségeim közt nagy vigasztalásom
Nemes szivednek pártfogó hatalma,
Oh légy kegyes tovább is; egy napért,
Csak egy rövid nap, a miért könyörgök,
Ha nem kívánod szívhalálomat.
Kimondhatatlan, a mi engem ért,
Kimondhatatlan, a mit szenvedék.
De egy napot várj, még csak egy napot,
S mentőm bizonynyal eljövend, ha él!

Kolta. Mentőd? s nekem halál! nem ifjú hölgy,
Ez áldozatra nincs erőm, s ha volna,
Adott szavammal játszani nem fogok.
Férjed dühében rettentő vala:
Halálomig négy szűk falak között
Sorvadni volt kimérve sorsomúl,
Több mint halál és borzasztóbb nekem.

Akkor fogadtam végső küzdetimben,
Hogy visszaszerzem elrabolt nejét.
S ezt meg kell tartanom, vagy visszatérnem,
Hol tömlőczének pokla vár reám.

Lenke. Ah, mindenütt oly kérlelhetlen ő!

De téged, ifju bajnok, még soká
Öröm, szerencse hordjon útidon.
Én elmegyek, ha kell; de halld
Utolsó kérétemet. Vigy engem el
A szent szűzek monostorába s hagyj,
Míg visszatérsz a várból, ór alatt.
De hogy hiteit nyerj, vidd ezen jelet,
Kinnal veszem le szívemről, de vidd
S mutasd Telegdinek, (Átadja a jelet.)
Mondjad neki,

Hogy ezt nejétől hoztad.

Kolta (félre). Ezt s nejétől? (Magában.)

Megfoghatatlan! Vagy te játszol így
Csalárd szerencse, s titkos vágyaim
Csúfjára bűvöléd fel e jelet,
Melyet hiába kértem annyiszor?
Oh e jelen törik meg életem
Minden bajának üldöző hatalma.

Lenke. Határozatlan állasz, szellemed
Küzdésiben, s szelíd nemes tanács
Látszik ragyogni lángzó arczodon!
Te szánsz bizonynyal és kimélni fogsz.
Oh mondd, mi az, mit rólam végezel?

Kolta (magában). Bajtársakat szerencse hoz s viszen,
S a hú kebel meghitt barátod ad;
De a kit vérrokonság nem csatol,
Az árva lesz, mig él. Reménysugár!
Oh, hozd nekem fel a rég várt napot.

Lenke. Tünődve várok szót, s te elmerülsz.
Mi az, mi ily nagy álmélatba hoz?

Kolta. Bocsáss meg, drága hölgy; eltévedék
Ábrándozásim tündér képi közt.
De szólj, kitől van e kicsin jeled,
Hogy birtokától válnod oly nehéz?

Lenke. Ah, bús jel az, de drága énnem:
Egyetlen emlék haldokló anyámtól.
Kit szégyen és bú ölt méltatlanul.

Kolta. Boldogtalan, ha olyan anya volt!
De látod, e jel csak felet mutat,
S félszívet annak, kit szeret, soha
Szülő nem adhat emlékül, ha jó.

Lenke. Ne mondj reá ily vádat : jó szivén
Én és egy bátya, ketten osztozánk.

Kolta. Atyád után nincs semmi ?

Lenke. Semmi sincs :

Gyanúból veszni a vadonba hányt.

Kolta. De bátyád, a ki e jelt bírja, él ?

Lenke. Ha él is, én őt nem láttam soha,
És látni nem fogom. Mint kisdedet
Rabló vivé, s tán elveszette őt.

Kolta. S haramja volt, kitől én megszökém !

Oh jőj szivemre, kedves, drága hűg,
Te édes, édes lány ! A durva férfi,
Ki tőled elszakasztá, mondta gyakran,
Hogy hűgom él. És gyakran láttalak
Föltűnni képzelődő lelkemen,
Majd könnyen és derűlten, majd borúban,
Mint napjainnak színe változott.
Most bírlak és e nem remélt öröm
Gyönyörbe andalítva rezgi át

A rég sovárgó lélek hűrjait. (Meg akarja ölelni.)

Te elvonúlsz és idegenkedel ?

Nincs érzetidben a mi mondaná,
Hogy elveszett bátyád előtted áll ?

(Egy jelet tár fel kebelén.)

Nézd, én is őrzöm a kis fél szivet,
Bús származásom titkos képjelét,
S ez minden a mit rablómtól hozék.
Ne félj ölelni és add csókodat ;
Testvéri csókért e szív rég eped,
Régen sohajtoz testvérszív után. (Megöleli.)

Oh ! édes a te ajkad énnekem,
Mint tiszta forrás hűs viránytanyán,
Mely a homok pusztákon utazónak
Erője fogytán végre feltűnik.

Te szépen felsűgárgál kis hűgom,
Szép és szelíd vagy és sok száz között
Választanom ha kéne, nem vehetnék
Testvéreműl kedvesbet, mint te vagy.

Lenke (rá borúlva). Oh bátya, édes bátyám !

Kolta. Szólj, hűgom,

Miként elégszel bátyáddal ? szegény te !

Jelesb rokont s jobb sorsot várhatál,
S most egy csavargó karja fog körül.

Lenke. Oh, azt ne mondd ! te több vagy mint király,

Több mint akármely gazdagság nekem !

Kolta. Szeretsz-e így mint most vagyok ? szilaj

S zordon valék ; de már szelíd leszek,
Nyájas, szerény és csendes, mint te vagy.

Lenke. Te jó, szives vagy, mint testvérhez illik !

De ah nagyon, nagyon boldogtalan
Hugod nem képes viszonzni azt.

Kolta. Ha egy világ nagy súlya nyomna is,
Felejténém e nem remélt örömben.

Felejts te is, ha, mint én, úgy örülsz.

Lenke. Ah ! minden boldogság, az üdv maga
Nem édesíti meg keservemet.

Mint nő s leány szerencsétlen vagyok.

Kolta. Többször, mióta látnom enged a sors,
Hallottam e mély, elfojtott panaszt !

De mindezig csak félig érdekelt.

Most keblemet mint láng s tűr járja meg.

Nem nyughatom, míg nem tudom, mi bánt.

Mint húgomat jogom van védni téged,

S minden bajoktól óva tartanom.

Szólj, mely veszély az, mely úgy retteget ?

Vagy tán a házban, melyhez tartozol,

Nincsen nyugalmad, nincsen örömed :

Tán zordon a férj és mogorva, bús ?

Lenke. Lett volna bár az, most nem sinlenék.

Kolta. Vagy megcsalódál s bánod a kötést ?

Oldhatlan az ; de ketté vágható

Vagy mért uradhöz visszatérni félsz ?

Lenke. Oh bátya, szánj meg, mindennél nagyobb,

Lélekezűőbb az, a mi engem üld :

Nekem Telegdi férjem és atyám.

(Arccát Kolta keblébe rejti.)

Kolta. Boldogtalan s te most tudád meg azt ?

Lenke. Csak most, midőn már késő ! Esküvőm

Megvolt, mikor a hír fülembé jött.

Kolta. „ Oh ez fanyar hír a nem várt öröme !

Ő hát az a jó, a szelíd atya,

Ki minket elhányt mint rossz czenkeket,

S vadakra bírta, hogy neveljenek ?

Igen ! ki engem falba zárni készült,

Ki a halálnál szörnyebb kínokat

Oly kedvteléssel tudta mérni rám,

E szives ember hát az én atyám,

S atyád, szegény, feláldozott leány ?

Ismérem én őt, ezt a jó szívet,

Láttam szerelme villogó tüzeiben,

Mint oszta szánakozva életet,

Mely sokkal inkább gyötrő mint halál !

Érzém ölelgő karja súlyait :
 Hogy összetörjön, már kinyujtva volt.
 S szent a te szód természet! azt kiáltád!
 Ha él atyád és elvetőd, ez az!
 De látni akarom szemtől szembe őt,
 Még egyszer látni, aztán nem soha.
 Elébe nyujtom ezt a kis jelet,
 Fiúi háladatból megteszem!
 Hogy lássa nagyra felserdült fiát,
 S ha hölgyét kéri tőlem, lássa ezt,
 Ez a kis jel felelni fog neki.

Remete (jő). Ifjú megállj, vesztedbe ne rohanj!
 Nem ösmered te még atyád dühét,
 Nem azt az elpusztító háborút,
 Melyet magadra mégy lázítani.
 Ki megdühödt, az néma és siket,
 Csak karja s gyilka van, mely ölni kész,
 Mihelyt talál, miben megütközik.
 S mi természetlen volna gyilkosúl
 Fiúnak és atyának vad csatában
 Egymás szivébe kardot mártani,
 Hogy a nyomor s bűn poklokig lehúzza
 Bús élet-sorsotok bal mérlegét!
 Maradj te ifjú védtelen hugodnál,
 Órizd, vigasztald: én atyátokat
 Tudósítandom arról, a mi történt,
 S a mit ti nem tudhattok, én tudok.
 A büszke, a hiú, letörve lesz,
 Ha látni fogja tetteiben magát.
 És ez lesz a legrettentőbb boszú!
 Mert szívre, nem csak bőrre s csontra hat.

Kolta. Ki vagy te jámbor férfiú, kinek
 Szelíd és bölcs tanács jó ajkairól?

Lenke. Tiszteljed őtet, bátya, jótevőm,
 Ki engem a vadaktól mente meg,
 S ápolni meg nem szűnt mindekkorig.

Kolta. S ki a latorral harczolt értem is?
 Mert úgy beszélte rablóm, hogy kemény
 Bajt vitt miattam egy nagy rengetegben.

Remete. Én voltam az, de bú-sanyarta kézzel
 Nem győzheték, s így osztakozni kelle.

Kolta. Ég áldjon érte, hogy kettőnk közül
 A gyenge lánykát vetted s ápolád.
 Te légy tovább is atyja, atyja ellen;
 S mondd meg, mi férj ő és minő atya!
 Én látni nem kívánom, nem fogom,

Félek magamtól s tőle: karjaink
Olyat tennének, a mi nem szabad.

(Banó félénken jő s megáll.)

De téged a kor s bölcséged ó
Erőszaktól, s ha tennél, idegen
S nem vérrokonság bűne. Menj azért
Helyettem el s te végezd dolgomat.
Kísérjen Isten béke mindenütt!
Hugommal én itt várlak a tanyán.

Remete. Maradjon égi áldás rajtatok!

Én nem sokára itt leszek. (Kolta, Lenke el.)

S ha nem?

Dühös vad ő! majd nem hiszen talán,
S mint csalfa hírvivőt, mint árulót,
S első szerelme vélt megbuktatóját
Megtámadand? De fegyverrel megyek.
Ingyen ne bántson! Mind egy szótagig
Elmondom a mit meg kell tudnia.
Mégért ő már, mint fáján a gyümölcs,
S mely őt leszedje, a kéz én vagyok. (El.)

Banó (előjön). Most mondhatom hajh! hogy szegény vagyok

Férj vette őt imént el, férj után
A bal szerencse. S én örvendhetém,
Testvére lenni búra szállt ügyében.
Most bátyja jött s én elmellőztetem.
Fordítsa Isten jobbra dolgait:
Én nem busítom itt-létemmel őt.
Mint árnya, távol, észrevétlenül
Kísérni fogja sorsát szellemem.
El innen, el! hol szükség nincs reánk!
Szív iskolája, tündér szerelem,
Hamar tanultam által évidet,
S a mit tudok, hajh, gyötrelmemre van! (El.)

(Vár.)

Telegdi, Gerő.

Telegdi.

Távozz' öreg! hűséged szállni kezd,
S természet ellen egy természetű
Gyarló inaddal, mely már roskadoz.
Azt mondod: Lenkét egy jó remete,
Mentette meg, s hogy számot ad, ha kérek.
Ki ő? s ha jó, mért számot adni nem jön?
S hogyan lehet, hogy kémem híreként

Nőm még is a pártos kezébe jött ?
Mondod, hogy Lenke anyja itt vala,
Elkésve a harc s ostromzaj miatt
S lélekszakadva titkos hírt hozza,
Hogy Lenke nem leánya, hogy felőle
Tudósítást adand a remete :
Ki e titokba burkolt lény ? s miért,
Ha ösmer Istent és hisz, nem jön el ?
Eredj, eredj te félre, jó öreg,
Regélj magadnak s várd halálodat :
Itt tenni most és nem mesélni kell.
Egy szót se többé illyet, érted-e ? (Gerő el, Kuvik jö.)
Andor megint ! mit hoztál karvalyom ?
Te fáradatlan vagy, mint gondolat,
S hű mint a leghűbb érzemény. Mi hír ?
Jó már a pártos ? hozza hölgyemet ?

Kuvik.

Biz' uram, szó a mi szó, de itt aligha jól megy a dolog.

Telegdi.

Nos ?

Kuvik.

Asszonyunk, úgy látszik, nem akar visszajöni, s a fogoly úrfi sem igen biztatja, a mint messzünnen kivehettem. Már igen kételkedtem, hogy szép szerével megjő.

Telegdi.

Te vakmerőn szólsz. Mért nem jőne meg ?

Kuvik.

Igaz, vakmerőség meglátni, a mi tilos ; de én parancsodban jártam, s most már nem tehetek róla, ha olyat tudok a mit nem kellene. Első meginduláskor erősen föltevém, hogy hallgatok : azonban visszatértemkor többet láttam messziről, mint először közléről hallottam.

Telegdi.

S mi volna az, ha nem hazudsz, fiú ?

Kuvik.

Ha hűségemben kételkedel uram, inkább hallgatok.

Telegdi.

Még alkuszol, rossz szolga ? szólj, ha mondom.

Kuvik.

A mint parancsolod. Csak hogy aztán ne gondold hogy én vagyok, a ki hölgyeddel összeölelkezett —

Telegdi (Kuvik nyakát dühösen megragadja).

Fattyú! — de szólj, ki volt a szemtelen,
Ki azt meré!

Kuvik.

Ha tudnám hogy —

Telegdi.

Szajkó fecsegsz? szólj, vagy megfojtalak.

Kuvik (magában).

Már most úgy vagyok mint a mese mondja: ha fölveszed is megbánod, ha föl nem veszed is megbánod, azaz: ha szólok is, ha nem szólok is baj, s így mindenesetre szólni kell. (Telegdihez.)

Bocsánatot uram. Rajta leszek, hogy mindent kedved szerint tegyek, s noha nem örömet keserítlek elmondok mindent, mivel parancsolod. Azt mondják, hogy ügyetlen beszélő vagyok; de veszszek el, ha hétszer fel nem fogtam a tört, hogy szívébe döfjem annak a csavargó pártos fiúnak, kit te elbocsátál. Asszonyunk egy pázsitos dombon ült magányosan, s épen ki akartam bokraimból fejtőzni, hogy hozzá csúszszak, midőn a fiú melléje szövetkezett s nyájasan megölelte.

Telegdi (magában).

Érezni kezdem, hogy napom lejárt,
S nincs hátra éjnél s átoknál egyéb.

Ez nem hazudhat. (Kuvikhoz.)

Hogy mondad fiú?

A pártos ifju átölelte őt?

Kuvik.

Igen.

Telegdi.

De asszonyod nem gyáván tűrte azt?

Érezteté, hogy illetlenkedik.

Mit szóla. hogy megszégyenítse őt?

Kuvik.

Mi tagadás benne, uram, épen oly nyájasan visszaölelte mint megöleltetett. Kissé messze voltam, de úgy tetszik, mintha meg is csókolták volna egymást.

Telegdi.

Ha nem valót beszélsz!

Kuvik.

Akkor fojts meg mint az ürgét, átkozz meg mint az ördögöt, s üss agyon mint egy veszett ebet. Én szóval nem kereskedem.

Telegdi.

Oh ő is asszony! asszony és hiú,
És állhatatlan mint a lenge pelyh;
Nem! bűnre hajló, mint az ős anya,
S minden gonosznak fészke. S én botor!
Másodszor áldozom fel hű szivet. (Kuvikhoz.)
De még is, Andor, nem biztatta-e
Az áruló, hogy készüljön haza?

Kuvik.

Sőt, a mennyire érhettem, azt ígérte neki, hogy messze elviszi innen, hogy együtt fognak élni, s akkor fogám fel a tört; de társai hátam megett zajogtak s okosabbnak véltem meghúzni magamat, s hírét hozni, mihelyt szabadulhatok.

Telegdi.

A czinkos! hah, mért át nem döfted őt?
De gyáva ember, s csak bérszolga vagy,
Különben a lator nem élne most.
Pokol! te súgtad, hogy higyek neki,
Most ő szivemben dül és megkaczag,
Hogy martalékját ingyen elviszi.

Kuvik.

Uram, kívánod, hogy ledöfjem őt!

Telegdi.

Még kérdezed, kárhirdető madár?
Mi jót hozál, mióta lesni jársz?
Itt állok szomjan mint az áldozat
Égő oltára, kínom lángi közt.
S csak egy csep vér sincs, melly enyhítene!

Kuvik.

Hallottam a mit tudni s tenni kell. (El.)

Telegdi.

Az áruló! hogy elhitethetett,
S én balgatag! még visszavártam őt,
Holott hadammal útját állhatám:

Most nem tiporna boldogságomon!

De a mit elmulattam, megteszem.

Közelg az éj, de annál jobb; az éjhez

Illő az, a mit tenni készülök.

Csak még ez egyszer add kezemre, sors. (Indúl, a remete jö.)

Remete. Telegdi, állj meg! óránk érkezett,
Hogy számot adjunk és vegyünk viszont.

Telegdi. Ki tart föl engem? itt vagy, remete?
Hölgyáruló, csak téged vártalak.

Remete. Igen! te az vagy, kit keresni jöttem,
Dühödből sejtem, hogy Telegdi vagy.

Telegdi. Te csúfolódsz, félbarát? vigyázz,
Ez a düh még károddá is lehet.

Vagy, nem te vitted innen nőmet el?

Remete. Én vittem el, de jó kézben hagyám.

Telegdi. Rabló kezekben, szemtelen!

Remete. Nem úgy!

Csak vess határt az indulat hevének.

Vagyon neked még oly mit mondanom,

Mitől dühödni és szaladni fogsz.

Telegdi. Pokol s halál! s te szólsz ily vakmerőn?

Nem hölgyemet rablád-e tőlem el?

Őt add elő, vagy —

Remete. A többit hagyd, Telegdi.

Nem újak előttem gondolatjaid,

Mint a hiúznak kölyki, mind hasonlók

Egymáshoz: ádázak, vérszomjazók.

De mindezekől én nem rettegek.

Telegdi. Te! és ki vagy te, álnok ismerős?

Ne ingerelj; mert elfelejthetem,

Hogy kimélettel tartozom ruhádnak.

Remete. Ruhádnak? az sok egy Telegditől!

S kímélsz-e embert? lelket? életet?

De úgy van! e ruhát kímélheted,

Mert tenen adtad gyász ajándokul,

Mindaz nyomornak s kinnak érzetével,

Mely eskütársul hozzá kötve van.

Igen, Telegdi! tőled bírom azt,

Ezen koporsóját a szívörömnek,

E szemfedélt az elhalt kedv fölött,

Hozzam csak ezt vádúl fel ellened,

S te kárhozol, ha égrokon vagy is.

Telegdi. Hah tolvaj! s ezt szemembe mondhatod!

Remete. Tolvaj! s ki vagy te? nézd meg magadat.

Magadat tekintsd meg jól; de nem tükörben,

S nem e szemekkel; mert hivalkodó

Mint tükröd, úgy szemed : nagy és deli,
Hős termetet szemlélsz te így ; nemes,
Erénytől eltanúlt ábrázatot,
Főuri kénytől fennkölt homlokával,
Mely mindent elfeled, csak nem soha
A büszkeséget, mely rá írva van.
Ne ezt tekintsd : kebled mélyébe nézz ;
S azon szemeddel, mellyet lélek ad,
Tekints magadba s nézd meg ott, ki vagy.
Vallasd meg és hallgasd ki magadat ;
De nem megint e dörgő szózatoddal,
Melylyel parancsolsz jobbnak, mint te vagy,
S ne e füleddel, mely hizelkedést vár,
S igaz valónak rég bezárva van ;
Beszélj magaddal csendben, mint a sír,
Midőn magad vagy, puszták éjeként,
S midőn a lélek titkos húrjait
Az öntudatnak uja illeté,
Hallgasd ki akkor valló lelkedet :
S egy oly sugalmat halland, mely neked
A fergetegnél borzasztóbb leend :
Te veszni hánytad tennen véridet.

Telegdi (megdöbbenve). Ember, hazudsz! ki mondta azt neked?

Remete. Elölted a jó, angyalszívű nőt!

Telegdi (dühvel). Hah álbarát! ha az vagy, a kinek
Gyanítlak.

Remete (kibontakozva felruhájából). S ha az vagyok?

Telegdi. Tanár!

Hah! szállj pokolra, honnan származál!

(Hirtelen átdöfi, a remete lerogy.)

Nem fogsz te több nőt elrabolni,

Nem fogsz szivemben dúlni, csalfa gyík.

Hálám neked, boszúnak Istene!

Hogy megrontómat végre föllelém.

Ez volt a féreg, mely emészte rajtam.

Mely rágta titkon boldogságomat.

Remete (főlemelkedve). Alávaló és gyáva vagy, Telegdi.

Sziklába fentem régi kardomat,

Hogy mint vitézzel megvíjak, ha kell.

S te orgyilokkal ejtesz el. De ez

Nem a legszörnyebb vétked ellenem

Jobbik felemnek rég halált adál,

S e félhalál nem fáj úgy, mint amaz.

De halljad a mit mondok : a haló

Nem fog hazudni : hölgyed tiszta volt,

S kiket kihánytál, tennen gyermekid.

Telegdi. Ember ne kísérts Istent. A világ
Örökletére! mely felé sietsz,
Vond vissza szódat: ím én megbocsátok.
Jaj jaj nekem! ha mind e bal szerencsét,
En bűneimnek súlya tette rám!
Tanár, az üdv és kárhozat nevében!
En megbocsátok, csak beszélj valót.

Remete. Kevés az, a mit én még mondhatok,
És a mit mondtam, vissza nem vonom.
Te bűnös ember s lélekgyilkoló vagy.
És megbocsátasz? én is; élve nem:
Ha halni jósz, igen. Mondd esküdet,
Hogy élve innen el nem mégy, s bocsánat,
Bocsánat még az égtől is neked!

Telegdi. Szívetlen ember! mért kívánod ezt?

Remete. Nem esküszöl? (Erőlködéssel fölemelkedik.)
Hát élj meg átkaid közt,

Mennél tovább és mennél kínosabban!
Nincs halni kedved? élj, de tudd meg azt:
Ki rád ütött a várban, ten fiad,
S Lenkének apja, s bűnös férje vagy.
Telegdi a te gyilkod jól talált:
Meglátogatlak éjfélkor, ha élsz. (Meghal.)

Telegdi. Mit zúgsz te fel, haldokló szörnyeteg?
Te halva rettentőbb mint élve voltál!
Ha még csak egy sohajtatod van is,
Mondd meg nekem — de több hír kell-e még?
Világ hat, a legborzasztóbb világ,
Lelkemre, s mint az éjbe tévedett,
Kit égő háza lángja hí haza,
Látok; de nyilt ösvényem kárhozat.
Oh elveszett én, most értem Gerőt,
S az özvegy kába suttogásait.

(Székbe veti magát, szünet után fölkel.)

De hátha csalt? mert ördög ember is van,
S ez mindeneknél ördögobb lehet.
Rég gyűlölöm és eskütt ellenem:
Költötte a hírt? nem hajh! nem lehet!
Oh mért pogánynya lenni nem tudok,
Hogy megtagadnám e szörnyű hitet,
Nem hinni mért most egyszer nem tudok,
Csak egy kis perczig, csak mig élhetek —
S az nem soká tart. Mondjátok, nem úgy van,
S én élni nem fogpk. Te halld Tanár,
Az ég urára esküszöm neked,
Hogy itt döfendem által e szívet,

Csak monddjad, ints, csak jelt adj, hogy nem úgy van
 Nem hallja, hajh! de hűlt vonásain
 Ott áll az engem rémitő igen!
 Tanár, te megtoroltad sérvidet!
 Te nyugszol, s bennem egy pokol lobog;
 Halálnak híják a mi téged ért,
 Nevezhetetlen kín az én bajom. (Szünet.)
 De egy fiam van, nem mondotta-e?
 S úgy rémlik, szolgám őt megölni ment.
 Ha megteendi, én porrá töröm!
 De ez már képtelenség. — Elmegyek,
 Megmentem őt. — Bár ennek, a ki itt
 Nyujtózva fekszik, nem hiszem szavát;
 De meg ne haljon a fiú azért.
 Délezeg; de ifju még s ez nem hiba;
 Nem! ő halálra nem méltó; noha
 Én a halottól nem hiszem fiannak,
 De szánom őt, mert ál'utakra tért,
 S nemes tüzéből szép erény ragyog ki.
 Fiammá vészem őt, bár ennek itt
 Szót sem hiszek, nem semmit is; de ő
 Ne haljon! addig járok, míg nyomát
 Fel nem találom. Andor, meg ne öld:
 Irtóztató lesz érte haragom.
 Irtóztató! (Elrohan.)

(Erdő.)

(Remetelak tája. Szabad térer-n egy új sírhalom, melynél egyfelül Lenke térdepel leborúlva, mögötte Brigitta áll társnéival, másfelől Vid gyászlobogós kopjára támaszkodva; hátrább mindkét felől fegyveres nép, távolabb Brigitta.)

Brigitta. Kelj bú leánya, hagyd a bánatot:

Hitünk tanácsa, mérsékelni bút,
 Mint vígadalmat. Ég mennyasszonya,
 A földiektől vond el szivedet,
 S fordítsd az égre, melyhez esküvél.
 Fogjátok karra jambor hűgok őt,
 Egészen el van bújában merülve.

Lenke (a sirt ölelve). Ne tépjetek fel, ah ne bántsatok,

Bátyám kiontott véré-n nőttem én,
 Én gyászvirág; itt hagyjatok meg engem;
 Legjobban illem sírhoz és halálhoz.

Brigitta. Jer, jer leányom, már borúl az éj,
 S még messze út vár bennünket. Hiszen
 Te telhetetlen vagy búgondjaidban,
 Önként ölébe dőlsz a fájdalomnak,
 Mely úgy is felkeres. (Főlemeli.)

Most hű karunkra jer,

Nem oly kemény az, mint a bánaté,
S el nem hagyand, bár mily bajodban is.

Lenke. Hát menni kell? ah! szívem itt marad,
S mint a keserves földbe tett gyökér,
Nem fanyar kint, és bánatot teremve,
Mind mélyen és mélyebben száll alá,
Míg el nem éri, a kivel rokon.
Oh bátya, bátya, minket ikrekül
Haragja napján alkotott az ég!

(Elvezettetik.)

Vid (utánok nézve). Inséges asszony, tenger a te búd!

Kivetted a gonoszból részedet,
Ha élned század évig jutna is.
S te itt alant, meggyilkolt ifju társ,
Pihenj porodban: nem siratlak én,
És nem fohászokodom: de gyilkosod
Ezen kezemtől vette a halált.

(A sirhalomra tüzi a kopját.)

Szobor nem álland a te sírodon,
Nem épül rajta gyászos ravatal;
Dísz rosszúl illnék bal történetidhez;
De álljon itt a zászlós kopjaszál,
S jelentse bajnok ifjuságotat!
Függjön le róla a kis néma jel,
E mostohán fél s fősvény érzü szív:
Ki megtalálja, sejtse meg, hogy itt
Egy elvetett fiúnak sírja van.

(A csapathoz.)

Megtettük a mit bús tisztünk hagyott,
És a barátság indulatja kért:
Széledjetez nyugonni társaim.
Sírt hagyva, s bús emléket vive el.
Hajnal derültével megindulunk,
S itt hagyjuk a tájt, mely kárunkra volt.

(A katonák szétmennek s elvonulnak, Vid egy darabig utánok, majd a szín végén köpönyegébe burkolva egy törzsökre leül, s kardjára támaszkodván, elszunyad. Telegdi, ki a sír körüli jelenet végét távolról nézte, előlép.)

Telegdi. Ez hát a sír, hol áldozottaimnak
Parancsom által elhúnyt egyike?
Ez a mohó gödör, mely életem
Reménye vég sugarát elnyelé?
S megérnem adták azt a végzetek,
Hogy kétszer összegázolt vérimen
Én tartsam a gyászt és halotti tort.
Megtartom azt ím, és e kardomat,

Melylyel szivemre sujtandok, letűzöm
 A föld porába, hol megölt fiam
 Engeszteletlen nyugszik vériben.
 Nem ezifra szókkal mondok én panaszt:
 Körülem e vadon s e rémes éj
 Nem hallgatók, kik ollyat várjanak.
 Még is beszélni vágyok és fogok,
 Hogy visszazengjen a kőkeblű szírt,
 S kétszerte halljam a panaszt magam:
 Gyötrő panaszban van még örömem!
 De mind ezekre a sír nem felel,
 Csak azt jelenti némán, hogy hasonló
 Gyász nincs a földön s nincs több kárhozat,
 Mint melynek súlya fekszik lelkemen.
 Miért, szerencse, nem hagyál szegénynek
 Születni, mért az angyalnő helyett
 Gonoszt nem adtál, kínzót, éktelent?
 Ajándokod mért voltak ikreim,
 Hogy mind ezekből égi kék helyett
 Pokolkeservet alkossak magamnak?
 Én gyilkolám mind s rontám őket el!
 De hallom, rémes éjfél, jöttödöt,
 S most rajtam a sor menni, mint lementek,
 Kik jobbak voltak százszor, mint magam.

(Tanár szelleme elhuzódik Telegdi előtt, azt maga után intve, s a mélység közelében megáll. Telegdi ijedve fölugrik a sír mellől. *Vid a csörrenésre fölébred s félkél.)

Vid. Ki az, ki a borongó éjszakában
 E puszta síron tart rideg tanyát?

Telegdi (az intő szellem után eredve).

Ki vagy te éjfél bolygó gyermeke,
 Ki rám kitárod vérez kebledet?
 Hah! szellemek legrettentőbbike,
 Te vagy, kitől reszketnek izmaim,
 Te vagy, kitől felborzadoz hajam.
 Élet-halállal tartozom neked.
 Szólj, mit kívánsz, mi tölti kedvedet?

(A szellem maga után inti, s folyvást a mélységhez húzódik.)

Vid. Ez ember örült, a gödörre tart,
 Hol rá halálos mélység tátogat.

Telegdi. Megállj! megállj! ha bajvívásra hisz,
 Egy bajvivással tartozom. Ne öltsd,
 Ne nyújtogasd ki száraz jobbodat
 Hiába, s gúnynyal fel ne ingerelj.
 Ím, én megyek, ha poklon által is.

(A szellem a mélység fölött elhuzódik. Telegdi utána.)

- Vid.* Ember megállj, ha lelked s Istened van!
Száz öhnyi mélység, melly előtted áll.
- Telegdi.* Hah! gyáva hívogatsz, s megállni félsz?
Mért villogatsz orgyilkot kard helyett?
Menj, menj, ne híj úgy; csak vezess, megyek.
- Vid.* Hiába szólok, nem hall, nem figyel.
S már a riasztó örvényszélen áll!
Ember megállj, vagy szörnyet halni mégy.
- Telegdi.* Nem nézhetem fenyítő jobbodat.
Megyek, megyek; csak járj elől, megyek.
(Még egyet lép s a mélységbe zuhan.)
- Vid.* Bocsáss meg ég, ha vétkezett, neki!
Lement a honnan fel nem jó soha.
-

A FÁTYOL TITKAI.

VÍGJÁTÉK ÖT FELVONÁSBAN.

1834.

SZEMÉLYEK.

Ligeti, gazdag földesúr.

Vilma, leánya.

Hàngai.

Rigó,

Guta,

Kaczor,

} távolról jött ifjak.

Katicza, Ligeti testvére.

Lidi, Vilma szobaleánya.

Csiszár.

Egy inas.

Parasztok, nép.

Történethely: Pest és környéke.

ELSŐ FELVONÁS.

(Városligeti halom.)

Hangai (olvasva jö).

„Ki látta, hogy pók ön hálóival
Magát kötötté volna meg? de a
Szegény bogár, mely drága selymet ad,
Sirt szó magának s halni elbukik,
Előjövendő mint gubó s utóbb is
Csak pille lesz belőle! hogy megint
Mehaljon, — annyiszor egy kis életért!
Illyen szegény bogár az ember is,
Midőn szerelmes. Oh a szerelem
Édes, de bódít; ront szívet, fejet
És részegítőbb mint a bor hatalma,
Azért, ki józan s boldog lenni vágy,
Az álmodozzék inkább, mint szeressen;
Mert a mi szépet álmodott, magáé,
De a szerelmen kettő osztozik.“
Bölcsen, dicsőn! oh könyv, én tégedet
Aranyba kötlek jó tanácsodért.
Alunni inkább, mint szeretve élni,
Ez a titok, melyet most felfödék.
És mintha már is bűvét érzénem,
Pillámon önként súlyos szender ül.
Mindenható álm veszen körül.
Fogadjatok be lombok árnyai,
Virító pázsít vedd meg ágyamat,
S jó éjszakát bohóság — szerelem! (EL.)

Vilma, Lidi (jönnek violát szedegetve).

Vilma.

Hogy tetszik az neked, Lidi, hogy mi, mint valami falusi leánykák, itt ennek a híres-neves Pest városának erdejében violát szedegetünk?

Lidi.

Hogy tetszik! Az nekem igen is jól tetszik, addig legalább nem teszünk egyebet; nem halljuk az öreg bácsi oktatását; nem a jó Katicza rágalmazó szavát.

Vilma.

Nem valami pásztori élet-e ez?

Lidi (nevetve).

Pásztori? No de mivel a kisasszonynak úgy tetszik, legyen pásztori: hanem az bizonyos, ha valami finom úr meglátna bennünket, azt mondaná: kegyetlenek vagyunk, mert testvéreinket tépjük.

Vilma.

Oh oh!

Lidi.

Talán nem? Hiszen mi ép oly gyengék s ártatlanok vagyunk, mint ez a kis ibolya, mely ide a bokor megé bújt s melyet én tüstént leszakasztok.

Vilma.

Úgy hát inkább ne is szakaszd le, Lidi.

Lidi.

Miért ne szakasztanám? Ihol ni, mely szép, mily gyönyörűen csillog benne a harmat, mint egy kis drága gyöngy.

Vilma.

Lásd. lásd most egy ártatlanságot téptél el, s a mit te elég együgyű valál harmatnak mondani, az nem egyéb könnyűnél, melylyel romlását siratja. Valóban, Lidi, ez nekünk szomorú dicséret. Gyenge és ártatlan, igen gyarló társak. Ekként csak addig tarthat ártatlanságunk, míg gyengeségünk védelmezheti, vagyis míg azt valaki nem méltóztatik leszakasztani, hogy azután mint időig-órág virító bokréta ablakán, vagy ha igen nagy a szerencse, kebelén hervadjunk. S épen a viola! még tövises sincs, hogy a durva-mohón közelítőt illendőségre szoktassa. Nem, nem, Lidi! ha már virágról van szó, hasonlitsunk inkább a kevély tövises rózsához, annak illataihoz legalább fegyverei vannak. De íme! megszedtük a sok szép virágot, Lidi, s most nincs kinek adjuk. — A láthatár igen szomorú, csak egy férfialak sem mutatkozik rajta.

Lidi.

Istenem! már a nagy szerencsétlenség.

Vilma.

A mi büszke hódítóinkat ma valamely szigorú foglalatosság tartja honn, hogy csak egyet sem látni közülök.

Lidi.

Ah! oda vagyunk!

Vilma.

Mi lelt, Lidi?

Lidi.

Hát nem lájja a kisasszony, hogy onnan a tó felől egy ifjú jön?

Vilma.

Az már rettenetes volna.

Lidi.

Hogy innen jobbról is bukkanik ki egy.

Vilma.

Mit mondasz!

Lidi.

Igazán! mi egy kicsit ok nélkül is panaszkodunk a férfiak távolléte ellen. Most már annyi lesz, mint a fűszál. Még szerencse, ha menekhetünk.

Vilma.

Jer, Lidi, jer, rejtezzünk a bokrok közé; szemközt jön egy deli ur s már ez a harmadik. S mintha összebeszéltek volna, mindnyájan e kis dombhoz tartanak. Jer, lessük ki őket, s a legérdemesbik jutalmat nyer tőlünk.

Lidi.

Édes uraim, ne gondolják aztán, hogy ezt kíváncsiságból tesszük, épen nem; csak egy kicsint hallgatózni akarunk.

Vilma.

Jer, jer, ne esevegj: mert itt érnek. (EL.)

Guta, Rigó, Kaczor (jönnek egymásután).

Rigó (felkiáltva).

Kit látnak szemeim?

Guta.

Rigó barátom! háromszáz hatvanöt napja, hogy nem láttalak.

Kaczor (jö s megáll).

Fergeteg és zápor!

Rigó.

Servus, Kaczor.

Guta.

Milliom! hisz ez Kaczor.

Rigó.

Kaczor, Isten hozott!

Kaczor.

De titeket hozott Iston.

Guta.

Ohó! hiszen csak te sem ördög lábán jöttél.

Kaczor.

Mikor azt mondod, titeket hozott Isten, azt akarom mondani, hogy én már két hét óta pesti lakos vagyok.

Guta.

A mennyköbe is! hisz én már több mint három hete vagyok Pesten.

Rigó.

S én csaknem egy hónapja.

Kaczor.

Csodálatos! amyi idő óta most találkozunk először s épen mintha fergeteget jőnének támasztani, itt e puszta dombon.

Guta.

Haha! te most is csak a régi vagy, Kaczor, furesa és jó kedvű; de, Rigó pajtás, téged egy kicsint megszürt az idő, talán a szent házasság igájában izzadsz?

Rigó.

Mi jut eszedbe! s aztán, oly hájfejű csak nem lehetek mint te.

Guta.

Oh, barátim, azt a jó levegő teszi; semmi egyéb mint a jó levegő. Nekünk a felföldön, tudjátok, excellens levegőnk van, de semmi egyébünk. Hanem a mi első és fő dolog, meddig mulattok Pesten?

Rigó.

Én vagy egy hónapot kénytelen vagyok itt tölteni.

Guta.

Én itt mulatok, míg a lóverseny tart.

Kaczor.

És az állatmutatás —

Guta.

Reménylem, téged is ott talállok?

Kaczor.

Igen, hogy lássalak. Hanem halljátok-e, ez nagyon fölségesen van: mert én is itt mulatok vagy egy hónapig s mivel mint Macbet boszorkányai itt e pusza dombon oly véletlenül találkozánk, nem volna-e méltó tervről gondolkodni, melylyel találkozásunkat örökre nevezetessé tegyük?

Guta.

Mennyei gondolat!

Rigó.

Hát mitévő legyünk?

Kaczor.

Legelőször is nevezzük ezen halmot szerencsedombnak, mivel merényeink terve itt született, s itt is fog, ha javaljátok kifejleni.

Guta.

Az nem volna rossz ötlet.

Rigó.

Tovább! tovább!

Kaczor.

Tovább? Hisz a többiben bölcseségtek után reménylenék. Gondoljatok ki valamit, mi a mondott czélnak megfelel.

Guta.

Én még eddig mit sem gondolék, s általában a mennyire lehet, őrizkedem a gondolkodástól! mert fejfájást okoz. Hanem végezzetek, s én nem mondok ellent.

Rigó.

Nem, nem! úgy nem szabad; te csak a könnyebb végét fognád. Ha jól értem Kaczor barátunkat, azt akarja, hogy mindenikünk mondjon egy tervet, s a három közül azt kövessük, mely legczélravezetőbb.

Kaczor.

Minden esetre. S hogy a dolognak módját s alakját megadjuk, legelőbb is, Rigó barátom, állj fal erre a törzsökre s onnan szavald el érzeményidet.

Guta.

Igen, igen, Rigó! te valaha hangosan mondtad el leczkédet; hágy fel és halljuk!

Rigó (vonakodva).

Ne bohózzatok.

Guta és Kaczor (megfognák s fölemelik).

Meg kell lennie!

Rigó.

Már mivel ilyen szépen kértek, Isten neki! (Félre.) Várjatok, majd lelketekre szólok.

Kaczor.

Valóságos útmutató! Csak ujját kellene kinyujtani.

Guta.

S hogy mosolyog, mint felfordult szekerénél a fazekas.

Kaczor.

Gondolkodik.

Guta

Szinte elfeketül bele.

Kaczor.

Bizonyosan igen fekete gondolatokkal küzdödik.

Rigó.

Nos hallotok?

Kaczor.

Nyilt fülek vagyunk.

Rigó.

Vastag füleknek szólok és azért
Jó vastagon. Ha tervet kérdetek,
Hogyan lehessen jobban élnetek,
S híressé tenni a találkozást:
Jobbuljatok meg. Nemcsak a pohár
S leányszáj csókja, melyben vétni szoktok;
Nem a zabálás s koczka s kártya mellett
Átvirrogatva töltött drága éj
Csupán hibátok; ez mind türhető.
Ti bűnösök valátok, már mikor
Apátok először iskolába küldött:
Kószák, henyék s azért tudatlanok
Mind e napig s haszonvehetlenek;
Miért is tervem: újra kezdnetek
A rosszul végzett iskolák sorát,
Én mint a vessző hátul kullogok majd,
S ütlek, javítlak, míg csak bennetek tart.
Hogy tetszik? Mondjon jobbat a ki tud.

Kaczor.

Ki hitte volna, hogy sovány pók ily vastag szálat ereszt?

Guta.

Ha nyakába kerítenők, bizonyosan megfúlna rajta. No ez nekünk szépen befizetett.

Kaczor.

Halljuk, halljuk!

Rigó.

De tréfa, a mi tréfa! terv ha kell:
Szép halni a hazáért, s én hadi
Életre állanunk tanácslanám.
Víg a vitéznek vándor élete,
S a harczy szellemet, mely tűnni kezd,
Magyarhoz illik visszaszerezni,
Különben bírni nem méltó hazáját.

Guta.

Elég, elég!

Kaczor.

Le onnan, Rigó! Az a te setét pathoszod egészen elfanyarít bennünket. Mi jut eszedbe? most katonává lenni! holott a világ azon töri fejét, hogyan lehessen el katona uélkül.

Guta.

Szegény fiú, egészen kihevült belé!

Rigó leszáll.

Óha! ne igen csúfolódjatok. Most rajtatok a sor.

Kaczor.

Fel, Guta, fel!

Rigó.

Fel veled, apróság!

Guta fellép.

Rigó.

„Felszállott a páva vármegye házára.“

Guta.

Szeretném, ha figyelmeznének.

Rigó.

Szeretnők, ha olyat mondanál, mi figyelemre méltó.

Guta.

Majd, majd! csak egy kis tűrödelmet. —
Szép halni a hazáért? élni jobb,
És szinte szép, ha úgy intézzük el.
Azért is én nem a hős életet,
Nem a halállal frígyes hadmezőt
Ajánlom választadó pályául;
Különben is most bék van mindenütt,
És a magyarnak ellensége nincs,
Magán kívül. Magával küzdeni,
Megvini benne, a mi rossz s kivetni,
Ez a magas cél, melyre törni kell.
Azért is —

Rigó.

Hagyd el, hagyd el!

Kaczor.

Igazad van, Rigó, ez is szörnyű melancholicus dolgokat beszél. Ki fogja most azon törni a fejét, hogy még a hazának is szolgáljon? örüljön, ha magának élhet.

Guta.

No ha nem akartok hallgatni, lássátok. Én ezt a tanácsot kívántam adni, legyünk magyar írókká, s csak egy időre is váltsuk fel azon buzgó hazánkfiait, kik a literatura sovány asztala mellett régóta éheznek és szomjuhozna, s részesüljünk a magas dicsőségben, melyet legújabbán Ignác úr magáévá tett, a nélkül, hogy akár eszét, akár ítélő tehetségét legkisebbé is megerőltette, sőt a nélkül, hogy az írói pályára csak valamennyire is elkészült volna. De ha nem tetszik —

Kaczor.

Bizvást leszállhatsz Guta pajtás; terved még szerencsétlenebb mint amaz, s épen tőled könyv- s olvasásgyűlöletől a legváratlanabb. Mit gondolsz? Magyar íróvá, nyelv katonájává lenni könnyű dolog ugyan kezdetnek, de igen kététes kimenetelű. Ha már egész velőapadásig olvastál és irtál, s jó híred illatja, mint a kakukvirágé, körüléd elterjedt, mi könnyen akadhat valami dühös recensensed, ki ezen jó illatú légkört halálos lehetével megrontja, s téged minden írói dicsőségeddel semmivé tesz, vagy, mint a „Jelenkor“ szereti mondani, tönkre sllányít.

Guta.

Mi a manó! hát te azért lovaltál fel, hogy rajtunk nyargalóztasd elménczéségedet? Fel veled a polezra! ott halljuk mit tudsz.

Rigó.

Fel, Kaczor, fel! lássuk hány zsákkal telik.

Kaczor.

Megálljatok. Ti azon a tudós emeleten oly magosan álltatok, hogy az élet alatt homályba tűnt szemeitek előtt, s mi csoda, hogy javaslatok felette bölcs ugyan, de épen azért haszonvehetlen. Azért nehogy végzetlenül menjünk tova, engedjétek meg, hogy mint föld fia az anyaföldön maradjak s bukásaim után ismét erőre jöhessenek. Legelőször is tehát azt kérдем tőletek: házasok vagytok-e?

Rigó.

Mit tartozik ez a dologhoz?

Guta.

Haha! átkozott Kaczorja, bizony eltalálta a bibét. Én nőtlen vagyok, s Rigó már megvallotta, hogy még szabad ember.

Kaczor.

Így tehát én minden hosszú tanakodás helyett azt mondom: Házasodjunk!

Rigó.

Ha valót akarok szólni, elmém régen vajudik ilyféle gondolattal.

Kaczor.

Ha vajudik, hozd el neki az akarás bábáját s azonnal meg is fog születni.

Guta.

A mi engem illet, épen semmi vonzódásom sincs a házas élethez; de barátságból s kedvetekért, Isten neki! én is magházasodom.

Kaczor.

Ez iránt tehát semmi ellenvetés —

Guta.

Csak az, hogy a házasság, gondolatom szerint, igen mindennapi s alrendű dolog, s az által találkozásunkat nevezetessé aligha tehetjük.

Kaczor.

Igen! ha mi is úgy házasodnánk, mint köz lélek szokott; de a mi házasodásunknak bizonyos rend s határnapok szerint kell véghez menni, s ha javaljátok, irott szerződés mellett.

Guta.

Halljuk.

Kaczor.

Ma alkalmasint sok nép fog jőni a város erdejébe, s azért is tegyük meg az első lépést, az az, álljunk el, mindenik külön, bizonyos helyekre lánynézni.

Guta.

Ezt különben is tettük volna; ez helyes.

Kaczor.

Felteszem, hogy fogadott munka lévén, mindenik fog még ma szeretőt választani. Egy hét elég, hogy utána járjon, megismerkedjék, kedvét keresse, s így mához egy hétre azt fogjuk egymásnak jelenteni tartozni, hogy választottunk kegyeiben némi előmenetelt tettünk.

Guta.

Jó.

Rigó.

Az idő egy kissé rövid; de Isten neki.

Kaczor.

A választott leányt egy hét alatt rá kell vennünk, hogy jegyet váltson, s így mához két hétre hármas eljegyzés lesz.

Rigó.

Ez magában igen szép dolog; de kivihetetlennek látszik.

Kaczor.

Oh gyávaság! hát én tanítsalak-e meg, hogy kell az asszonyok szívét ostrommal bevenni? De halljatok tovább. Más két hetet nász-készületekre fordíthatunk, s mához négy hétre úgy kell intéznünk a dolgot, hogy a hármas menyekzőt együtt tánczolhassuk el.

Rigó.

Igen! de hátha a két első hétben eljegyzett szép a másik két hét alatt el talál pártolni?

Guta.

Ez nem megvetendő észrevétel.

Kaczor.

Kicsiny hitűek! akkor hirtelenében másikat fogtok választani.

Guta.

Kaczor! te felséges fiú vagy. Dietum factum! most nines egyéb hátra, mint hogy mindezeket írásba foglalád, aztán aláírjuk; most pedig egyenesen leánylesre menjünk. De egy kérdésem van: az csak nem fog kívántatni, hogy leendő hitvesünkbe szerelmesek is legyünk?

Rigó.

Mentsen Isten!

Kaczor.

Az örök gyalázat volna!

Guta.

No már ezt szeretem, így már lesz belőlünk valami; de ezt is írásba kell foglalni.

Kaczor.

Igen! felírom, hogy a szerződők kötelezik magokat, a szerelmet, hogy az annál tovább tarthasson, törvényes idejére, az az a házasság kezdetére halasztani. Továbbá, hogy tanácskozni ezen szereneseidombra gyűlünk össze.

Rigó.

Az jó.

Kaczor.

S hogy egymást kölcsönösen segíteni fogjuk.

Guta.

Mindent, mindent! de most szót se többet. Én a lánczbidhoz állok, s minden szépség, mely rajta át és visszamegy, vámot fog adni szemimnek. (El.)

Kaczor.

Én a fogadó csarnokába ülök s egy pohár ártatlan tej mellett szerződésünket írásba foglalom s leányokat nézek. (El.)

Rigó.

Én pedig oda megyek, a hol ti nem lesztek. (El.)

Vilma és Lidi (előjönnek).

Vilma.

Lidi! ez iszonyú megbántás. Hallottad-e valaha, hogy asszonyt ily olcsón áruljanak? Ezek a férfiak, ha lovat, de ha csak egy együgyű birkát akarnak is vásárlani, mi nagy készüllettel s mi hosszas tanácskozással fognak hozzá, mennyire kutatják eredetét, nemzetsége fáját, s uram fia, feleséget hármával is négy hét alatt akarnak szerezni.

Lidi.

Jaj! lássa kisasszony, olyan lesz ám a feleség is, a mint utána járnak.

Vilma.

Hallgass.

Lidi.

Ah! azt csak nem fogja kívánni, hogy nemem dolgában ellhagassak?

Vilma.

Hát úgy szólj, mint nemedhez illik.

Lidi.

Azok a esúnya, fertelmes emberek!

Vilma.

Igazad van, Lidi. Ha még is valami különös, válogatott ifjak lettek volna.

Lidi.

Az egyiknek olyan fekete szeme volt, mint a bogár.

Vilma.

Mondd inkább, mint a bor.

Lidi.

Hát bizony bor! mert mi is vihette volna a bornál egyéb ily vakmerőségre. — S a másíknak oly karesú termete volt.

Vilma.

Karesú, de vékony, minden arány nélkül.

Lidi.

Gyertyaszál. Nem kár volna karácson böjttén dió mellett elégetni. — S mit mond a kisasszony a harmadikhoz, kinek oly szép, vagy akarom mondani, nem szép szőke fürtei voltak?

Vilma.

S fürtöknek mondod te azokat?

Lidi.

No bizony! lehetne is lenszöszből fürtöket csinálni. Szerettem volna hajából madzagot sodorni s egy pár seregélyt akasztani rá. — (Félre.) Ah Istenem! csak az enyém volna, megsimogatnám azt a szőke haját, s azt mondanám, selymet illetem meg.

Vilma.

S aztán ha a világ szépségei volnának is, Lidi, nekünk haragudnunk illik.

Lidi.

Ah! biz' azt kellene ám; de tudja kisasszony, hogy a harag a szépségnek árt.

Vilma.

Mit hallok? Rossz, hűségtelen leány! hát te is ellenem esküdtél?

Lidi.

Mentsen Isten! Hisz' én haragszom, úgy haragszom hogy — (Félre.) Nem szánám őket sorra csókolni; mert van-e, a földön szeretetre méltóbb férfi, mint a ki házasodni akar?

Vilma.

Lidi, én egészen el vagyok keserítve, gondolj ki valamit, a mi felvidítson.

Lidi.

Válasszon a kisasszony a három közül egyet, s kettő büntetve lesz.

Vilma.

Balgatag!

Lidi.

Igen! mert mind a hármat csak nem választhatjuk.

Vilma (neheztelve).

Lidi!

Lidi.

Tudja mit, kisasszony? Azt mondják, a boszú édes, s mi fehér népekül szeretjük az édest: álljon rajtok boszút.

Vilma.

Igen, Lidi, én boszút fogok, boszút akarok állani. Vigyázni fogok minden leánykára, ki útjokba esik s megmondom nekik, micsoda pártütést esküdtek gyenge nemünk ellen, s ezennel indulok, hogy őket szemmel tarthassam.

Lidi.

Ah! kedves kisasszony, félek, hogy gyenge nemünkből igen sokan a pártütők részére állanak. S ha én a gazdag, a szép Ligeti Vilma kisasszony volnék, mást gondoltam volna.

Vilma.

Te ma felette bölcs s oly hízkelkedő vagy, mintha férfi volnál. Nos, mit gondoltál volna?

Lidi.

Nem épen rosszat; de azt könnyebb gondolni, mint mondani. Ha én a kisasszony volnék, azon ügyekezném, hogy mind a hárman belém szeressenek.

Vilma.

Lidi! Lidi! szerencse hogy csak ketten vagyunk. Ha tükreimmel még eddig szép frigyben állok is, de ennyi hiúságot egy hajszállal sem tartok kisebb bűnnek, mint épen azon vakmerő elbizottságot, mely imént megbántott.

Lidi.

S ez lesz épen az igazi mérték, melylyel visszamérni kell. Hallja csak kisasszony, ma borús idő van, úgy látszik, kevés nép lesz. A kisasszony mindenik hős leshelyénél elmegy, s ha szemök s izlésök van s csekély személyem sejdítései meg nem esznek, s kisasszony lesz szívök királynéja.

Vilma.

Félek, igen magasra rovod bájaimat.

Lidi.

Hagyja rám a kisasszony. Én mindenütt nyomában fogok járni, s ha szükség lesz reá, el is maradozok, hogy a kérdésekre, melyeket bizonyosan tenni fognak, annak rende s módja szerint, kényesen és rártatósan, sőt vonakodva — de tudni való, hogy szíves-örömet — feleletet adjak. Én leszek a czímer, vagy a felírás az aranyívcs boltja felett s a kisasszony —

Vilma (nevetve).

Természetesen maga az aranyív. Már ez igen is sok szíveség tőled, Lidi, s rút hálátlanság volna ily szép tanácsodat nem követnem. De ha végre is nem úgy üt ki, mint reménylettük?

Lidi.

Ej! ki látta, ütközet előtt a diadal felől kétségbe esni? Menjünk, mert eljár az idő. — Ah!

Vilma.

Mi az, Lidi, tán kigyóra hágtál?

Lidi.

Nem, itt egy nyitott könyv hever a fűben.

Vilma.

Valóban, s amott hús árnyékban fekszik a szegény bűnös, ki olvasása mellett elaludott. Ezt a szerző ugyan szépen megköszönné.

Lidi.

No már ez szép tűz fiatal emberben. Itt egész világ láttára fényes nappal alunni! hagyjuk itt ez álomfészket, hisz úgy megalszik, mint a juhászbunda.

Vilma.

Mint a tej, Lidi. Nézd csak, mily jól illenek setét fürtei fehér arczához.

Lidi (félre).

Bizony még bele szeret. — Kisasszony, ha nem sietünk, egész plánunk oda lesz.

Vilma.

Szeretném tudni, mit olvasott. Hozd ide a könyvet, Lidi.

Lidi.

Igen ám; de ha fölébred.

Vilma (fölv teszi a könyvet s olvas).

Szent Isten! újabb árulás.

Lidi (félre).

No már látom, itt veszünk. Pedig nekem az a szőke jobban tetszett volna.

Vilma.

Halld csak, Lidi, mi szívbántó könyv ez, s minden sora kétszer aláhúzva. (Olvas.)

„Azért, ki józan s boldog lenni vágy,
Az álmadozzék inkább mint szeressen.“

Leány maradjak, ha ennél valaki halálósabb árulást követett el. Szinte szeretném, ha felébredne. Add ide a virágokat, Lidi.

Lidi.

Kisasszony! egészen elfeledi tervünket.

Vilma.

Ne beszélj.

Lidi (félre).

Különös. Előbb az nem tetszett a kisasszonynak, hogy amazok házasodni akarnak! most meg az nem tetszik, hogy ez még csak szeretni sem akar. (Szünet után.) Kisasszonykám! megyünk?

Vilma.

Itt fognak elszórva heverni virágaink. Mit nem képzél majd, ha szemébe tűnnek? De ezt a könyvet szeretném megégetni. Nem úgy! egy ötletem van. Add ide Himfy szerelmeit, Lidi. (Átveszi a könyvet.) Külsejökre hasonlíttanak egymáshoz. Ezt találja itt a magáé helyett. Oh ez felséges dolog lesz, ha komoly, szívfagyasztó oktatások helyett egyszerre szerelmi ábrándozások tengerét találja.

Lidi (föltre).

Már látom, csinyt kell tennem, különben itt veszünk. (Elsikoltja magát.) Ah! átkozom tüskéje! jaj lábam. (Hangai fölébred, Vilma s Lidi ijedve távoznak.)

Hangai.

Mely lágy sikoltás ébreszt álmaimból?
Ugy tetszik egy pityergő asszonyé,
Kinek parányi lábát tüske szúrja?
Mért hág belé. — De Isten! mily zavar!

(Fölveszi a könyvet.)

A drága könyv, e villám-elszedője
Minden szerelmes égi háborúnak,
Ez a szerelmi koppantó, imez
Bölcs mesteremtől, rám maradt örök,
A földre sujtva mint hitvány papucs,
A gaz között hevert. (Körültekint.) Jól látok-e?
Fektem körül virágok hulltak el,
Tán gyenge kézből, érző szív megől,
Hogy ébredésem nyájasabb legyen?
Mit! gyenge kéz? igen: de párka-kéz,
Mely elszakasztja éltünk fonalát;
Érző kebel, hol fúriák dühödnek;
Szelid virág, melyben kigyó sziszeg.
Óh! könyvem azt rég megmondá nekem!
Isten kezéből tisztán jött ki Éva,
S már csalfa volt. A tenger árjai
Azóta oly keserűk sok köny miatt,
És a világnak minden czukrai
Nem édesítik vissza a fanyar kint,
Melyet nemünkbe asszonybűn kevert.
El, el! tovább itt nem mulathatok.
Inkább aluuni, mint szeretve élni,
Ez a tudás, a bölcssek titka ez!

(Vilma s Lidi sietve átmennek a szín egyik felén, s az induló Hangaival találkoznak, Hangai visszadöbben, Vilma s Lidi el.)

Hangai (egyedül).

Szent bölcsesség! ha ilyen asszony is van!
De mit beszélek? nem nézett-e rám,
Mint a ki gúnynyal hí fel bajvívásra,
Hogy megbüntessen asszonygyűlölőt?
Nevetség! engem megbüntetni s ő!
És még is, a szem nem volt hájtalan.
Nem, mint akárhol látni milliót.
Egy kis világ volt abban, egy kis ég,

Hol a dicsőség tartja ünnepét.
De mért lebegtél oly negédesen?
És még is természetben nincs hiba.
Úgy nyúlik az fel, mint szelíd imádság,
Mely ég felé megy tisztán s egyenest.
De mire juték! most könyvem, el ne hagyj!
Add vissza ismét csendes véretem,
S elmémnek békes andalgásait.
Csak most ne hagyj! s aranyba mártalak.

(Felnyitja a könyvet s tovább olvas.)

Téged látlak az egeknek
Magas tiszta kékjében,
Téged látlak a vizeknek
Folydogáló tükrében.

Téged! de kit? mi képtelen beszéd ez?
Úgy tetszik, e részt még nem olvasám;
Pedig különben mindenik szavát,
Minden betűjét ismerem. (Tovább olvas.)

A szerelem indulatját
Minden érzi s táplálja,

Tevegeti áldozatját

S gyönyörködve szolgálja.

Szent érzéketlenség! mily áruság!
Vagy mely varázs váltotta könyvemet?
Visszások minden oktatásai,
S nem várt tanácsa kételkedésbe sujt.

(Össze-vissza forgatja a könyvet s ismét olvas.)

Megláttam őt s kebelemben
Egy tűzforrás fakadott,
S csak hirtelen tetememben
Egészen eláradott.

Nem jártam így életemben —
Az már való! így nem jártam soha!

(Tovább olvas.)

Minden ér megdagadott:
És testemben és lelkemben
Zenebona támadott.

Elvesztem, úgy van! könyvem pártot üt,
És a helyett, hogy csillapítana,
Szerelmet gyújt s lángjával elborít.
Utána! a szép tolvajon boszút
Kell állnom: adja vissza könyvemet,
Vagy adjon vissza engemet magamnak. (El.)

(Városligeti tér.)

Hangai (gondolkodva).

Nem, már tovább utána nem megyek.
Kétszer találkozám s oh gyávaság!
Nem volt csak annyi szívem is, vele
Szót váltanom, vagy hogy köszöntsem őt.
Pedig mi kéj, beszélve látni őt!
Mosolyra nyíló rózsák ajkai,
S beszéde zengő illat árjai,
A szívnek tenger és örvény az észnek,
Melyből szabadulni többé nem lehet.
Hallottam őt, azt mondta: fájdalom!
S a szó fulánkját méz váltotta fel.
S mi édes e szó „fájdalom“ nekem,
Mert ő sóhajtá, ő lehelte ki.
De nem, nem! én még győzve nem vagyok,
Még rajtam áll többé nem látnom őt,
S a sorshatározó kérdés csak ez:
Őt látni vagy nem látni, s ez legyen
Elmélkedésem tárgya e helyen.

Lidi (jő).

Már látom, jobban megy dolgunk, mint hittem volna. Urfiaink oly mozgásba jöttek, mint nagy szélkor az érett gabona: egyiknek sem áll helyén feje. Még evvel a gondolkodó úrral kellene valamit szólnom, de nem férhetek hozzá, mert az a három úr is szüntelen sarkamon van, pedig nem akarnám, hogy körülöttem találkozzanak. Ah! ismét jó valaki!

Rigó (jő).

Szép hugocskám, megálljon egy kicsint.

Lidi.

Bocsásson, én nem vagyok magának huga.

Rigó.

Igen, de bánám is, ha az volna.

Lidi.

Mennem kell.

Rigó.

A többek közt; ki az a szép kisasszony?

Lidi.

A többek közt azt nem szabad tudni. S asszonyom a többek közt is igen gyönyörű kisasszony. (Elszalad.)

Rigó.

Lássa meg az ember, még elméskedik, és nem felel. (Hangaihoz.)
Boesánatot uram; ki az a szép kisasszony, kit előbb kísérni méltóztatott?

Hangai.

Én?

Rigó.

Igen, imént.

Hangai.

Imént?

Rigó.

Szerencsétlen ember!

(Elsiet. Lidi más felől visszajő.)

Lidi.

No most talán beszélhetek vele. — Ihol la! megint egy a jó madarak közül.

Guta (Lidi után siet).

Megállj, te kis fecske! beszédem van veled.

Lidi.

Repülnöm kell. (El.)

Guta.

Átkozott hamis jószág ez a leányféle; utól nem érhetni, ha csak lépre nem száll. De talán ez a savanyú úr mondhatna valamit. (Hangaihoz.)
Uram!

Hangai.

Nos?

Guta (félre).

Mondom evvel gyalog nem lehet beszélni. Már csak utána megyek annak a bőregérnek. (Hangaihoz.) Jó egészséget, uram! (El.)

Hangai.

A mennyi kell, hogy megfúlhas belé.
Már látom, itt sem nyughatom miattok.

Kaczor (jő).

Nem akarnám egyenesen megrohanni, s megvallom, noha fogadott munkára indulok, még sem örömet tennék valami bal lépést. Csak az a lepke lábú szobaleány állana szót, hogy megtudnám kicsoda, hol lakik, A! ihol jön.

Lidi (jö).

Ismét hiába jövök. Micsoda mohóság!

Kaczor (utána).

Angyalom!

Lidi.

Nem hallok. (El.)

Kaczor.

Hát legalább várjon meg. — Oda van, mint a jó gondolat, melyet le nem írnak. De hát ez micsoda bankócsináló itt? Ugy áll, mintha az utolsó betűnél rajta kapták volna. Az ifjú különben esinos; de képtelenül komor. S úgy látszik mintha messziről szépem után láttam volna kullogni. Ha valami jó szerrel kivehetném belőle a titkot.

Hangai (magában).

Mi kémlelődő s untató had ez!

Kaczor.

Városi úr, valami finomúl kellene megszólítani. Kegyed-e vagy Ön? mert mivel magyarnak így illik szólnia; vagy épen önkegyed? de ez már felette sok volna. Igaz, hogy most kegyére igen nagy szükségem van; de az ön függetlenebb, szabad emberhez illő s férfiasabb.

Hangai (félre).

Már látom itt kell hagynom a kamaszt.

Kaczor (Hangaihoz).

Ön nem lenne szives megmondani, ki az a gyönyörű kisasszony, ki (óráját kihúzza) mintegy 8—10 minutom előtt erre általment. Tndja ön, az a setétkék szemű, az a szép?

Hangai (félre).

Oh! szép vagy angyal! szép a rútnak is,
S rád jónak rosznak kívánsága gyúl.

Kaczor (félre).

Én kérdezem, és a fának felel. Csak már el ne vesztettem volna szemem elől; de az a lator komorna egészen kizavart útamból. (Hangaihoz.) Ön jobban láthatta; úgy tetszik, erre ment?

Hangai.

Nem, amarra.

Kaczor.

Mennykőbe is! a víznek, a tó közepébe? (Félre.) Már csak magamnak kell végére járnom. (Hangaihoz.) Uram, kalapja ferdén áll; igazítsa meg! (EL.)

Hangai.

S ilyen majomhad úzi, hajtja őt!
Fűszált s virágot, mellyet lába ért,
S mely büszke lón, hogy őt emelheté,
Ezen gorombák ólom lábai
Tipornak el; mely léget ajka szí,
S melytől pihegnek keble halmái,
Ugyan avval él e csélesap fajzat is,
Azt szíja vulkán melle hámorába,
Hogy rossz dohányfüst- s még rosszabb szavakkal
Megvesztegetve adja vissza majd.
S tán végre őt még birni is reménylik?
Oh! kár a rózsa vad tövisbokornak,
Hítvány csehkőnek drága foglalat,
Gyöngy vak csibének, vércsének galamb,
Hitlennnek egyház, bűnösöknek üdv,
Szarvas bohóknak angyal arczu lány!
Kell látnom őt, ez a véghatárzatom. (EL.)

Vilma utóbb Lidi.

Vilma.

Itt végre bátorságban vagyok. Lidi, Lidi! hála Isten, hogy jósz. Hát hogy vagy, hol jártál, mit végeztél?

Lidi (pihegve jő).

Ah! kisasszony, alig piheghetek!

Vilma.

Mi bajod?

Lidi.

Bajom? oh az elég volt. Azt gondolja kisasszony, oly könnyű a férfiakat rászédni? Dejszen! azoknak is van ám eszök.

Vilma.

Ki milyen, Lidi. Némelyikét tűhegyen be lehetne adni egy fiatal szúnyognak s könnyen elszállana vele.

Lidi.

Igaz. Ezeknél az nem nagy bőségben van, de mesterség volt úgy szólnom velök, hogy egymást észre ne vegyék. Látott volna csak kis-

asszony, olyan voltam, mint a horogra tűzött légy, melyet minden felől halfiak rángatnak. Egyik egy bokornál fogott el, másik csaknem vízbe gázolt utánam, mikor a szigeten jártam, a harmadik meg is akart csókolni; lélek, angyal, fecske, kincs, gyöngy, arany, gyémánt, minden voltam egy negyed óra alatt, s legalább is hat jókora fülemnek kellett volna lenni, hogy mind meghalljam, a mit mondanak, s tizenkét szapora nyelvennek, hogy arra választ is adhassak.

Vilma.

S mi volt sikere nagy vesződésidnek?

Lidi.

A legjobb a mi csak gondolható. Nem akarnék hízkelkedni; de mindnyájan el vannak ragadtatva.

Vilma.

Bohóságoktól.

Lidi.

Fülig szerelmesek a kisasszonyba.

Vilma.

Az nem jó volna, Lidi. A fül nem ritkán ostobaságot jelent, s nekem nem nagy dicséret, ha csak fülökig, az az ostobaságokig szeretnének belém. Miért nem inkább fejtetőig?

Lidi.

Sőt azon is túl. A szerelem lángja összecsapott fejeik fölött s ők egészen el vannak merülve.

Vilma.

Az már veszedelem! De még is mit kérdeztek mindent tőled?

Lidi.

Hát, hogy hol lakik a kisasszony, kicsoda, hogy híják, mi neve?

Vilma.

Hisz a két végső egyet jelent.

Lidi.

Igen bizony! én is azt hittem; de ők másképp tudják ám azt. Hogy híják? annyit tesz nálok: polgár-e, nemes-e, gróf-e, vagy báró? Mi neve? no tudja kisasszony, az annyit tesz tulajdonképen mi neve, azaz hogy Ligeti Vilma.

Vilma.

Ez finom különböztetés. Lidi; de nem gondolnám, hogy nagy okosságban mind ezeket megfejtetted nekik?

Lidi.

Mentsen Isten! Azt is kérdezték: él-e még atyja a kisasszonynak?

Vilma.

S vannak-e férfi testvéreim, osztozom-e velök? nemde?

Lidi.

Oh igen! ilyet is kérdeztek.

Vilma.

S még is oly mód nélkül szerelmesek belém! igazán mód nélkül! De minék e fanyar tépelődés? Megmaradok első gondolatomnál. Sokat adnék érte boldogságból, ha csak valamenyire is tudnám éreztetni velök, mit tesz a gyengébb nemmel megvetőleg bánni. — Lakásomat megmondta nekik?

Lidi.

Meg.

Vilma.

Azt talán nem kellett volna.

Lidi.

Jaj! hiszen nem is úgy mondtam ám meg, a mint van, hanem úgy amint nincs.

Vilma.

Az az, fillentettél.

Lidi.

Félig meddig. Tudja kisasszony, mi a bal szegleten lakunk, s én a jobb szegletet mondtam nekik.

Vilma.

Az öreg Katieza kisasszonyét? Ha nem volna bűn másnak baján örülni, szinte szeretném furcsa ötletedet. Bohó Lidi, hogy jöttél erre a lator gondolatra?

Lidi.

Csak úgy, hogy valamit kellett mondanom, s mivel Katieza kisasszony úgy is mindig könyvekből beszél szerelemről, halálról és házasságról; szereti a furcsa történeteket, s ezen kívül egésznap egyebet nem tesz, hanem sohajt, embereket szól, a férfiakat dicséri, az asszonyok öltözeteit rágalmazza: gondoltam, jó lesz neki egy kis mulatságot szereznem.

Vilma.

Isten neki! már most meg kell rendeléseiden nyugodnom. De minden esetre szemmel tartzuk őket: a többiről majd otthon tanácskozunk. Nincs egyéb újságod?

Lidi (hamisan).

Nincs.

Vilma.

Épen semmi?

Lidi (eszmélést tettetve).

Volna; de elfeledtem.

Vilma (félre).

Szeretném tudni mit csinál könyvemmel az a barna ifjú.

Lidi (félre).

Csak azt várom, hogy arról az alvó ifjúról kérdezősködjék.

Vilma (félre).

Ha Lidit megszólítom iránta, azt fogja hinni, hogy belé szerettem.

Lidi (félre).

A világért nem mondok egy szót is, míg elő nem hozza.

Vilma.

Lidi!

Lidi.

Kisasszony!

Vilma (kedvetlenül).

Menjünk, Lidi.

Lidi (félre).

Ez már mégis sok! Hallgatnék: de kifúrja az oldalamat! Már csak megszánom.

Vilma.

Igaz, te Lidi.

Lidi.

Igen ő —

Vilma.

Az a —

Lidi.

Barna ifju.

Vilma.

Láttad őt?

Lidi.

Igen, de melyiket gondolja a kisasszony?

Vilma.

Oktalan! — (Fölre.) Azt súgja valami, hogy még látni fogom. —
Jer utánam! (El.)

Lidi.

Oktalan? dejszen! tudom én, mit teszek. Kisasszonyom — még ugyan nem merem bizonyosan állítani — de aligha mélyen nem pillantott a barna ifjú szemeibe. Én pedig úgy viseltem magamat mint illik. Neki nem a jobb sarkot mondtam ám; megmondtam a hogy van; mert oly szomorún, de oly igen szomorún állt magában a fal alatt, mintha csak a szélvész törte volna le onnan gyümölcsös ág képében. De most Vilma kisasszony után sietek, s hogy megengeszteljem, egész úton a barna ifjúról beszélgetek neki. (El.)

(Halom.)

Rigó (gondolkodva jő).

A választás megvolna: csak az a baj, hogy kettőn áll a vásár, s nekem, köztünk maradjon, nem igen nagy reménységem van. A leány szép, igen szép és csalogató, de valami van magaviseletében, a mi a legszelídebb reménységet is visszadöbentti s mintha homlokára óriás betűkkel az volna írva: Nem! Átkozott dolog! diák korom óta irtózom a leczkétől s kiszabott munkától, s íme mire jutnék! Ezen fölül, amint hamarjában megeshetett, egy kicsit beté is szerettem, s már most olyan vagyok, mint varjú a száraz ágon: énekem is magam is szomorú. S ha észre veszik rajtam, ments Isten! a világból is kicsufolnak. Mi mennykőt tegyek már most! im jönnek. Nem fog ártani, ha egy kissé megvigyázom őket. Lagalább lesz mihez tartanom magamat. (Elrejtetik.)

Guta (jő s körülnéz).

Senki sincs! szinte szeretem; mert egy kicsit rendbe kell szednem magamat. Én azt hittem, hogy a házasságnak előbb-utóbb meg kellvén lenni, mint a halálnak, majd társaság kedvéért a legnagyobb kéjelemmel, minden szívháborító szenvedély nélkül általesem az egész tréfán, s im a dolog egészen máskép üt ki. Ha most tizedszer nem volnék halálosan szerelmes, azt kellene hinnem, hogy elveszek belé. De jó reménnyel Guta! Róma sem épült fel egy nap, s még minden jól mehet. Lakását már tudjuk, a többi következik. Azonban értődik, hogy társaim előtt jó arcot kell mutatnom, valami olyfélért, mint ki játékban ezeret vesz, de kilencz ezer még zsebében maradt: tehát a tépelődésnek, gondnak, szerelemnek stb. mindössze úgy kell állani a jó kedvhez, mint egy áll a kilenczhez. Hah! Kaczor! jó hogy előbb jöttem, kikémelem, mennyire tartja meg egykedvűségét. Nevetném, ha úgy járt volna mint én. (El.)

Rigó (kitekintve).

Ez is meg van löve.

Kaczor (jö).

Felséges, isteni! s merre asszony él.
Nincs a nagy földön hozzá fogható.
Szent gondolat, hogy házasodni kell!
S oh! boldog én, hogy feltaláltam őt.
Kivel dicsőség volna lenni a
Homok pusztán s a fagynak bércein.

Guta (kitekintve).

Uram Isten! még bizony poétává is lesz. Pedig ez előtt csak annyit értett a költéshez, mint az, ki venni akar és sem pénze nincs, sem hitele hozzá. Diák korában tollkésével a padszélen metélt be magának mértéket, hogy ahhoz szabja verseit, hosszabbat vagy rövidebbet a mint kívántatott, s gondolatjai olyanok voltak mint medvebocs, melyet anyja még ki nem nyalogatott; de ideje hogy csúffá tegyem elpuhulásáért. Nem! még szólni akar. Oh Múzsák! (Visszavonul.)

Rigó (félre).

Még ő csúfolódik!

Kaczor.

Mi szép az angyal! s mily kék, mily öröm,
Olvadni szép szeméből biztatást,
Mely azt jelenti, hogy Kaczor Dezsőnek
Hét vármegyében legszebb hölgye lesz.
Bizonynyal ő szeret, s engem szeret,
Csak engem, a legboldogabb Dezsőt!
S ki lépteit felém igazgatá,
Jó gondolat, vagy Isten lehetett.

Guta (előlép).

Talán háborgatom édes andalgásaiban a boldog, a legboldogabb Dezsőt!

Kaczor.

A! Guta.

Guta.

Igen! a férfiás, a meg nem tántorodott Guta, a ki eszének most is sértetlen birtokában van, s a ki felette szégyenli —

Rigó (kilép).

Hogy maga is épen oly árulást követett el, melyet most elég vakmerőn társának szemére akart vetni.

Guta.

Mi a villám!

Kaczor.

No ez bennünket szépen rajta kapott.

Rigó.

Oh! ti igen becses fiúk vagytok! állhatatosak mint a nádszál, kemény szívűek mint a csirkeölő asszony.

Kaczor.

Elég, Rigó, elég! már megesett. S ez nem is tartozik a főföltételek közé.

Guta.

De ha oda tartozott is, magában csekély hiba s azért kár volna a dolgot abban hagynunk.

Rigó.

Érdemes is veletek valamihez fogni! Tudjátok meg, én most egyenesen a Jelenkorhoz megyek, s vasárnap aztán elolvashatjátok az ujságot. (Indul.)

Guta és Kaczor egymásra néznek.

Guta.

Már most mit csináljunk?

Kaczor.

Ez az ember egészen böszült. De mintha valami maradványt látnék itt a fű közt. — Naplója! (Fölveszi.) „26. Ápril. A város erdejében délután 4 óra 9 minutumkor erősen megszerettem egy fekete, vagy setét-kék szemű leányt.“

Guta.

Haha! No ez már szép érzéketlenség!

Kaczor (után megy).

Hejh Rigó!

Rigó (visszajö).

No mi kell?

Kaczor.

Már mivel éppen útban vagy a Jelenkorhoz, igen szép volna tőled, ha egy fáradsággal ezt is belé iktatnád: vasárnap aztán majd elolvassók a mi benne lesz.

Rigó (megijedve tapogatja zsebeit).

Menyörgő! hisz az én naplóm!

Guta.

Mit mondasz? Ebből egy igen érdekes elbeszélés fog kerekedni.

Kaczor.

Kétség kívül és gyönyörködtető.

Guta.

És furcsa.

Kaczor.

Nem kevésbé mulatságos, mint nevetséges.

Guta.

S épen oly különös mint meglepőleg új.

Kaczor.

Igen! és váratlan.

Rigó (zavarban, félre).

Átkozom! erre épen nem voltam elkészülve. Már nem szabadulhatok. Velők kell czimborálnom, vagy akarok, vagy nem. (*Kaczor, Guta* nevetnek.)

Guta.

Szó a mi szó, *Rigó* pajtás, mi sem vagyunk derekabb emberek, mint te; de ne vedd rossz néven, ha a fegyverrel, melylyel megtámadtál, egy kicsint visszasujtogatunk. De a dologra most. Annyi bizonyos, hogy mindenikünk választott magának, s így az első lépés téve van. Hogy reménységen kívül már egy kissé szerelmesek is vagyunk, az fogadásunk ellen látszik ugyan lenni, de mivel a dolog természetével még sem egészen ellenkezik, megbocsátható, sőt, szabad volna mondanom, örvendetes.

Kaczor.

Ebben igazad van, *Guta*. Szerződésünk ezen czikkelyét hirtelenkedés alkotta; mert nemde a ki csak dohányzik is, szeretni kell neki a dohányt, hogy jó ízűt dohányozhassék? A ki tormás hust akar enni, szeretnie kell azt, hogy jó ízűn ehesse! még a sírásónak is némineműképen szeretnie kell a sirt, hogy jó kedvvel ássa meg. S ezeknél fogva a ki házasodni akar —

Guta.

Szeretnie kell a leányt, kit el akar venni, hogy benne gyönyörködhessék. *Rigó* barátom, úgy van-e?

Rigó.

Kétség kívül. Ti most egy olyan mélyen rejtett valóságot hoztok napvilágra, melyen mind e mai napig senki sem kételkedett.

Kaczor.

Oh! barátom, azt nem lehet mondani. Azonban mi ketten vagyunk s így ezen pontnak a szerződésből ki kell maradni.

Rigó.

Miattam bízvást kimaradhat.

Guta.

Olvasd fel, Kaczor.

Kaczor (írást vesz elő s olvas).

„Mínthogy minden dolog s így a szerelem is, csak bizonyos időig tarthat, s e szerint azon szerelem, melyet az ifjú leendő nője iránt a házasság előtt érez, valóságos vesztegetés, jónak találták a szerződők határozni, hogy nem szerelemből, nem szívből, hanem egyenesen a világos és nyugott ész tanácsa után fognak házasodni, a szerelmi indulatok kifejlődését pedig azon időre halasztani, melyre az a gazdálkodás helyes szabályai szerint tartozik, tudniillik a szent házasság idejére.“

Guta.

Szinte kár ezekért az épületes sorokért; de mivel az ezredes tapasztalást egy másik tapasztalás legújabbban megszegyenítette, ki kell törölni.

Rigó.

Töröltessék ki.

Kaczor.

E szerint már ismét jó rendben volnánk. — Szerelmesek is lehetünk; házasodhatunk is, a nélkül, hogy hitet szegjünk. Mi engem illet, érzem, hogy a legboldogabb halandó leszek. Kedvesem java és szépe mind annak, a mi asszony néven ismeretes.

Guta.

Tagadom. Az a dicsekedés inkább hozzám illenék! de én nem dicsekszem.

Kaczor.

Oh barátom! az én szépemnek oly gyöngyörű kék szemei vannak; de oly gyöngyörűk!

Guta.

Kérem, az enyémei még kékebbek.

Rigó (félre).

Ha enyémmek mondhatnám, minden szem csak pislogó mécs az övéhez képest; de jobb ha hallgatok.

Kaczor.

S az a selyem haj! ah!

Guta.

Kender, kender, Kaczor! ha az enyémet látnád. De ideje, hogy oszoljunk. Ne feledjétek, mához egy hétre itt gyűlünk össze. (Indúl, meg visszajö.) Még egy szót hozzád, Kaczor. Te diák korodban nagy mestere voltál az esti zenéknek, minden a ki szívet akart megindítani kegyetlen imádottjában, hozzád folyamodott, légy oly szíves, ma este tíz órára szeretném szépemet meglepni; különben is a szerződés szerint tartozol segíteni.

Kaczor.

Szent gondolat, mi hódítóbb a jól szerkesztetett esti muzsikánál? Az éj csende önként hallgatásra hívja fel a lelket, akkor megzendülnek az isteni hangok, annak idejében elé áll a hős, s érző szívre talál. — Hanem mi a tartozást illeti, tudod, legelőször magamnak tartozom; a szívességet? légy oly szíves most egyszer nem kívánni. Kiki magáért! Guta pajtás; mához egy hétre bizonyosan látjuk egymást. (E1)

Guta.

Ez menydörgős mohón neki vágat! De igaza van, legelőbb is magunknak tartozunk. Hanem a többek közt Rigó pajtás, neked, mint afféle merengő emberek jó gondolataid vannak; igen leköteleznél, ha néhányat belőlök valami szívrehatóképen versekbe foglalnál számomra.

Rigó.

Sajnálom; gondolataimra most magamnak is szükségem van; a mi a verseket illeti, azokat valaha igen sokat irtam, ha egyszer otthon meglátogatnál —

Guta.

Mennykőt? azt akarnád, hogy hó után szánkázzam? Érdemes is rossz verseidért annyira fáradni!

Rigó.

Már nem tehetek róla, az úgy van.

Guta.

Semmi! még azért megélünk. Isten veled Rigó! jó szerencsét a gondolatokhoz.

Rigó.

Köszönjük.

Guta (mentében).

Ilyen a barátság! addig tart, míg szükségünk nincs reá. Se haj Guta! audaces fortuna juvat! (E1)

Rigó.

Az esti zene nem rossz gondolat. Utána kell látnom, míg az időben tart. (Tárczáját kiveszi s ír.) „Ma tíz óraker muzsikával fogok tisztelkedni Nro . . . a jobb sarkon. NB. a muzsika szivreható legyen!“ (El.)

MÁSODIK FELVONÁS.

(Ligeti háza.)

Vilma, Katicza, Lidi.

Katicza (főlkel).

Ajánlom magamat, édes szép kis barátném.

Lidi.

Irgalom! még csak most kezdi a bucsúzást.

Katicza (megfordulva).

Jó éjszakát. Ne fáraszsza magát angyalom.

Vilma.

Szivesen teszem.

Katicza (megáll).

Ah! hisz azt tudom, hogy szivesen teszi, maga kis angyal. De hiszen mi mindig jó szomszédok voltunk.

Vilma.

Soha sem bántottuk egymást. — Lidi! itt maradj.

Lidi (szomorún).

Istenem!

Katicza.

Soha sem gyűlölködtünk, mint szomszédok szoktak.

Vilma.

Még csak nem is szóltuk meg egymást.

Katicza.

Megszólni? ah lelkem! ki szólhatna magáról egyebet jónál és kedvesnél? Pedig — (súgva) lássa angyalom, az az ármányos rossz világ, azt tartja, hogy emberszóló vagyok, hogy reggeltől estig folyvást rágalmazok, hogy éjtszaka, mikor más jámbor csendesen aluszik, én álomban a holdvilágot is kiperlem szobámból, hogy még az idő sincs békében miattam, hogy az ellen is szüntelen kifogásom van. Ah édesem! pedig én olyan vagyok mint a bárány.

Vilma.

Arról csak a gonosz kételkedhetik.

Katicza.

No lássa, édesem, minő méltatlanság! Múlt héten, csak képzeljék, egész ártatlanságomban megyek a váczai-útczán, s ki jön szemközt? az a nagy debella, Tormádiné, az a felemás szemű; met tudja gyöngyöm, egyik szeme egészen fekete, a másik barna.

Vilma.

Kinek az a derék kapitány férje van?

Katicza.

Volt angyalom, volt! Szörnyűség! Magok azt sem tudják? Pedig már harmad napja, hogy el is temették. Ah édesem! ha tudnák, a mit én tudok; az a derék úr szomorúságában halt meg. Szegény ember azt hitte, hogy kedvese, a híres Czenczi kisasszonyka csak tizenyolcz esztendő, azonban a keresztlevélben huszonnyolcz volt.

Vilma.

Ah! hiszen igen fiatalnak látszott.

Katicza.

Huszonnyolcz, olyan igaz mint hogy itt állok.

Vilma.

Lidi!

Lidi (ki az alatt el akar távozni).

Hiszen itt vagyok.

Katicza.

S a mi nevezetes, mikor legelőször megcsókolták egymást, a kedves asszonyság egyik fogát férje szájában hagyta.

Vilma.

Hogy lehetne az!

Katicza.

Hát ezüstből volt. Az ezüst drága jószág ugyan; de már fognak még is csak jobb a csont. Lássák, édesim senki sem hinné, nekem még minden fogaim megvannak.

Vilma.

Az nagy szerencse.

Katicza.

Igaz, hogy még korán is volna! de a dicsekedés nem illik. Hát jó éjszakát édesem, magának is Lidi. Hanem még egyet; azt akarom mon-

dani, hogy mikor az a szerencsétlen szép úr megtudta, hogy felesége huszonnyolcz esztendő, mindjárt öszülni kezdett; mikor pedig az ezüst fog szájában veszett, azt mondják, egészen elhalt s azóta szavát sem igen vehették. Azt beszélik, hogy megbolondult volna; de azt már nem hiszem, nem hihetem. Ah lelkem, az az úr engem igen tisztelt, mindig cziczájának nevezett. De hogy el ne feledjem, hát képzelje édes barát-ném, a temetés után más napon találkozom ezzel a diága asszonysággal; oly kevélyen járt, de oly kevélyen, hogy húsz lépésnyire semmit sem látott maga előtt. Történetből egy taliga volt útjában, s abban azokkal a hosszú póklábaival megbotlott. Én megsajnálom, minden ismerőseimnél elpanaszlom, hogy Tormádiné a váczi-utczában elesett; (mert, lelkem, bizonyosan elesett volna, ha a taligás meg nem fogja) s uramfia, hogy meghallotta, mindenfelé azt beszélte rólam, hogy rágalmazó vagyok. De semmi. Az Isten megbünteti érte. Jól aludgyék édesem; ajánlom magamat.

Vilma.

Köszönjük a látogatást.

Katicza.

Ah lelkem, higye meg többször jönék, de lehetetlen. Jó éjszakát angyalkám. Aztán el ne feledje, lelkem elolvasni az új könyveket. Mind régi história van bennök. Ah! akkor volt a világ. Egymást ölték a férfiak az asszonyokért: leányokat ragadtak el, tengeren úsztak, vízbe fúltak, meg kiszabadultak. Meglátja, hogy olyat életében nem hallott.

Vilma.

Még ma hozzá fogok az olvasáshoz.

Katicza.

Tegye meg lelkem, tudom nem bánja meg. Mondom —

Vilma (Lidihez titkon).

Lidi, segíts.

Lidi.

Katicza kisasszony! kocsi áll a ház előtt.

Katicza.

Jaj! mennem kell. Alig lép ki az ember a házból, már keresik. Nem sokára látjuk egymást.

Vilma.

Csendes jó éjszakát kívánok.

Katicza.

Szolgája édes szép barátném. (El.)

Vilma (visszajő).

Hát téged mi lelt ma, hogy ilyen álmos vagy?

Lidi.

Ah édes kisasszony, inkább két álló hétig kenyér és víz mellett tollat fosztanék.

Vilma.

Nézze meg az ember! Hát te jobb vagy mint asszonyod?

Lidi.

Valóban a kisasszony túródelme, ha nem országokat, legalább is egy igen jó férjet érdemel.

Vilma.

Szép jutalom. A mely férjhez túródelem kell, az igen jó nem lehet. De már sötétedik, ideje, hogy esti sétánkhoz készüljünk. Úgy mondod, hogy éjjeli muzsikával akarnak megtisztelni.

Lidi.

Okvetlenül.

Vilma.

Ezen nevezetes látományt érdemes lesz közelebbről megtekinteni. Mi le fogunk menni, Lidi; készíts valami oly öltözetet, hogy ránk ne ismerjenek.

Lidi.

Ezer örömmel. Oh ez királyi multság lesz. (Indúl, meg visszajő.) Igen, kisasszony; de hát ha az a könyves úr eljő s nem leszünk itthonn.

Vilma.

Ne legyen rá gondod.

Lidi (félre).

Ne legyen rá gondod? ez azt jelenti, hogy egy valakinek annál nagyobb gondja lesz reá. (El.)

Vilma.

Szeretném tudni, ki írta ezt a könyvet. Szerencse, hogy még nyomtatva nincs, könnyen bepókhálózhatná a világot s légy helyett emberszívet fogna. De a veszedelem talán nem is oly nagy. Hősöm, úgy látszik, az első ostromot már igen érzékenyen vette, s hála Himfy lelkes írójának! hajlandó pogányból keresztény négyéves lenni. Azonban furcsa lenne, ha végre a térítő térítettnek meg! Nem! nem! még annak ideje van. A leány szabadsága különben is csak egy-két évből áll, s a férfiak bálványa, a függetlenség gyenge nemünknek kis időre s csak azért adatik, hogy az alatt megtanuljuk, mint lehessen a ránk jövő rabság óráit tűrhetővé vagy kedvessé tenni. Azonban a könyvcserét valahogy jóvá kell tennem: de most le a szerencsevitézekhez.

(Útca.)

Guta, Kaczor, Rigó (három felől egy időben közelítenek muzsikásokkal).

Kaczor. Csitt! hadd oszoljon szét a csürhe nép.

Várjuk be, míg az éjnek ünnepe
Felváltja a dologtevő napot,
S a szenderítő csend és tiszta bék
Beállanak, hogy meglepessenek
Szelíd zenének múltó hangitól.

Vonuljunk félre, még korán jövünk. (Elvonúl.)

Rigó. Vásár van itt, hogy ennyi nép tolong?

Hátrább barátom, várjunk jobb időt,

Utálok a sok bámuló tanút. (El.)

Guta. Oh Pontius! mely háborgó vidék,

Mit vár az a sok kétlábú teremtes,

Ez a gizgazból összefoltozott had?

Tán csak nem itt a földnek közepe?

De vissza, társak! el ne vesztegessük

Paraszt fülekre a szép zengeményt.

Lesz még idő: hadd menjenek tova. (Elvonúl.)

Kaczor (jö). Hiába! várni nem hagy ösztönöm.

S bár várjuk, nem tágul a gyülevés.

Zendíts fiú! a jó remény nevében.

Rigó (jö). Már hasztalan, hozzá kell kezdenünk.

Elé! elé! a kisedek ablak ott,

Kit hangotoknak üdvözölni kell.

Guta (jö). Pendítsetek! nem várhatok tovább,

S ha majd az ablak táját éritek,

Megállapodjunk; mert ott van, kiért

E hódolásnak áldozatja kél.

(Egyszerre megzendül a háromféle muzsikái kar. *Kaczor, Guta, Rigó* haraggal a közre rohannak.)

Kaczor. Ezer villám! ki csúfolódik itt?

Rigó. Alább a húrt! Én kérдем azt uram,

Ki az ki engem háborgatni mer?

Guta. Ki kezdte itt e hitvány czinczogást?

Rigó. Menjen tovább, kinek más dolga van;

Ne rontsa itt a tiszta levegőt.

Itt én tisztelkedem.

Guta. Meg én.

Kaczor. Meg én.

Én e helyet nem olesón engedem.

Guta. Menjen tovább, ki békeszerető!

Én durvaságot túrni nem szokom.

Rigó. S ez durvaság, uram.

Guta. S ez bántalom,

Melyért ön egykor véres számot ad.

Kaczor. S még véresebbet mindketten nekem.

Csufságokat csak vas törülhet el.

Katicza (kinyitja ablakát). Szent Isten! oh a drága férfitér

Ne folyjon itt e boldog ház előtt.

Ah! lelkeim, ne küzdjetez miattam.

Ezer szívem ha volna, s mind arany,

Nem tartanék csak egyet is magamnak,

Felosztanám mind hármatok között

Oly szent egyenlőn, mint a mérleg oszt.

Midőn középén csillapatban áll.

De ah! ez egy szív vérzik hallani,

Hogy évek által megkímélt erényét

Egyszerre három kérő ostromolja.

Béküljenek! mi szép a békeség!

Ah én elájulok, ha küzdenek.

(Szilaj kaczagás alatt.)

Guta. Huh, mely Sibilla!

Kaczor. Mennyből hulltam-e,

Vagy a nehéz föld szállt alább velem?

Angyalt kerestem, és banyát lelek.

Rigó. Mit átkozottúl bal történet ez!

Katicza. Ah édesim szünjék e háború.

En rendkívül elfültem, olvadok.

Sorsozzanak! s a nyertesé vagyok.

(Ismét kaczag. Lidi egy lámpával átmezy a színén, s azt az egymáshoz közel álló vágytársak szemébe tartja.)

Guta.

Kaczor!

Kaczor.

Te vagy, Guta?

Rigó.

S ti mit kerestek itt?

Guta.

Haha! Rigó! hisz ez már románnak is sok. Mi a magas villám hozott ide benneteket?

Kaczor.

De téged is, Guta! hisz itt az én választottam lakik.

Rigó. Ne dévajkodjatok. Tán tréfa volt,

De annak már elég, vagy tán sok is.

Itt én vagyok honn.

Guta. Nem különben én,

Ím itt a gyémánt, mellyet én ha élek,

Gyűrümbe foglalandok.

- Rigó.* Itt az ág,
Melynek virága csak nekem virít.
- Kaczor.* És itt a tündér, mely leányra vált,
Hogy boldogítson minden más fölött,
De mely nyögés az ott az ablakon?
- Katicza.* Nem hallanak, hajh, a kegyetlenek.
Folyvást szilaj per hangzik fel fülemhez.
Nincs nyugtom, míg közöttük nem leszek:
Különben a vér tengermódra foly. (Behuzódik.)
- Guta.* Hallátok őt? a sárkány mit beszél.
Oh mily soká él nőben a kívánság!
- Kaczor.* Oh vén Saturnus, a te lányod ez,
Fiúk helyett miért el nem nyelted őt?
- Rigó.* Jerünk, jerünk. A nép körülveszen.
Mi vagy csalattunk, vagy megtévedénk.
De most el innen! nincs tanácsra hely.
- Kaczor.* Menjünk!
- Guta.* Sibilla néném! szép jó éjszakát. (El.)

Vilma, Lidi (nevetve jönnek).

Lidi.

Ah! kisasszony, nem angyali multság volt-e ez?

Vilma.

Igen jól megy, Lidi; hála érte a sorsnak és furfangos eszednek. De még nincs vége, s mivel ily jól kezdődik, kedvem jön végig játszani. A szerencsétlenek csaknem egymás hajába kaptak, s muzsikájok éppen oly zavart volt, mint fejők, mely azt kigondolta.

Lidi.

Nem hallotta kisasszony Katicza sohajtásait?

Vilma.

Azt nem hallani! szélalmot lehetett volna velök hajtani. De, Lidi, tudod mit? neked velök találkoznod kell.

Lidi.

Kétségkívül.

Vilma.

S megmondanod igazi szállásomat. Szeretném őket közelebről látni.

Lidi.

Félek, hogy veszedelmesek találnak lenni; mert a férfi közletről mindig veszedelmesebb. A szép szemek csábító forgásai, s még csábítóbb szavak, a szívreható esdeklés, hízogó mondások.

Vilma.

S hozzá az üres, elbizott szív. Nem, Lidi, ezektől nem tartok. Szavaik méze keserű mind a vad méheké, melyek mérges füvekből szedik élelmöket. De mintha jónének.

Lidi.

Katicza kisasszony.

Vilma.

Szegény! darvait keresi, melyek álmából felverték. Menjünk utjából! mert most halálra beszélne. (El.)

Katicza (jö). Megálljatok! jövök, már itt vagyok.

Ah! senki sincs. Vagy álom volt-e ez?

Nem a viláért! nem. Merő valóság,

Mind a mit láttam, hallék és tudok.

Oh szerelem, mely indulat lehetsz te,

Hogy három ifjat felversz ágyaiból,

S téssz bujdosóvá éjnek éjszakáján,

Haragra egymás ellen ingerelsz.

S kiért? ah értem, boldogért!

Oh csillagok! ne nézzetek reám,

Én egy szemérmes félénk lány vagyok.

Vajh! kik lehetnek ők, az édesek?

Az értem égők, értem küzködők?

Ha tudnád szenvedésimet! De fel! gonosz

S rágalmazó az ember. Jaj nekem,

Ha itt találnak, hírem oda lesz.

Fel, álmodozni édes álmokat,

Kiról s miről? ne tudja senki is.

Jó éjszakát ti éj, ti csillagok. (El.)

Vilma, Lidi (jönnek).

Vilma.

Elment. Most már szabadon lélezhetünk. Szent Isten! mi nagy mester az a hiúság! letörli az évszámokat az emlékezet asztaláról s helyetők az ifjú kor bohóképeit rajzolja rá. — De mi ez? nem ablakom alatt zengnek e szelíd esti hangok?

Lidi (félre).

Sőt igen; mert azt mi rendeltük úgy.

Vilma.

Lidi! ha ezt a te árulásod szülte.

Lidi.

Mentsen Isten! Hát oda mindjárt árulás kell, ha valaki szerelmes lesz a kisasszonyba, s lakására talál?

Vilma (télre).

Ő az! közelebb megyek, hogy kihallgassam őt.
(Vilma, Lidi a szin belsejébe vonulnak.)

Hangai (guitárral, énekel).

Ébren van-e, vagy lenyúgott
Az én kedvesem?
S szép álmokba elmerülve
Szúnyad édesen?

Ah! helyette virrogatva
Ébren vagyok én,
Bolygva, lángban, és bilinesen,
Új szerelmemén.

Hajh az elveszett idő! míg
Nem dúlt szerelem;
Hajh keserves nap! mióta
Lángol kebelem.

Az fagy, ez láng; az halál volt
S néma dermedés:
Ez solajból, gyötrelemből
Forró szenvedés.

Szebb, mint érző, ah ki békén
Alszod álmodat,
Párnáidba eltemetve
Boldogságomat:

Ebredj, add meg életemnek.
Mellyet már adál,
A reményt is, díjt vehetnem
Szűd irgalminál.

Hiába! zárt az ablak és siket,
S kietlenül setét. Csak egy sugár,
Csak egy kis nesz sem adja híremül,
Hogy hódolásom elfogadtatik.
Kegyetlen ablak! és te jéghideg.
Forró homokból olvadtott üveg,
Mi bűnért vagytok ellenségeim,
Hogy jelt nem adtok esdeklő szavamra?
De innen többé nem távozhatom:
Lekötve tart őrgondú szerelem. —
Mi édes itt az éjet tölteni,
Hol ő vagyon! mi édes lenni itt,
Hol ő alig túl egy két öl határán,

Dicsőségében minden bájinak,
Ártatlan álmok karján szendereg!
Nem távozom míg a hajnal itt nem ér,
Leülök e padon, kit jótevő kéz
Építe sejtve tán, hogy eljövend
Az éji vándor rajta megpihenni
Az édes kinnak fáradalmitól. (Leül.)

Vilma s Lidi jönnek.

Vilma.

Lidi te! ki lehet az a nyájas ifjú! ki ablakom alatt énekelt, s most ott a padon oly szomorún ül?

Lidi.

Ah a szerencsétlen! Azt inkább a kisasszony szívének kellett volna megjelenteni.

Vilma.

S mi jogod van neked arra, hogy szívem kötelességeit fejtegesd előttem, vagy általában, hogy szívemről csak beszélj is?

Lidi.

Hát nem vagyok-e én a kisasszony titoknoka, s belső dolgainak ministere?

Vilma.

Semmi titoknok s ministerségről nem akarok hallani.

Lidi.

De az Istenért; hiszen szive csak van a kisasszonynak.

Vilma.

Ahhoz neked semmi közöd. Hanem halld, egy tréfa jut eszembe. Mi el fogunk menni azon pad előtt.

Lidi.

Hol amaz úrfi szomorkodik?

Vilma.

S beszélni fogunk Ligeti Vilmáról.

Lidi.

Az a kisasszony maga volna.

Vilma.

Mentsen Isten! úgy fogunk beszélni mintha nem én volnék.

Lidi.

Ah értem! Felette sok szépet és jót fogunk magunkról elmondani, a nélkül, hogy dicsekedők volnánk.

Vilma.

Mi haszontalan csevegés ez megint!

Lidi.

Istenem! hát rosszat beszélünk?

Vilma.

Épen azt. Szívetlen, érzéketlen, rögzött keménységemről fogunk beszélni.

Lidi.

Ah kisasszony! hisz az nem igaz.

Vilma.

Vakmerő!

Lidi.

S aztán az a szép úrfi kétségbe fog esni.

Vilma.

Hallgass. Úgy akarom.

Lidi.

Oh ha méltóztatik parancsolni, én oly kegyetlen dolgokat mondok a kisasszonyról, hogy magunk is elijedünk tőlök.

Vilma.

Reménylem azonban, hogy okosan választod szavaidat, mert a tréfa is csak úgy érdekes, ha némi komolysággal vitetik.

Lidi.

Minden örömmel rajta leszek, hogy oly szépen hazudjak, a mint csak lehet.

Hangai (fölkel).

Mi vándor nép közelg? ah asszonyok!
Ezektől nincs mit tartanom.

Vilma (mintha beszédet folytatna). Valóban,
Ha a derék ifjú, ki érzetít
Imént oly meghatólag zengte el,
Kinek vonásin, még az éjen át is,
Felirva látszik bágyadt szerelem,
Ha sejtené, mily szikla szívre lelt,

S kérlelhetetlen, megbántó negédre,
Ha csak gyanítaná, mily céltalan
Minden törődés s fáradsági gond,
Lebontogatná felvont húrjait,
S a vájta fa keblét, mely oly édesen
Zengő panasznak adta hangjait,
Ezer darabra zúzná, vagy legott a
Mindent emésztő tűzbe hajtáná,
Hogy égjen össze mind azon nyomorral,
Mely a nem kedvelt szeretőre vár.

Lidi.

Igazán, az a Ligeti Vilma kisasszony oly kegyetlen, hogy a cselédek em állják. Minden héten más szobalányt fogad. Most egy Lidi nevezetű an nála, serény, tisztességes jó leány; de alig hiszem, hogy egy hétig megmaradhasson.

Vilma (Lidihez halkán).

Hallgass, bohó! ne olyakat beszélj. Nézd jön-e?

Lidi.

Oh igen! mozgásban van, mint az úrnapi harang.

Hangai (utánok indulva). Mit hallok, Vilma, Vilma hát neve?

Oh angyali Vilma, mind a többiek
A bűnös Éva lányitól születtek;
De téged Isten újan alkotott,
Hogy lennél szebb, dicsőbb, mint minden, a mit
Nőnéven ismer s tisztel a világ.
De kik lehetnek ők? Vagy ismerősei,
Vagy tán kajánok és rágalmazók?
Utánok! lelke szomju hallani
A rosszat is, csak róla szóljanak.
Sajnálom őt. Úgy látszik nem hasonlít

Vilma. A többi férfiakhoz. Csapodár

És állhatatlan mind a férfihad,
S az oldalt, melyből a nő véve van,
Még most is úgy tekint mint jogot
Uralkodásra hű nemünk felett.
De ő szelid s szerelme érzemény,
Nem álombolygás s forró véri láz.
Oh bár tudná, hogy minden indulattal
Búnak vet ágyat, s hosszú gyötrelemnek,
Melyekben ifjúsága elmulik,
S nem fogja tudni, mit tesz a gyönyör.

Hangai (magában). Oh hála! tiszta lélek! szántodért,
Mert én valóban szánandó vagyok.

Lidi.

Ah Istenem! igazán sajnálatra méltó! Bezzeg nem olyan Vilma kisasszony. Haragos, durczás, mérges; az idő nem változóbb, mint szeszélyei. Képzeld csak, kisasszony, tegnap egy kedves kanári madarának mérgében eltörte jobb lábát, mert ruhájával a szabó elkésett.

Vilma (Lidihez boszúsan).

Hazudsz!

Lidi (halkan).

Az Istenért! el ne felejtse kisasszony, hogy most nem Ligeti Vilmaék vagyunk.

Vilma. Igen! de hogy tudsz szólni oly vadat,
Oly képtelent. Nézz vissza, jó-e még?

Lidi.

Úgy látszik, szólni akarna a kisasszonynyal.

Vilma.

Maradj el egy kevéssé. (EL.)

Hangai. Nem hagyhatom! Beszélnem kell veled,
A jégszivűhöz ő legyen vezérem;
S hogy lesz, reményt nyújt érzékeny beszéde. (EL.)

Lidi (félre).

Jön, itt van. Egy kissé hátra kell maradnom; de értődik csak annyira, hogy mindent kihallgathassak. Mentsen Isten! hogy valami tudton nélkül essék, az égbe kiáltana. — De íme Péter jó. Mit keres ez itt? Vajon észre vesz-e?

Császár (jő).

Uraim ide parancsoltak, hogy a muzsika körül holmi szolgálatokat tegyek: s mivel mind a háromnak nem szolgálhatok, legjobb lesz, ha egyiknek sem fogadom szavát. Hogyan is? mindenik azt kívánja, hogy sarkában legyenek. De íme az én tücsköm, az én cicádám! Hol mászkál ez itt? épen jó! Utamban legalább egy csókot kérek tőle, különben is tartozik a titkokért; melyeket tőlem megtudott. — Kegyed itt, szép Lidi!

Lidi (mintha megrezzenne).

Ah Péter! majd elijesztettél!

Császár.

Ne! meg ne ijedjen kegyed. Én vagyok Péter, a kegyed s minden jó szívek Pétere, a ki különösen örvend, hogy kegyedet nem annyira színről színre láthatja mint inkább a kegyed puha kis kacsóit tapinthatja mert lássa kegyed, a setétben inkább tapint az ember mint lát. Hát hogy van kegyed, angyalkám? Mi járatban van kegyed itt a szabad ég alatt ha szabad kérdenem kegyedet?

Lidi.

Oh te majom! hol tanultad már megint ezeket a bohó beszédeket? Ha nem akarod, hogy itt hagyjalak, szólj Isten igazában.

Császár.

Mit hallok? hát te nem akarsz „kegyed“ lenni? Lelked rajta! Aztán, angyalkám, én azt nagy emberektől tanultam ám. Egyik uramhoz egy selyemszavú fiatal ember, meg egy tetemes úr jár látogatóba; öröm hallani, mi finomúl beszélnek egymással. (Utánozva.) „Ah kegyed olyan mint a makk! kegyed kimondhatatlanúl hízik!“ Igaz, hogy néha azután ők is szint úgy összevesznek, mint más becsületes ember! de a kegyed azért pontosan kijár, mint a fizetés. „Kegyed igen goromba!“ mondá egyszer a selyemszavú; „kegyed barom!“ felele a tetemes; „ha valamit nem néznék — monda viszont a selyemszavú — kihengeríteném innen kegyedet mint egy gömböcöt!“ Látod, Lidikém, így van ám az, mikor a világ finomodik.

Lidi.

No nekem elmaradhatsz ilyen finomságokkal. (Kivül kiáltás.) Péter!

Császár.

Hallom; de nem megyek.

Lidi.

Hallod? hínak. Mondd el hamar, mi dolgod velem; mert én is sietek.

Császár.

Hát Lidikém! én bizony csak egy kis csókért esedezném. (Kivül.) Péter!

Császár.

Mordózzom! már nem maradhatok. Nos Lidikém, kapok?

Lidi (mintha nem hallaná.)

Holnap látogass meg, beszédem lesz veled.

Császár.

Igen, lelkem, de én csókolhatnálak ám!

Lidi (mint fölebb).

Aztán, te Péter, el ne árulj uraidnak, hogy ismersz bennünket; mert úgy barátságunknak örökre vége lesz.

Császár.

Én árulnálak el? mit gondolsz! De már most nem állhatom, hogy meg ne csókoljalak. (Kivül közel kiáltás hallik.)

Péter!

Császár.

Üvölts, üvölts! hogy megfakadj belé! Már menni kell. Lidikém holnapig Isten veled. (El.)

Lidi.

Jó éjszakát. — Szegény Péter, ennek is meggyült a baja. De éper jól hozta a sors, hogy ő szolgál mind a három úrnál: tőle kitudom minder mozgásaikat. De most kisasszonyom után kell sietnem. (Menni akar.)

Kaczor, Guta, Rigó (jönek).

Kaczor.

Megállj, ha azt a csirke-életedet szereted, megállj. (Lidi futni akar Rigóval találkozik.)

Rigó.

Megállj! (Lidi másfelé akar szabadúlni s Guta áll elébe).

Guta.

Megállj! ne motszanj.

Lidi.

Ah az úrfiak! bizony majd megijedtem.

Kaczor.

Hát, pipiske! így kellett bennünket rászedned?

Lidi.

Én rászedni!

Guta.

Így kellett bennünket ahhoz a süvöltő vén sárkányhoz bolondítanod?

Lidi.

Én bolondítani!

Rigó.

Felelj meg érte, hogy mertél bennünket jégre vinni?

Lidi.

Én jégre vinni!

Kaczor.

Úgy úgy! adj számot, ne tátogasd azt a harscsa-szádat.

Lidi (boszankodva).

Harscsa-számat! Kövesse meg magát az úrfi, nékem csak épen akkora szám van, a mekkora kell, tudja? sem kisebb, sem nagyobb. Még harscsa-számat! ha az úrfi szebbet nem tanult az iskolában, evvel jobb el sem kezdette volna. Lássa meg az ember! (Sirni kezd.) Harscsa-szám! Nekem azt férfi még sohase mondotta. (Menni akar.)

Guta.

Hohó! nem oda Buda. Itt marad a leányasszony. Adjon nekünk számot, mért tett bennünket lóvá.

Lidi (sirva).

Hát mért lettek lóvá? én tündér nem vagyok, aztán nekem nincs harcsa-szám!

Rigó.

Nem arról van a szó.

Lidi.

De arról van.

Kaczor.

No nem arról van szó. Én pontyot akartam mondani, annak elég kis szája van. Hanem most az a kérdés, miért igazítottál bennünket ide a jobb sarokhoz, hol ez a vén Sibilla lakik?

Lidi.

Hát én a jobb sarokhoz igazítottam magokat?

Guta és Rigó.

Igen! Igen!

Lidi.

Aztán igazán a jobb sarkot mondtam volna!

Mindnyájan.

Minden bizonynyal.

Lidi.

No úgy véghetetlen nagyot hibáztam, vagy az úrfiak értettek rosszúl. Hiszen a bal sarokra kellett volna menni.

Rigó.

Úgy rémlik, mintha csakugyan a bal sarkot mondta volna.

Guta (gondolkodva).

Harczháború! aligha nem a bal sarkot mondta ám.

Kaczor.

Már bizonyos! a bal sarkot mondta. Oh én birka!

Rigó.

Oh én ló!

Guta.

Oh én szamár!

Lidi.

No lássák! (Sírva.) Aztán még is nekem van harsa — szám, úgy-e? Ez a köszönet, hogy az ember igazat beszél.

Kaczor.

No no! hiszen mondtam már, hogy az nem úgy volt gondolva. Hiszen te oly csinos egy darab vászoncseléd vagy, a milyen csak lehet; hanem azok a szemeid átkozott hamisak. Azért is mielőtt megválnánk, igen szeretnék meggyőződni őszinteségedről. Először is tehát, hogy hiják kisasszonyodat?

Lidi (durczásan).

Ligeti Vilma.

Guta.

Gyönyörű név.

Rigó.

Szegről végről tán atyafiság.

Kaczor.

A név oly szép, mint asszonya. Hanem mint győződhetünk meg arról, hogy itt a bal sarkon lakik? hé!

Lidi.

Hát csak úgy, hogy kérdezzék meg a házmestert. Épen most nyit kaput valakinek.

Kaczor.

Jól van; megkérdezem, de addig el ne bocsássátok. (El.)

Guta, Rigó.

Megfogjuk. (Két felől karon fogják.)

Rigó (súgva).

Hát magát hogy hiják, angyalom?

Lidi.

Lidi, szolgálatjára.

Guta (súgva).

Mi neved, babám?

Lidi.

Lidi.

Rigó (pénzt nyom a markába, súgva).

Aztán, lelkecském, segítségemre legyen.

Lidi.

Minden bizonynyal. (A pénzt megtekintve.) Ez fősvény úr; csak egy pár rossz czipőre való.

Guta (szinte úgy).

Ha hiven szolgálász, ezután is jó barátok leszünk.

Lidi.

Lekötelezett szolgálója. — Ez már szebben hangzik.

Kaczor (jö).

Minden úgy van! Hanem leány —

Lidi.

Ah bocsássanak! hisz már mennem kell. A kisasszonyuk orvos-
ságot viszek.

Rigó.

Mit mondasz!

Guta.

Hát beteg?

Kaczor.

Orvosságot?

Rigó.

Oh hogy én az a betegség lehetnék!

Guta.

Oh hogy én az a gyógyszer lehetnék!

Kaczor.

S hogy én mindkettőtököt pokolba verhetnélek.

Guta, Rigó.

Hóh frater! ez nem a szerződés szerint volna.

Kaczor.

Sőt inkább! Csak nem kívánjátok, hogy örökké beteg legyen s
orvosságot igyék?

Lidi (magában).

Most tán szabadulhatok.

Kaczor.

De megállj! mi baja asszonyodnak?

Lidi.

Ah azt nehéz megmondani! A kőszívűség ellen akar bevenni.

Mindnyójan.

Kőszívűség ellen!

Lidi.

Igen! de ha nem bocsátanak, úgy soha meg nem gyógyúl.

Guta.

Hát mért nem szóltál mindjárt?

Lidi.

Megijedtem!

Kaczor.

Szegény liba te! Hanem, leány, mikor beszélhetünk veled? Mondd meg, különben nem szabadúlsz.

Rigó, Guta.

Nem! addig nem szabadúlsz.

Lidi.

Mikor? hadd lássuk, holnap a város erdejében.

Kaczor.

Délután?

Lidi.

Igen.

Kaczor.

Jó, felséges, mink is ott leszünk.

Lidi.

Ajánlom magamat az úrfiaknak.

Guta.

Aztán el ne maradj!

Kaczor.

Ne ám! (Titkon.) S ha részemre dolgozol, én jó urad leszek.

Lidi.

Arany! — kész szolgálója. — Ez hamis egy úr. (El.)

Rigó (Gutához).

Az átkozott, meg akarja vesztegetni.

Guta.

Valósággal! az nem igazság.

Rigó.

Épen nem!

Kaczor.

Nos? úgy tetszik, tisztába volnánk.

Guta.

Átkozott tisztában! Mindhárman egyet szeretünk.

Rigó.

S mi több, egyik sem reménylhet!

Kaczor.

Oh az még ezután válik el. Hanem mitevők legyünk most?

Guta.

Azt senki voltaképen meg nem mondhatja.

Kaczor.

Valóságos öregbirói felelet.

Rigó.

Nem szinte; mert ez annyit tesz, hogy a dolog igen nyomós, s mivel az, azt itt el nem végezhetjük, hanem a szerencse-dombra vele s holnap ott vitassuk meg.

Guta.

Bölcsen. A szerencse-dombra!

Kaczor.

Abban maradjunk hát! holnap délután a szerencse-dombra gyülekezünk.

S te addig, alvóm! szépet álmodozzál!

Kaczor szerelme olthatatlan ég!

Rigó. Jó éjszakát, szelíd felvirradást,

Oh vajha álmod képeket mutassa,

S szoktassa hozzá kegyre szívedet.

Guta. Jó éjszakát s jó álmokat neked.

Ah ágyamon holtként fekvendem én,

Mert lelkem ott ül lágy párnáidon,

S szép lábaidnál tölti éjjelét. (El.)

Hangai, Vilma (jőnek).

Hangai. Ne mondja, oh, csak azt ne mondja ön!

Ha már kegyes volt szánni szenvedőt,

S részvéttel szóra bátorítani,

Ne tegye pártütővé ellene

Az egy reményt, melytől még élte függ.

Mely földeríti a setét jövőndőt.

Vilma. Sajnálom önt. E forró szenvedély,
A hú ragaszkodás, mely nem szokott
Betegség férfiaknál, szebb jutalmat,
Szelídebb gyógyszert érdemelne, mint
Én nyujthatok. S bár elsőbb szavaim
Nem voltak mondva önt búsítani,
Sőt nem, hogy azokat még hallja is ;
De már megesve, mit nem óhaték,
Tudtára jutva, hogy reménye füst,
Mely égnek indult, s végre is csak a
Nehéz kietlen föld színén enyészik :
Mind ezt kimondva egyszer, mint valót,
Bocsásson meg, ha vissza nem vonom,
Nem vonhatom.

Hangai. S én még sem csüggedek.
Bocsássa meg nagyon hú érzetimnek,
Hogy kétkedem, s természet-ellenit
Felőle még most hinni nem tudok.
Mert hátha mind ez tévedt pusztá hír,
Mely a világot csalni költetett ?
S tán a hidegség csak külső palást,
De melly alatt jó s érző szív dobog ?
Ijesztő, lám, ha zajg, a tenger is,
De csendes mélyén drága gyöngy terem.

Vilma. Hiú remény ! Hisz én ismérlem őt,
Az érzéketlent. Egykorú velem.
Együtt aluttuk pólyánk éveit,
Együtt a bölcső biztos szenderét ;
Együtt szívók az éltető tejet ;
Együtt játsztunk, együtt tanulgatánk.
Úgy ismerem mint szinte magamat.
Nekem legelső gondolatjai,
Legtitkosb érzeménye nem titok :
Lelkében mint tükörben olvasok ;
De ott remény nincs, nincsen szenvedély,
A férfigyűlölést kivéve, mely
Márvány szívébe véste fel magát,
Hogy visszaintsen minden hódolót.

Hangai. Oh, mért oroz hát annyi bájít magára !
De meg ne sértse őtet semmi szórn,
Még szíve most érzéktelen lehet,
De mind ez nagy szerencse tán nekem.
Még nem szeret, s így hátra van szeretnie,
Szeretni engem tán, hív hódolót.
Oh semmi nincs, mit meg nem győz idő.
Lassan de folyvást folydogál az ér,

S végtére messze tengerekbe jut.
 Lassan de folyvást lenge szél ha fú,
 Nehéz hajókat új világba hajt.
 Lassan de folyvást csepp ha hull alá,
 Kivájjá még a rögzött szirtet is.
 Magát az égnek ajtaját kinyitják,
 Ha tartós buzgalommal zörgetünk.
 Ily díjat várok én hűségemért.
 Legyen negéde jég, haragja tőr,
 A jég felolvad tűz sugárinál,
 S tőr állandóság pajzsán megtörik ;
 S kiszenvedett én győzők végre is,
 S hosszas de édes kínú szomj után
 Az égi kéjnek kelyhéből iszom.
 Ön kétli azt? oh szóljon, mit tanácsol?

Vilma. Ha álom boldogítja, álmodozzék.

Hangai. S ez mind csak álom volna hát?

Vilma.

Merő

És puszta álom, pusztább semminél
 S ártalmasabb ; mert vért, velőt apaszt,
 Viharban kétség tengerén vitorláz,
 És örülés a rév, a hol kiköt.

Hangai. Mit hallok? már is félőrült vagyok.

Oh angyal, a ki részvevő kegyelmét
 Mint ismeretlen árasztotta rám,
 Szánjon meg, mondja, szóljon, mit tegyek.

Vilma (félre). Ha nem szeretném, szánnom kellene :

De oh a férfi esalfa, míg mozog ;
 Álljon tüzet, ha szíve színarany. (Hangaihozz.)
 Mondjon le róla!

Hangai. Én lemondani?

Jól értem önt? én és lemondani,
 S ő róla? oh e három gondolat
 Megsemmisíti még a létet is.
 Hideg lemondás! tégedet heted nap
 A nagy teremtés ellensége gondolt,
 Miattad agg és romlik a világ ;
 S ha végre összehamvadand, lemondás
 A rettentő szó, mely a puszta ürben
 Végetlen végig mennydörögni fog.
 Ön, szép, kisasszony, volt-e már szerelmes?

Vilma. S ha voltam és ha volnék?

Hangai.

Ah, nem ugy!

Bocsánatot, fejem, keblem zavart.
 Azt kérdezém, nem szenvedett-e már
 Balúl viszonzott szerelem miatt?

Vilma. Nem látom a czélt, melyre ön vadász.

Hangai. Csak az, hogy a ki képzelhet lemondást,
Az a szerelmet még nem ismeré.

Vilma. Jobb, illetetlen hagynók ezt a hírt,
Mert rezzenése fájdalomra peng.
De már ha ennyit mondék, hulljon el
Érzelmeimről a titoklepel.
Én is szerettem s boldog nem valék.

Hangai. Hát ő is szenved! oh szelid kebel,
Mi kéj benézni fájó titkaidba.

Vilma. Szerelmem, mint vadonnak csermelye,
Köny és panasznak néma árja, folyt,
Nem látva és nem szánva senkitől,
Míg a keservek tengerébe fült.

Hangai. Oh angyal! áldva légy e vallomásért,
Mely bár busító, túrni megtanít.
Oh mért az ádáz, a ki kellemeivel
Lekötve tart, nem ily nemes szívü.
Oh, mért alakját rád nem adhatom,
Dús lelkedet fel nem ruházhatom.
A tündér bájjal, melynek rahja lettem,
Hogy bírhatnálak százszor boldog én,
Mint lelki s testi díszek összeségét!

Vilma. Uram, feledi, hogy én is nő vagyok.
S ki mondta azt, hogy nálam Vilma szebb,
Hogy a cserére rá is állanék?
Ez gúny, uram, s nem vártam volna öntől,
Kinek lesujtott lelkén szánakoztam,
Hogy kellemimben kételkedni mer.
De tudja meg, Vilmája bár minő is,
Ha szép, csak oly szép, milyen én vagyok.

Hangai. Bocsánat, ah bocsánat, szép kisasszony,
Ha szenvedélyem bántót mondatott;
Az nem szívemből, nem jött érzetemből,
Mely háladatnál nem tud egyebet.
Ki kétlené, hogy a kit ennyi jóság
S léleknesség kincse gazdagít,
Az testi kellemekben szinte dús?
Ki kétlené vonzónak a szemet,
S kedvesnek a viritó arczokat,
Melyekben ifju s nyájas lélek ül?
Ön, bátor arczát fátyol s éj födi,
Hitem szerint a nők dicsőbbike.
De ah! nekem nincs több szép mint csak ő,
Csak az becses, mi ő hozzá hasonlít;
A kellemek mértékét róla vettem,

És avval mérek, ahhoz illetem
Mind azt, mi kellő, drága és imádott.
Ah! hozzá nincs hasonló, párja nincs;
Sok volna kettő oly magas remékből:
Az a világot ketté osztaná,
És pártharagban ölné el fáját.

Vilma (félre). Irigyeném, ha másnak mondaná.
De lelkem! állj őrt, ellenséged üz,
Hatalmasabb, mint hittem, hogy lehet. (Hangaihoz.)
E hév, uram, bár bántó is lehetne,
Becsületére s mentségére van.
Én megbocsátok a dicséretért,
Bár azt csapongó túlságnak hiszem,
(Ennél kevesebet asszony nem tehet,
Midőn előtte más szépet dicsérnek).
De már ha szenvedélye ily konok
És változatlan, számoljon reám.
A mit barátság, régi ismeretség
Foghatnak Vilmán, szívből megteszem.
S bár nincs reményem meglágyítani őt,
El nem mulasztom tenni, mit fogadtam.
És most —

Hangai. Ne még, ne hagyjon engem el;
Most kezdek élni, most születtem újra;
Oh hagyja zengni még e szózatot,
Melynek hitemmé váltak hangjai.

Vilma. Nem késhetem. Társakkal indulék,
S már eddig váraкоznak; menni kell.

Hangai. Ah! hagyja hát csak azt az egy reményt,
Hogy egykor még ez arcot láthatom,
Ezt a legtisztább lélek tükörét,
Melyet kajánúl most az éj főd el.

Vilma. Csekély dolog, de meg nem adhatom.
Mit szólna Vilma hozzá? s kelle-e az,
Hogy testiképen lássuk jótevőnket,
Kit lelke művén már megismerénk?
Jaj annak, a ki lelki szép után
Indúlva, testi bájra nem talált,
Az kincset veszt el, lelke jobb hitét.
S aztán, uram, mi már megalkuvánk,
Azt mondta ön, hogy Vilma pártalan,
Hogy oly remek szép nincs több a világon,
S másodszer ezt nem illik hallanom.

Hangai. Oh hát nevét, csak azt a szép nevet,
Hogy hű szívembe zárjam, mondja meg,
Hogy annyi közt egy kedves szóm legyen,

Melyhez remény és hálám kötve van,
A mely kimondva némává teend
Minden nehéz és bús tartalmu szót.

Vilma. Ismét csekélység s meg nem adhatom.

Tanácsom az : kémlelje Vilma szívét,
Ismerje meg, s ha lassanként szelídül,
Ha engedékeny hódolásinak,
S ha végre tán, miről én kétkedem,
Kivánt ezéjához jutna, tudja meg,
Hogy mind azokban munkás én valék ;
Megemlékezzék akkor rólam is,
S ez minden a mit elfogadhatok.
De most, ha kérnem biztosan szabad,
Hagyjon magamra s kérdezetlenül.
De még egyet. Ha ön véletlenül
Vilmával összejönni vágyna, holnap
Együtt fogunk sétálni délután,
A város erdejében. Én leszek
Ismertetőjök. S ott kívánatát
Tán teljesítem. Isten áldja önt. (El.)

Hangai. Oh tiszta lélek, áldott női szív! —

Most mit tegyek ? határozatlanúl
E pártütő szív két szép közt haboz.
Ott áll amaz, bálványúl a világnak,
Gyönyörre jegyzett, csábító alakban,
De lelke képét fátyol leplezi ;
Itt áll e másik, lelke tündökölve,
Mint a dicső nap, ah, de földi szemnek
Fátyol borítja külső díszeit.
S én balgatag, ki nem tanultam át
Szerelmek iskoláját, most bolyongva,
Csüggedve járok tömkelegjein.
De nem ! tanácsa legyen a vezér.
Legelső gondom Vilmához bejutni,
S kikémlelem, szép külsejébe mily
Lélek szorúlt ; a második, kitudni
E fátyolok titkának bájszövjét,
S látnom, mi testet vón szép lelke fel.
Erő, ne hagyj el, légy kalauz ! remény !

HARMADIK FELVONÁS.

(Halom.)

Kaczor, Guta, Rigó (gondolkodva járnak fel s alá).

Rigó.

Az nem volna rossz gondolat.

Guta.

Kitaláltam! Abban maradok.

(Guta és Rigó merengések közben összeütköznek s egymás kalapját leverik.)

Guta.

Hohó, mennykőbe is! a kalapom.

Rigó (hökölve).

Millióm! ez rossz jel. A kalap az enyém.

Guta.

Igen! de hol van hát?

(Midőn mindketten körülbámulnak, Kaczor jö a két kalappal.)

Kaczor.

No ti szépen elméláztatok. Leverik uram fia egymás kalapját s lábam elébe gördül mind a kettő; mi azt jelenti, szerencsétek az enyéme-
nek meghajol.

Guta.

Igaz! ez kis ügyetlenség volt; de te kalapjainkat fölemelted.

Rigó.

S ez szolgálatot jelent.

Kaczor.

Vegyétek, vagy tököt ültetek belé.

Guta.

Hanemha fejedbe tennéd. Ide vele. (Fölteszi.) Huh beh ferde jószág!
ez tudós fejre való.

Rigó (Fölteszi a másikat, melybe feje elmerül).

Segítség! (Nagy nehezen kihúzza fejéből.) Átkozott cinkefogója!

Guta.

Nono! csak nem lehet mindennek olyan eseresnye-mag feje, mint
neked! Add ide!

(Eleserélik a kalapot.)

Rigó.

Soha! embernek akkora fej!

Kaczor.

Ne kötődjeteK. Az idő eljár, a hét muldógál, s még úgy szólván, mire sem mentünk.

Guta.

Sőt kevesebbre a semminél.

Rigó.

Jól mondod; ha azt a fatalis szépséget meg nem látjuk, sokkal jobban állnának dolgaink.

Kaczor.

Se baj! minek ide a sopánkodás! Nem kezdhetjük-e az egész dolgot újra?

Guta és Rigó.

Miért ne?

Kaczor (bizodalmasan).

Kiüönbén is, köztünk maradjon, az a mi Dianánk nem valami ritka madár.

Rigó (hamisan).

Épen nem.

Guta.

Csakhogy épen leány. Mindennapi jószág.

Kaczor.

S úgy vettem észre, festi magát. (Félre). Vajha elhinnék, hogy őket nyakamról lerázhatnám.

Rigó.

Az könnyen meglehet. De mi több, egyik válla magasabb, mint a másik. (Félre.) Oh bár elhinnék!

Guta.

Mit mondasz? (Magában.) Oh a szamarak! ha tyúkszemeikkel néznének, nem lehetne rosszabúl látniok. Festi magát! válla emeltebb! De jól van, egy húrt kell velök pendítenem. (Fenn.) Szó a mi szó, barátim! én is vettem hibáját észre; bal szeme, úgy látszik tetemesen kisebb a másiknál.

Kaczor.

Tudod mit, Guta pajtás! te e szerint lemondhatnál róla, s mást kereshetnél.

Rigó.

Igen, igen! mondj le róla, Guta.

Guta.

Én?! oh, úgy nem játszunk.

Kaczor.

Igen! de egyik szeme kisebb mint a másik.

Guta.

Oh, az nem baj! sőt épen úgy kell lennie. Nagyobb szemével szép tulajdonaimat fogja látni, a kisebbel gyengeségeimet, s így erényeim és hibáim mindenkor kedvező arányban fognak előtte állani. De mivel úgy sürgetsz, nem látom át, miért te le nem mondasz róla, Kaczor?

Rigó.

Igazság! Kaczor, illő, hogy te mondj le róla.

Guta.

Mondj te, s kettőnknek könnyebbé teszed az alkut.

Kaczor.

Én?

Rigó.

Igen, igen! hiszen mondád, festi magát.

Kaczor.

Oh, halljátok, a festés magában a nemesb művészetekhez tartozik; különben pedig asszonyoknál sem rossz találmány a festék. Ha király volnék, mind krétával iratnám be arcaikat, hogy a férj az idegen száj csókját rajtok megismerné.

Rigó (félre).

Ez szilaj bolond.

Guta (félre).

Valóságos örült!

Rigó.

De lásd, Kaczor! ha a barátság szent volna — üted —

Kaczor.

Nem akarok barátságról hallani. S ha merem kérdezni a barátság ügyvédét, miért te le nem mondasz kedvünkért? Mi ketten a dolgot könnyen tisztába hoznók.

Guta.

Úgy van, Rigó! ha igazi bajtárs vagy, le kell róla mondanod. Különben is egyik válla magasabb, mint észrevevéd.

Rigó.

Csekélység! az alacsonyabb vállat banknótákkal fel lehet csapatni.

Kaczor.

Tehát csak nem mondasz le róla?

Rigó.

Semmi esetre!

Kaczor (Gutához).

S te sem?

Guta.

Eszemben sincs.

Kaczor.

S én természetes hogy nem. Ki is mondhatna le a dicső — (félre)
de nem árurom el magamat.

Guta.

Oh a kis tündér! Dehogy hagynám őt el akárki barátságáért, nem egy monostor barátért!

Rigó.

Én őt soha, de soha el nem hagyom.

Kaczor.

E szerint tanácskozásunk nem igen messze haladt.

Guta.

Sőt igen! nyilvánosságra jött, hogy —

Rigó.

Mind a hárman szerelmesek vagyunk belé, következőleg —

Kaczor.

Hogy mind a hármunké lesz.

Guta.

Úgy van! — Vagy a tatárba is! nem úgy van.

Rigó.

Ohó! annak ellene mondanék.

Kaczor.

No én hát nem értelek, vagy rosszul tanultam a logikát. Hát ha egyik sem akar róla lemondani?

Guta.

Akkor —

Kaczor.

Nos?

Rigó.

Tehát?

Guta.

Tehát azé legyen, a ki a leánynak leginkább megtetszik. Ostromoljuk mind hárman, s a ki szerencsésebb, azé a diadal.

Kaczor.

Ez mind igen szépen és okosan van mondva; de a szerződés?

Guta.

Már szerződés ide, szerződés amoda! én nem látok más menekedést. (Féltre.) Hiszen ezek közül csak nem fog választani, ha szeme van!

Rigó (féltre).

Hát ha én tetszem meg neki?

Kaczor (féltre).

A leány bizonyosan engem választ. (Fenn.) Tudjátok mit? Általátom, hogy egyéb kigázolás nincs, mint ha a dolgot szerencsére hagyjuk; a mi a szerződést illeti, már egyik pontjában módosítást szenvedett, miért ne a többiben is?

Rigó, Guta.

Igazság! ide vele!

Kaczor.

Itt van, 4. pont: Négy hét múlva bármás menyekző lesz. Ez tehát újabb végzésünk szerint kimarad.

Rigó.

Töröld ki.

Guta.

Ki kell törölni.

Kaczor.

A törlés megvolna. De egy aggodalom bánt. Minél tovább haladunk az időben, szerződésünk mindinkább fogy és vékonyodik. Tartok tőle, hogy utóbb úgy összezsugorodik, mint a szalonna bőrke a tűzön.

Guta.

Igaz! az kurucz dolog. Lelkemre mondom; épen nem tudom, mit kellene ezen veszedelmes zsugorodás ellen elkövetni.

Rigó.

Azon könnyű segíteni. Tegyük helyébe egy új czikkelyt, tudniillik ezt: a három menyekző helyett, úgy hozván magával a sors, egy főg tartani.

Kaczor.

Értődvén, hogy kinek a szerenese kedvezend, azt a más kettő szóval és tettel segíteni köteles.

Guta.

Jó. Föl kell jegyezni.

Kaczor.

E szerint a mai gyűlésnek vége. Tudniillik kiki lásson dolgához.

Guta.

Vígan barátim! Ha mindnyájan feleséget nem viszünk is haza; de egy lakodalmat olyat ütünk, hogy hét ország látta mását.

Rigó (félre).

Én jót reménylek, mert igaz szivem
Jót érdemel; szerencse! el ne hagyj!

Guta (félre).

E két bivalent én rászedem bizonynyal,
S aztán busúljon, a ki rá szorúlt.

Kaczor (félre).

Csak rajta! majd az epret én szedem,
S koplalni fogtok vendégségimen. (E1.)

Vilma és Lidi jönnek.

Lidi.

Már elmentek. Bízvást kijöhet kisasszony.

Vilma.

Elmentek? Hála Isten! ha tovább maradnak, végtére egy porcikám sem maradt volna ép. Még hajam szálai is görbébbek lennének mint egyéb leányokéi.

Lidi.

Igazán! ezek goromba úrfiak. Már én is kezdek haragunni rájuk.

Vilma.

Csak most? Azt előbb illik vala kezdened. De tréfa nélkül, Lidi, nézz meg engem jól.

Lidi.

Mi jut eszébe a kisasszonynak?

Vilma.

No csak te nézz.

Lidi.

Istenem! hisz én már annyiszor megnéztem a kisasszonyt.

Vilma.

De nem úgy! most neked birói szemmel kell rám tekintened.
(Megfordul előtte.) S hogy találsz? Hát egyik vállam csakugyan magasabb volna?

Lidi.

Ah! hogy ügyelhet olyanra. Csúfság férfinak olyat kigondolni.

Vilma.

S egyik szemem kisebb?

Lidi.

Azért boszút kell állani.

Vilma.

S festem magamat!

Lidi.

Igen! de saját s oly becsületes vérével, milyen nekik egész nemzetségökben sincs.

Vilma.

Hagyján! Lidi. Minthogy szépségem ellen voltak vakmerők pártot ütni, s e szerint asszonyfelségbántás bűnébe estek, úgy hiszem, van jogom elégtételt venni. S azt venni fogok.

Lidi.

Vegyünk is! már ez kiállhatatlan. Az én kisasszonyomat így meggyalázni!

Vilma.

Szándékok, mint hallók, házunkkal ismeretségbe jöni. S' ezt nekik könnyítenünk kell. Gondolj ki valamit, Lidi.

Lidi.

Igen! de hát mindig csak én gondoljak a kisasszony helyett?

Vilma.

Hát miért volnál komorna? De most egyszer csak bölcs itéletedet kérem ki; mert plánumon félig meddig kész. — Bátyám örökké szemrehányásokat tesz, hogy magamat a férfiak iránt igen rá tartom, hogy nem csak kérő, de még csak vendég sem mer házunkhoz közelíteni. Mit szólsz hozzá, ha most e három szilaj úrfit nyakára csődíteném?

Lidi.

A gondolat, csekély komornai véleményem szerint igen jó; de módját még nem igen látom.

Vilma.

Meg fogod hallani, esakhogy itt már igen sok ügyességedtől függ.

Lidi.

Nagy becsület! Számoljon reám kisasszony.

Vilma.

A mily merészeknek látszanak a mi szép uraink, meglehet, hogy az ismeretséghez nem igen tekervényes útat fognak választani; ha mind e mellett városban nem lennének oly bátrak mint mezőn, nehogy a tréfa későre haladjon, mindeniknek külön egy bátyámhoz szóló levelet kellene kezébe játszanod.

Lidi.

Értem; igen helyes! s abban a levélben csintalan dolgok fognának lenni.

Vilma.

Kétség kívül. De tartalmokat még ezután kellene kifőznünk, s egy biztos hallgató férfiú által leiratunk. — Hiszen, Lidi, neked szép ismeretségeid vannak.

Lidi.

Lesz szerencsém egy oly férfiúról gondoskodni.

Vilma.

Másodszor —

Lidi.

Ah! az alvó úrfi jön.

Vilma (fátyolát lebocsátja).

Mit gondolsz, meg fog-e így fátyolon által ismerni?

Lidi.

Nem hinném. Azonban, hogy annál biztosabban legyen a kisaszszony, engedje fürteit egy kissé más alakba szednem. (Fürteit igazítva.) Így ni! Ez epedő bánatot, igen-igen nagy szomorúságot fog jelenteni.

Vilma.

Most vonulj el, Lidi; én itt e padon fogom őt várni epedő bánattal; mert hajművészi számolataidat csak nem akarnám szégyenben hagyni. (Lidi el.)

Hangai (jö).

Itt láttam őt! itt lettem általa
Rögzött pogányból ájtatos keresztény.
De ah! mi haszna változott hitemnek,
Csak szenvedést ad üdvösség helyett.
Kegyetlen ő! és megvető kevély,
Minden szavával egy reményt öl el.
De ím, ki ül befátyolozva ott,
Gondolkodólag s olyan egyedül?
Nem ő, az édes ismeretlen az?
Ah! fátyolának titka bájerövel

Hódit magához, s mintha egy világot,
Sőt a világok mennyét rejtené,
Nem hágy nyugonnom, míg fel nem fődöm.

(Vilmához).

Bocsánatot, ha tán csalatkozám —

Vilma. Ah engedelmet! el valék merülve.

De jó, hogy eljött, régen várom önt,
Azt bánva csak, hogy kedvesb társaságot
Nem hozhaték; mert Vilma nem jön el.

Hangai. Tudom, gyanítám. — S mégis kedvesebb
Alig lehetne társaság akárhol,
Mint melyben most vagyok.

Vilma. S még is lehetne hát?

Hangai. Nem, Istenemre mondom, nem lehetne.

Imént csak elmém lomhasága szólt.

Vilma. Miért e túlság? Avval én elégszem,

Ha Vilma mellett engem túrni fog.

De most az egyszer tartozás hozott.

Igértem, és barátném e fölött

Egy bizománnyal tisztelt meg. Talán

Ismerni fogja e kis könyvet ön?

(Egy kis könyvet mutat elő.)

Hangai. Oh fájdalom! nagyon jól. Vajha míg enyém volt,
Hűbben követtem volna oktatásait!

Késő tanácsa most már nem segít.

Vilma. Barátném, mint mondá, véletlenül!

Cserélte azt fel Himfy bús dalaival,

S im visszaküldi, és bocsánatot kér.

Hangai. Bocsánatot, midőn már ég a ház!

Vilma. És visszakéri érte Himfyét.

Hangai. Oh szívesen! hisz, a mit Himfy érzett,

Azt én is érzem, én is szenvedem,

Csakhogy dühösben s gyógyulhatlanúl.

Szere.ni, hajh! már könyv nélkül tudok.

Vilma. Barátném tartozásnak vélte mind ezt

Személy szerint átadni, s tette volna,

De hirtelen rosszúl lett.

Hangai (gúnnyal). S lóra ült!

Vilma. Uram, csalódik —

Hangai. Nyargalózni ment!

S egy pár csapongó vágatott vele!

Vilma. Kimélni vágytam önt, de mint gyanítom,

Már nincs okom titkolni —

Hangai. Oh miért is;

Hisz én annál még többet is tudok.

Társnéja, jó kisasszony, nagy kaczer.

Vilma. Ez már igazán több, mint mit én tudok.

Ön látta őt? és hogy fogadtatott?

Hangai. Nem szinte rosszúl. Egy kevély mosolygás,
S szép illedelmes főhajtás után,
Vén únodalmas bátyjával hagyott.

Vilma (félre). Bátyám uramnak szép hízelkedés! (Hangaihoz.)
S eltávozott?

Hangai (kesernyésen). Mondom, hogy lóra ült,
S kószálni ment két nyargaló vitézzel.

Vilma (félre). Féltékeny! S oh, ez nem csekély hiba,
De mellyet minden asszony megbocsát.
Csakhogy nevelni, jónak nem szabad.

(Hangaihoz.)

Szeszély, uram! s ha Vilmát kedveli,
Ez egy hibáját nagyba nem veendi.

Hangai. Ez egy hibáját! már csak a mit ön,
Tisztelt barátném, (hagyja hinnem ezt)
Csak a mit ön beszélt el, mennyi az,
S mennyit fogok még látni ezután.

Vilma (félre). Ez szép kilátás! (Hangaihoz.) Sajnálom nagyon,
Hogy ilyen tévedésbe vittem önt.

Mit én beszéltem Vilmáról, az inkább
Intés gyanánt volt mondva, és neki
Jobban díszül mint szégyenére válik.
Én őt keménynek mondtam.

Hangai. És kevély!

Vilma. Nem mindenekhez hajló.

Hangai. S még is tetszni vágy.

Vilma (hamisan meghajtja magát).

Az Éva anyánkról szállt ránk örökül.

Hangai. Oh, ön nem olyan! Ily nő mint kegyed,
Díjúl lehetne menylakónak is.

Vilma (félre). Sok tisztelet!

Hangai. De Vilma —

Vilma. Öt bizonynyal

Most már pokolra hárhoztatja? nem?

Hangai. Ne értse félre szenvedélyemet.

Ő, meglehet, jó, csakhogy csapodár,
Hiú s kevély: a férfi báb neki,
Úgy vettem észre. Szive szép üvegház,
De melyben jégvirágok termenek:
Nincs benne élet s éltető meleg.

Vilma. Nem! már ez több mint elhallgatható.

Bocsásson meg, de egy látás után
Nincs önnek így itélni még joga.
Én Vilmát jobban ismerem, s ha ő

Még nem szeretne, arról ki tehet?
De azt tudom, hogy egykor majd szeret,
Szerelme, mint az éjszakmutató,
Rendülni nem fog tűz és vész között,
Az egyhez híven, kit szívébe vón.

Hangai (félre). Nemes, nemes szív! Oh, a lelki dísz,
Mi százsorozva több a testinél!
Ki más szerelmét így lefestheti,
Az tud szeretni, oh az boldogít. (Vilmához.)
Őn, jó, szelid egy orvos, s gyógyszere
Már jótévőn hat. Vilma nem hibás,
Sőt jó és hű lehet, de boldog is,
Mert ily barátnét bírni nagy szerenese.
De én Vilmától már kigyógyulék.

Vilma (félre). Azt nem szeretném! (Hangaihoz.) Hogy lehetne az?
Hát ebből állna minden szerelem!
Ma szikra tűz, és holnap jég? Uram,
Ezt ön felől feltennem oly nehéz,
Hogy szinte fáj: mert mellyik férfi hű,
Ha még egy illy is, mint ön, ingadoz?

Hangai. S van bizodalma hozzám? — Oh igen,
Oh higgye én hű s állandó vagyok,
De ahhoz csak, ki engem is szeret.

Vilma. Azt érdemelni kell! mint tartozást
Egyszerre elfoglalni nem lehet.
Keresse kedvét: tán megnyerheti.

Hangai. Nem, érte többé lépést nem teszek.

Vilma (félre). Már csak dicsérnem kell szépségemet,
Különbén pártot indít ellene. (Hangaihoz.)
Pedig barátném csinos egy leány.

Hangai. Oh szép, igen szép, nem tagadhatom.

Vilma (félre). Kifogytam; mit tegyek most? Ah igen!
Egy hódolóm volt, a ki egykoron
Tetőtől talpig versbe foglalá
Szépségimet. Most majd hasznát veszem. (Hangaihoz.)
Hajának fürti holló feketék.

Hangai. Mit ér a haj hívságos agy felett,
S azonkívül a holló rossz madár.

Vilma. Mint déli nap tündöklök két szeme,
S csodálatos, hogy bennök ég nyílik.

Hangai. Egy jó, nemes szív annál többet ér.

Vilma. Szép ajki rózsák.

Hangai. Hervadók igen,

Mert csak ledérség hangját rezgetik.

Vilma. S mint a sugár, felnyúlik termete.

Hangai. De lelke nem sugár. — Oh, hagyjuk el!

Léleknemesség nélkül testi báj
Oltár, minél a hívságok fia
Csalfényü bálványoknak áldozik.

Vilma. S ezek szerint ön nem szerette Vilmát?

Hangai. Szeretni véltem őt, de most tudom,
Hogy az csak vad láng s bolygó tűz vala.
De nem! nagyon, nagyon szerettem őt,
Szeretni tudtam volna, mint soha
Szeretve asszony nem volt férfitől;
De hála, hogy szeretni megtanított.
Fogok szeretni, sőt ha illenék
Ily hirtelen változni férfinak,
Megvallanám, hogy már is szeretek;
De szenvedélyem tárgya nemesebb,
Dicsőbb; s azon lesz minden fáradásom,
Hogy, mint ohajtok szívkegyébe jutni,
Úgy birtokára méltó is legyek.

Vilma. S Vilmát ön többé nem kívánja látni?

Hangai. Oh, sőt fogom! Bátyáink ismerik
Egymást igen rég, iskolás időből,
S ezek kifózték, hogy családaink
Egy régi híres köz tőből szakadtak.
Rokon vagyunk, s már bátya s hűg. Jogom
Van látni őt s az el nem lesz mulatva:
De abból semmi sincs, hogy oly fanyar
S ábrándos képpel álljak ellenében.
Vigan leszünk, sőt lóra is kelünk,
Versent futandunk tüskön bokron át,
S ha majd kifárad és panaszkodik,
A nem szerelmes bátya jót kaczag.

Vilma (félre). Szép változás! Oh, ő is férfi-szív,
Míg kér, szerény s jó; büszke lesz ha nyert.
De mit tegyünk? Ha Isten elvevé
Baloldalunknak legjobb csontdarabját
Érjük be avval, a mi megmaradt.

Hangai. Ön elmerült? vagy nem javalja tán,
Hogy Vilma mellett oly sokat mulassak?

Vilma (meglepetve). Nem — én — vagy úgy! — igen . . .

Hangai. Nem és igen! (Félre.) Jól értem! Oh igen,
A jó, nemes szív érez és szeret
Én én — de nem! még szólni nem szabad,
Mig érzelmimmal számot nem vetek. (Vilmához.)
Tehát ne lássam Viimát, ne soha?

Vilma (tettetve). Olyat kívánni öntől nincs jogom.

Hangai. S ha volna még is, sőt mondom, ha van,
Kívánja, hogy többé ne lássam őt?

Vilma. Igen! (Mintha megbánná, hogy elfeledé magát.)
De nem, nem, én azt nem kívánhatom: (Töredezve.)
Menjen hozzá, és boldogítsa őt.

Hangai. (félre). Oh szerelem! a te vallomásod ez.
S én boldog ily nemes szívet nyerék. (Vilmához.)
Kedves kisasszony; most ohajtanék csak
Dús lenni minden jóban és erényben,
Most érzem csak, mily szegény vagyok;
Még is, ha volna bennem annyi becs,
Hogy avval boldogítsak valakit,
Az Vilma nem lesz. S most engedje meg,
Hogy egy kegyelmét kérjem, szép kisasszony.
Írántam már is sok jót tüntetett ki,
Adósa még, már is bátor vagyok
Ujonta kérni, oly remény fejében,
Hogy egykoron tán megszolgálhatom.

Vilma (félre). Itt a kelegeze! már nincs menedék.

Hangai. Ha mint vagyok, csekély portéka bár,
De a minék látszom, valóban az,
Ha bennem ön, sok gyengém között,
Talált becsesb és jobb tulajdonokra,
S olyanra, melyből egy szeretni képes,
Szelid, nemes hölgy még erényt csinálhat.
Engedje meg, hogy egyszer biztosabban
Szólhassak önnek. Rendeljen napot
S helyet, hogy a mit meggondolt ügyemből
Ítéletére bizni szándokom,
Elmondjam akkor. Teljesítse ezt,
Ez egy s utósó kértemet.

Vilma (félre). Oh hála Isten! szinte megszorult
Léleketem; hát még szabad vagyok.
Leányszabadság nem tarthat soká. (Hangaihoz.)
Kérése nem nagy, s még is félni kell,
Ha teljesítem, megszól a világ.
Azonban a világ ne tudja azt.
Én május elsején korán jövök ki
Egy társasággal, és ha akkor ön
E domb körül vár, egy pillantatig
Megszökhetem tán.

Hangai. Hála, köszönet!
Dicső leányka, e jószágodért. —
S most lássa Vilma, hogy vidéki bátyja
Más arcot is mutathat, mint szerelmest. (El.)

Vilma (fátyolát félre). Ó még sem olyan, mint a többiek!
Nem, nem; legalább ezt hinni nem akarom,
Mig ellen nem mond a tapasztalás —

De mint rokon, mint bátya eljövend,
Vilmának megmutatni, milyen ő,
Ha nem szerelmes? Oh, az nem megyen
Oly könnyen mint hivé; mert Vilma is
Őrt áll magáért! — Bájoló leszek,
S tündérkedem, hogy visszaesaljam őt.
S ha végre Vilma nyer, s a fátyolos lány
Ismét feledve? Az sem veszteség,
Akkor megint csak birtokomba jó,
De nem! ha Vilmához tér újlag,
S kétélü nyelve szenvedélyt hazud,
S állandóságot, mely csak pusztá hang,
A fátyol akkor megbántott hevében
Oly titkokat fog felfödözni, hogy
A bátya is megrettenik belé.
Azonban várjuk el; ha ezt kiállja,
Én boldog akkor és övé vagyok.

Lidi (jö, félre).

Meg kell adni kisasszonyomnak, hogy amúgy finomul rá tudja a férfiakat szedni. Ez a tanácskozás egy kissé húzamosan tartott. Végére kell járnom; mert az csak szégyen, gyalázat volna, ha közbenjárásom nélkül találna férjhez menni.

Vilma.

Szegény Lidi! meguntad magadat.

Lidi.

Épen nem. Én a kisasszony boldogságáért imádkoztam.

Vilma.

Boldogságomért? hogy érted azt?

Lidi (félre).

Bizony nem akarja elérteni. (Fenn). Hát tudja kisasszony, csak úgy imádkoztam, mivel semmi dolgom sem volt.

Vilma.

Azt jól tetted, legalább addig nem estél kísértetbe. Hanem, Lidi, gondolkoztál-e a levelek kézhez juttatása felől?

Lidi.

Igen; de micsoda jutalmat szánt érte a kisasszony?

Vilma.

Hogy te oly haszonleső vagy! De ne búsulj, a jutalom nem marad el. Ha minden jól megy, Pétereddel kiházásítlak.

Lidi.

Péteremmel! Annyi mint az ; Péter magában nem rossz legény ; de a házasság —

Vilma.

Ahhoz talán nem volna kedved ?

Lidi.

Nem oly igen nagy, kivált ha a kisasszony hajadon maradna : mert mi így hajadonokul igen mulatságos életet élünk ; de mivel hihetőleg a kisasszony el fog pártolni —

Vilma (erőltetett nehezteléssel).

Lidi! Te ma igen találmányos vagy.

Lidi.

Hiszen valamikor csak férjhez fog menni a kisasszony.

Vilma.

Az nem épen lehetetlen.

Lidi.

No lássa kisasszony! Mit csinálnék már én akkor a hajadon világban egyedül? Azért köszönettel elfogadom az ígéretet, s részemről, mi a három vitéz házasulandókat illeti, eligazításokat jövődő kiházasításom fejében magamra vállalom.

Vilma.

S én erre neked teljes hatalmat adok ; de valamit mégis szeretnék hallani terved főbb vonásairól.

Lidi.

Legelőször is a leveleket, melyet a kisasszony saját böles belátása szerint szerkesztetni fog, leíratom s gondom lesz rá, hogy külön mindeniknek kezéhez jusson.

Vilma.

S azután?

Lidi.

S azután, hogy vesződéseinknek vége szakadjon, mindeniknek más és más tanácsot fogok adni. Egyik mint egy poros tudós, másik czipósen és harisnyásan, pápaszemmel, a harmadik épen mint valami falusi úrfi fog jönni pipásan és tűzszerszámosan.

Vilma.

Mind oly túlságok, melyeket bátyám ki nem állhat.

Lidi.

Épen azért legalább nem fogja a kisasszonyt unszolni, hogy irántok barátságos legyen.

Vilma.

Mind igen jó; de elfogadják-e bohókás tanácsodat?

Lidi.

Oh, az az én gondom! mindeniknek azt fogom mondani, hogy a más kettőt megcsaltam, s ez elég óvoszer lesz, hogy a csalást észre ne vegyék.

Vilma.

Felségesen Lidi! de szegény Péter nem tudom hogy jár, ha felesége olyan ravasz s elmés lesz a házasságban is, mint a pártában volt.

Lidi.

Péter úgy jár, a mint megérdemli. De ne méltóztassék elfelejteni, hogy ezt mind a kisasszonyért teszem.

Vilma.

Igen, igen: de ég alatti tanácskozásainknak már véget vethetünk. Honn is elég tenni való van.

Lidi.

Ehhez a negyedik úrhoz nincs valami üzenete a kisasszonynak?

Vilma (félre).

Ez a leány bizonyosan gyanít valamit. Valóban ezek a komornák a mi hévmérőink, mindent elárúlnak. (Lidihez.) Semmi sincs.

Lidi (félre).

Értem, azt maga végezte el. (Vilmához.) Mondhatom, hogy az az úr nekem igen tetszik.

Vilma.

Tréfaság! nekem épen nem tetszik.

Lidi (félre).

De Lidi azt el nem hiszi ám!

Vilma.

Egyébiránt pedig, reményilem, lesz annyi eszed, hogy hallgatni fogsz.

Lidi.

Mint a hal.

Vilma (félre).

Vigyázni kell magamra; mert különben
Idő előtt elárul, s vége lesz
Játékomnak, mely hasznosan mulat (EL.)

Lidi.

Vigyáznom kell, különben hírem, tudtom s közbenjárásom nélkül belé szeret valakibe. Ez pedig komornának iszonyú gyalázat. (El.)

(Kaczor szálása.)

Kaczor.

Csak gonosz egy leány az a komorna: annyira tudja a szerelmeskedés minden tekervényeit, hogy akár setétben elvezessen rajtok. Igen szeretem, hogy zsoldomba vettem. Azok az én együgyű társaim alkalmasint fukarúl viselték magokat; mert a ház titkait egészen kitérta előttem, a nélkül, hogy nekik valamit szolt volna. Tehát egy öreg atya-bátya van a háznál, kiről a különben is gazdag leányra örökség néz, s ez az öreg bátya erősen magyar ember, szereti az úgy nevezett magyart: értem, valami olyan Mokány félet, olyan jó pipagynjtogató, agarász, szántóvető nemes embert. No ez nem is csoda, az ember öreg, s az izlés sokféle. Én ugyan a betyárságot nem igen szeretem, s ha annyi jó példányait nem láttam volna, alig hiszem, hogy utánozni tudnám, azonban egyszer nem a világ. Társaim nevetni fognak, ha észre veszik, de én őket visszanevetem, s természetes, hogy arra igen nagy okaim lesznek.

Egy paraszt, nagy dörömböléssel bebotlik az ajtón.

Paraszt.

Szerencsés jó reggelt kívánok a tekiutetes úrnak, az Isten sok testi lelki jókkal áldja meg, kívánom.

Kaczor.

Elég elég. Mit akar, honnan jön kend?

Paraszt.

Én bizony túl a Dunáról gyüvök, bárányokat hoztam eladni.

Kaczor.

Kár volt; birka itt is elég van. S aztán — én semmit sem veszek.

Paraszt.

Megkövetem, hiszen nem is azért gyüttem; hanem lássa tekiutetes uram, hogy onnan hazul elindultam, keresztapám uram a biró ő kigyelme épen akkor ment haza a csárdából.

Kaczor.

No nektek szép birótok van.

Paraszt.

Megkövetem, nem! Este nyolcz órákor ment a csárdába, hogy onnan a részegeskedőket haza parannesolja.

Kaczor.

S maga részegedett le helyettök.

Paraszt.

Megkövetem, már akkor ki is alutta.

Kaczor.

Igen, de hát mi közöm nekem a te keresztapád urad, bíró ő kegyelméhez?

Paraszt.

Úgy bizony. Csak ostoba ez a falusi ember. Hát hallja a tekintetes úr; a bárányok bégtek már a kocsin, lovaim be voltak fogva, én ültem, s épen az ostorhoz fogék, — mert lássa tens uram, lovaim egy kissé hajtósak — keresztapám uram épen akkor ért oda, s egyik lábát a kerék-agyra tette, a másik kezével pedig botjára támaszkodott.

Kaczor.

Az valóságos négykézláb ember lehet. Nos mit szolt?

Paraszt.

Úgy van, szolt és azt mondta: Hallod-e Jankó öcsém, ha Pestre mégy, nézz körül a Sebestyén piacán, majd ott egy kőszentet látsz. Hát én körülnéztem, tekintetes uram, s a kőszentet meg is láttam. Azután azt is monda keresztapám uram, hogy ha megláttam a kőszentet, vessem neki a hátamat, s ne nézzek se jobbra se balra, hanem menjek egyenesen magam előtt. Hát én meg is vettem hátamat a kőszentnél, nem néztem sem jobbra sem balra, hanem mentem egyenest magam előtt.

Kaczor.

S utánad ki maradt?

Paraszt.

Hát ki maradt volna más mint az árnyékom? (Félre.) Most ugyan megfeleltem magamért! (Fenn.) Azt is mondta aztán keresztapám uram, hogy menjek valami húsz lépést, aztán forduljak jobbra, s addig menjek, míg valami ajtón be nem botlom. Hát én mentem is húsz lépésnyire azután jobbra fordultam, s utoljára csak bebotlottam itt az ajtón, tens uram segedelmével.

Kaczor.

Azt vettem észre.

Paraszt.

Má' most pedig Isten kegyelmébe ajánlom a tekintetes urat.

Kaczor.

Hát, akasztófára való, te engem bolonddá akarsz tenni? (Botot vesz.) Valld meg, mit akartál itt!

Paraszt.

Ne bántson a tekintetes úr. Ismerjük mi már ezt a botfélélt a falun, aztán nem is igen nagyon tartunk tőle: megszoktuk. Keresztapám, a bíró, azt is mondta, hogy ha az ajtón bebottlottam, s ott talán megpüfölnek, föl se vegyem, hanem mikor elvégezték, vegyem elú a tarisznyám fenekéről a levelet, s kérdezzem meg, merre lakik az az úr, a ki a levélén föl van írva?

Kaczor.

Levél? minden esetre jó lesz megnézni. Add ide.

Paraszt.

Megkövetem, itt van.

Kaczor.

Ligeti Sándor! Diadal, diadal! ezt magam fogom általadni — No földi, elmehet kend Isten hírével.

Paraszt.

Igen, de megkövetem —

Kaczor.

Kell bot? — De most lehetetlen haragunnom, midőn szerencsém ily kedvezőn szolgál. Tudod mit, jó barátom? én a levelet majd magam adom át. (Pénzt ad neki.)

Paraszt.

Értem, tekintetes uram. (Féltre.) A levélhordásért itt jól megfizetnek, pedig ezt s még más kettőt csak itt Pesten kaptam; keresztapám uramé most is a tarisznya fenekén van; de hiszen annak is emberére akadók én, már most tudom, hogy kell a leveleket általadni. Keresztapám uram szava egész egy szálíg beteljesedett, csakhogy a hátamat meg nem csiklandották. Nojszen! az még mind meglehet. — Mást nem üzen a tekintetes úr?

Kaczor.

Köszöntöm a bíró gazdát.

Paraszt.

Köszönöm igen szépen. Isten áldja meg a tekintetes urat. (El.)

Kaczor.

Isten hírével járj. — Már szerencsésebb napra nem virradhattam volna. Ki tudja a levél minő fontos lehet? s én annyira ki fogom tüntetni elveszthetőségét, hogy ez a magában csekély szolgálat igen nagy érdemül fog tekintetni. (Olvas.) „T. ns. nemz. és vit. Ligeti Sándor úr, több t. ns. várm. előkelő“ — még pedig előkelő és több; hohó! ez nem csekélység! — „előkelő táblabírájának; nagy, nagyobb, legnagyobb sietséggel.“ Már nines benne kétség, s én a levéllel tüstént, de tüstént útra kelek. (Kopognak.) Szabad is nem is. Ki menykő háborgat? — Ah! Guta pajtás, Rigó barátom. Hozott Isten; de megengedjete, soká nem mulathatok.

Guta.

Ne legyen aggodalmad, mi is mindjárt megyünk. Itt a sarkon találkozván Rigóval, egy pillanatra bejöttünk hozzád, meglátni, élsze-e még, mert sehol sem mutatod magad.

Kaczor.

Dolgaim voltak. — Többek közt, hogy tetszik neked ez a tajték?
(Guta nézi.)

Rigó (félre).

Ettől leginkább tartottam, mert mindig a legújabb divat szerint öltözött, hanem mint látom, most egészen magyar formába önti magát.

Guta.

Szép!

Kaczor.

S ez a kostök?

Guta.

Hatalmas; de Kaczor öcsém, te ma igen különösnek tetszel! feszes nadrág, rojtos bakancs.

Kaczor.

Juratus koromra emlékeztet, a mi, úgy hiszem, mindnyájunknak kedves emlékezet. S én eddig is magyar ember voltam.

Guta.

Az, az, hiszen mindnyájan az vagyunk; de ez még is különös.

Rigó (félre).

Szegény! alkalmasint nem tudja, hogy az öreg nagybátya, ki sokat a külföldön s nagy társaságokban élt, a cipőt és harisnyát kedveli. Igaz, hogy nekem ez soha sem volt mesterségem, mert gyermekkoromban halottam, hogy a cipő és harisnya egyszer már igen rosszúl járt Magyarországon; de mit meg nem tesz az ember jó remény fejében?

Kaczor (öntetszéssel mosolyogva).

Hát csak csodálkoztok ezen magyaros öltözetemen?

Rigó.

Biz' az furcsa.

Guta.

Igen feltünő.

Kaczor (félre).

A boldogtalanok semmit sem tudnak, nem tudják mi varázsereje van ennek a magyar öltözetnek már csak magában, hát még ha az öreg bátya izlését oda gondolom. — Oh felséges! Nem szánám azt a hamis

kis szobaleányt össze-visszaesókolni, hogy semmit sem szólt nekik. — De mit látok? Rigó, te igen csinos kezdesz lenni.

Guta.

Egészen az új divat szerint öltözik.

Rigó.

Csodálkozom rajtatok. Hát a falusi embernek nem az utolsó divat szerint kell a városba felöltözni?

Guta (félre).

Szegény feje! Én majd csak egy poros tudós kabátot veszek a zsidárosnál, s őket minden divatjaikkal s rojtos magyarságokkal semmivé teszem. Oh, az a Lidi angyali teremtés! — No hiszen, Rigó barátom, az igen szép, hogy te divat szerint öltöazol, hehehe!

Kaczor.

Igaz, úgy illik, hehehe!

Rigó (hasonló jelentéssel).

Hehehe! (Félre.) Egy szikrát sem tudnak a dolgról. Hát ha még azt tudnák, hogy itt zsebemben egy levél van, cito, citius, citissime! De arról a világerő sem szólok.

Guta.

Hát hogy álltok a Ligeti házzal?

Kaczor.

Nekem már egy távol ismerősem megígérte, hogy bevezet; holnap teszem ismerkedésemet. — (Félre.) Még ma, most, mindjárt elmegyek.

Rigó.

Én tán holnapután kezdem látogatásomat. (Félre.) Egyszeribe futok, csak felöltözöm.

Guta.

Holnap, holnapután! rákmenetel. Nekem egy kis papirosom van, melyet a világ levélnek nevez, s avval én még ma, de minél előbb bekopogtatok. (Fenn.) Én nem sietek, még némely dolgaimat végzem; de jó ajánlásaim vannak. Hanem az idő eljár. Isten áldjon, Kaczor (El.)

Rigó.

Megállj, én is megyek, Kaczor, viszontlátásig! (El.)

Kaczor.

Isten veletek! Jó szerenest a halászathoz. Csak hogy elmentek! Szegény árva ficzkók. De ki tehet róla, hogy a szerenese eugen mindig különösen kedvelt? Most még csak széles lobogó szalagú kalapot veszek s fölteszem új öltözetemnek mintegy koronáját; azután Ligeti Vilma kis-asszony tős-gyökeres magyar-bátyjának udvarlására megyek. (El.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

(Ligeti háza.)

Vilma, Lidi.

Lidi.

Jelentem, hogy a levelek szerencsésen kézhez vannak adva.

Vilma.

De bizonyos is vagy benne?

Lidi.

Mint Péterem hűségében. Épen egy levélvivő parasztra botlottam, a ki sokkal ügyetlenebb, hogysem gyanút ébreszsen. Azonkívül rábeszéltem, úgy adja által, mint a hazunnan hozottat, mely, mint mondá, tarisznyája fenekén volt. Egy kis borraivaló bátorrá s elevenné tette. A mint az elsőtől kijött, meglestem, s átadtam vele a másodikat, s ezután a harmadikat is. S képzelje kisasszony, a szerencsétlen ember még csak rám sem ismert. Először ifiasszonynak, azután leányasszonynak, végre pedig hugának nevezett. A harmadiktól kijöttében mindjárt egy csapszékbe láttam menni, miből azt gyanítom, hogy úrfiaink örömlében jól megajándékozták.

Vilma.

S ennek hihetőleg szapora látogatás lesz a vége. Előre mulat, mint fognak elbámolni levelek tartalmán; de meg is érdeklik. A ki örökös frigy kötéséhez ily hideg szívvel járul, az nem méltó semmi kiméletre. De a tréfát mi csak innen a mellékszobából fogjuk meghallgatni: únom a rosszul pengő izetlen hízelgéseket, melyekkel hihetőleg ostromlanának. Azonban siessünk el, bátyám épen reggeli újságait jó ide olvasni. Boszús lesz, ha háborgatni fogják, különben is, mint beszéli, rosszul áll a világ dolga. El velünk, Lidi. (El.)

Ligeti (jö olvasva).

Ismét új gőzerőmű, hajó és koci egyszermind, mely szárazon vízen egyaránt sebesen jár. Felséges találmány, mely népet néppel, országot országgal, s világrészt világrészszel összeköt, (keserűn) s nekünk rossz útaink, nyomorú lovaink, féktelen hídatlan Dunánk. Vajha minden ártalmas párát és gőzt, mely nálunk egész vidéket dögleletessé, mely sok ember fejét kevélységtől és butaságtól kába-tompává tesz, vajha mind e gőzöket ilyféle erőművek hajtására kényszeríthetnők; akkor — de nem! bocsáss meg nagy hazafi lélek, ki napszámosává szegődél hazádnak, bocsáss meg a megrögzött panaszkodónak! gyors hajóid, mint jobb jövőnek hirdetői, már szegdelik Dunánkat, s a korán elkiáltott hajnal tán már hasadni fog. (Kopognak.) Szabad!

Kaczor (betyárosan öltözve belép, s körülnéz, félre).

Uram, ne hagyj el! hisz ez igen is tisztos öreg úr. De már csak szerepemben kell maradnom.

Ligeti (magában).

Ez is egy példány azon eredetinek vélt magyarokból, kik nyakok hajthatatlanságában tartanak minden dicsőséget, noha még az a legártatlanabb faj, mert elég ép, hogy belőle faragni lehessen.

Kaczor (közelítve, ügyetlen bókolással).

Alázatos szolgálója.

Ligeti.

Szolgálója az úrnak.

Kaczor.

Ott künn azt mondták, hogy Ligeti Sándor táblabíró úr itt lakik.

Ligeti.

Ligeti Sándor én vagyok.

Kaczor.

Több vármegyék táblabírája?

Ligeti (félre).

Szegény fiú. (*Kaczorhoz.*) Igen, igen.

Kaczor.

No úgy hát igen örvendek, hogy táblabíró úrhoz szerencsém van.

Ligeti.

Minden hímezés nélkül, uram, mivel szolgálhatok?

Kaczor.

Oh kérem! én ily tisztos férfúnak, mint táblabíró úr, csak engedelmeskedni akarok.

Ligeti (félre).

No ez legalább nem rossz szívre mutat. (Fenn.) De mégis valami dolga van uraságnak velem.

Kaczor.

Kétségkívül, különben nem háborgatnám táblabíró urat. — Hanem ne vegye rossz néven táblabíró ur, én, ha fáradt vagyok, le szoktam ülni.

Ligeti.

Tessék, tessék! (Rejtett gúnynyal.) Én szeretem a nyíltszíviúséget.

Kaczor (félre).

Jó helyen vagyok. (Ligetihez.) Ez az átkozott hegyes pesti kövek egészen megrontják az ember lábát, de azt is csak a becsületest, mert ez a sok sehonnai úgy megy rajtok, mint a hangya, majd elsodorják az embert.

Ligeti.

Igaz, kövezetünk nem mindenütt jó.

Kaczor.

Oh uram! falura, mezőre kell jőni, hogy az ember jó ízűt sétálhasson. A kő kemény, de az az Isten adta gyp csakúgy emeli az embert, ha rajta megy.

Ligeti (félre).

Mit tegyek? még utóbb a falusi élet gyönyörűségeiről fog leczkét tartani.

Kaczor.

De majd el is felejttem. (Főlkel.) Én Kaczor Dezső vagyok, szolgálatjára.

Ligeti.

Örülök.

Kaczor.

Táblabíró ugyan még nem, de lehettem volna.

Ligeti.

Hisz uraságod még fiatal ember.

Kaczor.

De kérem, még kölyök koromban meg akartak egy felső vármegyében tenni, hanem az esküvéstől megijedtem s elillanék.

Ligeti (félre).

Kár, hogy kötelen nem vitték vissza.

Kaczor (félre).

Átkozott szótalán ember ez. Már ketté kell vágnom a csomót; mert leczkémnek szinte végén vagyok. Rút volna, ha hangomból ki találnék esni. — Táblabíró úrnak én egy levelet hoztam.

Ligeti (félre).

Úgy! ez a többi hát csak bevezetés volt. (Kaczorhoz.) Szabad kérnem.

Kaczor.

Nem! hallja meg előbb históriáját.

Ligeti (félre).

Kiváncsivá akar tenni. Ez minden esetre eredeti egy ember. S hát a história, uram?

Kaczor.

Igen! milliom a lelke! hát a hogy járok a külső városban, nagy verekedés volt egy kurta csapszék előtt. Én az ilyen verekedéseket nézni halálba szeretem.

Ligeti.

Szép mulatság.

Kaczor.

Hallja csak táblabíró úr, mindjárt vége lesz. Két ember czibálta egymást elébb tovább, végre az egyik tarisznyájához fogott, úgy vágta azt a másiknak fejéhez, hogy az mindjárt orra bukott; de bezzeg a tarisznyából bullott a holmi: szalonna, kenyér, kulacs, apró pénz, a mit a körülálló gyülevés hamar fölkapdosott, én ehhez a levélhez jutottam, s mivel a paraszt részeg is volt, jobbnak gondoltam, ha magam ballagok el vele s ím itt kezéhez adom a táblabíró úrnak.

Ligeti.

Igen le vagyok kötelezve. (Félre.) No ez még sem egészen vadja az embereknek. — Sajnálom ha miattam valami bajba is keveredett uraságod.

Kaczor.

Csekélység! tyúkszememet ugyan apróra tiporták; de majd kiheverem, ha haza jutok. (Félre.) Arcza derülni kezd; de leányt nem látok.

Ligeti.

Uram, a levél sietősnek látszik, engedelmével.

Kaczor.

Oh kérem! táblabíró úr itthonn van. Hanem viszont engedelmével én rágyujtanék; mert még ma pipa sem volt számban.

Ligeti.

Már nem gátolhatom. — Tessék, tessék, mindjárt tüzet parancsolok.

Kaczor.

Köszönöm, az magamtól is kitelik. Rossz pipás az, a ki tűzszereszámot nem hordoz magával.

(Kiüt és rágyújt.)

Ligeti (félre).

Hallatlan ügyetlenség! Már mit csináljak vele? — Ezen levélben uraságod igen meg van dicsérve.

Kaczor (félre).

Mit hallok? — Ez már valóban váratlan szerencse.

Ligeti.

Senkit sem bánt.

Kaczor.

Ha engem nem bántanak.

Ligeti.

Jó gazda.

Kaczor (félre).

Hogy tudhatja azt? — Nem vagyok adós, de más sem adós nekem. én az egész világgal békességben élek.

Ligeti.

S hogy uraságod igen jó, becsületes magyar ficzko.

Kaczor (félre).

Mi ez? — Mi tagadás benne, magam is azt hiszem.

Ligeti.

S nekem hinnem illik, mert igen hiteles kútfőből tudom.

Kaczor.

S az volna?

Ligeti (olvás).

Alázatos szolgája, Kaczor Dezső.

Kaczor (félre).

Átkozott! ebben család fekszik. Tisztulnom kell. — Táblabíró úr!

Ligeti.

Kérem, még a levél egyébről is szól. (Kopogás.) Szabad!

Kaczor (félre).

Oh, hogy a sárkány el nem repült avval az átkozott levéllel! Mit látok? Rigó! Még csak ez hibázott. Hová legyek! már csak végét várom.

(Rigó nagy szelesen, hajlongások közt bejö, majd hüledezve eláll.)

Rigó (félre).

Mennydörgő dolog! szinte kettőzik a szemem ez alatt a veszett üveg alatt, már most azt sem tudom a kettő közül, melyik micsoda, fiú-e vagy leány?

Ligeti (félre).

Hát ez micsoda pille már megint?

Rigó (Kaczorhoz közeledve).

Ligeti táblabíró úrhoz van szerencsém ?

Kaczor.

Kérem amoda tessék. (Félre.) No ez is furcsa bogárrá lett.

Rigó (félre).

Oda vagyok. Ez Kaczor szava. (Leveszi pápaszemét.) S mint látom egész kéjelmében van. Még rá mer gyűjtani. Veszedelmes találkozás; már most kivett minden készülleteimből, mozdulni sem merek miatta, mert kinevet. Legjobb lesz, ha átadom a levelet s máskor jövök — Ligeti táblabíró úr ?

Ligeti.

Én vagyok.

Kaczor (félre).

Mit akarhat ez avval a pilleöltözettel ?

Rigó.

Bocsánatot, ha tán zavarom.

Ligeti.

Épen nem.

Rigó.

Nekem egypár pillanatra különös beszédem volna táblabíró úrral.

Kaczor.

Én tehát távozom.

Ligeti.

Kérem tessék maradni.

Kaczor (félre).

Meg nem szabadulhatok !

Ligeti (Rigóhoz.)

Nekem az úr előtt nincsenek titkaim.

Kaczor.

Nagy tisztelet. (Félre.) Még csúfolódik is.

Rigó (félre).

Mit hallok ? Hát már ennyire vannak ? Titka sínes előtte. Oh én nyomorú !

Ligeti (félre).

Bizonyos vagyok benne, hogy ez is valami szélkergető.

Rigó.

Már nincs hová lennem. (*Ligetihez.*) Egy levelet hoztam táblabíró úrnak. Hozzájutásom igen különös, de abból csak annyit akarok mondani, hogy veszendőben volt annál, kitől általvettem.

Kaczor (félre).

Mennykőt! úgy beszél, mintha csak én tanítottam volna rá.

Rigó.

Ezen véletlenség nekem alkalomúl szolgál azon szerencséhez, hogy érdemes házával ismeretségbe juthassak. (*Átadja a levelet.*)

Ligeti.

Igen lekötelez uraságod. Tessék helyet fogni.

Rigó (félre).

Csak ez az irgalmatlan Kaczor ne volna nyakamon; de csak egyetlen egy szó sem jut eszembe azokból, melyekre otthon elkészültem.

Kaczor (félre).

Hogy a tatárba jutott ez ahhoz a levélhez!

Ligeti (félre).

Ez különös! Bolondot járnak ezek, vagy engem akarnak avvá tenni?
(*Olvas.*)

Rigó (Kaczorhoz haragosan).

Hát téged mi a veszedelem hozott ide, s épen most?

Kaczor.

De téged mi hozott ide? Nem látod, hogy én már régebben itt vagyok. (*Félre.*) Bár mehetnék!

Ligeti.

Tehát Rigó Jónás úrhoz van szerencsém?

Rigó (megütközve).

Mi ez? (*Ligetihez.*) Részemről a szerencse. — De, engedelemmel, honnan méltóztatik nevemet tudni?

Ligeti.

Saját leveléből, „legalázatosabb szolgája Rigó Jónás.”

Rigó (félre)

Ez árulás!

Ligeti.

Uraságod engem tudósít ezen levélben, melynek minden esetre kár lett volna elveszni, hogy uraságod sok országot világot látott.

Rigó.

Igen, én sokat láttam. (Félre.) Oh, hogy a szél el nem hordta azt a levelet!

Ligeti.

S hogy uraságod igen finom úr.

Rigó (félre).

Ki nem állhatom.

Kaczor (súgva Rigóhoz).

Kiesinség! már én ezen régen általestem.

Rigó.

Engedelmet! nekem egy pillanatra távoznom kell.

Ligeti.

Kérem, tessék leülni. Nekünk még végzeni valónk van.

Rigó (félre).

Kiupadon ülök.

Kaczor (félre).

Már én csak kaczagom az egész dolgot.

(Kopogás. Guta bejő. Kaczor és Rigó ijedve felszöknek, s félre fordulnak. Guta egyesesen Ligetinek megy.)

Guta.

Ligeti Sándor urat, a tudományok buvárát, tudósok barátját, és a tudatlanok megvetőjét, kinek híre mint az olajfák virágainak illatjok, minden könyvszagismerő orrnak ezimpáját oly kellemesen illeti, üdvözli a Muzsáknak legkisebb szolgálja, törvények doktora s a bölcselkedés és szépművészetek baka... (Meglátván Kaczort s Rigót, meghökkenve)... laurea. (Csökkent hangon.) Mi a villám!

Ligeti (félre).

Már ez még is sok egy napra. Alig hiszem, hogy valamelyik bolondház nem rebellált, különben hogy lehetnének itt?

Guta (bámulva, félre).

Hisz az Rigó és Kaczor, még pedig mi vad öltözetekben. Már végem van, vége minden tudósságomnak. — Mi a lánczos gutát kerestek ti itt?

Kaczor (félre).

Haha! Guta. No te szépen felöltöztél.

Guta.

Tárguljatok legalább, nekem dolgom van itt.

Rigó.

S ebben az ágról szedett kantusban?

Guta.

Nekem evvel céljaim vannak. De menjetek hát.

Kaczor (Gutához).

Hiszen mi mennénk, szegény ember.

Ligeti.

Uram, én várom beszéde folytatását.

Guta.

Ezerszer hocsánatot. — Ezen urak távozni akarnának.

Ligeti.

Még dolgaink vannak.

Guta.

Igen, de nekem titkos beszédem van.

Ligeti.

Mind férfiak vagyunk. S ezer barátim . . .

Guta (félre).

Oh, hát úgy vagyunk!

Ligeti.

Nem olyanok, hogy a házból híreket hordjanak ki. Nemde?

Rigó (félre).

Átkozott ember! (Fenn.) Oh, épen nem.

Kaczor.

Oh, azt nem! (Félre.) Csak magam szabadulhatnék becsülettel!

Guta (félre).

Már csak átadom a levelet, aztán tárgulok; mert ez a két majom tudom hogy kinevet, ha tudóskodni akarok. (Ligetihez.) Én igen szívesen gyönyörködném a táblabíró úr tudós társaságában, de azon szerenésémet máskorra tartom. — Hanem — (Körülnéz halkán.) Ezen levél nem uraságodhoz szól?

Ligeti.

De igen! S hogy jutott kezeibe önnek?

Guta.

Igen különösen. (Félre.) — De nem szólhatok ezektől a vad embe-
rektől.

(Ligeti olvas, az alatt Guta társaihoz megy, s titkon perel velök, mintha őket ki
akarná hajtani.)

Ligeti (félre).

Szakasztott mása a két előbbinek, csak aláírása más. Itt valami
titok lappang. (Gutához.) Guta úr tehát igen tudós úri ember.

Kaczor (félre).

Mi rútvál meg vagyuk csalva.

Rigó (félre).

El vagyunk árulva. — Hogy bámul a mi szövetségés társunk!

Kaczor.

Most jön a hadd el hadd.

Ligeti.

Mondom, Guta úr igen tudós egy férfit.

Guta (félre).

Ördög és halál!

Ligeti.

Most tizenkettedikszer olvassa a Bibliát.

(Kaczor és Rigó majd nevetkeznek, majd boszorkodni látszanak.)

Guta.

Mit hallok?

Ligeti.

Tiszta papirost nem szenved maga előtt. Párizpápaít könyv nélkül
tudja.

Guta (félre).

Csúffá lettem!

Ligeti.

S huszonöt lábú rímes verseket ír.

Guta (félre).

Megpukkadok. (Rigóhoz és Kaczorhoz.) Megöllek, ha kinevettek.

Ligeti.

Rejtett-szavakat küldöz a Hasznos Mulatságokba. Nemde?

Guta.

Igen, igen! (Félre.) Csak ezek ne hallanák! (Fenn.) De, ha szabad kérdenem, honnan méltóztatik mind ezen szép dolgokat tudni?

Ligeti.

Igen hiteles embertől, Guta Pongrácz úrtól.

Guta (félre).

Ez árulás. (Ligetihez.) Én nem vagyok Guta.

Ligeti.

Az különös volna. A levél így szól: „Tudós szerénységem miatt, mely szólani tilt, magam vagyok bátor leveletem általadni, tisztelő szolgája Guta Pongrácz.“

Guta (félre).

Megfoghatatlan! (Fenn.) Uram engem a guta kerülget, távoznom kell: különben meg is üthet.

Ligeti.

Ej! maga magát csak meg nem üti az úr. Azután a levél szerint nekünk még egy igen nagy dolgunk van. — Tessék leülni, üljenek le uraságtok is. (Leülnek egymást bámulva.) Mi, úgy hiszem, ezentúl is jó barátok leszünk. (Bekiált.) Vilma, Vilma! (Mindnyájan ijedve felszöknek üléseikből.)

Kaczor (félre).

Oh Jupiter!

Guta (félre).

Még csak ez kellett!

Rigó (félre).

Oda vagyunk! (Lidi jö.)

Ligeti (Lidihez).

Küldd ide Vilma kisasszonyt. — Hugomat fogom bemutatni az uraknak. A dolog különben is őt illeti, határozzon.

Kaczor (félre).

Most, merevenség! ne hagyj el bennünket.

(Ligeti fel s alá elmerülten jár, az alatt ajtó nyílik, s Katicza belép, de meglepetve némán megállapodik, s meghajtja magát.)

Ligeti (mintha Vilmához szólna).

Édes húgom, a te szerencséd hármával is jár. Ezen érdeemes urak, kiket itt előtted látsz, hozzám egy levelet írtak. (Katicza örömbámulástól hajtogatja magát.) S hogy az legbiztosabban kézhez is jusson, magok adták által.

Guta, Rigó, Kaczor (magokban).

Ördög és halál!

Ligeti.

Ezen leveleikben Kaczor úr (rámutat), Rigó úr, s Guta úr, szép kezdetet kérlek. (A vélt Vilmához fordulva, midőn Katiczát látja, visszahökken.) Ah Katicza kisasszony! (Féltre.) Mi a veszedelem hozza most ezt ide?

Guta, Rigó, Kaczor.

Oh szégyen!

Katicza.

Ah! maga hamis szomszéd úr, milyen kísértetbe hozza a jámbor szívet. Alázatos szolgálója, kedves szomszéd úr, alázatos szolgálójok. Én Vilma barátnémat keresem.

Ligeti (féltre).

Hogy ezt is most hozza a sárkány! (Katiczához.) Tessék leülni, Vilmat mindjárt ide hozom. (Féltre.) Bizony még zavarba hoznak; de hol is marad az a leány oly soká! (El.)

Kaczor.

Ez hallatlan árulás, erről beszélnünk kell.

Rigó.

És boszút állanunk.

Guta.

Hallatlan boszút kell állanom.

Katicza (magában).

Gyönyörű társaság. Ah Istenem! tán ezek voltak szívem háborgatói. De mily szomorúk a lelkeim, nem is mernek rám nézni, bátortalanak. Guta, Rigó, Kaczor kisuhannak.) Már csak meg kell őket szólítanom. (Fenn.) Különös szerencsémnek tartom — — Uram segíts! hát hova lettek oly hamar? hova mentek? mért mentek el! Ah egy idő óta úgy enyésznek előlem a férfiak!

Ligeti s Vilma jönnek.

Ligeti.

De csak te jőj elő, látnod kell őket. — Mi a halál! kisasszony, hová tette vendégeimet?

Katicza.

Én hova tettem? — Ah, tehettem volna csak őket a hova szeretném! Virágcserepbe ültettem volna, hogy ott nekem örökre, de örökre virágozzanak.

Vilma.

Hiszen, édes bácsi, itt senki sincs.

Ligeti (félre).

Ez még is különös. Szőrén-szálán oda vannak, ez meg itt ábrándoz szegényke. (Katiczához.) De szomszéd asszony itt volt, csak tudhatja hova lettek?

Katicza.

Lelkemre mondom, nem tudom. — Jó reggelt magának, édesem. — Hát hallja csak szomszéd úr, mikor engem azon három ifjúval itt hagyott, természetes, hogy rájok sem mertem nézni szégyenletemben . . .

Ligeti (félre).

Azt még eddig nem vettem észre.

Katicza.

De mivel láttam, hogy ők is mód nélkül szemérmesek, utóbb csak erőt vettem magamon, hogy rájok pillantsak, s uram ne hagyj! mit kelle látnom!

Ligeti s Vilma.

Ugyan mit?

Katicza.

S hát semmit, lelkeim. Már akkor nem volt mit látni, mert a három tündér ifju eltűnt, elenyészett, oda volt.

Vilma.

Ej, édes bácsim, maga engem kizavar dolgaimból, hogy kérőimnek bemutasson, s most üres helyöket találom.

Ligeti.

Szép kérők, nem merik bevárni a mennyasszonyt. De ne búsulj húgom, épen nem vesztesz, hogy nem látod őket; oly ferdére csigázott három majmot ritkán láthatni együtt.

Katicza (félre).

Minő rágalmazás!

Vilma.

Már édes bácsi megbocsásson, de azt nekem illenék megítélnem. Bácsi mindig avval gyötör, hogy a kérőket elijesztem a háztól, s most maga idegeníti el őket szigorúságával. Pedig ki tudja, mily szerencsémről fosztott meg ez által? Jövendőre kikérem, hogy kérőimmal legalább magam is beszélhessek.

Ligeti.

Leány, leány, te aligha nem hamiskodol. De hiszen majd végére járok dolgaitoknak. Azonban kérőid leveleit általadom, mulasd magad velök. S most Isten veletek! nekem szórakozásra van szükségem; mert ez a bohó társaság egészen megzavart. Még egyszer mondom, ilyen kérők ne jőjenek többé; mert klastromba viszlek. (El.)

Katicza.

Édes kis szomszédném, én is ajánlom magamat.

Vilma.

Hát ily hamar?

Katicza.

Ah kienesem! tudja, hogy én szívesen mulatok magánál; de — (Félre.) meg kell nézmem, merre mentek — most már nem maradhatok.

Vilma.

Igen sajnálom, beszédem lett volna.

Katicza.

Beszéde? miből áll, angyalom? ah, hiszen tudja, hogy örömet hallgatok. (Félre.) De nem maradhatok, hát ha hozzám mentek, ide csak tévedésből jöhettek; mert különben mért futottak volna el Vilma elől? (Fenn.) Tüstént jövök, angyalom; de tüstént; csak egy pillanatra haza tekintek. Ajánlom magamat.

Vilma.

Elvárom önt.

Katicza.

Várjon is, mert azonnal itt termek. De, kedvesem vigyázzon magára, ezen ifjak nem úgy mentek el, mint más ember szokott. Az ilyek el is szokták ragadni a fehérszemélyt, ha másképp nem férhetnek hozzá. Ah gyöngyöm! ne hagyja magát elragadni; de ha aztán még is elragadják, ájuljon el, mert ez a könyvekben is így van. Ah! ha engem ragadnának el, én karjaik között ájulnék el. Pá angyalom, mindjárt visszajövök. (El.)

Vilma.

Szegény Katicza; mivé lett a könyvek olvasása által! egy gondolatom ötlük, melylyel tán magamon is segítenék, őt is kigyógyítanám veszedelmes képzeléseiből. Ha általok el tudnám ragadtatni! (Lidi jő.) Hah Lidi! láttad őket?

Lidi.

Soha oly iszonyú dühben, mint most. Szegény házmesterné, most is a kapu alatt jajgat; lerohantokban agyon gázolták szerecsendiós kappanát. Én, hogy úgy ne járjak, mint a szegény megboldogult kappan, a kapu megé vontam magamat, s ugyan hallottam ám, a mit nem kívántam volna. Boszút, háromszoros boszút esküttek a kisasszony fejére, nyilvánosan meg akarják szégyeníteni; mert köztünk maradjon, a csalást aligha észre nem vették.

Vilma.

Vak, a ki azt észre nem veszi, de hogy nyilván megbántani merjenek, nem hiszem. Csapodároknak hiszem őket, de oly alávalóknak nem.

Azonban híred még is nyugtalanít, szinte jobb lett volna a játékba nem elegyednünk.

Lidi.

Igen! de ha belénk szerettek, azaz a kisasszonyba, ki tehet arról?

Vilma.

Igazad van, s nemünk ellen árulást koholtak. De én már únom ezen dévajkodásokat. Egy csapással szeretném végét vetni.

Lidi.

Az igen bajos lesz. Én tudnék egy hathatós módot.

Vilma.

S az?

Lidi.

Ha a kisasszony most hamarjában férjhez menne, úgy vége szakadna minden bajainak.

Vilma.

No ez már igazán hathatós mód, Lidi; éppen olyan mintha az, a ki didereg, tűzbe ölné magát.

Lidi.

Hogy a kisasszony annyira irtózik a házasságtól!

Vilma.

Hagyjuk azt abban, Lidi. Nekem egy más gondolatom van. Katicza kisasszony ismét a leányrablásról sohajtozott előttem.

Lidi.

Abból lehetne valami.

Vilma.

Bizonyosan. Én egy hamis levelet írnék szeretőmhöz.

Lidi.

Ah, hisz a kisasszonynak nincsen szeretője!

Vilma.

Az nem is szükséges! vedd úgy, mintha volna.

Lidi (félre).

Hogy titkát is semmi módon ki nem csalhatom.

Vilma.

Én ezen vélt szeretőhöz azt írnám, hogy végre rá szántam magamat, bátyám szigorúsága miatt, a szökésre, s időt, helyet szabnék, hol az a kocsiyal várhasson.

Lidi.

S ezt a levelet isnét nekem kellene ezen urak valamelyikének kezébe játszanom?

Vilma.

Kétség kívül.

Lidi.

Köszönöm szépen. Utóbb az egész veszedelem nyakamba szakad. S aztán ők már félni fognak a levéltől.

Vilma.

Az csak a módtól függ, melylyel kezökbe játszatik. Óh! boszúból bizonyosan ügyekezni fognak titkaimhoz félni; a levelet hihetőleg elolvassák, s tartalma szerint vagy méltatlannak tartanak további kérésökre, vagy ők jelennek meg a kirendelt helyen.

Lidi.

A hova aztán jól bebongyolva Katicza kisasszonyt fogjuk állítani.

Vilma.

Az nem sok gondunkba kerül. De most lássunk a dologhoz Lidi; mert ha ez a kalandozás tovább tart, kénytelenek leszünk egy időre Pestet elhagyni. (El.)

Lidi.

Attól az Isten mentsen meg. Inkább mindent elkövetek. Én ezt a szép tarka várost, a sok ezifra boltot, csúinos népet, meg Pétert, meg mindent, itt hagyjam? nem, nem, abból semmi sem lesz; inkább mind megesalom, valamennyi férfi s leánykérő van a világon. (El.)

(Guta szállása.)

Kaczor, Guta, Rigó.

Kaczor.

Az még is különös. Hisz én épen úgy jutottam a levélhez. Egy pimasz pór bebotlott hozzám, összehadart egy sereg bohóságot, s midőn már épen ki akartam botozni, akkor mondta, hogy tarisznyája fenekén egy levele van.

Rigó.

Átkozom! velem ép úgy bánt.

Guta.

Velem nem különben. S én fajankó még jól megajándékoztam!

Kaczor s Rigó.

Hisz én is.

Guta.

Feltennék akármit, hogy meg volt fogadva.

Rigó.

Úgy kell lenni, mi rútvól ki vagyunk játszva.

Guta.

Megesúfolva! S mi több én még a szobaleányt is megvesztegettem, csakhogy nekem szolgáljon igazán.

Rigó, Kaczor.

Te?

Guta.

Én, én! mi csodálni való van abban?

Rigó.

Ne beszélj; hisz én adtam neki tán három izben is egy-egy pengőt.

Guta.

Tőlem három tallért kapott.

Kaczor.

Szegénység! Tőlem három aranyat.

Rigó.

Hahaha! s ő egyenként rá szedett bennünket.

Kaczor.

Rendkívüli költségekbe vert.

Rigó.

Én tudós!

Kaczor.

Én betyár!

Rigó.

S én harisnyás majom!

Guta.

S ő a kulcslikon nézgett bennünket.

Kaczor.

S a gyermekek utánunk hajigáltak az utcán.

Rigó.

A kutyák megugattak.

Kaczor.

Ezt meg kell torlani.

Guta.

Országos boszút fogok rajta állani.

Rigó.

Én irgalmatlan leszek, mint tatár.

Császár (jő).

Engedelmet kérek, a tens úr nines itthon?

Guta

Szamár! hát nem látsz? Mi bajod?

Császár.

Ejnye! majd meg nem ismertem volna a tens urakat ebben a liberiájokban. — Hát a csizmákat hoztam el.

Guta.

Tedd le, aztán lódulj.

Császár (Kaczorhoz).

A tens úrnál is most voltam. Épen a szabó kereste.

Kaczor.

Ki bírta rád?

Császár.

Hiszen csak mondom.

Kaczor.

Neked azt mondanod sem szükség. Takarodj'.

Császár (Rigóhoz).

A tens úrnál is most tettem be a esizmákat. Egy német varga is volt ott, ki a czipőket csinálta. S talán egy kis hibát követtem el. Nem akartam hinni, hogy tens uram harisnyát s czipőt is visel: csaknem össze-
verekedtünk.

Rigó.

Bár megverted volna. Elmehetsz.

(Rigó és Kaczor félre titkon beszélnek egymással.)

Császár (félre).

Itt furesán megy a dolog. (Fenn.) Mást nem parancsolnak a tens urak?

Guta.

Mi haszontalan fecsegések ezek? Takarodj', ha mondjuk.

Császár.

Hiszen megyek.

(Majd visszatér, Gutát kefélni kezdi.)

Guta (ellöki).

Ezer villám!

Császár.

Hiszen poros a ruhája

Guta.

Nyelvednek ura légy! mert kitekerem.

Császár.

Igen is tens uram. (Félre). Hogy ezek a falusi urak olyan parancsolók! S egyáltalában nem válogatják a szót.

(A csizmákat lerakja, s a mint lehajol, kebeléből egy levél hull ki.)

Guta.

Micsoda levél az ott megint?

Császár.

Kérem azt nem szahad mutatnom.

Guta.

Ide vele!

Császár.

Uram, nem lehet. Meg van tiltva, hogy valakinek mutassam.

Guta.

Ne ingerelj, látni akarom.

Rigó, Kaczor.

Mi baj, mi baj?

Császár.

De ha nem szabad.

Guta.

Már most csak azért is kell látnom. E pillanatban elkergetlek, ha ide nem adod.

Császár.

Már megengedjen a tens úr. itt a városban nem szokták elkergetni az embert. De ha elkerget is, én oda nem adom.

Kaczor.

Hah, pártütő gazember! ide a levelet.

(Elragadja.)

Császár (félre).

Hála Istennek! esakhogy elvették. (Fenn.) Ez nem szép, nem úrhoz illő cselekedet. Most én régi szolgálatomból kimaradok, az urak csak egy hónapra vettek föl, aztán itt maradhatok a faképnél.

Rigó.

Te, ez asszonyírás!

Kaczor.

Kétség kívül. Olyan tántorgók betűi, mint az ő hűségök.

Guta.

Vizéri Lajos úrnak. Ki az a Vizéri? (Császár vállat vonít.)

Kaczor.

Ki írta a levelet? (Császár vállat vonít.)

Rigó.

Kitől hozod a levelet? (Császár vállat vonít.)

Guta.

Szólj, ha jót akarsz, ne vonogasd vállaidat, mert úgy megrakom őket, hogy leroskadsz belé.

Császár.

Én, ha agyon ütnek sem szólok.

Kaczor (félre).

Evvel a esőkönnyös lóval szőr mentében kell bánni. (Pénzt ad neki) Tudod, Császár, mi nem kívánjuk károdát, el nem árulunk. Előttünk bizvást szólhatsz. Te bejáratos vagy Ligetiékhez?

Császár.

Ott szolgáltam három esztendeig.

Kaczor.

Ezt a levelet nem a kisasszony írta? Nos?

Császár (gyanusan mosolyogva).

Nem tudom.

Guta (pénzt ad).

Szólj igazat.

Rigó (pénzt ad).

Semmit el ne titkolj.

Császár (körülnéz).

Ha meg nem hallanak. — Hát biz azt a kisasszony írta saját szépséges kezeivel.

Kaczor.

S kinek?

Császár.

Hiszen az rajta van.

Guta.

Igen! de ki az a Vizéri?

Császár (hamisan óvakozva).

Az a — szeretője.

Guta, Rigó, Kaczor.

Hah!

Császár (félre).

Már nyelik a legyet, pedig horgostúl,

Kaczor.

Tehát szeretője van!

Guta.

De hogy is lehetne leány szerető nélkül?

Rigó.

Kezünkben a bosszú eszköze; ebből oly ellenjátékot készíthetünk, hogy megemlegeti.

Kaczor (félre).

A levelet okvetetlen meg kell tartanunk.

Császár.

Már most kérem a tens urakat, adják ide a levelet; mert igen sietős.

Guta.

Abból semmi sincs. A levél nálunk marad.

Császár (ijedve).

Hisz én akkor tönkre vagyok téve, megbukott nyomorék ember vagyok. A tens urak nem tudják, hogy én attól a háztól egész jövődő boldogságomat várom.

Kaczor.

Ne szaporíts szót. A mit ott ígérték, mi is megadjuk. A levél itt marad, te pedig takarodj' Isten hírével dolgoz után, s hallgass mint a ponty, különben jaj életednek.

Császár.

Igen, de —

Guta, Rigó.

Ki vele! ki vele!

Császár.

Az Istenért! hát el ne áruljanak.

Kaczor.

Szót se többet.

Guta, Rigó (kitolják).

Takarodj' és hallgass.

Kaczor.

Most tehát lássuk ezen épületes oklevelet, (olvas.) „Édes Sándor!”

Guta.

A kezdet nem rossz.

Rigó.

Igen bizodalmas. De csak halljuk tovább.

Kaczor (olvas).

„Ha látnád, mily rettegéssel és pirongással írom e soraimat, bizonyosan szánnál, s más utat keresnél szabadításomra. Igen, Sándor, el vagyok tökélyve, ha holnap reggel 6 óra előtt barátok piacán léssz kocsiddal, s ha gyötrődésem addig meg nem betegít, elmegyek veled, hogy féltő un-szolásidnak engedjek, hajthatatlan bátyám vas igája alól —“

Guta, Rigó.

Ah, hát így vagyunk!

Kaczor.

„Vas igája alól kimenekedjem. Isten látja, mily erős küzdésemben került ez áldozat: de bizom characteredben, hogy hibás lépésemmel, melyre magad késztl, visszaélni nem fogsz, s hogy nem csak fogadásból, hanem igazán szeretője maradsz örökké hű Vilmádnak.“ U. i. „Hogy pirongásomat, mely a világnak elárulna, eltakarjam, sűrű piros fátyollal fogok megjelenni, s ne ítélj meg, ha szavamat nem hallod, míg túl nem leszünk minden veszedelmen. A jelszó: ah és oh!“

Ez tehát az a ritka madár, melyért mi oly dühösen futkosunk!

Rigó.

Mi ugyan emberül megjártuk volna.

Guta.

Átkozott kakuk-házasság kerekedett volna belőle.

Kaczor.

Mind e mellett is a leány büntetésre méltó, nem ugyan azért, hogy bennünket nem szeret, mert az szabadságában áll; hanem . . .

Guta.

Azért, mert mást szeret.

Rigó.

Igen! ott van a bökkenő!

Kaczor.

Különösebben pedig azért is büntetésre méltó, mert mind ezeket szelídebben is tudtukra adhatná.

Guta.

Igaz.

Rigó.

Úgy van!

Kaczor.

Azért is tehát halljátok tervemet. Az idő rövidsége nem engedvén, hogy a szerencse-dombra kimenjünk, de azért is, mert az már ránk nézve inkább bal mint jó szerencse dombja, itt fogjuk dolgainkat röviden elintézni. S legelőször olvassátok a szerződést. (Általadja Gutának.)

Guta.

Oh barátom! itt nem igen sok olvasni való van.

Kaczor.

Olvasd a mi van.

Rigó.

Halljuk.

Guta (olvas).

„A három menyegző helyett, úgy hozván magával a sors, egy fog tartatni, s a kinek a szerencse kedvezend —“

Kaczor.

Elég, elég! ezt ki kell törölni.

Guta.

Igen, de akkor egy szó sem marad az egész szerződésből.

Rigó.

Ki kell törölni, gyalázatunkra az meg nem maradhat ott.

Guta (töröl).

Itt van; nem tiszta papiros ugyan, de bizonyosan nem hazud. Olyan, mint a pénzváltónak megürült asztala, melyen a világmozgató érznek csak szennyre maradt fenn.

Kaczor.

Nem úgy, barátom! A kitörölt helyébe újat fogunk írni; vagy nem akartok-e a bántalmakért bosszút állani?

Rigó.

Sőt igen!

Guta.

Azt akarunk, épen az kell nekünk.

Kaczor.

Ha tehát bosszú kell, fogjunk arra is kezét, s emlékezetűl maradjon fenn szerződéslevelünkben, hogy ily fiúkkal, mint mi, akármely gőgös szép is torlatlan nem játszhatik.

Guta.

Félek, hogy majd ezt is ki kell törölnünk. Azonban ha kívánjátok.

Rigó.

Igen! ha már eddig mentünk, jegyezd fel, hogy tervünk a választottnak kaczerkodása miatt dugába dőlven, azon, több rendbeli ámtásért illő bosszút állani magunkat kötelezzük.

Guta.

De hogy intézzük el a dolgot?

Kaczor.

Az már csaknem el van intézve. A kirendelt helyen kész kocsival meg fogunk annak idejében jelenni; mert az a Sándor úr, a kinek játékát minden esetre meg kell zavarnunk, levelet nem vevén, az egész dologról mit sem fog tudni, s úgy meg nem jelenthetik. Mi tehát ott leszünk, s egyikünk, ki arczát szorgalmasan eltakarni fogja, az asszonykát zárt kocsiba veszi.

Guta.

Az én leszek.

Rigó.

Kérem! te tüzes vagy, elárulod magad.

Guta.

Kövesd meg magadat. Ha én egyszer valamire ajánltam magamat, azt becsülettel el tudom végezni.

Rigó.

Nem, én azt nem engedem.

Kaczor.

Csillapodjatok. Úgy hiszem a leányról mindnyájan lemondunk, s így igen mindegy, akármelyik ül hozzá a zárt kocsiba, csak tartsa meg, mint a levél is kívánja, a hallgatást; de ha ez nem tetszik, sorsozhatunk reá.

Rigó.

Igen!

Guta.

Sorsozni fogunk.

Kaczor.

A más kettő ugyanakkor egy más kocsira ül s mindnyájan a dombnak tartunk, hol legelőször találkozánk. A többi önkényt következik. Ha szabadra érünk, minden illendőséggel ki fogjuk fejteni fályolából, szemére vetjük csínyeit; hozzá vetjük végre hamis szánakozással, hogy kedves Sándorával most az egyszer össze nem jöhetett, s hogy abból ezentúl is alig lehet valami; mert, köztünk maradjon, bátyjának, indulásunkkor Péter által egy levelet kell kezébe juttatnunk, mely az egész szökési tervet felfödözze.

Guta.

Remekül, igen jól. Előre örvendek azon édes keserű szavaknak, melyeket tőlem kell lenyelnie.

Rigó.

Még egyet. Nem jobb volna-e, ha Péter vezetné a leányt a zárt kocsiba? Úgy kevesebbé fog ránk ismerhetni.

Kaczor.

Ez minden esetre elfogadható. Rajta barátim! ha merényeink főnákul estek is ki, de legalább az a vigasztalásunk lesz, hogy az utolsót mi nevetjük el. (El.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

(Ligeti háza.)

Vilma egyedül ül s rajzolon látzik dolgozni, később *Hangai*.

Hangai. Az én szép húgom ilyen egyedül?

Vilma (felugrik). Ah! *Hangai* bácsi! nemde?

Hangai.

Sok szerencse,

Hogy még is végkép nem felejte el.

Igen! én vagyok, kit multkor itt hagyott.

Vilma. Ne szemrehányást, azt nem szeretem,

Oh lássa én oly szeles lány vagyok,

Szeles de semmi más és jó szívű.

És tudja, bácsi! maga tetszik nekem.

Hangai. Oh! én hasonlót mondhatok magáról.

Vilma. Üres beszéd! S én azt nem is hiszem:

Mert mondva van csak, megmutatva nincs.

Hangai. Egy bátyai csókkal megmutathatom.

Vilma. Szabad, ha kell; de az nem ér sokat,

És nincs is arra szükség: hagyjuk azt
Akkorra majd, ha únalom kerülget.
Most hallja inkább, mért tetszik nekem.

Hangai. Valóban, azt kívánám érteni.

Vilma. No hallja hát! — de már nem is tudom,
Valóban elfeledtem.

Hangai.

Szép dolog!

Nem tudja, mért tetszem meg, és talán már
Csekélységem meg is szünt tetszeni?
Ej! ej! hugum, te álnokocska vagy.

Vilma. Az Istenért ne értsen balra mindent,

Megmondom inkább, mért tetszik nekem:

Többek között azért is, mert okosb

A többi férfiaknál; gyűlöli

A nőnemet, s ez már nagy ritkaság,

S a ritkaságok kedvelője én

Ezért becsülni kénytelen vagyok.

És higye meg, nem is nagyon sokat

Érünk mi asszonyfélék. Lássa, engem

Neveltek is, két híres bécsiné

Kifáradt rajtam; jó bátyám naponként

Oktat, pirongat, mint illik; magam,

A mint csak asszonykéztől telhetik,

Iparkodom kitépni a gyomot

Természetemből, s mit nyerek? mi lett

Belőlem ennyi fáradás után?

Asszonyka szinte, mint a többiek;

Mert asszonyok közt nem nagy a különbség:

Egy hiúbb a másiknál: hamis,

Szeszélyes, csalfa és könnyelmű nép,

Valóban én a nagy természetet

Vádolni tudnám, s mérges keserű,

Hogy minket ily gyarlónak alkotott.

Hangai. De már ez több a soknál; Vilma húgom

Oly tüzzel ostromolja szép nemét,

S oly rábeszélő szépek ajkai,

Hogy szinte hinnem kell, a mit beszélt.

De még is egyben az én csinos húgom

Különböző a többi asszonyoktól:

Őszinte, nyílt beszédű, nyílt szívű,

S ezért, bocsásson meg, ha vádait

Legalább magáról el nem hihetem.

Vilma. Oh higye, kérem, higye kedvemért,

S köztünk maradjon, én a férfiakról

Sem tartok annyit, mint tán kellene.

Már férfi s férfi közt ugyan

Több a különbség, mint nő s nő között;
 Mert pályatérök sokkal tágasabb,
 S félistenekké válnak jobbjaik;
 De mennyi van mellettök közlegény!
 S mi gyengeség! még ők szeretnek is,
 S bálványok asszony, gyáva gyenge asszony!
 De hagyjuk ezt; én még szabad vagyok,
 És bácsi szinte asszonygyűlölő.
 Valóban, bácsikám, én oly sokat,
 Oly sok jelest hallottam már magáról,
 Hogy várva vártam, s úgy hiszem, mi ketten
 Sok szép napot fogunk majd tölteni,
 Sok édes órát.

Hangai. Azt én is hiszem!
 Mert ily valólag édes társaságban,
 Hol a vidáman elmés Vilma szól,
 S szépsége rám sugárol mint a nap,
 Nem is lehet más, mint hogy édesen
 Múlják az óra. S még is, szép hugom,
 Nem állhatom meg, hogy mely vádakat
 Rólam s a nőnem ellen felhozott,
 Megczáfolatlan hagyjam —

Vilma. Istenért!
 Csak azt ne most. ne semmi czáfolást.
 Az ellenmondást én nem tűrhetem,
 Bár mint afféle asszony, én magam
 Ellenmondásra mindig kész vagyok.
 És, bácsikám, ha kérnem még szabad,
 Ne is dicsérjen engem; lássa, az
 Oly únodalmas, oly mindennapi,
 Ha szép leánykát férfiak dicsérnek,
 Hogy szinte szédülök, ha rám jön a sor.
 S aztán beszélő sokkal jobb vagyok,
 Mint hallgatója más beszédinek.
 De bácsikám, mivel már itt vagyunk,
 S nincs semmi dolgunk, légyen oly szives,
 Üljön meg itt nekem: de csendesen!
 S nézzen felém, amúgy szerelmesen.

Hangai (félre). Mi furcsa olvadék ez a leány
 Jóból s gonoszból? szól és szólni nem hagy,
 Parancsol és ő semmiben nem enged;
 Kényes, makacs, bár szíve jó lehet.
 Kár ennyi kellemért! (Leül.) Ím itt ülök,
 Te csintalan kis jószág! mert ezentúl
 Már tézni foglak, mint rokonhoz illik.

Vilma (asztalhoz ül). Oh kérem, híjon úgy, azt szeretem.

Hangai. Nos? mit kívánsz hát? csendesen vagyok.

Rossz képeket tán csak le nem veszed?

Vilma. Sőt épen azt teszem! de bácsikám,
Szerelmesebben nézzen egy kicsint.

Hangai. Bohó leány! hogy nézzen az szerelmesen,
Ki nem szerelmes?

Vilma. Nézzen hát szemembe.

Hangai. Vagy úgy? valóban az nem tréfaság;

Már úgy szerelmesebben nézhetek.

Te dévaj csalfa lány! Nos jól lesz így?

(Közelebb vonúl s Vilma szemébe néz.)

Vilma (rajzol). Felséges! oh igen jól, így, csak így!
Nem szánám megcsókolni bácsikát.

Hangai. És én akár meg is csókoljalak.

Vilma. Oh kérem csak maradjon ülve még.

Hangai. De lásd, hisz egy csók nem mind a világ.

S ha már beszélünk csókról, adni is kell.

S aztán ha megcsókolnál szép hugom,

Mindjárt szerelmesb arcot mutatnék.

Vilma. Ha azt bizonynyal tudnám? Annyi mint az!

De aztán veszteg üljön s vissza nem szabad

Csókolni, tudja?

Hangai. Nem, nem, csak jere.

Vilma (hirtelen megcsókolja).

Nem! föl ne keljen; mert én elfutok.

Hangai. (fölkelve). De már hugocskám ilyen csók után

Ülőhelyemben nem maradhatok.

Ez a te csókod olyan égető,

Hogy okvetetlen el kell oltanom.

(Vilmát kerülgetve.)

Nem, nem, hugom, már itt nem engedek.

Vilma (távozva). Nem, bácsi az nem illik férfihoz,

Ily szószegőnek lenni! üljön ott,

Vagy én az ajtón tüstént megszőköm.

Hangai. Gonosz, makacs leány! Ő csókolódik,

S csókolni nem hágy. — Jőj, nem bántalak hát!

De azt ígérd meg, hogy mit elmulaszték,

Azt másszor megnyerem.

Vilma. Ha szót fogad,

S ha dolgainknak vége lesz.

Hangai. Kezet rá!

Vilma. Itt a kezem. De üljön csendesen.

Hangai (leül). Ha nem soká tart; mert már únni kezdem.

Vilma. Az volna még szép! hát azt oly csekély

Dolognak tartja, hogy leányi kéz
Rajzolja képét? hallja bácsikám,
Nem köz szerencse ám az férfinak.

Hangai. Már az valóság, a szerencse nagy,
Elösmerem s im csendesen vagyok.

Vilma. Nem sok hibázik, mindjárt oldva lesz,
És tudja bácsi, mit jelent ez a kép?
Vagy úgy! ne szóljon, elmondom magam. (Szünet után.)
Napokban, a mint künn sétálni voltam,
Egy pár szerelmes szívre bukkannék,
Kik lomb alatt, egy kis halom körül,
Beszélgetének bizodalmasan.
Beszédök tárgya vonzó lehetett,
Mert észre sem vevének, annyira
El volt merülve mindenik.

Hangai (magában). Mi ez?
Tán csak kileste titkos útamat? (Vilmához.)
Nem gondolom, hogy ezt rajzolja most?

Vilma (folyvást rajzolatával foglalkozva).
Sőt épen ezt. Mi érdekes tekintet
Ifjút s leányt meglepni árny alatt,
Midőn szívöknek álmait regélik,
S csak ketten, kedvesen.

Hangai (nyughatatlanul). S hogy tartozom
Én e meséhez?

Vilma. Csendesen! minek
E lázadás? a párhoz férfi kell,
S én bácsikámat rajzolám ide.

Hangai. Mi joggal engem? Mért nem azt magát,
Kit a szerelmi csínyeken kapott?

Vilma. Nem láthatám jól, messze s árnyban állt.

Hangai. Ah értem, értem! én tehát csak úgy
Pótlék gyanánt, csak szükségből vagyok
Szerelmes, és az is rajzolva csak!
És erre kellett a szerelmes arcz?
No ez derék, már ez nagyon mulat.

Vilma. Oh engem is. Nevessünk bácsikám!
De nézze immár, kész vagyok vele.
(Átadja a képet.)

Hogy tetszik a kép?

Hangai (félre). Átkozott eset!
Hisz ez szakasztott én vagyok s velem
A fátyolos hölgy. Honnad tudja ezt?
De nem, talán még nem tud semmit is.

Vilma. Nos bácsikám? egészen elmerült.
Hogy tetszik a kép?

- Hangai.* Oh igen nagyon! (Félre.)
Megfoghatatlan.
- Vilma.* Nemde jól talált kép?
- Hangai.* Tökéletes. (Félre.) Nem szánám összetépni.
Idő előtt feltárja titkomat.
- Vilma.* Ej, Hangai bácsi, hát nem is dicsér?
- Hangai.* Hiszen dicsérem. (Magában.) Mennydörgő dolog!
(Vilmához.)
A kép igen jó.
- Vilma.* És a gondolat?
- Hangai.* A gondolat? — mit szóljak? — gondolatnak
Nem volna rossz; de mért a fátyol itt,
Miért fődözve a tán kedves arc?
- Vilma.* Kíváncsiság nem illik férfihoz.
És lássa bácsi, én úgy rajzolás,
A mint találtam.
- Hangai.* Mit? vagy úgy! (Magában.) Világos,
Nyilván való, hogy engem látta meg. (Vilmához.)
Még is, ki itt e fátyol-fedte hölgy?
- Vilma.* Arról feleljen a fátyol maga.
- Hangai.* Igen! de ím a fátyol nem felel.
- Vilma.* Úgy én sem.
- Hangai.* És ez, ez tán ismerősebb?
Ki ő?
- Vilma.* Ez ifjú? Megmondjam ki ez?
- Hangai* (félre). Már benn vagyok, már csak fejemre vall.
- Vilma.* (folytatva). Ez drága kedves bácsikám, maga,
S a fátyolos hölgy leghivebb barátném.
- Hangai* (magában bosszúsan).
Mondom, de mindent, mindent megtudott.
- Vilma* (feddőleg). Szép tettetés! a leghivebb barátné,
S egy nem szerelmes bátya mulatoznak,
Mig, én busongva járom a mezőt.
- Hangai.* És Vilma tréfál ily komoly dolognál?
- Vilma.* Nem tréfa hát? és bácsikám valóban
Szerelmes volna?
- Hangai.* Oh igen! szerelmes,
A legvalódibb értelemben az!
De Vilma, kedves, édes jó hugom,
Ő nemde a leglelkesebb teremtés,
S méltó, hogy férfi bálványozza őt?
- Vilma.* Mit hallok, mily példátlan árulás!
Mind ilyen hát az asszonygyűlölő? (Neheztelést szünelve.)
És bácsikám, ha majd megint egy új
Rokont talál, ily ifjút, szabadot,
Mint íme szegről végről jó magam,

Úgy tartom, illő lesz, kérdezze meg,
Nem hajlandó-e szívet váltani?
Hogy, már ha végképen szeretni kell,
Ne menjünk messze, s hogy költőileg
Szólván, míg távol ábrándoz szemünk,
Vigyáztalan lábbal ne dőlünk el
A tán előttünk nyílt virágokat.

Hangai. Ah! Vilma olyan könnyelműn cseveg,
S nem tudja, hogy szavának töre van.

Vilma. Hogy? nem valók tán, a miket beszélek?
Nem vált-e volna csinos pár belőlünk?
Én már előre éltem a dicsőség
Azon hitében, hogy nekem jutand
A szép szerencse, megtéríteni
Egy asszonygyűlölőt — és bácsikám
Az egész játékot semmivé teszi.

Hangai. Igen! de Vilma — átkozott zavar!

Vilma. Menjen! haragszom. Hát én nem vagyok
Elég takaros, hogy nő váljék belőlem?
Nézzen meg bizvást! hol talál magának
Épebb menyasszonyt, sőt tán szebbet is?

Hangai. Nem, Vilma, már ezt nem hallgathatom.
Tudjon meg mindent: a szerelmet én
Nem ismerém, nem vágytam érzeni,
Míg e ledér, e csábító szemek
Meg nem nyitották elzárt lelkemet.
Igen, te dévaj, kedves, furcsa lány,
Te vagy, ki békerontó képedet
Legelső szótted álmaim közé.
De sziklamelltől irgalmat ki vár?
Mit várjak a szép Vilmától, kinek
Minden van adva, tán fölösleg is,
Csak, a mi fő, a szív kegyelme nincs.

Vilma. Szép dolgokat kell hallanom. S kitől —
Vevé a hírt ha kérdenem szabad?

Hangai. A leghívebb barátné ajkiról.

Vilma (hirtelen). Az árulás volt.

Hangai. Vilma!

Vilma. Árulás,

Mondom, de semmi, ő derék leány.

Hangai. Ha engem megcsal, akkor ő is egy
A leghitetlenb asszonyok közül.

Vilma. Nem úgy! nem úgy! ez ismét túlcsapongás.
Hogy Hangait megcsalták, az való.
De annyit meg kell vallanom, hogy attól,
Ki engem választ, és bizik hideg

Nyugalmamat részvétre váltani,
Sokat kívánok, tudniillik azt,
Hogy más leányszív birtokát ne kérje,
Főképp pedig, hogy minden fátyolos
Barátkozással felhagyjon. S azért is,
Hogy frigyesekek maradjunk, bácsikám,
Kerülni kell a fátyolt és jelül,
Hogy még szabad, hogy semmi ösmeretség
Nem tartja kötve, jőjön holnap el:
Együtt töltendjük május reggelét.
S aztán siessen, én korán kelek.

Hangai (félre). Ez kelle még csak! már most mit tegyek?
(Vilmához.)

Az nem lehet.

Vilma. Hogyan? Talán megint
Egy új találkozás? Az nem szabad,
Vagy a szövetség köztünk bontva van.

Hangai. Oh Vilma! s ő is megcsalt volna engem?
Ő csalfa volna? és az orkigyó,
Rágalmazás, lakná-e kebelét?

Vilma. Ne, szót se róla többé: én vagy ő!
Ambár barátném, nem kimélhetem;
Szerelmi ügyben nincs barátira gond.

Hangai. Csak holnapot, csak azt engedje el.

Vilma. Pillantatot sem; én határozott
Választ kívánok; vagy jön, vagy mi többé
Nem látjuk egymást; érti? nem soha!
Tán kétli ezt? im én hát esküszöm.

Hangai. De, Vilma, mit beszél, az Istenért?

Vilma. Nos jó, vagy nem jó? (Szivesen.) Jőjön Hangai

De jőjön el bizonynyal. És ha nem jó,

Ha nem jöhetne, kérem, hagyjon el

Végképen s többé meg ne látogasson:

Látása engem csak busítana.

De bácsi eljön, és én víg leszek.

Viszontlátásra! jókor jőjön el. (Elsiet.)

Hangai (utána). Csak egy szót Vilma, Vilma — Elsuhant.

Lédér, hamis, de kedves egy leány,

S ah szép! minőt még nem látott szemem,

És mégis holnap el nem jöhetek:

Föl kell derítnem a fátyol homályát,

Szemébe néznem a vonzó titoknak.

S ha ő is, a kinek szívében én

Oly szép erények országát találtam,

S kinek nemes, szelíd, dús szelleme

Megnyílt előttem mint egy túlvilág

Az üdvözülők boldogságival;
Ha az oly dicsőnek látszó néember is
Csak látszanék úgy, és nem volna az,
Mit érhet akkor Vilma is nekem?
Mit a világnak minden asszonya?
Játékra méltók, tiszteletre nem. (El.)

(Ligeti háza.)

Katicza (csendesesen kémlelődve jö).

Bucsúzni jöttem; búcsuzatlanul
El nem mehetnék. S még is menni kell,
Mert ah! alusznak, a kik oly szelíden
Fogadtak el hű szomszédnéjokat.
Alusznak? ah ébren csak az lehet,
Kit messze út vár, mint most engemet.

(Egyik oldalajtó felé fordulva.)

Jó Vilma, éljen boldogúl, barátném,
Ki mindig oly békével hallgatott!
Kinél a váras minden titkait
És minden hírt oly biztosan leraktam.

S hamis komorna, a ki annyiszor
Tréfáival megesalt, s te kis madár,
Te kis boszontó, a ki énekeddel
Beszédimet gyakorta megszegéd;

(A második oldalajtóhoz fordulva.)

És nyájas szomszéd, a ki érdekes
Közléseimnél oly jól szundikált,
Mindnyájan, ah mindnyájan éljenek
S megemlegessék a hű Katiczát!
De ah mi vég vár engem? mely világ
Részébe hí el sorsa kedvesemnek?
S ki ő, kit én, bár tudtomon kívül,
Oly lázadásig hő érzésre bírtam?
Ifjú-e? szép-e? jó-e? s oly-e, hogy
Ártatlanságom benne bízhatik?

(Óraütés hallik, melyre megrezzen.)

Az óra üt, hah! menni kell. (Elsiet.)

Vilma (kijö).

Szegény Katicza! mely örömmel rohan a legszomorúbb csalódás elébe; de tán tanulni fog belőle, noha éveiben már a tanulás is keserű gyümölcsöket terem. De nem játszom-e én is veszedelmes játékot? Szerencse, hogy a fonal vége kezemben, s nem máséban van. — S vajon eljön-e ő? de nem okoskodom; jót rosszat csak idő hozhat, s elhozza azt, ha nem sűrgetjük is. (Beszól.) Lidi, jój, ha készen vagy. (El.)

Lidi (belül).

Tüstént megyek. (Kijö.) Akármí legyenek, ha kisasszonyom jóban törí fejét. Az a bizonyos Hangai nagyon sok bajt okoz neki. De ha ő, mitől Isten soha meg ne mentse, férjhez talál menni, én egy pillantatig sem maradok hajadon. Péter szép legény, vagy ha szép nem is, derék; és ha nem fölötte derék is, de jó; ha pedig nem mód nélkül jó is, legalább férfi, s én hamis leányból még hamisabb asszony leszek s meggyöttröm azt a Pétert, de úgy, hogy ha én talállok előbb meghalni, soha életében több feleséget nem vesz. Meg kell gyötrenem, miért csábított el; de értődik, hogy azt csupa szerelemből teszem.

Császár (jö szaporán).

Lidi lelkem, itt vagyok. A leveleket átadtam, az úrfiakat megcsaltam, a kocsik elindultak, Katicza úton van, s ha mind ezért uraim megdöngetnek, legelőbb is a te nyakadat tekerem ki, most pedig megcsókollak. (Hirtelen megcsókolja, Lidi perelni akar, Péter befogja a száját, s kifelé tolja.) Siess, te lúd, te kácsa, Vilma kisasszony várakozik reád. (Elszalad.)

Lidi.

Nézze el az ember! ha most rá érnék, szívemből boszankodhatnám. — No hiszen várj! (El.)

Ligeti (jö).

Szép májusi reggel! ritkaság a mostani években, holott sem hideg, sem meleg nem tartja meg sorát, mintha még az idő is kifordult volna sarkából. (Körülhallgatódzik.) Cselédeim még alusznak; fel kell őket zavarnom. Szokás tartja az első május reggelét megünnepelni, s ebből nem szabad kimaradniok. (Szolga levelet hoz s távozik.) Levél ilyen korán! Annýira kitanultam a babonákból s minden jósolásból, hogy azt sem tudom, mit jelent, ha az ember korán reggel levelet kap. De lássuk a levelet, az legbizonyosabban kimondja, a mit jelenteni akar. (Olvas.) „Uram! nem érdemi ugyan tőlünk, hogy kiméletlen bánásmódja általunk jótéttel viszonoztassék; de megteszszük azt magunkért inkább és becsületért, melynek hívei vagyunk.“ — Mi lesz ebből? — „Jelentjük tehát, hogy az oly makacsnak s ártatlannak vélt Vilma kisasszony ma reggel hat óraker szeretőjével a váras ligete felé megszökött.“ — Megszökött? Hol az a rágalmozó, ki ezt meri mondani? (Olvas.) „Jóakarói Kaczor, Guta, Rigó.“ Ah! Vilma szerencsétlen kérői boszút akarnak állani egy megbántó levéllel. De semmi! ez ügyetlen és alacson boszú; az ilyen fegyverek nem bántanak. Vilma hihetőleg még jó izűn szendereg, s tán épen idomtalan kérőit neveti álmában. Lássuk, mi a vége. (Olvas.) „Mi most egyszer megmentjük hugát a bal lépéstől“ — köszönöm szépen! — „annak akarásától csak a jobb nevelés menthette volna meg, melyet neki uraságod, úgy látszik, adni elmulasztott.“ Ez engem illet. Semmi! róka gazdának is éretlen volt a szőlő, mert nem érte el. Hejh Vilma, Lidi, keljetek fel! De itt utóirat is van. (Olvas.) „Hogy szegény Vilma kisasszony ne legyen kénytelen reggeli

kalandjából gyalog és egyedül haza sétálni, jó lesz, ha uraságod őt a várasligeti tó körül fölkeresi.“ (Összehajtja a levelet.) Ej! ez már mégis lator dolog volna. Vilma, Lídi, jertek csak elő! (Benyt az egyik oldalszobába.) Mi ez? a szoba üres. Hova mehettek egyedül s ily korán? Ha azoknak a ficzkóknak mégis igazok volna. (Csenget.) Átkozott gondolat! de lassan, a cselédnek ilyesmit nem szabad gyanítani. (Inas jö.) Hol a kisasszony?

Inas.

Sétálni van Lidivel.

Ligeti.

Melyik kocsis vitte?

Inas.

Gyalog mentek.

Ligeti.

Gyalog? kocsisom tüstént fogjon. (Inas el.) ha még is igazok volna! Nem bántam-e én atyailag veled? tiltottam-e a társalkodást, hogy azt titokban legyen kénytelen keresni? De az lehetetlen! Oly okos, oly szelíd leány, mit Vilma s elszökni, az nem lehet, az gúny volna ész, erény s természet ellen.

Inas (jö.)

A kocsis előjárt. (El.)

Ligeti.

Megyek. — Utána kell mennem; mert akármi, de van a dologban. Átkozott ficzkók, hogy ezek miatt nekem nyugtom nem lehet. (El.)

(Várasligeti tér.)

Kaczor, Guta, Rigó és Katicza (fátyolosan).

Kaczor.

Szépséges kisasszony!

Guta.

Drágalátos gyöngy!

Rigó.

Imádandó hölgy!

(Katicza minden megszólításra mélyen meghajtja magát.)

Kaczor.

Minthogy magát irántunk oly rendkívül keményszívűnek mutatta —

Guta.

Sőt bennünket a legkimagyarázhatlanabb kegyetlenséggel üldözött

Rigó.

Holott mások iránt annál szelidebb s illendőségen túl is engedékeny volt — (Katicza mozdulataival folyvást bámulásának jeleit adja.)

Kaczor.

S minthogy minden tettetés csak bizonyos határig mehet —

Guta.

S az aranyborjú istensége végre kétségbe hozatik —

Rigó.

S az imádott drága bálványnak cserép lábai összetöretnek —

Katicza (magában).

Isten áldja meg jó kedvöket! mily szépen tréfálnak a lelkeim!

Kaczor.

Azért is mindenek előtt veszem magamnak a szabadságot, hogy ezen megátalkodott szépségnek szemébe tekintsek. (A gyöngén vonakodó Katiczának fátyola alá tekint.) Irgalom! mit láttam. No mi ismét megjártuk, Legjobb lesz szép csendesen elillanni. (Elvonul.)

Guta (közelítve).

Engedelemmel, irigy fátyol, ezen ritkaságot nekem is meg kell pillantanom. (A fátyol alá pillant s földre fordúl.) Oh Ábrahám! hisz ez a te Sárád! (Rigóhoz.) Rigó barátom, tied legyen a dicsőség, hogy ezen ritka érzéketlenségű kellemekeket a világnak megmutasd. (Földre.) Én pedig iszonyodom s futok!

(El. Rigó Katicza felé közelít, s az felveti fátyolát.)

Katicza.

Itt vagyok lelkeim.

Rigó (visszajjed).

Huh! mi rengeteg óság! Uram ne hagyj. (El.)

Katicza.

De hát hová futnak, hová rohannak? Maradjanak! Hah! én meg vagyok csalva, elárulva, megcsúfolva! Segítség! tolvaj, rabló, gyilkos, tűz van! Segítség! Ah én elájulok (Ájuldoz.) De nem! most nem ájulok el! utánok megyek s kiásom hitetlen szemeiket. Hah! hogy az egész férfinemnek csak egy szeme volna, hogy azt egyszerre elolthatnám, mint a méceset, hogy soha többé az asszonyok éveit szemmel ne láthatnák, hogy vakon lennének szeretni kénytelenek, vakon, vakon, vakon! Nem! el nem ájulok, most nem! Segítség! meg kell fogni, fogd meg! tolvaj! rabló! gyilkos! tűz van! Segítség!

(A kiáltásra nép jó ásóval, kapával.)

Egy a nép közül.

Mi baj, néném asszony? Hol a gyilkos?

Katicza.

Még néném asszony! oda vagyok! De jól van fiam, én anyátok akarok lenni. Engem megcsaltak, megloptak, kiraboltak minden földi boldogságomból. Jőjetelek utánam, fogjátok meg, vagdaljátok össze! Ah szívem! — utánam fiaim! (El a néppel).

(Várasligeti halom).

Hangai (egyedül). Háromszor a szép Vilma ajtajához
Hódolni vittek pártos lábaim,
Háromszor visszarántott szellemem,
Melyet lekötve ismeretlen arcz,
S a rejteményes fátyol titka tart.
Most itt vagyok szerelmet vallani,
De úgy, hogy visszavonjam azt, mihelyt
Viszonti vallást ad a felfedett szép;
Szívét, szerelmét esdeklem ki tőle,
Hogy visszavessem azt oly pénz gyanánt,
Melynek hamis pengésű érzzeit
Világcsalásra álkéz verte volt.
Nem mondhatom, mint fáj megtennem ezt,
És még is kell! csak így tanulhatom ki
Minden redőit tündér szellemének,
Mely kétes fényben áll elmém előtt.
Mért kelle Vilmát meggyaláznia,
Mért bélyegezni szívtelen negéddel
S rút megvetéssel a világ iránt,
Holott Vilmában érző szív dobog,
De ím közelget.

Vilma (félre). Itt van s jó korán.
Alig tudom, mit kelljen érzenem:
A fátyolatlan Vilma e ragadmányt
A fátyolosnak megbocsássa-é?
Aggódni kezdek vég játékomon;
De végzenem kell, mert már kezdve van.

Hangai. Ismét fedezve arcza, mint szive,
Melyet csalódva már ismerni véltem;
Azon leszek most, hogy belé tekintsek.

Vilma (Hangaihoz).
Kivánta ön, hogy még egyszer beszéljünk.
Eljöttem és óhajtom érteni,
Mi az, minek meghallására engem
Méltónak ítélt?

Hangai (félre). Mily szerény beszéd!
De hajh! alatta ármány rejtezik. (Vilmához.)
Hálám, kisasszony, e kegyelmeért,
Mely rám talán már vesztegetve is van.

S még is mielőtt kimondanám a szót,
 Mely mind a kettőnk sorsát illeti,
 Engedje kérdenem: miért van az,
 Hogy fátyol őrzi tőlem arczait,
 S jogával élni tiltja kellemét?
 Mit véthetett a szánandó világ,
 Hogy csillagát e szem megvonja tőle?
 Vagy én vagyok csak a kizárt? nekem
 Mért kell titokként fedve látnom önt?

Vilma. Ezen hizelgve ostromló szavakra
 Hallgatnom illenék; de ön nekem
 Oly sok figyelmet áldozott, hogy érte
 Öszinteséggel tartozom. Rövid
 Történetem nem vig természetű,
 Azért temetni inkább mint ragyogni
 Hozom ki azt most néma rejtekéből,
 Hol eddig halva volt. — Gyermekek valék,
 Alig tizenégy évü még, s egy ifjú
 Közelve hozzám, s mondá, hogy szemem
 Hatalma őt eloldhatatlanúl
 Lekötte hozzám. Tetszett a beszéd;
 Mert új s legelső volt, s a megdicsért
 Szemek jutalmul arczán vesztenek.
 Sokszor valánk együtt, s ő halni készült,
 Ha megvetem, s nem mondanék igent.
 Mint hagyhatám őt halni? szánakoztam,
 S kimondva lőn a forrón kért igen.
 E vallomásra ő magánkívül, s én
 Örülve őt ily boldoggá tehetni,
 Egy szép napot töltöttünk, egy napot csak,
 Mert másnap úgy találta szeretőm,
 Hogy szép szemeimnek lelkem nem felel meg.
 És hogy — de mit beszéljem? elhagyott.

Hangai (tüzzel). Az hűtelenség! az rút árulás volt.

Vilma. Akkor legelsőbb a dicsért szemek
 Örömsugárból könnypatakra válva,
 Megöntözék az elhalt arczokat.

Hangai (félre). Ez még is több mint tettetés; akármi
 Egyéb, de tettetés ez nem lehet,
 S úgy tetszik, mintha sírna is. De hisz
 Az asszony sírni és nevetni ért.
 Nem, nem hiszek még; hátha csak regélt?

Vilma. Ép ifjuságom ezt a terhes álmod
 Eloszlatá és én kigyógyulék;
 De felfogadtam megbántott szemeimre,
 Hogy jobbomat csak olyan férfi bírja,

Ki fátyolomnak esküszik hitet,
S a fátyol addig bontatlan marad,
Míg a hiteskü végig mondva nincs.

Hangai (félre). Hogyan jutok ki most e tömkelegből?
Hitet fogadjak, míg nem látom őt?
Oh, ez ravaszság, itt vigyázni kell. (Vilmához.)
S hogy volna az, ha én megváltanám
Eskümmel e letiltott bájakat,
Ha a világnak ismét visszaadnék
Egy pár mosolygó ajkat és szemet?
Jutalmam nem leend-e megvetés?

Vilma. Én önt becsülöm és —

Hangai. Oh, mondja ki,
Oh mondja, hogy szeret.

Vilma. Ne kényszerítsen:

Az érező szív hallgat —

Hangai. És szeret. (Magában.)

Ő hallgat és szeret! De nem, nem indulok
Szavakra, mellyek már megcsaltanak.
Avagy csak egyszer említé-e Vilmát?
Czélhoz jutottnak véli már magát,
S a hű barátné elfeledve van.
De jól van, én megesküszöm neki,
Megesküszöm, s majd megkisértem őt.

Vilma (félre). Soká tűnődik; mit jelenthet ez?

Hangai (tetérdapel). Itt lábaidnál, bájjos ismeretlen,
Hűséget és szerelmet esküszöm,
Szerelmet még nem látott bájaidnak,
Erényeidnek hűséget, magadnak
Ez összeségért állandó hitet,
Hitet, szerelmet, hűséget, minőt
Még férfitől nem váltott nő soha.
A szívnek édes földi kéjire,
S a lélek halhatatlan életére,
Az üdvre esküszöm, hogy esküvésem
(Fölkeltében.)

Csak tréfa volt!

Vilma (az alatt fátyolát félre veti).

Csak tréfa volt?

Hangai. Hah, Vilma! — oh én balgatag teremtmény!
(Vilmához hidegen.)

S szép Vilma játszik ilyen ügyesen?

Jó, szép, igen szép, rendkívül jeles!

(Vilmától elvonulva.)

Oh szégyen! oh én képtelen vakandok.

Ligeti (jö és megáll). Mit kell találnom! Ő és Hangai

Egy meghasonlott párként állanak,
Ez itt, az ott! s hogy jönnek ők ide?

Vilma (magában). Mi ez? magamra hágy, és olyan arezczal,
Mint a' ki visszatérni nem kíván.
A férfigőgöt bántám meg! szivemre
Gyujtám a házat, melyben ünnepet várt,
S most azt könnyemmel olthatom csak el.
Tapasztalás, de ritka drága gyöngy,
A szenvedésnek kinszülötte vagy.
De úgy is a szív szenvedésre van.

Hangai. Hogy azt a hangot, mely őrszó gyanánt
Fülembe rezgett, meg nem ismerém!
Hogy bábja lettem kémjátékinak!
Oh szégyen!
Eltávozom, hol asszony nem terem!
El még ma, most! — De mért ez a sietség?
Hozzá megyek, s enyelgve mondom el,
Hogy minden a mi történt, tréfa volt,
Még egyszer azt mondom, hogy tréfa volt.
Úgy van, csupán és puszta tréfa volt. (Közelit.)
De Vilma sír? — Oh Vilma, mért e köny,
E fájdalom harmatja szép szemében?

Vilma (feleszmélve). Én sirtam volna? s jött szemembe köny?
Haszontalan víz! Hallja Hangai,
Úgy tetszik, a sors zsarnokos szeszélye
Nem akarja, hogy mi egymásé legyünk.

Hangai. Valóban a sors úgy látszott akarni;
De a barátság még is szent marad.

Ligeti. Megfoghatatlan! Mit mesélhetnek ők
Egymásnak? Ez bohó dolog lehet.

Vilma. Remélhetem hát annál biztosabban,
Hogy megteendi vég kérelmemet.
A mit beszéltem én történetimből,
Minthogy valóság —

Hangai. Mit kell hallanom!

Vilma. Fő része az, s azért is kérem önt,
Igérrje, hogy felőle hallgatand;
S mind a felől, mit tán idő előtt
Vigyáztalan valék kimondani,
Eelejtse el. Felejtsem engen is,
S ne lássuk egymást többé.

Hangai (meglepetve). Oh igen!
A mint kívánja ön. — De még sem, az,
Az nem lehet! hogy hallgató leszek,
Igérem és megtartom. A mi illeti
Az elfelejtést, abból semmi sem lesz.

Mert bárha szívünk nem találkozott is
 Az érzemények legbelsőbb körén,
 Azért haragnak köztünk nincs helye.
 Hát nem vagyunk-e mink rokon s barát? (Nevekedő tüzzel.)
 Oh a rokonság szent kötél; atyáink
 A hír szerint, két testvér lányfiak
 Együtt vezettek népet a törökre,
 Az ősz Hunyadnak fényes karczain.

Ligeti (magában). Hisz az való: de már régecske volt.

Hangai. Családaink azóta, mint patak,
 Mely egy magas kútútból származott,
 Elágazának idegen messzeségre,
 De a rokonság még is fenn maradt.
 Igen! mi most is vérrokon vagyunk,
 És a barátság illetetlen áll.

S én mint rokon legitt lecsókolom
 E kis könyűt, mely vétkemért fakadt,
 S mint hú barát e jobbot felfogom,
 S baráti csókjaimmal illetem;

(Vilma kezét folyvást tüzesen csókolja.)

De csak baráti tiszta csókjaimmal,
 S úgy összecsókolom, hogy végre asszonyától
 Hozzám szegődik és enyém marad. —
 Oh Vilma, Vilma! én boldog vagyok;
 Mert legnagyobb üdv tégedet szeretni.

Vilma (tartózkodva). S ha esküvése még is tréfa volt?

Hangai Igen csak tréfa volt; mert én csupán

A fátyolatlan Vilmát szeretem,
 Téged, te kedves, tündér, csalfa lány,
 S nem adlak a királyok székiért,
 Nem mindenért a végtelen világon.
 S hogy ez való, e csókkal esküszöm.

Vilma. S e csókkal én viszontag esküszöm.

Hogy a mit tettem, szív sugalma volt.
 (Egymást hosszasan ölelik, az alatt Kaczor, Guta, Rigó fellépnek s bámúlva elállanak.)

Ligeti. Ez már eléggé értelmes beszéd.

De várjatok, mert még itt vége nincs:
 Adózni fogtok bujkálástokért.

Kaczor (társaihoz).

Barátim mi eleget láttunk.

(Kaczor, Guta, Rigó távozni akarnak, azalatt Katicza jő a néppel, mely Gyilkos! zsvány! Kiáltások közt a dombnak rohan; de a jelenlevők-től visszajed. — Hangai és Vilma fölrettenve távoznak egymástól.)

Katicza. Fogjátok meg! kötözzétek meg!

(Vilmát s Hangait meglátva, egy közel álló pór karjába rogy.)

Ah, oda vagyok!

Pór. Nagyságos asszonyom! hiszen elesik.

Ligeti (előlép).

Katicza kisasszony! mi lelte, az Istenért szóljon.

Vilma (félre).

Ah Istenem! mint bánom tettemet.

S hogy én tevém, még meg nem vallhatom,

Ligeti.

Vezessétek a kisasszonyt kocsimhoz, jó emberek, itt áll az árnyékban. (Katicza elvezettetik.) Hanem, Vilma hugom asszony, nekünk komoly beszédünk lesz egymással. És Hangai öcsém, nekem öreg jó bátyád azt írta, hogy az asszonyokat nem szívelheted, s örökké könyvek olvasásában buvárkodol.

Hangai.

Ezentúl Vilma szemei lesznek a könyv, melyből boldogságomat fogom kiolvasni.

Vilma (Ligeti kezét megcsókolva).

Édes bácsi, nem haragszik reám, ha megjobbítom magamat?

Ligeti.

Eredj, hamis vagy.

Vilma.

De ha minden léptemről legutolsó mozdulatomig számot tudok adni?

Ligeti.

Oh azt el is várom.

Vilma.

Számot adok még gondolatimról is. Én a világon senki ellen sem vétettem, mint ezen urak ellen, kiknek titkos szerződéseket kihallgatám; s az indíta fel, hogy velök vakmerő játékomat üzzem.

Kaczor.

Kedves kisasszony, ha titkos szerződésünket hallotta, az magában oly gonosz árulást foglal a nőnem ellen, hogy mi minden viszontagságainkat feledve, boldognak tartandjuk magunkat, ha azon megnyugtatóssal távozhatunk, hogy a kisasszony nekünk megboesátott.

Gula.

Örökké jó emlékezettel leszünk ezen kegyelemért.

Rigó.

S a mennyire gyöngye erónktól telik, megjobbítjuk magunkat.

Ligeti.

Uraim, gyanítani kezdem, hogy eddig találkozásink nem a magok rendén történtek, azért is meghívom uraságtokat házamhoz, hogy azon törvényszékeknek bírái legyenek, melyet ezen két bűnös felett tartani akarok. — Elfogadják baráti jobbjomat?

Kaczor, Guta, Rigó.

Ezer örömmel.

Hanga.

És az enyémet? ismeretlenét ugyan, de a ki törekedni fog, hogy barátságokat s bocsánatokat megérdemelje.

Kaczor.

Barátságunkat igen örömet, de bocsánatunkat nem ígérhetjük; mert oly kincsset ragadott el tőlünk, mely pótolhatatlan. Azonban engesztelődésünk jeléül íme semmivé teszszük azon sorsintéző irományt, mely annyi bajt, s fárasztó csalódást okozott.

(Széttépi a szerződést, az alatt a kárpit legördül.)

ÁRPÁD ÉBREDÉSE.

ELŐJÁTÉK.

A PESTI MAGYAR SZINHÁZ MEGNYITÁSÁNAK ÜNNEPÉRE.

1837.

SZEMÉLYEK.

<i>Árpád.</i>	}	rémalakok.
<i>Sírszellem,</i>		
<i>Irigység,</i>		
<i>Részvétlenség,</i>		
<i>Megvetés,</i>		
<i>Gúny,</i>		
<i>Rágalom,</i>		
<i>Csáb,</i>		
<i>Kajánság,</i>		
<i>Éhhalál.</i>		
<i>Költő.</i>		
<i>Színésznő.</i>		
<i>Apa.</i>		
<i>Fű.</i>		
<i>Napszámos.</i>		
<i>Öreg.</i>		
<i>Első</i>	}	hölgy.
<i>Második</i>		
<i>Egy ifjú.</i>		

Több ifjak, hölgyek, s mindenféle nép. A játék
helye Budapest.

(Budapest legszebb része a Dunaparton.)

Sirszellem jő, s a mint a téren végig megy, körülötte mindenütt sirhalmok emelkednek s többek közt egy nagy, félig omladozott hadi sir, mely a Sirszellem háromszori jeladására megnyilván, Árpádot tünteti elő.

Árpád (lassan fölemelkedve).

Ki kelt föl engem? gyász fiú, ki vagy te,
Kinek felfordított szövétnekén
Elhunyt világnak hamva szendereg?

Sirszellem. Ós bajnok! én a Sirszellem vagyok.

Árpád. Rád ismerek! kemény csatáimon
Százszorta látám halvány arcodat;
Kerestelek vérengző karjaimmal,
S te nem jövé!; az agg kor napjain
Lepél meg ágyamon; de légy köszöntve!
Kezed szelíden nyugott e szemem,
S nagyok, dicsőek voltak álmaim.
Szólj, mit kívánsz?

Sirszellem. Hazádba hoztalak,

Hogy népedet lásd ezred év után.

Árpád. Mit szólasz? ezred év után!

Sirszellem. Igen, vezér;

Már annyi éve, hogy szemed lehunyt.

Árpád. Egy ezred év, mint pillanat repült el!

De honn vagyok hát s nemzetem között;
S te, a ki kérlelhetlen vagy, kinek
Adózik minden, a mi létre jött,
Szólj, mint lehet, hogy hozzám engedékeny,
Még egyszer látnom hagytad e hazát?

Sirszellem. Te a csatákon villámkard valál:

Sok ezernyi lelket küldél birtokomba.

Árpád. Ezt nem tagadják ellenségeim.

Sirszellem. S én háladattal tartozám ezért,

Mit úgy reméltem legjobban leróni,
Ha hosszadalmas, síri éj után
Néped körébe hozlak, ébredőt.

Árpád. És mely időt mérsz, hogy mulassak itt?

Mert nem szeretnék művet kezdeni,
Mit abba kéne hagynom félszegül:
Éltemben én országot alkoték.

Sirszellem. Mulass mig lelked itt gyönyört talál:

De ha visszavágyol hamvad sátorába,
Szólíts nevedről, s én eljövök.

(Távoztával a sírok egymás után süllyedeznek.)

Árpád. Sirszellem! áldalak jószágodért.

(Kijő a sírből, mely lesülyed.)

Oh nemzet! oh hon! ismét látlak-é?
 A századoknak hosszú éjjelén,
 Mely fogva tartá alvó lelkemet,
 Csak rólad és nevedről álmodám. —
 Temetve voltunk a föld egy szögébe.
 Töméntelen nép, egymásnak teher,
 S im elszakadt a jobb rész és dicsőn,
 Végig csatázva terhes útjait,
 Hont szerze, melynek hódító nevére
 Elsápadott a megrettent világ. —
 Oh élsz-e még hazám és nemzetem.
 Dicső-e még, mint hajdan volt, neved?
 És tetteidnek híre hangzik-e,
 A merre nap van és ember lakik?
 Üdvözlek oh hon! népem, üdvözöllek.
 De mely komor csend vészen itt körül?
 Mindenfelé a roppant kőhalom,
 Felhőbe nyúló házak, szálasabbak.
 Mint nagy Magyarvár fényes tornyai.
 Csak embert nem találok! senki nem jó,
 Csak egy magyar sem, a ki elfogadjon!
 Vagy tán csalódom? nem vagyok hazámban?
 Nem a Dunának árja harsog itt?
 S az nem Kelemföld, és az ős Buda?
 Vagy oh! — Hadúr ne adja érnem azt!
 Balvégzet fordult ellened, hazám,
 S te nem vagy többé magyarok hazája?
 Minek születtem akkor én s miért
 Lettem jelessé nemzetem között?
 Mért életemnek minden napjai,
 E hő kebelnek minden dobbanása,
 Eremnek vére végső csepjeig,
 Mért áldozának érted, oh hazám,
 Ha elámulál és eltöröltetél!
 Oh sir fogadj el s többé meg ne nyílj.

(A sír felé megy: a költő jön, elragadtatással rohan feléje és leborul.)

Költő. Felséges Árpád, oh dicső vezér!

Árpád. Mi szózat ez, mely engem visszatart?

Költő. Oh hős apánk, országunk alkotója,

Engedd, hogy lábaidnál leborulva

Hódoljon e szív, melly óhajtva várt.

Árpád. Nem visszatetszők e szavak nekem,

Mert hú kebelből buzgón hangzanak.

De szólj, mióta bókol így, mióta

Lett csúszó-mászó állat a magyar?
Időmben állva s szemtől szembe szólt.

Költő. (fölkel). Te félre ismeresz engem, oh dicső
Nem embereknek hajlik térdem itt.
Előtted oh hon s nemzet ős vezére,
Lelkem hajolt meg s szívem üdvözölt.
Oh mely sok gyászév óta vártalak!
Gúny, megvetés és fagyaloló hidegség
Voltak jutalmam; inség és keserv
Vártak reám, s én kértem életemet,
Oly kínosat bár s oly örömtelent,
Hosszúra nyúlni, csak hogy lássalak.
Most látlak im, és annyi sérv után
Örömkönyűvel ázik el szemem.

Árpád. A halhatatlan istenekre mondom,
Ez a fiú nem hívság gyermeke.

Költő. Oh drága ős, mióta elhagyál,
Mi véghetetlen, a mit szenvedénk!
Nem szólok ellenségről: mert mi nemzet
Kerülte még el ellenség vasát,
És lett dicsővé ellenségtelen?
Nem mondom a belvillongás dühét,
A meghasonlás ádáz szörnyeit:
Vér foly, mióta földön ember él,
S a népek átka: drága honfivér
Fürdője által ifjodhatni meg.
Mi elpazarlók vérünk bitorát,
Szívünkbe vertünk öngyilkos vasat,
Hallatlanul — ön ellenségeinkért!
S a véren árult ifjodás helyett
Lassú halálnak mérge szállt reánk!

Árpád. A legszörnyebbet várom hallani:
Te nemzetemből irmagúl maradtál.

Költő. Több, mint gyanítod: mink elaljasodtunk.

Árpád. Oh végtelenség, mért nem rejtesz el!

Igen fiú! te eltaláltad a szót:
Elaljasodni több mint a halál.
S ha volna szó, mely szellemet megöl,
Ez gyilkosabban, mint az ég haragja,
Megsemmisítné létem elmeit.
De szólj, nyugodtan végig hallgatom
A gyászregét, hogy tudjam szánnom-e,
Vagy megtagadni kelljen véretem.

Költő. Elaljasodtunk test s lélek szerint.

Mi, nem hasonlók harczos őseinkhez,
Kik durva észszel bár, a kor nyomától

El nem maradtak : mink levetkezők
 A harczt fiát s fegyvertelen kezünk
 Nem nyúla műhöz, könyvhöz ; zsidbadott
 Munkátlanúl, miglen más nemzetek,
 A harcztot sem feledve, béke által
 S istenfiakhoz illő műveikkel
 Lettek dicsővé a világ felett.
 S a szellem, oh a mindig éber őr,
 Mely bal szerencsén nőtt fel s lön erőssé,
 Mely csüggedetlen látta volt Nikápolyt,
 Melyet le nem vert Várna és Rigó-tér,
 Az végre megtört túnyság miatt ;
 S nem tudva, mit bűn merni, mit szabad ;
 Veszélybe vitte vakmerő fejét,
 Vagy félt, egyenlőn nagytól és kicsintől,
 S mindent egy hitvány életért adott !

Árpád. Nem, ezt a népet én nem ismerem !
Költő. S ez élet álom volt, melyben silány,
 Rossz nemzedék kérődzék ősei
 Nagy tettein s fő érdemül bitorlá
 Mások felett, hogy, kiktől származott,
 S oly mélyen elfajúlt, dicsőök voltak !
 S e nép hivé, hogy még van Istene,
 Ki érte őrt áll, míg ő vétkezik.
 S az Isten büntető haragra gyúlt :
 Alunni hagyta őt egy századig.
 S ott állt a bálvány, szív- s lélektelen,
 Az ősiségek álорczáiban,
 Nem látva, nem sejdítve a csapást,
 Mely nemzet-irtó kézből várt reá.
 S ím a hatalmas jött és rá ütött :
 Súlyos csapása megrázkodtatá
 A tompa bálványt ; az feléledett,
 Érezni kezdé elholt ízeit,
 És fájt az élet a zsidbadt tagoknak
 S a fájdalomban feljajdult a száj,
 Mely annyi évek óta néma volt ;
 De a fájdalomban élet hangja kelt,
 S az élet visszakérte szellemét,
 Azon merészt, mely a gyász múlt után
 A rém jövővel szembe szállni kész.
 Oh fejdelem, mi újra éledünk,
 Buzogva küzdünk egy jobb életért,
 Nem látva, nem segítve senkitől,
 S bár kis sikerrel, még sem csüggedezve ;
 De hőseink nem vérben fürdenek ;

Ölelni készek embertársokat,
És túrni mindent szent hazájokért.
Köztünk is fenn van még Promethens,
Kinek szivét az üldöző kajánság
Kányái marják, mert szelíd vala
Embernek nézni embertársait.
S ő óriási fájdalmában is
Oly törhetetlen most, mint valaha.
Oh hála, szent ős, hogy közénk jövéel:
Felbátorodva új pályát nyitunk,
Élet- s halálban hívek nagy nevedbez.

Árpád.   Kevés szavakkal nagy dolgot beszélsz:
Élet s halál mint küzd egy nemzetért,
S mint száll alá dicsőség, hatalom.
De te századokról adsz számot nekem,
S a századoknak hosszú évsorán
Jóból, gonoszból csak nagy eshetik.
Ti a gonoszból nagy részt vettetek,
És a jövőendő kétes hajnalán
Sötét ború áll még a nap felett.
De szólj, egyet még vágyok érteni;
Ki vagy te, a ki nemzetem viszályit
Ily szívemésztő lánggal rajzolod?

Költő.   Egy ingyenélő! így nevez sok ember;
Ki dalba önti búját, örömet,
Mellyet hazája s élte nyujtanak;
Ki félve érez minden örömet,
De százszorozva minden bú nyilát;
Egy szenvedélytől égetett kebel,
Mely életének csak felére jut,
S annak felével sem magának él.

Árpád.   S ily áldozattal, melly országot ér,
Fonnyadt szegénynek látszol s dísztelennek:
S Magyarország oly nagy s gazdag tartomány.

Költő.   Fonnyadt, szegény és dísztelen vagyok:
Fonnyadt, szegény és dísztelen hazám is.
De fölvirágzik egykor a haza,
S akkor magas kéj lángja foly körül,
S öröm virítand e bús arzokon.
Akkor dicső, boldog, gazdag leszek:
Most a hazának színét hordozom.

Árpád.   Hah! mért születéll e leszállt napokban.
Időmben, míg a harcz-szerencse vitt,
Hol szűd- s szemednek legjobban mosolyg
E kéjruhába öltözött világ,
Egy édent adtam volna birtokúl.

De szűd erős : te nem vagy gyáva túró.
 S ha visszatérek híres őseimhez
 És őseidhez, méltó unoka,
 A halhatatlanságnak elbeszélem,
 Hogy ezred mulva egy magyart találtam,
 Ki szíve lángján nemzetének élt.
 Most jer, kövess : korodnak embereit
 Kivánom látni. Még egyszer, hazám,
 Még egyszer oh nép ! hévvel üdvözöllek.
 Küzdéseidhez vedd áldásomat !
 S ha néha bal-szerencséd megkeres,
 Jegyezd föl, a mit a világ tanít :
 Nem mindig pártol a szerencse jót,
 S a csüggedetlen, bukják bár, dicsó. (El.)

(Magyar színház tája.)

(Mindentféle rendű emberek jönnek, s részint egyenesen a színházba mennek, kisebb nagyobb csoportokban egy ideig állonganak.)

(Egy apa vezeti fiát a színház felé.)

Fü. Apám, mi ház ez, melybe melybe most megyünk?
Apa. Megemlékezzél, kis fiam, míg élsz,

Hogy nyolczad évű gyermek láthatád,
 Mit sok megaggott ősz hiába várt.
 Ez a magyar játékszín, a legelső
 Mely Pesten épült sok küzdés után.

Fü. Magyar játékszín? Oh apám, beh szép!

Itt laknak úgy-e a sok hercegek,
 És a hol sírni és nevetni kell?
 És a szegények rongyos öltözetben?
 Apám, oh vigy be engem is; szeretnék
 Már látni egy parányi herceget.

Apa. Te többet is fogsz látni mint csak azt.
 De csendesesen légy; itt hallgatni kell. (Bemennek)

(Egy csapat ifjú közelb jő.)

Első ifjú. Ifjú barátim! vád van a magyarra,
 Hogy durva s társaságba nem való,
 S e vád leginkább minket érdekel.
 Czáfoljuk azt meg s esküdjünk reá;
 Hogy a ki durva, szemtelen, garázda,
 Ki illedelmet készakarva sért,
 Az nem barátunk, az betyár.

Ifjak. Az nem barátunk, esküszünk reá! (Bemennek.)

(Egy sereg csinos asszony jő.)

Első hölgy. Nők és leánykák, kedves társaim:
 A férfiak szemünkre hányogatják,
 Hogy a hazától szívünk idegen,

Hogy a magyar szó útált bang előttünk.
Az Isten látja: ők a bűnösök!
De nézzük őket; lássuk, hány van itt,
S ha nem hiú-e kérkedő szavok?
Részemről én egy lelkes férfinak
Példája által kész vagyok javulni.

Második hölgy. Bár mint s hogyan, panasz van ellenünk,
Akarni kell csak s tüstént megszünik.
S valóban mink nem volnánk asszonyok,
Ha még akarni sem tudnánk! akarjuk,
S megszegyenül a büszke férfi vád. (Bemennek.)

(Egy napszámos, ki régóta föltre állva nézegetett, most előlép.)

Napszámos. Hah mennyi csinos nép! Csak menjetek
Ti kényes asszonykák és úrfiak:
Épen nem irigylem szép ruhátokat.
Örüljetek vagy sírjatok, ha tetszik;
Mert úgy segélyjen! én is azt teszem.
Van még zsebemben egy redves garas.

(Mig zsebéből nagy bajjal vájja a garasokat, a körülállók jóízűn nevetnek.)

Ho! hó! nevettek? csak nevessetek.
Ti pénzt adátok tán az épülethez;
De én a millyen czifrátlan vagyok;
Ezen kezemmel, melly élelmet ad,
Két álló hétig hordtam a követ,
S magam fizettem érte — örömet.
S nézzétek! a ház szép magasra nőtt. (Bemegy.)

(A nevetők bámulva néznek utána, majd felkiáltanak.)

Többen. Éljen a derék napszámos, éljen!

Öreg. (Kopott régi mentében jő, botra támaszkodva.)

Ifjú valék, midőn e ház falát
Épülni vártam s biztak mindenek.
Azóta elhagyott az ifjúság,
Hiú reményben mult el jobb korom,
S már a koporsó zárja útamat.
De áll a ház im s jobb időkre vár.
Óh hála nektek, a kik ezt rakátok,
Hogy a mit oly sok év nem adhatott,
A sir előtt azt végre láthatom. (Bemegy.)

(Midőn a tér megürül, Árpád és a költő jönnek.)

Árpád. Sok, szép, jeles, nagy dolgokat mutattál,
Mind ész művét, az új világ csodáit,
S ha lelkemet nem nyomná sorsotok,
Bámúlatomhoz szent öröm szegődnék.
Hová vezetsz most? Szólj, mi épület,
Mi büszke hajlék ez, mely parragán

És porba süllyedt törpe társain
Díszes fejével túl emelkedik ?

Költő. Ez a világ kicsinben, fejdelem.
Itt láthatod meg, a mint volt, vagyon ;
A mint csatában s békén, házi körben,
Vagy köz helyen, tréfák és gond között,
Erényben, bűnben él, hal és mozog.
Feltűnnek itt a jámbor és csalárd ;
A gyáva s bátor ; aljas és nemes,
Ezer bohónak bűsz csordáival ;
Itt újra fellép a holt dalia,
A rég csatázott harczok hősei ;
Bölcsek, vezérek és világbirók,
S kiket tapodnak, és kik eltapodnak.
Gazdag, szegény, a koldus és király,
Itt ujra élnek kinban és gyönyörben.
De itt igazság ül a trónuson,
S mit ember és sors véte zsarnokúl.
Az szent-egyenlőn visszatorlatik.
Kudarczot vall itt a fondor s csalárd ;
Arany borjú itt nem talál imádót ;
Repkényt az ész, kaczajt nyer a bohó !
Útálat éri a bűn győződelmét
S a szenvedő és megbukott erénynek
Örök művészet nyujt fel koronát. —
S e ház, az élet zajló iskolája,
Ez annyi hő érzelmek temploma,
Csak kis valóság nagy remény után,
Virágbokor virágos kert helyett,
Zálog, jövődő fénylőbb birtokért.
És még is annyi kínos év során
Oly sok beteg vágy s csalt várás után
Birt létre jőni, kétlett sikerű
Még akkor is, mikor emelkedék.
Most áll, szerényen bár, de díszesen,
A honfi szívek áldozatjain,
És honfi kéznek fáradoalmiból,
S minden magyarnak tárja kebelét :
Kész elfogadni vígat és komort,
Ifjat, leányt, a vénet, fiatait,
Hogy őket a föld tündérségiről
Élet-hasonló játékban mulassa.

Árpád. Új tüneményt, egy új csodát beszélsz,
Mely bámulatra s tiszteletre bír.
S egy még nem érzett lelki vágy fog el
Meglátuom a még nem látottakat,

Az eddig nem hallottat hallanom :
Ohajtom látni képedet, világ!
De mondd : kik e ház tündér papjai,
S mi jelre nyílik e ház ajtaja ?

Költő. A ház tied, csak lépj be, oh vezér
Es benn talárod, a kiket keressz.
De ime látom a szín gyermekét
Alélve húzni fáradt lábait ;
Utána inség, gúny, csáb, megvetés
S fondor kajánság rémszolgái jönnek ;
Kigyó hajakkal, tőrélű szemekkel.

Árpád. Hah fertelem ! mi borzasztó had ez !

(Rémalakok éneke a szín megett.)

Üldözzük őt,
Gyötörjük őt,
A csapodárt!
Ne leljen kínja,
Mely gyötri, víja,
Időt s határt.

Üldözzük őt, a merre jár,
Ne lelje meg, mit szíve vár.
Hír, kincs, öröm, dísz s kék helyett
Nyomorban lásson enyhelyet.
Mig él, tudjon csak bánatot,
Es sírja légyen átkozott.

Üldözzük őt,
Gyötörjük őt
A csapodárt!
Ne leljen kínja,
Mely gyötri, víja,
Időt s határt.

Kilenczedik jelenés.

A színész nő

(a színház csarnokához aléltan közelit, utána nyomulván a rémalakok).

Oh ég, ne hagyj el! irgalom, nagy ég!

(Összerogy.)

Oh hagyj enyészni, küldd haláloamat,
Csak hogy ne lássam e szörnyű hadat.

Irigység. Hah ! fényes inség, most porban heversz ?
Hányszor ragyogtál büszkén, mint királyné ;
Bíbor, s szerencse foglaltak körül,
S a nép, a bőszült, ordítózza tón
Kevély fejedre drága koszorút,
Mig én epében martam ajkimat ;

- Hah! mily gyönyör látanom gyötrelmedet.
Ne adjon a sors jobb napot, míg élsz.
- Résztétlenség.* Segítnélek, de nem tudom, ki vagy?
Megvétel. De én tudom jól, s nem segítelek.
Haszontalan, kóbor nép, söpredék,
Jobb, veszs, s magadtól mentsd meg a világot.
- Gúny.* Ha még is, a mit választott, magas
Rendeltetését értené, igen!
Másolni tudna embert és világot:
De ments meg ég! őt látni, hallani.
Négy kéz-láb jár a természet, midőn
Ő játszsza, s boldog és boldogtalan
Futásnak indul. Kontár, nem egyéb!
- Rágalom.* Ne nyúlj hozzá, mert meggyaláztatol.
Bűnben leledzik s él, a mekkora:
Erénye színben s álорczában áll.
- Csáb.* A nőke szép, bár halvány s öltözetlen.
Szép hölgy! ha vágyaim szolgája léssz,
Én úri asztalt, fényt s ruhát adok.
- Éhhalál.* Mind félre innen! ő enyém.
Nem látjátok kékülni ajkait,
Behamvadozni mind a két szemét?
Éhenhaló! én angyalod vagyok.
- Színésznö* (könyörögve feltámaszkodik).
Oh! hagyjatok! kimélet, irgalom!
Én elhagyám az ősi ház tüzét,
A kényt, nyugalmat s könnyű életet;
Testvér, rokonság megtagadnak engem,
Ki szült, nem ismer többé, en anyám,
S atyám haragja kísért álmaimban.
S mind ezt, művészet! érted szenvedem.
- Rágalom.* Te elhagyád az ősi ház tüzét?
S művészetért! ha ha! csak hinni kell.
Te megszökél; mert renyhe s czéda vagy,
Hogy élj szilaj, rendetlen életet.
- Színésznö.* A mennyi hajszálam van, annyi baj,
Oly sok csapás ért. Egy percz kedvezését
Száz kínos óra tette semmivé.
- Résztétlenség.* Mért nem kapálsz? a föld jobban fizet.
Színésznö. Mind e bajok közt híven fáradék.
Csekély erőmet százszorozni kész
Szorgalmam és buzgó hitem vala,
A színvilágot, vágyaim honát,
Bár áldozattal nagyra vinni egykor.
- Gúny.* De nem születted rá. Nincs termeted,
Tüdőd silány, hangod rikácsoló,

S magad tudatlan és nagy bamba vagy :
Minek gyötörni itt is a magyart ?
Kajánság. Rántsátok őt ki az oszlopok megől.
Mit tétováztok még ? Ő a mienk.

Árpád (előlép).

Utálatos had, vissza ! ő enyém ! (A rémek ijedve hátrálnak.)
Egész hazában nincs más dolgotok,
Mint hogy kajánul egy gyámoltalannak
Kínos fejére összegyűljetek ?
Vagy éhen vagytok ? én jól tartalak.
Részvétlenség te, jőjj, hadd lássalak.
Ha itt vagy, undok, régi szörnyeteg !
Te minden jónak lassu sorvatagja,
Te átok a serdüülő érdemen,
S a hallgató dicsőségnek halál.
Most rajtad a sor. Íme rémhadak !
Először is ma nektek áldozom.
Vigyétek őt : ez a ti étketek.

(A rémek vad zajgással megrohanják a Részvétlenséget és tova viszik.)

Hah ! mint zajognak ! — Lakjatok vigan,
Most egyszer méltó tárgyatok jutott.
Ha éhetek lesz, ismét eljöhettek ;
Van még itt martalékkül nyujtanom :
Egy századig nem lesz fogyatkozás.

(A színésznőt fölemelvén.)

Kelj föl nemes szív, régi szenvedő !
Hallottam, s érzem nagy fájdalmaidat !
S ha nemzetemben még egy szikra van,
S csak egy csep vér az ősi magyaréból,
Nem hagyja törletlen könyűidet,
Nem enyhíthatlen e fájdalmaidat.

Színésznő. Reményelek s bizom nemzetem szívében :
S bú gond között bár, vég leheltemig
Csak ezt kiáltom : éljen a haza !

(A népség, mely az alatt gyülekezék, hangosan viszonozza.)

Éljen a haza !

Árpád. Hah nép, köszöntöm ismert szózatod !
Rég szomjuzám e kedves hangokat.
Ez a kiáltás illik a magyarhoz,
Csendben, viharban : éljen a haza !

MARÓT BÁN.

SZOMORÚJÁTÉK ÖT FELVONÁSBAN.

1838.

S Z E M É L Y E K.

Marót, macsói bán.

Ida, hitvese.

Barra, várnagya.

Haszán, török bég.

Bod, hadnagy, rabló vitéz, Haszán szolgálatában.

Juszuf, Haszán szolgája.

Ibrahim, Bod szolgája.

Egy apród.

Egy komorna.

Egy török követ.

Két török katona.

Nép, katonák mind a két részből.

A tizenötödik század végén.

ELSŐ FELVONÁS.

(Vár, törökösen bútorozott szoba.)

Juszuf, Bod.

Juszuf. Ah féltörök, Bod úrfi megjövének ?

Ugyan sokáig váratál magadra.

Hol a keresztény ördögök tanyáin

Latorkodál, hogy annyi küldözés

Után csak most, ily későn érkezel ?

Vigyázz, vigyázz ! a bég megüstököl.

Bod (torkon ragadja). Fogatlan öreb, maszlag-nyeldelő !
Tudod kívül szólsz ?

Juszuf. Oh igen ! de hát
Bocsáss, hiszen te menydörgő tüzes vagy.

(Bod elbocsátja. Juszuf torkát tapogatja.)

Allah ne hagyj el !

Bod. Tudd meg, akarom,
Hogy szolga vagy.

Juszuf. S te ?

Bod. Én ?

Juszuf. Hölgýaruló !

Bod. Igen tehát ! asszonyrabló vagyok ;

Mert lenni tetszik, mert ugy akarom.

Te szolga vagy, mert kell.

Juszuf. Az semmi baj.

Bod. Hallgass ! (Juszuf meghajtja magát s hátra vonul.)

Hol a bég ?

Juszuf. A nagyságos úr
Mindjárt jövend. (Szünet után.) De mégis hadnagy úr
Vitézséged ma nagyon haragos.

Pedig ha tudnád, a mit én tudok :

Végére jártam, honnan származál.

Bod. Azt többször is tevéd.

Juszuf. Csak tréfa volt :

De most —

Bod. Hazudni fogsz, mint többször is,
Hogy pénzt csikarj.

Juszuf. No már az szent igaz,

Hogy a mit most felőled megtudék,

Azt olyan olcsón el nem árulom.

Bod. Azért is jobb ha megtartod magadnak.

Juszuf. Ki tudja ! Lásd Bod úrfi, bár mi hitvány
Ember fiának apja anyja van.

Még a veréb sem árva fészken :
Testvéri vannak, egy-költésűek,
Együtt csipognak ételért, együtt
Kelendők szárnyra. Téged senki sem
Nevez fiának, testvérnek. Te mint egy
Ágról szakadt, név nélkül, idegen
A nagy világon, úgy vagy itt közöttünk,
Mint ismeretlen magbúl kelt növény,
Kit mostohán vad kertész, a vihar,
Távol határba veszni ültetett.

Bod. Juszuf, Juszuf! te engem ingerelsz.
Te csúfolodni szoktál és örülsz,
Ha vágyat keltesz, mely be nem telik,
Mellyet hatalmad nincs betölteni ;
Örülsz, ha látod égő arczomon,
Hogy átkozott nyelved fulánkja fáj,
Hogy felzavartad szúm legbelsejét,
S én azt előtted fedni nem tudom ;
De mondom Istenemre —

Juszuf. No, no, no !
Hiszen, ha kell, és semmit sem tudok,
Én nem tudom, ki vagy. (Haszán jö.)

Bod. Ne is keresd.
Családom ott kezdődik, hol szerencsém,
Mellyet merész kar s ész fog szerzei.

Juszuf (Haszánt észrevevén). Tudom, tudom.

Bod. Tudod, vén fecsegő ?
Hát tudd meg azt is, hogy többé Bodot
Mesével megrikatni nem lehet.
Most férfiak vagyunk, s a vakmerőnek,
Ki származásunkról balúl itél,
Kardunk felel meg.

Juszuf. A nagyságos úr !

Haszán (Juszufhoz titkon).

Hallod, Juszuf, ha még olyat fecsegsz,
Mit tudni nem kell, tudnod nem szabad,
Nyárson sütöm meg fonnyadt tested.

Ródd fel magadnak ; ismersz ! — elmehetsz. (Juszuf el.)

Bod. Haszán bég, üdvözlek.

Haszán. Hah martalócz !

Te két világnak gyöngye, megjövél ?

Bod. Uram !

Haszán. Ne szólj, mert el kell mondanom,
Mi és ki vagy, különben elfelednéd.
Hivatlak, és te késedelmezel ;
Parancsolok, s te bizton elmaradsz ;

Üzenni mersz, hol jönöd kellene.
Ej, ej! Bod úrfi, mit tartasz felőlem?
Nem én vagyok, ki úrrá tettelek?
Nem én vagyok, ki semmivé tehetlek?

Bod. Hagyd el Haszán, ne fáraszd nyelvedet;
Inkább magamtól hallom, a mi fáj.
Igen Haszán, én kezdem érzeni,
Hogy több lehetnék, mint vagyok. De halld:
Rabúl esém hozzád, s mint gyermeket
Görög kalózok vittek tőled el,
Kik hölgyet s mindent, a mi drága, szép,
Elvenni szoktak, nem megszerzeni:
Bátor fiak, s szabadság elemök.
Én megtanultam mesterségöket.
Te akkor visszaváltál. Nemde ez,
Mit imént szándékod volt mondani?
Te visszaváltál; én váltságomúl
Folytattam nálad mesterségemet.
S ezt nem görög, nem más országokon,
De ott, hol életemnek napja nyílt:
Saját hazámban s nemzetem között.
Hah bég, ha ezt te mind megfizeted,
Úgy gazdag ember vagy. Nem adtam-e
A szép Jolántát zsákmányúl neked,
Ki mint jegyessel elszökött velem,
Örömtelen korának hagyva honn
Az ősz apát, ki benne élt csupán?
És volt-e szebb hölgy messze tartományon
Mint Kende Rózsa? én őt kedvedért,
Menyekző várta bár s derék jegyes,
Hálómbe szóttem és feláldozám.
Midőn kitudta, hogy Sztambulba megy,
Sírt, átölelte térdemet, könyörgött:
A szikla is megindult volna rá.
Én asszonykönyre meg nem indulok,
És felszakítám őt e térdeimtől;
De megfogadtam minden istenekre —

Haszán. Nos mit fogadtál? hallgatsz? nem felelsz?

Bod. Csak azt, Haszán bég, hogy te szörnyeteg vagy,
Ígéretid ha meg nem tartanád.

Haszán. Ez hát a baj, s ezért maradsz te el?
Vagy úgy szokás-e tartozást beszédni,
Hogy érte nem jövünk? szegény fiú!
Itt fogd ez erszényt; súlyogasd kezdedben;
És ráadásul még e másikat.
Nos kell-e még? vagy olcsón adtad-e

Árúidat? gonosz kis kalmár vagy te, Bod,
Te pénz helyett egy pár csalárd szemet,
Sugár, hajlékony termetet viszesz
Vásárra, és ez ál pénzek becsét
Kigyói nyelved százszorozni tudja,
Mig alkud áldozatja megesik.
Csak valld ki Bod, te ingyen vésszsz, de drágán,
Felette drágán adsz ki árudon.

Bod. Te bőkezű vagy.

Haszán. Gondolod? maradj

Hívem, s én dúsabbá teendlek,
Mint álmaidban voltál valaha.

Bod. Örömmre birsz e nem remélt kegyeddel.
De nem csak pénz, sőt nem pénz az, miért
Szolgáltalak. Hallgass ki egyszer engem
S ítélj, Haszán. Más emberek talán
Vesződnek pénzért, hírért, asszonyért,
Vallásokért, hazájokért. Nekem
Csak báb az asszony; a hír pusztá hang;
A pénzt, ha megszereztem, kivetem
Mint koncot ebnek, hogy ne zúgjanak
Az emberek. Mi szükség pénz nekem?
Ki, a mi kell, és pénzen kapható,
E két kezemmel mind elvehetem.
Hazámhoz semmi nem köt; csak gyanítom,
De nem tudom; s alig van Istenem,
Kitől, ha balra váltak dolgaim,
Számot vehessek rossz óráimért.
És mind ezekre én nem is szorultam.
Ez ifju kar, s e bátor szív elég,
S minden jutalmam gyors tettért siker!
S még is, Haszán! van egy csekély dolog,
Miért én tenni mindent kész vagyok.

Haszán (magában). Ez a fiú nagyon megváltozott.
Ha megcsalódnám benne! Nos mi az
Miért te mindent kész vagy tenni, Bod?

Bod. Haszán, te engem, ámbár rabodat,
Kiért sokáig váltság bére nem jó,
Gonddal neveltél, s úgy látszék gyakorta,
Jó s bal szerencsém téged érdekelt.

Haszán. Látszék? nem, úgy van; sorsod érdekelt.
S becsüllek érte, hogy megismered.

Bod. Igen Haszán, te vagy, kiben bizom.
Tőled tudom, hogy él egy agg apám,
S hogy egyszer ez, nagy messze, sok veszély közt,
Hozzád jövé, mert pénze nem vala,

Váltságomúl magát ajánlta fel,
Örök raboddá kész levén szegődni,
Csak hogy bocsáss el engem, egy fiát.

Haszán. Ugy van; de még szükségem van reád,
S én visszaküldém őt bántatlanul.

Bod (hevülten).

Bántatlanul? (Csillapodva). Igen, te nem vagy ádáz,
Te nem vagy vérszopó mint társaid.

S lássad, Haszán, ez ember agg, szegény,
Gyámoltalan; föld, ég elhagyta őt;

És még sem orzó, még sem útonálló,
Ő nem rabol; nem csal; de dolgozik.

Ő dolgozik, Haszán s mint a vakand
A háládatlan földet túrva teng

S véres veríték mossa kenyerét.

Ha egyszer én ez embert láthatom,

Ha rossz ebédén, hol vendége bú,

Hozzá belépve mondhatom: ne sírj,

Keress magadnak egy biztos szugolyt,

Töltsd nyugalomban végső napjaid:

Én pénzt hozék, pénzt, mennyi kell, öreg!

Én a te véred, egy fiad vagyok.

Hah bég! ha ezt megértem, mindenem,

Mind holtomig, szolgálatodra van.

Te sokszor ígéréd, hogy visszaadsz:

Oh mondd nekem meg, hol találom őt?

Haszán (magában).

Ő még sem oly rossz, milyenek szeretném,
De elhivé apjáról a mesét.

Igy jó. Ez áltál kötve tarthatom. (Bodhoz.)

Örvendem, ifjú, ily beszédedet.

Úgy hangzik az, mint elszánt férfié,

Kivel szerződni méltó és lehet. —

De jőj, ne állj itt, mint az idegen.

Üljünk le, szóljunk mint két jó barát.

Ki egymásnak végtére számot ad. (Leülnek.)

Igy hadnagyom! Te ifju vagy, s magam

Nem szinte rest a perléshez: hamar

Egymásba kaphatnánk, ha józan ész,

Mely érdekinket összefűzve tartja,

Ki nem simítná szép frigyünk redőit. —

Isméred a macsói bánt, Marótot?

Bod. Hírből tudom csak, hogy jeles vitéz,

S hogy a szerencse foglyoddá tevé.

Haszán. Oh az valóban nagy szerencse volt.

Ő élve innen meg nem szabadúl.

Bod (magában). Szerencse szolgálj! ez jó hír nekem.

Haszán (Bodot kémlelve). Isméred a vitéz bánnak nejét?

Bod (zavarban). Igen, Haszán.

Haszán (folyvást kémlőleg). Azt mondják ifju s szép?

Bod (folyvást zavarodva). Igen, Haszán, ő szép is, ifju is.

Haszán. S ez volna minden, a mit róla tudsz?

De félre minden tettetést közöttünk.

Imént te szemrehányást től nekem,

És megfogadtad minden istenekre —

Megmondjam, mit fogadtál? azt hogy e tőr

Mit öntudatlan illetél kezdedel,

Mely épen úgy, mint szód, fenn akadott,

Hogy, mondom, e tőr engem döf, ha egykor

Eszedbe jutna hinni, hogy csalárdul

Bántam veled, vagy inkább, majd ha többé

Szükséged nem lesz rám. De légy nyugott.

Ez gondolat volt csak, s a gondolat

Nem öl. De halld: mert én is felfogadtam

A nagy próféta szent nevére, hogy ha

Te, a kit én neveltem, a kinek

Kastélya épült drága pénzemen,

Hol úr vagy, védelmezve általam,

S kitől én semmit meg nem tagadék,

Ha Bod, te egykor elvakult eszeddel

Magad kezére játszanál, s az asszonyt,

Kit birtokomba várok minden áron,

Kiejtenéd kezemből, esküvém

Hogy a mikor legjobb napod leend,

Apád fejét küldöm be asztalodra!

De ez csak gondolat volt, gondolat

Mely, mint eredt, a semmiségbe tért;

Mert mink megint kibékülénk, megint

Igaz barátok lettünk. Szólj velem

Nyiltan. Te őt jól ismered. Hogy is

Ne ismernéd? Te gyakran láttad őt.

Sőt a mióta elvalál, örökké

Csak nála, érte, látásában éltél.

Bod (félre). Sátán török. (Fenn.) Csodálkozom Haszán,

Hogy kis dolognak ily nagy hangot adsz;

Halljad tehát: én őt jól ismerem

S jónak, szelídnek, szépnek ismerem;

Nem oly szépnek, milyen jó és szelid.

S még is, ha bánat nőt széppé tehet,

Úgy szebb s jelesb ő minden asszonyoknál.

S én megszerettem ezt a bánatot

Az ifju halvány arezok romjain.

De ez, tudod, nálam nem tart soká.
Parancsolod? De nem, hiszen neked
Nem kell virág, mely hervad.

Haszán Sőt igen,

Parancsolom, hogy őt elhozod nekem,
Elcsald, vagy elrabold.

Bod (egykedvűséget tettetve). Mint akarod. (Magában.)
Hah ördög! —

Haszán. Igy! legszebb ha értjük egymást.

Most menj, sietve járj, fogadj hadat.
Kincstárnokom több pénzt fog adni még.
Ne kímélj semmit. És ha visszatérsz
Családodat megmondom. Légy serény,
Légy hű.

Bod. Igen, Haszán, hű mint a gondolat,
Mellyet kimondtál; emlékezz' reá
Én visszatérek, s várom díjamat. (El.)

Haszán (utána néz). A gyáva féreg! mint utálok őt!
Juszuf! hozasd fel a bánt börtönéből.

(Juszuf a hívásra jő, majd távozik.)

Kevély Marót bán, most már szólhatunk.
Ha majd kezembe játszta hölgyedet,
Ha mindenedtől megfosztottalak
S előttem állsz az irtó vérpadon,
Akkor sugom füledbe: nézz oda,
Kéért te tíz év óta fáradsz,
Váltságot adtál, végre lesbe csalva
Rabúl esél, kit annyi terhes év
Ki nem törölt testvéri gondjaidból,
Itt áll öcséd, itt áll e szörnyeteg:
És én neveltem őt ily szörnyeteggé.
Nézd, ő keresztény mint te, és magyar,
És elraboilta hölgyedet nekem.

(Bilincs zörgése hallik. Marót bánt bevezetik.)

Marót. Miért hivattál? végezd röviden.

Haszán (magában).

Nem változott; még büszke mint előbb. —
Hogyan, vitéz bán? meg sem köszönöd,
Hogy a setét, penészes bolt alól
A napvilágra felhozattalak?

Marót A napvilág utálatos nekem,
Mert benne látom gyűlölt képedet.

Haszán. Feledni látszol, hogy kezemben élted.

Marót. Semmim kezében, a mit féltének.
Vagy mért nem öltél hát meg eddig is?
Mert bár örülsz a vérnek, még is inkább

Ohajtod a pénzt: pénz az istened.
Jól van tehát, mondd meg váltságomat.
Marótnak élte drága, jól tudom,
De mondd ki árát: megfizethetem.

Haszán. És meg fogod fizetni. Halld Marót bán!

Te egy esatán három testvéremet
S vitéz apámat fektetéd a porba;
Kinek kezétől, számtalan esatában,
Igazhivőknek vére ontatott;
Ki elraboltad ennen hűgomat
S szolgáltnak adtad aljas hitvesül;
Te nemzetemnek átka s kárhozatja,
Váltsd meg magad: váltságod a halál.

Marót. Ezért hivattál? Jól van. Én megyek.

Haszán. Csak még egy szót Neked szép hitvesed van;
Szép, mint a nap, és mint a hold, szelid.

Marót (magában.) Oh hogy kötözve vannak karjaim!

Haszán. Hogyan? megindulsz? nyugtalankodol?

Hát feltaláltam, a mi fáj s gyötör?
Igen tehát! add hölgyedet nekem:
Váltságod bére ő, vagy a halál. —
Gondolkozol? szólj, mit határozál?

Marót. Azt, hogy te fülj meg, fajtalan pogány,
Ki hitvesem szeplőtelen nevét
Káromkodóul ajkaidra vetted.

Haszán. Hah! mint örülök, hogy dühödni látlak.

Marót. Hitetlen! a ki váltságot vevé!
Gyermekkorában rabbá lett öcsémért,
Kit annyi évek óta keresek,
Kit sem esatám, sem díj vissza nem bírt
Szerezni vágyaimnak, ördögül
Te azt kezekben lenni hazudoztad.
Rabló! ki szerződésünk ellenére
Az alku s váltás megrendelt helyén,
Hol én a díjjal híven megjelentem,
Ott lesbe csaltál! megvetlek: zsvány
És nem vitéz vagy! útálat reád,
S átok fajodra, míg csak benne tart.

Haszán. E szó az, ember, mely téged megöl.

Marót. Mikor remegte a halált Marót bán?
Szakadj meg, mint a vérig zaklatott eb,
Úgy áldjon meg prófétád s Istened,
Mint én, halálos ellened, kívánom.
Boesáss el börtönömbe.

Haszán. Elmehetsz;
De vidd magaddal a vigasztalást,

Hogy a ki báj- s crényben oly jeles,
Kit életednél inkább kedvelél,
Szép hölgyedet, meglátod nemsokára,
A vérpadon te, s karjaimban őt.
S öcsédet? őt is el fogom hozatni,
S midőn együtt lesz a mit szeretél,
Boszúmat akkor oltom véreden. —
Tudod most már, miért hivattalak?
Hogy, mig halálad vég órája jő,
Nyugtod ne légyen egy pillantatig:
Hanem tűnődve megbukásodon,
Hosszú halálnak érezd kínait,
S ha végre lelked megfáradt belé, tudd,
Hogy én valék, ki tönkre zúztalak.

Marót. Dühös pogány, azt tudni nem fogom,
De azt tudom, hogy útállak szivemből,
S hogy félni tőled nem fogok soha.

Haszán. Vigyétek őt és több vasat reá!
(*Marót elvitetik, Ibrahim jő.*)

Kit látok itt, hű szolgám, Ibrahim?

Ibrahim. Allah ne adja, hogy hivebb legyen
Akárki más, mint szolgád Ibrahim.

Haszán. Ismerlek és becsüllek, hű legény.
De szólj, mi hoz most ily váratlanul?
Mi hír az, mellyet jöttél közleni?

Ibrahim. Uram, te engem a merész lovaghoz,
Bodhoz kötél le szolgálúl, hogy útjain
Kisérvé, folyvást szemmel tartsam őt,
S ha ingadozni sejténém irántad,
Hirt adjak róla. Most jól ismerem.
És itt vagyok, nagy vádat tenni rá!

Haszán. Későn jövé!; ő épen most hagyott el.

Ibrahim. Már elhagyott? s tán pénzt csikart ki tőled?

Haszán. Csikarni tőlem nem lehet, fiú.

De adtam önként: dusan távozott.

Ibrahim. Úgy, megbocsáss, nem látod őt soha.

Haszán. Nem értelek. Szólj nyiltan Ibrahim,
Nagy dolgot bíztam rá, s ha megcsalódnám —
De nem lehet! kemény kötés alatt
Tevők az alkut.

Ibrahim. Ő azt megszegi,
Ha szinte lelkét kötötte volna is le:
Nincs oly hitetlen ember a világon.

Haszán. Te nyugtalanná tészesz. Add okát
Gyanúdnak ember; semmit el ne hallgass!

Ibrahim. Régóta tépelődtem már magamban,

Hogy hős uramnak bizodalma van
Egy ily keresztény elvetett kölyökhöz
Kiből ha felnő, tudtam, róka lesz,
S jótétet árulással fog fizetni.

De szolgál hallgat, míg nem kérdezik,
S elnyelt gyanúja csak magának árt.

Haszán. Gyanúd okát, gyanúd okát, fiú!
A többi nem te gondod. Mit találtál,
Mi hitszegő szándékát felfödi?

Ibrahim. Mindent uram s az áruló maga
Adá kezembe titka kulcsait;
Mert nagy bizalma volt hozzám, mióta
Igétetet vón tőlem, hogy keresztény
Hitet veszek fel, s elszököm vele.
Azért is most, hogy hozzád volt jövendő,
Igy szóla titkon: „Ibrahim, megyek;
S ha sorsom úgy akarja; gazdagon
Jövök meg. — Akkor e sasfészket itt
Felégetem, s kedvesb lakást veszek,
Hol vad Haszánnak karja el nem ér.“
Bocsáss meg, ő mondotta így.

Haszán. Beszélj.

Ibrahim. Elvégezém; mert többet nem beszélt.
De téged, oh bég, többször káronolt
S átkozta, mely kezembe adta őt,
A sorsot, Istent, végre önmagát
Biztattam én is szinte s átkozódtam,
Hogy megfeleljek bennem volt hitének:
De feltevém, hogy hozzád nyargalok
S parancsodat kikérem. — E felett
Egy kis levelkét küldé még minap
A bán nejéhez. Én azt elfogám,
S itt átadom, hogy ismerhessed őt.

Haszán (a levelet elolvaván, magában).

Ugy van. Gonosz szándéka bizonyos.
(Ibrahimhoz.)

Csalódtál, jó fiú. Bod hű marad;
S csak tréfa volt, miket neked beszélt.
Azonban most te vissza nem menendsz:
Szükségem van rád. — Küldd fel Juszufot.
(Ibrahim el.)

De még a vén rókában sem bizom,
Többet fecseg mint illik. Ibrahim!
Hé Ibrahim! (Ibrahim jő.) Másképen gondolám meg.
Te gyülölöd Bodot.

Ibrahim.

Nem tagadom.

Haszán. S a mit beszéltél, rágalom vala ?

Ibrahim. Vizsgálj meg, és ha úgy találtatik —

Haszán. Hallgass. De azt csak elhiszed szavamra,
Mit neked mondott, az csak tréfa volt ?

Ibrahim. Fejem kezében, bég, én nem hiszem.

Haszán (félre). Ez a fiú nem csalhat. — *Ibrahim*

Te visszamégy, s az éjjel mély titokban

Bodot lakában haddal megleped, —

Vagy inkább vesztegesd meg embereit,

S őt élve, halva, hozdad el nekem.

Ha élve hoznád, inkább szeretem ;

De öld meg őt, ha el nem foghatod,

Siess, rohanj el, hogy későn ne járj.

Lelked s szerencséd rajta, *Ibrahim* :

Vagy őt magát, vagy vérét hozd nekem.

(*Ibrahim* el.)

Oh mért kezemben nincs a martalócz.

Egy új halált, egy szörnyebbet keresnék

Számára, s avval irtanám ki őt.

(*Gondolkodva.*)

S ha elkerüli *Ibrahim* kezét ?

Akkor *Marót* bán kétszerest lakoljon !

Juszuf, vezesd fel a bánt. (*Juszuf* jő s elmegy.)

De ő, ez a *Bod*, a kit én teremték,

Kit mint boszúmnak eszközét neveltem,

Még tán szerencsés lesz, megszabadúl,

Marótnak úr lesz hölgyén s várain,

És megkaczag, hogy boldoggá tevé.

Hadat szerez tulajdon pénzemen,

S még rajtam üt, s az ördög megsegíti,

Nem így, nem így ! bátyjának élni kell.

Őt bátyja által kell megrontanom.

(*Marót* bevezetetik.)

Macsói bán, mit tartasz a felől

Ki szót adott, s szavát nem tartja meg ?

Marót. Nem ember, nem keresztény, nem magyar ;

Hanem hitetlen pára, mint az eb,

Ki lelke hangját, a szót megszegi.

Haszán. Nem vélekednek mind így sorsosid ;

De téged annak ismer a világ,

Kinél a szó szent és megtörhetetlen.

Mondd meg nekem, megtartanád-e a szódat,

Ha nem keresztény, a ki azt veszi ?

Marót. Akár a pusztá lég. Makacs vagyok,

És más szavának ritkán engedő ;

De adjam egyszer másnak szavamat,

Uram lón a szó, és én rab vagyok.
De mért hívatsz te másod ízben engem?
Akarnád látni, hogy majd reszketek,
Hogy színem félelemtől változik.
Tekints szemembe, s lássad lelkemet.

Haszán. Te bátor, elszánt férfi vagy, s ez az
Miért hivatlak. Meg kell vallanom,
Örültem volna csüggedéseden,
Szerettem volna látni harcodat
Indulatidnak pártütő dühével;
De vas szived meg nem rendíthető.
Most halld komoly szándékomat: Fogadd
Becsületedre, esküdjél hitedre,
Hogy míg ezen nap, mely most délen áll,
Hatszszor bevégzi a pályát fölöttünk,
Öt ezer aranyt fizetsz váltságodúl,
Vagy visszatérsz, mint voltál, foglyomúl:
De megjegyezd, hatod nap hunytakor.

Marót. Időd rövid, s a váltság szertelen nagy,
Vedd el felét, s adj hozzá négy napot,
S én megjövök vagy küldöm díjamat.

Haszán. Csekély az ár, ha nem feledjük el,
Hogy egy hatalmas bánért adatik.
Te tudhatod, hol vannak kincseid:
Azért bocsátlak érték magadat.
S hat nap szabadság annak, a ki rab,
Elég idő, hogy pénzét összeszedje.
Még is ne mondhasd hogy nagyon szorítlak,
Im rá adok még négy szabad napot;
De minden új nap díja száz arany.

Marót. Te telhetetlen vagy; de légyen úgy.
S mivel magamra bíztad sorsomat,
Tized nap estén hozzád visszatérek,
Vagy díjamat veszed, ha telhetik.
Becsületemre és hitemre mondom.

Haszán. Mehetsz. Szabad vagy. Emlékezz' reá,
Hogy még kezemben rab testvéred is;
Ő hitszegésed áldozatja lenne.

Marót. Fölösleges gond. Bár még nem tudom
Mért változott meg így határozatod;
De hogy meglásd mint tartom szavamat,
Az alku álljon; én eltávozom.

Haszán (Juszufhoz, ki távol áll). Veresd le a macsói bán vasát.
Egy védcsapat kísérje őt tova,
S bocsássa el, ha birtokába ér.

(Marót elvezettetik.)

Menj csak, kevély bán, nézd meg házadat.
 Örülj, ha tudsz. Hölgyed szép s jó szívé,
 De más szakasztja rózsáit kegyének.
 Gyilkold meg azt a vakmerőt! de az
 Testvér öcséd, ki dulja fészkedet. —
 Most ő szabad, feloldám karjait,
 Hogy ön szívébe verjen tört. Igen!
 S ha majd kilakta vérében magát,
 Ha béke és rend búcsút vettenek,
 És lelke roncsolt lesz, mint háza dült,
 A vár előtt kész haddal állok én,
 És felkiáltok, hogy meghallja minden
 S reszkessen a ki hallja, ezt kiáltom:
 „Macsoi bán, add meg váltságodat.“

MÁSODIK FELVONÁS.

(Erdő.)

Marót. Im itt vagyok súlyos rabság után,
 En birtokomban, váramhoz közel,
 Hol ifjú hölgyem rég hiába vár.
 Szegényke! hány keserves éjt, napot
 Számlált, mióta elvagyok. Miattam
 Könyűiben hervasztá arczeit,
 Alig remélve, hogy még megjövök,
 S im itt vagyok. De így ne lássa meg
 Férfjét a hű nő; a nem várt öröm
 És szenvedésim zordon bélyege
 Megháborítuák gyengéd kebelét.
 Titkon megyek be, ismeretlenül.
 S időt lesek, mig bizton láthatom.

(Leül.)

Az est közelget, a nap áldozik,
 S a véres oltár, melynek meghajol
 A csalfa gyilkos ember-lakta föld,
 Hol ember embert üldöz vad gyanánt
 S mohón előzve a halál kezét
 Idő előtt sírboltot népesít:
 Ily véres oltár vagy te most, hazám,
 Mikor derülsz ki szenvedéseidből? —
 A nap leszállt, most már indulhatok.

(Fölkel.)

Adj' Isten, úgy találjam házamat
 Mint gondjaimban híven hordozám. —
 De hall! mi ez, mi zaj közelg felém?

(Kívül többek kiáltása.)

Add meg magad, vagy izre szabdalunk.

(Bod három álorczással verekedve bejö.)

Marót. Egy ellen három? Itt segítni kell.

Bátran levente, én is itt vagyok.

(Rövid verekedés után a rablók elfutnak.)

Ej ej vitéz! ily fényes öltözetben,

És ilyen egyedül?

Bod.

Átkozott!

Majd varjak étke lettem. Köszönöm

Vitéz barátom a pontos segélyt.

Marót. Haszontalanság, szót sem érdemel.

Bod. Igen, ha pusztá életért vivünk;

De én szerencsém útján indulék.

Marót. Oh már az más! de úgy tetszik, te vérzel,

Bal arczod sértve van.

Bod.

Tűz s fergeteg!

Mért épen arczom, azt nem szeretem.

(Kendőt vesz elő.)

Marót. Mennyköt öcsém! tán csak nem nászba mégy?

Bod (törli arczát). Kevesb mint nász, de annál édesebb,

Én titkos kedvesemhez utazom.

Marót. No már az hozzád illik: ily finom

Vitéz előtt ajtó s szív nyiltan áll.

De add a kendőt, majd én megtöröllek.

(Törli Bodot, majd a kendőre néz.)

Tüzes villám! e kendőt ismerem.

(Ismét törli.)

Bod. Jaj irgalom! hiszen te összenyomsz.

Azt gondolod, hogy ellenség vagyok?

Marót. Hagyd csak, barátom, nálunk így szokás:

A vérnek folyni kell, ha megeredt.

Bod. Gonosz szokás; de ám csak rajta hát.

Marót (Törli, majd ismét a kendőre néz).

Szentséges ég! E kendő hölgyemé!

Bod. Kendőmet nézted, ha! ha! ugy-e szép?

Vagy ismered talán?

Marót. Én ismerem?

Mi nem jut még eszedbe.

Bod. Ah vagy úgy!

Azt csak Marót bán ismerné.

Marót. Marót bán!

Bod. Hallottad hírét? híres ember ő.

Marót. Úgy hallik, fogva tartja a török.

Bod. Bár fojtaná meg inkább!

Marót (magában). Hah kölyök!

- Bod.* Nos! nem vagyok már véres?
Marót. Nem sehol.
Bod. Kiállhatok még egy pár szép szemet?
Marót. Ezret, ha kell; te csinos pille vagy.
 Nyáron születted úgy-e?
Bod. Oh igen
 Egy hajnajon pünkösöd rózsáival.
Marót. Kendőd.
Bod. (szórakozottan magát csinosgatva).
 Oh tartsd meg s emlékezz reám.
Marót. (magában). Méreg ne forrj fel, csak most meg ne fojts,
Bod. (magában). Mit tettem! a kendőt adám oda,
 A kedves Ida kendőjét. Igen!
 Azt vissza kell szereznem. (Maróthoz.) Ah barátom
 Ha minden ily bűfort megtartanék,
 Szekérre menne. Ámbár szinte szégyen
 Bátor vitéznek mint te, ily silány
 Emléket adnom.
Marót. Sőt inkább becses,
 Mihelyt te adtad; mondhatom becses,
 S megemlegetlek érte valaha.
Bod. Nem hittem volna henned ily szívet.
Marót. Oh én felette érzékeny vagyok.
Bod. (félre). Hiába! már a kendő oda van. (Maróthoz.)
 Az szép, igen szép. Ám ha engeded,
 Itt válnak útaink.
Marót. Mint gondolod.
Bod. Vagy még egyet. Nem tudhatom ki vagy?
 Mentóm nevét szeretném hallani.
Marót. Miért nem? Én Vitéz Gerő. vagyok.
Bod. Vitéz? derék név! s czímed és lakod?
Marót. Kóbor vitéz a tágas ég alatt!
Bod. (hirtelen). S mindennek társa —
Marót. A ki megfizet.
Bod. Szentül! mi hát most bajtársak vagyunk. (Félre.)
 Ki tudja még mi hasznát vehetem?
Marót. Kezet reá! én társaddá szegődöm. (Félre.)
 S társad leszek, s koporsószeg reád. (El.)

(Vár.)

Ida, Barra.

- Barra.* Négy holdja múlik immár, asszonyom,
 Mióta férjed, a bán, fogva van;
 Négy hónap óta esdeklünk hiába,
 Hogy jó urunkért engedj harcra kelnünk,
 Vagy összetennünk váltságul fejére,

Mit ily nehéz, ily háborús időben
Sok évek által szűken gyűjtheténk.
S te szüntelen csak búdnak áldozol;
Te szüntelen csak fájdalomidnak élsz,
S köny és sóhajtás minden fegyvered.
De megbocsáss, a fájdalom könyűi
S minden sohajtás, melly egekbe hat,
A rab Marót bánt meg nem menthetik:
Érette pénzt, vagy vért vár a török.
Azért is engedd most kiyernem azt,
Mít a vitéz nép, minden hű cseléd
S közöttük én, kész halni uramért,
Forrón ohajtunk: hagyj megküzdenuink
Vitéz urunkért; a had rég begyűlt
S indulni kész, csak intésedre vár.

Ida. Hú várnagy, légy irántam türelmes
S a sors iránt mely két gonosz közül
Nehézzé tette választásomat.
Mert bár ohajtom férjemet szabadnak.
De rettegek csaták veszélyitől.
Lehet, hogy ott mi vesztesek leszünk,
S akkor reánk jön a dühös pogány,
Kiver tanyánkból, s benne fészket üt.
S Marót talán, ha egykor visszatér,
Elvesztegetve látja birtokát.
Azonban a mit mondál, nem beszélted
Siket füleknek: majd meggondolom.
S ha a török váltságdíjt nem fogad,
Lesz még idő harcztot kísértenünk.

Barra (magában). E választ hallom tőle szüntelen.
Hajh rossz jel az: gyanúm erősödik,
S lelkem beteggé lesz. De szólni kell.

Ida. Várnagy, te itt? van még mit végzenünk?

Barra. Van asszonyom, s az nem kedves dolog.
Bocsáss meg, a mi választ most adál,
Már többször adtad, s meg nem nyugtatád
A hű vitézek aggodalmait.
Ha most megint ily válasz megy nekik,
Kell tartanom, hogy a mit sottogának,
Nyilván kimondják a világ előtt.

Ida. A vakmerők! s mit mondanak tehát?

Barra. Azt: „Hogy Marót bán nője hitszegő.“

Ida (székre rogy). Hah!

Barra. „Hogy rab férje ott veszhét miatta,
Hogy rég letette annak gondjait
S más vágynak enged bűnösen helyet,

Miért is ők, ha jó választ nem adsz,
Magok nevében készek harczot állni,
S egy lábíg inkább vesznek, mint hogy itt
Hagyják bitanggá lenni hős nevét.“

Ida. Megállj! megállj!

Barra. Bocsáss meg asszonyom,
Ezt ők beszélik; én még nem hiszem.
Tanúja voltam könyhullásaidnak,
S hogy ily könnyű is csalfa víz legyen,
Ahhoz nem asszony keil, de szörnnyeteg.
Az óriási gyík, mely martalékait
Gyermek-sirással fogja meg, csak az
Sírhatna ily borzasztó álnokúl.

Ida (magában).

Jó ember ah, nem tudja, hogy valót mond,
S mint szegzi által e szó keblemet.

Barra. Valóban asszonyom, te nem lehetsz,
Te nem vagy olyan, mert nincs rá okod.
Van durva férj, van szívtelen, garázda,
Ki vad boszúját otthon tölti ki,
Ki más nejénél oltároz csalárdúl,
Kit meggyaláz, vagy megvet a világ.
Nem ilyen ő! kemény csak harczain,
S rendíthetetlen, a hol férfi kell:
Hazának és nemzetnek embere;
De honn szelíd, mint a felhőtlen ég,
Hú, mint fészkéhez a királyi sas,
S kifogyhatatlan jóság kútfeje:
Oly férj, minőt a tiszta hajadon
Üdvül az égtől hön imádva kér.
Oh nem, te őt így el nem hagyhatod;
Nem tűrheted, hogy a hős karjait,
Férjednek és urunknak életét
Rabságban a bú s kín emészsze meg.
Bocsáss utána, s mink meghozzuk őt.

Ida. Nem mondhatom, mint meghatott beszéded,
És mennyi fájdalommal hallgatám:
Mégis köszönnöm kell hűségédért.
Menj Barra, s intézd harczi útatad.
Kevés napok multával megtudod
Mit kelljen asszonyodról tartanod. (Barra el.)
Hah! milly ijesztő mélyre sülyedék!
A legsilányabb szolgáló hű iránta,
Kész szemembe szállni vésszszel és halállal. —
S miért? a hitvány zsoldért, melly elég
Hogy rajta tengjen. — S én, kinek nevét

S erényben oly dús szívét adta át,
 En birtokában minden kincsinek,
 Hálátlan asszony, elfelejtem őt. —
 Ah én, miként a bányarab vagyok,
 Ki búsan áll az érzek halma közt
 És mind a kincsért, mellyet ás keze,
 Nem adna egy szabad tekintetet
 S egy tiszta forrást, melly után eped. —
 Hisz én szerettem őt! szerettem? ah
 Ez azt jelenti hogy nem szeretem,
 Hogy őt szeretni többé nem fogom. (Szünet.)
 S ha visszatér, — rettegve gondolom —
 Szemembe néz, és nem lát örömet,
 Szívembe néz, és nem talál szerelmet.
 Sejdíteni fogja árulásomat.

(Kivül zörej. Ida ablakhoz fut.)

Hah! jó; Nem, ez nem ő; az én vitézem,
 Az én Bodom jó. Ah, az én Bodom?
 Oh mért nem ő Marót bán, hogy neki
 Mind a szerelmet, melylyel tartozom.
 Mind melylyel önként szívben hódolok,
 Elébe futnék megfizetni most.
 De nem! le kell ez érzést küzdenem,
 Ne tudja ő, mi szenvedély van itt,
 Ne tudja senki; hajh mert nő vagyok,
 A rab Marót bán esküdött neje.
 Úgy van, le kell ez érzést fojtanom.

Komorua (jö). Az ifju hadnagy, Bod, megérkezett.

Ida (ijedve). Ne most, ne jöjön, mondd. —

Komorua.

Mit asszonyom!

Ida. A vas teremben látom őt utóbb.

Komorua (félre). A vas teremben? mit jelenthet ez? (El.)

Ida. Ah s ő is engem vajjon szeret-e?

Mind egy. Kerülnöm kell tekintetét.

Még egyszer látom, aztán nem soha,

Aztán lemondok minden gondolatról,

Le minden vágyról, mely feléje von:

Úgy van, lemondok, s aztán meghalok,

S a sírban és a síron túl örökké

Csak őtet és szerelmét álmodom. (El. Bod és Marót jönnek.)

Bod. Hah! nem, Haszán, ezt bírni nem fogod,

Akármi áron, nem, ha bár tenyéren

Hoznád is érte lelkedet. Neked

Od' adtam a mi nem kellett magamnak,

De a mit én választék, azt, Haszán,

Nem adnám egy egész menny húrídért,

Nem nagy profétád sirjának kövéért.

Nos jó barátom, mit mondasz reá?

Marót. Szép, kár hogy asszony.

Bod. Asszonygyűlölő!

Marót. Az nem: de asszony sokkal jobb, ha rút.

Bod. Jó s rút együtt, mely izetlen szövetség!

Marót. A szép, de rossz jobban tetszik neked?

Bod. Ezerszer inkább.

Marót. Úgy te nem tudod

Az angyalok bukását. Pártütők

Levének ők az ég és Isten ellen,

S az a pokolra sújtá e hadat.

Am még előbb, mint lábok érheté

Örök tüzét a kárhozat helyének,

Felfogta őket a föld vad fia:

Igy lenn maradtak asszonyúl közöttünk,

Gyötörni a világot, és buján

Folytatni a fajt, mely bűnből ered.

Bod. Ők még is angyalok.

Marót. Külszinre csak:

Az égi bélyeg arcokon maradt;

De bennök a sátánnak lángja ég.

Bod. Ez víg, igen víg! mondhatom, derék.

No üssetek hát pártot angyalok

És hulljatok le seregestül a földre;

Itt áll egy ember, a ki nyílt karokkal

S forró kebellet üdvözölve vár.

Vitéz barátom, a menyüköben is,

Hiszen te képtelen mogorva vagy.

Csak valld meg, egykor rútúl rajta vesztél

S azért most mindent gyűlölpsz, a mi szép.

De légy nyugott, tovább nem bántalak.

Lesz még idő a hosszas éjeken

Végezni szóvitánkat, s én neked,

Ha egyszer a nő karjaimba dőlt,

Keríték asszonyt, jót mint Sára volt,

És olly ijesztő rútat, hogy maga

Borzadna hozzá nyúlni Belzebub. (El.)

Marót. A vas terembe várja őt tehát?

Jól! én is ott leszek. S te rossz kölyök!

Vess számat Isteneddel gúnyodért.

Hah! várnagyom!

Barra (jö). Vajh! mi ember ez.

Külsője zordon bajnokot mutat.

De szembe nem néz: rossz madár lehet.

Marót. Nem ismer! — Barra!

- Barra.* Mit hallok? nagy ég!
Az én vitéz uram.
- Marót.* Légy csendesen!
Reám ne ismerj más előtt, s ne hagyj
Hogy ismerős szolgálaim jöjjenek.
Én itt ma vendég s idegen vagyok.
- Barra.* Oh irgalom —
- Marót.* Ne szólj, mindent tudok!
Ti rendben vagytok. Látom semmi baj.
- Barra* (félre). Istennek hála! semmit sem gyanít! (Maróthoz.)
Oh baj valóban semmi, semmi sincs.
Mi mind igen jól és rendben vagyunk.
- Marót.* Ember, hazudsz; a rend itt felbomlott,
S van egy betegség köztetek, mire
Gyógyszert az élet földje nem terem.
Hogy van, hogy él, mit mível asszonyod?
- Barra.* Ah jó uram!
- Marót.* Ki a szóval, eseléd!
De nem, te hív ember vagy, Barra, szólj:
Mért nem jövétek értem küzdeni?
Váltságomat miért nem sürgetétek?
Mióta rabságomban szenvedek,
Nem jött levél, nem hírmondó felém.
Sokszor gyaníték hadzajt hallani,
Az értem küzdött harc örömszaját,
S csak pusztá nesz, s lelke játéka volt.
Szólj, hol van a kincs, melyet gyűjtve tarték,
Hol a vitéz had, melynek zászlaján
Rettegve állt az ős Maróti név?
- Barra.* A kincs, uram, hadakra méne fel,
De a had ép még és csatára kész.
- Marót.* Ezer villám! és még is veszteg ültök?
- Barra.* Bocsáss meg, az talán az én hibám volt.
Féltettem e várt, nődet, s a hadat,
S te már szabad vagy, és itthonn megint.
- Marót.* Itthonn! ez a szó, a mi észre hoz.
Oh vesztém volna inkább tömlőczőmben,
Mint meggyalázva leljem házamat.
- Barra.* Még jókor érkezél: az elbukónak
Még jókor nyújthatsz felmentő kezét.
- Marót.* Minek tekintesz engem, nyomorú?
Koldús izeljen étket más után,
Marótnak úri s kényes szája van.
Kövess a vas terembe. Úgy hiszem
A két vas ember most is épen áll?
- Barra.* Minden helyén van, mint hagyád, uram.

Marót. Egyik vas ember én leszek. Reám
Fogod ruháját adni. Vajha, mint az,
Lelketlen állnék, meg ne hallanám
Az áruló száj suttogásait;
De hallanom kell, és aczél kezekkel
Letörnöm a virágot, mely nekem
Virítani nem fog már az életen.
Kövess, s ne felejts el titkot tartani.

Barra (magában).

Bal kezdet! oh mi gyász lesz a te véged. (EL.)

Bod és egy *Apród* jönnek.

Bod. Te rossz és veszélyes hírt hozál, fiú,
De csak hogy élsz, mert már is azt hívém,
Hogy makkirályyá lettél, s legalább
Egy fejjel föbb a többi embereknél.

Fiú. Tudod, lovag, hogy én futós vagyok.

Bod. Oh azt igen, s hogy kész vagy uradat
Haramjakézből hagyni martalékúl.

Fiú. Ments Isten! Oh az én uram vitéz.

Bod. A gaz kutyák! ha váratlan szerencsém
És egy vitéz kar meg nem mentenek,
Ott veszttem volna, azt sem tudva meg,
Hogy ön eselédim voltak árulóim.

De semmi! menj, s ha jól laktál — tudom

Legelső gondod az — tekints körül:

Vagy egy gazembert nem találsz-e künn?

Fiú. A mennyi keli. De hogy ismerék reá?

Bod. Ismerj fajodra, holló! Menj! — megállj!

Tekints körül, mondom, mindenfelé

Hallj, láss meg mindent, és csak óva szólj,

S a mit tapasztalsz, hozd hírül nekem

Sorsom s jövendőm van koczkán, fiú!

Fiú. Szerencse, szép hölgy, vess nekem hatot! (EL.)

Bod. Jó kedvű gyermek, és hú mint az árnyék.

Csak egy hibázik benne: férfi szív.

Kár hogy zsidónál venni nem lehet,

Megszerzeném a ficzkónak. — De ő,

Áz a varaskos béka, Ibrahim

Ő volt tehát az álorczás vitéz,

Ki rám rohant az erdő sűrűjén?

De annyival jobb. Most Haszán barátom,

Nem tartozunk egymásnak semmivel:

Te nem hívél, és én megcsaltalak. —

Hallék egy ősz arabtól hajdanában

Egy szép regét, mely most eszembe jut
 S követésre unszol. „Két testvérelány van,
 Igy szóla ő, az életsors uránál,
 Való s Remény. Az első bájtalán,
 De biztosabbnak tartatik; ledér,
 És állhatatlan a másik s tüdő,
 De báj s gyönyör leng minden ízein.
 Az, egy kiismert hitves, kit meguntunk;
 Ez félig ismert, féltett szerető,
 Kinek mosolygó ajkain szerencsénk
 S egész jövődönk túlvilága függ.“
 Engem csalárdúl rá szedett az első,
 A biztosabbnak hirdetett Való,
 És válni kényszerít. Tündér Remény,
 Te bájos ifju testvér, most te vagy
 Küzdéseimnek célja, csillagom!
 Egy életet, s a név- és becstelennek
 Az élet minden, illy egy életet
 Szánok fel érted. Ida, drága hölgy
 Téged köszöntlek szép reményeműl.
 Hozzád közel jobb és nemesb vagyok.
 S oh balgatagság! én őt e Haszánnak
 Akartam adni, üdvöt ördögömnek,
 Ezen nyomorúnak! Oh mint gyűlölöm,
 Miként utálok őt! A szörnyeteg,
 Ő volt, ki engem illy vaddá nevelt,
 S ki, ha szabadúlai vágytam, ősz apám
 Véres fejével rémitett, s kötött meg.
 Minden magányban, éjem álma közben,
 Oh hányszor látom én őt vérzeni,
 Ez ősz apát, kit még nem ismerék,
 Boldogtalan! s ki rólam csak maga
 Gondolkozott az ember-lakta földön.
 Ez ősz fej áll őrt poklom ajtaján,
 S kilépni nem hágy emberek közé.
 De most merészlem e lépést, ha bár
 Apám fejének vérén gázlok is:
 Merészlenem kell. Hallatlan boszút
 Kivánok állni a vad zsarnokon.
 Most a terembe. (Megáll.) Ah! hová megyek.
 Ily lélek, illy arcz nem talál szerelmet.
 Epédbe vissza, vérevő harag!
 Térj álmaidhoz, rémes látomány,
 S te könnyü, bátor, nyájas ifjuság,
 Derülj ki csábjaiddal arczomon:
 Egy nő szívet kell meglódítanunk.

S teljes jogunk van hozzá. Életünk
Eddig vadon volt, szélvész-dúlta hon:
Most egy virágot ültetünk belé.

HARMADIK FELVONÁS.

(Terem. melynek hátúl egy közép- s két oldalajtaja van. A középpajtó mellett jobbra egy vas ember van felállítva, dárda kezében. A középpajtón jó Marót bán, a vas emberhez hasonló fegyverzetben.)

Marót. Ez asszony a ki most itt édeleg,
Mig engem rabnak s elhagyatva tud,
Ez egykor — átkozott az óra is! —
Nyakamba fűzte inda karjait,
Boldognak látszék, mint nem senki más,
S kigyói nyelven így sugott fülembé:
„Oh bán, ha téged a harez eltemet,
Nem élem azt túl egy pillantatig.“
S most, átok és halál! most ő — de nem,
Nem mondom el, mit vétett ellenem:
Asszony, s ez a szó minden, a mi rossz.
De itt vagyok boszúmat állani
Még élve, hála, szent Isten! neked
És birtokában észnek és erőnek,
S rettentő számadásra hívom őt.
Legyilkolom minden pillantatát,
Le minden gondolatját, vágyait,
Melyekkel önként szegni megy hitét:
Együtt, s egyenként annyi kint adok rá,
A mennyi gondolattal hűtelen.
Hah! künn dicsőség hordja nevemet,
S ne tudjam azt honn szennytől őrzeni.
Jőnek. Vas ember, állj helyettem őrt,
Mig én benézek poklom ajtaján.

(Helyére áll. Bod jö.)

Már nyílik ím! jön egyik ördögöm:
A legnagyobb még hátra van, s az asszony.

Bod

(körülnéz.) Még nincsen itt. Miér e tétovázás?

Megváltozott talán? Az nem lehet.
Mert bár nem adta még nekem szavát;
De szíve már enyém. A néma vallás
Epedve lángoló tekintetén,
Ezen galamb a szívhajó öléből,
Melyet szemem, mint holló, felfogott,
A fél sikerrel elnyomott sohajtás,
Az árapály hullámzó kebelén,
Biztosbak a nyelv vallomásinál.
A nyelv hazug szolgálja a tudónek:

Kebel, szem, arcz az érzés nyelvei. (Ida jö.)
Ah jön! — Legédesb álmod képei
Öleljenek meg testvér angyalokként.
Hozzon reád legboldogabb napot,
Ki a napot s az üdvöket teremti.

(Idához közelítve, annak keze után nyúl, ki visszavonúl.)

Ida. Megállj vitéz, s hallgass meg engemet.

Bod (félre. Minő hidegség, mit kell hallanom.

Ida. Gyakorta látlak váramban, lovag,

Mióta férjem, a bán, fogva van;
Gyakorta hallom nyájas szózatod,
Vigasztalót inségem napjain,
S még nem tudom ki vagy; még nem tudom
Kinek köszönjem e baráti szív
Részvételét és biztatásait.

Engedj meg: a még férjes özvegyet
Oly sok gyanús szem s fül környékezi,
Oly sok bitang hír járja udvarát,
Hogy nem maradhat békében miattok.
Vagy bízni kell, vagy kárhozzatni. Im
Én bízom, és magadtól vágyom azt
Megtudni, s mit rossz lélekzetével
Megvesztegetve nyújt a csalfa hír:
Te egy szilaj vitéznek tartatol,
Kinek hazája nincs, sem Istene!

Bod. Ninesen hazám és niucsen Istenem:
Mim van, ha elhagysz, angyalom, te is?
Oh Ida!

Ida. Bajnok!

Bod. Megbocsáss nevednek,
Hogy bájosabban hangzik, mint a báné.

Marót (helyéből egy kissé előbbre lépve).

Nem hallom őket, ördög és halál!
De suttogások árulást jelent. (Ismét visszaáll.)

Bod. Vagy hát ki vagyok én? Olyan idegen,
Oly új és ismeretlen nálatok,
Hogy számot adni kényszeritsz, s ma, most,
Midőn reménnyel jöttem? (Körülnéz.) Oh igen!
Meg kell tekintnem jól e teremtet,
Hol annyi édes óra álmain
Feledni kezdém a fanyar világot;
Meg kell tekintnem e ház belsejét,
Mert tán utószor látom.

Ida (ijedve). Mit beszélsz.
Te távozol?

Bod. S ez ellenedre volna tán?
Úgy tetszik még is, mintha nem. Kivel
Öröm mulatnunk, a kit szívesen
Látunk, oly vendégnek nem keressük
Nevét, hazáját; nem fogadjuk így,
Ha tán haramjakézből véresen —

Ida. Az Istenért! te vérzel?

Bod. Semmiség!
Csak egy kis intés, hogy fejembe is
Kerülhetendett e szép útazás,
Melynek jutalma gúny és gyötrelem.

Ida (félre). Hová leszek! feltétem füstbe ment. (Bodhoz.)
Te félre érted aggodalmimat.

Bod. Vagy azt kívánod, hogy mit én magam
Irtózva zárok keblem rejtekébe,
Hogy a mi engem semmivé teend,
És mondhatatlan kint szerezhess neked,
Ha megtudod, — most elbeszéljem itt?
Megoldjam a vihart, mely még lekötve
Szenderg a hallgatás bilincsein?
Akarsz kegyetlen és szívgyilkoló
Történetet? Jó. Úgy tudd meg, ki vagyok.

Ida. Megállj, én nem kívánok semmit is,
Ne szólj, ne tárd fel szörnyü titkodat.
Csak meg ne csalj, Bod. Oh mert én fölötte
Boldogtalan nő lennék általad.

Bod. Ez már baráti szózat volt. Az ég
Áldjon meg érte Ida. Oh igen,
E szózat az, mely süllyedt lelkemet
Felhija örvényének széliről,
Melynek riasztó mélységű tükrében
Szédülve látja elveszett magát,
Oh így fogadtál engem akkor is,
Midőn először, épen, mint ma történt,
Rablók kezéből mentem meg. Legott
Hogy láttalak, megváltozott hitem;
Vagy inkább, a ki eddig nem hívék,
Most hinni kezdtem benned és magamban,
S megesküvéim, hogy éretted, ha kell,
Vért, szívet, üdvöt, mindent od' adok.

Ida. Oh Bod, miért szólsz illyeket nekem:
Te nem tudod, hogy ez lelkemnek árt.

Bod. Ah! félre minden aggodalmaiddal.
Lásd, drága hölgy, mi könnyü mód vala
Megcsalni téged névvel és családdal.

Nem mondhatám-e: Pálfi ivadék,
 Perényi, Csák, vagy Frangepán vagyok,
 Hogy szívtelen rokonság túra ki
 Nagy birtokimból, melyek visszaszállnak,
 Ha perrel és törvénnyel megvivom.
 Én e helyett jövék a mint vagyok,
 Egy pusztá névvel, czímeretlenül;
 Nem súgva, nem hazudva semmit is,
 Mi rajtam nem volt tüstént látható.
 S te nem vetéd meg, jóm, a jövevényt,
 A fénytelen: te elfogadtad őt,
 Nyájas szemekkel vártál rá, ha jött,
 Borús szemekkel kísérted, ha ment.
 S lelkében egy gyönyörnek kútfejét
 Nyitád meg, a jobb tettek érzetét,
 És eltakartad azt a rémidőt,
 Mely ifjúságán, mint pokol, terült el.
 Igen, nemes hölgy, borzasztót s dicsót
 Hallandasz egyszersmind, ha elbeszélem,
 Mi voltam, és mi lettem általad.
 S te most elrontanád-e művedet,
 Elfúhatnád, mint szappanbúborékot,
 Egy ember művét, Ida, üdvömet?
 Az nem lehet! de félre most ezekkel,
 Ezek komor, kedvetlen tárgyaim,
 Mert engem illetők. De szólj magadról.
 Mint vagy, hogy éltél, a mióta sorsom
 Távol tartott? Vidámak voltak-e,
 Mint én ohajtám, mindig napjaid?

Ida.

Oh Bod! te csalfán játszol énvelem:
 Kérdéseimre nem felelsz soha,
 Vagy olyat, a mi rémit és gyötör,
 S kérdést adsz, melyre nem felelhetek,
 Vagy olyat, a mi búsit és lever,
 Vidám napokról szólasz? Oh igen!
 Egy éve hogy Marót bán fogva van,
 Egy hosszú éve folyvást rettegek —
 Attól-e hogy jó, vagy nem? — nem tudom.
 Oh senki nem tudhatja, mit teszen
 Özvegynek lenni háborús időben,
 Bán özvegyének, míg a bán is él.
 Im, hogy bolondúl a csalárd töröknek
 Nem hányom el váltságúl kincseit,
 Hogy vakmerőn nem kísérték csatát,
 Hogy elfogadlak, jó vendégemet,
 Ki engem bátorítasz és vigasztalsz,

Hitetlen nőnek tartatom. S ha ez
Való, ugy én boldogtalan vagyok —
Ha nem való, még boldogtalanabb.
Oh bár ez órán térne meg Marót bán,
S találna engem halva, hitvesét.

Bod. Mit hallok? új és régiebb panasz!
Búd és keserved engem gyötrenék,
S e kétkedésed kárhozatba dönt.
Én teljes embert szántam fel neked:
A mint vagyok, s leendek harcztfia
És ifjú még, az élet ajtajánál,
El nem hiúlt remények birtokában,
S oly elszánással, melly egekre tör,
Egészen a tiéd. — A múlt időt,
Ha éden volna is, kitörleném
Emlézetemből, és egész jövőmet,
Bár egy világot érjen, itt néked
Ajánlanám fel: lelkem a tiéd
És életem, s te mind ez áldozatra
Az egy Marót bán névvel állsz elő.
Ki e kevély bán? Istened talán,
Ki síron túl is számot tart reád?
Meggondolád-e Ida, mit tesz ez?
Vagy ő, vagy én! De ő már elveszett:
Otlet Haszán bég sírnak áldozandja.

Ida. Oh ég!

Bod. Vagy bár ne hát. Ő éljen, csak találj
Módot s időt hogy el ne veszsz nekem.
Találj egy ilyen másod életet,
Mely ifjúsággal kezdődjék, s ha eltelt
A félidő — én békén várom azt,
És türelemmel — akkor légy enyém.
De az élet egy, s ah Ida, mely rövid.
Mutasd meg, hogy két életünk vagyon:
Én várok érted egy hosszú életen,
Végig gyötrődöm minden pillanatján,
Csak légy enyém a másik életen.
De oh ha most elvesztlek, Ida, most
E visszahozhatatlan életen,
Te mind örökre veszve vagy nekem.
Oh Ida, és te sírsz? mért e könnyű?
Kegyetlenebb az, mint tán gondolod;
Mért azt jelenti, hogy te nem szeretsz.

Ida. Én nem szeretlek? — Oh ég, mit beszéltem!
(Hirtelen felkel).

Bod. Igen, oh igen ezt jó angyalod sugá.

Ne bánd, ne vonjad vissza szavadat.
 E szó után lelkem már rég epedt.
 Gyakran, midőn magamban tépelődtem,
 Azt kérdezém, mi boldogitana?
 Kincs? nem; dicsőség? nem; szerencse? nem;
 Uralkodás? nem; egész világ? nem;
 Egy szó hibázott teljes életemből,
 E szód: szeretlek. Most hallottam azt,
 S nincs a világon a miért od' adnám:
 Még egyszer ah mondd azt a drága szót.

Ida.

(Mintha félne, hogy meghallják, körüljárja a termet, s midőn visszatér, elfojtott hangon szól.)

Bod, én szeretlek téged.

Bod.

Oh gyönyör!

Ida.

Szeretlek átkaimnak ellenére,
 Oly kínnal és oly rettegés között,
 Mint ellenségnek sem kívánhatom.
 Igen Bod, oh ha tudnád! én neje
 Egy elfogottnak, a ki oly dicső,
 És oly nemes férj, hogy becsülni kell,
 Ha nem szeretnők. Én szerettem őt,
 Oh én boldogtalan, s most rettegem.
 Én egy családnak ága, mely hitetlent
 És szívgyalázó árulást nem ismer,
 Hol Istenfélők már a gyermekek,
 S jámbor keresztény a ki korra jut,
 Én ily családi ág, Marót neje,
 Én tégedet szeretlek. Oh egek!
 Ne lássatok meg engem.

Bod.

Kedvesem!

Ida.

Én küzködém. Igen! soká, soká
 Hareztoltam e veszélyes indulattal.
 Imádkozám; de bűnös ajkaim
 Egy szót neveztek, melyet szenteink
 Nem ismerének, e szót: szerelem.
 S ah mily hatalmas szó volt ez: megölte
 Imádságomnak minden erejét.

Bod.

Oh drága hölgy, te ennyit áldozál.

Ida.

Midőn fohászim nem használtanak,
 Megesküvém, s megátkozám magam:
 Ne adjon Isten hosszú életet,
 Ha a szerelmet meg nem tagadom.
 S én a szerelmet meg nem tagadám,
 Meg nem tagadhatám. Oh Istenem!

Hisz én szeretlek, és szeretni foglak,
Ha tüstént sírba kell is szállanom.
Most már, Bodom, te kedves jó barátom,
Mindent kitudtál, a mit tudni kell.
Tudod: szeretlek, úgy mint nő szerethet.
Mi kell egyéb? a lelki szerelem
Az a mi boldogít, és ezt magok
Az angyalok sem róják vétkemül.
Ég úgy akarván, a bánnak neje,
Neked barátod, szeretőd vagyok.

Bod (megöleli). Oh Ida, Ida!

Marót. Ida!

Ida. Szent hatalmak!

Mi rettentő hang érte fülemet.

Maradj, maradj, az Istenért, ne kísérv.

Oh jaj nekem, ha ő megérkezett. (El.)

Bod (kardot rántva körüljár).

Kisértet, vagy gazember, szólj, ki vagy?

(Ismét körülmegy.)

Itt senki sincs. Szavam viszhangja volt,

Mely a szegény nőt úgy megrezgeté.

Oh Ida, kedves, drága, jó teremtés!

Szeretni foglak, asszony! e világon

Csak tégedet, te szép, te jó, te hív.

De most utána, fel kell hátorítnom:

Különben elvész félig nyert csatám.

Barra (jö egy köpenyegbe burkolt emberrel).

Uram barátom, várjon egy kicsint:

Itt egy vitéz bajtársa keresi,

S ha végezett, elvárjuk vacsorára;

Mert asszonyunk ma nem lesz látható. (El.)

Bod (a vasemberes ajtóhoz megy, hol a köpenyeges ember áll).

Ki vagy, mi dolgod, végezd röviden.

(A török köpenyegét szétveti.)

Oh ördög! ez Haszánnak embere.

Török. Uram Haszán küld itt egy levelet.

Bod. Jó. Elmehetsz. Mást semmit sem izent?

Török. De sőt; ugyan azt, mit a levélben irt,

Meghagyta szóval mondanom. Köszöntöm

Bod hadnagyot, szólott ő, s intem őt,

Hogy a kit ígért, a kiért zsebét

Aranynyal töltém, a szép özvegyet,

Marót nejét már egyszer hozza meg,

Három nap mulva a közel harasztban

Egy kis hadam lesz, mely őt átveszi.

Mondd, hogy siessen. Apja ősz fejére
Emlékeztess, őt, így szólott, uram.

Bod (télre). Oh eb török! szegény, szegény apám!
Török. Mást nem parancsolsz?

Bod. Menj; ne lássalak
De még is, mondd Haszánknak, hogy ne jőjön.
Egy hónap múlva lesz kezünkben a nő.
Előbb ne jőjön haddal. Menj, siess.
Megállj, megállj. Marótnak özvegyét
Mondád? — A bán még él.

Török. Csak élt, uram.

Bod. Marót bán meghalt?

Török. Meggyilkoltattott.

Bod. Mondd meg Haszánknak, egy hét múlva jőjön.
Lódulj, siess, menj: meg ne lássalak.

(Török el.)

Bod. Marót bán meghalt, és én élni kezdek.

Vigan, vigan, ma áldomást iszunk. (El.)

Marót (előlép). Vég áldomást, az égre esküszöm.

Ez ember elcsábítá hölgyemet,

És a töröknek pénzen adja el.

Haha! kaczaglak, nyomorú pokol.

Az ember és föld poklabb, mint te vagy.

(Szünet.)

S én most megöljem őket, meg velők

Azon kigyót, mely szívemben lakik?

Megöljem és egy hirtelen döféssel

Elrontsam a boszúnak ünnepét?

Nem! eddig ők nem éltek boldogúl,

Attól remegve, hogy még megjövök,

Gond s félelem közt ízlék a gyönyört.

De most halottnak vélve, szabadon

Czikáz szívökben minden érzemény.

Igen! koporsóm mellett lássam őket,

Teljes virágzatában bűneiknek.

S ha majd gyanútlanúl kéjelgenek,

Ha üdvöt áraszt minden érverés,

Ha boldogságok legfőbb fokra hág,

Akkor csapok le, mint a jégvihar,

És elhervasztok minden örömet.

Barra (jő). Uram, jelen léssz most a vacsorán?

Marót. Híj majd ha vége lesz. — Megállj!

Még egy parancsom van. Vigyázz reám:

Intézz holnapra pompás temetést,

Úgy mint temettük boldogult apámat.

Engem halottnak hirdetett Haszán,

S ez alkalommal élni akarok.
 Egy zárt koporsót készíttés titokban.
 Tizenhat gyászba öltözött vitézem
 Várjon reá az erdőn, s úgy adasd át,
 Mint melyben a töröktől visszaküldött
 Holttestem nyugszik. Mély titok maradjon
 A mit parancsolék. — És holnap déltűn
 Az ősi sírbolt várjon a halottra.
 Oh a hitetlen asszony, ő bizonynyal
 Örülni fog, ha engem halva lát.
 De most az egyszer ezt az örömet
 Örömpohárrá változtathatom.
 Vigadjatok csak, én is vigadok majd;
 Oly tort ütendek a holt bán felett,
 Oly tombolás lesz a vég lakomán,
 Hogy minden őseimnek csontjai
 A sír ölén felrázkódnak belé. (El)

NEGYEDIK FELVONÁS.

(Sírbolt. A színpad hátulján egy emeleten áll a koporsó hadilag ékesítve. A halotti ének épen elhangzik, s a gyász fegyveresek és nép {kifelé indulnak. -- Bod, ki hátramarad, apródjától kihivatik. Ida a koporsóra borúl. Marót ki az előtérben van, távolság és homály miatt a sokaságtól észre nem vétetik.)

Marót. Ez hát a vég, a mellyért fáradunk?
 Gyász pompa, melyre a halál vigyorog;
 Halotti ének részeges torokból,
 Egy pár hamis köny olyaknak szeméből,
 Kiktől szeretve vélted magadat:
 Ez minden útiköltség s elmehetsz,
 Viselje a föld gondodat. Ilaha!
 Csaknem kívánnám, bogy már ott legyek,
 Hogy a tor, melyben holtomon vigadnak.
 El volna költve, s én alant nyugodnám,
 Alant, hol a szirt és az érc foganszik,
 Csak most tudom még, mily boldog valék,
 Mint foglalá el a nő lelkemet:
 Most ott üresség, végtelen hiány van,
 Melyet be nem tölt bár az ödv maga.

(Bod az ajtónál megjelenik.)

Ki ez? Bod, ah szerencsés vőlegény!
 Elébb, elébb! ott vár menyasszonyod.
 Sírbolt ugyan, hol most vagyon, s ura

És kedves férje a ki sírba szállt ;
De semmi ! csak te menj, szép vőlegény !
Fogadni mernék, szívesen veendi
Ha gyászt s keservet elhagyatsz vele. —
Nézzétek e nőt : még imádkozik,
Talán szivéből, tán mert úgy szokás,
Talán még bút is érez mert hiszen
Egy hű kutyát is sajnálunk, ha elvész.
De várjatok csak egy pillantatot,
S e gyászos asszony latrával mulat.

Bod

(Visszavonul egy oszlophoz.)
(még a lépcsőkön állva körültekint).
Csodálatos ! midőn e sírlakot
Váratlanul megpillantám imént,
Úgy tetszék, mintha láttam volna már,
Régen, nagyon rég, gyermeknapjaimban.
És mintha egy vitéznek tetemét
Kísérte volna ilyen gyászmenet,
Milyet ma láttam. — Álom, nem egyéb.
Én e helyen nem voltam még soha.
De íme a szép gyászoló, mi szép !
Imádkozik, vagy sír, vagy mind együtt.
Hiába, fel kell őt ébresztenem. (Lemegy.)
Szép Ida !

Ida

(felijedve). Kit látok itt ? Bod, ah te vagy.
Mért jössz te engem háborítani ?
Csak ellenednek tudnám azt kívánni,
Hogy engem ily órában megzavarjon.
Ez óra óta kétkedem szivedben,
Mely a halottat s gyászt nem tiszteli.

Marót

(hallgatózva).
Mit szólsz kigyó ? De mindegy, csak sziszszegj.

Bod.

Ne szemrehányást, azt nem érdemeltem.
Hallgass ki engem nyugton és legitt,
Mert minden perczen élet, és halál függ,
Több mint az élet, a becsület is,
Azon becsület, mellyért nő előttünk
A tiszteletnek szent oltára lesz.

Ida.

Mi vész közelget ? szólj : én rettegek.

Marót.

Oh ég ! Marót bán nője egy latorral
Tanácskozik holtnak vélt férje mellett.
S a köny mielőtt a holtra hullana,
Örömsugárrá olvad fel szemében.
De rajta ! csak ti nyájaskodjatok,
Én a násznépet tüstént meghozom. (El.)

Bod.

(ki egy kissé körülnézett).

Halljad tehát. Cselédem hírt hozott,
Hogy vad Haszán bég haddal erre jó,
Azt vélve, hogy férjed már halva lévén,
Nincs a ki védjen. A miért sovárog,
Az nem kevésb, mint várad és magad.

Ida.

És én?

Bod.

Igen, te, *Ida*. Ő téged szeret,
Hirből szeret, s buján miként török,
Miként a bősziült állatok szeretnek.

Ida.

Irgalmas ég, oh ments meg, könyörülj.

Bod.

Míg élek, *Ida*, nincs mit tartanod.
Eddig szavakkal mondám, hogy szeretlek,
Most tetteim mutassák. Adj hadat,
Bízd rám a népet, s én a vad pogányon
Megtorlom, a mit teljes életében
Békében, harczon vétett a magyarnak.

Ida.

Oh hála, hála e jószágodért.

Igen, barátom! úr vagy váramon.
Tedd a mi legjobb, tetszésed szerint
S vezesse Isten lelked' s kardodat.

Bod.

Szerelmem az, mely engem gyújt, vezet.
Győznöm vagy halnom érted egy gyönyör.
Igen, meghalnom! *Ida*! egy jutalmat
Kérek csak tőled. Esküdjél nekem,
Ezen koporsón esküdd, hogy szeretsz.

Ida.

Te szörnyü kezdesz lenni.

Bod.

E koporsó,

Mely hősi férjed testét fedezi,
Ez a mulandóságnak címere
Komor de biztos emlékeztető.
Ha végzet a csatán elhullanom,
Add a jutalmat, a megnyugtatót,
Hogy most enyém vagy, s élve a töröknek
Nem jutsz kezébe. És ha győzelem
Kísérne hozzád, esküdd, hogy kezed
Barátod', engem, boldogít sziveddel.

Ida.

Csak itt ne, oh *Bod*, itt ne kényszeríts.

Bod.

Én innen a csatába rohanok,
Talán halálba, sírom ellenébe
Legott, e pillanatban. A török
Már készen áll az erdő szélein.
Minden vitéznek díja van, ha küzd,
S tőlem te megtagadnád?

Ida

(a koporsóra teszi kezét). Esküszöm!

Bod.

Igy *Ida*! most már szép mennyasszonyom,

Öleld meg boldog vőlegényedet.
Hogyan? vonakszol? semmi zálogot,
Csak egy szegény esókot se birjak-e,
Mit a halálnak ellenébe tartsak?
Ha lelkem egykor túl ez életen
Azt volna képes hinni, hogy szerelmed
S magad csak álmom tündérképe voltál,
Az engem inkább, mint a kárhozat,
Egy halhatatlanságon végig gyötrene.

(Marót hat gyász vitézzel megjelenik.)

Óh Ida, kösd meg lelkem szárnyait;
Mutassa rengő hév kebled, hogy élsz,
S hogy e kebel csak érettem dobog. (Ölelkezés.)
Igy! most csatára, s aztán karjaidba.

Marót (ki az alatt lejjő a lépesőn).

Az ágra, tolvaj, ágra és kötélre!

(Megragadja Bodot, s kísérei kötözni kezdik.)

Ida. Oh ég! Marót bán! (Ájultan összerogy.)

Bod. Mit hallok? Marót bán?

Marót. Hah gyáva tolvaj, szívem gyilkosa,
Azt hitted, hogy meghaltam kedvedért?
Itt áll Vitéz, ki megmentett az erdőn,
És itt Marót bán, a ki most megöl!
Vigyétek őt, és várjatok reám. (Bod elvitetik)
Szívét veszem ki a hitvány latornak
S ez ágyasának nyujtom ételül.

(Fölről nagy zúgás hallik)

Mi ördögördítés az ott fölül?

Ki mer zajogni, míg Maróti szól?

S ön háza népén véritéletet tart? (Ismét zaj.)

Hah! várjatok. Jó kedvemben vagyok.

(Elindul meg visszajő.)

Ez asszony' itt a sírban jó helyen van.

Még nem tudom, mint végezzem ki őt;

De azt tudom, hogy sorsa szörnyü lesz. (Indultában.)

Ti rég elhamvadt ősök árnyai,

A szép menyasszonyt nektek jegyzem el.

Mosolygjatok rá, rém ábrázatok,

Verjétek össze esont bokátokat:

Ti lesztek a násznép és a vőlegény;

A rab Marót bán özvegyen marad. (El.)

(Erdő.)

(Török had jő, s megállapodik, utóbb Haszán bég.)

Haszán. Szolgált szerencsénk. — Jól közel jövénk.

Reménylem, a mit ennyi száj kimondott,

Megértheté várában a kevély bán.
Elő, elő! s fenjen kiáltsatok;
Ha nem fog a szó, vágjon közbe kardunk.
Kiáltsatok, hogy harsogjon fel a föld
S reszketve adja visszhangját az ég:
„Macsói bán, add meg váltságodat!“
(Indúl a had utána.)

(V á r.)

(Marót bán a várfalon áll. Barra sietve jö.)

Barra. Uram! veszély fenýíti váradat.
Itt őreink figyelmét elkerülve
Jön a török had délezege-elbizottan,
S vad ordítása, mint egy szörnyü küirt,
Veszélyt, halált, vad háborút jelent. (Kiáltás távol.)
Macsói bán, add meg váltságodat!

Marót. Hah ők! Haszán bég népe. Kárhozat!
S én a napot, s váltságot elfelejtém. (Barrához)
Küldj a hadért, hogy tüstént gyűljön össze
És szálljon a vár éjszakoldalához.

Barra. Már küldtem érte. Míg beérkezik,
A vári népet falra rendelém.

Marót. Fölösleges gond. Hozz egy békezászlót,
Es tüzd ki a vár szegletén. (Barra int egy katonának s ez el.)

Bizonynyal

Alkudni fog még a pogány előbb. (Kiáltás közelebről.)
Macsói bán, add meg váltságodat!

Marót. Üvölts, üvölts, hogy megszakadj belé!
Marót bán, ez gonosz nap életedben.
De helyre szív! most férfi kell a gátra.

(Egy katona egy fehér zászlót tűz ki. Egy török jö, szinte fehér zászlóval.)

Török. Zászlód jelenti, hogy békét akarsz?

Marót. Ki értekezni s alkudozni vágy,
Bátran jöhet, bántatlanul mehet. (Török el.)
Váltságomat nem birják táraim,
S én áldozat vagyok: de még előbb
Megmentem e várat, s kivagdalom
Becsületemből a rágó fenét,
Nőmnek s latrának még lakolni kell.
(Gondolkodva jár a várfokon.)

De mért lakoljon a ki büntelen?
Mért én, ki ellen minden vétkezett?
Teljes bosszúm csak úgy lehet, ha ők
Elvesznek, és én menten maradok,
Menten, s azoknak inségén kaczagva,
Kik engem e nagy kínra szántanak.

Igen, nekem még élve kell maradnom ;
Ezen csekély adóval tartozom
Barátaimnak s ellenségeimnek.

(Haszán jö egy csapattal.)

Haszán. Zászlóm köszönti zászlódat, magyar bán.

Békét kívánsz, s azért magam jövök.
Mennyköbe is, te íthonn jól mulatsz :
Szép asszonyod van, s jó pinczéd lehet.
Várhattam volna a tized napot,
S a gazdag erszényt mely ily drága főt,
Mint a tiéd, megváltson a haláltól.
De lám, törökben emberség vagyon.
Hogy fáradástól megkiméljelek,
Magam jövék beszédni péuzemet.
Vagy tán nem is várt vendéged vagyok ?
Nem szívesen látsz hozzád ily közel ?
S a törhetetlen hűségű Marót bán
Adott szavát feledni kezdené ?
Se baj ! mi hozzád nem magunk jövénk.
Nyomunkba tizezer hadszolga jó.
S napszállatig, ha díjad nem kerül ki,
E tizezer száj ordítand füledbe :

„Macsoi bán ! add meg váltságodat !“

Marót. Haszán, ha bár ellenségem vagy is,

Megvallom, oly súly fekszik éltemen,
Milyet talán még ember nem viselt.
S ha adott szavamról megfeledkezém,
Csak azt jelenti, hogy lelkem kihalt,
S eszméletemnek nem valék ura.
De még idő van, jóvá tenni mindent.
Parancsold hátrább kísérőidet.

Váraj rám, s legottan számot vethetünk.

(Haszán hátra megy csapatja felé.)

Barra (jö). Uram ! hadunk főbb része itt vagyok.

Marót. Bocásd be őket a tulsó kapun.

S megállj, elébb még menj le —

(sugva beszél Barrához).

Barra (visszajjed).

Oh uram !

Marót. Én engedékeny szolgát szeretek. (Barra el.)

Békén, Haszán ! tüstént nálad vagyok ! (El.)

(A hátra vonult török csoportból Haszán s Juszuf előbbre jönnek.)

Haszán. Juszuf ! te lappangj itt a vár körül,
S midőn gyanítod, hogy Bodnak fejét
Vétette a bán, menj be, mint követ,
Mutasd elé e kardot, s mondd a bánnak,
Hogy ezt ajándokul küldöm neki.

Kié e kard, s honnan került, tudod,
Mondd el hiven. Távozzál. Légy szemes.

(Juszuf meghajtja magát s visszavonúl.)

Ez a keresztény most gyilkolni fog,
Azt már szeméből olvasom, s ha majd
Megtudja, hogy testvérét ölte meg,
Kétségbe sülyed, és elkárhozik.

Oh, hála légyen, Allah! szent nevének.

(Marót jö.)

Haszán. Köszöntelek, bán. Egy szócskát előbb,
Mint alkut kezdenénk. A hitszegő Bod,
Ki most kezdedben van, nekem
Bérlett cselédem.

Marót. Rabló!

Haszán. Oh igen,
Ő Kende Rózsát, s több más szépeket
Szerzé nekem; de drága pénzemért.
Most rászedett, s én eltökélt vagyok
Lábához tenni áruló fejét.
Add őt nekem ki.

Marót. Én Bodot neked?

Nem egy hajszált, egy szikrát életéből.

Haszán. Hát esküdj rá, hogy élve nem hagyod.

Marót. Ne ingerelj: csak ő az, a mire
Nem alkuszom. Mindent mást engedek:
De őt s bosszúmat fel nem oszthatom.

Haszán. Igaz, te őtet méltán gyűlölöd.

Marót. Méltán-e? azt bosszúmutassa meg.

Haszán (félre). Ez jól van. Így Bod élve nem maradhat
(Maróthoz.)

Nos bán? hol a díj, melylyel tartozol?

Vagy visszatérsz-e rabságodba ismét?

Marót. Török, midőn még nálad rab valék,
Minden szavad közt egy fájt oly igen,
Hogy arra most is jól emlékezem.

Haszán. En sem felejtém. Add nődet nekem:
Váltságod díja ő, vagy a halál.

Marót. Ezek voltak tulajdon szavaid.

Haszán. Most is, vitéz bán. Add nődet nekem,
S szabad vagy, és ment minden tartozástól.
Különben hajlik a nap, és te rab vagy.
Szavad szerint határidőd kitelt.

(Marót int Barrának, ki a feketén fátyolozott Idát a várajtóból előhozza.)

Ida (Maróthoz, térden állva).

Oh bán, ne ölj meg engem. Adj időt,
Hogy bűnömet megbánjam. Könyörülj!

Haszán. Minő szelíd hang!

Marót (főlemeli Idát). Én megöllek? én?
Nem, drága hölgy: te életkedvelő vagy,
Te kéjt, gyönyört, hév csókokat szeretsz;
Szerelmed mint a tenger, olyan éh,
Oly telhetetlen, oly kifogyhatatlan
S te halni készülsz? Ments Isten, nemés hölgy!
Te még ezentúl fogsz csak élni. Eddig
Az egy Marót bán volt, ki megölelt,
Most egy világnak lész a birtoka. (Idát lefátyolozza.)

Ida. Mi lesz belőlem, óh mindenható!

Haszán. Allah! ez a te képed rajzolatja.

Marót. (Haszánhoz). Mit szólsz?

Haszán. Az alku áll.

Marót. Esküd reá!

Haszán. Alláhra esküszöm.

Marót (átadja Idát). A nő tiéd.

Ida. Megállj, megállj! oh mit kellett megégnem.
(Marót elé térdel.)

Oh bán! Marót!

Marót. Becsületes nevem,

Mellyet gyalázat ére általad.

Ida. Férjem!

Marót. Ne mondd. Az többé nem vagyok.

Éu férje voltam Idának, szemérmes

És tiszta nőnek a Radók fajából.

Te nem vagy az: neked már nincs neved,

Vagy oly', a melytől undorodni kell.

Ida (főlkel).

Mért nem szakadsz be föld, hogy elmerüljek. —

Oh bán, ne hagyj el, óh hallgass ki engem.

Oltár előtt mikorban nőd levék,

Megesküvél, hogy semmi rossz napomban

El nem hagyandasz. S ég legyen tanúm!

Ily rossz napom több, mint ez, nem lehet. —

Vétkeztem oh Marót, s te tűrhetnéd,

Hogy más kezéből érjen büntetés? (Letérdepel.)

Oh ölj meg engem, bán, oh ölj meg engem.

Marót. Kardom vitézek estével dicső:

Hitetlen vérrel nem fertőztetem.

Ida (főlkel). Az Isten látja, hogy kegyetlenül szólsz

Marót! — de nem; te sziklaszívű vagy.

Hozzad fordúlok, irgalmazz, vitéz bég,

Engedj urammal szóllanom magával.

Haszán. Ne mondd, hogy nálam kérelmed hiú volt;

Szólhatsz: de ez legvégső szód legyen.

Ida. Végbúcsumat veszem.

Haszán. Lásd távozom! (El.)

Marót. Nevetlek, asszony, meghittségedért.

Véled, talán félnék, fukar vagyok,

Hogy gyávaságból engedélek át?

Nem, Istenemre! Nincs ár oly magas,

A földnek semmi kincse, sőt maga

Ez életem, melyért od' adjalak.

S ha védni kellene egy becsületes nőt,

Nem véretem, de tengert ontanék ki.

Most egy kutyámnak vére drága bér.

Ida. Irgalmas Isten! adj erőt.

Marót. Beszélj,

Vagy távozom. Mit kívánsz?

Ida (magában). Oh igen,

Hallám, mitől a nőszív megszakad.

Most semmi sincs már, a mit rettegek. (Maróthoz.)

Marót, te mindig nyájas férj valál,

Nem hallám eddig egy rossz szavadat. —

Marót. Igen, s te szépen megjutalmazál.

Ida. Oh szörnyen, szörnyen, oh mily keserűn!

Fogságba estél s én elhagytalak.

Minden cseléded harcztot sürgetett,

Legalsó szolgád kész volt halni érted:

S én nőd rabúl sinlődni hagytalak.

Marót. Úgy van, derék hölgy, azt tevéd velem.

Ida. Oh bán, ne fordítsd erre képedet!

Erő s vidámság pezsgett arczodon,

Mint férfi mentél a vészes csatába.

Most fonnyadásnak indult termeted,

A bú vénsége hamvad arczidon,

És üstököd setétlő fürtein

A hervadásnak dérvirága leng.

Oh szörnyü, szörnyü, s mind ezt én tevéd.

Marót. Valót beszélsz. Nem év, nem a nyomor,

Nem tört meg így a mély rabság maga:

Szívű betegjét látod itt előtted,

Gyötrelmim ástak ily sirt arczomon —

De meglakolsz e hervadásomért.

Ida. Igen Marót bán, s nem méltatlanul.

De mért örülsz ily szörnyü sorsomon?

Oh bár méltónak tartanád reám

Hallgatni, mondhatnám: hogy nem halál,

Nem büntetés az, melynek gondja bánt.

Midőn imént a holtak közt hagyál,

Hol mint egy büntetőt a más világról

Gondoltalak megtérni, s szellemem,
 Mint a kiholtak háza mely lezárt,
 Ollyan kietlen s borzasztó vala,
 Áldottam volna azt a tört s kezét
 Mely életemnek véget vet. Te ott
 Kegyetlenebbül, mint emberhez illő,
 Réim, s lelki furdalás közt élni hagytlál.
 Midőn imént megvetve, meggyalázva
 Pogánynak, ellenségnek átadál,
 Kit a pokolnál inkább rettegek,
 Oh bán, ez élet akkor már kihalt,
 S csak az maradt fenn, a mi benne kín.
 Nem életem hát, mellyet féltének;
 De megvetésed és utálatod,
 Melyekre méltó lettem, és ez arez,
 Mely óriási bűnömet mutatja,
 Ez a mi ég s dúl lelkem belsején.
 Engedd meg, oh bán, egy kérésemet.

Marót. Mindent, csak azt ne, hogy becsüljelek.

Ida. Ne mondj kivételt. Meggondoltad-e
 Hogy most utólszor látlak életemben,
 Hogy mint halálra ítélt rab, csak egy
 Kis kedvezést kívánok nyerni —

Marót. Szólj!

Ida. Add gyilkodat nekem.

Marót. Mit, gyilkomat? -

Ida. Te meg nem öltél, ámbár kértelek.
 Azt hitted, asszonyármány s tettetés volt;
 S az meglehet: mert ah én silány,
 Értéke vesztett, hűtlen nő vagyok.
 De gondold meg bán, s szánj meg engemet;
 Te egy pogánynak adtál birtokába,
 Utálatosbbnak minden bűneimnél.
 Ha rossz napom lesz nála — s oh egek!
 Minő pokolnak kell ott nyílnia —
 Ha kényszeríteni és gyötörni fog,
 Ki ment meg engem útált életemtől?
 Rettegtem, oh bán, eddig a halált,
 Most egy barátom a világon ő.
 Oh add, oh add e gyilkodat nekem.
 Én nem vigyáztam hős neved becsére,
 Eljátszottam szép boldogságodat:
 Szentül megőrzöm e tört, esküszöm.

Marót (kémlelőleg s fölig megindulva). Itt, vedd!

Ida. Oh hála e jótétedért!

S ha majd, Maróti, azt hallod felőlem,

Hogy nem vagyok, hogy minden vétkeket
Szivem kiontott árja mosta el,
Igérd, hogy meg nem átkozod nevem!
Hogy megbocsátasz a szegény Idának.

Marót. Ida!

Ida. Oh csak egyszer még e szót, e hangot,
Mely régi édenemből visszazeng.
Oh mondd, hogy megbocsátasz vétkemért.

Marót. Add vissza gyilkomat.

Ida. Mit? gyilkodat?

Marót. Megmásolám szándékodat: te itt
Maradsz te nem mégy a törökhöz.

Ida (magában). Mit hallok? Ó megindult. Óh öröm!
Én nem vagyok hát többé áldozat,
Nem a pogánynak martaléka többé! (Maróthoz.)
S te díjat adnál értem? harcra kelnél?
De nem, hisz én hallottam. Oh egek!
Mit kell gyanítanom:
Te rabságodba ismét visszatérnél?

(*Marót elfordul.*)

Ida (rövid belső küzdés után).

Oh adj erőt, ég, adj erőt nekem.
En elfelejtém esküvésemet;
Hivságos gondolattal idegent
Fogadtam e szív tiltott rejtekébe,
És sorvadozni hagytam férjemet
Egy hosszú rabság minden kínjain;
Most életemmel válthatom meg őt,

(*Haszán felé megy.*)

Haszán, jöhetsz: mi már készen vagyunk.

Haszán. (jő). Oh szép vagy, húri, égnék lánya vagy,
Jövök, jövök, s a merre mégy, követlek.

Marót. Megállj Haszán! add vissza hitvesem,
S váltságaért szerződünk ujolag.

Haszán. Szerződni? újra? tartsd meg szavadat.

Imént silány jószágként elvetéd.
De bár hogyan, nem kellnek kincseid,
Nem várad, minden birtokod, magad:
Neked csak véred hizlalná boszumat;
De itt gyönyörre nyílnak karjaim.
Itt napderítőt, álomédesítőt
Viszek magamnak, millyet egy király
Országá árán venne meg. Te őt
Dühben s bolondúl elvetét, magyar;
De a töröknek jobb izlése van!
Szabad vagy, és ment minden tartozástól.

De őt viszem. Becsületes magyar,
Mit egyszer ád, azt vissza nem veszi.

Marót. Vidd hát török, de állj készen csatára.

Te álnokúl, s gonoszszal czimborálva
Lopád ki váram szívét; farkasúl
Jövéel el ólálkodva, míg lakomban
Az Isten átka és haragja dúlt;
Most végre el kell válni sorsainknak:
Élet-, halálra harez legyen közöttünk.

Haszán. Azt gondolod hogy elfutunk előled?

A nagy próféta úgy áldjon meg engem,
A mint kívánom a csatát veled,
Élet-, halálra, bán. Nőd már enyém;
Ha porba látom húllni fejedet.
Minden kívánság, mellyet ápolék,
Egy örök életre teljesülve van. —
Csatára, bán, elvárlak a csatára! (Idával el.)

Marót. Vért, vért kell látnom, vérét a gonosznak,

Ki engem ilyen sorsra juttatott,
S undok pogány eb! a te véredet. (Kiáltva.)
Fel fel! vitézlő férfiak! csatára!

Marótnak ölni szörnyü kedve van.

(A várfalakon itt-ott katonák tűnnek fel.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

(Terem.)

Marót, Barra (s hátul két katona).

Barra. Sergünk, uram, már készen áll a harezra.

Marót. És a török had?

Barra. Már a parton áll.

Oldalt a víz, hátul erdő fedi:

Gyanítja, hogy mi fogjuk fölkeresni.

Marót. Azt jól gyanítja. Mintegy mennyi a nép?

Barra. Négy annyi, mint mink.

Marót. És hátat keres!

Mind ilyen a török, s ha csak
Nincs, a ki üsse hátul, nem csatázik,
De harez előtt még ránk egy munka vár,
Kegyetlenebb tán, mint a harez maga.
Végezzük el, hadd jőjjön a fogoly.

(Bod bevezették. Marót merőn nézi.)

És ő is Isten képe. Nem, nem az:
Az Isten képe megszentetlenült,
Midőn ez undok lelket burkolá be,

S ha teste volna, milyen szelleme,
Olyan kietlen és utálatos,
Megátkozna a természet magát,
Hogy ilyen szörnyetegnek anyja lett.

Bod. Es még is, bán, a nő másképp itélt.
Te most megölsz, hatalmadban vagyok ;
De én is árthatok, bán. Hallod-e ?
Nőd, a szép Ida. engem szeretett.

Marót. Vigyétek és csapjátok el fejét.
Konezolja össze testét a bakó,
Hízzék az eb parázna tagjain :
Ne merje senki eltemetni őt.

Bod. Temetve vagy nem, egy, ha halni kell.
S pondró vagy eb, mind egy, ha rág s megesz.
De téged átkozlak, csalárd világ,
Miért mutattad meg szép arezodat.
Ha most utószor látom azt. — Jerünk.

(Elvitetik. Azalatt egy szolgáló jön Juszuffal másfelől.)

Szolgá. Haszán követje ! (El.)

(Juszuf Marót felé közelít. Bod kísérelve megáll, a nélkül hogy Juszuf-
tól észrevétnék.)

Bod. Mit kereshet ez ?

Juszuf. Nemes magyar bán, a dicső Haszán bég
Küld tisztelettel hozzád, és köszönt
S barátilag kér, vedd ajándokát,
E régi kardot, jó emlékezetre.

Marót. Jóságos ég ! — Hol vetted ezt, török ?

Juszuf. E kard örökség. Egy kicsiny fiúval
Raboltatott el most tizenhat éve.
És a fiú nálunk felserdüle,
Nagy hírű ember lett, magyar s török,
A mint kívánta haszna s kedve jött.
Ama lator, gaz Bod volt e fiú,
Kit, mint beszélnek, most felkötöttél.

Bod (magában). Mit kelle hallanom ?

Marót. Mindenható !

S e szörnyeteg testvérem volna-e ?

(Juszufhoz.)

Hé nem hazudsz, pogány ?

Bod (magát a katonák közül kiragadva Maróthoz rohan).

A kard enyém !

Juszuf (magában). Allah segíts ! ő él. Oh jaj nekem.

Marót (Juszufhoz). Az ördög, a kinek barátja vagy,
Az küldte téged e karddal, pogány.
Halála hírét hoztad volna inkább,
Hogy vízbe fult, hogy éhen halt, hogy őt

Zsinegre fogták Sztambul tömlöczében :
Nem volna híred ilyen heserű.

Juszuf (félro). Itt rossz világ lesz, jobb ha távozol (Eloson.)

Marót. Örök biró, világnak alkotója

Ki a mi történt, el nem feleded,
Hallgass ki s ródd fel vallomásomat :
Én ezt az embert itt nem ismerem ;
Én őt s galád vérét megtagadom,
Vagy mind azon vért, mely bennem vele
S undok fájának ízével rokon,
A porba ontom és eltapodom.
Ha ő vitéz Marótnak gyermeke,
Maróti úgy én nem vagyok ; ha ő
Magyar, lemondok nemzetemről ;
Ha ember, inkább állattá legyek,
Mint ily teremtés szennye. — Iszonyú!
Ki a hazának tiszta hölgyeit
Ocsmány töröknek pénzen adja el,
Vad állat az, testvérem nem lehet (Bodhoz.)
Keress magadnak testvért a vadak közt,
Légy róka, medve, farkas czimborája,
De ott is undokabb léssz, mint azok :
Kerítő nincs az állatok között,
Nincs oly bemocskolt pára, mint te vagy.

Bod. Te megtagadtál, szép testvér Marót bán ?

Hiába, még is testvéred vagyok.
Minden csepp vér, mely benned átkozódik,
E meggyalázott vérnek rokona.
S te engem el nem ismersz, bátya jól van !
Gyüölölsz ? gyüöllek én is, büszke bán,
Én a teremtés szennye, megtagadlak,
S megátkozom minden csepp véremet,
Mely a tiédde testvérül rokon.
Ha az, kit e kard nemzómnek jelent,
Becsületes, jó, bajnok férfi volt,
Te úgy ez embernek nem vagy fia :
Anyámat egy hizelgő ejtheté meg.
S az ő s Marót faj benned megszakadt.
S te megtagadsz ? Ha szörnnyeteg vagyok,
Az ég tanum, magad valál oka.
Vagy nem raboltak el gyermekkoromban ?
Mi voltam én ? gyámoltalan fiú,
Ki még nevét is elfelejtheté !
Ki sírtam, fáztam, éhezém, nyomorgék,
S ez legkisebb volt szenvedéseim közt.
Zordon zsvány volt első nevelóm,

Roszsabb zsványnál, a ki lett uram.
 Mit láttam nálok? Vért, bűnt, árulást?
 És mit tanultam, mint, bűnt árulást?
 Te Istenedhez fordulhatsz bajodban:
 Én nem tudom mi az! Neked hited van,
 Mely megvigasztal: a mit én hiszek,
 Az egy lesujtott angyalnak kevés.
 Neked hazád van, mely téged becsúl:
 Én hontalan, földönfutó vagyok,
 S családom, melyhez tartozám veled,
 Most megtagad, s örökre számkivet.
 Ha a vitéz Marótnak vagy fia,
 Ha én helyetted lettem volna úr,
 Nem hagytam volna így egy pór fiút,
 Nem jó apámnak legrosszabb ebét;
 S testvéremért — oh ég! a lelkemet
 Ezerszer adtam volna. E helyett
 Te kéjben éltél, és függetlenül,
 Szép hölgy ölében, bajnok népeid közt;
 Rendíthetetlen várad birtokod,
 S becsületed volt a világ előtt,
 Míg Isten s emberektől elhagyatva
 Én nem vagyok jobb, mint egy fenevad.
 Nem! ilyen bátya nem kell, tartsd magadnak
 Híteletlen sors, ha nincs más, a mit adj.

Marót. Én szánlak, ember, szánom sorsodat.
 De hogy Marót bánt ismerd és becsüld,
 Tudd meg mióta bírom kardomat
 Csak érted éltem, érted fáradék.
 Érted adtam jószágim kamatját,
 Éjtem nyugalmat, a nap örömét;
 Első csatámat érted harczolám:
 Téged keresve, téged visszakérve,
 Török fejekkel töltém a mezőt.
 Majd megcsalva hitlen ellenemtől,
 Érted viseltem a rablánczokat;
 Iméut hogy erdőkön kalandozál,
 Rablók kezéből kardom mente ki,
 S te mind ezért egy boldogságomat:
 Hú nóm szerelmét, loptad tőlem el.

Bod (megindulva).

Bátyám! — de nem, ne nyújsd jobbodat,
 Ne nyulj hozzám én fertőzött vagyok.
 Most ismerek rád, élet! most tudom csak,
 Miért születtem; nem, hogy mint egyéb,
 Örüljek én is a világi jón;

Hanem hogy útáljam meg magamat,
S kétségbeesve hűnyjak el. Haha!

(A falon függő képekhez.)

Ti drága ősök, mit néztek le rám !
Jeles, dicső volt pályátok talán ?
S becsület, hír, kincs osztályrészetek ?
De egy gyalázó folt van rajtatok,
És e gyalázat foltja én vagyok :
Vér véretekből, és csont csontotokból.
De adjatok csak kardot e kezekbe,
S a mennyi meggyalázott vér kereng
Ez elfajult erekben, mind együtt
A láb-típortra földnek áldozom,

Marót. Iván!

Bod. Nagy Isten! Isten? mit beszéltem.

Ki mond Ivánnak engem? én Iván?

Igen! fülembé cseng e régi név

És visszahozza eltűnt koromat.

Gyermekkoromnak édes álma, jőjj,

S altass el engem ennyi kín között.

Marót. Hallgass reám, Iván. — Ti menjetek.

Én most Haszánnal itt megharczolok.

Ha férfi vagy, hogy jóvá tedd, miket

Sorstól vezetve vétkezél, fogadd

Ez ősi kardot és harczolj vele;

Nőmet, kit többé nem becsülheték,

Átadtam a töröknek.

Bod. Oh halál!

Marót. Őt vissza kell ragadnunk. Érted-e?

Őt élve, halva vissza kell szereznünk.

Bod. S te megbocsátasz eltévedt öcsédnek?

Marót. A harc után.

Bod. S ha harc után ez ajkat

Nem nyitja többé szóra semmi vágó,

S ha e fülekbe nem hat semmi hang.

Akkor hiába mondod majd: öcsém,

Ha e szót: bátya, én nem mondhatom.

Marót. Szegény öcsém!

Bod. (reá borúl). Oh bátyám. (Kürt riad.)

Marót. Hah! riadj,

Halálos kürtje a kemény csatának:

Most lelkemet csak hangod tölti be.

Viszontlátásig, a csatán, öcsém. (EL.)

Bod. Viszontlátásig bátya. — Alkotó!

Adj a töröknek százszoros életet,

Hogy mind egyenként én olthassam el. (EL.)

(Szabad tér.)

(Gazdag sátor látszik, ezüst félholddal tetején, elül függönynyel, mely félre van akasztva s hátul egy vánkos kerevettel. — *Ida*, a kereveten vánkosokra könyökölve, szomorú merengésben ül, egyik kezében tör.)

Ida. Nő voltam, boldog, forrón szeretett,
Hű szívnek és a dús várnak asszonya;
Most mindenemből annyi kincs közül
E tör maradt meg. Oh ég! adj erőt
Hogy ifjuságom napját cfeledjem,
S ohajtsam a sírt, mely ölébe vár.

(Lépések hallatszanak, *Ida* a tört keblébe rejti.)

Haszán (jö). Tört láttam, vagy csalódom? — Üdvözöllek
Szép hölgy, miként vagy új rabod tanyáján?
Szokatlanul? Azt érthetem; de ha
Zsarnoknak ítélsz, úgy csalatkozol.
Az minden bűnöm, hogy szerettelek,
Hogy kellemidnek híre megbűvölt,
Hogy érted ész, hírt, kincset megveték.
S most durvasággal elpazaljam-e,
Mit oly nagy áron vettem, kegyedet?
Nem, drága hölgy; én józanabb vagyok.
Ha úgy kívánod távozom, megyek.
Ha lábaidnál túrsz, itt maradok,
S megnyertem, a mit vágyim álmodának,
Szolgád, imádód és rabod vagyok.
Csak azt ohajtom, hogy mulván keserved,
Egykor, midőn jobban megismerél,
Szálljon szemed szép napvilága rám.

(Ez alatt *Ida* mellé ül, a tört kebléből csendesen kiragadja.)

Szólj, mit parancsolsz, szultánném rabodnak?

Ida (keblére tapintva magában).

Oh én boldogtalan, hová legyek?

Haszán. Mi ez? te tört viselsz? Szép drága tör,
Szebb mint keresztény kézmű, s gazdagabb
Mint száz fogolynak életdíja volna;
De mennyivel drágább a vér nekem,
Mely kék eredben lázadozva foly,
Azt látnod, s hinned kell. Zulima jő!

(Zulima nyolcz gazdagon öltözött rabnővel jő, s *Ida* előtt leborúl.)

Ezek leendnek rabnőid, nemes hölgy!

Éltök, halálok pillantásodon függ.

Távozzatok. (Zulima s a többi el.)

Keresztény férj neje,

Te a szerelmet még nem ismered.

Csak a mi népünk tud s becsül szerelmet,

Keletnek népe. — Ott a szerelem

Nem hordja vas törvény bilincseit,
 Szabad, s csapongó, mint a képzelet.
 Tinálatok szeretnek, mert szokás,
 Egyet szeretnek s unnak meg; de mink
 A félvilággal nyájaskodhatunk.
 Nekünk a forró dél, a szép kelet
 Adóznak lányaikkal; sőt maga
 Nem ment hevüinktől a hűvös nyugat
 Georgiának sárga fűrteit
 Felváltjuk barna cserkesz szépeinkkel,
 S mit a próféta menyüdvül ígért,
 Azt már e földön izlik ajkaink.
 A mint előtted állok itt, magam,
 Bár gyenge sugár a nagy úr kegyéből,
 Több szép leánynak ajkán édelegtem,
 Mint évnek napja, szümnek vágya volt.
 De halld tovább —

Ida (félre.) Oh zárd be fülemet
 Jég újaiddal irgalmas halál.

Haszán. Az ilyen ember nem könnyen szeret;
 De ha egyszer szíve lángra gyúlhatott,
 Akkor szerelme forró, mint az ég,
 Melly őt fedezte s oly határtalan.
 Én így szeretlek téged, s én ki láttam
 Mi szebb a szépnél, azt mondom neked,
 Hogy nincs hasonlód mind a közt, kiket
 Szemem sugára eddig érhetett.
 Te drága gyöngy vagy a kéj homlokán,
 S im itt előtted mind megtagadom,
 Mit eddig szépnek, bájosnak hívék:
 Nőim szerelmét, forró vágyait
 S mind a gyönyört, mely keblükön reám vár,
 Itt lábaidhoz nyujtom zsámolyúl:
 Te légy királyném, húrím itt s az égben.

Ida. Mért nem vagyok rút mint az éjszaka! (Kürtszó.)

Haszán. Hallottad a jelt? Kezdik a csatát,
 Meglátjuk egymást, nem sokára nóm!
 (Elindul s meg visszatér.)

Nem gondolnám hogy ellenkezni fogsz.
 Nézd ezt a képet! egy franknak műve:
 Vedd tőlem ezt első ajándokúl.

Ida. Irtózatos!

Haszán. Itt a mi győztes népünk ifjai,
 Itt a leány, mely kézről kézre jár:
 A lány keresztény, rab leány vala,
 Amott kötözve testvérbátya áll;

Vérző szemében őrzöngés dühe,
Szívében a töröknek gyilka van.

(Elveti a képet a kerevetre.)

Ha ellenkezni láttad sorsodat.

Ida (Haszán elé térdel). Oh irgalom, irgalom nekem.

Haszán.

Miért?

Hiszen te nem fogsz ellenkezni, szép hölgy? (Kürtszó.)
A harczok kürtje hí. — Te élni fogsz;
Te nem fogod megölni magadat.
Azt gondolod, hogy holtan ment maradnál?
Ruhátlanul kiteszlek a világnak,
Török s magyar hadd lásson, s ezt kiáltom;
Nézzétek, és utáljátok meg őt,
Ez egy keresztény asszony volt, kinek
Testében a rossz, vérré vált, kinek
Rút telhetetlenség volt élete,
És mondhatatlan vétkek bűnei.
Te nem fogsz ellenkezni, élni fogsz,
S engem szeretni, engem, rabodat, —
Vedd törödet, multságul hagyom.

(Eltávozik, azonban a függönyhöz visszatér.)

Ida. Vakúlj meg, oh szem, légy siket, fülem,
Ne láss, ne hallj, hogy örültté ne tégy
Mit vétheték, oh ég, oly iszonyút
Hogy ennyi kínra szántad fejemet.

(A kerevet mellé térdre rogy.)

Haszán. Imádkozik, sír, majd átkoz, s enyém lesz.

(Lebocsátja a függönyt.)

Hah! jól megy a harcz, hátrál a magyar.
Marót bán tartja még csak a mezőt.
Ragyogj fenn, félhold, és ha húnyni kell,
Hunyj el keresztény vérnek tengerén. (El.)

(A csatatér környéke. Koronként apróbb s nagyobb csapatok húzodnak át verekedve. Az első csapattal verekedve jö Bod, s miután az kiüzetett egyedül hátramarad.)

Bod (kiáltva). Haszán, pokol kutyája, gaz Haszán,
Téged kereslek, jőj elő, ha élsz.
Gonosz Haszán, kiálts, szólj, merre vagy,
Égben, pokolban, szólj, én felkereslek.
Jer esalfa bég, és harczolj meg velem,
Magas prófétád verjen meg, ha nem jössz.

Ibrahim (jö). Ki az, ki itt szentetlen ajkain
Prófétát emleget?

Bod. Hah áruló!

Ibrahim. Az áruló név visszaszáll reád.

Bod. Hallgass eseléd, és nyeld el e vasat:

Különben is csak enni tudsz.

Ibrahim.

S te lopni.

Jer tolvaj, s add ki hitvány lelkedet.

(Vínak Ibrahim kitolatik; e közben egy verekedő csapat húzódik át. — Bod visszatér.)

Bod (maga). Sors! áldalak hogy ezt az árulót

Kibagytd a világból irtanom.

De még Haszán él. Átkozott Haszán,

Te másnak és magadnak mételye,

Ördög Haszán, jer, harezolj meg velem.

Kardom hegyére szúrom lelkedet

És a pokolnak nyujtom martalékul,

Haszán jövel, vagy kárhozzál örökre.

(Egy török jö.)

Török. Ki dörgi itt az én uram nevét?

Bod. Az, a ki őt legjobban gyűlöli.

Török. Az nem sokat tesz. Ismerlek Bod úrfi,

De félni tőled nem szokás: azért

Jobb lesz, ha kardod szól mint ajkaid.

Bod. Halálod az, mit kardom szóllana.

Tágulj, ma én nagy vadra éhezem.

Török. Vad vagy magad, te hitvány rossz fiú.

Uram ne lásson téged élve többé.

Bod. Haszán kopója, veszz el hát te is.

(Verekedve kimennek. Bod visszatér.)

Fogd el, próféta, lelkét: ő kimult.

Most jöjjön, a ki életét utálja.

Vér és halál van most a nap során,

Vér és halál ma itt a fizetés,

S én a világnak minden tartozásom

Vérrel s török halállal fizetem. (Kiáltva.)

Haszán! De mit látok? bátyám népe fut?

(Egy futó magyar csapat jö.)

Marót bán népe. — Hah megálljatok.

Ki a gazember, a ki futni mer,

Hány száz esztendő t vágytok élni még,

Vagy tán örökké, hogy rossz bőrötökkel

Igy gazdálkodtok? A macsói bán

Megint rábbá legyen? Kövessetek.

Vidáman élni, bátran halni meg,

Ez a mi díszünk; rajta férfiak!

Maróti, és török-halál! Elő!

A csapat. Maróti és török halál! (Mind el.)

(Szabad tér Haszán sátorával.)

Bod (jő). Hiába! itt már semmi sem segít.
Erőnk hanyatlak a nap veszve van.
Az ördög és szerencse összebékélt,
S együtt csatáznak ellenünk. Csak őt,
Idát találjam, s menthessem meg, aztán
Élet, halál mind egy: nem rettegek. (Körülnéz.)
Ez a vezéri sátor. (A függőnyt földre lebbenti.)

Itt van, ő az! (Kardot ránt.)

Isten, ha vagy, s van emberekre gondod,
Szenteld meg ezt a kardot, Elve őt
Nem menthetem meg; mentse a halál.

(Ismét meglebbenti a függőnyt.)

Imádkozik. Mi szépek arczai,
S a köny, mely rajta gyöngy gyanánt pereg,
Ha égben érzet, s irgalom lakik,
Lemossa egy világnak bűneit.
Nem, őtet én így meg nem ölhetem.

(A függőnyt lebecsátja.)

De a pogány ölelni fogja őt,
Ez undok fertelmes Haszán!
S volt oly idő, oh kárhozat reám,
Hogy én eladtam pénzért bájait,
Most egy mosolygás-, egy tekintetért
Meggyilkolnám legjobb barátomat.
Bátyám becsületét raboltuk el,
Most vére, s vérem szerzik vissza azt. —
Borúlj be föld, sötétedjél világ,
Én a napot meggyilkolom. —

(A sátorba bemegy. Sikoltás hallik.)

Bod (kijő). Midőn szívébe mártám e vasat,
S ő felsikoltva karjaimba dőlt
Ajkamhoz ére ajka, s néma lőn.

Haszán (jő). Mit látok? bah! s e hitvány fattyu él?

Bod. Napszámom félig téve van. Letörülém
Bátyám nevérol a gyalázatot.
Ördög Haszán, most tégedet kereslek.

(*Haszán*, ki ez alatt titkon *Bod* mellé lopódzott, átdöfi. *Bod* lerogy.)

Haszán. És megtalálsz. Hah fattyu, azt hívéd,
Hogy szembe szállok macskakörmeiddel?
Te itt maradsz, s én rajtad kaczagok! (EL.)

Bod. Ki hallja meg legvégső átkomat?
Ez a török volt, a ki lelkeket
Mégmérgezé, ki engem gyermeket
Undok zsványnyá s ördöggé nevelt.

Átkozd meg, ég, átkozd meg őt, pokol,
Átkozza őt meg minden, a mi él. (Meghal.)

(Haszán és egy török jönnek.)

Török. Uram siess el, mentsd meg magadat,
Marót bán lesbe csalt, s most kétszeres
Erővel hajt ránk: népünk ingadoz,
S csak egy kis rész, mely bátran harczot áll.

Haszán. A rossz kutyák! le kell vagdalni mind,
Ki helyt nem áll. Menj és mondd ezt nekik:
Ágyút sütök rá, a ki futni mer.

(Török el. Juszuf jö.)

Haszán. Várj a lovakkal, tüstént itt leszek. (Juszuf el.)

(A sátorhoz megy, félrevonja a függönyt.)

Allah! mi ez? Szemfényed oda van.
Bizonynyal a gaz Bod gyilkolta meg.
Oh mért nem ölhetem meg újra. Egyedül
Kell hát, s leverten visszaszégyenülnöm!
Hol a lovam? vén sátán, hozz lovat!

Juszuf (remegve jö). Uram, Marót bán —

Haszán. Fúlj meg nyomorú.

(Futni akar, de mindenfelől magyarokat lát.)

Körül vagyok hát véve? hah, ki kard!
Ez egy barátom, a ki hú maradt.

(Kirohan: kardesörgés hallatik, nem sokára Maróttal verekedve jö, s földre terítettetik. A magyarok tódulnak mindenfelől.)

Marót. Fogjátok, és akaszszátok fel őt
A legmagasbik fára.

Haszán. Halld Marót bán,
Ez nem vitézhez illő, mit teszesz.

Marót. S vitézhez illő, szót nem állni meg?
Vitézhez illő volt, midőn magad
Váltsági alkuvásra meghívál,
S rabúl esém gaz álnokságod által?
Most nem fogod megszegni szavadat;
Nem fogsz hazudni többé, esalfa bég;
Legjobb tanító gaznak a halál.

Haszán. Kétszáz keresztény rab van birtokomban.
Ajánlom őket, vedd váltságomúl.

Marót. Kardunk ki fogja őket menteni;
De téged felkötünk. Vigyétek őt!

Haszán. Oh nagy próféta, vedd fel lelkemet. (A magyarokhoz.)
Ti veszszetek ki a végső fajig. (El.)

Barra. Mint bőszi oroszlán, úgy harczolt őcséd,
Mélto vetélytárs legjobb őseidhez —
S most itt találjuk meggyilkolva őt.

Marót. Meghalva ő is, a későn talált,
Korán veszett testvér; oh szörnyű nap!
S itt meggyilkolva fekszik hitvesem.
Még él-e ember, vagy magam vagyok,
Ki ennyi gyásznak súlyát hordozom?

(Mindenikre ráborúl, s rövid elmerülés után fölkel.)

Boldogtalan hitves, szegény öcsém,
A sír előtt gyötrelmim okai!
Nyugodjatok békén a sír után. (Elöbbre lép.)
A mit szerettem, halva fekszik itt,
A mit gyűlöltem, az többé nem él.
Számomra most a földön egy gyönyör
A harcz, s töröknek jajgatása lesz. (Kardját fölemelve.)
S im itt előtted, Isten, esküszöm,
Ha vért, kiontott vérért elfogadsz,
Hogy míg pogánynak karja dül hazámon,
Kiirtok bennök annyi életet,
Mig azt nem mondod: hű szolgám, elég volt.

(A kárpit lefordul).

AZ ÁLDOZATI.
SZOMORÚJÁTÉK ÖT FELVONÁSBAN.
1840.

SZEMÉLYEK.

Szabolcs, Előd, vezér fia.

Csilár, testvérhuga.

Zaránd, alvezér.

Zenő, Zaránd neje.

Barang, jós, Hadúr papja.

Apor, Zaránd hadnagya.

Kikinda, Zaránd szolgája.

Kalóz, öreg szolga Zenő mellett.

Egy bajnok.

Habila, fiatal nő, Csilár házának gondviselője.

Nép, katonák, szolgák, rabnők.

ELSŐ FELVONÁS.

(Liget.)

(Szaboles útián öltözve jő, utóbb egy magyar közbajnok.)

Szaboles. Egy napja már, hogy bolygok e vidéken
S még emberarcot nem láttam; de messze
Csonttal fehérlő tért és halmokat,
Melyekben egy népségnek sírja van,
Úgy látszik e hon elnyelé lakóit
S a föld alatt adott nekik hazát.
Ki mondja meg: harc pusztított-e itt,
Vagy a halál megúnva börtönét
Dögvészt lehelt a megvénült világra? (Egy bajnok jő.)
Mi föld ez, honfi? szólj, miféle ország.

Bajnok. Aludnod kelle jó soká, vitéz,
Hogy nem tudod. Magyar földön vagy itt;
Magyarhon ez, melyet nagy Etele
Birt hajdanán és ránk hagyott örökben.
Mi visszaváltók vérrrel s most miénk.

Szaboles. De a föld pusztá. Hol van a magyar nép?

Bajnok. Csatában, földi. Jőj a harcmezőre
S százezreket fogsz látni s hallani
Kiknek riadtán megdörgül az ég
S küzdéseiktől átrendül a föld.

Szaboles. Nagy dolgokat szólsz. Jó szerencse szolgál
Csatáitokban?

Bajnok. Mindig s mindenütt!
De ródd fel jól magadnak: a magyar
Nem jött henyélni olyan messziről:
Harczoljon, a ki ép. Isten veled. (El.)

Szaboles. Mi mélyen illet e valódi szó.
Minden kar mozdúl, s én, átok fia,
Ez új hazáért mit sem tehetek!
(Csilár egy pár korsóval jő.)

Ki jó felém? Egy szép, szelíd leány.
Ez tán beszédesb, mint a vad vitéz.
Bevárom őt s mindent kikérdezek.

(Egy fához támaszkodik.)

Csilár (megáll). Ki ott az út mellett az idegen?
Menjek? maradjak? nem tudom, mi jobb.
Ha visszatérek, megbántom gyanúmmal;
Ha elmegyek mellette oly közel,

Nem bánt-e meg szilaj, kevély szeme,
Nem szól-e, a mit hallanom nem illik?
Nem nyújt-e hozzám vakmerő kezet?
Úgy látszik, messzeföldi utazó.
Arczát elégeté a nap szeme,
Ruhája út- s időtől megviselt;
De ő vitéznek látszik, és magyar.

S magyar vitéz nem bánt meg hölgyeket. (Megindúl.)

Szabolcs. Mit látok? Nem Csilár közelg-e itt?

Ő az; szelid és nyájas, mint vala,
És oly virító, mint egy ifjú lomb. (Csilárhoz.)
Szép hölgy! a fáradt utazó könyörg
Egy enyhe cseppért ártatlan kezedből.
(Csilár átadja egyik korsóját, Szabolcs iszik.)

Csilár. Szegény fiú, hogyan megszomjazott.

Korsóm aligha félig nem marad.

De hadd igyék: a forrás bőven ad.

Szabolcs. (visszaadja a korsót).

Köszönöm, nemes szűz; ez jó hús ital volt.
Hadúr fizessen minden csepjeért
Meg annyi boldogságot életedben.

Csilár. Csekély ajándokért nagy köszönet.

Szabolcs. Nem szinte. A mit szívesség adott,
Azt hálaszó meg nem fizetheti.
S még is, ha tőlem nem félsz és ha nincs
Honn kedvesebbed, mint egy idegen,
Ha semmi nem tartóztat, újolag
Kérelmem volna hozzád. Szabad-e?

Csilár. (leteszi korsóját). Derék finom vitéz. — S mi volna az?

Szabolcs. Előd vezért, az új magyar hazának
A hét közül egy fényes csillagát,
Kinek vitézli tette visszahangzik
Az elhagyott Volgának partihoz,
Mondd meg nemes hölgy, hol találok őt?

Csilár. A sírban.

Szabolcs. Oh hadúr!

Csilár. Öt éve már,
Hogy földben hamvad a hős teteme.

Szabolcs. És sírja?

Csilár. A hol élt a harcmezőn.
Ha majd kimégy e völgyből, megnyílik
Előtted a sík; ottan nyugszik ő.
Sziklát emeltek rá emlékjelül;
Egy vadfa lombjai hűtik hamvait,
S mellette kis pataknak árja zúg.
Ott fekszik ő szent-háborítlanul,

Hallgatja a habok morajdalát,
S a szenderítő lomb sugalminál
Csatáiról s a hírről álmodik.

Szabolcs (magában). Dicső apám! örökre tartsa fenn
Hazád emlékedet. — S a hősi férj
Hű nője, a jó, gondos Aradiz,
Örül-e még az élet napvilágán?
Él s szíjja még az édes levegőt? (Magában.)
Mit látok? elfordúl. Úgy halva van.
Minden kihalt hát a mit keresek!
Szüléim elhalának, s rossz fiú
Nem álltam ott a haldoklók fejénél:
Gondot vivének sírjaikban s bút,
Mert egy fiok, kit úgy kedveltenek,
Elhagyta őket, oly szivetlenül.

Csilár (magában). Áldott szülő te, oh mért kelle árván
Hagynod leányodat. (Szabolcshez.)
Jó idegen!

A kit keressz, a jámbor Aradiz,
A tiszta nő s a gondos jó anya,
Ott nyugszik egy virágos domb alatt.

Szabolcs. Édes legyen nyugalma mind örökre!
És a szelíd lány, a kedves Csilár,
Ki már azóta serdült hajadon,
Mí sors jutott az árvának, ha él?

Csilár. Az árva itt áll s szívből megbocsát
Hogy felriasztád alvó bánatit
S egyszersmind hálát mond részvétedért;
Mert, a kiket nevezted, szeretett
Szüléi voltak.

Szabolcs (félre). Voltak! oh keserv! (Csilárhoz.)
Mint fájlalom, hogy ismeretlenül
Felszaggatám szived sajtó sebét.
De azt kell hinnem (vagy sorsod felette
Zordon s kegyetlen) hogy van rokonod,
Van kit szeretve testvérnek nevezz,
Hogy nem vagy a világon egyedül?

Csilár. Az nem, vitéz; itt mind rokon lakik.
Különben én testvértelen vagyok;
Mert a kit úgy szerettünk, a kiből
Házunk reménye s büszkesége élt,
Bátyám a régi honban elmaradt.

Szabolcs. Ez nem vitézhez illó tett vala.

Csilár. Ne mondj reá korán itéletet.
Nehéz, borongó szemmel jött velünk
Az új hazának vég határaig.

Megharczoló vitéz apám körül
A költözők legelső harczeit,
S egyszerre, mint a villám, eltűnék.
Azóta, merre jár, mi sorsa lőn,
Nem adja hírül búmnak semmi szó.

Szabolcs. Szívetlen ember és nem bátya volt,
Ki jó szüléket harcz és út között
S ily drága testvért gyáván elhagyott.
S ha húga volnék ily testvérietlen
Bátyának, azt kiáltanám reá:
Kerüljön a szerencse merre jársz,
Miért hagyál ily árván, húgodat!

Csilár (magában). Oh rémület! mit kelle hallanom.
Mi zordon gáncsolódó ember ez?

Szabolcs. S te nem segítesz átkozódni? nem
Vádoztad így magadban a hitetlent?

Csilár. Imádkozám, hogy őt a merre jár,
Hadúr dicsővé, boldoggá tegye.

Szabolcs (magában). Áldott teremtés! még van hát ki rám
Emlékezik, ki hozzám hű maradt:
Van a világon egy, ki még szeret. (Csilárhoz.)
S e bátya, a ki téged elhagyott,
De kit feledni szíved nem akar,
Ha itt előtted állna tárt sisakkal, (Sisakját felítve.)
Nem ismernél-e rá?

Csilár. Oh égi nap!
Bátyám, Szabolcs!

Szabolcs. Megállj!

Csilár. Hogyan? Te uem

Fogadsz öledbe, árva húgodat,
Kinek kivüled több testvére nincs,
Ki oly szeretve emlékezett reád.
Mint most gyönyörrel nézi arcodat?

Szabolcs. Bocsáss meg drága hűg, te jó leány!
Nem szívtelenség térszen ily rideggé;
De törhetetlen régi fogadás
Tilt részesülnöm kéjben és örömben,
Mig téve nem lesz, a mit tenni kell.

Csilár. Kegyetlen ember! ilyen fogadást
Hozasz meg oly nagy távollét után.
De én azért is örvendek, helyetted,
Sőt száz helyett, ha húgod annyi volna.
Örülni fognék, hogy te visszajöttél,
Kit féltve és ohajtva oly igaz,
Oly változatlan hévvel váltalak.
Oh boldog én! már többé nem vagyok

Oly árva, mint valék, nem oly szegény.
 Most mondhatom már: ím egy délczeg ifjú!
 Felnőve mint a bércek büszke fenyve,
 S ez ifju bátyam; ím egy deli hős!
 S e hős, kivel sok nem mérkőzhetik,
 Ki már vivott, míg mások játszanak,
 Ki oly szelid honn s oly nemes szívű,
 Milyen vitéz a harcok síkjain,
 Im e derék az én bátyám. Igen!
 Csilárnak e bátyját irigyelni
 Fogják az új magyar hon szúzei;
 Tisztelni fogják majd a férfiak
 És nem merendi senki bántani;
 Mert ily derék, ily bajnok bátyja van.
 És mégis én oly boldogtalan vagyok;
 Testvéri karjait ő nem nyitja rám
 S nekem szívére dőlöm nem szabad.

Szabolcs (magában). Mint szánom a jó, szíves gyermeket,
 Bár szánni kéne inkább magamat,
 Hogy ily örömben részt nem vehetek. (Csilárhoz.)
 Hallgass reám, Csilár! Boldogtalan
 Nem csak magad vagy; sőt ha idegen
 Bajon tünődöl, még nem is vagy az.
 De én, Csilár, én boldog nem vagyok,
 S boldogtalannak vallanám magam,
 Ha ifju éveimben s férfinak
 Nem volna szégyen ily szót mondanom.

Csilár. Oh bátya!

Szabolcs. Sorsomat halld s légy erős
 Légy hallgató, mint jó testvérhez illik.

Csilár. Oh szólj, parancsolj: szolgálód vagyok,

Szabolcs. Míg visszatérek, nem szólsz senkinek,
 Hogy én megérkezém.

Csilár. Mint akard.

Szabolcs. Hallgatni fogsz történetem felől,
 És szándokomról, mely most ide hoz,
 S melyet neked, magadnak e világon
 El kell beszélnem hogy legyen tanúm,
 Ki rólam szólni tud, ha kell, valót.

Csilár. Aggódva várom a mit szólni fogsz.

Szabolcs. Emlékezel, habár gyermek valál,
 Az ős hazában két párt küzködött,
 Egyik vitatva: meg nem bontani
 A népegészet költözések által;
 A másik, égve harc és hír után,
 A tespedésbe süllyedt nemzetet

Kivinni vágyott egy dicsőbb hazába,
Mely hős apáknak vérével szerezte
Fiakra szálljon drága örökül.
Álmos vezér volt e pártnak feje:
A honn maradtaké az ősz Kelendi.
Apám s hadunk az elsőt pártolá.

Csilár. És mely szerencse szolgált fegyvereiknek;
Mi boldog a hon, melyben most vagyunk!

Szabolcs. Igen, hazátok dús, nagy büszke hon,
Méltó hazája bátor férfiaknak.
De én az ősz hazának hű fia,
Szerettem azt, mint kedves jó anyát,
Mely szüle, táplált, melynek szép egén
Először látám a fényes napot;
Hol rám először néze nyájasan
Ezer szemeivel a fény sugaros éj.
Gyakran vadásztam sziklás bérczein;
Benyargalám, mint szélvész, síkjait;
Pihentem elzárt völgyei kebelén
S minden patakja, tója partjain.
S bércz, szikla, erdő, tó, völgy és patak
Nekem barátim, testvérim valának.
Ha zúgni hallám messze a vidéket,
Megmondhatám: itt Kúma harsog el;
Ott a szilaj Tereknek árja zúg.
Ha fergeteg jött és égi háború,
Ismertem és meg tudtam mondani:
E szózat a tenger viharja volt;
Ott Elborusnak mennydörgése szól;
S ez illatokban fürdött szelletet
Rózsák hazája küldi dél felől.
S ha gondolám, hogy őket elhagyom,
A bérczet, erdőt, szellőt és vihart,
Oly régi s kedves ismerősimet,
Borúla kedvem s férfiarczomon
Gyermekszem onta forró könnyeket.
De menni kellett s én elszánt valék.

Csilár. És mégis, oh Szabolcs, te nem jövél.
Ha ennyi kedves kép varázsa nem,
Mi tarthatott lekötve?

Szabolcs. Szerelem.

Csilár. Oh boldogító név!

Szabolcs. A szerelem.

Te azt nem ismered. Tündér had az,
Mely főbe, szívbe száll s uralkodik,
És a mit ekkor érzesz, szerelem;

Mind a mit ekkor gondolsz, szerelem ;
A mit teszesz, remélsz, vagy csak kívánsz ;
Mit sejtemény s a játszi képzelődés
Elődbe rajzol, az mind szerelem.

Csilár (magában). Ezt a szerelmet én is ismerem.

Szabolcs. Kín az, mi nélkül élni nem kívánunk.

Melynek beszíni ártalmát gyönyör ;
Vagy inkább oly gyönyör, mely emészt,
Melynek virányin édelegni kín ;
Oly láthatatlan nyíl az, mely talál,
Bár a világnak végeig szaladj ;
Megtörhetetlen zsarnok, mely előtt
A gyáva mint a bátor meghajol ;
Örvény, miből nincs partra jutni mód,
Mely dőre tánczot jár a bölc eszével,
Melyben dühvé lesz minden érzemény,
Es örületté minden gondolat.

Csilár (magában). Oh hála nektek, ég hatalmai !

Ezt a szerelmet én nem ismerem.

Szabolcs. De mit beszéltem ! Ezt nem akarám.

Nyugodtam egykor a szép Kúma partján ;
Előttem a csendes víz tükre folyt
S benn egy közel szirt árnya vesztegelt,
Mely zordonan nyúlt el fejem fölött :
A szirt magas, setét és pusztá volt.
S míg én a víznek játékin merengtem,
Egyszerre ím megnépesült az árny :
Csúcsán merészen tünt fel egy alak.
Felnézek és ámulva látom ott
A legdicsőbbet, a mi létezik.

Csilár. Bizonyynyal egy szép ifju hős vala.

Szabolcs. Leányka volt, viritó hajadon.

Először azt hívém, csak képzelet,
Mert a valóság illyet nem teremt,
Tündérnek véltem őt, és hallgaték :
Lélekzetem mellemben elszorúlt,
Hozzá repültek minden vágyaim,
Utánok lelkem rémulten rohant,
Kiült szememnek égő csarnokába,
Es elfelejté gondolatjait.
Míg bámulék, a szűz körültekint
Es a habokba sujt egy koszorút,
Melynek virágin csókjai égtenek,
Még állt s vigyázni látszott, mint viszik
A rózsafürtöt Kúma hajjai ;

De én csak ötöt láttam! a világ
Elöttem ő, az ég — szépsége volt.

Csilár. Oh mért nem ösmerém a ritka nőt:

Megmondtam volna millyen férfi az,
Kinek szerelme bájain ébredett fel.

Szabolcs. Ó eltűnék, s most ébredezni kezdtem.

A szirt setét lőn; mert ő elhagyá.
S én a folyamnak széléhez sietve,
Mit látok ott? egy vakmerő hajóst,
Ki a habokkal játszó koszorút
Fel- s földi bűnös ajkához ragadta,
Felrázkodám s egyszerre két hatalmat
Érzék szívemben: a féltést s szerelmet;
Egyszerre két fellázadt gondolat
Küzdött agyamban: a szirt födelén
Nyomozni a nem földi tüneményt,
Vagy eltemetni a merész halandót,
Ki szűz kegyének szép ajándokára
Kitenni nem félt vakmerő kezét.

Mig így tünődém, a táj pusztá lőn:
Leány, hajós eltűntek szem elől.

S én álltam, mint a szirt, oly egyedül
S oly mozdulatlan némán, mint az állt;
De szűmben egy zajos tenger maradt,
Viharral küzdő s minden csepje láng.

Csilár. S ez édes és ijesztő álmokat

El nem felejtéd oly sok év után?

Szabolcs. Álomnak tartod? én is azt hívém.

De én az óhajtottat feltaláltam.
Ő földi volt és annál kedvesebb.

Láttam mosolyogni, hallottam szavát:
E kéz szelíden illeté kezét;

E szem szemében tükrözé magát.

De ő Kelendi lánya volt, s az ősz

Igy szóla hozzám: „Ismerlek s becsüllek

De lányomat csak olyan nyerheti,

Ki honn marad, s ha egykor elhalok,

Erős karokkal ős családomat

És birtokait fenn fogja tartani.“

S megkötve szenvedélyem lánczain

És elhagyám a költöző hadat,

S az ősz Kelendi házához siettem.

Csilár. A rendkívüli nőt, ki lelkedet

Oly mondhatatlan bájjal kötötte le,

Oh mint örülök megláthatni őt,

Mi kéj lesz őt testvérnek mondanom.

Szabolcs. Korán örülsz. A nász elkomorúlt:

Mert a kiért én annyit elhagyék,
Nem lett enyém; hír nélkül távozott.
Nem tudja senki, merre vagy hová?
S az ősz apának bút és gyászt hagyta,
De kint nekem, kétséget és halált.

Csilár. Oh drága bátyám, mit mondjon neked
Szegény Csilár ily sok fájdalmaira?

Szabolcs. Fájdalmon immár túl vagyok. De akkor
Égett alattam a föld: nem nyugodtam,
Fogadtam nem nyugodni, megtagadni
Gyönyört, vigalmat s minden örömet,
Mig az elveszettnek nem jutok nyomába.
S kerestem őt, a hol csak ember él;
Kerestem a hol a vad bujdokol;
Kerestem, a hol ember és vad nem lakik,
A pusztaságok végtelenjein,
Hol a magányban árván sír a szél
S a bujdosó láb nyomra nem talál.
Mind hasztalan; hiába fáradásom.
De most nyomába jöttem: ő kikelt
Az ős hazából s itt e földön él.

Csilár. S ha feltalárod, mit vagy tenni szánt?

Szabolcs. Mindent, mi emberkéztől telhető,
Mi elgyötört lelkemnek jól esik
Oly régi gond s nagy szenvedés után.

Csilár. Reszketve gondolok rá, oh Szabolcs,
Hogy útatad vér s gyász rekeszti be.

Szabolcs. Nyugodj' meg, nem sokára visszatérek,
S szeretve zárlak testvér karjaimba:
Busúlni rajtam többé nem lesz ok.
De még egy szót. Te itt eseléd gyanánt
Nehéz edényben hordod a vizet.
Oly mélyen szállt-e a vezéri ház,
Hogy szolga munkát végez sarjadéka?

Csilár. Tévedsz. E munka szent s csak engem illet.
E két edényből bús emlékezettel
Én jó anyámnak sírját öntözöm.

Szabolcs. Jó gyermek! áldás érje művedet;
Midőn imént ivám, nem képzelém,
Hogy a halálnak emlékét iszom.
De most jer és hagy osztozzam veled.
Aggjak meg bár, nem élek oly soká,
Hogy hálagondolattal megfizessem,
Mit annyi csüggedetlen gondokért
A jó szülő porának tartozom. (Felveszi az egyik korsót, s el.)

Csilár. Oh drága szellem; lássad és örülj
Hogy árva lányod s elveszett fiad
Szent hamvaiddnál egymást feltalálják.
(A másik korszóval el.)

(Virágos sírhalom.)

(Mely körül egy sereg gyermek áll énekelve.)

Gyermekek éneke.

Rabok valánk :
Saját hazánk
Lett tömlöczünk.
Árvák valánk,
Nem volt anyánk :
Kín életünk.

De a ki itt temetve nyugszik,
Áldás reá !

Anyánk lön, lánczainkat
Elszaggatá.
Szabadok vagyunk :
Oh égi kincs !
Ha virradunk
Nem kelt bilincs.
E drága föld
Ismét honunk :
Szabadok vagyunk.

Légy áldva hamvaiddban

Szelíd anya,

Te boldog napjainknak
Vagy asszonya !

(El. Az ének lassanként megszűnik.)

Szabolcs és Csilár jönnek.

Szabolcs. Mit láttam ? mit miveltt itt e sereg ?

Csilár. Ma jó anyánk halála napja van.

S e gyenge népség, rabszolgák előbb,
De mind szabaddá lettek általa,
Gyász hódolattal tisztelik porát.

Szabolcs. Ez jó szívéhez méltó gondolat volt,

S a legnemesb mód jó barátokat
Szerezni ellenségből. S jósolom
Im e porok fölött, hogy e hazát
Nem bírja megrendíteni semmi vész,
Ha míg csatán a férfi kar sebet vág,
Honn nőszelidség enyhítendi azt.
De hajt idóm ; végezzük gyász művünket.
Anyja sirját megöntözi.)

Bocsáss meg a fiúnak, jó anya,
Ha életedben tőled távozott;
Törődve tér meg áldott hamvaidhoz
S szemében a megbánás könnye forr.

Csilár (a sirt megöntözvén).

Míg a tavasznak egy virága lesz,
Míg a virágból illat árja kél,
Míg rám az élet áldó napja süt,
Sírhalmod, oh anyám!
Nem lesz virágtalan.

Szabolcs. Most jó hugom mennem kell.

Csilár.

Oh Szabolcs.

Szabolcs. Ha visszatértem, mindent elbeszélsz,
Mi jó és rossz napod volt ekkorig.
Addig viseljen gondot rád, Hadúr. (El.)

Csilár. Járj boldogúl. — Most jött és távozik.

S ki tudja, mely csapás vár még reá!
Oh jó szerencse! hozd meg őt nekem
Minél előbb, hogy elmondjam, mi most
Még tiltva volt, új boldogságomat;
Hogy hős jegyesnek karja vár reám,
Ki engem úgy szeret mint életét,
S kit én viszont oly hévvel szeretek.
De ő, szegény Szabolcs boldogtalan,
S örülni addig bizton nem tudok,
Míg őt örülni nem látom velem.
Hisz ő is jó anyámnak gyermeke,
S csak ő maradt fenn élő, a kibén
A szent rokon vér lángja csap felém,
Ki engem egy kedves névvel nevez,
Ő egyedül az édes hóg nevével.
Hallgass meg ég s hozd vissza őt nekem! (El.)

(Szabad tér.)

Zaránd és Kalóz jönnek.

Kalóz. Mindenre kérlek, látogasd meg őt.

Zaránd. Mondom, cseléd, hogy fel ne háboríts,

Kalóz. De óh uram, ha látnád, mily beteg.

Zaránd. Épen, mivel beteg s nyögdécselő,
Nem harczy ember nőjének való.

Kalóz. Meggyógyuland, ha hozzá visszatérsz:
Látásod újjá szüli őt.

Zaránd. Soha!

Én látni őtet többé nem fogom.

Kalóz. És mégis esküvéd, hogy szereted,
Hogy változatlan híve maradandsz.

Zaránd. Szerelmi eskü lenge, könnyü nád,
S ki benne bizott, méltán meglakol.

Kalóz. Ó elhagyá éretted mindenét.

Zaránd. S én őt ezért dús gazdaggá tevém ;
Kéjelmes és nyugalmas élte van.

Kalóz. Kéjelmes és nyugalmas élete !
Oh ég, ha tudnád ! nincs egy éjjele,
Melyen nyugodnék ; egy jó napja nincs,
Mióta tőle lelked idegen.

S ott dús hatalmas fejdelem leánya,
Hiszed, hogy itt nem rendkívül szegény ?
De bár legyen sok, a mi most övé,
Mit ér a kincs, a föld minden java,
Annak, ki testben lélekben beteg ?
Nem messze terjedt birtok s harczmezőn
Nyert martalék az, a mit ő kíván :
Térj vissza hozzá és ő újra kész,
Elhagyni mindent a föld kerekén,
Mindent egyért, teérted, oh uram.

Zaránd. Elég, öreg ! te vakmerőn beszélsz,
Mint minden régi szolgál. Intelek,
Hogy ily beszéddel többé meg ne szállj :
Ne ingereld fel volt urad haragját.

Kalóz. S ez vég határozatod ?

Zaránd. Vég és szilárd,
Mely semmi kérelemre nem hajol.
Én megcsalódtam benne : azt hívém,
Hogy ép, vidám, és lelkes nőt birandok ;
De ő beteg honvágy és bú miatt,
S bágyadt szerelme kínjával gyötör.
Nekem mezőn harez, hom bék és gyönyör kell,
S azt nem adhat, kit nem szeretek.

Kalóz. Oly kínos a mit mondasz, oh uram ;
Ha elbeszélem, nem hiend szavamnak.

Zaránd. Ha nem hiend, add e gerelyt neki
S mondd meg : miként e somfa nem virit,
Bár hány tavasz lanyhája verje meg ;
Miként gyümölcsöt többé nem terem,
Bár vesztelgesse rá hevét a nyár :
Szintúgy az egyszer meghalt szenvedélyt
Nem hozza vissza semmi hatalom.
És most utószor lássalak, különben
Megérzi vén fejed, hogy szolgál vagy.

Kalóz (térdepelve). El nem bocsátlak, oh légy irgalommal.
E hír halálós ágyba dönti őt.

Zaránd (eltaszítja). Őrült cseléd, lóddúlj, vagy eltiporlak. (El.)

Kalóz. Oh ég! te láttad ezt, s nem sujtod őt.
 Ő úr, hatalmas, gazdag és szerencsés,
 S nincs annyi szíve mint egy vad sakálnak. (Szabolcs jő.)
 Szolgája voltam, mindig hű s igaz;
 E kézen hordozám, mint csecsemőt;
 Én szoktatám a harc munkáihoz;
 Mellette küzdék, míg szolgált eróm:
 Most, mert egy undok hitszegés miatt
 Utjában állok, eb gyanánt taszít el!
 Mért e gorelyt nem birják karjaim?
 Vagy hol találok ifju bajnokot,
 Ki e galádon a rút hitszegésért
 S e meggyalázott ősz fejért boszút áll?

Szabolcs (észrevétlenül közelg s vállára teszi kezét).
 A kit keressz, az itt melletted áll.

Kalóz. Mindenható! Előd vezér fia. (Térdre rogy.)
 Bocsánat; oh bocsánat nagy vezér!
 Nem én valék a bűnös; ő család
 A gyenge lánykát el szülőitől,
 S most fájdalomnak hagyja martalékul.
 Én szolgálta tettem, a mit ő parancsolt.

Szabolcs. Bármit tevé, nincsen miért remegj.
 De jól meggondold, a mit most beszéltél,
 Élet-halálnak koczkáját veti.
 Meg mersz-e rá eskünni, hogy való?

Kalóz. Ez ősz hajakra esküszöm neked.

Szabolcs. Hallgass meg engem, büntető Hadúr!
 Sokszor kiáltott hozzád bús szavam;
 De lelkem végre meg leszen nyugodva:
 Most ismerem már ellenségemet!
 Add élve őt kezembe, oh Hadúr,
 S ha még azontúl kérve járulok
 Hozzád, ne adj meg semmit e világon!

Kalóz (félre). Felingereltem a nyugvó oroszánt,
 S most vad haragja rémületbe hoz.

Szabolcs. Elé öreg! légy gyorsabb, mint korod;
 Gondold meg, ellenséged jár előtted,
 E jó barátod a ki most követ. (EL.)

MÁSODIK FELVONÁS.

(Zaránd laka.)

Szabolcs és Kalóz jönnek.

Szabolcs. Most jó öreg: menj vissza asszonyodhoz,
 És várj be ott; de rólam szót ne tégy,
 Míg vissza nem jövendek.

Kalóz Oh uram!

Szabolcs. Mi baj?

Kalóz. Büntesd meg szigorún;

Csak életét ne vedd.

Szabolcs. Isten veled! (Kalóz el.)

Itt van tehát a hitszegő tanyája,

Ki engem annyi kéjtől és Zenőt

Egy élet üdvétől fosztotta meg?

Itt véli ő nyugottan, úrilag,

Utól nem érve a boszú nyilától

Hosszúra vinni átkos életét,

Mig én bolyongva, és Zenó lerontva

Csak szenvedésből tudjuk még, hogy élünk.

Hadúrra mondom! ez másképp legyen.

Felhajtom őt, mint a bérczek vadát,

És addig űzöm völgyön, halmon át,

Mig oly riadt lesz, mint egy gyáva őz.

Kikinda (benn). Míg visszatérek, minden meglegyen.

Dolgozzatok ficzkók, dolgozzatok.

Különben majd a korbács dolgozik.

Szabolcs. Ki csattog ott benn oly hatalmasan?

Egy durvasághoz szoktatott cseléd,

Ki most örül, hogy szolgatársain

A sokszor érzett ostort űzheti.

Bevárom őt s tüstént kikérdezem. (Kikinda jö.)

Hejh jó barátom!

Kikinda. Mit kereshet ez?

(Visszamegy a házhoz s bekiált.)

Vendég ha jön, mondjátok: senki sincs honn;

Koldús ha jön, mondjátok semmi sincs honn.

Be senkit és ki semmit! értitek? (Indúl.)

Szabolcs. Egy szóra földi; kérlek, légy szíves.

Kikinda. Nincs rá időm. Uram már elhaladt;

Utána kell sietnem. (Megy.)

Szabolcs. Itt maradsz,

Vagy a porondhoz szegzem talpadat.

Kikinda (félre). Tüzes lidércz! miféle párducz ez. —

Méltóztassál, de kérlek csak hamar;

Mert lásd, uram már ott megy a mezőn.

Szabolcs (félre).

Ó az tehát? (Kikindához.) Uradra semmi gondom.

Utas vagyok s az utat keresem.

Kikinda. S hová kívánkozol, nemes vitéz?

Szabolcs. Hol ünnepélyes mennydörgés között

A messze sujtó villám születik. (El.)

Kikinda. Az égbe? mennydörgöttét! ez bolond.

Ezer szerencse, hogy meg nem csigázott.

(Visszamegy a házhoz s dörömböl.)

Hejh emberek! (Hang belül.)

Mi baj?

Kikinda.

Vigyázzatok.

Itt egy vad örült jár a ház körül.

Maradjatok honn! mert ha kóboroltok,

Nyakon ragad künn s mind megfojtogat. (Elindúl.)

No most tudom, hogy egy sem mocczanik.

Csak jó, ha egy kis ész maradt reánk:

Ez által él a csalfa róka jól;

Ez által költi a kakuk fiát;

Ez által győz a lappangó kigyó;

Ez által a szolgából úr leszen.

Harcz háború! míg én itt csevegek,

Uram már elhalad. Megyek, futok. (El.)

(Nem sokára egy szolgáló kijő s félénken körülnéz. majd visszamegys int a többieknek, kik hárman utána kijönek.)

Első szolgáló. No hála égnek, végre távozik.

Második szolgáló. De hát valóban elment?

Első szolgáló. Lóra ült.

És vágat.

Második szolgáló (vállát huzogatva).

Hogy törjék ki a nyaka.

Első szolgáló. Hagyd el! magasbra szánta azt a sors.

De most elé, fiúk. Koczkát ide.

S a legnagyobbik korsót. Jőjtek

A tölgy alá; vígan lakozhatunk.

Onnan kilátni messze s meglepetéstől

Nem félhetünk. (Énekel.)

A kancsó kézről kézre jár;

Szívünk könnyű mint a madár.

Koczkánk vígan pereg,

Vérünk gyorsan pezseg.

Mi kell egyéb mint ifjuság,

Piros leány, piros virág? (Indul. majd megáll.)

Hohó! mi az? Mit láttok ott alant?

Második szolgáló. Urunk dühödve fut riadt lován.

Harmadik szolgáló. És most megáll, az erdőhátra néz.

Első szolgáló. Most visszavágtat s olyan nyugtalan,

Mint harczmezőn, midőn csapatjait

Új támadásra bátorítani száll.

Második szolgáló. A ló alatta újra megriadt.

Első szolgáló. Mi lelte azt az átkozott dögöt?

Második szolgáló. Most már megy és nyomába a bolondos

Kikinda vágat, mint egy rossz kuvasz.

Első szolgál. Elég ebűl a jó Kikinda bátyánk.
De csak hogy elmenének. Most fiúk
Fel a tetőre, mert a nap siet. (El.)

(Előd háza.)

(Keletiesen bútorozott terem.)

Csilár (letesz egy szövetet, melyen épen dolgozott).

Igy! nem sokára kész lesz a palást,
Mellyet mennyekzón s nyert csaták után,
Ragyogva, mint csillagok fia,
Viselni fog választott jegyesem,
Tisztelve és rettegve mindenektől.
Csak tőlem nem, ki őtet szeretem.
Ah csak Szabolcs, jó bátyám, térne meg,
Hogy megmutatnám hősiémet neki:
Mi büszke volnék ily két férfibau,
Mi boldog, őket frígyesülve látván
S barátokká szerződni általam;
A drága testvért s kedvelt férjemet.
De mely zaj az künn? Egy vitéz közelg.
Riadt lován és vissza-visszanéz,
Utána távol egy fáradt lovas jó.
Most erre vágtat, tüstént itt terem.
Hadúr, ne hagyj! Zarándot látom-c?
Ő az, nagy Isten, mit jelenthet ez?

Zaránd (jö, nyilat tartva kezében s egy szolgálóhoz visszaszól).

Mihelyt Kikinda eljött, a vidéket
Zaklassa át egy jó lovas csapattal.
Hozzák előmbe a ki kézre jó.
Mit ér a hódítás, ha béke nincs?
Rég mondom: e gaz népet irtani,
Nem társul venni kell: hódolni kész,
De folyton árulást kohol s nemes
Győzője orgyilkától elesik.
Pnsztitni kell őket. Tíz víz soha
Barátok nem lehetnek. — Ah Csilár!

Csilár. Alig lehet rád ismernem Zaránd;

Haragború viharzik arczodon.
Mi lelt? mi gerjeszté föl így
Az én hősi szívét?

Zaránd.

Oh drága hölgy,
Kedves Csilárom! tégedet ha látlak,
Csak azt tudom hogy szép vagy és szeretlek.
És még is újra lángol haragom,
Ha gondolom, hogy hozzád ily közel
Zsiványok fészke van.

Csilár. Te képzelődöl.

En bátorságban élek itt.

Zaránd. Nézd e nyilat;

Utamban hozzád ez már tizedik,
Mely éltem ellen újra vonatott.
Nem nyargalék el egy domb vagy harasztnál,
Honnan ne szállott volna nyíl felém.
Ha elmerülten rád emlékezém,
Ha harczaimra, mellyeket vivék
És még viandok, gondolék magamban,
Süvöltve zúgott el fejem körül
Az átkozott nyíl s álmaim elveré.
De végre észrevettem a latort,
Utána hajték egy bokros helyen.
S egyszerre ím megcsendül sisakom
S e róla visszapattant nyíl előttem
A földre hull; riadt ménem remeg,
Ágaskodik, s míg küzködöm vele,
Egy sziklafőről vad kaczaj dörög le,
Hol büszke daczczal, fényes íj kezében
És teljes puzdra vállán, a zshivány,
Elérhetetlen bátorságban áll.

Csilár. Elrémülök, ha csak meggondolom,

Hogy most halálad hírért hozhaták.

De te élsz, Zaránd, és sértelen maradtál.

Oh légy vigyázóbb drága életedre;

Tudod, hogy az már nem csupán tiéd.

Zaránd. Nyugodj' meg, édes hölgy: most nincs bajom

S van gondom rá, hogy eztán ne legyen.

Mi régen láttalak! mi kéj megint

Nyájasnak látnom arcodat, minőnek

Azt látni megszokám és szeretem.

Minden csalárd: szerencse és világ,

Bár mint szeressük, nem mindig mosolyg ránk.

Az ég sem hú; behúnyja szép szemét,

Gyakran vad éjbe hágy tekintenünk,

Villámmal és viharral ostoroz.

Csak arczodon nincs semmi változás;

Csak az nem ismer semmi felleget:

Az mindig oly szép, nyájas és szelíd.

Ha harczaimból hozzád megjövök.

Csilár. Tudod, miért van az?

Zaránd.

Miért Csilár?

Csilár. Mert nap vagy, napvilágom, oh Zaránd.

S én napraforgó mást mit tehetek,

Mint nyájas arczczal nézni rád, ha jósz.

Zaránd (megöleli). Hízlekedő, ha híven nem szeretnél,
Meg tudnál csalni.

Csilár. Menj te durva ember.

Zaránd. Bocsánat, oh bocsánat szép Csilár.
Ha megharagszol, egy vesztett csatát
Adsz a vidéknek. Én nem harcolok,
Míg meg nem engedsz. Nyújts kezet, Csilár.

Csilár. Egyet vagy kettőt? (Kítárja karjait.)
Jőj én megbocsátok. (Ölelkezés.)

Zaránd. Oh égi lény.

Csilár. Lásd, én már nem haragszom.

Csak azt akartam hogy te megijedj.
De hát ijedt valál-e igazán?

Zaránd. Nagyon, Csilár. De most hallgass reám,
És nézz reám, hogy a mit majd felelsz,
Ne csak szavadból halljam: lássam is.
Szeretsz-e engem?

Csilár. Híven s igazán.

Zaránd. Szeretni fogsz mindig?

Csilár. Mindig, Zaránd.

Zaránd. Jó s bal szerencse napján?

Csilár. Egyaránt.

Zaránd. Még akkor is, ha egykor a csaták
Undok sebekkel róják arczomat,
Ha e ma izmos, ép, vidor tagok
A harc kezétől elesonkítva lesznek?

Csilár. Te újra elrémitsz. Nem, oh Zaránd
Téged nem ér el a harc vad keze:
Te győzni fogsz és sértetlen maradni.
Hadúr megőrzi a vitézt, kinek
Honn aggodalmas szeretője van.

Zaránd. Igen, Csilár, az ég hatalmai
Kedveztek eddig s fognak ezután.
Te nőm leendsz, a legszebb, legdicsebb,
Kit férfi kar szorított valaha.
Igen, Csilárom — oh hiszen te jó,
Te hű vagy hozzám. Multkor egy csapattal
Nyargaltam a hegyháton. Künn valál
Szülődnék sírja mellett, épen ott,
Hol életemnek egy szerencsenapján
Először láttalak. Most valaki,
Ugy tetszék, épen távozék körödből.
Ki volt az a vitéz?

Csilár. S te láttad őt? (Magában.)

Bátyámat kérdi.

Zaránd. Messziről nagyon.
De úgy tetszék, hogy szólott is veled.

Csilár. Az egy derék bajnok volt, fiatal;
Eltévedett s az útát keresé
A fővezér hadához.

Zaránd. Oh Csilár.

Csilár (nyájasan). Beszélj, én hallgatok.

Zaránd. Ha sejteném,

Ha tudhatnám, hogy egykor mást szeretsz,
Meggálnék e helyt. Inkább ne szeress,
Vond el kegyelmed tőlem, oh Csilár,
Csakhogy tagadd meg azt másoknak is.

Csilár. Hogyan Zaránd, s te hát kételkedel?

Most értelek, miért jövék ide;
Nem mert szeretsz, de mert gyanúskodol:
Mert azt kívántad tudni: a vitéz,
Kivel beszéltem, nem tetszék-e meg?
Ah jó Zaránd, a hölgy nem úgy szeret,
Miként ti gondoljátok férfiak.
Nekünk szerelmünk a világ; mi abban
Élünk, halunk. S mint gondolod, hogy azt,
Mi úgy igaz csak és egész, ha egy,
Hogy e szerelmet, e megoszthatatlant,
Darabra törjük mint a kenyeret
És a gyönyörben koldussá tegyük?
Lásd a szerelmet én nem ismerém,
Hallottam róla szépet és nemest.
Sok rosszat is, s még is kívánatot,
Hiába mind: nem volt vágyam reá.
Megláttalak, hallottam szózatod,
S azóta képed és a szerelem
Előttem egy. Gondolni tégedet
És nem szeretni képtelen vagyok,
S szeretni nélküled még képtelenb.

Zaránd. Kedves leány! a legjobb istenek
Áldottak meg veled.

Csilár. De most Zaránd,

Ha én is, mint te, úgy kikérdelek.
Ki tudja, már nem volt-e szeretőd,
Ki tudja, hány volt, hánynak mondtad azt:
Mit most nekem.

Zaránd. Csilár!

Csilár. Kérlek, ne szólj,

Én nem kívánom tudni titkodat:
A férfiaknak titka nyíltan áll.
Nektek hazátok széles e világ,

És a mit benne letek, martalék :
Őz a vadonban ; hír kincs, harcmezőn
S mindenütt a lány. Szerettek mert jele
Vagyunk a győzelemnek. Ah de sokszor
Új győzelemre jó kedv s alkalom.
Megtetszik egy más, tündöklőbb alak,
Vagy néha száz közül egy rableány
És ismét száz közül egy második,
Míg végre a ház régi asszonyát,
A nagy sereg közt, mely tombol, vigad,
Csak bús fejről ismerhetni meg.

Zaránd (félre). Mi ez ? Zenő tán árulást koholt ?

Csilár. Ne tégy, Zaránd, ne tégy te így velem.
Ha más szerettél, meg legyen bocsátva :
Azt elfelejtem. Csak ne szégyeníts meg,
Rövid korig, csak míg ifjú vagyok,
Ne tégy előmbe bánatomra nőt.

Zaránd. Gyermekek ! hová visz ábrándod heve ?
Vond, oh vond vissza e nehéz gyanút.

Csilár. Ha azt teszed, hogy más kegyencz, talán
Egy ifju rabnő osztozék velem,
Nem élek esztendő, nem egy napot,
Vagy életem csak kín lesz és halál :
Elhervadok.

(Rabnők, köztük Zenő halványan, kit meglátva Csilár visszajed.)

Zaránd. Mi ez ? Lássad, Csilár !

Csaknem felejtém, a miért jövök.

Rabnők. (Hizelegve.) Ezentúl asszonyuk te vagy.
Fogadd el őket nászajándokul,

Zenő (szomorún). A hölgy ifjú, s szép. (Fátyolát lebocsátja.)

Zaránd (félre). Tűz fergeteg ! Zenő !

Csilár. Kedves Zaránd,

Nemes leventém !

Zenő (félre). Oh ég !

Csilár. Köszönöm. (A rabnőkhöz.)

Szép gyermekim ! rabnőnek lenni gyászos ;

De a ki hú lesz hozzám, nem rabom :

Bennem barátot és testvért talál.

Zenő (félre). Szép és nemes szívű. Oh jaj nekem.

(Távozik a rabnőkkel.)

Zaránd (félre). Megfoghatatlan ! hogy jött ez ide ?

Utána kell mennem s akármikép

Eltávolítanom. Gyilkos harag !

Ne kényszeríts, hogy vérbe fojtsalak.

Csilár. Hogyan Zaránd ? ily elmerülve látlak ?

Zaránd. Bocsáss meg, édesem, ha távozzom.

Csilár. Oh nem Zaránd, azt meg nem engedem.
Itt kell maradnod. Lásd, mint örülök
Ajándokodnak. Vagy talán haragszol
S Csilárod faggatása úz tova?
Úgy még inkább el nem bocsátalak,
Hogy újra megbékélj. Haragszol-e?

Zaránd. Parázson állok. — Mit gondolsz, Csilár!
De menni kell. Egy hódított vidék
Zajog s háborgodik. Megbüntetem
A lázadókat s aztán megjövök. (Szolga jö.)
Mi hír?

Szolga. Uram, rabnőid egyike,
Ki oly betegnek látszék —

Zaránd (félre). Átkozott!
Ez árulás Zenőtől.

Szolga. Megszökött.

Zaránd (félre). Hálám, Hadúr, neked!

Szolga. Keressük őt?

Csilár. Megállj. (Zarándhoz.) Zaránd, ha kérelem szabad.

Zaránd. Kivánj, parancsolj.

Csilár. Hagyd őt szabadon.

Érezze, hogy mi boldogok vagyunk.

Zaránd. Legyen szabad: sajátod volt s nem az,
Mihelyt kívánod. (Szolga el.)

Szép menyasszonyom.

S ha visszatérek, nőm!

Csilár. Igen, Zaránd,
Legboldogabb az új magyar hazában.

Zaránd (félre). Föl kell találnom a csalárd Zenőt:
Különben elveszt féltékeny dühében. (El.)

HARMADIK FELVONÁS.

(Liget.)

(Zenő a fák között bolyongva, végre egy nyílt téren megáll.)

Zenő. Gyógyítsatok meg engem, oh liget
Szellői, lége, illatárjai;
Gyógyíts meg engem ifju napsugár,
Ki a tavaszba életet lehelsz!
Ah én beteg, nagyon beteg vagyok;
Megvetve attól, a ki üdvözítő
Reményeimnek mennyországa volt;
Ki égni látszott értem mint a láng,
Mely istenek szent oltárán lobog;
Ki annyi s oly nagy esküvel fogadta,

Hogy élet- és halálban s túl azon,
Mig lelke tart s egy gondolatja lesz,
Enyém marad! kiért én elhagyám
Az ősz apát, a kedves régi hont,
A hőst, az ifjak legnemesbikét,
És mindent, mindent, a mit ifjuság
És boldog gyermekév e szív előtt
Felejtethetlen édessé tevének.
Most itt vagyok, férjétől elvetett nő;
Fejdelmi vér, egy ország asszonya,
Kegyelmi díjon tengve, pór, szegény!
Népes családnak sarjadéka s most
Földönfutó, rideg, baráttalan! (Arczát kezeivel elfedi.)
Kinek beszéljem el fájdalmimat?
Ki hallgatand, ha kérve felkiáltok:
Adjátok vissza férjemet, Zarándot,
Adjátok vissza elpártolt szerelmét,
Adjátok vissza ősz apám szívét,
Adjátok vissza tiszta nevemet!
Vagy álljatok boszút, oh férfiak:
Kelendi lánya, a ki porba hull,
S egy árulónak véreért könyörg.
Ha így kiáltok, nem kaczagnak-e?
„Kelendi lánya volnál? nem vagy az;
Az honn maradt, mint jó leányhoz illik.
Zarándnak nője volná! ? nem vagy az:
Zaránd nemes vitéz s te kóborolsz!“
Igy fognak szólni, ezt kell hallanom,
S nincs egy barátom, a ki sírba tenne.

Szabolcs (jü). Örök hatalmak!

Zenő.

Vagy tán visszatérjek

Az ősz apához, a kit elhagyék?
Kinek szívét a várt öröm helyett
Búval, gyalázattal megmérgezém?
Kihez, ha úton bal sors el nem öl,
Ha végre fáradt lábbal eljutok,
Ha esdekelve térdét átfogom,
Egykor virító, büszke hajadon,
A hervadásnak téli képe most,
Nem borzadand-e vissza láttonon?
Nem szól-e így; „Te nem vagy gyermekem;
Rémkép! ne kísértsd a megtört apát.“
Ő így fog szólni s a föld nem nyilik meg,
Hogy engem eltakarjon!

Szabolcs (főltre).

Oh Zenő!

Zenő. Nincsen remény! És ő boldog legyen?

Gyalázatomnak ismerője, míg
 Én kint sohajtok, ő egy új virágra
 Terjeszsze ismét hervasztó kezét?
 Nem úgy! lobogj fel ösvezéri vér,
 Ki, míg szerelmed el nem áztatott,
 Gyakran vad erdőn jártál egyedül,
 Ki ríni hallád éjjel a sakált,
 Ki biztos ijjal rémületlenül
 A szembevívó párducznak megálltál
 S ha hullni láttad a sebzett vadat,
 Szilaj gyönyörben felsikoltozál,
 Ébredj fel meggyalázott gyenge kéz:
 Ha nincs erőd nyilat röpíteni,
 Van még erőd, hogy gyilkodat kinyújtsd.

(Gyilkot ránt, s a mint megindul, Szabolcsot meglátja.)

Oh ég, Szabolcs! (Térdre esik.)

Szabolcs. Kínoknak áldozatja,

Halvány virág a balsorsnak kezében,
 Igy látlak ismét régi vágy után!
 Kelj föl; ne hódolj tiszta térdeiddel
 A földnek, mely csak árulást terem,
 Mely nyugtot és kéjt a jónak nem ad.

(Főlemeli. Zenő eszméletlenül rogy vállaira.)

Mi ez? nem eszmél? ájulás fogá el?
 Mennyit kerestem, mennyit fáradék;
 Mit adtam volna e bal hír előtt
 Egy ily gyönyörnek éldeléseért!
 E kéz, mi most kezemben nyugoszik,
 E szív, mi most szivemnél alszik el,
 Ez arcz, mi mint az eltört liliom
 Erőtlenül keblem szirtére dől,
 És e tetem, melyet most átfogok,
 Ezek valának lelkem álmai,
 Ezek leendő harcrom díjai,
 Ezek valának legmagasb reményem:
 Most itt nyugosznak önként karjaimban
 S ölelhetésök nem nyújt örömet.

Zaránd (jő). Zenő hatalmán függ minden szerencsém.

Ha ő elárul, minden oda van.
 Ki kell tanulnom szándékát s ha vést főz,
 Inkább honába küldöm vissza őt;
 Inkább — de meg nem mondom, mit teszek.
 Mit kelle látnom? férfi karja közt
 Egészen átolvadva, epedőn.
 Ábrándozó valék, ki azt hívém,
 Hogy asszonyink terhünkre is hivek!

A legjobb nő is lel vigasztalást,
Ha sorsa, vagy tán vére úgy kívánja.
Ő mást szeret: nyugottan távozom. (EL.)

Szabolcs. Búcsút veszek. Szerelmem itt marad,
Egyetlen csóokban áldozom fel azt.

(Megcsókolja Zenőt.)

Zenő (eszemélve). Hová juték, mi nyájás kar fog át?

Oh ég! Bocsnat, oh Szabolcs! Ha van
Világon egy, ki ellen vétkezém,
Az egy te vagy; ha van, ki vétekért
Irtóztatón lakolt, az én vagyok.

Szabolcs. Ne szólj Zenő, akarnád mondani
Hogy nem szeretsz; de ily szót hallani,
Szabolcsnak nem szabad. Ha még ezentúl
Szeretni tudnék, olyat jegyzek el,
Ki majd viszont szeret. Boldogtalan!
Te jó szivednek gazdag, ritka kincsét
Tengerbe hánytad, melyt az elnyelé,
S helyette vést s hajótörést adott.
Ne sírj! a multak békés szemfedőjét
Hol annyi gyász van eltémetve, jobban
Nem fogja feltakarni. Bujdosám
Ezen napig, melyen hozzád jövök,
S érzelmeimben oly kín tőre volt,
Mely lelkemet százszor gyilkolta át.
Emlékezem, hogy egykor szereték,
Téged szerettelek. Most nem tudom,
Mi az? Kifáradott agyam
Gondolni a szót, és keblem kihült
Érezni azt.

Zenő (magában). Oh mit kell hallanom.

Szabolcs. Kemény vagyok tán hozzád, oh Zenő?

Az meglehet. De ismerj igazán.
Ha szenvedéseid közt még maradt
Csak egy kívánság, bár mi gyenge vágy,
Mi teljesedve szűdnék örömet,
Vagy annak sírját, megnyugvást szerezhetsz.
Nevezd meg és én teljesítem azt.

Zenő. Hová rejtezzem? ah hová legyen!

Szabolcs. Gazdag valál honn; itt is az leszesz:

Fejedelmi nőként tiszteltetni fogsz.
Parancsaidra szolgák lessenek,
És házad fénye oly magas legyen,
Mint megszokád azt látni jobb napodban.
S ha van vidék, hol laknod jól esik,
Akármi részén e megszállt hazának,

Hol ifju leked újra földerüljön,
Mutasd ki azt és én elfoglalom.

Zenő. Csak egy rövid szót: él-e még atyám?

Szabolcs. Mély búban bár, de élve hagytam őt.

Zenő. S te megbocsátasz tévedésimért?

Szabolcs. Felejtve vannak.

Zenő (térdelve). Adj halált nekem,

Halált, Szabolcs.

Szabolcs. Ne emlegess halált.

Van egy, ki meg fog halni, a kinek

Halálát esküvém; az nem te vagy.

Nézd e kardot, melyet kirántok itt,

Ennek nyugalma nem lesz a napig,

Mig a gonosz, ki megrontód leve,

Vérével a földnek nem áldozik.

Kelendi lánya, nyugtasd lelkedet:

Nem adhatom meg boldogságodat;

De a mit oly méltatlan szenvedél,

Meg lesz torolva, esküszöm neked. (El.)

Zenő. Ez volt, ki engem híven szeretett,

S én gyilkosomnak nyujtottam kezét!

Oh büntetésed szörnyü volt, Hadúr,

Szörnyebb hogy én megérdemeltem azt. (Szünet.)

De még talán nincs veszve mindenem.

Tán még maradt számomra egy sugár.

Igen! setét lelkemben a remény

Sugára kél fel. Ő csak tévedett:

A tévedett tán megtéríthető;

Veszély fenýíti s tán megmenthető.

Én felfödöm, hogy őtet üldözik;

Megmondom — oh egek, mit mondanék,

Mit már ezerszer nem mondtam neki?

És még is a mit folyvást szenvedek,

Több mint megmondható; de ő megért,

És visszatér. Hisz ő volt, a ki engem

A násznak és örömnök ünnepén

Először átkarolt, ki a gyönyört

Ez ismeretlen érzet tengerét,

Szívemben megnyitotta. Ő bizonynyal

Ismét enyém lesz. S akkoron Szabolcsnak

Engesztelőleg lábához borúlok,

S nagy szíve mindent elfelejt. Oh ég,

S örök világ, mely rajta tündökölsz,

S te oh Hadúr, ki e hon őre vagy,

S e harcshatalmu népnek Istene,

Ne hagyjátok Kelendi gyermekét
Elveszni szégyen és keserv miatt. (El.)

(Berek.)

(Koronként távol dörgés moraja hallik. Zaránd többször
aggodalmasan körülnézve jö.)

Zaránd. Egy ördög van nyomomban, a ki üz,
Mégfoghatatlan mint a levegő;
S hatalma oly nagy, hogy vészes köréből
Kitörni nem tudok. Meghajtattám,
És lesben álltam haddal és magam.
Mindegy. Midőn már távol hittem őt,
Suhogva jött el üldöző nyila,
És felriasztá rettegésemet.
Hah! mért nem látom szentől szembe itt?
Ha tűz, ha villám volna, szembe szállnék;
De láthatatlansága rémület
És aggodalommal tölti lelkemet.
Elfáradék a virrasztás miatt.
Ez a haraszt a gyász kalandorok
Vidéke. A nagy hírü jós,
A böles Barang itt tartja szent tanyáját.
Mondják, mit itten délkor álmodunk,
Jó s bal szerencsét, teljesedni fog.
Próbát teszek, s ha jóslatot nem is,
De feltalálom a mit keresek:
A nyúgodalmat. (Lefekszik paizsára.)

Oh Csilár,

Harcz és szerencse, jőj el álmaimhoz. (Elalszik. Zenő jön.)

Zenő. Hálám, nagy ég! ő itt van, fellelém.
És még is rettegek. Nem vár-e itt
Új megvetés reám?

(Egy nyíl csapódik a fa derekába s ott megáll. Zaránd ébred.)

Egek! mi ez?

Zaránd (Zenőt észre nem véve).

Nem a veszett nyíl pendült újra meg?
Úgy tetszék, mintha hangját hallanám. (Meglátva a nyilat.)
Hah gyilkos ellenség, itt vagy megint?
Megint fülembé zúgod a halál
Irtóztató dalát? Nincs hát szünet,
Mig egy közülünk a nagy harczmezőt,
E földet el nem hagyja? Jó, megyek.
S ha már előtted nincs hely s óra szent,
Melyben pihenni hagynál, én viszont
Nyugalmad ellen esküszöm. Szaladj,
Vagy lesben állj, vagy bár vonulj

Hadúrnak vérté mellé, fölkereslek
Merész háborgató, s kiirtalak. (Menni akar.)

Zenő. Zaránd!

Zaránd. Ki ez? hallatlan árulás!
Most látom a cselt. Hát te vagy, Zenő,
Azon serény ijász, ki rám nyilazsz?
Ki agyvelőmet félelem s harag közt
Forongva tartod? Most már ismerem
Szerelmedet, most ismerem reád.
Te a vadászat kedvelője vagy:
Eddig sudamló zergéket lövél,
Most embervérre szomjuzik szived.
Izlésedet dicsérem.

Zenő. Oh Zaránd,
Veszély fenýíti éltedet, s azért
Jövék hozzád most, hogy megmentselek.

Zaránd. Jeles!
S ezen nyilak?

Zenő. Rettegve gondolom,
Hogy élted ellen törnek.

Zaránd. Gondolod?
S így nem te volnál a derék ijász?
Ez még dicsőbb. A férfi kar tehát,
Mely átölelt, ilyen díjjal fizet?

Zenő. Oh méltatlanság!

Zaránd. Kedves czimborád
Azon kegyért, melylyel hozzá valál,
Nyilat lövöldöz rám s te jósz,
Hogy tőle megments és a háladat
Érzése által szívemet megejtsd.

Zenő (félre). Elvesztem.

Zaránd. Lássad, én mindent tudok.
A csín ügyes, de fölfödöttetek.

Zenő. Zaránd, Zaránd, így kell-e szólanod,
Midőn Zenőnek köny fakad szemében?

Zaránd. Nem mind igaz gyöngy, a mely így fakad.
Én czimborádat láttam karjaidban.

Zenő. Én többet láték, láttam mint lehet
Nemes vitézből aljas áruló.

A mit te láttál, csalkép lehetett.

Zaránd. Csalkép e nyíl? csalkép az üldözés,
Mely el nem hagyja sarkamat sehol?
A tettetésnek vége. Nem szeretlek,
S ármányid által most vesztetemre törsz.
De azt nem éred el. Vigyázz magadra,
S új bajnokodra. A mint Isten él,

E naptól fogva ellenség vagyok
S eltíprom, a ki útjaimba vág.

(Barang jö.)

Zenő. Oh ősz apám!

Barang. Köszöntelek, vezér.

Zaránd. Bölcs férfiú, légy üdvöz. Egy dologban
Tanácsodat kívántam hallani.

Barang. Ha hős Zaránd kis hajlakomba lép,
A jós Barang szolgálatjára van.

Zaránd. Nem háladatlanak teended azt.
De még előbb megjáróm e helyet:
Egy nagy vadat kívánok ejteni;
Aztán betérek hozzád. Addig is
Fogadd el tőlem e szép rableányt:
Én őt Hadúrnak oltárára szántam. (El.)

Zenő. Oh szörnyeteg!

Barang. Hadúr leánya, jőj.

Zenő. Mondd: a halálé. Oh eszem ne hagyj el.

Barang. Isten kezében állsz: oltalmad ő.

Zenő (Baranghoz). Oh légy atyám! csak egy rövid napig.
Míg meghalok.

Barang. Ne emlegess halált.

Zenő. Megőrülök, megőrülök!

Barang. Kövess.

Felejtsd a multat. Itt magasb remények
Országa nyílt meg.

Zenő. Adj nekem tüzes
Villámot, ég! nyílj tengerekre, föld!
Emészd meg őt, emészs meg engemet. (Dörgős.)

Barang. Boldogtalan nő! hallod e dörejt?
Ez azt jelenti: meghallgattatál.

Zenő. Igen! Hadúr te élsz! hozzád megyek.
(Mindketten el. Zaránd jö.)

Zaránd. Nem lelhetem. Zenő őt ismeri.
Valljon reá, vagy sorsa szörnyü lesz.
Hallatlan, a mit tenni akarok;
De sürget a veszély. Küzdő felemmel
Szirtélen állok. Itt csak gyors határzat
Ad győzedelmet: egynek esni kell. (El.)

(Barang laka.)

Barang és Zenő.

Barang. E lány beteg; kímélve tartom őt.
Kemény szavak kifűnák életét,
Mely szánva van szolgálni égieknek

És földeríteni termeim magányát. (Zenőhöz.)
Eredj leányom, és pihenj ki benn,
A fájdalom-zsarolta szót az ég
Bűnbánó szíven nem torolja meg. (El. Zaránd jö.)

Barang. Isten hozott vezér!

Zaránd. Ha az leszek,
Valóban, nem csak pusztá cím szerint,
Ötven tulok s évenként annyi juh
Van szánva tőlem gyász kalandorok
Számára és neked, jós férfiú.

Barang. Bajnoknak, a ki hívét tiszteli,
Szerencse s áldás jő Hadúr kezéből.
A mit emberésszel jós Barang tehet,
Szolgádnak érzi holtiglan magát.

Zaránd. Nem hallgat itt meg senki? szólhatok?

Barang. Bizton vagyunk.

Zaránd. Ha úgy, figyelj reám.
Menyekző vár; világi hatalom,
S mi még nagyobb, boldogság van vele
Szép kapcsolatban. A megholt Előd
Vezérnek egy leánya jegyesem.

Barang. Ha hírre száland, a mi még titok,
Aldást kíván reá minden magyar.

Zaránd. Oh vajha úgy legyen. De küszöbén
E mennynek ellenségre bukkanok,
Ki vérig üldöz, útamat szegi,
S üdvöm felől mély aggódásba ejt.

Barang. Áldozzál isteneidnek, a kiket
Tán büntét által botránkoztatál.

Zaránd. Azért jövék; mert én is azt hívém,
Hogy Ármány és az alvilág dühe
Lázadt fel ellenem; de jó szerencsém
Kezembe adta ellenségemet,
S az földi mint én s vére ontható.

Barang. Úrnak s vitéznek mint te, büntetés
S kard van kezedben. Mit határozál?

Zaránd. Titkos halált.

Barang. És tőlem mit kívánsz?

Zaránd. Egy sírt a barlang mélyében.

Barang. Hogyan?

Megölted immár ellenségedet?

Zaránd. Én őt az alvilágnak áldozom.

Barang. S az áldozat?

Zaránd. Leány, kit szereték,
Ki hozzám hűtelen lőn, a kit én
Karjaiban láttam egy gaz czimborának;

Ki — mert talán ezt megbocsátanám —
 A merre járok, életemre tör,
 S mérges nyilakkal szívemet vadászsza.

Barang. A kit kezembe adtál, a leány?

Zaránd. Halálos ellenségem, a kinek

Hogy boldogúlhassak, most halni kell.

Barang. Elborzadok.

Zaránd. Oltárod készen áll?

Barang. Hatvan szövétnek által ékesítve
 Az áldozókat elfogadni kész.

Zaránd. Mondd meg, nem háborítand senki?

Barang. Senki.

De oh uram, gondold meg mit teszesz:
 Vesztednek indulsz. Emberáldozat
 Sem isteneknek tetsző nem lehet,
 Sem túrni azt nem fogják emberek;
 De fellázadva menny és föld, azon,
 Ki illyet mer, boszút fog állani.

Zaránd. Jósolj botornak, a ki elhiszi:

En bünt torolni jöttem. A titok nagy,
 Melyet rád bizék: megáld, megöl,
 A mint barát vagy ellenség leendesz.
 Én okvetetlen hallgatást kívánok.
 Hol a leány?

Barang. E titkos meneten,
 Mely innen a barlang keblébe visz,
 Bútól leverten látandod meg őt.

Zaránd. Te addig e bejárást őrized,
 Mig másikat vitézim földözik.

Barang. Igen, vezér!

Zaránd. S a vér, melyet kiontok,
 Báránynak vére lesz. Magad fogod
 Utánam állatvérrel festeni
 Azon helyet, hol én őt megölöm.

Barang. Igen, vezér!

Zaránd. S hallgatni fogsz.

Barang. Mint a halál.

Zaránd. Jegyezd meg.

E szót: halál; az vár reád, ha szólsz. (El.)

NEG Y E D I K F E L V O N Á S.

(Barang laka.)

Barang. Rendülten állok félelem miatt,
 Ez a Zaránd még gyászt hozand reám.
 Veszélyes ember! Mit tegyek vele?

Elárulom? feldúlnak hadai,
 Ha hallgatok s nem gátolom kezét,
 Egy ártatlannak vérét ontja ki,
 Mely harmad íziglen boszút kiált
 S a bűnösök fejére visszahull.
 Oh ég! ha nem csak felhők anyja vagy,
 Hadúr! ha nem csak fényes szó neved,
 Ne hagyjatok ma el, segítsetek;
 A jósnak, a ki másoknak jövendöl,
 Jósoljatok; mondjátok, mit tegyen,
 S mi véget ér e szörnyü gyilkolás. (Szabolcs jö.)
 Ki ez? Rezegnek minden izmaim. (Leül.)
 Leroskadok.

Szabolcs. Szólj, tisztos férfiú,
 Ismersz-e engem?

Barang (félre). Mit mondjak? Nemes
 Ifjúnak látszik. (Szabolcshez.)
 Ismerlek, vitéz;
 Téged Hadúr küldött.

Szabolcs. Hadúr legyen
 Velünk. Szabolcs, Előd vezér fia
 Áll itt előtted.

Barang. Mit hallok, nagy ég!
 Az elveszett Szabolcs.

Szabolcs. A megkerült,
 Ki hosszú, fáradalmas útja végén
 Halálos ellenségét föltalálta
 S az itt van nálad; add ki őt nekem.

Barang. Honnan gyanítod ezt?

Szabolcs. Tudom. Lakodba
 Belépni láttam őt.

Barang. Hová legyek?
 Amaz hatalmas, ez hatalmasabb.
 Tűz víz között vagyok.

Szabolcs. Gondolkozol?
 Mondtam, halálos ellenségemet
 Találom itt. Hová rejtetted el?

Barang. Menj itt ez ajtón s út visz a berekbe;
 Ott egy setét sziklának ajtajánál
 Szövétnekek világa közt fogod
 Az isteneinek áldozót találni.

Szabolcs. Az isteneknek kedves áldozat,
 Ha a gonoszt a jámbor megöli. (El.)

Barang (egy paizsra üt. Szolgák jönnek).
 Ez ajtó mellett künn őrt álljatok.
 Ne jöjön senki, míg be nem hívom. (Szolgák el.)

...ét kard között egy gyenge lilium,
A kard lehullhat a vivó kezével
S bántatlanul megélhet a virág.
Hadúr! kezedben élet és halál van.

(Berek.)

(Fáktól körözve szabad tér látszik mély sziklaöböllel egyik zugában, hol egy szövétnyekektől világított durva kőoltár áll. Zaránd, Zenő jönnek.)

Zenő. Hová vezetsz ezen sötét helyen,
Hol még a fény is borzasztó szememnek,
Hol e titkos lombok között saját
Beszédem hangja rémülésbe hoz?

Zaránd. Czélnál vagyunk. Ez oltárt látod itt
Felékesítve mint asztalt, holott
Az istenek látatlan serege
Az áldozat vérén gyönyörködik?

Zenő. Ki vérrel s nem szívével áldozik,
Az égieknek kedves nem lehet.
De mért vonod ki törődöt? miért
Tekintesz rám oly rémitő vadan?

Zaránd. Azt jókor megtudandod. Most felelj:
Mennyasszonyomnak házában mulatván
Miért jövel el rabnőim között
Új boldogságom ünnepét zavarni?

Zenő. Mert nőd vagyok, mert látni akarám,
Mit nem hívék, nem hittem volna el
Egész világnak — hitszegésedet.

Zaránd. S te büntelen vagy? hűségese maradtál?
Eddig sajnáltalak; de most tudom:
Megérdemelted sorsodat. Ki volt
A férfi, a ki átölelve tartott?
Kivánom tudni. Gondold, mit felelsz.
Én láttam őt és téged karja közt.

Zenő. Mért nem jövel közelb, ha gyáva nem vagy?
Megláttad volna mint kell férfinak
Az elhagyott leányt ápolnia.

Zaránd. Azt kérdezém, ki volt a férfiú?

Zenő. Azt nem tudod meg tőlem. Oh egek!
Mi boldog, százszor boldog hajadon,
Ki egykor őt férjének nevezi.

Zaránd. Te csúfolódsz? Hallgass meg, Zenő:
Kivánom tudni, tudnom kell, ki volt
A férfi nálad?

Zenő. Esküdj' meg nekem,
Hogy életére nem törsz. Vagy minek
Az esküvés? te meg nem tartod azt.
Mondd meg: mi szándék bujt föl ellene?

Zaránd. Ne igerelej. Én tudni akarom,
Mit kérdezek. Több kínos napja már,
Hogy felriasztott vadként bujdosom;
Orgyilkosomnak ija cseng fülemben,
Akárhová megyek vagy bujdosom.
Nevezd meg őt s te még szabad lehetsz.
Hazádba küldlek menten, gazdagon,
S köztünk feledve minden párt s harag.

Zenő. És ő?

Zaránd. Az orgyilkost meggyilkolom.

Zenő (magában). Oh rémület!

Zaránd. Nevezd meg őt.

Zenő. Soha!

Zaránd. Úgy készülj a halálra.

Zenő. Meghalunk

Mindnyájan oh Zaránd. De mért ragadsz
E szörnyü oltárhoz; ne vígy oda.
Én rettegem véres tekintetét.

Zaránd. Az oltár véres áldozatra vár,
S az most te léssz.

Zenő. Mindenható egek!

Engem megölni és te oh Zaránd?
Az nem lehet. Borzasztó gondolat!
S azért hozál e rémület helyére?

Zaránd. Halálos ellenségem czimborád,

Élet-halálra üldöz mindenütt.

Add őt kezembe s elbocsátalak.

Vagy gondolod, hogy mint a gyáva juh

Keblemre várom a gyilkos vasat?

Az ifjuságnak annyi örömét,

A harczi pálya fényes díjait

Gyászos halállal önként fölcserélem?

Akárhogyan, mi elváltak vagyunk:

Te éltem ellen készülsz czimboráddal,

Én csak nevét kérem váltságodúl.

Mondd meg nevét s szabad vagy mind örökre.

Zenő. Én, árulója lennék a nemesnek?

Szakadjatok rám akkor oh egek!

Zaránd (tört emelve). Álnok kigyó!

Zenő. Megállj, megállj, Zaránd.

Egy pillanatra csak. Volt ideje,

Midőn te kértél és egy pillanat

Ezen szemekből, mondád, üdvözít.

Én meghalok, Zaránd. Úgy akarod.

Mert azt hiszed, halnom kell, hogy neked

Szerencse nyiljék e világi pályán.

Én meghalok: de hallgass rám, Zaránd;
Mert éget a szó és a gondolat,
Mít el kell mondanom, mit lelkemen
A túlvilágra el nem vihetek.
Emlékezel, mi voltam egykoron.
Ifjú szememnek egy világ mosolygott;
Előttem egy hős nemzet térdepelt
S epedve várta választásomat.
Én megvetém a fejedelmek fáját;
Mellőztem a hír büszke hőseit;
Azt hittem: csalfa minden a mi nagy.
S ifjat kerestem, kit szeretheték,
Delit, vitézt és nagyra mehetőt;
Ifjat, ki engem oly hiven szeret
Mint én is őt, s oly változatlanúl;
Kinek szereíme, mint csermelyt a rét,
Mely végre a nagy tengerben vesz el,
Híven lekísér csendes síromig!
Ifjat kerestem, olyat mint te vagy.
S megleltelek, megadták istenim,
Hogy bírjalak. S most gondold meg, Zaránd:
Te engem itt e rémitő helyen,
Hős, férfi, asszonyt, oly hű szeretőt
Istentelen kezekkel ölni készülsz!

Zaránd. Mert egyszer élünk s élet életért jár.
Nevezd meg üldözőmet s elmehetsz.

Zenő. Egykor szerettél.

Zaránd. Úgy, mint most gyülöllek.

Zenő. Megátkozád a perczet s magadat,
Melyben szivemtől szíved elhajolna.

Zaránd. Betelt az átok: a percz itt vagyon.
Elég a szó. A fáklyák hamvadoznak.
Nevezd meg őt, vagy gyilkosod leszek.

Zenő. Ölj meg Zaránd. Nem legrosszabb műved,
Melyet teendesz. Oh de keblemet
Ne sértse töröd; egykor azt hívéd,
Hogy az fehérb, mint Elborus hava,
S istenfiaknak szűz oltár gyanánt
Alkottatott, hogy ott áldozzanak
Ne onts ki vért; mert cseppje többet ér —
Úgy mondtad egykor s balga elhivém, —
Mint tengereknek minden árjai.
S vigyázz, ne hogy szemeim lehunyjanak:
Napnak dicsérted őket egykoron,
S ha nap lehúny, sötét lesz a világ.
Ne oh Zaránd, ne ölj meg engemet.

Megcsaltalak. Ne hidd mit monda szám,
Én félek a haláltól. Borzadály
S irtózat száll reám, ha gondolom,
Hogy a setét, hideg föld férgei
Végig suhannak ifju testemen,
És e sovár szem, melyben a világ
Oly tarka, bájos fényben tükrözött,
Nem lesz egyéb mint egy setét gödör,
Mulanóság hamvával tűz helyett!
Hagyj élni s én atyámhoz bujdosom:
Siratni, a mit semmi hatalom
Nem adhat vissza, ifjuságomat.

(Szabolcs észrevétlenül megjelenik.)

Zaránd. Nem azt beszéled, a mit kérdezek:
Orgyilkosom nevét mondd meg.

Zenő. Soha!

Zaránd (főlemeli a tört). Utolsó szódat mondtad el.

Szabolcs (Zaránd karját felfogva).

Megállj.

Zaránd. Ki háborít? mi vakmerő kezek

Illették karjaim? -

Szabolcs. Vesd félre a tört; rántsd ki kardodat.

Ha férfi vagy, harczolj meg férfival.

Zenő (félre). Oh gyász! mi ez?

Szabolcs van itt, megmentőm és halálom.

Szabolcs. A kit kerestél, itt előtted áll.

Zaránd. Orgyilkosomnak arcát látom-e?

Szabolcs. Eddig nyilakat hallottál zúgani,
Távol kezének gyors hatalmait;
Most kardja súlyát ismerd meg. De én
Orgyilkos nem vagyok, mert fölkereslek,
S szemtől szemedbe állok, hogy veled
Megtűnjek e helyen.

Zenő. Megálljatok.

Zaránd (félre). Ember fiától meg nem rettenék,

S most bátorságom ingadozni kezd.

Zenő. Légy türelemmel oh Szabolcs; megállj.

Zaránd (magában.) Szabolcs?

Zenő. Oh ég, hová legyek!

Szabolcs. Jőj tova

Boldogtalan hölgy, hagyj el e helyet:

Itt férfiakra vet kockát a sors.

Öreg szolgálád künn vár és elvezet,

Hol bátorságban élhetsz. Jőj, ez út

Nyilt és szabad.

(Kézen fogja, egy darabig elvezeti; Zenő kételkedve meg-megáll.)

Zaránd. Szabolcs hát visszatért?

Azon Szabolcs — nem így nevezte-e? —
Kinek honában szánva volt Zenő,
Ki most vezéri méltóságomat
S minden szerencsém elrabolni jó?
Átok reá!

Szabolcs. Ne rettegj semmitől.
Békén távozhatsz.

Zenő (félre). Távozzam-e?
Oh ég! fejem szédülni kezd s eszem
Világa vad, kietlen rémletek
Szélvésze közt lobog. Segítsetek,
Segítség, oh segítség!

(Elrohan. Szabolcs utána indul, utóbb megáll, s utána néz.)

Zaránd. Mi tömkelegbe jöttem! E Szabolcs
Csilárnak bátyja és Zenő miatt
Halálos ellenségem. Jó karom!
Most csak tebenned van minden remény.
A vértitoknak kedvez e magány:
Itt vinni kell. Igen, magamra vár
E bátor tett; ne tudja meg Csilár,
Hogy bátyja kardom által elesik;
A nép ne tudja, hogy vezért ölök meg.
Itt vinni kell, tanútlan, egyedül.
Minden szerencsém koczkán, óh Hadúr!
Egészen add meg, vagy tégy semmivé.
De hallga! jó.

Szabolcs. Tudod, miért jövök
Vérrel s halállal számot kérni tőled?

Zaránd. Elég hogy itt vagy; büntetésedet
Vedd el kezemtől, orgyilkos.

Szabolcs. Ne mondd
E gyáva szót többé; magad tudod:
Ha az valék, nem állnál e helyen.
Én alva láttalak s védetlenül
S nem öltelek meg, mert hosszabb nyomort,
Több szenvedést, mint egy rövid halál,
Érdemle tetted; mert szemtől szemedbe
Kivántam állni és megmondani,
Hogy rajtad egy ősz apának átka van,
Hogy ördögül eltépték körneid
Egy ártatlannak ifju életét,
Hogy aljas árulással szennyezett
Egy újabb árulásra törsz utat;
Kinek vezéri díszét vállain,
Ha úgy segít Hadúr, leszaggatom,

S gonosz fején a bajnok dísz helyett
A föld porából fűzők koszorút.

Zaránd. Nézd ezt a kürtöt. Egy kis hang elég,
Hogy felriassza kísérőimet,
S te semmivé vagy téve, mint az árny,
Midőn a nap világa feltűnik,
Kezemben élted, lesből gyilkoló! (Elveti a kürtöt.)
De én kívánom a csatát veled;
Magam kívánom megbüntetni azt,
Ki nyugtom ellen pártot esküdött.
Vagy nem te vagy, ki békés úton
Tolvaj kezekkel lőttél rám nyilat?
Ki álmomat rémekkel népesítéd,
Ki kergettél mint a riadt vadat?
A vad megállt; de párducz nyúl helyett.
Nézz jól reám! olyannak látszom-e,
Kit szóval el lehessen döntení?
Előtted férfi áll, ki víni tud.
Vagy tán vezéri díszemet kívánod?
Átengedem, vedd el! de díja vér!

Szabolcs. Él egy hitem, hogy többet, mint csupán
Palástodat veendem el. Ki kard!

S legyen bíránk Hadúr. (Rövid vivás után Zaránd elesik.)

Zaránd. Hah, kárhozat!

Egy szót, vitéz.

Szabolcs. Halált neked, gonosz. (Megöli.)

Hadúr! fogadd el kardom áldozatját:

A hitszegő nem él! Sok éveim
Kínszenvedési, sok veszély után,
Szerzém magamnak e gyönyörnapot,
Hol ellenségem némán és merőn
A barna földön fekszik lábaimnál.
De rajta e palástot nem hagyom:
Ne ékesítsen aljas lelkeket
A dísznek és az érdemnek ruhája. (Palástját elcseréli.)
Itt fedje őt ezen setét ruha,
Mely annyi szenvedésim társa volt:
Nyugodjanak most a sírban vele.

Zaránd (haldokolva).

Csilár. (Meghal.)

Szabolcs. Csilár! ki mondta e nevet?

Ki az, ki itt beszél? Hallottam-e,

Vagy képzelém? (Zarándhoz megy.)

Ez többé nem beszél.

Sebének néma száján vér buzog ki;

Az ér, az élet medre kiürül,

S a szív, az életforrás, elapad.
 Ő halva van. Ki monda hát Csilárt?
 Zenő talán? Ők egymást ismerék?
 Az meglehet. De immár távozom.
 Várnak családom puszta termei;
 Enyhökbe térek, míg a harezi kürt
 Fel nem riasztja nyugvó lelkemet.
 Véres fogadalmam teljesedve van;
 Most új hazám, hazája nemzetemnek,
 Te bírd e kardot és ez életet. (El.)

(Zenő, Aporral s Zaránd csapatjával visszatér.)

Apor. Hová vezetsz? Itt csend van és magány.

Zenő. Mély hallgatás! Megbékültek talán?
 Vagy a halálnak némasága ez!
 Itt senki sincs.

Katona. Itt fekszik egy tetem
 Paláستtal fedve, mozdulatlanul.

Zenő (meglátja a halottat).

Hatalmas ég! jól látnak szemeim?
 Szabolcs palástját látom elterülve.
 Megálljatok! ne nyúljon senki hozzá!
 E szent tetemhez nincs méltó, csak én,
 Ki többet szenvedék, mint ő, míg élt.

(Rá borúl.)

Meghalt tehát! Egy védőm, egy barátom
 Volt a világon és ő már nem él!
 Nézzétek őt. De nem! ti nézzetek
 Reá le égiek! s dieső Hadúr,
 Ki a magyarnak ősz vezére vagy,
 Oh nézd meg őt és mondjad meg nekem:
 Ha volt-e ember, mint ő, oly nemes,
 Ha volt-e férfi oly hű, oly igaz,
 Ha volt-e hős, vitézebb mint Szabolcs!
 Nem képetekre volt-e ő teremtve?
 S még is, míg élt nem látott örömet,
 Még is, míg élt, csak szenvedési voltak.
 S most itt hever vérében elmerülve,
 S nincs Isten, a ki megtorolja őt.
 Oh halljatok meg engem emberek,
 Oh hallj meg engem elcsábult világ!
 Ne higgyen senki égi hatalomnak,
 Ne bízzék senki istenek szavában;
 Ha eskütök volt, szegjétek meg azt;
 Ha van rokon, barát vagy szerető,
 Ha van hazátok, áruljátok el!
 Fertőzzetek be minden jó nevet;

Romboljatok le mindent, a mi áll;
Csufoljatok ki mindent, a mi szent;
Legyen divatban bűn, alávalóság;
Mert sérthetetlen él az áruló,
Míg a nemessel sírba száll a hit.

Apor. Ez asszony őrzöng. — Jőj el asszonyom.

Ha kedves, e halottat ne zavard
Vad átkaiddal; jőj, ne ingereld
Az ég haragját; sértő szavaid
Több bűt s nyomort hozandanak reád.

Zenő. Megálljatok. Még egyszer látom őt,
Ki értem évekgig gyötrődve élt,
Ki értem adta ifju életét,
Kit elvakultan egy vad indulattól
Most ismerek csak, már midőn nem él,
Nem ébred semmi áldozatra fel!
Bocsáss meg, oh dicsőnek teteme,
Hogy érdemetlen kézzel fölfedem,
Mit a halálnak balja eltakart. (Fölemeli a palástot.)
Oh jaj nekem, Zaránd! oh istenek. (Ájulva lerogy.)

Apor. (közelítve). Valót beszélt-e? Villám és halál!
Zaránd, urunk itt vérében hever.

A csapat. Zaránd!

Apor. Itt undok gyilkolás esett.

Uram! ha még élőkhoz van közöd,
Csak egy szavad, csak egy sohajtatod,
Mondd meg, ki volt orgyilkosod?

Csapat. Halál reá! Boszú,

Apor. Boszút kiáltok én is,
Boszút s halált. S itt ím e gyászhelyen
Vérébe mártom fényes kardomat,
S e folt meradjon rajta, míg vele
Orgyilkosának vére nem vegyül.
Ti fogjátok fel a holt testet itt,
Vigyük ki őt, és gyorsan elrohanjunk
Felfogni a gonosztevőt, ki még
Ezen vidéktől távol nem lehet. (Egy katonához.)
Te meg jelentsd a táltosnak, hogy itt,
Egy árva gyermek ájultan hever.

(Egy katona el a táltos háza felé, a többiek a holttestet felfogják.)

O hős! mivé lön fényes ünneped!
Menyekzőt vártál s most sírodba szállsz.

(Utánok indul. Barang egy sziklacsucson megjelenik.)

Barang. Hadúr itélt, a bűnös elesett.

ÖTÖDIK FELVONÁS.

(Előd háza.)

Csilár (egyedül). Hősöm van, a kit szívből szeretek,
Bátyám, kiért oly rég ohajtozom,
S még is magamnak kell itt árvaként
Tünődve élnem, rettegés között.
A gondolat, mely rajtok félve csügg,
Százszor repül ki, százszor visszatér
Meg nem nyugodva, enyhítetlenül.
Kegyetlen órák, mit gyötörtök engem?
Vagy tán örömmel fogtok majd fizetni,
Kettős örömmel aggodalmimért?
Igen, oh igen! szerencsés óra, jőj,
S hozd meg nekem, kikért e szív eped.

(Szolga jö. Csilár elébe megy.)

Ah jönnek! — Nem Zaránd küldötte vagy?

Szolga. Az asszonyom; Zaránd küldött ide,
Megmondanom, hogy itt lesz nem sokára
A boldogító nászt megtartani.

Csilár. Oh melly öröm! Reszketve várom őt.
Épen hagyád? nem érte semmi baj?

Szolga. Nem, asszonyom. Vezérem ép s vidor.
Ha az lehet, ki tőled távol él.

Csilár (gyűrüt ad neki).

Te nyájas hírnök vagy; fogd e követ,
Emlékezzel reám, ha jó napod lesz.

(Szolga indul.)

Megállj! uradnak mondd meg, várom őt
S hogy várni kín. Menj, mondd meg ezt neki.

Szolga. Kész bajnokod vagyok s lovam serény:

E hírt repülve hordja, vagy kidől. (El.)

Csilár. Oh istenek! hozzátok őt hamar,

Vagy szálld meg édes szender lelkemet

S boríts el álmaid tündér fátyolával. (Egy rabnő jön.)

Rabnő. Egy fegyveres jó hozzád asszonyom,
Magaddal kíván szólni.

Csilár.

Küld be őt

(Egy nehéz fegyverzetű bajnok jö véres karddal.)

Oh rémület! mi szörnyű ember ez?

Bajnok. Bátyád, Szaboles küld hozzád asszonyom.

Csilár. Ó él! Oh ég, megkönnyebbül szívem.

Bajnok. E véres kardot adja zálogúl,

Hogy él s fogadalma teljesítve van.

Csilár. Vidd, vidd a kardot: rejtse el szem elől.

Nem nézhetek rá borzadatlanúl.

Mit monda mást?

Bajnok. Hogy testvér karjai
Ölelni fognak nem sokára.

Csilár. Menj
S pihenj ki népeim közt. (Bajnok el.)
Oh Hadúr!

Ha baljeleknek van rajtunk hatalma,
Fordíts el rólam minden kárt s veszélyt.
De ő közelg, ő itt lesz nem sokára.
Mi balgaság aggódnom: ő közelg;
Ő férfi s tudja, mit kell tennie,
És mit szabad; gonoszt ő nem tehet.
Ki a szabadba! keblem elszorúlt.
Felékesítem csarnokom falait,
Hogy lássa, tudja minden: milly öröm
Készül beszállni árva hajlakomba.
Ki a szabadba; ott künn várom őket:
Zaránd, Szaboles, férjem, bátyám közel! (El.)

(Csarnok.)

(Fegyverrel s virágokkal díszesen ékesítve Habila s a leányok
ünnepileg öltözve jönnek.)

Habila. Most már jöhet kegyes védasszonyunk.

A csarnok készen áll. A fegyverek
Villám tekintetét virágfüzér
Enyhíti s a kiontott vér szaga
Szelíden lengő illatokba fül.
Készüljetek, ha asszonyunk kilép,
Itt adjuk által a nászjeleket,
Miket Zaránd, a boldog ifju hős
Előre küldött szép zálog gyanánt,
Hogy kedvesebbel váltsa meg, ha jő:
Szerelmével. Csitt, hallga! ő közelg.

(Csilár jő, a leányok elébe mennek. Habila, kinek kezében egy gyöngyös
párta van, kissé előbbre lép s letérdel Csilár előtt.)

Habila. Fogadd nemes hölgy e pártát kezemből:

Uram parancsából nyujtom neked.
Nem hervadandó ágból füzetett,
Nem is veszélyes csillogású kő;
Szelíd, szerény gyöngy az, mely rajta ég.
Fehér tüzének ártatlan világa
Példázza boldog ifjuságotat.
És boldogságod, mellyet vársz, legyen
Oly hervadatlan, mint e koszorú.

- Csilár.* Oh szép! fejemre tűzöm e jelet,
Hogy lássa mily ohajtva várom őt.
- Egy leány* (előbbre lép s térdelve egy gyűrűt ad át.)
Fogd e gyűrűt, urunk ajándoka.
Kicsinben végtelenséget jelent,
Mert összeforrva gyenge karjai
Egymást örök hűséggel ölelik.
Ily ércz-szilárdan álljon frigyetek
És légyen üdve ilyen végtelen.
- Csilár.* Ujjamra fűzöm e szép zálogot;
Ne adja ég, hogy csalfa jel legyen.
- Másik lány.* E kis virágot nyujtom fel neked,
Hogy elhervadjon ifju kebleden.
Virágok váltják egymást a mezőn,
Úgy váltsák egymást életörömid
S midőn kihálnak lassu hervadással,
Emlékezetben éljenek soká még,
Mint illat él a holt virág után.
- Csilár.* Mit mondjak nektek? Boldog vagyok-e?
Igen! szivemben üdvösség lakik.
Kivánom: egy se légyen köztetek
Kevesbbé boldog, mint én most vagyok.

Gyászdal (kívül).

Örömnök útján volt a hős,
A harcz veszében oly erős,
S most vérben fekszik itt.

Orgyilkos kéz ejtette meg,
Előbb mint létre jöttenek,
Magas reményeit.

A véremésztő seb felett,
Mely a halálnak réve lett,
Hiába sír a bú.

Orgyilkosának veszni kell;
Vérért gaz vére folyjon el.
Boszú, boszú, boszú!

- Csilár.* Mi rémes hang zsi bong a légen át!
Nem gyászdal az, melynek bús zengeményc
Örömnapomnak szentségébe tör?
- Habila.* Halottat visznek asszonyom, ne aggódj',
Vagy jer, vonulj be, míg itt átmegyem.
- Csilár.* Rossz jel! Menyekzöm napján gyászmenet.

Habila. Az emberek kihalnak asszonyom;
De a ki él, az boldog és örül.

Csilár. Ha boldog és örülhet! Ah de nézd,
Felénk közelgnek és megállapodnak.

Habila. Csak megpihennek. Jój be asszonyom,
(Gyaszkiséret jö s az aranysegettű lepellel takart holtat leteszik.)
Gyászkiséret. Boszú! boszú! boszú!

Csilár. Oh jaj nekem.

Apor. Ki itt ez úri háznak asszonya?

Csilár. Mondd, mit kívánsz?

Apor. Oh fényes hölgy, te vagy.

Ki volna más! Bocsánat asszonyom,
Hogy ünnepedre gyász felhőt borítok.

Csilár. Ember, te gyötresz. Mondd el, mit kívánsz?

Apor. Boszút!

Csilár. Kiért?

Apor. A meggyilkoltatottért.

Csilár. Isméred gyilkosát?

Apor. Hagyd fölkeresnem,

És adj hatalmat, hogy kiirtsam őt.

Csilár. (félre). Mi borzasztókat kellend hallanom!

Oh bal gyanú, hallgass el. — Menj tova,

Jó ember, és temesd el holtadat.

Aztán ha jósz, elégtételt adok.

Apor. (félre). Hiába! fel kell őt ébresztenem. —

Oh tépd el gyöngyfüzéréd asszonyom;

Szaggas ki szüdből minden örömet!

Fátyol borítsa szép szemed világát;

Mert a ki meghalt, többé föl nem ébred,

Mert a ki meghalt —

Csilár. Bal szerencse üzzön,

Vészhirdető! Emeld föl a lepelt

Apor. (fölemeli). Parancsolád.

Csilár. Oh istenek, Zaránd!

(A holttesthez rohan s rá borúl. Zenő örvöngve jö egy üres ijjal.)

Zenő. Csitt, halkan, csendesén! párducz közelg

Hallottam ordítását. Körme közt

A bérczek öze sír. Szegény kis őz!

Szemében víz, nyakán a vér csorog.

Oh fáj, oh fáj, a párducz körme éles.

Csitt, hallga! jön. (Felvonja s elpattantja iját.)

Hah! megvan, elesett!

Az őz szabad, hagyjátok futni őt,

Az őz szabad. (Fáradtan térdre rogy.)

Habila. Mely örült asszonyon ez!

Zenő. (felkél). Hová juték? Kelendi háza ez?

Nem, oh nem! — Itt egy ember aluszik
S a nap még fenn van, oly szépen ragyog.
Nem mozdúl senki? Keltsétek fel őt,
Hadd nézzen egyszer még a nap szemébe;
Az én szememnek napja kialutt!
Itt alszik ő, nem hallgat senkire.
Szép férfi volt, mig fenn hordá fejét.

(Merőn nézi.)

Ah, ah! ez ő, ez ő, ez ő!

(A holtra akar borulni s Csillárt észrevevén, azt hirtelen felragadván átkarolja.)

Ki térdel itt? hal, egy másik Zenő!
Ne jöjjön senki; inkább megölöm,
Mint rossz kezekbe jöjjön.

Csilár. Mit akarsz

Boldogtalan? mért háborítasz engem,
Holt férjem mellett gyászban térdelőt?

Habla. Vigyáz nemes hölgy e néember megőrült.

Zenő. Ez a te férjed? Hejh fákyát ide,

Világot! szálljatok le csillagok;
Mossátok őt meg, tenger habjai;
A vér miatt nem ismerhetni rá.

Állj félre, bércz; föld, menj ki láb alól:

Hadd lássam őt, hadd lássam őt! Igen.

(Elbocsátja Csillárt s az ijat, s fáradtan a halott mellé rogy.)

Ez a te férjed volt.

Csilár. Ki mondja meg, mi borzasztó titok

Lappang ez örült nő beszédiben?

Szabolcs (a nép közé vegyülve).

Mely látomány! mi nép csődült ide!

Zenő (fölemelkedik). Csitt! hallga! csenddel: ő beszélni kezd.

Hallgassuk őt. (Nyájasan a halotthoz simulva.)

Szeretsz-e még? szeretsz-e még?

Mélyen ragyognak Kúma habjai.

A sziklaesűs oly szédítő magas.

Én rajta állok és nem szédülök:

Hozzad jövék. Szeretsz-e még? szeretsz-e még?

Szólj halkán, halkán, sűgva, mint a szél,

Mint egy repülő pille szárnya hajt:

Szeretsz-e még? — Oh ég! ő nem felel.

Csilár (a holtra borúl). Oh fájdalom! te nem vagy egyedül;

Az irtózatától jéggé fagy könyűd.

Ő elveszett, a kedves drága férj,

S gyászomban itt egy örült osztozik.

Szabolcs. Zenő megőrült! Rettentőt gyanítok.

(Csilárhoz lép; parancsoló hangon a néphez.)

Vonúljatok tovább. (A nép zúgni kezd.)
Tovább, ha mondom,
Vonúljon el, ki éltét szereti.
(A nép zúgolódva visszavonúl.)

Csilár. Oh ég! Szabolcs.

Szabolcs. Bátyád Szabolcs, Csilár,
Itt áll karom, hogy végre elfogadjon.

Csilár. Miért hagyál el oly soká, Szabolcs:
Az én bátyám, testvérem most halál.
Nézd ezt a holtat.

Szabolcs. Oh átok! Zaránd.

Csilár. Nézd: volt-e rajta egy jel, egy vonal,
Mely őt halandóságra bélyegezte?
Nem volt-e ő szép, ifju és erős,
Nem volt-e ő ezer felett dicső?
S ő férje húgodnak, s ki leghivebb
Barát leendett hozzád, itt hever
Mint egy letört ág, melynek ifjuságát
Nem adja vissza semmi kikelet.

Apor (előbbre lép). Boszút kívánunk, vérest, e halottért.
Parancsolj asszonyom s mi mint a villám,
Mint a harag szolgálai elmegyünk,
Enyhet szerezni ennyi bánatért. (Visszavonúl s a nép kiált.)
Boszú! boszú!

Csilár. Igen, Szabolcs, boszút kell állanunk,
Méltó boszút, nem értem! hajh nekem
Elég e bú, mely tőle rám maradt;
De e halottért s minden hölgyekért,
Kiket hasonló bal szerencse vár.
Ki lesz nyugottan örvendő, vidám,
Mely nászt nem ejt meg a rab félelem,
Ha hős s leánytól hiven várt jegyes
Nem ment a gyáva orgyilkos kezétől?
Ha senki a gyilkost nem bünteti,
Ha senki üdveinken őrt nem áll?
Igen! boszú és büntetés kövesse
E bűn tevőjét, a ki vétlenekre
Reám és rá ily gyász véget hozott!
Boszú! de mit beszélek, nyomorú!
Mi enyhet adhat a boszú nekem?
Mit az, ha minden néember hőse él,
Míg ő itt halva fekszik — Oh Zaránd!

Szabolcs. Megállj, ne illesd, húgom, e halottat.

Nép! jőj közelb: hallgassatok reám. (A nép közelb jő.)
E férfi, a ki halva fekszik itt,
Az árulók legaljasabbja volt.

Egy a népből. Haljon meg, a ki így beszél urunkról.

Verjétek őt le: szaggassátok el.

Apor. Ki kard: e szót én nem hallgathatom.

Uram Zaránd nemes volt és vitéz:

S rágalmazó te, gyáva és hazug vagy.

(Megrohanja Szabolcsot.)

Csilár. Oh szűnjetek meg.

Szabolcs (kiüti a kardot *Apor* kezéből).

Vissza, nyomorú!

Boszút kívántok? jó: tehát legyen.

Én ismerem, ki őt meggyilkolá.

Nép kiáltása. Haljon meg! száz halál reá.

Zenő (fölkel).

Aluttam. Jó reggelt. Most már megyek.

Megnézem a világot. Azt beszélik,

Hogy a világ oly szép, oly bájoló.

Szegény Zenő! mondjátok meg neki,

Hogy én már rajta nem segíthetek.

(Csüggedten el. *Csilár* két rabnője utána indul.)

Szabolcs. Nézzétek itt ez őrzöngő leányt.

Mi szép teremtés volt ő, oh Hadúr!

Tündérideg szép és jó, mint az ég.

Elméje fény volt, játszi és vidor,

Mely átsugárzott ifjú kellemeim.

S nézzétek őt most: nincs egy gondolatja,

Egy ép érzelme nincs, és a mi van,

Az fájdalommal terhes mint az éj,

Melynek nyugalmát tűz ijeszti fel.

Szűz ajka kedves hangu hárfá volt,

S most rajta im kétségbeesés, nyomor

S ezek szülötte a bús örület

Szilaj kezekkel játszsza szivrepesztőn

Eszének sírdalát. Nézzétek őt:

E hölgy az ősz Kelendi lánya volt.

Csilár. Irtóztatókat hallok. Légy kegyelmes,

Ne hagyj megtébolyodnom, oh Hadúr.

Többen. Mely szánandó eset!

Szabolcs.

Boszút kívántok

Zaránd vitézért? Tudjátok ki volt?

Ő ellopá a védtelen leányt;

Ősz atya híre nélkül hozta el,

S mert csalfa szívvel most új frigyre vágyott,

És azt hívé, hogy majd utjában áll,

Gyilokkal sujtott a nemes kebelhez,

Mely érte annyit, mindent, áldozott.

(Zúgás a nép között.)

Csilár. Borzadva nézek a jövő elébe,
Mely rám e szörnyü képből tükrözik.
Oh ég hatalma! megköszönjem-e,
Hogy bal szerencsém fényes csillagát
Itt lábaimnál összezúzva látom?
Sír bennem a lélek; de senkinek,
Csak enmagamnak fájók könnyei.

Szabolcs. Csilárnak ilyen férjet adtok-e,
Egy nagy vezér lányának ily latort?
S boszút kívántok! (Zúgás a nép között.)
Megmondjam ki volt,

Ki e hitetlent porba fekteté?
Szabolcs vezér. (Zúgás.) Előd vezér fia
All itt előttetek, ki víni jött;
Ki, míg erének egy csep vére lesz,
Ez új hazáért élni halni kész.

Ki ismer még rám hős apám nevérol?

Felkiáltások. Éljen Szabolcs vezér, sokáig éljen!

Szabolcs. Ez ember leghalálosb ellenem,
Egyetlen, a kit szívből gyűlölök:
Ez ember itt mátkám rablója volt,
Kit most a bú eszétől foszta meg.

(Fölemelt karddal kihivólag.)

Emeljen kardot, a ki víni mer!

(Mély hallgatás. A fegyverek lebecsáttatnak.)

Szabolcs vezér megölte ellenét,
És számot érte csak Hadúrnak ad.

CZILLEI ÉS A HUNYADIAK.

TÖRTÉNETI DRÁMA ÖT FELVONÁSBAN.

1844.

SZEMÉLYEK.

László, magyar király.

Czillei Ulrik, gróf, a király nagybátyja, utóbb Magyarország főkormányzója.

Gara László, nádor.

Ujlaky Miklós, erdélyi vajda, utóbb az ország főkapitánya.

Ország Mihály, kincstárnok.

Vitéz, nagyváradí püspök, Hunyadi Mátyás nevelője.

Hunyadi László, horvát- s dalmátországi bán.

Hunyadi Mátyás, testvéröccse.

Szilágyi Mihály, a Hunyadiak nagybátyja, nándori várnagy.

Giskra János, } főurak, a Hunyadiak ellenségei.

Bánfi Pál, }

Eyzinger, ausztriai főúr.

Rozgonyi Rajnald, a királyi őrsereg vezére.

Kanizsai, } a Hunyadi ház barátai.

Sz. Györgyi Bodó, }

Madarász, }

Lamberger, német lovag.

Zierer, Czillei biztosa.

Henrik.

Kapisztrán, barát, a keresztések vezére, Hunyadi János bajtársa.

Szilágyi Erzsébet, Hunyadi János özvegye, Lászlónak és Mátyásnak anyja.

Gara Mária, a nádor leánya, Hunyadi László jegyese.

Ágnes, Henrik kedvese, a király ágyasa.

Dörmő, agg katona.

Két sírásó.

Iván, alvidéki pór.

Kata, neje.

Gyuri, }

Pista, } fiaik.

Peti, }

Egy nőcseléd.

(Pórok. Szolgák. Katonaság. Nép.)

(A történet helye Bécs, Buda, Fehérvár, Futak, Nándor. 1456.)

ELSŐ FELVONÁS.

(Buda. — Gara háza.)

Gara, Hunyadi László.

Gara. Mondom, vitéz öcsém, az nem lehet.

Jó sorsa mentse meg, de hős apád
Nándor falainál elveszhet hadastúl.
S ha most megadnók a kívánt segílyt,
Szívében a hon védetlen maradna,
Lábához vetvén minden erejét:
Mert Nándor a hazának lába csak,
Melyet merészen, inkább vakmerőn,
Természetes határin túl feszítve,
A bajt idéző vég Dunára tőn.
Ez a Nándor — de nem mondok sokat —
Vérünk nadálya, megront végre is,
S ha úgy tehetnéd, és tanácsomat
Balúl nem vennéd —

H. László. Szólj, én figyelek.

Gara. Azt mondanám, ne menj el e csatába.

H. László. Minő tanács ez, tőled, és nekem!
Bocsáss meg, ezt nem vártam hallani.

Gara. Mondám: ha úgy tehetnéd. Nem teszed,
Mert ifju véred fellázadna rád,
S beszennyezettnek hinnéd nevedet.
Nem mondom, hogy leányom jegyesed,
Ez ifjunak s vitéznek ösztön inkább,
De szólt, ki lesz gát a török düh ellen,
Apát s fiút ha elvisz egy csata?

H. László. Az Isten jó.

Gara. Igen, de észet adott,
Hogy gazdálkodjunk drága életünkkel,
Mert életünk hazánké, nem miénk.
Te, a ki társa, csaknem mása vagy
Apádnak, fenn maradva ifju törzsök
Az izmos töből, bátran állanál ki
A már megismert vészek ostromának.
Fenn tartanád a rettentő nevet
A végeken, s dicső apád nyomán
Magasbra kelnél.

H. László. Oh ne mondd, ne mondd!

En és apám! Ha születik-e még
Hozzá hasonló? oly dicső s nemes!

Gara. Becsüllek, mert szegény vagy! (Főltre.) Gyáva gyermek
Ezzel még sok bajom lesz. — S most öcsém
Nem tartalak. Menj, merre vonz a sors.
Kísérjen jó szerencséd a csatán,
És hozzon vissza mint jó fiamat.
De még előbb egy szóm van. Egy öröm
Vár még reád. Te harczok vak fia
Jegyes vagy és már nemsokára nős,
S mátkádat még csak színről ismered.
Mikor volt hogy láttad?

H. László. Két éve múlt.

Gara. Megláthatd rajta mit tesz az idő,
Mig fölfelé jár. Kedves volt a gyermek,
S mint hajadont tán szépnek is találod.

H. László. S ő itthonn volna?

Gara. Tüstént küldöm őt.

(Főltre.) Ez a viszony nincsen kedvem szerint,
Még boldogult nőm szötte a kötést.

De fenn kell tartanom: nagy a család,
S ha győz, dicsőbb lesz most, mint valaha. (El.)

H. László. Ez kétes ember. Dermesztő hideg,

És szívessége borzadást okoz.

Nincs hát segítség. Visszamehetek

Az ígért hadnak egy nagy része nélkül,

Elverni a bőszült Mahometet,

Ki egy világot hoz Nándor falához,

Egy kis csapattal s egy kuszált sereggel,

Kikkel, ha rongyaikba kaphat a vész,

Vitorlatánczot jár a levegőben.

No jó apám! ha eddig hős valál,

Nem mondhatod, hogy most nincs alkalom.

De jó az Isten. Szinte szeretem.

Ha van dicsőség e magyar hazában,

Az a miénk lesz oszthatatlanúl.

Egy batka árút sem hagyunk belőle,

Nem egy morzsát e károgó seregnek,

És e Garának, a ki hajh! ipam lesz,

S oh Istenem! leánya jegyesem,

Kit alig ismerek. Csak mint álom lebeg

Egy kép előtttem. S e kép jegyesem!

Mi lélek lakja? báb-e vagy leány?

Teher vagy üdv a hosszú élteu át?

De íme jön. Most mit mondok neki?

Az Isten tudja. — A leányka szép. (Mária jö.)

Mária (főltre). Oh Istenem! mi kémlő arcza van.

H. László. (kezét fogva, hosszasan rá néz). Szép Máriám!

Mária. Uram!
H. László. Bocsáss meg, Mária,
 Hogy ily merően nézem arcodat.
 Pár év előtt egy lánykát láttam én,
 Alig kitűnve gyermekek sorából,
 És e leánykát dicsérték sokan,
 Mert szép s hatalmas nemzők gyermeke,
 Hogy szépen himez, tánczol, énekel;
 De én a gyermeklányban egyebet
 Találtam. Ugy tetszett, mintha jellem
 Mutatkoznék ez ifju alakon;
 Ugy tetszett, mintha játszisága mellett
 Szilárdabb volna mint a többiek,
 S ragaszkodóbb ahhoz, mit szeretett,
 S e gyermek mátkám lőn.

Mária. Oh Hunyadi!
H. László. Azóta multak kétes évei
 A serdülésnek. És én kérdezém
 Nem egyszer aggva s csaknem szívborongva:
 Nem dúlatott e szét a tiszta szellem
 Tárháza? nem állítottak-e
 A szent alapra istenkép helyett
 Üres hiúság bálványszobrai?
 Mert a világ rossz, és a példa vonz.

Mária. (tünődés után).
 És most mi szívvel jöttél jegyesedhez?

H. László. Nem csallak meg; nagy félelmek között.
 Lelkem haragban égve ál barátok
 És kétértelmű honfiak miatt;
 Meg nem vigasztalt a hír, hogy te hounn vagy,
 Hogy látni foglak, a ki nőm leszesz:
 Új hölgyet félttem feltalálni benned.

Mária. S a régít elfelejtéd. (Magában.) Oh anyám!
 Oh Istenem! mi végzet vár reám? (Hunyadihoz.)
 Szabad szeretnél lenni e szerint
 S lerázni a nem óhajtott viszonyt?

H. László. Óhajtanám, hogy lássad magadat.
 Oh Máriám! te megvarázsolál.
 Jöttem gyanútól elfáradt kebellem,
 S hogy újra látlak, hallom szavadat,
 S minél tovább tekintek így szemedbe,
 Föllelkesül a régi kép előttem,
 S szégyenlem gyáva kétkedésimet.

Mária. Es mégis —

H. László. Elfogúlt vagyok, nehéz beszédű,
 Szilaj csak ott, hol vész van és barátim

Nyers társalgása indulatba hajt.
Mit mondjak, ami tetszenék neked?
Szeretlek, bízom benned, és öröm
Forralja vérem, minden cseppjeit,
Ha gondolom, hogy tán te is szeretsz.

Mária (magában). Talán? (Szünet után Hunyadihoz.)
S ha nem szeretlek?

H. László. Távozom.

Mária. Oly könnyü szívvel? (Félre.)
Ah! ő nem szeret.

H. László. Az mindegy *Mária*, ha menni kell;
De nem tudod, nem átkozandom-e
Az órát, melyben először láttalak.

Mária. Megállj, megállj! szeretlek, Hunyadi.
Rémséges ember! így ijeszted-e
Mátkádat? — oh! kinek bocsássa meg
Isten, miként szeret, hogy elfelejti atyját
S tán anyja sírját elfelejtené,
Ha megtagadni kéne tégedet.

H. László. Mit mondasz, *Máriám*!

Mária. Oh Hunyadi!
Hiheted-e, hogy mátkád leheték,
A nélkül, hogy forrón szeresselek?
Mehaltam volna inkább.

H. László. *Máriám*!

Mária. Meghallgatod, miként szerettelek?

H. László. Oh mondd: beszéded mint a kikelet
Fuvalma megrepeszi a jeget,
Mely lelkemen feküdt, s vidor patakként
Új érzelem hulláma jár ereimben.

Mária. Oh Istenem! tehát valón szeretsz?

H. László. Mélyen, valón.

Mária. Az Isten áldjon érte.
Szerelmed nélkül én nem élhetek.

H. László. S én nem halok meg, míg nem mondhatom,
Hogy szép leányból boldog nő levél.

Mária. Én szép leány! És mégis, Hunyadi,
Ohajtanék szép lenni kedvedért,
S ha kérdenék, kié a deli nő?
Te büszke lennél, mondván hogy tiéd.
És szólj: valóban tetszem én neked?

H. László. Vesd el magadtól egyik karodat,
És én nem adlak bár mi asszonyért.

Mária. Kegyetlen ember!

H. László. Nem, jó *Máriám*,
Ilyekhez szokni kell, ha nője léssz

A harcok emberének, a ki ép,
Midőn megy, s csonka, sebtől rút, ha jó!
Tudnád-e így szeretni Hunyadit?

Mária. Míg csak belőled annyi fenn marad,
Mit embernek mondhatni. — Ójon Isten!

H. László. S megó bizonynyal. Hidd el, Mária.
Inkább halottan —

Mária. Oh ne mond ki e szót
S mégis nem únsz-e meg, ha csevegek?

H. László. Beszélj, szerelmem.

Mária. Rég nem láttalak,

S mégis sokat beszélgeték veled;
Csak úgy magamban, képzelet szerint.
Te s én valánk, te és én gondolám,
Egyek vagyunk, s képzeltem hallani,
Mint szólsz nekem legédesb szavakat.
S feleltem rá, az Isten tudja mit,
S e kedves órák szívem ünnepe
Levének: tisztán őrizém meg őket
Legszentebb titkaim közt. S mondjam-e?
Gyakorta ültem táborágyadon,
Láttam sebektől sínlő arcodat
S ápoltalak. De hála Istenemnek!
Csak képzelet volt; mert te ép maradtál,
És sérthetetlen, mint a drágakő.
Gyakorta jártam rejted börtönödben,
Nem rettegvén a vad pogány háragját,
S válságúlvittem értéd ékszereim.
De hála Isten! ezt csak képzelém,
Mert oly szabad vagy, mint a bérczi sas.
Sőt — meg ne rémülj — egyszer láttalak
Meghalva is, már megsirattalak,
Míg végre nem volt több könyűm s kiégett
Szememnek üszke nem látott világot,
S oh Istenem! minő boldog levék
Eszmélve s tudva, hogy te élsz s szeretsz;
Mert, megbocsáss, ezt hozzá gondolám,
S ez úgy-e, Lászlóm, nem csak képzelet volt?

H. László. Nem, Istenemre! Bízzál, Mária,
Ha van szeretve hölgy, úgy te vagy az,
Bár nincs szavam, melylyel kimondanám.
Most jőjtek ti házunk gyűlölői,
Vad Giskra, Bánfi, és te Czillei,
Lássátok itt a gyűlölt Hunyadit,
Ki boldogabb mint minden fajotok.
Oh Máriám! mióta megtudám,

Ha úgy szeretsz, bátrabban gyűlölöm
Azt, a mi rossz; s ha rajtam állana,
Nem volna boldog ember e hazában,
Csak a ki arra méltó. Légy velem
Szent gondolatban, édes Máriám,
Ha távozandom. S most Isten veled!

Mária. Oh mily hamar! Nem, nem bocsátalak.

H. László. És ősz apámat hagyjam egyedül

A harez veszével szembe szállani?

Az óra drága, s emberélet a

Vérző homokszem, mellyen lepereg.

Mária. Oh Istenem! s te ily veszélybe mégy.

Mért nem vagyok szent, hogy buzgó imám

Kiesdekelje éltedet nekem?

H. László. Te szent vagy Máriám. Isten veled!

Mária. Oh nem, nem! Búcsút én még nem veszek.

Veled megyek le a végcsarnokig.

H. László. Jer életem, s imádj az éghez értem. (El.)

(Alvidék.)

Iván, Kata, Peti, utóbb 'Madarász és katonák, *Gyuri.*

Iván.

Menjetek, gyermekeim, készítsétek fel a szekereket, tereljétek be a marhát; tartsatok mindent kéznél.

Peti (szaladva jő).

Édes apám, édes apám!

Iván.

No mi baj, kis szolgám?

Peti.

Hát az egyik fületem a földre tettem, aztán a föld csak úgy bömbölt.

Iván.

Hát már ágyúznak. Anyjok! szedj össze a házban mindent, s rakjátok a nagyobbik szekérre.

Kata.

Ej ej! kend nagyon is félenk, hiszen János apánk meg szokta verni a törököt; aztán az a szent ember a Kap István is vele van.

Iván.

Epen attól félek, hogy idő előtt átviszi őket az örök üdvösségre. Tedd, a mit mondok.

Kata.

No no, hiszen még talán jól hozzá sem fogtak a verekedéshez. Aztán hallja kelmed, én úgy megszerettem ezt az új tanyát. (Madarász néhány katonával sebesen föllép.) Jaj irgalom, oda vagyunk!

Madarász.

Mit jajveszékelsz, anyó? hiszen nem vagyunk törökök. Isten jónap, gazda!

Iván.

Hozta Isten kelmeteket, nemes uraim! Mivel szolgálhatunk?

Madarász.

Szép szóért, jó pénzért nem adnátok egy ital bort, vagy akár vizet? nagyon szomjasak vagyunk.

Iván.

Ej ej uram, vizet pénzért! ki hallotta azt?

Madarász.

Vizet pénzért, bort ingyen, csak hogy hamar legyen.

Iván.

Mindent ingyen, uram. Hála Isten, van miből. Anyjok!

Kata.

Megyek, futok. Tüstént szolgállok a vitéz uraknak.

Madarász.

Aztán egy fakó lovat láttam a gyepen, nem alhatnak meg rá?

Iván.

Nem!

Madarász.

Miért? Hiszen elég heverő ló van még mellette. —

Iván.

Hát csak azért, uram, mert nem alkszom. Adj érette a mit akarsz s vidd el. Csak hogy aztán meg kell ám verni a törököt.

Madarász.

Kend derék ember.

Iván.

Gyura te! hozd ide azt a fakót.

Gyura (lőháton).

Itt vagyok, apám.

Madarász.

Ejnye be derék vitéznek termett fia van gazd' uram!

Iván.

Nagyon fiatal még, uram, csak tizenhat esztendő's.

Madarász.

Ej, hát Hunyadi nyolczvan esztendő's, s Isten segítségével még úgy elveri a törököt, hogy szinte porzik bele. Hej öcsém, nem volna kedved földhöz ütni egy szoknyás törököt?

Iván.

Ne bántsd uram, hadd nőjön, hadd erősödjék. Akkor aztán magam is csatába kergetem.

Gyura.

De apám uram, én megyek, aki lelke van.

Madarász.

Adjatok rá mentét, s kezébe kardot.

Iván.

Hallgassunk. Az asszony jön.

Kata.

Itt a bor vitéz urfi!

Iván (elveszi).

Hát Isten áldja meg kegyelmeteket, vitéz uraim! adjon Isten sok szerencsét az ütközethez.

Madarász.

Isten áldjon, jó földieim! — Igyatok barátim, aztán menjünk. Ha szerencse szolgál, én adok áldomást e helyen. Köszönjük a jó italt, anyókám. Itt a ló ára, gazda, — Isten áldja kelmedet.

Kata.

Gyura te! aztán messze ne menj!

Iván.

Isten hírével járjanak vitéz uraimék. — Gyura te! kísérd el a vitéz urakat egy darabon. — Ha kedve van, Isten vezérelje. — Jertek fiaim, menjünk fel a dombra s imádkozzunk. Isten! könyörülj népeden, és verd meg ellenségeit. (El.)

(Buda. — Gara húza.)

Gara. (maga). Hévíz nap van. A hullámtalan Duna
Resten mozog Nándorhoz, mintha félne,

Hogy szőke arczát vér kendőzi be.
 Már eddig forr a harc a végeken,
 Nándor felett jó s bal szerencse függ.
 És mindenikkel megbarátkozom.
 Ha most csatát veszt a nagy vakmerő,
 Úgy más világ jön és új emberek.
 Harcoljon ő, én készen várom itt,
 Harcoljon ő, én készen várom itt,
 Mint a rideg part, mellyel a hajós
 Éhen vesz el, ha szétzúzott hajója;
 De kéjt talál, ha győzött a habon.
 Mindenható sors; tedd azt a mi jobb.
 Kik jönnek itt? a kétes Ujlaky
 És a dühöngő Giskra: jó barátim,
 Kik mint a kánya, martalékra várnak.

(Ujlaky, Giskra jönnek.)

Tisztelt urak, köszöntlek. Hát mi hír van
 Az Aldunánál? mit szól a szerencse?

Giskra. Légy üdvöz, nádor!
Ujlaky. Egy hű emberem jött
 Az alvidékről, s az rossz hírt hozott.

Giskra. Azaz: nekünk jót; a harc veszve van.

Ujlaky. Csaknem: de még a rongyos nép dühöngött,
 Kétségb'esetten vívott a törökkel.
 Azonban ez hiú erőlködés.
 Nándornak el kell esni.

Giskra. Annnyival jobb.

Gara. Végtére majd átlátja Hunyadi,
 Hogy nélkülünk nem képes harcot állni.

Ujlaky. S ha ismét verve jön vissza?

Giskra. Vagy ha meghal?

Gara. Mindegy. Hatalma végkép törve lesz.
 Ki kell ragadnunk a kormányt kezéből.

Ujlaky. Azért jövének, hogy erről értekezzünk.
 De mit teszesz te, a kinek leányát
 László veendő nőül?

Gara. Vőm uram
 Csak azt teendi, a mit akarok,
 S én azt teszem, mit eddig is tevék:
 Nem engedem, hogy hasztalan csatákra
 Elvesztegessék a hon erejét.

Giskra. S így a dicsőség, hogy Nándor bukik,
 Csak téged illet.

Ujlaky (félre). Ez jó torma volt.
 Kétség kívül: de hát ha a török
 Majd vérszemet kap, s országunkra üt?

Giskra. Bizzátok rám, és én lekergetem
A tengerig mint a patkányokat.

Ujlaky. A patkány úszni tud.

Gara. Remélhetem,
Ha mink veendjük a kormányt kezünkbe,
Szabályosabban mennek dolgaink,
Ott hagyjuk a rossz fészket a töröknek,
S békét kötünk. De ez nem fő dolog.
Nekünk az országot kell rendbe hoznunk,
S azért ha Bécsbe mentek, kérjétek
Országgyűlést, s ott majd intézkedünk.

Giskra. Te jó reményben vagy.

Gara. Van rá okom.
Én e esatától várom a haza
Megfordulását.

Giskra. Oh csak egy napig
Török lehetnék!

Gara. Legrosszabb eset,
Ha győz a vakmerő agg s fenn marad:
Akkor halálát kell várnunk, mi már
Nem késhetik soká. Mert életében,
Kivált ha győzött, meg nem döntjük őt.

Ujlaky. Ő veszni fog; de pártja megmarad,
Azért nekünk szoros szövetekezést
Kell szereznünk. Mi ketten felmegyünk
S lehozzuk a királyt és Czilleit.
Országgyűlést tartunk minél előbb,
És ott felosztjuk köztünk a hatalmat.
Te, nádor, itt az ország szíve vagy,
Én karja vágyok lenni, a hadak
S várak felett, mint ország kapitánya
Rendelkezendő.

Giskra. Én csak azt kívánom,
Hogy rólam is jól gondoskodjatok,
Különben majd magam gondoskodom.

Ujlaky. De ez maradjon köztünk.

Gara (félre). Mily szerények! —
Gondom lesz rá, hogy pártunk nagy legyen.
Ha hírem jó, majd értesítelek.
Vigyétek a királynak hódoló
Üdvözetem, s bátyámat Czilleit
Siessetek megnyerni. A király
A fő, de benne ő az akarat.

Ujlaky. Ezt megjegyezzük. Most Isten veled.
(*Ujlaky, Giskra el.*)

Gara. Terhes barátság! Ezt vigyázva kell

Használni, mint a sáfrányt. Szentelen nép!
 Ily hangon nem beszélne Hunyadi.
 De jó urak, ti rosszúl számolátok,
 Lépcsőnek én igen magas vagyok.
 Átlépni nem fog senki, esküszöm!
 De túrni kell: időm még messze van,
 Ha eljövend, kihágok e viszonyból,
 Lerázom őket mint az út porát,
 S magasbra hívó sorsomat köszöntöm.
 Egy párt nekem csekély. Vöm Hunyadi
 S ezek barátim. Összefoglalom
 E két erőt, s midőn legjobbjaik
 Kidőltenek, vagy meghódoltanak,
 Bezárom a barátság ajtaját.
 Gyermek király, gyűlölködő nagyok:
 Ezek között családom nagyra nőhet.
 De túrni kell, időm még messze van. (Mária jö.)

Mária. Ah jó atyám, nyugtasd meg lelkemet:
 A harezvidékről még nincs semmi hír.

Gara. Jer kis királyném!

Mária. Oh atyám, ne gúnyolj!

Ha tudnád lányod szenvedéseit!
 Kietlen álmok tépik lelkemet,
 Melyek vad képe ébren is gyötör,
 Ha az valósul, a mit rettegek,
 Szent Istenem! ha László vissza nem tér —

Gara. Templomba gyermek! jer, mondjunk imát,
 Hogy Isten országunkat tartsa meg.

Mária. Igen, csak Isten, a ki megvigasztal:
 Az emberektől nem várhatni jót.
 Jerünk atyám! Oh Lászlóm! földjenek be
 Az élet angyalának szárnyai. (El.)

(Alvidék.)

Iván, Kata, Peti, Pista; utóbb Gyuri.

Iván.

Mondom, anyjuk, ne sírj! Isten adta, Isten vette el. Aztán még nem is bizonyos, hogy oda veszett. Ne sírj, ha gyermekeidet szereted; hanem szedd össze minden erődöt, s kezdjük meg az útat, míg a török nyakon nem ragad.

Kata.

Oh Istenem! az én szép fiam, az én kedves fiam.

Peti.

Apám, apám, megint letettem a földre fülemet; a föld már nem bömböl.

Iván.

A harcznak vége van. Jertek, fiaim, kérjétek anyátokat, hogy szerszen benneteket.

Pista.

Anyám! én majd elmegyek Gyuri bácsiért, s aztán elhozom magammal.

Peti.

Én is, én is!

Kata.

Az Isten őrizzen! hogy ti is oda veszzetek? Jerünk szegény kis fiaim, már nem sírok többet.

Iván.

Így ni! ez már okos gondolat volt.

Peti.

Apám! hát megint a Tiszához megyünk?

Iván.

Ne beszélj, kis fiam. Inkább vigyázz a szekérre, hogy le ne potyogjon valami. (El.)

Gyuri (jő).

Apám uram, apám uram! — Ezek bizony felszedték a sátorfát, s szépen itt hagytak volna.

Kata (a szin megett).

Maradjon kend, apjuk.

Iván.

De bizony visszamegyek, mert kiáltást hallottam.

Gyuri.

Apám uram!

Iván (előjő).

Ni ni! ez biz az én Gyuri fiam! Ej ej! ez biz ő testestül, lelkestül. Hát nem hagytad oda a fogadat?

Gyuri.

Meghiszem azt. Úgy elvertük a törököt, apám, hogy Isten a megmondhatója.

Kata.

Hát így kell ide hagyni édes szülőidet? Édes rossz fiam te!

Gyuri.

Ne nyúljon kend hozzám, édes anyám, véres lesz a keze.

Kata.

Jaj Istenem! talán sebet kaptál?

Iván.

Hát ssakugyan megvertétek a törököt?

Gyuri.

No de hogy!

Kata.

Fiam, fiam, te nagyon véres vagy!

Gyuri.

Ej! hagyja kend anyám, katona dolog. Aztán fele török vér, még pedig a java.

Pista, Peti.

Ni ni Gyuri bácsi!

Iván.

Menj Pista, fordítsd vissza a szekeret, itt maradunk.

Gyuri.

Itt bizony, mert hiszen most már én is tudom, hogy verik a törököt.

Kata.

Hát csakugyan nincs semmi bajod, fiam?

Gyuri.

Annyi sincs nekem, anyám, mint a mákszem, kivéven, hogy az oldalamat egy kissé felhasították s a fejemen vagy két lyukat ütöttek. Hanem éhes vagyok, anyám, éhes mint a farkas.

Kata.

Jaj istenem! hát betörték a fejedet?

Iván.

No anyjuk, hát nem hallod, hogy éhes? Menj, hozd egy kicsit tűzbe azt a hideg konyhát. Pista meg vágjon le egy birkát! Ma nagy lakomát csapunk.

Gyuri.

No már annak magam is szeretnék szemébe nézni.

Kata.

Megyek már fiam, megyek. Addig is neh! egy darab rétes. Most már megyek. Peti te! hozz fát a konyhára.

Iván.

Így ni! most már békével beszélhetünk. Hát hogy is volt csak fiam? Erősen viaskodtatok? — Hát láttad-e Kap Istvánt?

Gyuri.

Nem Kap István az, apám, hanem Kapistráng. Hó! láttam bizony! Egy magas keresztet hordozott, aztán mindig imádkozott, mi meg csak úgy aprítottuk a törököt.

Iván, (örömmel).

Csak úgy aprították fiam! No azt már szeretem! De hát Hunyadi apánkat láttad-e? Tudom, az aprított ám még!

Gyuri.

De hogy aprított apám! hiszen a merre ment csak úgy oszlott előle a török; aztán a mi nem akart oszlani, azt László úrfi, meg tudja kend apám, az a mi ifjú urunk, a Madarász, meg más tizenkét fiatal levante tisztogatták el. Hejh apám, azok voltak ám még a karvaly fiak. Én egy darabig László úrfi mellett viaskodtam, hanem alig jutottam valamihez: mindent levágott. Aztán, apám, egyszer csak azt vettem észre, hogy az öreg Hunyadi mellett állok.

Iván.

Ne beszélj!

Gyuri.

Úgy bizony! megijedtem tőle: azt gondoltam a haragos Isten clótt állok. Aztán az öreg úr egyszer csak azt mondta: eredj ficzkó! üsd agyon azt az egyik törököt, a ki fiam felé nyargal.

Iván.

Hát te aztán mit csináltál?

Gyuri.

Mit csináltam volna? olyan úrnak csak szavát kell fogadni. Hát agyonütöttem.

Iván.

Derék gyerek vagy, Gyuri fiam! — De hát mit hurezolsz itt ebben a véres zsákban?

Gyuri.

Oh apám, törököt; de nem egészen. Hallja kend csak apám! Egyszer fejbe ütöttek, aztán csak elszédültem — de Madarász úrfi egyszerre ott termett. —

Iván.

Meghiszem azt, a fakó maga is oda vitte volna.

Gyuri.

A fakó, apám? Az biz a gyepen felejtette magát; oldalába egy nagy hegyes nyársot szúrtak.

Iván.

Szegény fakó! Pedig milyen jól neveltem s milyen szépen megadták az árát.

Gyuri.

Már az úgy van, apám, a fakó már meg nem szakad a futásban. De elég az hozzá, Madarász úrfi hozzám jött és hátra vezetett, hol nem igen ért a szél. Ott aztán egy kicsit kipihentem magamat.

Iván.

Lám, hát csak gondodat viselte. Derék egy úri ember lehet. — Hanem a török, fiam, a török?

Gyuri.

Igen apám! hát képzelje kend, messze a tábornoknál egy vén törököt láttam bukácsolni. Ha más helyen látja az ember, azt hitte volna, hogy gombát szed. S képzelje kend, mit csinált?

Iván.

Ugyan mit?

Gyuri.

Hát fejeket szedett zsákra, keresztény fejeket.

Iván.

Hogy az Isten fojtsa meg!

Gyuri.

Dejszen apám, nem eszik az több mákot. Itt a zsákban a feje.

Iván.

Ne beszélj!

Gyuri.

Utána sompolyogtam, mikor épen egy keresztiesnek fejét akarta venni, fejbe ütöttem egy nagy buzogánnyal, azután saját késével levágtam a fejét, és a többi helyett ide a zsákba dugtam.

Iván.

Ember vagy, fiam! Lássá meg az ember, még zsákra szedte a fejeket. — Hát ez mi az egyik kezében?

Gyuri.

E volt a fejkötője. Aztán, apám, mikor én a vén török fejét levágtam, egyszerre csak vége lett az ütközetnek.

Iván.

Soha bizony! No ez már nagy háborúság lehetett. Hanem nézd csak fiam. Huh, milliom a lelke! hiszen ez a konty tele van arannyal.

Gyuri.

Szedje kend fel apám, — én rosszul vagyok!

Iván.

Az Istenért, fiam!

Gyuri.

Sebeim égnek, apám!

Iván.

Keményen tartsd magad, fiam; hiszen te végezted el az ütközetet. Jer a kúthoz, majd meglocsollak, aztán bekötözzük sebeidet. (El.)

(Bécs. — Czillei laka.)

Czillei, Ágnes.

Czillei.

Ne feledd el szép hölgy, hogy e magas szerencséd Czillei munkája.

Ágnes (fölre).

Foganatos legyen átkom ég és pokol előtt, ha valaha meg kell emlékeznem rólad.

Czillei.

Ne feledd azt is, hogy Czillei hatalmas ugyan, de még sem olyan, mint a halál, mely ingyen szokott jőni: és annak idejében jutalmamért jövök.

Ágnes.

Minő jutalomért?

Czillei.

Szerelmedért.

Ágnes.

Melyet már eladtál.

Czillei.

Zálogba csak, a tulajdonos én vagyok.

Ágnes.

És én?

Czillei.

Te a természet remeke vagy, kinek lélekzete tavasz, csókja paradicsom, ölelése menny.

Ágnes.

Mit mondasz!

Czillei.

Imádlak.

Ágnes.

Ez ősz fürtökkel?

Czillei.

A legerősebb tűznek lángjai.

Ágnes.

Hatvan éveiddel!

Czillei.

Bizonyosságok, hogy ki nem fáradok szeretni a fajt, melyért egyedül volt méltó világot teremteni.

Ágnes.

S azt mondd, hogy a királynak barátja vagy.

Czillei.

Szeretem őt, ha téged nem látlak. De mondj, mutass nekem királyt szemekkel, milyek a tiéd, ily ajakkal s kebellemel, melynek minden pihegése felér egy királyi székkal. Van-e király, kinek kézszorítása (*Ágnes* kezét megfogja.) Ah! kezemet szorítja! (*Ágnes* visszahúzza kezét.) Isteni hölgy! én neked adom a világot — nem, ez kevés: én szeretni fogom a Hunyadiakat.

Ágnes.

Kezet rá *Czillei*!

Czillei (döbbenve.)

Meggondolom!

Ágnes (kitörve).

Mért nem hazudtál? tán elhittem volna! — Gyalázatos! ha nem remélném, hogy a halál nem sokára elégtételt vesz minden gázságidért, az volna első kérésem király szeretőmhöz: varrassa be szádat, köttesse meg kezeidet, s állítson a magyar nép közé, midőn a Hunyadiak diadalán ujong.

Czillei.

Iszonyatos leány. (A király jö.)

Czillei. Király öcsém! e hölgyben bízhatol.

Elmondtam a mi kísértő lehet,

De semmikép meg nem rendíthető.

Hűségesebbet nem szült még anya,
Dicsőbbet férfi karja nem ölelt:
Üdv és gyönyör, mit én most átadok.

Király (karon fogja Ágnest).

Köszönjük, bátya, gondoskodásodat. (A király és Ágnes el.)

Czillei.

Tehát megnyerhetem szerelmét, ha megigérem, hogy szeretni fogom a Hunyadiakat: feláldozni gyűlölségemet, azon tápot, melyből lelkem él, hogy szerelmet nyerjek. Csodálatos, ha igaz, s feljegyzésre méltó, ha fiatalabb volnék. De most nagyszerűbb dolgom van. (Csenget.)

(Szolga jö.)

Czillei. Rendben van minden, kész a lakoma?

Szolga. Igen, kegyelmes ur, készen vagyunk:
Hazádnak kincse mind az asztalon van.

Czillei. Elég! (Szolga el.) Ezt a ficzkót elkergetem,

Többet beszél, mint kérdezek. — Tehát

A kéj az, a mi táplál véneket

S az ifjat elpuhítja. Így nyerem meg

Szelíden, a mit meg nem ád erőszak.

Gyönyörbe, kéjbe fojtom e fiút,

Kezére játszom a szerelmi üdvöt

És a világnak minden édeit,

S helyette én leszek király, én Czillei.

Le a süveggel, büszke magyarok,

Ha nem tetszik, le a fejetekkel is;

Ki szót fogad, királyi dolga lesz,

És meghal, a ki ellenkezni mer.

S azt kérditek, miért e lakoma?

Azért talán, mert a vén Hunyadi

Győzött? hisz ő azt többször is tevé.

De most beteg, s az még nem volt soha.

S miért ne mondjam a mit szeretek?

Hogy meghalt, és ez a halotti tor?

Ez a mi ízt ád étel és itálnak.

A vén oroszán haldokol Zimonyban,

S a tigris lesz az úr, ki éhezi

És szomjuhozza még az életet.

S ez éhes, szomjas tigris én vagyok,

Körmeimben tartok népet és királyt,

S kizsarlom a mi bennök élhető van,

Gyönyör s uralkodás. De e leányt,

E kényes Ágnest meg kell hajtanom,

Vagy másnak, vagy magamnak. Egy veszélyes

Titkot kell birnom éltéből, minél

Lekötve tartom, lekötve úgy,
 Hogy meg ne mozdúlhasson, eszközül
 Álljon közöttem s a király között.
 Királyi álmok, tünedeztetek ;
 A sors-kegyelte Czillei lakozni megy. (El.)

Zierer és Henrik (jönnek).

Zierer.

Őn be van jelentve a herczegnél. Verselni fog a lakoma felett, hol a király is jelen lesz. Gondolja meg ön, hogy ez igen nagy megtiszteltetés önnek, azaz nekünk is: mert ön igen jeles költőnek mondatik; s a szellem fölötte áll a világnak, mely mi vagyunk. Ön ért engem. Részemről bátor vagyok nagy tisztelője lenni a művészetnek, s örömetst lennék pártfogója, ha nem tudnám, hogy inkább mi szorulunk a művészet pártfogására; mert ah — de elég. Ön verselni fog. Mondjon valami dicsőítőt a királyra, szép kedvesére, kegyelmes urunkra! azaz, a dicsőítés igen finoman, alig sejtetőleg legyen kimondva, mert szemben, ha jól esik is a dicséret, még is rosszul esik. Mondjon valami olyast, ami önhöz, s egyszersmind a körhöz, melybe lépni fog méltólag hangzik. Ön ért engem. Én bátorodom önben teljesen bizni. Nem sokára hivatni — azaz kérni fogjuk önt. (El.)

Henrik. Bátorkodó gazember! mintha lopná
 Minden szavát, oly félve mondja ki,
 Gazdája hölgyet orz és kincseket,
 S e mézes száju tolvaj szavakat.
 S ő bennem bizni még bátorodik.
 Oh semmirekellő! majd bátorodom
 Én olyvakat, hogy nem lopsz rá szavat,
 Hanem nyöszörgesz mint a vert kuvasz.
 De hallga! jönnek. Most én is megyek
 Volt kedvesemnek verset mondani:
 Csordultig töltöm kéje poharát
 Keservimmel, hogy ha van szive,
 Szakadjon szét; ha nincs, úgy verje meg
 Az Isten, a mint csak megverheti.
 Cseng a pohár, víg élet! semmi baj!
 Csak üdvösségem, a mi köztetek sir.
 Erőt, erőt! jöhet még alkalom,
 Hogy én is vígadok. Most verselek csak,
 És e mit mondok, mind csak költemény lesz. (El.)

(Nagy terem.)

(Gazdagon terített asztal mintegy tizenkét vendégtől körülvéve. Föhelyen a király. Jobbjára Ágnes, Ujlaky, Giskra, ballja felől Czillei, Eyzinger, Lamberger. Zierer, s egyebek. Fényesen öltözött szolgák számosan.)

Ágnes (a királyhoz).

Boldog vagy-e királyom?

Király.

Mi boldog általad! Mióta szíved átalkodottságából kivetkezett, mióta az enyémnek mondhatom, még a szerencse is kedvezőbb. Az ősz Hunyadi épen e napokban vítta ki Nándor falai alatt legszebb diadalát: Konstantinápoly büszke hódítója százezreinek közepette meg nem állhatt az ősz bajnok előtt.

Ágnes.

Dicső Hunyadi! Vajha csak egyszer láthatnám életemben!

Király.

Meglátod őt; de halkabban beszélj. Czillei bátya nem szereti, ha Hunyadit dicsérik.

Czillei (főltre).

Izetlen nyájaskodás. (A királyhoz.) Engedelmeddel felséges úr! (Egy szolgálóhoz.) Hadd jöjön lantos, s mondjon nekünk dalt a lakoma fáradságainak enyhítésére, dicsőítésére királyi vendégemnek.

Henrik.

(Áöltözetben, ki ekkor jelen van. most előbbre jö, s énekel.)

Ha férfi lelkedet
Egy hölgyre feltevéd,
S az üdvösségedet
Könnyelműn tépi szét,
Hazug szemében hord mosolyt
És átkozott könnyűt,
S míg az szívedbe vágyat olt,
Ez égő sebet üt,
Gondold meg és igyál:
Örökre a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt, a pusztá lég.

Ha, mint tenlelkeden,
Függél barátodon.
És nála titkaid:
Becsület és a hon,
S ő sima orgyilkos kezét
Befúrja szívedig,
Míg végre sorsod árulás
Által megdöntetik,
Gondold stb.

Ha szent gondok között
Fáradtál honodért,
Vagy vészterhes csatán
Ontottál érte vért,

S az elcsábúltan megveti
 Híu buzgóságodat,
 S lesz aljas-, gyáva- és buták
 Kezében áldozat,
 Gondold stb.

Ha fájó kebleden
 A gondok férge rág,
 S elhagytak hitlenül
 Szerencse és világ,
 S az esdett hír, kéj s örömed
 Mind mérgezve van,
 S remélni biztosabbakat
 Késő vagy hasztalan;
 Gondolt stb.

S ha bánat és ha bor
 Agyadban frígyre lép,
 S lassanként földerül
 Az életpuszta kép,
 Gondolj merészlet és nagyot,
 És tedd rá éltedet:
 Nincs veszve bármi sors alatt
 Ki el nem csüggedett:
 Gondold meg és igyál:
 Örökké a világ sem áll;
 De a mig áll és a mig él,
 Ront vagy javít, de nem henyél. (Ágnes elájul.)

Király. Mi lett szerelmem! Istenért! elájult.
 Talán ez undok dal zavarta meg. (A lantoshoz.)
 Hordd el magadat, izetlen verselő.

Czillei.

Lódulj (Titkon.) Maradj künn, még szóm van veled —
 Ily körmös ficzkók tetszenek nekem,
 Kik a világról rosszat mondanak.
 Higyjék az emberek s búsúljanak:
 Én nem hiszem; de hasznát én veszem.

Király. (A föleszmélt Ágnessel távozván.)
 Urak, maradjatok, parancsolom.
 Költsétek el vigan a lakomát. (E1).

Czillei.

Királyi öcs, ki ily parancsot ad.

Eyzinger (titkon Czilleihez).

Nem oktatád hiába: jó tanítvány.

Czillei (súgva).

Hallgass, barát! Uraim vígan! A mi felséges urunkat számos évig tartsa meg az Isten; adjon neki bölcs tanácsadókat és kevés galibát, hogy uralkodása hasonló legyen a patakhoz, mely virágos partok között foly le!

Éljen

Vendégek.

Eyzinger.

S adja Isen, hogy a kigyók, melyek a virágok közé fészkeltek magokat, kipusztuljanak a legutósó fajig.

Többen.

Helyes! derék!

Czillei (félre).

Pusztuljatok el ti.

Lamberger.

A mi nemes házi urunkat, kinek mind háza, mind konyhája, mind pinczéje a legműveltebb izlést tanúsítja —

Vendégek.

Éljen!

Czillei.

Kérem, kérem! én csak kezdő vagyok a nemes művészetben, mi lakmározásnak neveztetik. S általában ki mérheti magát a régiekhez? De szinte bűnös vagyok, csevegni, midőn innom kellene. (Poharat emel.) A mi derék magyar vendégeink —

Többen.

Éljenek!

Ujlaky (félre.)

Billentsd meg nehéz cseh fejedet, győzhetetlen Giskra ez téged is illet.

Giskra (mogorván).

Köszönöm!

Ujlaky (titkon).

No ez ugyan szépen volt köszönve! mintha csak buzogánnyal cimbalmoztad volna ki valamelyik atyádfia hátán.

Giskra.

Vagy a tiédén.

Ujlaky.

Medve! hisz én nem vagyok atyádfia!

Giskra.

Hagyj békét, Ujlaky, mert megfojtlak, mikor haza megyünk

Ujlaky.

S én megcsiklandozom medvebőrrel foltozott pánczéodat.

Giskra.

Hazudsz!

Ujlaky.

Fogadjunk, hogy töröm markolatig bemegy! (Tört von elő.)

Giskra (elvonúl Ujlakytól).

Bolond vagy!

Czillei.

Nos uraim! poharam töltve van, kinek maradt még kívánsága, melyért kiürítsem?

Lamberger.

Nevezz meg akárkit, nemes gazdánk, mi azért iszunk, kit a te böl-
ességed méltónak ítél.

Eyzinger.

És a kit én sügni fogok neki. (Súgva.) Éljen Hunyadi János! Mondj
beszédet Hunyadi Jánosra.

Czillei.

(Ki e közben levelet kapott, s azt elolvasta, Eyzingerhez.)

Akartad. — Uraim! ha valamely embert a szerenese különösen
kiválasztott, hogy áldásaival elborítson, s ha ezen ember boldogan élt
mint férj és atya, tisztelten és szeretve mint ember és barát, diadalmasan
és dicsőn mind harcban mind békében, s ha ezen ember mind e világi
szerenese felett még elérte azt is, mire mindnyájan törekszünk, de mit
fájdalom oly kevesen érhetünk el, a mennyei üdvösséget, nem méltó-e,
hogy Istennek egy ily választott embereért poharat emeljünk? Hunyadi
János az egekben! éljen! (Iszik.)

(Zavar és zsi bongás.)

Többen.

Mi ez? Hunyadi!

Czillei.

Hunyadi János meghalt!

Többen.

Meghalt?

Lamberger (leteszi poharát).

Ezután nem ihatunk békével a török miatt.

Giskra.

Ezt az embert én kétszer megvertem.

Ujlaky.

S ő kétszer fejedre tette lábát, de azt gondolta, hogy tök, és ott
hagyott.

Czillei.

Nos uraim! hát senki sem iszik velem Hunyadiért a más világon?

Giskra (mohón).

Én! én! én azt az embert kétszer megvertem.

Czillei.

(Poharat üt Giskrával, azután bemegy a királyhoz.)

Ujlaky.

Hallgass medve! Ha sokat beszélsz, észreveszik, hogy ostoba vagy.

Eyzinger (felkel). Ez gúny, gyalázat! Nincs itt egy magyar,
Ki a magyar hon, sőt egész keresztény
Világnak hőseért boszút kiáltson?
Ha nincs, im én, a német, idegen,
A legnagyobb magyarnak hős nevére,
Kit mint jeles nagy férfit tisztelék,
Szerettem mint nemes barátomat,
Gyászszal, könnyűvel terhes poharat
Nyújtok fel a nagy égnek Istenéhez,
S boszúját kérem mind azok fejére,
Kik a nagy férfiút, szent hazafit,
Nevezni merték tiszteletlenül.
Igyunk nrak, Hunyadnak lelke él,
Hunyad' lelkét üdvözlöm e pohárral.

(Többen némán poharat emelnek és isznak.)

Czillei.

A király mély bánatát jelenti általam Hunyadi János kormányzó halála felett. A jövő hó elején országgyűlést tartand Futakon. Ott ismét látjuk egymást. Köszönöm szívességeteket, uraim. Isten velünk! (El.)

(A vendégek távoznak Eyzinger, Ujlaky és Giskrán kívül.)

Eyzinger. Ez undok élet itt. Sokféle bűn
Ütött tanyát a jó király körül.
Én távozom, mert meg nem menthetem.
Ki pártomon lett volna, Hunyadi,
Sírjába szállt, és most határtalan
Ur Czillei. Isten veled királyom:
Csak Isten az, ki megmenthet kezéből. (El.)

Giskra.

No Ujlaky, gyerünk.

Ujlaky.

Dugj egy arany poharat a zsebedbe, aztán jer utánam.

Giskra (eldug egy poharat).

Ez nem rossz gondolat! (Menni akar).

Ujlaky (visszafordúl.)

S te verted meg kétszer Hunyadit? zsvány, tedd vissza a poharat, vagy az egész udvart felzenditem.

Giskra.

Elment az eszed?

Ujlaky.

Azt akarod, hogy tolvaj társaságában menjek szállásomra? Tedd vissza tüstént.

Giskra.

Mikor hallottad, hogy Giskra valaha visszaadá, a mit egyszer elvett? Megölöm, a ki e poharat el akarja venni.

Ujlaky (félre).

Ördög mennyköt! ez bizony nem tréfál. (Giskrához.) Most ismerék az én győzhetetlen barátomra. De várj egy kissé: a pohár egészen kicsillog zsebedből. (Oda megy, mintha igazítani akarná, s kivevén az asztalra teszi.) Hejh szolgál! valaki! ki van itt?

(Szolga jö.)

Giskra.

Haj a gazember ellopta poharamat. Várj, ezért kettőt viszek el asztalodról.

Ujlaky (a szolgálhoz).

Vigyázz, hogy a poharak száma épségben maradjon! (Giskrához halkán.) Előre, győzhetetlen Giskra, előre. Hunyadi megverője, rettegj a szolgál tenyerétől. — Szolga! nyiss ajtót a győzhetetlen Giskra előtt! (Szolga ajtót nyit.) Győzhetetlen barátom, jerünk nyugodni.

Giskra.

Milyen becsületdó ez az Ujlaky. Nem haragudhatik rá az ember. Sohasem nevez másképp, mint győzhetetlennek. Igaz, én győzhetetlen is vagyok, csak a bor erősebb néha: de az se baj. Nyujtsd karodat, vitéz Ujlaky.

Ujlaky.

Győzhetetlen Giskra! itt vagyok! (El.)

Czillei és Zierer.

Czillei. Szerencsés ember volt e Hunyadi:
Leánya nincs.

Titoknok.

Hogy' érted azt uram ?

Czillei.

Felrántanám apjának sírja mellől

És meggyalázva adnám vissza őt.

De fiai vannak, kettő és nem egy,

Fejökkel játszhatom csak, nem szívökkel.

Oláh fejekkel! És az mit sem ér.

Gördüljön bár e két fej lábaimhoz,

Hideg boszú lesz csak, de nem gyönyör:

Nekem gyönyör kell a boszúban is.

Titoknok.

És mégis — megbocsáss nagyságos úr,

Ez a játék veszélyt hozhatna rád.

A gyermek, így foganva, így születve

Hős lenne, bátor, s egyszersmind ravasz,

S felnőve egykor vad családja közt

Csak a magyarnak bővítné hatalmát.

Czillei.

Vigasztaló szót mondál, és ezért

Egy bécsi házam a tiéd.

Titoknok.

Uram!

Czillei.

S a két poronty, hadd éljen, míg lehet;

Gondom lesz rá, hogy elfajuljanak.

Küldd hozzám Henriket. Nem így nevezted

A dalnokot, ki tegnap érkezett?

Titoknok.

Igen, kegyelmes úr. Beküldöm őt! (EL.)

Czillei.

Ez a titoknok, a ki semmi titkot

Nem árul el, mert nem tud egyet is.

Gyaníthat mindent! tudnia nem szabad.

Nem bízom senkiben, magamban is

Csak ott, hol érdek vonz, vagy kötelez. (Henrik jö.)

Czillei.

„Gondolj merészet és nagyot

És tedd rá éltedet“

Nem így daloltál tegnap?

Henrik.

Így uram!

Czillei.

Te jól verselsz. Még tudsz-e valamit?

Henrik.

Levágni a más lúdjának nyakát,

Es csapra verni másnak hordeját,

Ha nincs mit enni inni.

Czillei.

És szeretni?

Henrik.

Az mindenütt van: a nő könnyű szer.

Czillei.

Úgy látszik. Hát ha ember volna a lúd?

Henrik.

Lúdnak tekinteném.

Czillei.

Bátor fiú!

Add jobbodat. Jó izmos férfikéz,

Becsülöm az ilyen durva kezeket.

Fogadni mernék, nem csak lantot ismer.

Henrik.

Főzőkanál, vagy kard, mind egy nekem.

Czillei.

Te főzni is tudsz?

- Henrik.* Mindent én, uram,
Kotyvasztok ételt élet és halálra.
- Czillei.* Elég, elég! De tudsz-e kóborolni,
Hogy meg ne lásson ellenség, barát.
És a ki lát, ne ismerjen reád?
Hogy a nap is, mely homlokodra süt,
Kigyónak nézzen, és árnyékokat
Ne úgy mutassa mint más emberét?
- Henrik.* Mindent uram!
- Czillei.* Vedd át e levelet.
Ipamnak szól, hatalmas Brankoviesnak.
Titkos levél, országos érdekű.
- Henrik.* Add át s én tüstént útnak indulok.
- Czillei.* S ha út közt rajta kapnak —
- Henrik.* Megeszem
Mint a lepényt.
- Czillei.* Lovad nyergelve van.
Mehetsz. Megállj! Szülőid élnek-e?
Testvéreid vagy kedves rokonod?
Ha vannak, én rólok gondoskodom,
Mig távol léssz.
- Henrik* (félre). Oh vén kigyó! Őket te nem fogod
Ismerni. — Vedd hálámat e nemes
Szándékodért. Majd értesítem őket,
Hogy fölkeressenek — ha halva fekszel.
- Czillei.* Itt úti pénzed.
- Henrik.* Jó súlyos biz ez!
Uram, ha hálámat nem mondom el,
Azért van, mert mód nélkül sietek.
- Czillei.* Járj gyorsan, mint a legjobb gondolat. (El.)
- Henrik* A legjobb gondolat, hogy megszakadj,
Te bűnbe mártott istenpénze te!
Kiról az égi kép már lekopott,
S helyette az ördögök kezének szennye van.
Mi volt nekem Ágnes! éltem melege,
Lelkemnek szárnya, tagjaim idege:
Vágyam, reményem, üdvöm, mindenem.
Mind ezt e Czillei lopta tőlem el,
S a bűnnek adta áldozat fejében,
Hogy úr lehessen, míg én s a király
Gyönyörben s kínban elveszünk miatta.
Oh ég! hogy élhet ember ily gonosz?
Hogy meg nem fúl minden lélekzetén,
Ki embertársai elrabolt egéből
Csinál magának üdvöt a világon.

De hallga, csitt! mi nesz hallatszík itt?

(Egy ajtónál hallgatódzik.)

„Alszol szerelmem, ébredj és ölelj meg.“

Oh Isten, Isten, vedd el eszemet!

Nem ölhetném-e most meg mind a kettőt? —

Ha a zsvány, ki egy lovat köt el,

Fán szárad, mért ne fojthassam meg őket?

Az ajtó zárva. Oh kín, oh pokol:

Betörhetem; de akkor Czillei

Még élni fog, még törvényt tart fölöttem!

El el! mert itt megölne még a kín.

Boszúnak sólyomszárnya! menj elő,

Hasítsd ketté a csendes levegőt,

Hogy észrevétlen szegjem át a tért,

S elérjem ádáz martalékomat.

De lássuk, mit beszél? (Olvas.) Dicső merény

Hát nem csalódtam! gyilkos terveket főz,

Eget zendítő ármányt s árulást.

Most már enyém. Ki mondja, hogy nem az?

Kezemben tartom, mint az üveget,

S eltörhetem, mihelyt csak akarom.

(A levelet fölemelve.)

Ez a levél lesz most az én vitorlám,

S halál a rév, a melyben kikötök

(A zárt ajtó felé fordúlva.)

És itt ezek. Hah! undok, undok élet!

De mit tünődöm e bolond regén

Két összeférezelt szív, hol belzebub

Volt a szabó; egy eltépett darab test,

Nem lány, nem asszony, melynek neve nincs.

Utáljátok meg egymást, s füljátok meg.

MÁSODIK FELVONÁS.

(Fehérvár. — Szabad tér.)

Nép. Egyházi hírnök.

Hírnök.

Üdv mindnyájatokkal! Ó szentsége III. Calixt, római pápa, a dicső Hunyadi János nándori diadalmát az egész keresztény világon mai napon megünnepelni rendelte. — Adjátok hálát az égnek e diadalért, melylyel nem csak Magyarország, hanem az egész kereszténység mentetett meg. Imádkozzatok a dicső Hunyadiért, hogy Isten hosszú életet engedjen neki boldogságtokra s az egész keresztény világ örömére. Üdv mindnyájatokkal!

Első pór.

Amen! Az inádság meglesz; abban nem lesz hiba. Templomba viszem egész hadamat, még a szopós gyermekemet is.

Második pór.

Bölcsen! én elviszem leendő gyermekem anyját, hogy oly fiat szüljön, milyen Hunyadi János maga.

Harmadik pór.

Hohó! barátom, az egy kicsit sok lesz. S aztán nem is kéne ily kajla bajszodnak lenni.

Első pór.

Ne dévajkodjatok! de nini! ki az a fürge legény, ki az egyik szemével sír, a másikat behunyja?

Harmadik pór.

Be biz az, mert nem lát vele.

Első pór.

Mit beszélsz?

Harmadik pór.

Csak a mi igaz. S tudja-e kigyelmed, ki ez a legény?

Első pór.

Ha megmondod barátom.

Harmadik pór.

Hát ez biz az, a ki annak a sok feleségü török császárnak kilőtte az egyik szemét.

Első pór.

Ez ám csak a derék legény.

Harmadik pór.

Meghiszem azt. S miért hogy épen csak szemének czélozott, azt három különös okból cselekedte.

Második pór.

Hadd halljuk!

Harmadik pór.

Hát először azért, mert felséges lábait nem láthatta azon sok állatnak és embernek miatta, melyek körülvették.

Második pór.

Bölcsen!

Harmadik pór.

Másodszor azért, mert azon sok feleségü császár, mind a mellett, hogy oly mód nélkül sok felesége van, nem akart önként megvakulni.

Második pór.

Bölcsen!

Harmadik pór.

Harmadszor azért, mert nem akarta — tudniillik ezen félszemű barátunk nem akarta, hogy a császárnak, kinek különben is oly iszonyatos sok felesége van, még szeme is több legyen, mint neki van, ki szegény jámbor egyik szemét himlőben vesztette el.

Második pór.

Bölcsen! Ha félszemű fiam lesz, én is azt tanácsolom neki, mikor hadba megy, hogy csak szemét verje ki az ellenségnek.

Harmadik pór.

Mondtam már ecsém, hogy, kajláu áll a bajszod.

Első pór.

Fiúk, fiúk! ne dévajkodjatok, bizony megver az Isten. Nem mondom-e? Itt egy tetőtől talpig fekete hírnök jön, utána gyászkiiséret. Jó Isten! Őrizz meg bennünket.

Hírnök.

Imádkozzatok a megdicsőült Hunyadi János lelkeért.

A nép.

Hunyadi János meghalt?

Hírnök.

A nép atyja meghalt. Imádkozzatok, hogy a haza ellenségei kibéküljenek sírja fölött. Az ország megrendült e nagy csapás alatt, mint az erdő, melyben a királyi tölgy levágatott. Imádkozzatok az országért, hogy a megholtak szelleme szálljon le őrangyalúl reá.

(A nép letérdel és csendesen imádkozik. Hunyadi tetemét hozzák. Hunyadiné a koporsó után, két fia mellette, utánok a Hunyadi-ház barátai.)

Hunyadiné PihenjeteK meg gyászom hordozói;

Nagy a teher, mi vállatokra szállt:

Egy meghalt ország fekszik rajtatok. (Fiaihoz fordul.)

Oh gyermekim, szerettem gyermekim!

Árvák vagyunk.

H. László. Ki nem árva most anyám? Egész Magyarhon árva lón ezen halállal.

H. Mátyás.

Menjünk anyám! én itt nem állhatok.

Hunyadiné.

Miért fiam, s ily könnytelen szemekkel?

H. *Mátyás*. Épen azért, mert sírni nem tudok,
Inkább haragszom. Nézz körül anyám!
Itt mennyi ember él, sír vagy nevet
Mint kedve tartja, s egy, ki ezret ért,
Még csak kezét sem mozdíthatja többé.

Hunyadiné.

Te Isteneddel perelsz.

H. *Mátyás*. Nem, anyám!
De által kezdem látni a világot:
Ez a dicsőség, hogy majd meghalunk.

Hunyadiné.

Miért nem mondhatom, hogy nem valót szólsz?
Oh mért nem fekszem én e gyászpaddon?

Szilágyi. Mátyás öcsém, te rossz vigasztaló vagy.
Sokáig olvashatsz még könyveidben,
Míg hőst találsz, ki ehhez volt hasonló. (A néphez.)
Méltán borultok térdre emberek;
Mert megszakadt az áldás fonala,
Melylyel hazánk az éghez kötve volt.
Ily nagy halálnak nem lesztek tanúi,
Ha újra mind gyermekké váltok is.
Jerünk hugom! vigyétek a halottat. (A nép felkel.)

Rozgonyi (társaihoz). Nézzétek, a kemény Szilágyi sír
Mint a megolvadt ércz, s könnyűiben
Rokon, barát és honfi kesereg.

Kapisztrán (sietve jön).

Megálljatok!

Egy a népből. Kapisztrán, a barát.
Szegény ember, mi rémült halavány!

Kapisztrán (ki a koporsó mellé borúlt s imádkozott, felkel).

Ezen kezemmel, mely a szent keresztet
Hordozta, míg te vérben gázolál.
S dicső napszámodat bevégezéd,
Ezen kezemmel illetém koporsód
Nagy férfiú, az ég kegyelme rád!
Térj vissza Istenedhez, a ki küldött,
Hogy egy veszendő ország atyja légy.
Én nem sokáig késem e világon:
Úgy megszerette lelkem lelkedet,
Hogy egy közel órán Isten zsámolyánál
Látandjuk egymást. Jertek gyermekim!
Beszentelem a sírt, a melybe száll:
Ez egy munkára élék ily soká.

(A kíséret és nép el; a három pór hátramarad.)

Harmadik pór.

Üssön kend hátba János bátya!

Első pór.

Bizony nem is volna kár, haszontalan, szívtelen ember, ki ilyen közinségben még dévajkodni tudsz.

Harmadik pór.

Épen azért üssön meg kend, János bátya. Micsoda silány ember vagyok én, ki még néhány perczcel ez előtt csufolkodtam, nevetgéltem, mikor szegény jó apánk már halva volt. Hogy várhatok én Isten áldását teljes életemben?

Első pór.

No no Peti öcsém! hiszen nem is vagy te olyan rossz ember mint az imént gondoltam.

Harmadik pór.

Mikor lássa kend, János bátya, úgy megőrültem az előbbi hirnek, hogy akár fejem tetejére álltam volna. Ki védelmez ezután bennünket? Mintha már is hallanám gyermekeink jajgatását, kiket a török rabszíjra fűz.

Első pór.

Ej ej, Peti öcsém! hiszen neked még csak egy kis fiacskád van. Aztán talán nem is halt meg az a mi jó urunk egészen: lelke mindig velünk marad.

Harmadik pór.

Dejszen János bátya, ha kend úgy meghalt volna, mint az, nem állna kend itt a két boeskor talpán velem együtt, a ki egyébiránt mezteláb járok. Szegény jó urunk! az Isten nyugosztalja meg.

Első pór.

No no, ne sirdogálj öcsém! Gyerünk inkább a temetéshez.

Harmadik pór.

Gyerünk bátya! aztán ha három álló esztendeig —

Első pór.

Jó lesz jó, Peti öcsém. De most gyerünk. Vessünk egy marok port a szegény jó úrnak tetemére.

Harmadik pór.

Szegény embert most porral dobálják; pedig életében ki ne borúlt volna a porba előtte? Ilyen a világ János bátya! Gyerünk és imádkozunk érte. (El.)

(Temető.)

(A gyászcsalád körülállja a sírt, melybe a koporsó lebocsáttatott.)

II. Mátyás. Szilágyi bátya! add e lobogót,
Hadd tűzzem én fel sírdombjára.

Szilágyi (átad egy zászlót).

Fogd

És tűzd fejéhez e pogányijesztőt.
 Ennél veré meg őket annyiszor.
 S míg ennek vészrongálta vászna leng,
 Ne féljen senki pusztító hadaktól.
 Kerülni fogják ők e lobogót:
 Százezreik halálán volt jelen.

Hunyadiné. Oh Istenem! mi mély fekvése van.
H. László. Jerünk anyám! elég volt már neked
 A szenvedés e látomány felett.

Hunyadiné. Nem, gyermekem: kivívom részemet
 A fájdalomból. Annyi örömért
 Nem sírhatok kevesebet. Oh nemes férj,
 Nemes barátom! eddig izzadásid
 Töröltem el, ha harczból megjövél:
 Most egy marok por, a mit adhatok.

(Port hint a sirba, a többiek utána. A sir befedetik. Hunyadiné Lászlóra borúl. Gyászcsoportozatok.)

Kapisztrán. Ne sírjatok, könyekből nem elég,
 Mit ember sírhat ily nemes halottért,
 Ne sírjatok, ha tenger volna is
 Könyhullatástok. Ót Isten vevé át,
 S gondoskodása biztosb. mint miénk.
 Ó nyujtá ily hosszúra életét,
 S midőn elég volt, ő is zárta be:
 Tovább maradni tobzódás leendett
 Világ javaiban, Isten híre nélkül.
 Mert hol van ember, a ki ily dicsőn élt,
 S hol a ki ily dicsőn halt volna meg?
 Elég, elég volt egynek ennyi nagyság.
 Dicső vezér! tündöklő lelkedet
 Látom ragyogni e hantok fölött:
 Látom kinyílni a sötét koporsót
 S méhében a jövő képeit
 Megtestesülni, ihletett szemekkel.
 Ki hallja még meg haldokló szavam?
 Hunyadnak háza népe hallj meg engem!
 Hunyadnak háza, felhő zúg feletted,
 És e felhőben villámok czikáznak.
 Hunyadnak háza népe, vész közelg rád!
 Fondorlat és gyűlölség, mint ebek
 Ugatnak majd a nagy halott nyomán,
 S meg nem nyugosznak, míg nemes fáját
 A vér szagáról meg nem ismerik.
 Mert vér folyand méltán, méltatlanúl,
 Befertezendi a szent koronát,
 Míg a sikoltás a bántott szivekből

Eget hasít, s az Istenhez betör.
És újra nap jó a felhők megől,
Szétszaggatandó a vész kebelét.
Hunyadnak háza s a hon egy leszen.
Merész kezekkel nagy Hunyad-fiú
Kiküzdi a bitorlott koronát:
Kicsiny lesz e hon tündöklő nevének;
A fél világ fog róla zengeni. —
Oh végy magadhoz kegynek Istene;
Elvégezém az élet dolgait (A sirra rogy.)

Szilágyi (melléje áll).

Meghalt, vagy úgy van, mintha már nem élne.
Vigyétek őt házunkba, s gond legyen rá.

H. Mátyás. Ne sírj anyám! hallád, király leszek.

Hunyadiné. Oh bár ne hallám! új gond száll meg érte

H. László. S miért te és nem én?

H. Mátyás.

Mert több időm van

Azzá lehetni, mint neked, s mivel
A jós, midőn elmondá jóslatát,
Reám tekintett haldokló szemekkel.

H. László. Oh balga gyermek! haldokló szemekben
Helyzed reményedet. Te nőj még és tanulj.
És hadd az álmot apróbb gyermekeknek.

H. Mátyás. Haragszol bátya? azt rosszul teszed!
Bátyám maradsz, habár király leszek.

H. László. Ha itt apánk sírjánál nem vagyunk,
Megfeddenélek e botor beszédért.

Hunyadiné. Oh gyermekeim! mily gyászos kezdet ez,
Alig hunyá be nemzötök szemét,
Ti már vitáztok semmiségeken.
Ha szülőtök nyugta szent előttetek,
Esküdjetek meg itt e sír felett,
Hogy bármi sorsra fordul a világ,
El nem hagyjátok egymást, s a vizsályt,
Mely mint a gyom buján sarjadna fel,
Nem engeditek felnőni szivetekben.

H. Mátyás. Anyám nyugodj' meg, ím kezet fogok!
S esküt teszek rá.

Hunyadiné. Hogy helyet nem adtok
A nagyravágyás bal sugalmának.
Hivek maradtok élet fogytaig
Ezen hazának fölszentelt urához.

H. László. Ím jó anyám, hogy megnyugtassalak,
Kimondom, hogy jóslatban nem hiszek,
S nem tartok számot többre, mint jogom van.
S e sirra s holt apámra esküszöm,

Hogy hű leszek testvérhez és baráthoz,
Hű e hazához, mellyért adja Isten
Tehessek bár fél annyit, mint apám.
Hű a királyhoz, s míg testvéreinknek
Szentsége ellen nem vét, véreimet
Kész érte adni végső csepjeig.

Hunyadiné. Mátyás, te hallgatsz?

H. Mátyás. Én már esküvém.

Hunyadiné. Dicső szellem! vedd át ez esküvést!

Most gyermekim, most meg vagyok nyugodva.

(Elmennek.)

Szilágyi (hátramarad). S én kardomat sírjára fektetem,
És meg nem nyugszom mindaddig, míg egy
Hunyad-Szilágyi vérből származottnak
Fején nem látom a szent koronát.
Villogj fel kard, mutasd meg éledet:
Szükség lesz rád e vérpiros világban. (El.)

(Két sirásó.)

Tiborc, Tamás (a síron dolgoznak).

Tiborc.

Lásza kend Tamás, végtére is mi vagyunk leghivebbek Hunyadi Jánoshoz. Nép, fiai, a sok rokon és jó barát eltávoznak tőle, mint seregélyek a szedett fától. De mi helyt állunk, míg háza el nem készül, melyből csak az ítélet napján fog felpillantani.

Tamás.

Ne oktalankodj. Inkább dolgozzál takarosabban.

Tiborc.

Takaros sír! Mindegy az Tamás koma, ha sem ajtaja sem ablaka nem lesz, kivéven, melyet ürgék és egerek csinálhatnak rajta.

Tamás.

Te magad is ürge vagy, hogy így beszélsz. — Siess, mert itt ér a fergeteg.

Tiborc (feléz).

Most egyszer káprázik a kend szeme, Tamás koma. Hisz egy csep felhő sincs.

Tamás.

Te meg vak vagy, hogy a hollókat nem látod.

Tiborc.

Hohó! Gara bátyánk jö, s ama híres gyűjtogató Giskra, s meg egy harmadik jó madár. No csak ide vele, épen jó temető kedvemben vagyok.

Tamás.

Köszönd meg, ha téged el nem temetnek. Részemről nem örömet látom az ilyen látogatókat becsületes embernek sírjánál. Én odább állok.

Tiborc.

Várjon kend meg hát. Hogy elsiet a jámbor. Pedig kitől félhet a sírásó ezen a világon, hacsak magától nem? De tőle minden ember fél, kivéven azokat, a kik vízbe fülnek. No János apánk! itt nyugalmas lakásod lesz, a milyen teljes életedben nem volt. Ha isten éltet, vagy inkább nem éltet, meglátjuk egymást a más világon. (EL.)

Gara, Bánfi, Giskra.

Bánfi. Későn jövénk, mindennek vége van.

Gara. Legjobbkor Bánfi, megzavarhatók

Különben a család fájdalmait:

Ők minket nem szeretnek.

Bánfi. Sem mi őket.

Gara. Nem mondhatom. De nézd, hogy elmerült

Vitéz barátunk. Giskra, mit cselekszel?

Miért teszed sírjára lábodat?

Giskra. Hogy fel ne keljen többé. Nem szeretném

Utamban látni a vén vakmerőt.

Bánfi. Félsz tőle, Giskra?

Giskra. Én és félelem!

Mért nem vagy ellenségem, megmutatnám,

Mit tesz Giskrát gyávanak tartani.

Gara. Hunyadtól félni még nem gyávaság.

Giskra. Én tőle félni? Kelj fel Hunyadi,

Im sírodat lábommal gázolom!

Kelj fel, s boszúlj meg, hogy megvertelek.

Gara. Légy tisztelettel a halott iránt!

Giskra. Forduljon meg sírjában! Gyűlölöm

Mint a halált, és meg nem nyugszom addig,

Mig két fiát lábához nem teszem.

Gara. Erőszakos vagy és meggondolatlan!

Nádor vagyok, ki a törvényszegőt

Büntetni tartozom. Ne gyúl haragra!

Ha most a gyásznak szent óráiban

Megsértenéd a bánatos családot,

Egész ország felállna ellened.

Giskra. Mit félek én az országtól?

Gara. De tőlünk,

Tőlünk te félhetsz, kik megátolók,

Hogy a hegyekből el ne üzzenek.

Maradj barátunk s nem vallsz kárt vele.

Mi a Hunyad családot illeti,

Még nincs okunk, kikelni ellenök.

Bánfi. Még nincs, de lesz. Vagy nem hallátok-e,
Mit jósolt a barát? Az egyik Hunyadi
Király leend?

Giskra (félre). Én hallgatok, —
De azt tudom, hogy összedúlom e hont,
S felgyújtok mindent, a mi vérbe nem fül.

Bánfi. És jósolá, hogy egy Hunyad-fiú
Egészen egygyé olvad a hazával,
S hírével meg nem fér határi közt;
Hanem betölti avval a világot,
És feldönt mindent, a mi útban áll.

Giskra. Csak rajta, rajta! döntsön fel, ha tud.

Gara. Mit mondhatott mást egy szegény barát?

Bánfi. De ők azt elhivék.

Gara. Várjuk be hát,
Ha nem hiszik, mint én reménylem is,
Legalább leendő vőmről felelek,
Nincs semmi vész. Bevárjuk Czilleit,
S miénk az ország, mink kormányozunk. (Giskrához.)
Te háborítlan ülbetsz bércziden,
S uralkodol mint senki más e honban.

Giskra. Most értem még csak nagy szándékidat!
Bocsáss meg nádor, hogy heveskedém.

Bánfi. De hátha baj lesz a székely fiúkkal?

Giskra. Igen ha baj lesz, akkor mit teszünk?

Gara. Ha ők a jóslat gyarló álmait
Bűnös kebelben vágygyá érlelik;
Ha nagyravágyás által vakmerők,
És vakmerőség által vétkesek
Leendenének, itt nyujtok kezet,
Tartós szövetség zálogát, ha tetszik
Mindenki ellen, a ki ellenem lesz.

Bánfi. Legyen tanúm e sír, im itt kezem.

Giskra. És itt enyém. Bölcs nádor, menj elől
S akárhová mégy, nyomban követünk.

Gara. Így legjobb hasznát vesszük e halálnak,
Mely országunkat rendkívüli, de
Terhes dicsőségtől mentette meg,
És most e sírnál szerte ágazunk,
Hol érnek ismét össze útaink?

Bánfi. A trón körül.

Giskra. A harcok síkjain.

Gara. És a tanácsban. Isten veletek! (Félre.)
Czélomhoz egy lépéssel közelebb
Jutottam e halállal. Czimborálok

Akárkivel, de nem barátkozom.

Barátim: a szerencse és siker. (El.)

(Egy török, ki távol áll, közelebb jő.)

Török. Ezek bizonynyal ősi magyarok,
Mert egymást gyűlölik, s a legnagyobb
Magyarnak sírját lábukkal tapodják.
Kétlettük eddig, hogy meghalt a hős,
Azt gondolók: csel. Most már bizonyos.
Ha élne, honfiak vernék agyon,
Mért volt nagyobb náloknál és dicsőbb?
Soha jobban! büszke dölyfös magyarok,
Majd nemsokára oly hadat hozunk,
Hogy híreteknek hamva sem marad.
De im a zászló, melynek lobogása
Húszszor hozott ránk félelmet, halált.
Igazhivők, ha most ezt elvihetném,
Hozzánk szegődnék tán a diadal.
Nem őrzi a sírt senki: én merészlem.

(Ujlaky egész fegyverzetben jö s némán a sirra borúl. A török, midőn a sírhoz közelít, rémülten visszatántorodik.)

Török. Allah segíts! a hős feltámadott.

HARMADIK FELVONÁS.

(Temesvár. — Hunyadi háza.)

Bodó. Nőcseléd, utóbb *Hunyadiné.*

Bodó. Mikép van asszonyod? gyengül-e már
Fájdalma? vagy még most is sír, keserg?

Cseléd. Az meglehet: de mink nem látjuk azt.
Mióta visszatért, nem hallani
Panaszszavát; de sokkal szigorubb
És gazdálkodóbb.

Bodó. Nem szólhatok vele?

Cseléd. Ha várakoznál egy kissé uram.

Bodó. Örömmel. Mit csinál most?

Cseléd. Lédj előbbre,

De csendesen, hogy észre ne vegyen.

Bodó. Imádkozik. Mit is tegyen szegény,
Kinek annyi búhoz oly sok gond jutott?

Cseléd. Így látjuk őt naponként térdein,
S ha véli, hogy mind távolabb vagyunk,
Szent éneket rebegnek ajkai.
Mi mozdulatlan várjuk hallani
Lassú, de szívet rázó hangjait;
S midőn a csendes házat felverik

Az énekelt imának szavai,
 Azt hisszük, templom, és imádkozunk.
 Mit kérhet ő Istentől, nem tudom ;
 De hosszú életet bizonyra nem :
 Mert bár korán kel, fél éjet viraszt,
 S nem azt cselekszi, a mi jó, s erőt ad.
 De íme hészül hagyni zsámolyát.
 Én távozom. (EL.)

Bodó. Fölkelt, s nem könyezik.

Komoly merengve néz a légen át,
 Mint a ki félig túlvilágon él,
 De itt mulat még lelkének felével.
 Nem válhatván meg földi kedveseitől.
 Kifogytak-e, nagy Isten! kegyeid,
 Hogy meg ne áld e bánkodó anyát?

Hunyadiné. Az ég akarta így. Nekem hagyá,

Mit tőle megvont szent végzéssel, a
 Hozzá nem illő bánat nyomorát,
 S a hosszú élet terhes napjait:
 Akarta Isten, áldassék neve! (Meglátva Bodót.)
 Ki látogat meg özvegy hajlakomban?
 Bocsáss meg jó uram, bottal jövök
 Eléd, de nem vendéget úzni: lábaim
 Kérik kezemtől e nyomorú segélyt. (Közelebb jö.)
 Ha jól sejtem, házunk barátja vagy
 Barátja gyermekimnek. Oh igen!
 Szentgyörgyi vagy. Mióta sírba néztem
 És láttam a sötét szemű halált,
 Élőkre oly nagy bajjal ismerek.
 Foglalj helyet, pihenj meg egy kevéssé! (Leülnek.)
 A ház urát úgy képzeld, mintha távol
 Csatázni volna — oly ritkán vala
 Különben is házában — s szánd időd
 Egy kisdéd részét a ház asszonyának.

Bodó (magában). Mit mondjak? szívem eltelik keservvel.

Hunyadiné. Hogy áll künn a világ?

Bodó. Zajog, zszibong ;

És a mulandóságnak szárnyain
 Építi büszkesége várait.

Hunyadiné. Igaz! mulandó minden. Nem mozog

Még a török? nem készül ellenünk?

Bodó. Nem, asszonyom! még semmi híre nincs!

Úgy tartom, szédül még most is feje,
 Mely Nándor szirtfalába ütközött.

Hunyadiné. S így béke van, s boldogság mindenütt. —
 Hogy él, s mit mivel felséges királyunk?

Bodó. Játszik, mulat, s országa gondjait

Egy kedvesének karjain felejtí.

Hunyadiné. Gyászos dolog, nagyon gyászos dolog!

Bodó. Nincs anyja, a ki jóra intse őt.

Hunyadiné. Szegény király!

Bodó. Most majd közünkbe jó.

S ha volna ember, a ki szép szerint

Lelkére szólna, tán megtérne még.

Hunyadiné. Az Isten ótalmazza őt! S te, jó uram,

Nem mégy fel a gyűlésre?

Bodó. Sőt igen! (Fölkel.)

S azért jövék be hozzád, asszonyom,
Parancsodat, hogy megvigyem fiadnak.

Hunyadiné. Uram, te jó vagy. Így hát gyermekimhez

Biztos barátinak ajka viszi meg

Üdvözetem. De tán sokáig is

Tartlak. Bocsáss meg, néha csevegő

A bánat is, kivált ha megnyilik

Őszinteség és a részvét előtt.

Öleld nevemben, mondd: vigyázzanak.

Vigyázzatok Mátyásra, ő makacs,

És elbizottá tették könyvei.

Vigyázzatok rá. László már okosb,

Érett eszű; de rendkívül heves,

Ha felbosszantják. Istenem, Istenem!

Én féltém őket, ámbár nincs okom,

És úgy vagyok mint a szegény madár,

Mely fészken ül s még várja fiai.

Hiába, ők már érzik szárnyokat;

Addig repesnek mind tovább, tovább,

Míg végre pályájok kiterjedez

S a véghetetlen légben elmerül.

Bodó Te még sokáig s gyakran látod őket.

Hunyadiné. Az ég kegyes. Tehát Isten veled.

Mondd, hogy nyugott, egészséges vagyok.

S megvárom tőlök, hogy királyukat

Tisztelni fogják s jó barátainkkal

Megnyerni bizodalját, hogy kisebbé

Nem fogják tenni a Hunyad nevet.

Mondd, hogy vigyázva kössenek frigyet

Új emberekkel. Tartsák magokat

Közel barátink biztosabb köréhez:

Új ismeretség új kardhoz hasonlít,

Mely díszesen függ a csarnok falán;

De harez tüzében hűtelen vasa

A benne bízót vésznek engedi.

És mondd, ha egy kis szűnőd marad,
Siessenek hozzám.

Bodó. Élj boldogúl,
Nemes szívű hölgy. Híven megviszem
Szavaidat, s gondunk lesz gyermekidre.
Isten veled.

Hunyadiné. Járj boldogúl, uram,
S vigyed az anyának áldását magaddal! (Bodó el.)
Elhagyva, így elhagyva, Istenem!
Ha nem volnál, azt hinném, egyedül
Maradtam e nagy végtelen világon. (El.)

(Futak. — Királyi szállás.)

Király, Ágnes.

Ágnes. Mily szép ez a te országod, királyom!
S mi délczeg a nép, melynek ura vagy!
Ha én egy ily nép s hon királya volnék —

Király. Nem örvendhetnél egy pillantatig,
Avvagy csak úgy, hogy megbánd örömed.

Ágnes. Rossz kedvű vagy, hogy illyeket beszélsz.

Király. Te még ez országot nem ismered.

Nagy és hatalmas, mint az álmodott
Bálványnak teste, oh de lába sár,
Aranytermő, és mégis oly szegény,
Mert harcza megy fel minden ereje.
És mennyi rajta mindenütt a seb!
Alant pogány dül, s távol birtokait
EVENKÉNT véren kell megvennie.
Fenn a hegyekben rablók fészke van,
A Róma ellen pártos cseheké,
S bolygatnom őket még sem volna jó;
Mert hős vezérök, mondják, pártomon van.
S a nép, való, hogy bajnok és merész;
De szíve ércz, melyet csak szenvedély
Viharzó lángja olvaszt fel, s harag
S gyűlölség az, mi benne felbuzog.
Tekintsd a megdicsőült Hunyadit:
Nem vállain tartá-e e hazát?
Többet csatázva, mint mulatva honn,
S honn sem henyélve nagy gondok miatt,
Nem élt tán magának egy jó napot:
Imádni méltó ember. S gondolod,
Hogy mind szerették? Gyűlölték sokan.
Legjobb barátom, bátyám, Czillei,
Üldözte őt. Oh hagyd el Ágnesem!
Inkább szeretnék lenni pásztor

Egy völgyi nyájnak távol a veszélytől,
S hozzád közelb s tán forróhban szeretve,
Mint itt király. Oh kedves Ágnesem
Hidd el, fejmemnek fáj a korona.

Ágnes. Királyiatlan eszmék! Nem szeretlek
Eléggé így is, mint szeretni képes
Alig lehetnék jobban? Sőt talán
Csak most szeretlek, úgy, amint lehet.
Bár bút ne látnék arczodon soha!
Mért vagy király? hogy szenvedj? nem, királyom:
Ha van gyűlölség s párt a nép között,
Válaszsz te is, gyűlöld a rosszakat.

Király. A rosszakat! ki mondja meg, kik ők?
Hol a király, ki el nem irtana
Minden gonoszt, ha tudná, mellyik az?
De ehhez Isten bölcsessége kell.
Gyakran kiirtunk jókat rossz gyanánt,
S pártoljuk azt, ki ártalmunkra van.
Azért királynak hosszan túrni kell,
Mert egy szavában élet és halál van.
És hidd el Ágnesem, nem ismerék
Magam körül rossz embert, csak hibásat.
S ki nem hibás, ha ember? oh szerelmem!
Csalódní kell, hogy emberismerő légy.

Ágnes. S ha én csalódtam, és megmondanám
Kit kell kerülnöd? Első Czillei.

Király. Oh kérlek, hallgass!

Ágnes. Ó téged rabúl tart,
Vagy bábnak inkább, hogy játszszerék veled
A nép előtt, és hasznát ő vegye.

Király. Ő az, ki rám folyvást gondot visel.

Ágnes. És mindenütt elárúl.

Király. Ágnes, Ágnes!

Te háladatlan vagy. Nem küzködött-e
Fél éven túl, hogy hajlóvá tegye
Írántam szívedet? Nem ő adott-e
Téged nekem?

Ágnes. Magának és neked,
Ha én az volnék, a mi nem vagyok.

Király. Oh szörnyeteg! de ah hisz ő koros,
Félszázadon túl.

Ágnes. És bujálkodóbb
És korhelyebb mint egy bősüült fiú.

Gyomrának telhetetlen vágyait
Csak fajtalanságával éri fel.

Király. Valót beszélsz, ő bort és nőt szeret,

S évek jogán tul ép s erőteli. —
De hátha csak kísértett?

Ágnes. Hát ne hidd!

Király. Oh bár ne hinném! Ah jó Ágnesem!
Te csak gyanúmat mondád el. Nagy Isten!
Hol hát az ember, a kiben bízhatom.
Hogy foglak én téged megörzeni?

Ágnes. Azt bízd reám! Ha még oly szemtelen lesz,
Tudom nem éri túl azon napot.

Király. Hallgass: közelg. (Czillei jö.)

Czillei. Im ismét itt vagyok

S egyedül talállak; mert szép Ágnesed
Csak szemvilágod, melylyel most te nézsz,
S így ketten is csak egy vagytok: minő üdv!
De bátran élvezd ifjuságodat,
Király öcsém! jól folynak dolgaid.
Számos barátaink vannak itt: Gara,
A bátor Giskra, Bánfi és Turóczy,
S az ellenpárt —

Király. Ne szólj pártról nekem.

Meguntam már.

Czillei (magában). Mi ez? Hah, a kigyó
Árulkodott!

Király. Én nemzeté vagyok,
Nem pártkirály!

Czillei. Becsülöm hallani

E nagy jelentőségű szavakat,
S tanúja léssz, mint vágom gyökerét
A régi gyűlöletnek. Mondani
Kezdem: a pártnak vége, szent barátság
Kötendi mind e honnak főbjeit,
S dicsőbb lesz e hon, mint volt valaha.

Király. Ohajtanám, hogy boldog is legyen.

Czillei. Szent szó! De szinte feledém,

Miért jövék. Itt e mellék-teremben
Várnak reád üdvözlő hódolattal
Az ország főbjei s méltóságai.
Később pedig, ha tetszik, biztosabb
Barátaink jönnek össze, kik veled
Előleges tanácsban végzeni
Ohajtanak, hogy rendezetlenül
Egy tárgy se jőjön a gyűlés elé,
S értetlenségből új viszály ne keljen.
Méltóztatól?

Király. Jelentsd meg, hogy megyek.

Czillei. Követni foglak, úgy illik. De még

Egy szót előbb s bocsánat érte. Önnek
Szép Ágnes, Bécsbe kell utaznia,

Ágnes. Kell, és miért?

Czillei. Ez a nép szigorú,
S nem volna jó, ha sejténék, hogy a
Király is ember.

Király. Én nem engedem!

Ágnes (félre). Oh ez dicső!

Király. Nem biztatl magad

Elveznem ifjuságom?

Czillei. A szünet

Nem rontja el, fűszerzi élvezet,

Király. El nem bocsátom egy pillantatig.

Ágnes. S én meg nem válok egy pillantatig.

Czillei (titkon a királyhoz).

Útamba vágsz: egy, újabb szebb viszony

Vár itt reád. Mi Ágnest illeti —

Ágnes (félre). Rólam beszélek.

Czillei. Megesalatkozánk.

Ő nem szilárd. Megkísértettem őt,

Csak hogy kitudjam gondolatjait,

S haraggal üzött el. Természetes!

De láta egy délczeg fiatal,

Kit megnevezni későbbben fogok,

S elváltozott színében, mint a gomba,

Mely mérget érlel táplálék helyett.

Ágnes (félre.) Vigyáztalan valék: ő ellenem szól.

E naptól fogva kétszínű leszek.

Király. Időm rövid, most nem határozok.

Czillei. Sokat veszítesz. Ám mint akarod.

Király. Meggondolom. Most menjünk hiveinkhez.

(Király és Czillei el.)

Ágnes. Megy, s búcsuzatlan hágy itt egyedül

Az öntudatnak, mely tükör gyanánt

Mutatja vissza bal lépésemet.

Oh becstelenség! érzem átkodat.

Korán, nagyon korán van ébredésem!

Jó Henrikem! kit oly könnyelműleg

Elhagytalak csekély hibád miatt.

Ki most közölünk a boldogtalan,

Te, avvagy én? Nézd könnyeim felelnek. (EL.)

(Tágas csarnok.)

(Különböző csoportozatok, élénk beszélgetésben. Hunyadi Mátvás, majd egy hasonlókorú barátjával beszél, majd egyik vagy másik körhöz fordul. Hunyadi László, Madarász, Kanizsai, Bodó, s még néhányan jönnek s együtt maradnak.)

Giskra, Czillei (jönnek, s elül megállanak).

Czillei. Légy türelemmel, jó utban vagyunk.

Villámcsapás függ ellenink fején;
De a villámnak még most érni kell,
És gyilkoló haragját gyűjteni,
Hogy majd ha elcsattan, rémületes
Világa mellett sápadozzon el.
E durva nép, mely csak daczolni tud.

Giskra. Háháh! te úgy beszélsz mint szeretem:

A két porontyot semmivé tegyük.

Dicső merény!

Czillei. Tudtam, hogy gyűlölöd

A vakmerő fajt. Szóljunk róla még.

De addig mély titok. Hány embered van?

Giskra. Ötszáz, de olyan, hogy tizannyit ér.

Czillei. Szükség lehet rá. Most már mehetünk:

Titkos tanács lesz néhányunk között
Fenn a királynál, a kinek — közöttünk
Maradjon — csak benned van bizalma,
A többi félig csonkán bírja azt;
Csak kénytelenség, hogy kedvez nekik,
És — közbe mondva — semmitől ne tarts.
Mint látom, ellenpártunk gyéren áll;
Itt e gyűlésen mink leszünk urak.
De, mint mondám, fedezd el arcodat,
Mint a tenger, mely nyájasan ragyog,
S benn érzi már a vésznek forradalmát.

(Ujlaky jó, senkit sem köszöntve, senkitől sem üdvözöltetve végig megy a csoportozatok mellett s utóbb Czillei felé tart.)

Ah vajda! szinte legkésőbb jövé,
De jókor még, hogy új díszszel tetézzünk.
Örömmel üdvözöllek főkapitány.

Ujlaky. Újságot mondasz, s tán alaptalant.

Czillei. Az nem szokásom. Nyujtsad jobbodat,

S te is vitézlő Giskra. Most szorítom
A legvitézebb férfiak kezét.

Eddig lenyomva tartott az idő,
Most büszke fejjel nézhetek körül.
Kezetekben a harc vészfáklyája van,
Ha elvetétek, felgyúl egy világrész.

Most már megyek s elvárlak a királyhoz:

Belső tanács lesz, el ne maradjatok. (El.)

Ujlaky. Hatalmas ember lett e Czillei!
Giskra. A legjobb ember, a kit ismerek,
Nem tétováz, megy, mint a nyíl, merőn
És egyenest.

Ujlaky. S így téged is megüt,
Ha egykor útban állsz.

Giskra. Mit? engem?

(Voltak. Bodó jő, kit Hunyadi László karon fog s vele fel s alá járva beszélget.)

Ujlaky. Magad mondad. De nézd csak, mily kevélyen
Sétál előttünk a székely fiú:
Ránk sem tekint.

H. László (Bodóhoz). Tehát anyámat épségben hagyád?
Bodó. Mint mondom, ámbár még szenvedni látszik,
De nagyszívűleg, mint hozzája méltó.

H. László. Szegény anyám! Az Isten tartsa őt!

Giskra. Ez illetlenség! Én utokba állok. (Közre áll.)

Ujlaky. Mi könnyü e medvét uszítani!

Bodó. Csak nézd e vad zsványt, utunkba áll.

Melyik fülét vágjam le?

H. László. Hagyd el őt!
Kerüljük ki, s így csúffá lesz magában.

(Kikerülük s folyást tovább járnak.)

Giskra (visszalép Ujlakyhoz).

Mocczani sem mertek.

Ujlaky. Te vakmerő vagy!

H. László. Nézd ezt az Ujlakyt. Hová vivé
Őt a kajánság! Czimborál velök,
Pedig tudom, hogy őket gyűlöli.
Magát imádó embertől soha
Ne várjatok jót. A holló gyanánt
Tort ülni kész egy elveszett világon.

Bodó. Kár érte. Nagy vezéri ész
S hatalmas honfi vész el benne.

H. László Úgy van.

Ő el van veszve a hazára nézve,
De rontásunkra nagy hatalmu ember.
Azért jegyezzük őt meg, mint hazánk
S házunknak ellenségét.

Giskra (hevesebb beszéd közben elejti kalpagját).

H. Mátyás (felveszi és átadja.)

Giskra. Ki ezen nyájas fiú?

Ujlaky. Nem ismered? Mátyás.

Giskra. Hát Hunyadi! No ebből még válhatik valami.
Sok emberséget tud!

H. Mátyás.

Derék egy kardod van Giskra bátya. Megnézhetem?

Giskra.

Szabad! — Kiváncsi kis kölyök.

H. Mátyás

Hatalmas kard; s te roppant erős lehetsz, hogy elbírod. Szeretném kitanúlni kardod erősebb-e. vagy nyakad? (A kardot két kézzel emelgeti.) Nehéz kard. Köszönöm! (Visszaadja, tovább megy s Madarászszal fel s alá jár.)

Giskra.

Hogy csíp a kis kigyó!

Ujlaky.

Ne bántsad, győzhetetlen Giskra, belőle még igen nagy ember lehet. Nézd meg csak jól, minő sasorra van, melyet legalább is félarasznaira maga előtt hordoz.

Giskra.

Az igaz, furcsa kis sasorrú gyerek: de ebből még nem látom, hogy nagy emberré kell lennie.

Ujlaky.

Sőt igen. Mert, lásd, sasorra a kanál, melyet idő előtt, még úgy szólva, gyíkleső korában, sorsán felüli nagy dolgokba márt. Ő a mi jósolt koronás urunk.

Giskra. Hallgass el, vagy levágom mint a torzsát.

A szent kehelyre! még az kéne csak!

Ujlaky. De győzhetetlen Giskra —

Giskra. Semmi de!

Ujlaky. Oly nyájas hozzád, kalpagod' feladta.

Giskra. Jó, jó, hiszen nem is haragszom én;

De szót se a királyról, mert ütök

Mint a mennykő. E pondró és király!

Bodó. Ki mondja itt, hogy pondró a király?

Ujlaky. Csak tréfa volt. A bátor —

Giskra. Ej! ne mentegess!

Ki az, ki számadásra vonni mer?

Bodó. Csak én, vitézlő Giskra, s azt kívánom,

Hogy visszavond szavad: különben itt

A gyült ország előtt lerángatom

Merész álarczod, és szemtől szemedbe

Gaz pártütőnek nyilvánítalak.

Giskra (kardjához kap).

Ès én! — de várj, ezt nem felejttem el —

Ujlaky. Béküljetek meg, mondom tréfa volt.

Egy tréfaszó: csak Mátyásról beszéltünk.

Bodó (Ujlakyhoz).

Hiszem — de meg kell mondanom nevét.
H. László. Tudjátok hogy tréfált a medve egykor?
Befordítá bundáját, és simán
Vigyorgó arczezal társaságba ment.
Nyájaskodott, mosolygott és ölelt:
De a mosolyban meglátszott foga,
S ölelgetés közt véres körmei
Nyomott hagyának a kegyelteken.
És utczu medve! rá ismert a nép;
A medve többé nem tréfált. Szegény!
Képzeljétek csak, bőr nélkül maradt.
Jerünk Bodó! hallod, csak tréfa volt.

Giskra (dühvel félre).

Csak jertek egyszer a hegyekbe fel!

Bánfi (sietve).

Tanácsba urak, tanácsba! A király vár.

Ujlaky.

Megyünk!

Giskra (magában).

Czudar nép! mind kiirtom őket!
És e Hunyad faj millyen szemtelen!
Ujlaky. Ne zúgolódjál mint a rossz fazék.
Jer győzhetetlen Giskra, hagyjuk őket.

Giskra.

No jól van, majd tesz erről Czillei.

(Ujlaky, Giskra, Bánfi el.)

Bodó. Mily áldott föld ez a mi jó hazánk!

Hogy benne ilyen sok gaz megterem.

H. László. Mondd inkább posvány, mely sárkányt tenyészt;
Mert Giskra sárkány, mely lángot, tüzet fű,
S körmei közt vérzik a felföld szive.
S még is van ember, a ki gonoszabb,
Kinek nyomára jobban kell vigyáznunk,
Ki élet- és halálra ví velünk,
Ki gyilkos ellensége volt apámnak — (Zierer jö.)
Im farkast emlegettünk, róka jó.

Bodó.

Ki ezen csinos úr?

H. László.

Oh barátom! ez ritkaság, melyhez hasonlót nem könnyen találsz.
Ezt méltó közelebbről megismerned.

Bodó.

Kiváncsivá teszesz. Miféle mesterember?

H. László.

Ez a legfinomabb ember, kit valaha ismertem, a ki csupa udvariaságból mai napig nem tudta meghatározni, gazember-e vagy becsületes? Ki csupa illedékből nem meri gyalázni a záport, mely új bársony ruháját tönkre verte, s nem meri dicsérni a napos időt, mely azt megszárántá.

Bodó.

Bohóság! és miért?

H. László.

Mert két emberfajtól fél. a mezei gazdától és a molnártól, hogy valamelyik az idő dolgában ellene mond. Nem káromkodik, de nem is imádkozik: avval az Istent, evvel az ördögöt bántaná meg. Dicsérd, s úrilag vonakodni fog; mondd ostobának, vagy gazembernek, s megköszöni, hogy hibájára figyelmeztetéd. Oh barátom! ez cifra egy bogár. Egy este ültem mellette több év előtt, de megismerném száz esztendő múlva, ha addig élhetnék. Állítsd jobbára az életet, s baljára a halált, s ő csupa élnélhetlenségből halhatatlan marad. Kínáld meg étellel itallal, vagy ha meghalt, üdvvel, kárhoyattal egyidőben, s fogadok hogy itt étlen szomjan marad, s a más világou üdv és kárhoyat között nem fog választani, s tartok tőle, hogy jutalmazatlan marad mind azon sok bűneiért, melyeket el nem követett, s büntetetlen azon sok jó cselekedeteiért, melyeket életében elmulasztott.

Bodó.

Tehát jó ember?

H. László.

Távol legyen.

Bodó.

Tehát rossz?

H. László.

Nem tudom. Annak csak Isten a megmondhatója.

Bodó.

De hát ki a menykő lehet?

H. László.

Megmondom. Czillei Ulrik titoknoka: azon emberé, ki apámat leginkább gyűlölé, s kit én legveszélyesebbnek tartok az egész hazában. — Egyébiránt ez itt igen hasznos ember. Beszívja a titkot, s megtartja azt, mint a dohos edény, mig ura hegyes orrával, egész kényelemmel ki nem mártogatja belőle. Szólítsd csak meg, meglátod, milyen udvarias.

Bodó.

Zierernek, ki kémkedve körül járt, s helyenkint meg-megállapodott, vállára te szi kezét.

Uram! kezdődik már a gyűlés?

Zierer (zavartan).

Azaz, ha méltóztatik megengedni, talán épen már kezdődni is fogott.

Bodó.

Köszönöm. (H. Lászlóhoz.) Igen finom legény.

H. László. Nem mondtam? — De im

Szilágyi bátya! Hát nem a gyűlésbe? (Szilágyi jö.)

Szilágyi. Itt rossz világ van, László! én megyek.

A sas lehúnyt, s most hollók s karvalyok

Osztóznak a konczon. Titkos tanácsban

Kiadva már az ország tisztjei:

Mi hátra van, hazudság és szemét.

Mit tátsam én itt számat szótalán!

Ki mindenütt meg szoktam mondani,

Hogy ez gazember, az becsületes.

Kibékülést akarnak. Jó, legyen.

De én tudom, hogy meg nem békülök,

Míg a kigyófejű hízkelkedést

Hallom sziszegni a trónus körül.

Itt a zsvány, ki országunk szivében

Ől, gyujtogat, most országnagyjaink

Sorában ül, és a lopott aranyt

Büszkén mutatja gyilkos fegyverén.

S a czinkos, a ki országot, királyt

Eladni kész fél áron, csak vegyék,

A legmagasb polezton kevélykedik.

S én frígyre lépjek, béküljek? Soha!

Míg a zsványnak és az árulónak

Szegen nem látom átkozott fejét.

H. László. Oh bátya! hidd meg, elmenék veled:

Ezekhez képest angyal a török.

Szilágyi. Te itt maradsz, de Mátyást elviszem.

Apád akarta bölcsen, hogy soha

Együtt ne legyetek, ha hol veszély fenýt.

Mi téged illet, két dolgot jegyezz meg.

Támadd meg, a mi törvényelleni,

Nyílt arczczal, bátran, rendületlenül,

De nem haraggal, nincs haragra szükség

A hol jogod van. Meghalhatsz talán,

De szégyent nem vallsz ily harczzban soha,

Ha ki titkon törne ellened, szemes légy,

Tettesd magad gyávának s együgyűnek.

Tanuld ki titkos tervei útjait,

Légy nyájas, és ha lesre csaltad őt,

Csíp el fejét. És most Isten veled! (El.)

H. László. A jó Szilágyi bátya! oly tanácsot
Ad, mellyet nem szokott megtartani.
Hajolhatatlan lelke nem tűri
A hosszú tervek fáradsalmait.
De engem megtanított az idő
Úgy tenni mint javaslá. Most gyűlésbe.
Tanuljuk meg, hogy fujják tölt pofával
S mérges kebellet a bölcsek követ.

Szolga. Úram!

H. László. Mi hír!

Szolga. Útközben idegen
Hadat találtam, mintegy tíz ezer fő,
Mely a Duna mellett lefelé siet.
S egy másikat, Giskrának harczosit,
Kik avval egyesültek.

H. László. Menj, siess,
És vidd meg e hírt bátyámnak.

Szolga. De hol
Találom? Nándorban már nem vala
Hogy eljövék.

H. László. Most ott találod őt.
Sietve járj, s mondd, hogy minél előbb
Magunk is ott leszünk. (*Szolga el.*)

Bodó. Nem mondom-e
Hogy tervök van, miről mi nem tudunk?
Nagyon szeretnék menni a hadakhoz?
S kikémlenem, mi célra vannak itt.

H. László. Itt rád nagyobb a szükség. Titkaikhoz
Itt inkább férhetünk Erőszakot.
Nem rettegek, de ármányt. Ám legyen.
Ki harcra hát ti elbizott urak?
Vaddá kívántok tenni s ránk vadászni?
De mondhatom, nincs kedvünk megszaladni.
Oroszlánkörmű fajból származunk,
S megtépjük a ki ránk agyarkodik.
Szent Istenemre! szinte kedvet érzek,
Hogy egy kis munka vár rám. Jer Bodó. (El.)

(A többi urak is utánok lassanként a gyűlésterembe mennek át.
— Benn csendes éljenzés hallik.)

(Gyűlésterem.)

(Király, országnagyok, nemesek, nép.)

Király. Közétek jöttem, drága híveim,
Vigasztaló szót tenni a nehéz
Bánatban, melylyel Isten e hazát
Meglátogatta, elvevén köréből

Egy legdicőbb, legkedvesebb fiát (Helyeslő zaj).
 Bár fájdalomtól sujtott magam is,
 Vigasztalónak még gyarló vagyok ;
 De fő királyi tiszttem arra int,
 Hogy a roppant hiányt, mely támogott
 Halála által, méltólag betöltsem.
 Először is lehajlom szívetekhez
 Testvéri kérelemmel, mint fia,
 Nem mint királya e gyászos hazának :
 Tegyétek félre a gyűlölködést,
 Mely honfit honfitól, sőt a mi több,
 Egy vérnek ágait külön szakaszt,
 S országemészítő pártvitákba üz.
 Felejtünk a veszélyben a nagyért,
 A köz hazáért minden kis vitát,¹
 Hogy bármi sors ér : fegyverünk alatt
 Hú szív dobogjon, áldozatra kész,
 Legyőzni ellenséget vagy magát :
 Felejtjük el mi elválasztana,
 S keressük, a mi egyesít hazánkhoz. (Hangos helyeslés.)

Czillei (Garához). Becsületedre válik e beszéd.

Gara (Czilleihez). Hallgass, figyeljünk.

Király. És most legelső gondunk böles tanácsotok

S megegyezéstek mellett rendbe hozni

Az ország dolgait. (Reszkető hangon.)

Kormányozóvá

Ajánljuk (sokan: éljen) és nevezzük Czillei

Grófot, tisztelt atyánkfíát,

Ki gyermekségünk leggyarlóbb korában

Hú gyámolunk volt.

Öreg köznemes. A hír mást beszél.

Ez ember az, ki ifjuságotat

Megvesztegette. Drága napjaid

Kéjekbe fojtá, és tiltott gyönyörbe.

Én vádolom mint országárulót. (Zúgás.)

Gara. Ez vakmerőség. Csendet, uraim !

Én büntetését kérem a merésznek,

Ki felségbántó szókkal közbeszólt,

És megszakasztá a király beszédét.

Király. Én megbocsájtok.

Czillei (félre). Mit kell hallanom ?

Király. S mi rajtam áll, királyi tisztemet

Úgy teljesítem, hogy panasz ne érjen,

S mit ember vét, Isten bocsássa meg.

Öreg köznemes. Uram király ! te jó vagy és kegyes !

Oh jőj közénk, s az Isten angyala

Nem őríz jobban, mint mi tégedet.
 Ez ősz fejet teszem le zsámolyodra.
 Maradj köztünk, s minden hajszáladért
 Egy élet áll őrít, ifjabb és erősb
 És százat érő ollyat mint enyém.

Ország. Távozz öreg! Másodszer a király
 Meg nem bocsát merész beszédidért.

Zavart beszéd. Menjen. — Maradjon. — Távozzék körülkből.

(Az öreg a nép zúgása között távozik.)

H. László. Ismét betörte fejét a jó igazság.
 Mért nem vigyázzsz? Eredj ki jámbor ősz:
 Perelj a léggel, az meg nem harap.

Király. Legjobb barátom menni kénytelen.

Gara. Hallgassuk ő felségét a királyt.

Király. Kedves hivünket, a hős Ujlakyt,
 Erdélyi vajdát, ismert érdemei
 Tekintetéből ország hadnagyává
 Ajánljuk és nevezzük. (Hangos éljen.)

H. László (barátaihoz). Két hivatal,
 A legmagasbak, ellenség kezében!
 Dicső gyűlés!

Király. A többi hivatal
 Méltó kezekben van, s így várható,
 Kivánt egyesség mellett, hogy hazánk
 Eléri üdvét, mellyet mind ohajtunk.

Ujlaky. Uram király! akartad, hogy reám
 Háruljon új dísz, ám új teher is.
 Hálámat úgy mondom ki, hogy legelső
 Szóm az legyen, mit új tisztem parancsol.
 Az ország bátorsága megkívánja,
 Hogy a végváarak átadassanak.

H. László (félre). Mit akar ez ember?

Ujlaky. Kérelmem tehát:
 Határozottassék országul idő, mód,
 Hogy és mikor történjék átadásuk?

H. László. (Fölkel. — Közfelkiáltás.)

„Halljuk Hunyadit!”

Gara. Figyelmet! a király beszél.

Kiáltozás. Halljuk Hunyadit!

Czillei (titkon a királyhoz).

Mely tiszteletlen nép! mind Hunyadit

Kiáltanak, midőn te szót emelsz.

(Hunyadi leül. — Zavart kiáltozás.)

Hagyd őt beszélni. (Magában.) Vakmerő fiú:

Még ollyat mond, mit őt elvesztheti.

Király. (Int kezével Hunyadi Lászlónak, ki felkél.)

H. László. Köszönet, királyom, hogy beszélni hagysz,
 S fájdalmat nyilván kimondanom,
 Míg visszafojtva el nem keserül.
 Hideg szavakkal én nem vihatok,
 Ily tudományt nem adtak éveim ;
 De a mit szólok, láng, mely benn emészt ;
 S talán van ember e magas gyűlésben,
 Ki megbecsül, hogy el nem fojtom azt,
 S apám fiára ismer hennem erről.
 Én nem beszélek mély böles dolgokat,
 Csak a mi országszerte tudva van.
 Miért küzdött apám egy fészekért ?
 E Nándorért ? Talán mert a Dunát
 Szép látni onnan, s Száva árjait,
 Szemét kívánta kápráztatni rajtok ?
 Bizonyynyal nem ; de mint egy sarkkövet
 Tekinté azt, mely nélkül a haza
 Csonkán maradna, s mert a háborút,
 Mely a hova lép, hervaszt és emészt,
 A hontól távol, ellenség közé
 Kívánta vinni, s mert magas vetélylyel
 Császárok ellen lelkesült csatázni,
 Megtörni kívánt egy roppant erőt,
 Mely a keresztény földbe harapott,
 S étvágya nőtt, minél tovább evék ;
 Mert a Dunát, országunk szíverét,
 Kitárni vágyott a tér tengerig,
 Hogy egykor felserdülvén a magyar
 És visszanyervén ősi erejét,
 Mehessen mint a szellem szabadon,
 S útjának a világ vessen határt :
 Ezért viselt kényes palást helyett
 Nehéz aczélsruhát, ezért lakott
 Többszörte nyílt ég, mint földél alatt :
 Ezért volt ön házában idegen,
 És honn csak a hazában, melynek élt ;
 Ezért szakadt meg vég erőködéssel
 Nagy élete, megnyervén a csatát,
 Melyhez hasonló rég nem küzdetett.
 És a keresztény nép megismeré
 Nagy emberét, köz hálaünnepet
 Tartván imák közt Nándor hőseért.
 S ha most az ország, melynek ő fia,
 Szivetlenebbül, mint az idegen,
 E vég várat, csatái szent helyét,
 Harcos nevének legszebb örökét,

Síróba mártott kézzel visszakeri
 Fia- és barátitól, a kik vele
 Vérzetenek, hullámot hány alattam
 A föld, és szégyen és harag miatt
 Reszketni érzem gyászalmát apámnak,
 És fellázadni bal tanácstok ellen,
 Mert sejti a vég Nándornak bukását;
 Mert lelke látja, hogy miért a honfi
 Sok század folytán híven fáradott,
 Most messze kormány, tán külföldi had
 És lelketlenség tékozlandja el.

Czillei (magában). Ez a fiú veszélyesb mint hivém:

Kétszerte méltó, hogy kiirtsam őt.

Egy nemes. Maradjon a tiétek: Hunyadi'

Tartotta meg: legyen tulajdonok.

Ujlaky. Én megbocsátom a mit fájdalom szólt;

De vissza nem vonom kérelmemet. (Zaj.)

A közbátorság mindenek felett van.

H. László. A közbátorság jól van, ám legyen!

Végezzetek, nyugottan várom el.

De akkor a közbátorság nevét

Ne vegyüek palástúl félvállunkra csak,

Hanem fedezzük az egész hazát vele

Mint védpaizszsal. Nándor vára kell?

Jól van; de úgy a rabló várakat

Pusztítsuk el legelsőbb, és ne hagyjunk

Követ kövön, mert míg egy fenn marad,

Szenny és gyalázat országunkra s átok

A jámbor népre, mely hallatlanúl,

Szenved miattok! (Felkiáltás.) Igaz, való!

Élte kard alatt,

Munkája megszakasztva, és ha mit

Kín s félelem közt csűrbe takarít,

Zsivány hadak falják fel, és maga,

Családja éhen, sírva néz utánok.

Ujlaky (Giskrához). Nos győzhetetlen Giskra, mit felelsz?

Giskra. Szeretnék gyűjtogatni!

Ujlaky. Várj idődre!

H. László. Mért állnak oly erősen e kövek,

E szégyenvárak? tán mert szikla fekszik

Alapjukúl? A szikla rontható,

S ételt italt nem ad a fenn lakónak.

Megmondom nyíltan hol van erejük:

Abban, hogy honfi czimborál velök,

És bűnös részt von rablott kincseikből.

Közbátorság kell? Menjünk közhadakkal

A rabló várak ellen, és ha benn
 Az ország szive- és veséiben
 A rend és béke helyre álltanak,
 Vegyétek bizvást a végvárakat:
 Egy lenge zászló megvédendi őket. (Hangos helyeslés.)
 Kimondtam a mi lelkemen feküdt.
 Köztünk időzvéen felséges királyunk,
 Jobbágyi hódolattal kérem őt,
 Vizsgálja meg csatáink vérhelyét:
 Ez egy méltó királyi utazás lesz.
 Aztán tekintsen a hegyekbe fel.
 S ha itt örömdalt, ott csak jajgatást hall,
 Tapasztalandja, hogy valót beszélek;
 Hogy végvidékünk bizton s bátran áll;
 De a hegyekben gyilkos háború forr,
 És a közinség fuldokló szava
 A hosszan tűrő Istenhez kiált.
 Legyen tehát közbátorság, ne név,
 S a mim van: vérem, értékem, magam
 Ajánlom érte. — Most végezzetek. (Hangos helyeslés.)

Gara (magában). Ez a fiú nekem kezd tetszeni.
Czillei (Garához). A medvebocs kidugta körmeit.
 Most mit csinálsz vele?

Gara. Bizd csak reám.
Ország (fenn). Felséges úr, magas törvényhozónk!
 Én részrehajlás nélkül szólhatok,
 Mert, mint kevésnek e vizzály korában,
 A köz hazán kívül nincs érdekem.
 Az ország hadnagyának jogait
 Nem támadom meg: adjuk meg hatalmát,
 Hogy a mit a közbátorság kíván,
 Intézzon el mindent azon szerint.
 De a török végvárakat kivenném.
 Méltány szerint és czélszerűleg is,
 Azoknál hagyva, kik megvédni bírták:
 Mert jobb kezekre nem bízhatjuk őket.

Gara. Egy félreértést kell megfejtennem,
 Hogy szét ne ágazzunk Nándorra nézve.
 E vár kivétel, mert kivételes
 Erővel tartatott fenn. A király
 Felsége rég kívánta látni azt,
 Mint legmagasb dicsőségünk helyét.
 Mi mind követni fogjuk őt oda,
 S ott a helyszínén legjobb alkalom lesz,
 Mit a király csak fenntartott magának,
 Fiában megtisztelni az apát.

Czillei (félre). Igen, megyünk ; de én hadat viszek.

Gara (Czilleihez).

Bölcsen teszed, — S hogy a király személye
Ne kockáztassék s méltó ünnepélyt
S hatalmat lásson a szomszéd török,
Királyi haddal menjen Rozgonyi
Előre Nándorhoz s várjon be ott.

Király. Köszönjük, nádor, e gondoskodást.

Mi elmegyünk megnézni a követ,
Mely vértől s a hír lángjától piros.

Czillei (magában). Király öcsém nagyon megváltozott.
Ügyelni kell rá.

Gara. A mit Hunyadi

A rablók ellen szólt, mélyen hatott
Minden magyarra, s kétségen kívül van,
Hogy ezt tovább így hagyni nem szabad.
De ebben is már kedvezőbb a sors.
Ím itt közöttünk ül egy férfiú.

Kinél vitézbbet nem szült anya. —

Ujlaky (magában). Hogy hizik a jó szomszédom feje !

Gara. Ki vas kezében békét s háborút tart,

Ki, mert sokáig félre értetett,
S fölkergetett vadként üldöztették,
A kénytelenség fegyverét fogá fel,
S vér, láng között megtartá életét.
De ime most önként ajánlkozik
Leverni a rablók csoportjait,
Szolgálni a hazának mind saját
Kezével, mind minden hadával. (Giskra felkél.)

Sokan. Halljuk Giskrát !

Giskra. Igérem s fogadom,

Hogy a rablásoknak véget vetek,
S a közhadakhoz én is járulok,
Ha váraim s minden jószágaim
Sértetlenül hagyatnak birtokomban.

Ujlaky. A medve ! mily szerényen alkuszik.

Czillei. El kell fogadni ; ez méltó ajánlat.

Király. Örömmel látunk nagyjaink sorában

Hős férfi, és itt országunk előtt
Kivánatod szerint fogadjuk el
Szövetkezésedet. (Helyeslés.)

Ujlaky (magában). Most süssétek meg a főkapitányt.

Hogy rászedett ez a sovány Gara !
S e balga nép mint ujjong hogy saját
Végzéseit hiúvá teheti.
Sok jó szerencsét. Én Erdélybe térek !

Czillei (magában). Most rajtam a sor. — Felséges király,
 S nemes magyar hon! melynek itt virágát
 Mint egy bokorhan, összeszedve látom,
 Bocsánatot hogy eddig hallgaték
 És késtem a hálát kimondani.
 De késnem illet, mert nyomosb ügyek
 Forgottanak fenn s bölcs nagy férfiak
 Méltólag intézték el azokat.
 Jelenleg nincs többé mit mondanom
 Hálán kivül, bár súlyos hivatallal
 Ruháza fel jószágtok, melyre szinte
 Gyengék volnának vállaim, ha ily
 Nemes király s ily bátor férfiak
 Nem állanának mellettem; de így
 Erős vagyok bár egy tenger baj ellen,
 De hogy ne küzdjek pusztán csak szavakkal,
 Tanúnak hívom a legbiztosabbat,
 Kit semmi érdek meg nem veszteget,
 Ki meglát mindent, és mindent kihallgat,
 A ránk jövő időt; mutassa az,
 Miként leszek hű a királyi székhez
 És e hazához, melynek most erősben
 Vagyok fiává téve mint valék.
 Idő tehát, idő legyen tanúm,
 Mely megmutassa hű szándékomat.

(Gyér helyeslés a felsőbb körből.)

De még van a mi lelkem sebheti.
 Felség urunk gyűlölségről beszélt,
 S oly fájdalommal, mint királyhoz illik,
 Legyek legelső, a ki vallomást tesz.
 Mondhatnám bár, hogy ország érdekében
 A legjobb lelkek néha elszakadnak;
 S mégis lerázom e mentség palástját
 S szégyennel bár, megvallom! gyűlölék.
 De egy temérdek sír nyilott előttünk,
 Melyben hazánknak legjobb hőse fekszik.
 Ti port vetétek és könyűt utána,
 En e gyűlölséget vetem bele:
 Legyen temetve mind örökre. S most
 Kérelmemet vegyétek szívesen,
 Hunyadiak, a kikhez fordulok.
 Legyünk barátok, sőt hogy oldhatatlan
 Viszony csatoljon éltünk fogytaig,
 Legyetek fiaim, és atyátok én,
 Nem oly dicső bár mint a boldogult,
 De érzelem- s jó szándékban szilárd.

- E frigyét mint szent béke zálogát
Kivántam én megkötni, mielőtt
Országos tisztemet megkezdeném.
Őszinte, mint ellenség, mint barát,
A hon nevében nyujtom jobbomat. (Hangos helyeslés.)
- H. László* (főltre). Nincs hát szemérem, s ész már a világon?
A farkas ordít, és a nép örömmel
Ujjong elébe. Oh szegény magyar nép!
- Király.* Isten sugalta e szövetkezést.
Reméljük jó szivedtől Hunyadi:
A hon nevében elfogadandod azt.
- II. László* (magában). Horogra csaltak! Felséges királyom!
Köszönöm figyelmed- és részvétedet:
A hon nevében szólítottatok fel,
Ily frigyét megtagadnom nem lehet! (Hangos helyeslés.)
- Czillei* (magában). Most van fiam már, s én mint Abrahám
Ezen fiút halálnak szentelem.
- Király.* S így vége a gyűlésnek. Köszönöm
Hű buzgóságtokat. Legyen velünk
Az ég s örködjék országunk felett.
(Eljenzés. Mindnyájan el.)
- (Kisebb terem.)
- Czillei* ablakot nyit. *Király.*
- Czillei.* Vigyázva nézz ki, megláthatod.
Király. Ország nejét mondád?
Czillei. A barna hölgy,
Ki most lelép a karzat lépcséjéről.
Nagyon szilárdnak tartják: én hiúnak.
- Király.* Igen tüzes szem, félnék, hogy megéget.
S e másik, a ki most utána jő?
- Czillei.* A nádor lánya. Ösztövére leányka,
Szegény kis húgom.
- Király.* Erre néz. Dicső szem!
De oly hamar húny, mint egy nyájas alkony,
Mely elfut a vész és az éj elől.
- Czillei.* (félre). Az én királyom költővé leszen.
S hogy elmerül! Hisz ez nagyon derék.
- Király.* Nem Máriának híják?
Czillei. Úgy, öcsém!
Nem rút leányka!
- Király.* (magában). Oh szép Mária,
Szeplőtelen sugár! miért előbb
Nem láttalak! — Most ismét visszanéz,
De nem reánk: félénk szelíd szeme
Keresni látszik. Vajjon kit keres?

Czillei. Hogy néz a kis kaczer! — Finom leányka.

Király. Királyi hölgy! ha lelke oly nemes

Mint arcza szép, s igéző termete.

Czillei. Ha szépnek tartod őt, úgy lelke szebb.

Elmében és erényben oly magas,

Hogy nem hasonlít földi kellemekhez. (Főltre.)

Kell vernem a vasat. — Kár hogy jegyes.

Király. Mit mondasz? Ah a boldog Hunyadi!

Czillei. Boldog s te nem? Miért volnál király?

Király. Hová megy e hölgy most? Budára vissza?

Czillei. Nem, ő is eljön megtekintni Nándort.

Király. (magában). Meglatom őt tehát! oh Istenem,

Királyok Istene! meghallgatsz-e engem?

De mit beszélek: Ágnes nyakamou.

Czillei. Beszélj királyom, hű bátyád vagyok.

Akármi gond, vagy érzemény gyötör,

Mondd bátran el, míg élek nem szabad

Ismerned gondot.

Király. Ah jó bátya!

Czillei.

Szólj!

Különb en azt hiszem, hogy nem becsúlsz.

Király. Úgy érzem, mintha Ágnest nem szeretném.

Czillei. Az semmi baj! — Sőt mondhatnám nagyon jó. —

Csak ennyiből áll?

Király. Mit tegyek veled?

Ő tőlem el nem fog maradni, s én

Boldogtalan vagyok.

Czillei. (főltre). Szegény öcsém! —

Ha nem haragszol, egy szóm megnyugaszt.

Király. Szólj bátya! Oh csak ments meg tőle most —

Később talán — de most nem tűrhetem.

Czillei. Én visszaküldtem őt: Budára ment.

Király. Miért nem Bécsbe?

Czillei. Onnan Bécsbe megy.

Király. Oh bátya vedd hálámat.

Czillei.

Lásd öcsém!

Már szinte megharagvól, hogy javadra

Munkálni kezdék: szinte megvonád

Tőlem bizalmad s e gyűlés alatt

Sok olyan történt, mit nem szeretek.

De most már jó uton vagy: rendbe jöttünk.

Azonban még ez nem mind, mit tevék,

Én félig semmit sem teszek. Nekünk

Nándorban úrnak kell lennünk, s azért

Kilencz ezerből álló had követ,

Melynek felét beszállítjuk, fele
Künn táboroz, míg ottan múlatunk.

Király. Nándorba bátyám, nem bátyám, atyám!
Nándorba tüstént. Nem maradhatok.
Oh bár repülni tudnék! Jer, siessünk.

Czillei. Módjával, jó öcsém, s ne légy mohó,
Akármilyen szándokod van: mert különben
Elreppen a madár.

Király. Oh Istenem!
De hát örökké e helytt maradunk?

Czillei. Menjünk! de jól jegyezd meg: itt királynét
S nem változó szerelmet kell vadásznod.

Király. Szerelmet és királynét. Czillei,
Parancsolom, hogy menjünk!

Czillei (magában). Így megyek.
Lépekre szállt a rossz fiú megint;
De most tudom, hogy meg nem szabadúl. (Elmennek.)

(Nyílt csarnok.)

Országné, Mária, Hunyadi László.

Országné. Meglátunk nem sokára, Hunyadi.
Mátkádnak a nádor megengedé
Előre menni Nándorhoz velem:
Mi tüstént indulunk.

H. László. S én és barátim
Kisérőtök leszünk.

Országné. Az úgy is illik;
A szép jegyesre gondot kell viselni.

H. László. Reá és rád, nemes hölgy. Köszönöm
E szívességet. És ha honn leszünk
Nándor várában, nem mulasztom el
A fáradságot, megszolgálni azt.
Jó Máriám! —

Mária. Oh László! én nagyon
Féltem miattad a gyűlés alatt.
Hatalmasokkal tüztél össze s ők
Gyűlölni fognak.

Országné. Az természetes.

H. László. S nekem mulatság tenni, a miért
A cselszövőknek megfájul fejük.

Mária. De oly haraggal! Én nem is hívém,
Hogy oly hatalmas benned ez indulat.
Ha összeperlünk, félek vesztenem kell.

H. László. Te győzni fogsz, ha mindig így szeretsz.

Mária Oh Istenem!

Országné. S van egy bűvös szered,

Mivel haragja lángját olthatod :

Tekints reá.

H. László. Úgy győzni fogsz bizonynyal.
Így Máriám! És mégis most ne nézz rám :
Komor szemem nem nem olvad a tiédhez :
De jó idő —

Országné. Bocssáss meg Hunyadi,
Nekünk az úthoz kell készülni már,
Különben elkésünk. Jőj Máriám! —
Ah Istenem! minő tekintetek.

Mária. Tehát elvárunk.

H. László. Tüstént ott leszek.

(Országné és Mária el.)

Csodálom, hogy csak szólni is tudok
Hazudság nélkül. Undok tettetés!
Hogy birhatád meg e gyalázatot.
Apám nevét így fertőztetni be!
Fiává lenni egy vad szörnyetegnek,
E képmutató, orczátlan vén latornak,
Ki anyja méhét már megmérgezé.
És most apám! Ne halld meg tiszta lég,
Hogy el ne mondd a földnek és a sírnak.
De mit tegyek? ki nem kerülhetém.
S még is gyűlölni kezdem magamat
Mióta így megestem. Vér-ebet
Hozék magamra e rút gondolattal,
Mely üzni fog, bár merre fordulok.
Hogy nézzek én most jó anyám szemébe.
S Szilágyiéba? Megszököm magamtól.

(Ujlaky jö.)

Ujlaky. Te most magadnak és nekem fölötte
Nagy bajt szereztél ok nélkül.

H. László. Hogyan?

Ujlaky. Elperléd tőlem a végváratat,
S egyszersmind Giskrát gazdaggá tevéd.

H. László. Te s ő barátok vagytok.

Ujlaky. Hivatalban

Nincsen barátom. Mint főkapitány
Meghagyhatám a végvárat neked,
De a rabló és gyilkos fészkeket
Felhántam volna mint vakandturást,
És egyszer végre béke s rend leendett
Az ország belsejében.

H. László. Szép dolog!

De mért nem mondád ezt ki a gyűlésben?

Ujlaky. Mert nem szokásom kürtöt fúni lesben.

Egyébiránt ezen már túl vagyunk.

Ti ellenem szegültetek, hivén

Hogy ellenség vagyok, s az meglehet,

Mert nézetink igen különbözök.

De mielőtt mennék, egy baráti szót

Sugok füledbe: jól vigyázz magadra,

S tiszteld apádat, hogy soká ne élj! (EL.)

H. László. Ez megfordított bibliát beszél.

Mogorva ember! — Bízunk benne! s ő

Nem bízik senkiben. Ki látta azt?

És még is szívesebben hallom őt

Saját magamnál; ő legalább fia

Maradhat apjának. Menny és pokol:

De ám bevárom ezt a hon nevében

Adott apát, s ha ingadozni látom

Becsület útján, vagy biczenni csak,

Fejéhez sujtom rám kötött nevét,

Hogy megszédül belé. — Lovat Simó!

(Egy szolgáló lovat hoz Hunyadi Lászlónak. Henrik jö.)

Henrik. Bocsásd el a kantárt, jó Hunyadi!

Olvasd ez irományt.

H. László. Most nincs időm!

Henrik. Sőt most van még, mert egy hét múlva késő:

Nem érheted meg, bár minden betűje

Füledbe ordít, mint egy fergeteg.

H. László. Czifrán beszélsz. Add hát a levelet.

Henrik. Isten veled! Nándorban látjuk egymást. (EL.)

H. László. Akár a holdban. (Meggillantván az irást.)

Hejh barátom! Eltűnt!

Ez Czillei keze: Brankovicsnak ír. (Olvas.)

Irgalmas ég! s ez a veszett eb

Fogad fiává. Kössétek fel őt

Palotája kürtőjébe s gyujtsatok

Alatta lángot! — Ő tehát fejünket

Igéri Brankovicsnak és apánk lőn!

Hasadjon ketté szíve és feje.

De lassan! hát ha ármány fekszik a dologban?

S ez iromány hamis? de nem, saját írása.

Nincs benne kétség, ez saját keze:

Csak ő tud ilyen ékesen beszélni.

Világos mint a nap. — (Bodó jö.)

Bodó. Kiről beszélsz?

H. László. Vagy inkább mint a villám,

Mely átezikáz az éjnek asztalán,

S egy gyilkos arcot fest a szem elé.

Bodó. Magaddal szólsz, úgy én eltávozom,
S az úthoz készülök.

H. László. Nem annyi ez,
Mint meghívás a sorstól, hogy kezem
Gyalázatos vérrel mocskoljam el?
S ez annyit tenne mint elesni pályám
Fénycsillagától, és lidércz után
Posványba menni. Oh Mindenható!
Őrizd meg gyilkosságtól kezemet.
S ha még is úgy kell lenni? e levél
Nagyon világos: a gyilkos lator
Szívébe mártott tollal írta azt.
Ezért hozott hát ő ily nagy hadat?
Es én tünődöm? Oh rút gyávaság!
Holott örülnöm kell, s hálákat adnom
Az égnek, mely reám gondot viselt.
Eddig ha gyűlölém a gaz latort,
Szégyeltem néha, hogy talán irigység
S idéetlen méreg indít ellene:
Most megvetéssel büszkén nézem őt,
S kezemben tartom martalék gyanánt.
Mint aljas bűnöst felköttethetem:
Ki merne védni országarúlót?
Ha kényem tartja, orgyilkos fejét
Levágatom, rossz testét a Dunának
És a tengernek áldozván, hogy ott
A nagy hullámok néma szörnyei
Bámuljanak fejetlen tagjain.
Hisz ez csak kölcsön munka. Ó fiává
Fogad fel hogy kiirtson: én saját
Gyalázatos vérenek fertejében,
Saját levében találom ki őt
Az ördögöknek, kikkel czimborált.
De im közelget, s hogy megmosolyog.
A vén farkas mutatja rossz fogait.
Mosolygjunk hát, kinek van szebb foga.

Czillei. Te még időzöl? Ah nemes fiam,
Ifjú nemes hős! milly öröm nekem,
Hogy ily barátilag szoríthatunk
Kezet. Nagyon sok mondanom való van;
De azt majd csak Nándorban. A király vár,
Sietnem kell!

H. László. Ajánlj kegyeibe, kérlek.

Czillei. Szívesen,
Kéretlenül is. Látlak nem sokára. (El.)

- H. László.* Elvárlak mint az örvény. Hejh barátim!
(Ágnes férfiruhában jő.)
- Ágnes.* Hagyd tisztelettel csókolnom kezed!
- H. László.* Ki vagy te szép fiú?
- Ágnes.* Boldogtalan.
- H. László.* E név alá sok ember tartozik.
- Ágnes.* De én megérdemlém, hogy az legyenek.
- H. László.* Az kár. Különben még elég időd van,
Hogy megjavulhass. Szólj, mit tehetek?
- Ágnes.* Vigy el magaddal!
- H. László.* Kettlen egy lovon
Nem ülhetünk.
- Ágnes.* Oh kérlek! ne tagadd meg
Ezen kegyet.
- H. László.* Nem kegy; de megtagadnám,
Ha asszony volnál is.
- Ágnes.* S ha az vagyok?
Ah Isten mentsen! S mégis nagy szigorral
Bánnál magaddal ily gyöngéd dologban.
Mátkás vagy bár s mátkádat szereted:
Te többre méltó mint csak egy leányra —
- H. László.* Gyermekek magad, s már is gaz férfiak
Hitén vagy. — Mit csináljak e fiúval?
- Ágnes* (félre). Szent Istenem! minő e Hunyadi!
- H. László.* Nincs vétke, a miért üldözzenek?
- Ágnes.* Szerettem.
- H. László.* Ily korán.
- Ágnes.* S hűtlen valék.
- H. László.* Bolond, ki bízott éretlen korodban.
Ez nem nagy vétek.
- Ágnes.* Istenen kívül
Nincs a ki joggal számot kérjen érte.
- H. László.* Úgy Isten lássa, mit teszen veled.
Tudsz írni?
- Ágnes.* Oh igen!
- H. László.* Úgy hát irnokom léssz!
Szentgyörgyi!
- Bodó.* Mit kívánsz?
- H. László.* Adj egy lovat
E kis diáknak és vidd el magaddal!
- Ágnes.* Oh nem! ne hajts el tőled. Én veled
Kívánok menni, bár mi rossz szekéren,
És csak lovon ne: egyszer levetett;
Azóta félek.
- Bodó.* Furcsa kis diák!
Kár hogy nem asszony!

Ágnes.

Kérlek Hunyadi.

H. László. Jó : Hát maradj ! podgyászaime felett
Elülhetsz a szekéren.

Ágnes

(Hunyadi keze után nyul). Köszönöm !

H. László. Te sírsz fiú ? kár hæv könyűidért,
Mégfagnak ott künn ; mert kemény idő van.
De ím barátink várnak. Mehetünk ?

Madarász. E pillanatban, mind együtt vagyunk.

H. László. Úgy hát menjünk együtt. Ne félj fiú,
Egész a vízíg szárázon maradsz.
Menjünk barátim vígan. Hagyjatok
Minden szekéren zászlókat lobogni,
Hogy minden ember lássa mint fogadjuk
Nándorban a királyt és új apámat.
(Mind elmennek.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

(Tábor.)

Czillei, Lamberger, utóbb Henrik.

Czillei. Nos, hogy találtad Nándort ?

Lamberger.

Üresen.

Az örsereg, ha annak mondható,
Vagy kétszáz rongyos ember, csonka, béna ;
És összekarmolt arcok, oly keserves
Alakban, mint a harez megtépte őket.
Testben s ruhában rongyosabb hadat
Nem láttam életemben. Fegyverök
Csak romladék : fejetlen buzogány
És összetoldott kopják ; kardjaik
Mint a fűrész ; foguk van és nem élök :
Inkább favágni, mint harczhoz valók.
Ijedség látni : mint az őszi darvak
Fütöznek a melegtelen napon ;
De vad szemökben most is ég a harez,
S rejtett düh hallgat elzárt ajkokon.
És mindenütt vér. Undok látomány !
A vén falon s a merre lép a láb,
Vérfooltokat láthatni. És kívül
Egész vidék embercsonttól fehér.
Itt-ott a holló, kánya s vad ebek
Harczolnak még egy elhullt törökön.

Czillei. Nagy ütközet volt. És a vár erős ?

Lamberger. Elég erős, de piszkos és goromba.

A réseket bevarrták mindenütt.

Ez egyben nem tehetni kifogást.

Czillei. A vár tehát erős. — A földalatti
Tanyákat nem láthattad?

Lamberger. Sőt igen.
Egy szűk tanyában jártunk. Két halott
Feküdt a földön, s vagy négy haldokolt.
Egy másik, mellyet még foltozni kellett
Golyókkal csakuem tömve volt.

Czillei. Tehát
Csak ember nincs elég. Most köszönöm
A hírt, lovag. Pihenj ki táboromban;
Aztán, ha tetszik, visszajősz velünk.

Lamberger. A mint parancsolod! (El.)

Czillei. Szegény lovag!

Szeret beszélni, s én kihallgatám.
Ezért egy évig hálás lesz irántam.
De én nem azt hallám, mit ő beszélt.
Ő mint egy érzékeny szabó csak a
Ruhák sebeit vizsgálta, de nekem
Tudatlanul jó híreket hozott,
A nagy merényhez, melyre készülök.
Csak egy nem tetszik: Giskra elhagyott.
Féltette medvebőrét, nem szeretné
Itt hagyni bundának. De szót szegett,
S előttem többé nincsen hitele. (Henrik közelít.)

Czillei. Ki az? ki vagy? Ne jőj közelb: felelj!

Henrik (leveszi álszakálát). Ej ej uram! hát már nem ismered
Hű sólymodat?

Czillei. Te Henrik! ily alakban?

Henrik. Magad kívántad.

Czillei. Nos mi hír? mi hír?

Hogy van derék ipam?

Henrik. Ép és erős,
Mint a vas, mellyet oldalán visel.
Kemény vitéz, még a kenyeret is
Karddal metéli. S milly étvágya van!
Egy sült bivalborjú volt asztalán,
Midőn bevittek. Pusztító keze
Szétszedte azt egy pillantás alatt.
És szomja! mint a pusztá homoké.

Czillei. Magas szál ember nemde?

Henrik. Óriás!

Kilenczven évig kelle nőnie,
Hogy oly roppant legyen. Leült
Hogy szembe nézhessen velem: különben
Túl nézett volna rajtam. Rendkívül
Őrült, hogy végre hírt hallhat felőled.

S hogy a levélbe nézett, szemeit
Kezdé törölni: úgy sírt mint a gyermek.

Czillei. Érzékeny ember! Lám, még van szives
Barátom a világon.

Henrik. Itt a válasz.

Czillei (olvas). „Készen vagyok mindenre. Légy serény,
Ügyes, kitartó. A meggondolásnak
Ne hagyj időt. Az ily tethez serény kéz
És bátor szív kell, nem meggondolás.“
Mit nem tud a vén deszpot! Úgy van, úgy!
Itt csak serény kéz adhat jó sikert.
S az nem fog elmaradni. Pusztá vár,
Könnyen hívó, bolond jószágú nép,
S velünk vagy négyezer markos legény,
S a két Hnyyadinak nincs többé feje,
Ürügy találkozik ha elveszének.
Te még is itt?

Henrik. Várom parancsodat

Czillei. Igen. Maradj itt. Vagy nem. Menj a várba
S kísértsd meg, és szegődjél, ha lehet,
Akármiféle szolgának Hunyadhoz.
Lehet, hogy ott szükségem lesz reád.
Indulj!

Henrik. Jutalmat várnék, jó uram!
Erszényem olyan mint a fujtató:
Üres szelet köhécsel; féltennem kell,
Hogy sorvadásba vész.

Czillei. Rossz gazda vagy.

Henrik. Sőt rendkívül jó. Még húsz aranyom
Maradt az útról, s egy rácz kalauz
Elnyerte koczkán.

Czillei. Hát koczkázol is?

Henrik. Csak gazdaságból, mert úgy is meginnám.

Czillei. Mind ilyen a művész. Fogd e csomót,
Tán visszahozza vesztett pénzedet,
S ha elfogy, kérj. Láss dolgozhoz serényen.

Henrik. Megyek, s szegődöm, hogy készen találj. (El.)

Szolga (jö). Uram! királyunk nyugtalankodik.

Czillei. Tüstént megyek. (Szolga el.) Nem látta Máriát

Egész uton távol tartottam őt:
Annál nagyobb lesz vágya. S érdekem,
Hogy azt neveljem. Most meghitteimnek
Parancsot osztok, aztán indulunk
Nándor felé! No! dölyfös Hunyadi,
Egyél, igyál és nézd meg e világot.

Megesküvém, hogy üdvözítelek,
S mint jó apád megtartom szavamat. (El.)

(Nándor. — László laka.)

Szilágyi, H. László.

Szilágyi. Tehát kormányzó lett Czillei,
S főkapitány a kényes Ujlaky?
Elgondolám biz azt. S azért nem is
Volt kedvem ott mulatni. S a mi több,
Ti új apát nyerétek. Szép dolog,
Ha Istentől van; ámbár a bitó,
Habár arannyal volna is borítva,
Nem ér meg annyit mint egy sírkereszt
Szegény, de jámbor ember hamvain.
De semmi, most már jó helyen vagyunk,
S bevárjuk őket. A napokban itt
Egy német sunnyogott. Nagy kandisággal
Tekintgeté a várat s telve volt
Csodálkozással. Meghordoztatám,
S nem látott semmit, mert a hadakat
Mind rejtve tartom. Ő, vagy más akárki
Nem láthat mást, mint kór vitézeket,
Kik föl s alá lézengenek. S tudom
Örvendetes hírt vitt meg elleninkhez,
De mink azért itt jó karban vagyunk.
Most távozom, s mindent elrendelek,
Hogy a királyt méltólag elfogadhasd.

H. László. S én addig asszonyinkat múlatom.
De bátya, még egy szót. Ha mind együtt
Lesznek barátink, egy titkos tanát
Kell tartanunk.

Szilágyi. Tudod hogy gyűlölöm
A titkolózást.

H. László. Jó bátya, hát miért
Rejtéd a vár aljába hadaid?

Szilágyi. Az más. Egyébiránt te tudhatod
Miért kívánod így.

H. László. Nagy ok miatt.
Egy undok árulás van ellenünk,
S vérnek kell folyani.

Szilágyi. Vérnek? ne beszélj!
És árulás? mondád.

H. László. Kezem között
Van a bizonyosság.

Szilágyi. Hadd folyjon, ha kell:
Ez férfi munka lesz.

- H. László.* Miről beszélsz?
Szilágyi. A vérről, jó öcsém. Egyébiránt
Tanácstalan ne fogj hozzá magad:
Éjfél előtt még itt nálad leszünk,
Megtenni készek, a mit merni kell.
Tehát közelg a vész. Nem gondolám,
Hogy ily korán, de annál jobb: a lég
Tisztább a vész után. Villám, halál!
Mi jó, hogy e vár még kezünk alatt van.
Különben mint az ürgét a mezőn
Kiöntenének. Még az este hát,
Addig ne szólj, rekeszd be titkodat,
Mint a kopót szokás, idő előtt
Hogy fel ne verje a kivánt vadat.
- H. László.* Nyugottnak látsz, és ilyen maradok.
Szilágyi. Úgy jó. Mulass az asszonyokkal, és
Lopd el szemökből a nyájas mosolyt.
Ne félj öcsém! mennydörgős háború!
Szeretném látni azt a vakmerőt,
Ki téged bánt, míg én is itt vagyok.
Jerünk öcsém, vegyünk lélekzetet,
Az Isten lége még ki nem fogyott!
- H. László.* Tudod hogy Czillei nagy hadat hozott?
Szilágyi. Be nem bocsátjuk.
- H. László.* Egy lelket se, bátya!
Szilágyi. Nem egy kutyát, öcsém! Ebben marad! (El.)

Ágnes egyedül, később *Mátyás*.

- Ágnes.* Ah Istenem minő helyen vagyok.
Kemény és titkolódzó férfiak,
Kiknek beszéde vér és árulás.
S közöttük én hölgy, férfinak hazudva,
Számüzve attól, a kinek kegyéért
Szerelmet adtam; kétes idegen
Az új tanyán, hová felvettenek,
Kitéve minden sorsnak, mit tegyek?
Istennek anyja, gyenge hölgy, te is,
Ámbár erényes s hozzánk nem hasonló,
Hallgass meg engem elveszett leányt.
- H. Mátyás* (könyvvel jő). Kegyetlen ember volt e Tacitus!
Míg egy lapon keresztül gázolok,
Kifárad elmém. Mint a bővölő
Palaczkba zárja órjás szellemeit,
Úgy fojt ez néhány sorba egy világot,
Mely rendkívül: dolgokkal tömött:
Csatákkal bős, és pártokkal viszályos

Idők, melyekben ádáz még a béke is;
Hol orgyilok, csel, méreg, hitszegés
És honfi háború, testvérölés
Váltják fel egymást, borzasztó cserével.
Istentelen kor! (Becsapja könyvét.) A patvar vigye.
De ezt is tudni kell. Jó püspökünk
Ért a dologhoz s ő nagyon dicséri:
Azonban én csak Caesart szeretem,
Jön, lát és győz. És — hát ez kicsoda?

Ágnes. Nagy Isten! nem vagyok magam. (Távozik.)

H. Mátyás. Hohó!

Ifjú barátom, állj meg egy kicsint.
Hadd nézzünk szembe. A mennykőbe is!
Hiszen te sírtál? és minő szemekkel!
Ez nem szabad. Jer, vedd el gondodat,
S víjjunk egy kissé, az majd földerít, (Kardokat hoz.)

Ágnes. Én félek a vastól.

H. Mátyás. Manóba, hát
Minő legény vagy? végy szoknyát magadra,
Ha víni sem tudsz. Ám no, nem haragszom:
Beszéljünk szépen. Hát mi vagy fiam?

Ágnes. Irnok.

H. Mátyás. Diák vagy? Oh hisz ez derék!
Végtére bátyám még is felcsipett
Egy kis diákot, a ki fiatal
S nem olyan mint a fonnyadt paprika.
Csinos kölyök vagy, s egyszersmind tudós.
Nagy ritkaság! De lássunk a dologhoz.
Olvasd el ezt a két sort s magyarázd meg.
De jól vigyázz, hogy meg ne fogjalak.

Ágnes (félre). Jó kedvű gyermek, tréfálok veled
S tán megmenekszem. (Átveszi a könyvet.)

H. Mátyás. Nos, mit mond a könyv?

Ágnes. Azt, hogy te az ifju bánnak öcsese vagy.

H. Mátyás. Azt Isten ember tudja, Tacitust

Kivéve, kit te meghazudtatál.

Mi van tovább?

Ágnes. Hogy nem tudok diákul.

H. Mátyás. Oh szép barátom! így nem alkuszunk.

Birkózni csak tudsz. Jer, ki ügyesebb?

Ágnes Ne, kérlek!

H. Mátyás. Nem, nem, meg nem szabadulsz (Üldözi.)

Ágnes Bocsáss, hiszen beteg vagyok. No lásd

Elejtém könyvedet. (Huzakodás közben a könyveket elejti.)

H. Mátyás. Mi a tatár!

Hát így vagyunk? No már azt mondhatom,

Te szép diák vagy. Hát hol a bajúsz ?
És a szakáll ? Még hire, hamva sincs :
De annál több a haj. Tebát azért van
Oly könnyen síró gyermekes szemed ?
Ej ej ! az én példás és szigorú
Bátyám magának ily diákokat tart ?
No ebből szép kis tréfa lesz. Ha fedd —

Ágnes (letérdel). Az Istenért, irgalmazz, könyörülj !

Bátyád engem mint elhagyott fiút
Nagy kérelmemre vett fel, és ha tudná
Hogy nő vagyok, meghalnék szégyenemben.
Oh Istenem ! ki szán meg engemet ?

H. Mátyás. Ne sírj, ne sírj, azt nem szenvedhetem

Ó hát fiúnak tart ? Az meglehet ;
Hisz ő nem is lát mást, mint Máriát,

Ágnes (félre). Oh boldog hölgy !

H. Mátyás. De annál derekabb,

Hogy én tudom, mit ő nem is gyanít.
Légy nyugton én oly hallgatag leszek,
Mint a ki ezt a könyvet írta volt.
Jer, ülj le mellém, szóljunk okosan. (Leülnek.)
Tehát kisasszony vagy, s azért nem értesz
Diákul és a víváshoz, s azért
Birkózni sem mersz ? az természetes.
Hisz én erősebb volnék, azt tudom.
De most már bírod hallgatásomat :
Köszönet fejében jót tehetsz velem.
Akarsz-e ?

Ágnes. Oh parancsolj ! mit tegyek ?

H. Mátyás. Caesar, segíts !

Te szép vagy, és bizonynyal ismered
Már a szerelmet. Én sokat tanultam,
De könyveimben erről semmi sincs,
Vagy olyan a mit meg nem foghatok.
Mondják hogy hozzá semmi nem hasonlít :
Hogy édesb mint a méz, és lelkesítőbb
Mint a bor, és sokkal mulattatóbb
Mint a vadászat, harez, táncz, lakoma,
S gyönyörtelibb mint miuden öszvesen,
Mit ember kéjést ismer a világon.
S csodálatos, ha szép hölgyek szemével
Találkozom, ha őzi termetet
És látok gyöngén hullámozó kebelt,
S a gyöngy fogaknak bíbor partjain
A legszebb hangnak hallhatom zenéjét,
Úgy tetszik mintha sejténém mi az.

De látni és csak hallani s nem egyéb?
Ez nem lehet valódi szerelem.
Fejtsd meg nekem, mi az valódilag?
Mi az, mi benne oly kívánatos?
Mi gyorsaságot ad a lassunak,
Hidegnek lángot, a dőrének észet,
De örülést a bölcsnek, és halált
A mély szívűnek. Mondd, kérlek mi az?
Szóval, taníts meg engem is szeretni.

Ágnes. Ha oly veszélyes, jobb ha nem tudod meg.

H. Mátyás. Sőt ép azért kívánom tudni: én
Veszélyt óhajtok, hogy legyőzzem azt.

Ágnes (félre). Bár én feledni tudnám. Jó fiú,
A mit kívánsz, az romlásodra lesz.

H. Mátyás. Te nem figyelsz rám?

Ágnes. Sőt igen nagyon.

(Magában.) Feldúljam most ez ifjú kebelét
S bűnnel fizessek e háznak, hová
Atyailag felvettek ismeretlent?

H. Mátyás. Te nem felelsz?

Ágnes. Isméred a királyt?

H. Mátyás. Csodálatos kérdés. Mint magamat.

Ágnes. Hogy tetszik ő neked? Kérlek, felelj.
Megfejem aztán, a mit kérdezel.

H. Mátyás. Te csak játszol velem. De ám legyen.
Meglátom mit felelsz majd. És előre
Mondom, bolonddá nem hagyom magam
Tétetni általad.

Ágnes. Nyugott lehetsz.
Hogy tetszik arcza és egész alakja?

H. Mátyás. Igen szelíd jó ember.

Ágnes. Azt tudom.

H. Mátyás. S aztán — különben nem tetszik biz az,
Köztünk maradjon, mert nagyon puha
És férfiatlan. A vén Czillei
Rossz ételekkel tartja, úgy hiszem.

Ágnes. Korán sem. Jól él, sőt királyilag,
S mindenben józan és mértékletes.
Egyet kivéve.

H. Mátyás. S az?

Ágnes. A szerelem.

Alig korosb náladnál, kezdte már
Ismerni ezt a gyászos szenvedélyt,
Mielőtt tanult s kifejlett volna még,
S megérett volna testi lelkileg,
A gyermek férfi lett idő előtt,

S a férfi gyenge asszonynyá puhult.
(Mátyás szórakozottan egy könyvet forgat.)
Mellette nézd meg bátyádat.

H. Mátyás. Hiszen te
Másról beszélsz.

Ágnes. Sőt épen a dologról.
Tekintsd meg őt, mily délczeg férfi az!
Helyén van minden izma, mintha Isten
Kezétől most vált volna meg, derült
Arczán, szedetlen szőlő hamvain,
Nem látszik még a szenvedély keze.
És mozdulatja mint aczél idegzet
Rugalma, könnyü, biztos és szabad.
Ép mint a csillag, éber mint a nap,
És szép!

H. Mátyás (szavába vág, felugrik). Elég!

Ágnes. (magában). Féltékeny a legény.

(Fenn.) Szébb minden férfinál, kit ismerek.
De ő, fogadni mernék, hogy bevárta,
Míg teste fejlett, lelke megszilárdult.
Ő apja mellett munka s harcz között
Nevelkedék, s míg mások lágy szerelmek
S tivornya közt avattak férfiakká:
Ő vérmezőkön edzé fel magát,
S jobb napjait csatákkal írta be.

H. Mátyás. Azt véled, én tán nem láttam csatát?

Ágnes. De ő vivott és vérzett a csatán,
S apád után, mint híre és neve
Méltó utódját nézi őt e hon.

H. Mátyás. Távozz'.

Ágnes. Haragszol?

H. Mátyás. Távozzál ha mondom.

Vitéz (ki az ajtóban megjelent, s őket kihallgatá, visszavonultában).

Most egyszer jó kezek közé került. (Benn.)

Mátyás!

H. Mátyás. Mindjárt. — Te még is itt mozogsz?

(Ágnes búsan el.)

H. Mátyás (utána indúl).

Bocsáss meg, nem haragszom, sőt mi több,
Becsülni kezdlek, és talán szeretni.

Mág majd beszéljünk erről többet is.

De most siess, most, látod, nincs időm.

(Ágnes el. Mátyás felveszi Tacitust.)

Teringettét! ha ezt Vitéz apus

Meglátta volna.

Vitéz (kilép). Mit csinálsz fiam?

H. Mátvás. Tacitust olvasgatom.

Vitéz. Nagyon jeles könyv.

Ez megtanít, miként silányodik
Az ember és kor észrevétlenül,
Ijesztő gyorsasággal, s mily nehéz
És lassu gyógyulással vetkezik ki
A gyáva létből, melybe süllyedett.
De most talán elég volt, jer mutasd meg
A várat és az ütközet helyét.

H. Mátvás. Örömmel! Oh én itt mindent tudok.
Most egyszer én is mestered leszek.

Vitéz. Úgy illik, a ki mit tud, azt tanítsa.
Tehát induljunk.

H. Mátvás. Csak kardot hozok.

Apám köté fel e kardot nekem,
Szeretném látni a ki elveszi.

Menjünk atyus s ne rettegj semmitől. (El.)

(Várfal.)

H. László, Henrik, utóbb Országné és Mária.

H. László. És a levél mit Brankovicsnak adtál?

Henrik. Csak másolat volt.

H. László. Így hát Czillei,

Ki választ nyert az elküldött levélre,
Meg van nyugodva, s rád nem is gyanakszik?

Henrik. Oly távol a gyanútól, hogy naponként

Parancsát várom téged és öcsédet
A más világra átszállítani.

Azonban most csak azt parancsolá:
Szegődjem hozzád és szolgáljalak.

H. László. Okom van hinni a miket beszélsz,

És férfiasnak létom a boszút.

Ohajtanám azonban, ha szabad

Barátilag tanácslanom: boszúdat

Tovább ne vinnéd. Hölgy, ki nem szeret

Bennünket, vagy ki fényért, csillogásért

Elád szerelmet és becsületet,

Nem érdemes hogy megtiszteljük öt

Fájdalmainkkal. A mi engem illet,

Nekem te nagy szolgálatot tévél;

S ha még ez életben, miként hiszem,

Lelsz vágyaidhoz illő munkakört,

S ügyet, melyet kívínod érdek és jog

Vagy tiszta kebled büszkesége hajt,

Vagy végre — Isten ójon e csapástól —

Érzelmid láza, végzett emberek

Armánya bajt, vést hoznának fejedre,
Emlékezzél, hogy él egy Hunyadi,
Kinek barátja lól.

Henrik. Oh Hunyadi!

Ha én helyetted volnék, oly hatalmas,
Becsülve és szeretve mindenektől,
Ezen kebellem, mellyet még nem ismersz,
De melynek olthatatlan szomja van
Egy jobb világ és tiszta lég után;
Egy nagyszerű pusztítást kezdenék,
S meg nem nyugonnám, míg a nagy világ
Egy része, mint az Isten megteremté,
Ki ne tisztúlna emberek gyomától,
Hogy volna egy pont, a hol a becsület
És a kifáradt érdem megpihenjen.

H. László. Ifjú barátom, minden jobb kebelt
Gyakorta száll meg e vágy: nagyszerű
S Istenhez illő munkát végzeni.
De a világba lépve s úgy találva,
Hogy a nagyobb rész, még a jobbak is,
Féllélkü nép, hamar kifáradó
A jóban, és hű csak hibáihoz,
Ezt látva, s többször kárunkkal csalódva,
Fogy a bátorság s alkudozni kezdünk.
S a fényes és gyors villámtűz helyett
A lassu, munkás nap hevét becsüljük.
Azonban várd be: a mit tenni kell,
Tanúja léssz, hogy nem mulasztom el.
S most házam a tiéd is: légy ura
Veszélyes titkaidnak.

Henrik. Légy nyugott!

Ha el nem lopják, én nem veszttem el. (El.)

H. László. Jó Máriám! sokáig hagytaalak.

Mária. Ki volt az ember, a kivel beszéltél?

H. László. Megmondom egykor. Róla most csak ennyit:

Ha láthatnád ez ember kebelét,
Iszonynyal néznél annak mélyibe,
Hol a sötét haragnak lángjait
Egy még sötétebb bánat éje nyomja.

Mária. S ki hozta őt ez állapotra?

H. László. Hölgy.

Mária. Oh Istenem! Ki fogja őt megint
Életre hqzni?

H. László. Férfi. ő maga.

Mária. Mily büszke vagy! de én csak így szeretlek.

Téged miattam ilyen sors nem érhet.

H. László. S ha még is érne balsors, nem miattad,
De más miatt; ha érdek és vizsály
Szakasztanának olyan emberektől,
Kiket szeretsz —

Mária. Kit úgy, mint tégedet?

H. László. Ha ellenségem lenne még atyád is —

Mária. De ő barátod, hidd el. Istenem!

Te oly kemény vagy hozzá.

H. László. Megbocsáss!

Nem kétkedem; de még idő jöhet,

Midőn e kérdés megfejtést kíván.

Mária. Az Isten látja lelkem!

H. László. Köszönöm.

En biztam benned, s még is jól esett,

A mit hívék, szavadból értenem.

Országné (közelit). Nézzétek! én is leltem valamit.

Egy szép kicsin tört, s tán épen török mű.

H. László. Valóban az, s még a legjobb fajú.

Mária (nézegeti s visszaadja).

Ah! vér van rajta!

Országné. Annál becsesebb:

Megtartom férjemnek, ha engeded.

H. László. Oh kérlek! Ámbár ő nehéz csatákban

Saját kezével szerzett illyeket,

Ezt tőled még is szívesen veendi.

Országné. Meg is kívánom. És most —

H. László. Igen!

Ha meg nem untok, folytatom tovább.

Távol hang. Dicsértessék az Úr neve!

Országné és Mária.

Mi volt ez?

H. László. Az űr kiált. Látjátok őt a tornyon?

Mária. Szent Isten! milyen széditő magas.

H. László. A legmagasb a várban. Itt valánk

A legmerészebb harczy tett tanúi.

Nézzétek ott a csonka fedelen,

Melyről a kúpot szélvész hordta el,

Örök vigyáztak éjjel és naponta;

De pusztá lón, midőn harcz kitört,

Mert minden férfi ütközetbe ment.

Félszázezerrel jött most Mahomet;

Düh, kénytelenség s a nyert diadalmak

Rögzött reménye hajtá harczba őket;

Mi hittel álltunk a szám ellenébe,

Szent jelszavunk volt: Isten és haza.

És forrt, dühöngött a harcz, ingatag

Szereucselábon mind a két felé.
 S egyszerre im rémes sivalkodás
 Tört át a légen. Egy merész pogány
 Felküzde a toronyba, s tetején
 Lobogtatá a félhold zászlaját.
 Meghült a vér a legiobbakban is,
 Mert a riadt nép csüggedt küzdeni.
 De nem sokára a pogány megett
 Egy más alak jelent meg; felszakasztá
 A már kitűzött zászlót, s vakmerőn
 Megtámadá az izmosabb pogányt.
 Közöttük most dühös viaskodás
 Keletkezék a két hadfél előtt.
 A harc megállni látszott, mindenek
 Figyelme rajtok függve, mintha sors
 Rendelte volna, hogy helyettök e
 Két ember győzzön, várták a kifejlést.
 Az nem sokáig késett. A magyar
 Unván a hosszú harcot, a tető
 Széléhez tolta a makacs pogányt,
 S ott átölelvén, rettentő halálra
 Magával a mélységbe ragadá.

Országné és Mária. Rémületes!

H. László. Szörnyet halt mind a kettő,
 S egy sírban a legbátrabb férfiak
 Most itt nyugosznak a torony tövénel,
 Félhold s kereszt alatt. De a harc nyerve lőn.
 S Konstantinápoly hódítója szégyent
 És félszemet vitt Nándor vár alól. (Bodó jő.)
 Mi hir Bodó?

Bodó. Épen most érkezett

Királyi őrsereggel Rozgonyi.

H. László. Az jó barátunk. Kérlek menj, bocsásd be
 S fogadd el őt nevemben. (Bodó el.)

Mária. De még magadról semmit sem beszéltél?

H. László. Mit szóljak? én is a harcban valék,
 S küzdöttem ott legjobb erőm szerint.
 S ki nem tévé azt? Mind viaskodánk.
 Közepette jártam vésznek és halálnak,
 S akarta Isten, hogy tiéd maradjak.

Mária. Vedd érte legfőbb hálámat, nagy Isten!

H. László. Most nézzetek le: itt bucsúzik el
 Hazánktól a Duna.

Országné. Mely dicsó folyam!

Mária. Erősnek látszik, mint náluuk Budán.

H. László. S mély mint a tenger. Itt már jó szerint

Honunknak minden csepje benne van,
S mielőtt kimenne, vég üdvözlétül
Még összegyűjti bús hullámaít.
Megállni látszik, mintegy kérdezőleg:
Megyünk-e mink is partjának lakói?
Vagy szűtlenül magát eresztjük el
A pusztá tengerhez, hol idegen,
Hol a magyar szó hangja ismeretlen.

Országné. Úgy szólász róla mint egy szerető;
És arra méltó is; de én ha mátkád
Találtam volna lenni, féltenelek.

Mária. De én nem féltlek tőle Hunyadi,
Mert biztosomnak vallom a Dunát.
Midőn sokáig oly távol valál,
Gyakran megálltam néma partjain,
Titkot sohajték a szellők közé,
Melynek suhamló árjain repültek.
S ha néha mintegy visszajőni látszott,
A délszelek vervén hullámaít,
Hittem csalódva — mért nem volt igaz! —
Hogy a habokban mátkám szíve forr,
És választ adni küzd a part felé.

H. László. Ábrándozóm! mi szépek álmaid!
De a mi nem volt, úgy van: most szeretlek.
(Országnéhez.)

Bocsánat, szép hölgy!

Országné. Mért?

H. László. Hogy untatunk
Szerelmeinkkel.

Országné. Olly üres kebelnek
Tartasz? Haragszom rád.

Mária. Megbékítelek,
Mert jó hírt mondok: férjed már közel van. (Ágyúlövés.)

Országné. Jaj Istenem! tán ellenség közelget?

H. László. Csak férjed s a király.

Országné. Csak? Oh gonosz bán!
Csak férjem? Várj, ha nős léssz, visszatorlom.
De nem, hisz akkor téged kellene
Gunyolnom, édes Máriám. Tehát
Csak megbocsátok egy feltét alatt.

H. László. És az?

Országné. Hogy minden ellenségedet
Úgy győzd le, mint most győzve vagy magad.

H. László. Nagylelkű vagy! S most, drága hölgyeim,
Tiszttem parancsol.

Mária. Mink is elmegyünk.

Országné. Minden bizonynyal. Lássá a király,
Hogy Nándorvárban nem csak katonáktól —
H. László. De a magyar nők legnemesbikétől
Lesz üdvözölve.

Mária. Oh Lászlóm!

Országné. Te mondád
S mink elfogadjuk. Ah ismét lövés!

H. László. Közelgenek. Megérjük újra, mit
Sok századig nem láttak őseink:
Nándor királyi vendéget fogad.

Országné. Rosszúl idézsz, mert akkor a király
Vivott a várért, s testvérháború

S nagy vész követte a dicső napot.

H. László. De a hon felvirult, s így jól idéztem.

Országné. Az Isten adja!

H. László. Most szép hölgyeim,

Menjünk fogadni a magyar királyt!

(Elmennek.)

(A várkapu tája belül.)

Szilágyi, Rozgonyi, Vitéz, H. László, Kanizsai, Bodó, Madarász.

Szilágyi. Híjátok a bánt; a király közelg,
S ágyuzatok sűrűbben, hogy dörögve
Hirdesse a lég a vár örömét (sűrű ágyuzás.)

Rozgonyi. Mit vagy teendő Czillei nagy hadával?
Vitézeim zúgnak, hogy a király.
Nem bízik bennök, s ennyi idegent
Hozott magával a végvár alá.

Szilágyi. Szükségtelen fitogtatás. Azonban
Meglássuk mit teyünk.

(Nép gyülekszik a katonák háta megett, kik két sorban állva a szín belsején álló kaputól sikkatort képeznek. Elül hölgyek állnak. A katonák között benn a kapunál megjelenik H. László.)

H. László. Bocsássatok hidat: jön a király. (Szilágyihoz.)

Kiadtad a parancsot, hogy csak a
Királyhoz tartozók jöhessenek be?

Szilágyi. Még nincs idő rá. Éreztetni kell,

Hogy haddal látogatni nem szokás.

H. László. Adjátok a várkulcsokat! (A várkulcsokat átveszi.)

Király, Czillei, Gara, Ország, Bánfi.

s még néhányan jönnek.

(Mikön a király csaknem a szín elejéig jött, H. László elébe térdel, a kulcsokat tartván.)

H. László. Felséges úr, vedd át e kulcsokat,

Mikért apám sok terhes napokon

Küzdött, s halálnak válva, meghagyá,
 Hogy át ne adjam másnak mint neked.
 Most teljesítem e nagy megbizást,
 Mélységes hódolattal nyujtom át
 E honfi véren váltott kincseket,
 S a leghűbb szívvel esdeklem! ne vondd meg
 Kegyed s bizalmad tőlünk, gyermekeitől
 Egy olly apának, a ki élete
 Zártáig érted híven fáradozott,
 Ki, mert közel volt a királyi székhez,
 Azért tev é csak lábát lépesejére,
 Hogy bármi vészben ingadatlan álljon.
 Ki nem csak szóval: vész és harc között
 Mutatta meg sok éven át, hogy érted
 És a hazáért élni halni kész.

Király. Mi tisztelők atyádat, és szeretttük,
 S fiában is becsüljük őt: azért
 Tartsd meg, nemes bán, e várkulesokat:
 Légy oly vitéz és oly hű, mint apád volt.

H. László (felkél). Elszántam tenni tőlem telhető.
 Hűségemért Isten legyen tanú,
 S torolja meg, ha egykor megszegem.
 És most, királyom, légy üdvözz közöttünk.
 Tanulni fogjuk pillantásaidból,
 Mi az, mi felségednek jól esik.
 Parancsúl veszszük, a mit sejtjenünk hagysz.

Király. Fordítsd meg s vedd kérelem gyanánt,
 A mit parancsolunk. De ím elénk
 Nők is mosolyganak. Ez szép fogadás.

Szilágyi (hangosan). Fel a hidat! már nem jó senki be.
Czillei. Hallád öcsém? hadunk kizáratik.

Ez árulás!

H. László. Ki szólt itt árulásról?

Czillei. Mind, s én a főkörmányzó, Czillei
 Nyilatkozom, kész inkább visszatérni,
 Mint túrni békén e gyalázatot.

H. László. Erősen tévedsz, főkörmányozó.

Itt visszatérni volna csak gyalázat,
 S ránk nézve bántás, mit nem érdemeltünk. (A királyhoz.)
 Bocsánatot, felség, e zaj miatt!
 Ország törvénye tiltja szigorún
 Végvárainkba külső hadakat
 Bocsátanunk. S ezen felül, mióta
 Hazánkba léptél, felséges személyed
 Védelme minket illet: gyávaság
 És szégyen volna másra bízni azt

- Bízzál királyom! a nagy Mahomet
Győzői állnak itt melletted őrt.
- Király.* Én bízom bennetek. De, Hunyadi,
Jőj csak mutasd be a szép hölgyeket.
- H. László.* Örömmel! (Éljenzés.) A nép üdvözöl, királyom!
- Király.* Üdvöz'llek nép és bátor katonák! (Újra éljenzés.)
(Lászlóhoz.) Jól szóltam így?
- H. László.* A legjobban, királyom!
- Király.* De most siessünk. Ah Szilágyi jő.
- Szilágyi.* Felséges úr! én rossz hírben vagyok,
Hogy a mit érzek, fenuszóval kimondom,
S igaz lelkekre! nem hittem soha,
Hogy e falak közt megtisztelhetem
Felségedet. De most itt vagy velünk
Lélekben és testben, s én rendkívül
Örvendek rajt' s kimondom magyarán:
Hozott Isten, király! légy itt honn közöttünk.
- Király.* Add jobbodat, vitézlő férfiú!
- Szilágyi.* Igen kegyes vagy.
- H. László.* Most, uram király!
Olyan kezdet fogsz, mely minden csatán
Vagy tíz pogány főt vág le.
- Szilágyi.* Rágalom.
Felséges úr! valódi rágalom.
- Király.* Mert néha többet is talán?
- Szilágyi.* Csekélység!
Ily apróságot számba sem veszünk.
- Király.* Gyakran kívánlak látni, míg itt leszek.
Isten veled! most nézzük a hölgyeket. (El.)

Czillei, Gara, Bánfi.

- Czillei.* Nem végtelen könnyelműség-e ez?
- Gara.* Mit várhatsz tőle mást? Egyébiránt
Jelenleg nincs mit félni.
- Czillei.* S Ujlaky
És Giskra megszökének!
- Bánfi.* Ujlaky
A várakért haragszik, s Giskra félt.
- Czillei.* Nem hitszegő két ember az? De többé
Egyiknek sincs előttem hitele.
S hadam kizárva. Mennykő és halál!
- Gara.* Fanyar dolog! de mit tegyünk vele?
Legjobb mosolygó szájjal venni be
S elrejtenuk a méltó haragot.
- Bánfi.* Azt mondom én is.

- Gara.* És várnunk időt,
Míg e bántásért számot kérhetünk.
- Czillei.* Nem atyja vagyok-e? s így nem bízni bennem!
Ez szemtelenség.
- Gara.* Csak Szilágyitól,
Mert vőm ezt nem teendé. Am de ez
Végtére mindegy. Most már így vagyunk.
De itt sok hallgatónk van. Jőjtek
Hozzám, ha tetszik s nyertek rá időt,
S ott értekezzünk e dolog felett.
- Bánfi.* Én azt teszem, mit példaszó tanít:
Ordíts a farkasokkal!
- Gara.* Tedd te azt;
Én jobb időkre várva hallgatok.
- Czillei.* S én felkiáltok minden szellemet,
Mely átkozódni s öldökölni tud. (E1.)

Rozgonyi, Madarász, Dörmő.

Madarász.

No Dörmő! hát láttad a királyt?

Dörmő.

Láttam.

Madarász.

S örültél neki?

Dörmő.

Örültem.

Madarász.

De úgy-e, Dörmő, nem örültél annyira, mintha még egyszer oly
nagyon örültél volna?

Dörmő.

Nem!

Madarász.

De ha azt mondta volna a király: vitéz Dörmő!

Dörmő (elragadtatva).

Hóh uram!

Madarász.

S kezedbe nyomott volna egy kis borraivalót?

Dörmő (neheztelve)

Istennek ajánlom hadnagy uramat!

Madarász.

No ne haragudjál, Dörmő. Tudod mi jó barátok vagyunk. Nesze, fogd ezt a darab ezüstöt, s igyál rajta a király egészségeért és az országért.

Dörmő.

A királyért? és az országért? Iszom, hadnagy! (El.)

Rozgonyi.

Ez durva hűség.

Madarász.

Durva mint a várkő,
Mely ellent áll az ostromló dühének;
De jó barátoknak hátat s enyhet ad.
Ez ember végig küzdte Hunyadi
Minden esatáit.

Rozgonyi. Tisztes romladék.

Madarász. De még erősebb, mint sok palota.

Rozgonyi. Azt látni rajta!

Madarász. S most, nemes vitéz,

Menjünk a bánhoz egy kis lakomára.

Rozgonyi. Magam sem bánom; mert köztünk maradjon,

Nagyon szeretnék inni a hazáért. (El.)

(Királyi szállás.)

Czillei és egy szolga jönnek.

Jól van barátom, most már elmehetsz.

S ha estebédre hínak, nem eszem. (Szolga el.)

Nem éhezem, mert gyomrom tele van

A rossz pofákkal, melyek itt vigyorgnak. (Körülnoz.)

Ez hát a barlang, melyben lakni kell?

No mondhatom, királyi egy gödör.

S mely pompás kényelem! kemény falak,

Kemény pad és szék, ágyak mint egy asztag,

És mindenütt kard: minden a mi van

Kemény és durva mint az emberök.

És im egy párnaszék is, de talán

Patkószegekkel tömve, hogy ki rajt' ül,

A lágy üléstől el ne koresosodjék.

S mily régi bársony! még talán nagy Árpád

Csótára volt, vagy Hímes-udvarát

Lopá meg egy oláh hűség, s örökben

Hagyá utódinak. Szép szerzemény!

S mint a nyomokról látszik, buzogánynyal

Porozzák minden reggel. Hihető

Itt lógatá lábát a vén Hunyad,

És itt pihent a birkozás után.

Szegény öreg! Most már jó dolga van.

Puhábban fekszik, mint itt lakva volt.

De én itt elveszek, megőrülök!

Zierer (jö). Uram!

Czillei. Te itt vagy? Ördög és halál!

Zierer (ijedve). Hát mit csináljak?

Czillei. Menj, állj tökfeszedre

S pofozd magad napestig, mért nem adtál

Okosb tanácsot?

Zierer. Jó kegyelmes úr!

Hisz engem meg sem kérdezel.

Czillei. Bolondot

Kérdeztem volna. Ámbár most — igen

Most jó hogy itt vagy. Menj a bán lakához,

S ha ott nincs, a városba szanaszét,

S ha megtaláltad, hozd el Henriket.

Zierer. E perczben itt leszek.

Czillei. Hazudsz, az nem lehet.

Zierer. Azaz hogy —

Czillei. Lomha lajhár vagy, különben

Már úton volnál. Menj, nyargalj. (Zierer sietve indul.)

Megállj!

Nem patkány ment itt végig a padon?

Zierer. Nem vettem észre.

Czillei (haraggal). Mit? nem vetted észre?

Zierer. Én? sőt! azaz talán egérke volt?

Czillei. Dögvész reád és minden kárhozat!

Hát én hazudtam? Patkány volt ha mondom!

E nép ha rá hagynák, kiirtana

A föld színéről minden törököt,

S a patkányt élni hagyja. Hozz nekem

Patkányvesztőt, a nélkül meg ne jőj!

Zierer (megy). Uramnak borzasztó jó kedve van! (El.)

Czillei. A hű eb elment, most hiába minden

Káromkodásom, nincsen a ki azt

Részvétellel hallja. (Leül.) Én is enni menjek?

Vaskos gölödényt és furkót egyem?

És zsírban úszó káposztát? Utálom

Ebédjüket jobban mint magokat.

Borzasztó únalom bánt; mit tegyek most?

Nem onthatok vért, tervem füstbe ment.

S tűz és pokol mulatni sem lehet:

Az asszony itt mind hű s becsületes.

Gyalázatos fészek! Hol leljek itt

Magamhoz illő társat? Az ördögöt

Hínám elő, de az magam vagyok.

(Ágyúörgés. Czillei ijedve felugrik.)

Szegény kijátszott ördög, a kit egy
Rossz ágyu bömbölése megijeszt.
Bizonynyal e király ivott velök
E rongyos fészekért. Lakozzatok
Víg czimborák! De én nem jól vagyok.
Nem jól vagyok. Lefekszem s aluszom.
Hunyadnak álma! — nem nem, az halál,
Azt nem kívánom. (A belső szoba felé megy s megáll.)

Mily sötét az est!

Fázom, vagy félek? Gyertyát hozzatok,
Hej szolgál! hozz világot. (Gyertyát hoznak.)

Igy tehát

Most látok gondolkodni. Hunyadi-
Fejekre játszám s tervem füstbe ment.
De titkomat megőrzém: nincs veszély.
Most mit tegyünk? E fajnak veszni kell,
Akármi áron. A királyi álom,
Mit a barát a nép hitébe oltott
S talán szívökbe — el kell veszniök,
Ha nem gyülném is, mint gyülnöm. (Körülnéz.)
Ki hallgat? senki, csak magam vagyok.
Méreg, gyilok, gyilok, méreg — mi jobb?
Ez a miről álmodnom kell az éjjel.
Hogyan? ha majd a várból elmegyünk?
Vagy mézes szókkal táboromba csalnám
És itt vagy ott adnék vég lakomát?
Mind jó, igen jó, s méreg vagy gyilok.
S Henrik derék, bátor kezű legény.
Ezt rá bizom még, aztán megölnöm.
Alunnom kell: nagyon fáradt vagyok. (El.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

H. Mátyás. Ágnes.

H. Mátyás. Gonosz merényre adtam magamat,
Azaz ha megtudnák, hogy elszökém,
De most már itt vagyunk. Ez a király
Szállása.

Ágnes. Vedd hálánat.

H. Mátyás. Semmi hála!

Csak azt beszéld el, mit keressz te itt?

Ágnes. Itt honn vagyok.

H. Mátyás. Te honn vagy? Milliom

A lelkét! tán biz a vén Czillei —

Ágnes. Ne mondd ki azt a gyülnötem nevet.

H. Mátyás. Te gyűlöled? no már azt szeretem,
Bár ez kevés, mert én utálok őt,
A vén bakot: kívánám, volna kőből,
Erdőbe tenném vaczkort őrzeni.
Azonban engem még is rászedél:
Te Ágnes, a királynak kedvese —
Ne is tagadd, pirongó arczodon
Látom, hogy úgy van — és én Hunyadi
A bűnnek szolgáltam kíséretül.

Ágnes. Kegyetlen gyermek!

H. Mátyás. Gyermek ám, de nem
Szolgának termett: gyermek, a ki érez
És szégyent nem tűr.

Ágnes. Istenem! de ha
Csak benned bíztam.

H. Mátyás. Szólnod kell vala,
S én szolga által kísértetlek el.

Ágnes. Midőn jövénk setétben, s én remegtem,
Mondád: Ne féljek; testvérnek nevezted.

H. Mátyás. Csak rossz magyar szokásból. S még az úton
Nem ismerélek így

Ágnes. Hagyj el tebát,
S legaljasb titted az legyen, hogy engem
Pártul fogál, boldogtalan leányt.

H. Mátyás. Mért nem szeretsz hát úgy, mint a királyt?

Ágnes. Jobban szeretlek.

H. Mátyás. Szóval, meghiszem.
Azonban mindegy! Most Isten veled! (Indúl.)

Ágnes (rövid habozás után megcsókolja).
Isten veled, testvér!

H. Mátyás. Ravasz leányka!
Ezt már előbb is illett volna tenned.
Szád édes, mint a Rózsamál leve.
De most már egy tapodtat sem megyek.
Részeg vagyok — fejemben láng lobog.

Ágnes. Az Istenért!

H. Mátyás (leül). Csevegjük át az éjet.

Ágnes. Kérlek, könyörgök!

H. Mátyás. En nem mozdulok.

Vitéz (jö). Jól jöttem! itt van!

Ágnes. Szent Isten ki ez?

H. Mátyás (daczosan ülve marad).

Vitéz (lassan H. Mátyáshoz közelít s kezén fogja).

Jerünk fiam! már éjfél közelít.
Isten veled, szép hölgy! Vigázz magadra:
Nagyon merész a játék, melybe kezdtél.

H. Mátyás (félre vonja Vitézt).

Atyám! ha azt hiszed, hogy valami
Nem illőt tettem volna —

Vitéz.

Nem, fiam!

A legkisebbet sem. De társaságban
Jobb visszatérned. És most szép az éj,
Mint a teremtő álma: csillagok
Irják le azt a véges ember-észnek.
Most visszamenve oktatást adok
A bolygó csillagokról. Jer, fiam.

(El Hunyadi Mátyással.)

Ágnes.

Játék! de olyan, mely már elveszett:

Több életem nincs, melyet rá tegyek.
Szegény leány! ki ad nekem segílyt?
Erénynek, vén, a bűnnek ifju még,
E tömkelegben járatlan vagyok. (Szünet.)
De eltapodni nem hagyom magam.
Bevárom a királyt, s ha úgy fogad,
Mint nem szeretném, akkor nincs erény,
Melyet becsüljek többé: rossz leszek
Mint jó valék, de szívem gyökeréig,
Egészen az. Jó Isten, ments meg engem! (Bemegy.)

(Hunyadi László laka.)

Kanizsai, Bodó, Madarász.

Kanizsai. Az éj mulik, s még László nincsen itt,

Bodó. Tüstént jön, a királyt kíséri el.

Kanizsai. Urunk ma rendkívül jó kedvű volt,
S nyájas kivált a hölgyekhez.

Bodó.

Nagyon.

Kanizsai. De ugyan miért rendelt László ide?
S éjfél után?

Bodó. Kérdezd meg Madarászt.

(Madarász elaludt, s halkkal hortyogni kezd.)

Kanizsai. Nem is kell kérdenem, már ő felelt,
De nem nekünk, talán a szellemeknek;
Mert én nem értem.

Bodó.

Nem? Pedig nagyon

Világosan mondá, hogy aluszik.

Kanizsai (fülébe sug). Jön a török!

(Madarász ijedve felugrik s Kanizsait torkon ragadja.)

Kanizsai.

Menydörgő! megfulok.

(Nagy nehezen ellöki magától.)

Madarász. Mi az? mi baj?

Bodó.

Csak egy kis tréfaság.

Kevésbe mult hogy meg nem fojtogattál,

Kanizsai. Pogány egy körmöd van, Madarász öcsém,
Eztán, ha alszol, karddal költelek fel.
Madarász. Bocsáss meg bajtárs, rossz alvó vagyok,
Boldogtalan dühvel rohanva meg
Mindent, ki álmaimból felijeszt.
Bodó. Tudod mit? ez'tán majd csak a törökkel
Ébresztetünk fel, és így egy éven át
Megfojthatsz néhány százat könnyedén.
Madarász. Hagyjátok el, szégyenlem dühömet.
De mért vagyunk itt ily későn?
Bodó. Talán
Inkább korán. Jőnek. Hallgassatok.

H. László, Ország, Szilágyi, Vitéz jönek.

H. László. Üdvöz'llek hajlokomban, uraim!
Foglaljatok helyet, s bocsássatok meg,
Hogy székkal kínállak meg ágy helyett.
De főbenjáró dolgot kell kitárnom,
Mielőtt a titkot rejtő éj mulik,
S az Isten ránk köszönti a napot

Ország. Figyelmezzünk, beszélj!

H. László. Itt egy levél,
Melynek veszélyes tartalmát kívántam
Megismertetni. Kérlek nézd, s itélj. (Országnak adja.)

Ország (olvas).

„Tisztelt ipam! A következő új évre egy pár labdával kívánok kedveskedni; az oláh Hunyadi kölykek fejét értem kiket apjok után ohajtok küldeni, csupa kereszténységből, hogy minél előbb üdvezüljenek. Szándékom, hogy annál biztosabban horogra kerüljenek, színleg kibékülni s fiaimmá fogadni őket. Légy készen minden mozgalomra. Szükség esetében a törökkel is czimborálhatsz titkon; mert a kigyópárt, ha fejét levágtuk, még vagdalkozni fog. Jóban, rosszban barátod, vöd.“ (Átadja Vitéznek.)

Vitéz. Istentelenség!

Kanizsai. Gyilkos, áruló!

Madarász. Hunyadi, ha biztál bennem valaha,
Engedd ez ember életét nekem.
Utczán vagy ágyban, táncz vagy bor között,
Vagy Isten egyházában, megölöm
Mikor kívánod. Kérlek add nekem.

H. László. Légy türelemmel!

Ország. Ez Czillei keze.

Vitéz (nézi).

„Szükség esetében a törökkel czimborálhatsz.“

Kanizsai. Az árulót konczoljuk össze itt!

Vitéz. Nincs benne kétség, ez a saját keze.

(Szilágyinak nyújtja.)

Szilágyi. Én el nem olvasom, de elhiszem.

Nos jó öcsém, hát nem derék apát
Hozál magaddal?

Többen. Vész, halál reá!

Ország. Nem kis veszélynek magva e levél!

Ha élve hagyjuk, ő veszt el soronként;
Ha itt megöljük, pártja áll boszút,
S viszályba dönti újra e hazát!

H. László. Hozzá kell adnom, hogy már Brankovics,

Ki e levélnek mását kapta csak,
Választ is írt, és érdemes vejétől
Fejünket várja. S bár mit végezzünk,
De tenni kell! mert ő sietni fog,
Ha nyílt erőszak nem segít, titokban.

Ország. Világos a dolog, nincs haladék.
S én azt hiszem, hogy ég és föld előtt
Jogod van őt megölni.

H. László. S te atyám?

Vitéz. A gyilkolás, fiam, mindig tilos:

De ha ki ez Istentől elszakadott
Embert és országarulót megölné,
Vétkét bocsánandónak tartanám.

Szilágyi. Haljon meg! itt nincs más kigázolás!

Kanizsai és Madarász. Haljon meg!

H. László. Bocsássatok meg, én másképp itélek.

Ő engemet fiának fogadott,
S mint e levélből látszik, ellenem
Már akkor elszánt, gyilkos terve volt.
Meggondolék mindent, és úgy találtam,
Hogy ily veséig megromlott silány
Világcsalónak a halál nagyon
Illetlen büntetés s nagy tisztelet
Becsületes kard által vesznie.
Én hazám e mirigyét s ellenét
Mindennek, a mi jó, erénynemű,
De a ki gyáva s titkon dolgozik,
Nem testileg vágyom kiírtani,
S vérével egy vad pillanat dühének
Áldozni dőrén; józanb mint heves,
Én szellemét kívánnám sérteni,
Megbélyegezni a világ előtt,
Letépní homlokáról a sima
Alarczot, nyíltan megmutatni őt,
Hogy mint gyalázat szörnyét s szellemi

Dögvészt, utálat és köz megvetés
Pusztítsa el fájóbban, mint a vas.

Szilágyi. Öcsém, nem értek.

H. László. Hát világosabban.

Én itt e várban, nép s király előtt
Ezen levéllel vádolólok be őt,
S kitárom ocsmány lelke terveit.

Szilágyi. Az Isten látja lelkem, jó öcsém,
Te úgy szólsz, mintha kedvet érzenél
Orgyilkot falni új apád kezéből.

H. László. Ti kételkedtek?

Ország. Ez szelid tanács.

Ha lelked súgja, tégy próbát vele.
De megjegyezd, hogy törvény és igazság
Hatalmasokra nem szolgál soha:
Vétken kaptatva, mint a sebhedett vad,
Üzöik ellen bőszerűtebb haraggal
Fordulnak vissza, s a megszegyenítést
Még óriásibb s jobban tervezett
Gaztettel törlik el. S a vakmerő bűn,
Nagysága által és mert sikerült,
Elveszti undok bélyegét s neve
Erény s dicsőség lesz a nép előtt.

Szilágyi. Egy szóval, úgy jársz mint szegény apád,
Nagylelkű ő is, megkegyelmezett
Orgyilkosának. S az megszegyenült?
És megjavult-e? meg, de mint az ördög,
Mert egy helyet most két lelket kíván.

H. László. Az más: apámnak nem volt levele.

De ez bizonyosság ég és föld előtt.
Én e levéllel arczul csaphatom,
Minden betűvel szégyent és kudarczot
Olvashatok reá. S ki védni merné,
Azt mondanám: orgyilkos czimborája!
Olvasd ez irást, és hagyd veszni őt.

Madarász. Mi egy levél annak, ki szemtelen?
Ő eltagadja Istenét, ha kell.

Szilágyi. Bízrám öcsém, s én őt felköttetem

A nagy toronyra. Aztán jöjjenek,
Ha kedvök tartja, számot kérni tőlem.

Bodó. Bocsássatok meg, eddig hallgaték.

Kihallgaték mindent, s készen vagyok
Határozatommal. Itt nincs más menekvés,
Mint a halál. Haljon meg Czillei,
Hogy meg ne öljön bennünket. De nem
Te általad nemes bán, és nem is

Kezedtől, várnok! Rátok a hazának
Szüksége van, s nem válnék díszetekre
Ily aljas és csaknem bakói tett.
Maradjatok ti tisztán, és mi hárman,
Még ifjak és csaknem nevetlenek
Végezzük el, mi hozzátok nem illik.
Ha számot kérnek, még ti szabadok
S tiszták a vértől, védelmünkre keltek,
S mi e levéllel mentendjük magunkat
Ha a levél ki nem ment, bizonyos
Hogy itt erőszak országol, s nekünk
Miként nekik, vont fegyver lesz kezünkben,
Nyílt háború lesz, melyben véget ér
A gyáva fordulás, s vitézi kar
S szerencse ád győzelmet vagy halált.

Kanizsai és Madarász.

Bizzátok öt reánk.

Szilágyi. Bodó öcsém! te nem rosszat beszélsz,
Lelkemre mondom. Ámbár jobb szeretném
Magamra venni a terhet; de így jobb.
Lelkemre mondom. Mink el nem hagyunk,
Attól ne tartsatok, László öcsém?

H. László (Bodóhoz).

A mit beszéltél, nem felejttem el,
Nemes szívű barátom. Most azonban
Álmodjunk rá. És tisztelt uraim
Vegyétek hálámat. Meggondolom
Tanácsokat, s talán még dél előtt
Itt látlak nálam.

Szilágyi.

Néhány óra múlva.

De most nyogodjunk: a hajnal közel van,
S zavarba jó, ha ágyban nem talál.

Ország.

En nem jövök! mert tiltja helyzetem.

De bár mit vagy teendő, javalom,
S én és barátim pártodon leszünk.

H. László. Apám barátja voltál: légy enyém is.

(Kezet fognak. Ország el.)

Tisztelt atyám, jó bátya, és ti mind
Ifjú barátim! még egyszer vegyétek
Legforróbb hálám. Illyen férfiakkal
En bármi sorsnak bizton daczolok
Tanúi lesztek, hogy meg nem gyalázom
Apám sírját, sem a magyar nevet,
Hogy nem teszek többet, mint a mi kell,
S a vak düh és a gyávaság között

Találok útat, mellyen járnom illik.
Jó éjszakát, vagy inkább jó nyugalmat!

Vitéz. Imába zárom sorsodat, fiam,
Szálljon reád atyádnak szelleme

H. László. Isten veled! (Az ifjakhoz.) Barátim, jó nyugalmat.
(Vitéz, Kanizsai, Bodó, Madarász el.)

Egy szóra, jó bátyám! Megeshetik
Hogy még előbb, mint sirba száll e nap
Vér fertezendi tiszta kezemet,
Miért barátim s ellenségeimnek
Számot kell adnom. Mit határozál
Ez esetben tenni?

Szilágyi. A vár kapuit
Bezárva tartom, sem be, sem ki nem
Bocsátok senkit, míg e tett felett
Meg nem lesz a frigy és kibékülés,
S ha ez lehetlen, úgy harcztot vívunk
A legnagyobbért, a mit e hon adhat.

H. László. Ezt várom tőled.

Szilágyi. Légy nyugott, öcsém!
Talpon leszünk. De most alnni menj.

H. László. Jó éjszakát! Jó bátya köszönöm! (Szilágyi el)
Nem izgaték fel senkit, csendesen
Bevártam minden tervet, s ők halált
Szavaznak rá, s ha én békén hagyom,
Kivégzik ők; de ezt csak gyávaság
Engedhetendé: itt nem diadal,
Nem hír, dicsőség, a mit nyerhetünk:
Gyalázat és veszély. S azért nem illő,
Hogy azt helyettem társaim viseljék.

(Ablakhoz megy.)

Halvány az éj, a reggel közelít.
Dologtevő nap kezdődik: reám
Egy nagy, de hitvány munka terhe vár.
Mindegy, mit tenni kell, magam teszem,
S számot csak tőlem kérjen a ki mer. (El.)

(A király szállása.)

Király, ki ülve aluoott, fölbred, *Ágnes.*

Király. Ez kínos álom volt. „Szép Mária,
Álmomban is kegyetlen! Ó soha
Nem fog szeretni engem, mást szeret
És ahhoz hű marad. (Észreveszi Ágnest.)

Ki fekszik itt?
Szent Isten! Ágnes! (Ágnes fölkel.) Ó az, hű leány
Ő még szeret, s én elfelejthetém.

De el kell rejtenem ; mert Czillei
Meglaphetend. Ébredj fel gyermekem !

Ágnes. Lászlóm !

Király. Igen, Lászlód, királyod, ébredj !

Ágnes (főleszmélve). Ah a király ! (Térden.)

Felség, bocsánatot !

Hogy visszajöttem ; én nem élhetek
Szerelmed nélkül. Én már nem vagyok
Csak általad. Nevem, becsületem,
Lelkem kezekben. Oh kérlek, ne úzz el !
Ne hagyd, hogy tóled elszakaszszanak,
Ha nem akarod, hogy semmivé legyek.

Király. Velem maradsz. De kelj fel : itt találhat
Nagybátyám, a ki nem tudom miért
Haragszik rád. (Ágnes felkel.)

Ölelj meg kedvesem.

És most maradj így, mint vagy férfinak.
Ne félj, velem maradsz, de jól vigyázz
És őrizkedjél látni Czilleit,
Míg Nándort el nem hagyjuk.

Ágnes. Oh királyom !

Király. Zörejt hallok, siess, rejtsd el magad.

(Ágnes el. A király az ajtóig kíséri s ott megöleli. Czillei jö.)

Czillei. Az éhgyomor rossz álmokat teremt.

Azt álmodám, hogy ősz fürtök helyett
Veres hajam volt. Tűz lesz ; bizonyos,
Azaz ha reggeliztem, s bort iszom,
Mihez nagy kedvem jött a bőjt után.
De mit kell látnom : Ágnes ! Kárhozat !
Ő tán az éjet itt tölté velem ?

És én aludtam ! Visszajöni mert
A szemtelen. S én itt — de mintha most
Nem láttam volna, úgy teszek s boszúmat
Későbbre tartom. (A terem közepére lép.)

Ah, király öcsém !

Soká mulattál, s már fenn vagy. Szabad
Tudnom, hogyan töltéd az estvét ?

Király. Rosszúl.

Czillei. Hogyan ? hiszen kedves magyar
Néped között valál. S e régi vágyat
Ilyen hamar megölte a való ?

Hát kis hugocskám, a szép Mária ?

Király. Oh hagyd el kérlek !

Czillei. Hát szived szerint

Rosszúl mulattál volna ? Rendkívül
Örvendek rajta.

- Király.* Mit? te gúnyolódol?
Ez durvaság!
- Czillei.* Őszinteség, öcsém!
Melylyel rokon rokonnak tartozik.
- Király.* De én nem tűröm, hogy te most gyötörj.
- Czillei.* És én nem hallgatok, mert szólanom kell,
Midőn leverve, meggyalázva vagy.
- Király.* Az ráfogás. Őszinte hódolattal
Vesznek körül, a merre fordulok.
- Czillei.* S orrunk előtt becsapják a kaput,
Hadad kizárják, és te mint fogoly
Még nyájasan lakmározol velök.
- Király.* Jobbágyaim közt nem vagyok fogoly!
S a had kizárva, mert külföldi nép,
Törvény szerint van. Azt nem ronthatám meg.
- Czillei.* Törvény szerint? Hozz át egy verebet
Német kabátban, s ők törvényt idéznek,
Hogy országáruló vagy. Üsd agyon
Saját apád fiát, testvéredet,
S törvényt idéznek, hogy méltán lakolt;
Mert száz eset van, melyben ölni szent
S királyok ellen fellázadni jog.
Itt minden törvény, a mit tenni hős
Vagy megtartani bátor és erős vagy.
- Király.* Velem valál, s elszenvedéd te is.
- Czillei.* Én nem vagyok király. De mit beszélek?
Hiszen te sem vagy az: most Hunyadi
Lett a király, a bátor férfiú,
S te, a ki hozzá képest semmi vagy,
Még asszonyoknak kívánsz tetszeni?!
- Király.* Elég! te sértesz. Megtiltom jövőre,
Hogy így beszélj velem. Ha nem vagyok
Olyan király, mint lennem kellene,
Magad neveltél ilyennek: te bűnöd.
Ha itt most meggyaláztak, ten hibád,
Miért hozál magaddal ennyi népet?
Ostromra gyenge, látogatni sok,
Gondolhatád, hogy czélt nem érsz vele.
S még engem gúnyolsz, sértegetsz, ijesztesz!
Ezt, bár rokon vagy el nem tűrhetem. —
Azt kezdem hinni, hogy könnyelmű vagy,
S a mellett önző, hogy csak tenmagad
Számára kívánsz élni, és nekem
Csak a morzsát s becsnélkülit hagyod.
Ilyen barátság rajtam nem segít.
Ohajtanám, hogy válnáuk el megint.

Czillei. Elválni? jól van. Azt megteheted
 Másodszor és utószor; mert soha
 Én udvarodba vissza nem jövök.
 Hálátlan gyermek! nem bátyád vagyok?
 S nem az, ki rabságodból, vér, idő
 S pénzáldozattal hoztalak ki, s folyvást
 Gondod viseltem? Emlékezz' mi voltál,
 Midőn a fősvény Fridriknek kezéből
 Hozzám jövé! Ágról szakadt fiúhoz
 Hasonlóbb mint királyhoz, vad tauyák
 Szennyébe mártva, piszkos és kopott:
 Nem tudtál ülni, járai és mozogni.
 Körmöddel ettél mint a fenevad,
 S mint e magyar nép, mellyet úgy imádsz.
 S ha étket hoztak, mely nem sült ökör
 Darabja volt, vagy pempő, elpirultál,
 Nem tudtad, megharapd-e vagy megidd!
 A záporon kívül nem ismerél
 Fürdőt, először én mosdattalak ki
 A régi szennyből, mely bőrödbe ment,
 Hogy Isten képét újra visszavedd,
 S botránytalan lépj emberek közé.
 Én oktátalak. És az elhagyott
 Gyermekekből mívelt, ékes ifju lón.
 Hogy élsz te most? mint földnek istene!
 Megismeréd a bort és a gyönyört.
 Mit egy terített asztal, a világ
 Előtted áll, csak válogatni tudj.
 S ezt megtanultad. Még egy volna hátra,
 A mindeneknél főbb: uralkodás!
 Során vagyunk, hogy ezt is megtanuld;
 S te számkivetsz.

Király.

Bátyám!

Czillei.

Én elmegyek,
 Mihelyt e vári rabságból kimentlek.
 Mert azt ne véld, hogy itt nincsen veszély.
 Én azt hiszem: van; mert te szereted —
 Ne is tagadd — te jobban szereted
 Most Máriát, mint hogy titkolni tudd,
 Vagy hogy lemondhass róla. S Hunyadi
 Tréfát nem ért, s mint bármi más magyar,
 Vágytársat nem tűr, sőt megölni kész
 Még a gyanút is.

Király.

Én király vagyok!

Czillei.

Itt már királyné halt meg illy okért
 Jobbágy kezétől.

- Király.* Oh én Istenem!
Miért jövék e várba?
- Czillei.* Semmi baj!
De Máriát —
- Király.* Halkabban szólj.
- Czillei.* Kerüld!
Ne lássad őt, míg a várban vagyunk.
- Király.* Én hát lemondok. Ő engem soha
Nem fog szeretni.
- Czillei.* Gyáva képzelet!
Miért szeressen most, míg jegyesét
Fölötted látja fényben és erőben?
Míg ő parancsol, sergedet kitiltja.
S te andagolva pásztorként epedsz,
S a drága órák hulló fővenyét
Tettek helyett sóhajjal terheled?
- Király.* De Istenért! hát mit tegyek? Taníts,
Segíts, tanácsolj, mert én elveszek
Szerelme nélkül.
- Czillei.* Mit szólasz? S imént
Lemondál róla?
- Király.* Oh az nem lehet;
Hiszen te mondád, és én is tudom,
Hogy az már nem lehet; de mind hiába
Ő engem nem szeret!
- Czillei.* Szeretni fog,
Mihelyt szeretni mer; de légy király,
Légy férfi.
- Király.* Oh ne kínozz, mondd ki nyiltan,
Mi az, mi engem boldoggá tehet?
- Czillei.* Te száműzél.
- Király.* Bocsánat jó rokon,
Bátyám, barátom! Ah! de mit beszélek?
Nekem barátom nincsen a világon.
- Czillei.* Van egy barátod, a kit félreismersz,
Ki akkor is, midőn te üldözöd,
Éretted fárad. Gondolod talán,
Hogy ennyi népet tréfából hozék?
Nagy czélaim voltak, te nem segítettél,
Ki hagyta zární őket.
- Király.* Istenem!
Hát mit tehettem? S mit használ tünődni!
- Czillei.* Nincs veszve semmi, csak merj és akarj!
- Király.* Mindent!
- Czillei.* Ez irást. —
- Király.* Add, aláírom!

Szolga. Felséges úr!
Király. Megyek! (Szolga el.)
Templomba várnak.

Czillei. És engem asztalhoz.
Menj, és mutasd a népnek magadat.
Kérj hosszú éltet és tartós erőt;
A többiről magunk gondoskodunk.

(Király el. Czillei az irást olvassa.)

Mint felségsértőt megfogathatom,
Akárhol és mikor kiirthatom,
Mint kedvem tartja. Késett a dolog,
De biztosabb így. (Terített asztalt hoznak. Czillei leül.)
És most reggelizzünk.

Ez már az én konyhám. Dicső falat.
Kezemben vannak végre! (iszik.) Ah! no már ez
Becsületes bor! — Most majd Rozgonyit
Parancsolom ki, annál kevesebb
Magyar lesz a várban. S midőn
A végcsapat megy, akkor seregem
Nyomúl be a hidon. Nyílt háború,
És nyílt erőszak. Itt más nem segít. (Iszik.)
Jó bor! hideg láng, mellyet elnyelünk,
Hogy szárnyat adjon gondolatjainknak.
S aczél erőt a megfáradt idegnek.
Méreg, gyilok? nagyon kétes szerek.
S Henrik felém sem jó: gyanús dolog!
S más emberem nincs. Hátha még elárul?
De nem, nem, azt ő tenni nem meri.
Sietnem kell, veszélyes a dolog:
Körmömre ég, ha késem és tűnődöm.
Azért erőszak törvéynév alatt. (Lamberger jő.)
Ah szép lovag! hát hódítál-e már
Sok nőt e várban? Úlj le és igyál,
Csak bátran. Hát mi hír?

Lamberger. Kegyelmes úr!

Czillei. Tessék, igyál.

Lamberger. Fölséges jó ital.

Czillei. No nemde? hát mi hír?

Lamberger. Követ vagyok,

Kegyelmes úr! a bán mély tisztelettel
Eseng, aláznád hozzá magadat
Egy kis tanácsra.

Czillei. Én?

Lamberger. Azt gondolá,
Ott háborítlan szólhatand veled.

Czillei. Mondd meg — (Magában.) de még sem. (Fenn.)
Tüstént elmegyek.

(Magában.) Bizalmat kell mutatnom. (Fenn.)

Nem gyanítod,

Mi tárgya e tanácsnak?

Lamberger. Nem, valóban.

Azonban még is: épen lovait
Vezetteté elő, közöttük egy
A császár méneséből gyönyörű
Állat. Talán ha tetszenék, neked
Ajánlaná, hogy némileg ki légy
Engesztelődve a fogadtatásért.

Czillei. De ezt nem tőle hallád?

Lamberger. Nem uram,

Egy biztos emberétől —

Czillei. Szép, igen szép,

Ha érzi, hogy hibázott ellenem,
Én megbocsátok. Vidd hirül lovag,
Hogy atyja kész fiát meglátogatni.

(Lamberger el. Ágnes jö. Czillei felkél.)

Ágnes. Nyomára kell jutnom. Hah Czillei!

E vén hiút tán szóra bírhatom,
Akármi áron — mindent mindenért!

Czillei. Vas üng van rajtam. Ezt el nem hagyom,

Bár nem hiszem, hogy szükség volna rá.

(Ágnes meglátva.)

(Gúnynyal.) Ah szép kisasszony!

Ágnes. Szép hercezeg!

Czillei. Tehát

Csak visszajöttünk?

Ágnes. Úgy tetszett.

Czillei. Igen?

Ágnes. A főkormányzót megtisztelni jöttem

Új méltóságában.

Czillei. Nagyon jeles!

Csakhogy, kisasszony, a ki így daczol,
Azt én örökre számkivethetem.

Ágnes (magában.) Tehát való.

Czillei. S ki biztos szavakért

S jólléteért, mellyet nekem köszön,
Még árulóm lesz, megnémíthatom.

Ágnes (íjedve). Rémséges ember!

Czillei. Ezt jegyezze meg

Magának, szép hölgy! (Indúl.)

Ágnes. Oh kérlek, megállj!

Mindenható vagy, im elismerem.

Oh mondd meg sorsomat!

Czillei (félre). Kedves leány,
Kivált midőn kér.

Ágnes. Mondd, mi vár reám?

S én engedelmes szolgálód vagyok.

Czillei (félre). El nem kerülte sorsát: ő enyém! —

Mi vár reád, szép hölgy? Ha így beszélsz,

És úgy cselekszel, a mint most beszéltél:

Megmondom a mi rád vár: a kies

Dunának partján egy szép palota,

S mellette annyi jószág, hogy belőlök

Családod könnyen felsegítheted.

Ágnes (félre). Kétségtelen! már tervök bizonyos!

S úgy rémlik, mintha többször Máriát

Nevezték volna Hallatlan gonoszság!

Czillei. Gondolkozol!

Ágnes. Nagylelkűségeden.

Czillei. Csakhogy jegyezd meg, hogy játékra én

Súlyos vagyok neked. S a másik az,

Hogy bár mit végzek, szó s ellenvetés

Nélkül nyugodj' meg rajta, s nélkülem

Ne merj, ne indíts semmit.

Ágnes. Adj időt,

Hogy megmutassam hálámat.

Czillei. Bevárom,

Hogy azt tedd, a mi legjobb.

Ágnes (félre). Azt teszem,

Mit szívem mond: megintem Hunyadit,

És akkor jaj neked, vén hitszegő! (El.)

Czillei. Imádlak jó szerencse: ő enyém! (Zierer jö.)

Hát korbely úr, ilyen későn jövünk?

Zierer. Azaz —

Czillei. Ne tátongj. Vidd e levelet,

De gyorsan a táborba. Onnan ismét

Térj vissza még gyorsabban, s Rozgonyit

Keresd fel, s add ez iratot neki.

Zierer. Nagyságos úr! a méreg —

Czillei. Fald be, mért előbb

Nem hoztad? A patkányt immár megöltem.

Zierer. S még egy kis titkom volna.

Czillei. Hagyd

Későbbre. Most menj s végezd dolgodat. (El.)

Zierer. Uram nem él soká. Nem kell neki

Sem méreg, sem titok, Későbbre hagyjam?

Azaz, talán a más világra. Ott

Elég időm lesz elbeszélni. Rossz
Dolgokat tudok, veszélyes dolgokat;
De ő parancsol, én szót fogadok. (El.)

(Hunyadi lakása.)

Czillei, később *H. László*.

Czillei. Még senki sincs. Nagy esend van. A terem
Jó tágas, a kijárás egyenes,
De ablakai alatt az őr kopog.
Ezer halál! midőn már itt vagyok,
Rettegni kezdek. Hát ha visszamennék?

H. László (jö.). Tisztelt apám, bocsánat!

Czillei. Ah fiam! (Magában.)

Fegyvertelen, de kard van asztalán.

H. László. Soká mulattunk, és a meglopott éj
A napból vette vissza jogait.
Kérlek! (Széked ad).

Czillei. Te itt kényelmesen lakol.

H. László. Ez mindenem. Mind a többi apró
Nagy részt setét szobák; különben itt
Leende a főszállás.

Czillei. Oh! mi jól

Valánk ellátva. Csakhogy, megbocsáss,
Ti harezfiak még rosszul bútoroztok.

Ha egyszer Bécsbe, vagy váramba jönél —

H. László. Az régi vágyam. Várad belsejéről
Csodát beszél és hír. Tündérinek
Mondják lakásodat.

Czillei. Csak türhető,

De kényelem van benne. S én ezennel
Szavadnál foglak, hogy meglátogass,
Sőt nálam szállj, ha hozzánk feljövendsz.

H. László. Előre is vedd hálámat. Valóban
Te boldog ember vagy!

Czillei. Csak éveim —

H. László. Mi ötven, hatvan év annak ki ép,
Erős, vidám és élénk, mint te vagy?

Czillei (félre). Ettől nem félhetek. Sokat cseveg.

Most én sem bánom: tervem időt kíván.

H. László. S mondják, bocsáss meg, hogy még hölgyek is
Jobban szeretnek, mint sok fiatal.

Czillei. Mondják? örülök rajta, s mondhatom

Nem szinte rágalom. S tudod hogyan

Tartám fel élvezési szomjamat?

S az élvezethez kellő ép erőt?

De mit beszélek! Tán te sürgetős
Dolog miatt hivattál?

H. László. Oh koránsem.

Tehát mi tartja fenn az ép erőt?
Én azt hiszem, mérséklet!

Czillei. És gyakorlás.

És itt a bökkenő. Hány tökfegyű böles
Tanítja: józanul élj; mindenkben
Mértékletes légy. Hát a remete
És a zarándok nem mértékletes?
S az Isten képe szégyent vall kisorvadt
Orczáikon. Válaszd meg a mi jó,
S folyton, s ha tetszik, csínján élj vele.
Vagy inkább élj úgy, a mint megbírod
S erőd virítand késő évekig.

H. László. Igen jeles tan. Megjegyzem magamnak.

(Cseléd jö s két levelet hoz.)

Czillei (félre). És vidd a más világra; ott tudom

Majd józanul élsz, mint a holdvilág.
Mely vonja váltig a tengert magához,
S belőle még egy kortyot sem ivott.

H. László. Bocsáss meg!

Czillei. Oh csak rajta! (Félre.) Ezt a filkót

Sajnálni kezdem. A legjobb tanítvány
Válnék belőle. Nagyszerű ivót
Jósolnak széles melle, vállai,
S vak eszközül szolgálna czéljainkra.
De most már késő: meg kell halnia!

H. László (félre). Most már világos, ezt el nem tagadja. —

(Fenn) Igen jeles tan, mondom. És te böles

És boldog ember vagy. Minő szegény,
Silány e mellett a mi életünk.

Te, mint egy óriási lepke, a világot
Egy nagy virágnak nézve, kiszivod
Mi benne táp és kél van; aszталodhoz
A tenger és föld és a lég adóznak,
A legnemesb tő termi borodat;
S míg mink örökre egy jó, vagy gonosz
Nőhöz csatolva, tengünk mint igás ló,
Te addig ifju szívvel új szerelmek
Hullámin ringatózol év szerint
Egy nagy vidéken, melynek ura vagy,
S hová hatalmad hódítása terjed.
Tiéd koronként a szebb ivadék.

Te nem csak úr, te édes atyja vagy
Jobbágyaidnak, és köztök, ha szépek,

Ten lányaidnak boldog férje is. (Főlköl.)
Ha illy embernek egyszer halni kell,
Ki már kivette részét e világon
És üdvöt nem vár, annak a halál
Irtóztató lehet.

Czillei (felugrik). Miért halál?

H. László. Mert, drága herczeg, egyszer meghalunk,
S a kincs, mit kényes tagjaidra költél,
A férgek asztalpenze.

Czillei (félre). Döghalál rá!

Ez cserbe csalt. — Elég! miért hívál?

H. László. Csekély dolog, csak egy kis alkura,
Irnád alá e szerződést.

Czillei (olvassa). Mi ez?

Főkormányzói tisztemről lemondjak?

§ mindenről a mit e honban bírok?

És a királyi udvart hagyjam el?

H. László. Ezt várom tőled, és ez az, miért
Hivattalak.

Czillei. Hah szemtelen fiú!

Ezért még meglakolsz. (Menni akar.)

H. László. Kérlek, maradj;

Az ör ki nem bocsát.

Czillei. Ez árulás!

H. László. Csak a tiédnek mása. Csendesen!

Nem olvasál el mindent.

Czillei (nézi az iratot, s haraggal elveti).

Ez hazudság!

Undok koholmány. Én alá nem írom!

H. László. Én kényszerítni foglak.

Czillei. És hogyan,

Ha kérdenem szabad?

H. László. Ten érdekeddel:

Ha ezt aláírod, csak néhányunk előtt

Lesz tudva vétked, és ez a kisebb baj,

Nagy úr maradsz, és háborítlanúl

Élsz a gyönyörnek, míg majd tagjaid

Lemondanak, s a bűn elhagy, s utóbb

Istenhez térve, mint becsületes

Vén ember halsz meg.

Czillei. Fúlj meg átkozott eb!

Tágúlj előlem!

H. László. Ird alá, javaslom.

Ismerd el vétkedet.

Czillei. Mondom, koholmány,

S te vak pimasz vagy ezt kívánva tőlem.

H. László. Tehát nem írod semmikép alá?

Czillei. Nem, és szeretném látni mit teszesz?

H. László. Kötözve viszlek a király elébe,
S ha vakmerő léssz bűnödet tagadni,
Arczodba vágom ezt a levelet.

Czillei (félre). Saját írásom. Ördög és halál!

H. László. S ha ezt is eltagadnád, van ezer
Tanú reád. Vén farkas, most az egyszer
Sarkadra léptünk. Ird alá, ha mondom.

Czillei (félre). Ez nem kíván vért, itt daczolni kell! (Fenn.)
Nem írom, és nevetlek szemtelen
Merényedért. Bevárom mit akarsz?

H. László. Elmondom újra. E váron keresztül
Kötözve viszlek, és doboltatok,
Hogy a nép összegyűljön, s mindenütt,
A merre fellépsz, elkiáltatom:
„Nézzétek itt a rászedett gazembert!”

Czillei. Hah fattyu!

H. László. Nézzetek rá: itt megyen
A főkormányzó s országáruló!
A vén Saturnus, a ki fiait
Elnyelni készült s rajta kapatott.
Nézzétek itt az agg kaczért, kinek
Fogait kiette a bor és a kék!
Rójátok fel nevét: ez Czillei!

Czillei. Undok zsvány, paraszt oláh kölyök,
Kinek nagyapja még medvét szopott,
Tudod mi erre Czillei válasza?
Az hogy megöllek!

(Hirtelen kardot ránt, de H. László a kard alá rohan, földre
veti, s kicsikart kardjával megöli.)

Döghalál reád! (meghal.)

(Szilágyi s a többiek jönnek.)

Szilágyi. Öcsém, mi baj?

H. László. Kérdezzétek meg azt,
Ki a földön hever! (Körülveszik Czilleit.)

Bodó. Hah Czillei!

Meghalt.

Kanizsai. Ne hidd, csak színli a halált!

Madarász. Ez meg van ölve, még ugyan emberül.

Szilágyi. Hát labdajátszó bajnok, itt heversz?

Bókot csináltál végre a halálnak?

Rég kelle bár, de most is jól esik.

H. László (a kardot nézve).

Ez piszkos munka volt. De kardomat (élteti a kardot).

Nem mocskolám be. Hadd heverjenek
E becstelen kard és e becstelen vér
Gazdájok mellett. Most barátaim,
El a királyhoz.

Szilágyi. Menjünk számot adni,
És a mit tettél, mindnyájan tevők.

Bodó. Igen, mindnyájan részesek vagyunk.

H. László. Bocsássatok meg, azt nem engedem.

Szilágyi. S én úgy teszek, mint mondtam, vagy tagadd bár,
Hogy nem mi mondtuk: meg kell ölni őt.
Mégölted, és mi érte felelünk.

H. László. Tegyük, mi jónak látszik. A királynak
Ezen iratokkal számot adhatok,
S a honfiaknak jó hírt mondhatunk,
Hogy a ki országunknak férge volt,
Ki rágta boldogsága gyökerét,
Az álnok Czillei vérében hever.

Szilágyi. Igen, kimondjuk a világ előtt,
Hogy bár hatalmas, a ki hitszegő,
Elnem kerüli büntető kezünket. (Mind el.)

Ágnes, utóbb Henrik.

Ágnes. Szent Isten! Ah! az undok Czillei.

Henrik. Kit látok? Ágnes férfi öltözetben.

Ágnes. Igazságos vagy Isten: ő nem él!

Henrik. Igazságos vagy Isten! a kerítő
S a hűtlen hölgy meghalnak egy napon.
Imádkozzál; mert életed lejárt.

Ágnes. Te Henrik itt? S még tört vonsz ellenem?
És hűtelennek vádolsz? kétségbe'esés
Szálljon reád és hirtelen halál!
Az a bajod, hogy hűtelen vagyok?
Igen, te tettél azzá. Becstelen?
Igen, miattad. És boldogtalan?
Nagyon, nagyon, s neked köszönhetem.

Henrik. Hiú beszédek! Én nem értelek.

Ágnes. Nem értesz? Oh a férfi szemtelenség!
Megsúgom, és megátkozlak vele.
Isten bocsássa meg, szerettelek;
Sokkal hevebben mint méltó valál,
S te ilyen arcczal, ily jámbor szemekkel
Hazudni tudtad, mit nem érezél:
Te mást szerettél.

Henrik. Ágnes!

Ágnes. Mást szerettél,
Vagy mást is, mindegy. Szólj, ki volt a nő,

Kinek, midőn még forrón karjaimtól
Eltávozáál pünkösdsnek alkonyán,
Ölébe dőlni, sírni láttalak?
Míg én a sajkát őrrülten követtem,
S a visszazúgó szélben átkaim
Saját fejemre szálltak! Szólj, van-e
A földön ember, mint te olly silány?

Henrik. Boldogtalan hölgy!

Ágnes. Oh én az vagyok!

Henrik. Tudod ki volt a nő? testvérhugom,
Egy számüzött barátomnak neje.

Ágnes. Én nem hiszek.

Henrik. Baj és életveszély közt

Kivitem őket a halál köréből;
De látni többé nem fogom soha:
Mint a letört ág a nagy rengetegben
El fognak veszni észrevétlenül.

Ágnes. Ha esalódtam volna óh egek! —
És még is úgy lehet. Most érthetem csak
Rejtélyes arcját és beszédeit. —
Oh Henrik! én elvesztem.

Henrik. Csendesesen!

Jer innen, Ágnes. Én nem mondom el
Mit érzék, midőn elpártolál.
De három ember ellen esküvém:
Egyik már itt rút vérében hever.

Ágnes. Te gyilkolád meg Czilleit? nagy Isten!

Henrik. Elárulám, mert élni akarok.

De hallgass! jőnek. Esküdjél nekem
Ezen kiontott vérré

Ágnes. Mit kívánsz?

Henrik. Hogy ellenségem, a kinek nevében
Csábítva lettél, meghal általad,
Mihelyt kívánom.

Ágnes. Oh irgalmas ég!

Henrik. Vagy esküszöl, vagy Isten átka rád.

Ágnes. (félre). Ők Máriáról kezdtek alkudozni
S elhagyni engem. — Henrik, esküszöm!

(Mindketten el. Gara jő s Czillei holttestéhez megy.)

Gara. Való a hír: ő meggyilkoltatott.

Könnyelmű ember! vesztét keresé.
De itt egy vérbe mártott iromány:
Vesztő parancs a két Hunyad-fiúra,
Mely vakmerőség! s a király nevében.
Kétélű fegyver, melylyel vagy királyt,
Vagy egy hatalmas embert foghatok.

Ezt jó lesz félre tenni. Nagy idők
Jöhetnek ránk, veszélylél terhesek :
A véres kardnak szomszja olthatatlan. (Mária hirtelen jő.)

Mária. Rémületes hírt hallok, oh atyám!

Nagy Isten! ő megölve. Oh atyám!

Mindenre a mi tiszteletre méltó,

Anyám üdvére kényszerítelek —

Gara. Menj gyermek! e hely nem neked való.

Mária. Egy nyugtató szót.

Gara. Távozzál, ha mondom.

Mária. Atyám! ne üzz el, nem távozhatom.

Mondd hogy veszély nem éri Hunyadi.

Gara. Az Isten dolga.

Mária. Ah! de emberek

Végzik nevében a jót és gonoszt.

S te fő, hatalmas ember vagy.

Gara. Ne zaklass!

Tüstént jön a király!

Mária. Bevárom őt,

S im nézd e tört vérébe keverem,

S megesküszöm, hogy én is részt vevék

E gyilkolásban, hogy tudám előre.

Gara. Szüntesd meg ezt az őrjöngő beszédet!

Tekints körül: ez ember halva fekszik,

S kiért aggódol, László ép, erős,

Saját hadánál és baráti közt van.

Menj, gyermekem, s adj hálát Istenednek.

Mária (örömmel).

Legjobb atyám! igen, most távozom! (El.)

Gara. Ez ember mindenütt előttem állt,

Most félre tette véletlen halál,

És nyílt az út a legfelsőbb fokig.

Rám vár a kormány: a gyermek király —

De félre tervek! ő közelg!

A király, H. László, Szilágyi s többen.

Király.

Meglátva Czilleit. oda siet, kitérő fájdalommal és rémüléssel, majd ismét visszavonul. ezen érzelmeit elfojtani törekedve).

H. László. Brutus megölte Caesart, Hunyadi

Csak Czilleit. Ez ferde munka volt.

Király., Oh, még is ő volt legjobb emberem!

Ő értem meghalt!

H. László. Felséges király!

Király. És még siratnom sem szabad. Tudom
Mentségedet bán. Ő reád rohant
S te védelemben ölted meg.

H. László. Királyom!
Ez a csekélyebb mentés! ő fejünket
Ígérte Brankovicsnak. Ő velünk
Élet-halálra küzdött. A levél —

Király (olvas). Boldogtalan bátyám!

Szilágyi. Igen, királyom!

Ő ellopá a legszentebb nevet,
Hogy egy családot, melynek atyja lón,
Kegyetlenül kiirtson. Nem elég!
Ő áruló is. En egy emberét
Fogattam el, kinél két rendbeli
Írás találtatott.

H. László. Itt felséges úr!

Király (magában). Reszketve nyúlok hozzá. Egy írást
Csikart ki tőlem. —

Gara (titkon). Légy nyugton királyom!

Szilágyi. Egyikkel távoztatja Rozgonyit,
Másikkal a külföldi hadakat
Belopni rendelé. Ez árulás
A törvény ellen és te ellened.

Király. Ah újra élek!

H. László. Most felséges úr!

Míg a megöltnek vére párolog
S a tett előtted fellegetlen áll,
Míg fondor elme és sátáni szív
A tény s igazság tiszta napvilágát
El nem borítják, most itélj felettem.

Szilágyi. Nyilatkozást kérünk, uram király!
Ő gyilkos tervvel jött; a támadó ő volt:
S mi e helytt megbüntettük őt.
Kezedben életünk: itélj uram!

(A mind inkább gyülekező nép zajogni kezd.)

Király. Most ismerém meg őt. Ő életét
Áldozta értem.

H. László. Felséges úr!
Néped kívánja: tégy ítéletet,
Királyhoz illőt, mely határozott
Legyen, s világos mint Isten szava.

Király (főre). Mit szóljak? itt ők a hatalmasok! (Fönn.)
Kegyelmemet —

Szilágyi. Mi nem kérünk kegyelmet,
Ítéletet, király!

Király (visszaadja Hunyadinak a leveleket). Az áruló

És gyilkos büntetése a halál:

Ő bűnös volt, és így méltán lakolt. (El.)

(A nép hangos örömkialtásokkal üdvözli a királyt s utána indul.)

Bánfi (felveszi a véres kardot). S én zálogúl e kardot viszem el,

Mely véres lapján más ítéletet hord.

S ez ítélet így szól: A vér vért kíván!

FORDÍTÁSOK SHAKSPEAREBŐL.

1839—1855.

JULIUS CAESAR.

SHAKSPEARETŐL.

1839.

S Z E M É L Y E K.

<i>Julius Caesar.</i>			<i>Jós.</i>	
<i>Octavius Caesar,</i>	} triumvirek Caesar ha- lála után.		<i>Cinna,</i> költő.	
<i>Marcus Antonius,</i>			<i>Egy másik költő.</i>	
<i>M. Aemilius Lepidus,</i>			<i>Lucilius,</i>	} Brutus és Cassius barátjai.
<i>Cicero,</i>	} senatorok.	<i>Titinius,</i>		
<i>Publius,</i>		<i>Messala,</i>		
<i>Popilius Lena,</i>		<i>Ifju Cato,</i>		
<i>Marcus Brutus,</i>		<i>Volumnius,</i>		
<i>Cajus Cassius,</i>	} összeesküttek Julius Caesar ellen.	<i>Varro,</i>	} Brutus szolgálai.	
<i>Casca,</i>		<i>Clitus,</i>		
<i>Trebonius,</i>		<i>Claudius,</i>		
<i>Ligarius,</i>		<i>Strato,</i>		
<i>Decius Brutus,</i>		<i>Lucius,</i>		
<i>Metellus Cimber,</i>		<i>Dardanius,</i>		
<i>Cinna.</i>				<i>Pindarus,</i> Cassius szolgálja.
<i>Flavius,</i>	} tribunusok.	<i>Calpurnia,</i> Caesar neje.		
<i>Marullus,</i>		<i>Portia,</i> Brutus neje.		
<i>Artemidorus,</i> enidosi sophista.				

Senatorok, polgárok, örök, cselédek, katonák.

A történet helye nagyrészt Róma; utóbb Sardis és Philippi környéke.

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

(Róma. — Utcza.)

Flavius, Marullus, s egy sereg polgár jönnek.

Flavius. El, renyhe nép, lóduljatok haza.

Ünnepnap ez ma? Nem tudjátok-e

Kézműves létekre, hogy tilos

Hétköznap járni mesterségitek

Jelezíme nélkül? szólj, mely mívet üzsz te?

Egy polgár. Hát, uram, én ács vagyok.

Marullus. Hol bőrkötényed és a mérvonal?

Mi dolgozol itt most legjobb ruhában?

S te itt, miféle műves vagy?

Második polgár.

Biz' uram, finom műveshez képest, én úgy szólván, csak kontár vagyok.

Marullus. De mi mesterséged, szólj, mely mívet üzsz?

Második polgár.

Oly mű az uram, melyet a legjobb lélekkel üzhetek, a mi valóban nem egyéb, mint a rossz viselet mngjavítója.

Marullus. De mi az, te semmirekellő, szólj, miféle mű?

Második polgár.

Ne, kérlek uram, ki ne kelj ellenem, de ha valamidből ki találnál kelni, én helyre hozhatlak.

Marullus. Te helyre hozhatsz, szemtelen fiú?

Második polgár. Igen, uram, megfoldalak.

Flavius. Te csizmafoltozó vagy, nemde?

Második polgár.

Biz', uram, én minden életszükségeim árát árral szerzem; én nem ártom magamat sem a mesteremberek közé, sem az asszonyi dolgokba egyébbel mint árral. Igazán szólva, én az öreg lábbelik seborvosa vagyok; ha nagy veszélyben vannak, kigyógyítom őket. Oly derék nép járdogál az én két kezem művein, a milyen csak valaha marhabórt tapodott.

Flavius. De mért ma műhelyedben nem maradsz?

Mért hordod e népséget fel s alá?

Második polgár.

Igazán, uram, csak hogy eszímáik kopjanak s munkám szaporodjék. De valósággal uram, azért ünnepelünk ma, hogy Caesart láthassuk s örüljünk diadalán.

Marullus. Örülni? miért? mi zsákmányt hoz haza?

Vagy mely adózók jönnek, szekerét
 Rablánczaikban ékesíteni?
 Ti fák, szírtek! gonoszbak mindazoknál,
 Oh rög szívek, Romának vad fiai,
 Nem ismerétek Pompejust? mi sokszor
 Mászkáltatok fel falra, várfokokra,
 Ablak- s toronyra, sőt kéménytetőkre
 Emőitekkel és ott ültetek
 Regtől napestig békén várakozva,
 Láthatni nagy Pompejus menetét
 Rómának utczáin? s ha szekere
 Csak feltűnék is, nem kezdték-e
 Köz zendüléssel oly örömkialtást,
 Hogy Pán-dalainak visszhangzásira,
 Miket nyjongástok ébresztett fel ott,
 Megreszketett ágyában Tiberis?
 S ti most még jobb ruhákat öltetek?
 S ti most még ünnepeltek, és ti most
 Virágot szórtok annak útain,
 Ki diadalmat ül Pompejusvér fölött?
 El innen! tüstént menjete haza.
 Az istenekhez térden esdjetek,
 Hogy a villámot feltartsák, minek
 Lecsapni kell e háladatlanságra.

Flavius. El, el, jó földiek, s e vétekért
 Gyűjtsétek össze sorsosaitokat
 A Tiberishez; sírjátok vizébe
 Könyűitek, míg a legaljasabb ár
 A legfőbb partot csókolandja meg. (Nép el.)
 Nézd, hogy megolvadt bennök a salak;
 Eltűntek megnémulva bűneikben.
 Eredj te most a capitól felé.
 Én erre tartok. Foszd a képeket,
 Ha mellyeket díszjellel fedve látsz.

Marullus. Tehetjük azt?

Tudod, ma vannak a Lupercaliák.

Flavius. Se baj! ne hagyj Caesarnak díszjelét
 Egy képen is meg. Én körül megyek
 S elűzöm utczáról a pórokat.
 Tedd azt te is, hol tömve látod őket.
 Alant repülend Caesar, szárnyiból
 E nőni kezdő toll ha tépve lesz:
 Különben túl száll ember látkörén,
 S mindüinket szolgálja félelemben fojt. (El.)

MÁSODIK JELENÉS.

(Ugyanott. — Közhely.)

Versenyre készülten jönnek díszjárattal s zenével *Caesar*, *Antonius*, *Calpurnia*, *Portia*, *Decius*, *Cicero*, *Brutus*, *Cassius*, *Casca*; utánok nagy csoport, s köztük egy *Jós*.

Caesar. Calpurnia!

Casca. Csendesesen hejh! *Caesar* szól. (A zene megszűn.)

Caesar. Calpurnia.

Calpurnia. Itt vagyok, uram.

Caesar. Antoniusnak álld egészen útját,
Ha majd pályát futand. Antonius!

Antonius. *Caesar* uram?

Caesar. Megemlékezzél versenyed között
Calpurniát illetni. Őseink
Mondásaként a magtalan, ha ily
Szent pálya közben érintik, lerázza
A meddőségnek átkát.

Antonius. Nem felejttem.

Ha *Caesar* mondja: tedd, az téve van.

Caesar. Kezdjétek. S minden rend szerint legyen. (Zene.)

Jós. *Caesar*!

Caesar. Hah! ki szólít?

Casca. Csendet körül! Hallgasson el kiki. (Zene megszűn.)

Caesar. Ki az, ki hozzám szól a sokaságból?

Egy hang visitja *Caesar*t, a zenén is
Túl hatva. Szólj, *Caesar* kész hallani.

Jós. Őrizkedjél *Martius* idusától.

Caesar. Mi ember ez?

Brutus. Egy jó tanácsolja ónod magadat *Martius* idusától.

Caesar. Hadd lássam arczát, hozzátok közelb.

Cassius. Ficzkó! jőj ki a csoportból, tekints *Caesar*ra.

Caesar. Mit szólsz nekem most? mondd még egyszer el.

Jós. Őrizkedjél *Martius* idusától

Caesar. Ábrándozó, bocsássuk őt. — Eredj.

(Harsonák. Mind el, *Cassius* és *Brutus*on kívül.)

Cassius. Nem jősz megnézni a versenyt?

Brutus. Nem én.

Cassius. Jőj, kérlek.

Brutus. Játék barátja nem vagyok. Kevés van

A fürgeségből bennem, mely jutott

*Antonius*nak. Ám ez fel ne tartson

Kívánatodban; én magadra hagylak.

Cassius. Régóta, *Brutus*, szemmel tartalak,

Te nem tekintesz oly nyájas szemekkel,

Sem szívességet többé nem mutatsz,

Milyenhez szokva voltam; szigorún
Zord vagy barátaidhoz, kik szeretnek.

Brutus. Csálatkozol. Ha arezom elsötétült,
Lelkem borúja csak magamra tér.
Sokféle szenvedély üld egy kor óta
És ötletek, csupán nekem valók,
Mi tettemre tán homályt borít;
De ez ne bántsa meg barátimat,
(Kinek sorában egy vagy Cassius)
Se másra mulasztásimat ne értsék,
Mint, hogy magával Brutus lelke küzd
És nyájas lenni máshoz elfelejt.

Cassius. Így félre értem bomlott kedvedet,
Miért is e keblembé sok nyomós
Szándékot s méltó gondot eltemettem.
Mondd, láthatod-e, jó Brutus, arezodat?

Brutus. Nem, Cassius, mert a szem ön magát
Nem látja, csak más tárgyról visszavert
Sugárok által.

Cassius. Úgy vagyok.
S felette kár, Brutus, hogy ninesenek
Ily tükreid, honnan rejtett becsed
Szemedbe tűnnék, s látnád árnyadat.
Hallám, mikép sok fő-fő római
(A halhatatlan Caesaron kívül)
Brutusról szólva s e kor járma súlyát
Nyögvén, ohajtá: vajha a nemes
Brutus szemekkel bírna.

Brutus. Mily veszélybe
Vezetsz te engem, azt kívánva, hogy
Olyat keressek bennem a mi nincs?

Cassius. Készülj azért, jó Brutus, hallani.
És tudva, hogy nem láthatod magad.
Oly jól, mint tükröződve, tükröd én
Szerényen felfödöm magadnak azt,
Mit még magadról nem tudsz. És ne légy
Ezért gyanúval Brutus ellenem.
Ha köz nevetkező, s ha szokva volnék
Hálálkodókra szivességemet
Pór esküvéssel elpazarlani,
S ha észrevetted, hogy hízkelkedém
Embernek, és forrón ölelgetém
S aztán gyaláztam, vagy hogy tor között
Az egész csoportnak megnyilatkozom,
Úgy óvakozzál tőlem. (Harsonák és zaj.)

Brutus. Mít jelent ez

Örömkialtás? tartok tőle, hogy
Caesart a nép királylyá emeli.

Cassius. Igen, te tartasz? úgy azt kell gyanítanom,
Hogy nem szeretnéd?

Brutus. Azt nem Cassius;

De őt én kedvelem. Hanem miért
Tartasz te engem ily sokáig itt?
Mi az, mit vágyásod van közleni?
Ha köz jót illet, tégy becsületet
Egyik s halált a másik szem elé,
S én mind a kettőt egy kedvvel tekintem.
Mert istenek úgy segítsenek, miként
Inkább imádom a becsületet,
Mint félem a halált.

Cassius. Ismerém benned, Brutus, ez erényt,
Épen miként külsődet ismerem.
Igen, tehát, becsület tárgya szóznak.
Nem mondhatom, te s más mit tartotok
Az életről; nekem, magamra nézve,
Nem lenni ép oly kívánatos,
Mint élni rémben olytól, mint magam.
Szabadul születtem, mint Caesar s te is;
Mindketten szinte jól táplálkozánk
S kiálljuk, mint ő, a tél hidegét.
Mert egykor egy zord, szélvész napon
Tiber hulláma küzdvén partival,
Igy szólt Caesar: mersz-e most velem
A bős habokba szállni, Cassius,
S amott a pontig úszni? E szavakra,
Fegyverben, mint valék, belé szökém,
S intém, kövessen. És ő követett
Dühödt az ár s mi vertük, gyors inakkal
Hadarva félre és daczos kebellet
Előre nyomván. Ám, még mielőtt
A feltett ponthoz érnék: „Cassius!“
Kiált Caesar, „segíts, vagy elbukom.“
Én, mint nagy ősünk Aeneas kihozta
Hátán az agg Anchisest láng közől,
Úgy hoztam a fáradt Caesart Tiberis
Hullámiból: s most istenné leve
Ez ember s Cassius hitvány teremtmény,
Kinek fejét mélyen kell hajtani,
Ha Caesar kéjelemmel int felé.
Hispániában egykor láz gyötörte.
Reszketni láttam őt, midőn
Rohamja jött; ez isten reszketett!

A gyáva ajkak színöket hagyák
 S azon szem, melytől a világ remeg,
 Fényét veszíté. Hallám nyögni őt;
 Igen! s azon nyelv, mely Rómát köti,
 Hogy rá figyeljen és beszédeit
 Könyvébe rója, az most így nyögött:
 „Adj innom, ah Titinius“
 Mint egy beteg leány. Oh istenek!
 Bámulnom kell, hogy ily gyarló egy ember
 Elébe vágott a dicső világnak
 S a pálmát bírja egyedül. (Zaj. Harsonák.)

Brutus. Köz felkiáltás ismét; úgy hiszem,
 E tapsok új tisztesség jelei,
 Melyekkel Caesar elboríttatik.

Cassius. Oh, mint kolosz, lép ő a szűk világon,
 S kis emberek mi, roppant szárjai
 Alatt bolyongva, széttelintgetünk,
 Gyalázatos sírunkat keresők.
 Sorsának ember néha mestere.
 Nem csillaginkban, Brutus, a hiba,
 Hanem magunkban, kik megbókolunk.
 Caesar vagy Brutus! Caesarban mi van?
 Mért volna hangzóbb e név mint tiéd?
 Ird össze s szint' olly ékes lesz neved;
 Mondd és a szájnak szint' úgy jól esik;
 Mérd s szinte oly nehéz; idézz vele
 S lelket hivand fel Brutus, mint amaz,
 Egyszerre minden istenek nevében!
 Ugyan miféle táppal él Caesar,
 Hogy ilyen nagyra nőtt? Oh kor, gyalázva vagy,
 Nemes fajodban, Róma, megfogyál!
 A vízőzöntől fogva múlt-e kor,
 Csupán egy s nem több férfival jeles?
 Ha mondhaták Rómáról mostanig,
 Hogy tág terén egy ember fér csak el?
 Valóban Róma tágas pusztá rom.
 Ha benne nincsen több egy férfinál.
 Oh én s te hallók őseink szavából:
 Egy Brutus élt hajdan, ki Róma földén
 A véghetetlen ördög udvarát
 Szenvedte volna inkább, mint királyt.

Brutus. Hogy engem kedvelsz, nem kétlem: miket
 Tennem kívánsz, gyaníthatom. Miként
 Elmélkedém ezekről és korunkról,
 Majd elbeszélem. Most ha szívesen
 Kérnem szabad, ne késztenél tovább.

A mit mondál, meggondolom, mi még
Van mondandód, békén kihallgatom
S időt lelendek, alkalmast reá,
Hogy megvitassunk ily fő dolgokat.
Addig nemes barátom, tartsd eszedben,
Hogy Brutus inkább lenne pór falun,
Mint Róma gyermekeinek egyike
Ilyen kemény feltételekkel, minőket
Az idő ránk vetni készül.

Cassius. S én örülök,
Hogy gyenge szóm Brutusnak kebliből
Csak ennyi szikrát is kifejthetett.
(Caesar és kísérete visszajő.)

Brutus. A ját'nak vége, s Caesar visszatér.

Cassius. Ha erre jönnek, rántsd meg Casca ujját
S fanyar szeszélylyel ő majd elbeszéli,
Mi történt, méltó megjegyzésre, ma.

Brutus. Azt megteszem; de nézzed Cassius:
Haragfolt ég Caesarnak homlokán,
S a többi úgy néz, mint a vert eseléd.
Calpurnia arca sápadt s Cicero
Oly rőt s tüzes szemekkel néz körül,
Mint a capitoliumban láttuk őt, midőn
Vitában állott a senatorokkal.

Cassius. Elmondja Casca majd, mi történt.

Caesar. Antonius!

Antonius. Caesar!

Caesar. Tedd, hogy kövér nép foglaljon körül,
És sikfejjű s kik éjjel alszanak.
A Cassius ott sovány, éhes színű:
Sokat tünődik s illy ember veszélyes.

Antonius. Ne féljed, Caesar, nem veszélyes az,
Derék és jóézelümü római.

Caesar. Mért nem kövérebb? Bár nem félem őt.
S még is, ha nevemhez férne félelem,
Nem ösmerek, kit inkább kellene
Kerülnöm, mint e fonnyadt Cassiust.
Szünetlen olvas; nagy figyelmező;
Átlát az embereknek tettein.
Játéknak nem barátja mint te^rvagy,
Antonius; nem hallgat muzsikát.
Ritkán mosolyg s mintegy magát csufolva
S eszét gyalázva akkor is, hogy azt
Akármilyen tárgy mosolyra birhatá.
Ily embereknek nyugta nincs soha,
A mig nagyobbab látnak, mint magok,

Azért is ők igen veszélyesek.
Inkább beszélem a mi félhető,
Mint a mi rettent: én Caesar vagyok.
Jőj jobb felemre; bal fülem nagyot hall;
S mondd el valólag, mit tartasz felőle.

(Caesar s kísérői el. Casca hátra marad.)

Casca. Palástomat megrántátok; beszédtek
Van velem?

Brutus. Mondd el nekünk, mi történt, Casca, most.
Hogy Caesar oly setét tekintetű?

Casca. Hiszen ti is vele voltatok, vagy nem?

Brutus. Nem kérdeném úgy Cascától, mi történt.

Casca.

Hát koronával kinálták meg, s meg levén vele kínálva, ő azt keze
fejével félre tolta, így, s a nép ujjongatott.

Brutus. Mért volt a második zaj?

Casca. Hát megint azért.

Cassius. Háromszor ujjongtak; miért a végkiáltás?

Casca. Hát megint azért.

Brutus. Háromszor ajánltatott neki a korona?

Casca.

Háromszor, ha mondom. S ő azt háromszor tolta vissza, mindig
szelídebben, mint előbb, s az én becsületes szomszédaim minden vissza-
toláskor sivalkodtak.

Cassius. Ki nyujtá neki a koronát?

Casca. Hát Antonius.

Brutus. Jó Casca, mondd el rendét, és sorát.

Casca.

Akaszszanak fel, ha én nektek rendét, sorát megmondhatom: csupa
bolondság volt, nem vigyáztam reá. Láttam Marcus Antonius, hogy koro-
nát ajánlott neki: tulajdonképen nem is korona volt, hanem csak afféle
párta. — S mint mondám, ő azt először félre tolá; mind a mellett, úgy
gondolom, igen örömet elvette volna. Azután ismét oda nyujtá neki s ő
ismét félre tolá; de, úgy gondolom, igen nehezen esett ujjait róla levennie.
Azután harmad ízben nyujtá neki, s ő harmadszor is félre tolá. S vala-
hányszor lemondott róla, a gyülevész felsivalkodott, összeverte kérges
tenyereit, felhányta izzadságos hálósipkáit s oly temérdek bűdös lélekzetet
bocsátott ki, mivel Caesar megveté a koronát, hogy Caesar szinte megfűlt
belé; mert arra elájult és lerogyott. Részemről nem mertem nevetni, fél-
vén, hogy ha szájamat kinyitom, tele szívom magamat romlott levegővel.

Cassius. Kérlek, megállj; elájult volna Caesar?

Casca.

Lerogyott a vásártéren; habot túrt szája, s a szava is elállt.

Brutus. Az meglehet; nehézség gyötri őt.

Cassius. Nem, őt nem; minket, engem és tégedet
S téged, jó Casca, sujtol a nehézség.

Casca.

Nem tudom, hogy érted; annyi bizonyos, hogy Caesar lerogyott. De a gízgaz nép meg nem tapsolta s pizszuegette őt, a mint tetszett, vagy nem tetszett nekik, miként az alakosokkal a színen szokott tenni, ne legyenecsületes ember.

Brutus.

Mit szólt, hogy ismét eszméletre jött?

Casca.

Nos hát, mielőtt lerogyott, látván a köz csoportot örvideni azon, hogy a koronát visszavette, megnyitá mellruháját, s oda mutatá torkát, hogy messék el. És ha én valamiféle kézmives volnék, szálljak pokolra a gonoszokkal, ha szaván nem fogtam volna. — S így lerogyott. S mikor smét magához tért, monda: ha szóval, vagy tettel valami hibát követett volna el, ohajtaná, hogy azt ő nagyságok e bajának tulajdonítanak. Három vagy négy banya, hol állék, kiáltá: Ah a jó lélek! s teljes szívök-ből megbocsátának neki; de ez nem sok figyelmet érdemel: ha Caesar anyjaikat döfte volna is le, nem tesznek vala kevesebbet.

Brutus. És erre ment ő oly sötéten el?

Casca. Igen.

Cassius. Szólt Cicero is valamit?

Casca. Igen, görögül beszélt.

Brutus. Mi végre úgy?

Casca.

Ha én azt nektek megmondom, soha ne nézzek többé szemetekbe. Azok, kik értették, egymásra mosolyogtak és csóválták fejöket; de, mi engem illet, nekem az görögül volt. Több újságot is mondhatok nektek. Flavius és Marullus, Caesar szobra díszjeleinek lerángatásáért hüvösre tétettek. Eljetekek holdogúl. Több bohóság is volt még, ha emlékezném reá.

Cassius. Eljősz ma hozzám estebédre, Casca?

Casca. Nem, el vagyok igérkezve.

Cassius. Eljősz ebédre holnap?

Casca.

Igen, ha élek, s te szándékok mellett maradsz s étkeid méltók a megevéésre.

Cassius. Jó! elvárlak.

Casca. Azt tedd. Elj holdogúí. (*Casca* el.)

Brutus. Mi lomha ficzkó vált ebből? tüzes,

Fürgencz fiú volt iskolás korában.

Cassius. Az ő ma is, ha végrehajtani

Kell nagy s nemes merényeket, noha

E lomha képet öltözé magára:

E durvaság a mártás ép eszén,
Mely a gyomort készíti, hogy szavait
Jobb ízűen költhessük el.

Brutus. Ugy van. De most megyek, holnap ha tán
Beszélni vágysz velem, hozzád megyek:
Avagy, ha tetszik, jőj hozzám s bevárlak.

Cassius. Jövök s te addig elmélj a világról.

(*Brutus el.*)

Nemes szívű vagy Brutus, ám, hiszem,
Természeted más útra fogható,
Mint melyre hajlik. Azért kívánatos,
Hogy a nemes nemessel frígyesüljön,
Ki olly erős, hogy nem csábítható?
Üld Caesar engem, Brutust kedveli.
De volnék Brutus én s ő Cassius,
Nem tántorítna meg. Ma éjszaka
Többféle írást, mintha több külön
Polgártól jőne, hányok ablakába,
Mínd arra czélzót, mily nagy véleménynyel
Vagyou nevéhez Róma; benne titkon
Érintve lesz Caesar dicsvágya is.
S hadd üljön aztán Caesar biztosan:
Megrázzuk őt, vagy rosszabb kort türünk.

HARMADIK JELENÉS.

(*Ugyanott. — Utcza.*)

(Dörgés és villámlás. Kétfelől jönnek Casca kivont karddal és Cicero.)

Cicero. Jó estét, Casca; haza vivéd-e Caesart?
Mért lelkendezve, mért nézsz ily merőn?

Casca. S te nem rendülsz, midőn a földtömeg
Úgy reszket, mint a nád? Oh Cicero,
Láttam vihart, midőn a szél dühe
Csomós tölgyfákat megrepeszte; láttam
A kevély tengert bőszerűen felzajogni,
Míg a fenyítő felhőkig dagadt.
De mind ez éjig, mostanig, soha
Tűzzáporon keresztül nem menék.
Vagy belső háború van fenn az égben,
Vagy az isteuekre vakmerő világ
Gyűjtá fel azt, hogy küldjön pusztulást.

Cicero. Ki látott ily csodákat valaha?

Casca. Egy köz rab (arczúl őt jól ismered)
Feltartva balját, olyan lánggal égett,
Mint hús szövétnek és még is keze
Tüzet nem érző, sértelen maradt.
Ezen felül (azóta kardomat

Le nem tevém) a capitól felé
 Oroszlánnal találkoztam, ki rám
 Mereszkedék, mogorván elhaladt
 S bántatlanúl hagyott. Száz halovány
 Nő ment csoportban máshol, rémuléstól
 Arczváltozottan, kik megesküvének,
 Hogy egészen lángban népet láttanak
 Künn jární fel s alá; s az éjmadár
 Világos délben ült a közteren
 Vijjogva és huhogva. E csodák,
 Ha ily együtt járnak, ne mondja senki
 Ez volt az ok, s hogy az természetes;
 Mert úgy hiszem, vészhírdető jelek
 A föld szakának, melyre szállanak.

Cicero. Valóban zordon szellemű idő.

De dolgot ember külszinből íté meg,
 Valódi célját fel nem érheti.

Eljő-e Caesar holnap a tanácsba?

Casca. Igen; mert meghagyá Antoniusnak
 Tudtodra adni, hogy holnap bejő.

Cicero. Jó éjszakát; ez a zavart idő

Sétálni nem való. (*Cicero el.*)

Casca. Az istenek veled. (*Cassius jő.*)

Cassius. Ki van itt?

Casca. Római.

Cassius. Casca hangod után.

Casca. Nem rossz füled van Cassius, minő éj!

Cassius. Derék embernek vajmi kedves éj!

Casca. Ki látta valaha égnek ily haragját?

Cassius. Ki a földet látta ily bünteljesen.

Részemről, én az utczákat bejártam,

Kivette magamat a veszélyes éjnek.

És ily födetlen, mint látsz, mellemet

Kitártam a mennykő esapásinak,

S midőn a villám kék cikázata

Az ég keblét megnyitni láttatott,

Útjába álltam s lángja ellenébe.

Casca. De mért kísérted így az egeket?

Embernek sorsa félni és remegni,

Ha rémitéseül az istenek

Ily szörnyü hírmondókat küldenek.

Cassius. Tompult vagy Casca s melynek rómaid

Hevítíni kéne, az életszikra benned

Hibázik, vagy hogy nem használod azt.

Halvány merőn nézsz, félsz s csodálkozol,

Látván az ég ily szertelen haragját.

De majd ha való okát meggondolod,
 Mért e tüzek s e bolygó szellemek ;
 Miért fajul el állat és madár ;
 Mi tesz bohóvá aggot s kisededet
 Bölcselkedővé ; mért változnak el
 E dolgok mind velök szült erejük,
 Természetük s rendeltetésök ellen
 Ily balszerűkké, — meg kell vallanod
 Hogy ég adá e szellemet beléjük,
 Intő s ijesztő jellé téve őket
 Egy képtelen kormányu hon felett.
 És én egy embert mondhatnék neked,
 Hasont ez adáz éjhez, a ki dörg,
 Villámlik, sírokat nyit és dühöng
 Miként az oroszlán a capitoliumnál ;
 Embert, személyre, mint mi, nem hatósbat,
 De a ki bámulandó nagyra nőtt
 S rémes, mint mind e rendkívüli vész.

Casca. Caesar, kit értesz, nemde Cassius ?

Cassius. Akárki bár. Mert most a római
 Olyan tagú s kelmű mint ősei ;
 De hajh ! apáink lelke már kihalt
 S anyák szivétül kormányoztatunk :
 Igánk s türelmünk gyáva nőt mutat.

Casca. Valóban híre van, hogy a tanács
 Holnap királylyá készül tenni Caesart :
 Koronát viselhet szárazon, vizen,
 És mindenütt Itálián kívül.

Cassius. Akkor tudom, hová dőf e vasam :
 Rabságtól Cassiust mentse Cassius.
 Erőt gyengének ebben, büntetést
 Zsarnoknak ebben adtok, istenek :
 Sem kőtorony, sem rézből vert falak
 S szűk légű börtön, sem kemény bilincs
 A szellem erejét meg nem köthetik.
 Az élet, únva földi nyűgöket,
 Búcsút magának mindig képes adni.
 Ha ezt tudom, tudhatja minden ember,
 Hogy a mi rész önkény reám esik,
 Lerázhatom kényemre. (Mennydörög folyvást.)

Casca. Szint' ugy én.

S minden rabnak kezébe e tehetség,
 Eltépni szolgasága lánczait.

Cassius. S mért volna hát Caesar zsarnok ? szegény !
 Tudom, nem volna ő farkas, hanem
 Mert látja hogy a rómaiak juhok ;

Nem volna ő oroszlán, csak magunk
Őzek ne volnánk. A ki nagy tüzet
Kiván élesztetni hirtelen, silány
Szalmával kezdi. Róma, mely szemét,
Mi gaz, mely ízék, hogy rossz tüzi szerként
Oly hitványságnak, mint Caesar, derűt
S fényt adni szolgál? Hajh! de fájdalom,
Hová ragadtál? Én tán ezeket
Kész rabnak mondom; úgy tudom hogy értök
Felelni kell: ám fegyverzett vagyok
És a veszély engem meg nem zavar.

Casca. Cascának szólasz s oly egy férfinak,
Ki nem vigyorgó hírharang. Kezem rá!
Kezdd pártot mind e sérv orvoslatára,
S ha van, ki bármi messze lépni mer,
E láb is ott lesz.

Cassius. Így! az alku áll.
Most Casca tudd meg, néhány római
A legnemesb szívek közül reá bírék,
Hogy egy merényt vállaljanak velem
Becsületes veszélyü sikerért.
Most ők, tudom, Pompejus csarnokában
Várnak rám; mert e szörnyü éjszaka
Utczán mulatni s járni nem való;
S az elem alkatja olyan arcot ölt,
Mint a merény, mit kezdendők vagyunk:
Tüzezt, vérengzőt, rémületest. (Cinna jö.)

Casca. Légy csendben, itt valaki sietve jó.

Cassius. Az Cinna, járásáról ismerem.
C jó barátunk, Cinna, hova sietsz?

Cinna. Téged kereslek. — Nem Metellus ez?

Cassius. Nem, Casca, frígyesünk a vállalathoz
Nem várnak, Cinna, rám?

Cinna. Örülök.

Mi szörnyü éj ez! néhány társaink
Csodálatos dolgot szemléltének.

Cassius. Nem várnak engem Cinna? szólj!

Cinna. Igen,

Várnak reád. Oh Cassius, ha a nemes
Brutust felünkre bírnád szerezni!

Cassius. Jó Cinna, légy nyugott. Fogd ezt az írást
És hagyd a praetor székében, hogy ott
Találja Brutus; ezt hajtsd ablakába;
Az ős Brutus szobrán ragaszd fel ezt.
Onnan Pompejus csarnokába térj,

Hol megtalálandsz. Vajjon Decius
Brutus s Trebonius is ott vannak-e?

Cinna. Mind, csak Metellus Cimber nem, ki téged
Honn felkeresni ment. Én sietek,
Ez iratokkal a mint meghagyád.

Cassius. Aztán Pompejus csarnokába térj meg. (Cinna el.)
Jőj Casca; mig nem nappallik, mi Brutust
Nézzük meg honn. Főbb része már mienk;
Egy ostrom még s egészen birjuk őt.

Casca. Oh magasan ül a nép szívében ő.
És a mi beünk bűnnek látszanék,
Tekintete, legdúsabb alchymiaként
Erdem- s erényre változtatja azt.

Cassius. Őt és becsét s szükségünket reá,
Igen helyesen fogád fel. Most jerünk.
Már éjfél mult s előbb mint nappalodnék,
Felverjük őt és szerződünk vele. (Elmennek.)

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

(Ugyanott. - Brutus kerte. Brutus jö.)

Brutus. Hejh! Lucius.
A csillagokból nem tudom kivenni,
Mi messze a nap. Hallod, Lucius!
Bár vétkem volna ilyen jól alunni.
Nos Lucius! fel, mondom, Lucius.

Lucius. Hittál uram?

Brutus. Vigy könyvszobámba gyertyát, Lucius.
S ha ég, jelentsd meg itt.

Lucius. Igen, uram (El.)

Brutus. Neki meg kell halni. A mi engem illet,
Személyes ok nem indít ellene,
Csupán a közjó. Ő koronát kíván.
Kérdés: ez által milly természetet vált?
A hév napfény az, mely kigyót kikölt,
S ez vigyázatra int. Koronát neki.
Igen, fulánkot adni, hogy vele
Kenyére ártson. A nagyság visszaél
Hatalmával, midőn azt elszakítja
A lelkiismerettől. És valót
Ítéelve Caesarról, nem vettem észre,
Hogy szenvedély uralkodnék eszén;
De köz tapasztalás szerint alázat
Az ifju nagyravágás lépcseje,

A melyhez arczczal áll a felmenő ;
 De hátat fordít vég fokára jutva
 A lajtorjának, fellegekbe néz,
 Megvetve, mellyen feljutott, az aljas
 Lépcsőt, s így Caesar is tehet. Nehogy
 Tehessen, előzzük őt. S mert a vitály
 Nem kap hitelt az által, a mi ő most,
 Fordítsuk így: az a mi most, ha megnő,
 Ilyen meg olyan túlságokra hág.
 Tekintsük úgy, mint a kigyótojást,
 Mi ha kikél, mérges lesz, mint faja ;
 Azért a héjban gyilkoljuk meg őt. (Lucius visszajő.)

Lucius. Uram szobádban ég a gyertya már.
 Kovát keresvén, ezt a zárt irást
 Találtam ablakodban s bizonyos,
 Hogy ott nem volt, midőn fekünni mentem.
 (Levelet nyújt.)

Brutus. Lefekhetel ismét, még nincs reg. Fiú,
 Nincs holnap Martiusnak idusa ?

Lucius. Nem tudom, uram.

Brutus. Tekintsd a naptárt s hozz felőle hírt.

Lucius. Igen uram. (El.)

Brutus. A légben fennüdbörgő párafény
 Elég világot át; olvashatok. (Felbontja a levelet s olvas.)
 „Brutus te alszol? ébredj s lásd magad.
 Rómának kell-e hát? — szólj, üss, javíts.
 Brutus, te alszol? ébredj!“
 Több ilyen elszórt unszolásokat
 Szedtem fel immár.
 „Rómának kell-e?“ ezt így tölthetem be:
 Rómának egytől kell-e félnie?
 Elődím Róma tériről kiverték
 Tarquiniust királylyá lettekor.
 „Szólj, üss, javíts.“ Beszélni s ütni
 Szóllítatom fel? Róma! fogadom,
 Csak jobbulás kövesse, megnyered
 Brutus kezétől mind, a mit kívánsz.

Lucius (jő). Tizennégy napja mult el Martiusnak.
 (Kopogás künn.)

Brutus. Jól van; de menj, zörögnek a kapun. —
 (Lucius el.)

Mióta Cassius Caesar ellen unszolt,
 Nem alhatám. A veszélyteli
 Tett megtevése s gondolása közt
 Egész idő olyan mint rémalak,
 S borzalmas álmom. Akkor a halandó

Életművek s a genius tanácsot
 Űnek s az ember alkotmánya, mint
 Egy kis királyság háborog magában
 S a zendülésnek sorsát szenvedí. (Lucius visszajő.)

Lucius. Testvéred Cassius van a kapun
 És látni kíván.

Brutus. Maga van?

Lucius. Nem; vannak többen is vele.

Brutus. Isméred őket?

Lucius. Nem, uram, kalapjok a fülig lenyomva,
 Paláستtal arczok félig földve van,
 Hogy semmikép, egy jelről sem birom
 Kitudni őket.

Brutus. Űk, a párt. Boocsásd be. (Lucius el.)

Oh összeesküvés! szégyenled-e
 Éjjel mutatni vészes arczodat,
 Hol legszabadabb a rossz? Úgy hol találsz
 Barlangra nappal, mely elég setét
 Szörnyarczodat befedni? Ne keress.
 Öltözz' mosolyba s nyájasságba; mert ha
 Természetes képedben állsz elé,
 Nem mély eléggé Erebus maga,
 Hogy eltakarjon a gyanú előtt.

*Cassius, Casca, Decius, Cinna, Metellus, Cimber és
 Trebonius* jönnek.

Cassius. Félek, nyugalmad ellen vétkezünk.

Jó reggelt Brutus; nem háborgatunk?

Brutus. Most keltem; ébren virrasztám az éjt.

Ismérem mind e férfi társidat?

Cassius. Egytől egyig. S közöttünk nincs, ki nem

Tisztelne, s mind ohajtják, hogy magadról

Oly véleménynyel volnál, mint a melylyel

Viseltetik minden jobb római.

Ez itt Trebonius.

Brutus. Üdvözlöm őt.

Cassius. Ez Decius Brutus itt.

Brutus. Üdvözlöm őt is.

Cassius. Ez itt Metellus Cimber, Casca, Cinna.

Brutus. Üdvözve légyenek!

Mi éber gond vetette fel magát

Szemeitek és az éj közé?

Cassius. Egy szóra kérlek.

(Brutus és Cassius halkán beszélnek.)

Decius. Itt van kelet; nem a nap kél-e itt?

Casca. Nem.

Cinna. Sőt megbocsáss, igen, s amott a szürke csík
A fellegek közt a nap hirnöke.

Casca. Valljátok meg, hogy mind ketten csalódtok.

Itt, merre kardom vége áll, kel a nap,
Mi jóval inkább dél iránt esik,
Az évnek ifjuságát számba véve,
Csak két hó mulva virrad majd főlebb
Éjszak felé; és a magas kelet,
Mint a capitolium áll, emerre van.

Brutus. Mind és egyenként adjatok kezét.

Cassius. Határozatunkra esküdjünk hitet.

Brutus. Nem, semmi esküvés! Ha ember arca,

Ha lelki gyötrelmünk s a kor hibái
Csekély ok, akkor menjünk szét s kiki
Keresse lomha ágyát jó korán.
A nagyra látó önkény hadd tiporjon,
Mig el nem hullunk sors szerint. De ha
Ezekben, mint hiszem, van annyi tűz,
Hogy lelket adjon gyávanak s a lány nőt
Vitézzé edzze: úgy, jó honfiak,
Mi inger kell még, mint saját ügyünk,
Mely jobbitásra unsozjon? mi frigy,
Mint hallga rómaiak, kik szavokat
Adák s azt vissza nem veszik? mi eskü,
Mint emberségnek emberség lekötve,
Hogy ez legyen, vagy érte elesünk.
Esküdjenek pap, gyáva s a ravasz,
Gyarló öreg s oly túró lelkek, a kik
Bántalmat megköszönnek; esküdjék
Rossz ügyben oly nép, melyhez nem bizunk;
De meg ne fertőztessük e merény
Őszinteségét s elszánt lelkeink
Buzgalmát, azt gondolva, hogy nekünk is
Az ügy- vagy tette nézve eskü kelle;
Holott azon nemes vér, mely pezseg
Minden rómaiban, korcsesá aljasúl,
Mihelyt a legkisebb részt megszegi
Igéretéből, mellyet fogadott.

Cassius. Hát Cicero? ne kémleljük ki őt?
Úgy vélem, ő velünk fog tartani.

Casca. Ne hagyjuk őt ki.

Cinna. Nem, nem semmikép.

Metellus. Oh foglaljuk le őt! ezüst haja
Megszerzi a jó véleményt reánk,
S szavakat veend javalni tetteinket.
Kezünket, az lesz a hír bölcs esze

Igazgatá s korunk szilaj heve
Tekintetével földve nem tűnik fel.

Brutus. Oh hagyjuk őt, ne nyiljunk meg neki.
Ő semmi vállalatnak nem barátja,
Mely mástól származott.

Cassius. Hát hagyjuk őt.

Casca. Valóban ő nem alkalmas.

Decius. Senkit ne bántsunk, mint Caesart magát?

Cassius. Jól emlékeztetsz; mert Antoniusnak,
Kit Caesar úgy szeret, nem volna jó
Túl élni Caesart! álnok kontakóra
Fogunk találni benne, és hatalma
Oly messze terjedő, ha neveli,
Hogy bajba hozhat; jobb elejét vegyük
S essék együtt Caesar s Antonius.

Brutus. Ádázat volna, Cassius, leütnünk
A főt s aztán a testet széttagolni:
Ölésben düh, kajánság azután:
Antonius Caesarnak tagja csak.
Ne hentesek, de áldozók legyünk.
Mi Caesar lelke ellen támadunk fel,
S lélekben nincs vér. Vajha, Cassius,
Férnünk lehetne Caesar szelleméhez
S el nem tagolni Caesart! hajh, de érte
Caesarnak vérzeni kell. S nemes barátim.
Öljük meg őt bátran, ne dühösen:
Metéljük őt fel istenek torául,
Ne konzoljunk, mint ebnek szántfödögöt.
Tegyen szivünk, mint álnok úr, ki szolgát
Vad tetre bujtogat s ha téve van,
Feddőzni látszik; ez majd azt mutatja,
Hogy nem kaján; szükséges volt művünk.
S ha ezt a nép ily szemmel nézi majd,
Orvosoknak mondatunk, nem gyilkosoknak.
Mi illeti Antoniust, feledd el őt:
Ő nem hatalmasb, mint Caesar keze,
Caesar fejének estével.

Cassius. Én tartok tőle még is, mert azon
Rögzött barátság Caesarhoz —

Brutus. Ah Cassius, ne is gondolj reá,
Ha szereti Caesart, mind, a mit tehet,
Caesarra emlékezni s érte halni.
S ez több mint tőle telnék; vad gyönyör,
Játék, tivornya foglalták el őt.

Trebonius. Ne bántsuk, nincs mit tőle tartani;
Ő élni, s még ezen kaczagni fog. (Óráütés.)

- Brutus.* Csitt! hány lehet?
- Cassius.* Az óra hármát üt.
- Trebonius.* Ideje hogy menjünk.
- Cassius.* Kétséges nagyon,
 Vajjon ma Caesar eljövend-e vagy nem?
 Mert egy kor óta a büvökre hajt,
 Ellenkezőleg, mint elébb itélt,
 Szertartás, álom s képzelmek felől.
 Lehet, hogy e most megjelent esodák,
 Ez éj szokatlan ijedelmei
 S az augurok jövendölései
 Ma visszatartják a capitoliumtól.
- Decius.* Attól ne tarts; ha úgy van eltökélve,
 Én másra bírom. Ő szereti hallani,
 Hogy szarvorrút fa, medvéket tükör,
 Oroszlánt háló, elefántot verem
 S embert hizelgés ejt meg; ám ha mondom,
 Hogy ő utálja a hizelkedőt,
 Azt mondja, úgy van, s evvel leggonoszbúl
 Le van hizelgve. Bizzátok reám.
 Kedvének én majd jó irányt adok,
 És elhozandom a capitoliumba.
- Cassius.* Nem úgy; mind elmegyünk meghíni őt.
- Brutus.* Nyolcz óraker, legkésőbb, nemde úgy?
- Cinna.* Nyolcz óraker ne hibázzék senki is.
- Metellus.* Cajus Ligarius boszús reá,
 Mert megszidá, hogy Pompejust dicsérte,
 Csodálom, hogy rá nem gondoltatok.
- Brutus.* Menj, jó Metellus hozzám: engem ő
 Szeret, s adék is rá okot neki.
 Csak küldd el; én majd elkészítem őt.
- Cassius.* Ránk virrad immár; Brutus, elhagyunk.
 Széledjetekek barátim, és kiki
 Megemlékezzék, mit szólott, s magát
 Viselje mint valódi római.
- Brutus.* Jó kedvvel, urak, s vidáman nézzetek.
 Ne hordjuk szándokunkat arcainkon;
 Viseljük azt úgy, mint színészeink:
 Kimért szilárdan s lankadatlanúl.
 S most járjatok mindnyájan boldogúl.
 (Brutuson kívül mlnd el.)
 Hejh! Lucius! erősen alszik; semmi baj.
 Éldeld a szender mézes harmatát:
 Még nincsenek rém- s ábránd-képeid,
 Miket az őrgond emberagyba vet:
 Azért van oly ép álmod. (Portia jö.)

Portia. Brutus, uram!

Brutus. Hogy' Portiám? mit gondolsz, mért kelél fel?
Nem válik épségedre a durva, hús
Regnek kitenni gyenge testedet.

Portia. Neked sem Brutus; tegnap nem szelíden
Szökél el ágyamtól; a vacsorát
Félben szakasztván, járál fel s alá,
Mélázva és sohajtva, s karjaid
Keresztbe vetve; és ha kérdezélek,
Szemet meresztél zordonúl reám,
Hogy sürgetőztem, rázád fejedet,
És türtelen lábaddal tombolál.
Unszoltalak még is; te nem feleltél.
Hanem haraggal mozdúlt meg kezed;
Távoznom intél. Távoztam, nehogy
Neveljem még békétlenségedet,
Mely már lobogni látszott, és mivel
Hivém, hogy az szeszély játéka csak,
Mely minden embert néha megkerül.
Ez enni nem hágy, szólni és alunni,
S ha oly hatalma volna képeden,
Mint lelkedet már elváltoztatá,
Nem ismernék rád. Kedves Brutusom,
Tudasd okát gyötrelmidnek velem.

Brutus. Nem jól vagyok, s ez minden.

Portia. Oh Brutus bölcs, s ha elhagyná egészség,
Keresne módot megszerezni azt.

Brutus. Hisz' azt teszem; jó Portia, menj alunni.

Portia. Brutus beteg? hát üdvösséges-e

Igy jární öltözetlen és beszíni
A gőzös reggel nedveit? beteg?
És még is ép ágyából megszökik,
Az éjnek ártó mételyén daczolni,
S a láztartalmu romlott levegőt
Kísérti, hogy nevelje még baját?
Nem Brutus, téged belső baj fogyaszt,
Mit tudnom kéne helyzetem érdeme
S jogánál fogva. S ime térdimen,
Egykor magasztalt bájaimra, kérlek,
Szerelmi esküidre s a nagy eskre,
Mely összekapcsolt és egygyé teve:
Közöld velem, magaddal, ten feleddel,
Miért vagy ily levert, s mi férfiak
Kerestek az éjjel: mert itt voltak,
Hat vagy heten, kik arcokat
Még a homály előtt is elfödék.

Brutus. Ne térdepelj, szerelmes Portiám.

Portia. Ha Brutusom volnál, nem kellene.

Mondd, házassági szerződéseinkben
Ki volt-e kötve, hogy nekem tilos
Titkodba látnom? és feled vagyok;
De csak határok közt s feltét alatt;
Hogy ágyat, asztalt oszthatok veled
S beszélék néha? Csak külvárosában
Lakom kegyednek? Oh így Portia
Ágytársa csak Brutusnak, nem neje.

Brutus. Becsületes s igaz nőm vagy, s nekem.

Oly drága, mint véremnek csepjei,
Melyek setét szivemhez ömlenek.

Portia. Ha ez való, úgy tudnám titkodat.

Némber vagyok, megvallom; mindazáltal
Oly némber, a kit Brutus vett nejül;
Némber vagyok, de feddtelen nevű:
Cato leánya. Véled, ily atyától
Származva s ily férj mellett, nem vagyok
Erősb nememnél? Mondd szándékomat,
S fel nem fődendem azt; erőmet én
Kemény próbára tettem: ezombomon
Önként sebet ejték; ezt türelmesen
Viselhetém, s ne férjem titkait?

Brutus. Oh istenek, ti tégyetek e nemes

Asszonyra méltóvá. De hallga! künn (Kopogás kívül.)

Kopognak; menj be kissé Portia,
S kebledbe tárom nem sokára majd
Szivemnek titkait.

Kifejtem előtted minden czéломat,
Bús homlokomnak minden képjelét.
Hagyj el legitt.

(Portia el. Lucius és Ligarius jö.)

Lucius, ki zörgetett?

Lucius. Itt egy beteg, ki szólni jó veled.

Brutus. Ligarius, kit említett Metellus.

Távozz' fiú. Hogyan, Ligarius?

Ligarius. Fogadj jó reggelt e bágyadt ajakról.

Brutus. Mi rossz időben vagy beteg, derék

Ligarius. Kivánnám, kór ne volnál.

Ligarius. Kór nem vagyok, ha Brutus tette készül,

Mely a beesületnévre érdemes.

Brutus. Oly tette készülök, Ligarius,

Füled ha volna ép meghallani.

Ligarius. Az istenekre, kiknek Róma hódol,

Im itt lemondok minden nyavalyáról.

Oh lelke Rómának, derék fiú,
 Becsületes vér sarjadéka, te
 Bennem, mint búvölő, felizgatád
 Az elhalt szellemet. Most küldj, parancsolj,
 És én lehetlen dolgokkal vívok, sőt
 Legyőzöm őket. Mit kell tenni, szólj?

Brutus. Oly munkát, melytől a beteg kigyógyúl.

Ligarius. S nem, a mitől beteg lesz, a ki ép?

Brutus. Úgy van! s miből áll, Cajus, elbeszélem,
 Ahhoz menet, kit érdekel.

Ligarius. Vezess;

Követlek újan feltüzelt kebellem,
 Megtenni, nem tudom mit; ám elég, hogy
 Brutus vezérel.

Brutus. Jer, kövess tehát. (El.)

MÁSODIK JELENÉS.

(Caesar palotája. Dörzés, villámlás. Caesar jö éji köntösben.)

Caesar. Sem föld, sem ég nem nyughatott az éjjel.

Calpurnia alva háromszor kiáltott:

Segítség! Caesart gyilkolják. Ki van benn? (Szolgajö.)

Szolga. Uram!

Caesar. Menj a papokhoz, mondd, áldozzanak,
 S hozd véleményök hírét a sikerről.

Szolga. Igen, uram. (Szolga el.)

(Calpurnia jö.)

Calpurnia. Mit gondolsz, Caesar? szándékod kimenni?

Ma hazunnan távoznod nem kellene

Caesar. Caesar megyen. Mind a mi még ijeszte,

Hátam megett állott; ha látni fogja

Caesarnak arcát, semmivé tűnik.

Calpurnia. Caesar, jelekre nem hajték soha;

Most elrémítenek. Van itt egy ember

Ki az általunk látott s hallott felett

Borzasztó látványt mond az ör körül.

Az utcán nő oroszlán kölykezett;

A sírok megnyílnak s felveték

Holtaikat, és a fellegek között

Tüzes vad férfiak harczoltanak,

Sorban, csapatban, egész hadrend szerint,

Hogy vér hullott le a capitoliumra.

A léget hadzaj verdesé: lovak

Nyihogtanak s a haldoklók nyögének

S lelkek zszibongva zúgtak fel s alá.

Oh Caesar, rendkívüli tünemény ez:

Én rettegek.

Caesar. Mit a hatalmas istenek
Végzének, azt mi mellőzhetjük-e?
S Caesar még is megyen; mert a jelek
Úgy a világot, mint őt illetik.

Calpurnia. Koldús ha vész, nem tün fel üstökös.
Ha fejedelemnek halni kell,
Lánggal jelenti azt az ég maga.

Caesar. A gyáva többször hal meg sír előtt,
A bátor egyszer ízli a halált.
Minden csodák közt, mellyeket tudok,
Legrendkívülibbnek találom azt,
Hogy ember félni tud,
Holott a kényszerű vég, a halál
Eljő, ha jőnie kell. (A szolga visszajő.)

Mit szólnak jósaim?

Szolga. Nem akarják, hogy ma távozzál hazunnan;
Egy áldozatnak felbontván belét
Nem lelhetének szívet a baromban.

Caesar. Ez istenektől gúny a gyávaságra.
Szívetlen marha volna Caesar úgy,
Ha félelemből honn maradna most.
De nem marad. Jól tudja a veszély,
Hogy nála Caesar még veszélyesebb:
Mi két oroszlán egy napon születünk,
De a korosb és rettentőbbik én.
És Caesar menni fog.

Calpurnia. Hajh! bölcseségedet
Bizalmad ejti meg! Ne menj ma el:
Mondd félelemnek, a mi honn maraszt,
Nem a tiédnek. Majd Antoniust
Küldjük tanácsba, és az mondja meg,
Hogy most bajod van. Oh hagyj térdemen
Esengve tőled megnyerhetnem ezt.

Caesar. Antonius hadd mondja, hogy bajom van
S szeszélyedért ma itthon maradok. (Decius Brutus jő.)
Itt Decius Brutus; majd ő hírt viszen.

Decius. Dicső Caesar, jó reggelt s minden üdvöt.
Jövök, hogy a tanácsba híjalak.

Caesar. S épen jókor jővél, hogy megvigyed
Senatoroknak üdvözlésemet,
És hogy ma nem megyek: nem mehetek?
Nem igaz; hogy nem merek; még jobban az.
Nem akarok, mondd meg Decius nekik.

Calpurnia. Mondd hogy beteg.

Caesar. Caesar hazudjon-e?
Oly messze ért el hódító karom,

S most félve szóljak ős szakálluaknak?
Mondd, hogy ma Caesar menni nem akar.

Decius. Hatalmas Caesar, tudnom hagyd okát,
Mert megkacznak majd, ha így beszélek.

Caesar. Akaratom az ok; mondd, hogy nem akarok.
És a tanácsnak tudni ezt elég.
Személyes nyugtatásodúl azonban,
Mivel szeretlek, im okát adom:
Calpurnia nóm tartóztat honn maradnom.
Azt álmodá, hogy látta szobromat,
Mely, mint szökőkút száz csövön, csupa
Vért áradott. S több izmos római
Mosolygva fürdeté meg benn kezét.
S ő ebben intést, gyászos jóslatot,
Gonosz jövendőt lát s térdein
Kért honn maradnom ez napon.

Decius. Balúl van így ez álom fejtegetve;
Az szép szerencsés látomány vala,
Képszobrod több nyíláson vért buzogva,
Melyben mosolygva rómaiak fürödtek,
Jelenti, hogy nagy Róma éltető
Vért szí belőled és nagy emberek
Ereklye- s díszjelül kérendik azt.
Calpurniának álma ezt jelenti.

Caesar. S ez értelemben jól fejtéd meg azt.

Decius. Hát még ha hallanád, mit én tudok.
De halld: dicső Caesarnak koronát
Határozott adni a tanács. S ha most
Azt mondatod, hogy jöni nem akarsz,
Szándéka megfordulhat. E fölött
Gúny tárgya is lehetne, mondanák majd:
Halaszszuk más időre a gyűlést,
Ha Caesar nője jobbat álmodik.
Ha Caesar rejtezik, nem fognak-e
Sugdogni: íme Caesar fél. Bocsáss meg,
Bocsáss meg, Caesar: mert vonzalmam az,
Mely ezt javadra sürget mondanom.
S e vonzalomnak enged minden ok.

Caesar. Most látni, félelmed mily dőre volt,
Calpurnia: szégyenlem, hogy hallgaték rá.
Add köntösöm, mert én megyek.

(*Publius. Brutus. Ligarius. Metellus. Casca. Trebonius. Cinna* jönnek)
És nézzed, itt jön értem *Publius*.

Publius. Jó reggelt, Caesar.

Caesar. Légy üdvöz, *Publius*.

S Brutus, te is fenn vagy már ily korán?

Jó reggelt Casca. Ah Ligarius,
Oly ellened nem volt Caesar soha,
Mint a gonosz láz, mely így elsanyart.
Hány óra?

Brutus. Épen nyolcz mult.

Caesar. Köszönöm
A figyelmet s fáradástokat. (Antonius jö.)
Antonius ím, ki hosszan éjjelez,
Már fenn van. Jó reggelt, Antonius.

Antonius. Dicső Caesar! légy üdvöz.

Caesar. Mondjátok, hogy benn elkészüljenek.
Nem szép hogy ily sokáig váratok rám.
Ah Cinna, ah Metellus! S im Trebonius!
Beszédem van veled, vagy egy órai.
Megemlékezzél, hogy hozzám beszólj
S közel maradj, hogy rád megemlékezzem.

Trebinus. Igen Caesar. (Félre.) Majd oly közel leszek, hogy
Legjobb barátid távolabb kívánnak.

Caesar. Jertek barátim egy kis borra be,
S mint jó barátok, aztán indulunk.

Brutus. Hogy a mint nem mindenkor egy, o Caesar,
Brutus szívének fáj e gondolat.

HARMADIK JELENÉS.

(Utcza a Capitolium közelében. Artemidorus jö irást olvasva.)

Artemidorus.

„Caesar, őrizkedjél Brutustól; ódd magad Cassiustól; ne közelíts
Cascához; szemmel tartsd Cinnát; ne higj Treboniusnak; vigyázz Me-
tellus Cimberre; Decius Brutus nem szeret; Cajus Ligariust megbántottad.
Egy vélemény birja mind ezeket, s az Caesar ellen van intézve. A biza-
kodás utat nyit összeesküvésre. Ha halhatatlan nem vagy, nézd körül
magadat. A hatalmas istenek ójanak meg! Hived Artemidorus.“

Itt állok meg, míg Caesar erre jó.
S kérő levelként nyujtom ezt neki.
Sír rajta lelkem, hogy bármely erény
A vetély fogát ki nem kerülheti.
Ha ezt elolvasod, Caesar, megélsz;
Ha nem, árulókkal cizmorál a sors. (El.)

NEGYEDIK JELENÉS.

(Más része ugyanazon utcának Brutus háza előtt. Portia és Lucius jönnek.)

Portia. Fuss, kérlek, a tanácshoz, fiú;
Ne válaszolj, csak menj el szaporán,
Mért állsz?

Lucius. Hogy meg értsen, mit üzensz.

Portia. Ohajtanám, hogy légy ott, majd meg itt,
Előbb, mint mondhatom, mi dolgod ott.
Oh légy velem szilárdság, és szoríts
Egy nagy hegyet szivem s nyelvem közé.
Van férfi lelkem, ámde nő erőm.
Nőnek mi terhes titkot tartani!
Még most is itt vagy?

Lucius. Mit tegyek, asszonyom?

Szaladjak a tanácsházhoz s ne többet?
S így visszatérjek hozzád és ne többet?

Portia. Hozz hírt fiú, miként van urad. Beteg volt,
Midőn kiment; és Caesar mit csinál,
Jegyezd meg jól s mi kérők környezik.
Csitt! mely zaj ez, fiú?

Lucius. Nem hallok semmi zajt.

Portia. Kérlek figyelj.

Zsibongást hallék, mint a harci zaj.

S a szél a capitoliumtól hajtja erre.

Lucius. Hidd asszonyom, nem hallok semmit is. (A jós jö.)

Portia. Ember közelb! honnan jössz?

Jós. Épen hazulról asszonyom.

Portia. Hány óra most?

Jós. Kilencz körül.

Portia. Caesar vajon tanácsba ment-e már?

Jós. Nem még, s magam is most foglalok helyet,
Hogy lássam őt, mikor tanácsba megy.

Portia. Kérelmed van Caesarhoz, nemde az?

Jós. Van asszonyom; ha Caesar oly kegyes lesz
Caesarhoz, engem meghallgatni, úgy
Meggérem őt, ügyeljen ön javára.

Portia. Talán veszélyt tudsz, mely őt környezi?

Jós. Még nem tudok, de félek eshetőt.

Jó reggelt! itt az utcza szük nagyon;
A sok tolongó, mely nyomába jár,
Praetor, tanácsos, s köz kérelmezők
Agyon nyomnának gyarló öreget.
Téresb helyet választok, hogy beszéljek
Caesarral, majd ha arra átmenend. (El.)

Portia. Be kell vonulnom. Ah mi gyenge szer
A női szív. O Brutus! istenek
Segítsenek merényedben. — Bizony.
Ez a fiú, meghallja. — Brutus ollyat
Kér, mit Caesar megadni nem akar.
Oh én aléltni kezdek. Lucius menj,
Ajánlj uradnak, mondd: vitor vagyok,
Térj vissza aztán s hozz hírt, mit üzen. (El.)

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Capitolium. — A tanács ül.

Egy sereg nép a capitoliumba vivő utcán, közöttük Artemidorus s a
 ósok. Trombitaszó. Caesar, Brutus, Cassius, Casca, Decius, Metellus,
 Trebonius, Cinna. Antonius, Lepidus, Popilius, Publius, s mások.)

Caesar. Im eljött Martiusnak idusa.

Jós. Igen Caesar; de nem múlt el.

Artemidorus. Légy üdvöz Caesar, olvasd e levelkét.

Decius. Ohajtaná Trebonius, ha érkezendel,
 Alázatos kérelmét áttekintéd.

Artemidorus. Enyémet olvasd, oh Caesar clóbb;
 Ez Caesart legközelbről illeti.

Nagy Caesar, olvasd.

Caesar. A mi minket illet,
 Végül maradjon.

Artemidorus. Oh Caesar, ne hagyd el;
 Olvasd legitt.

Caesar. Ez a ficzko bolond?

Publius. Tágulj, fiú.

Cassius. Mit sürgetözöl kérelmeddel utcán?
 A capitoliumba jőj.

(Caesar bemegy, a többi utána. A senatorok fölkelnek.)

Popilius. Ohajtom, hogy ma czélt érjen merénytek.

Cassius. Merény, Popilius?

Popilius. Élj boldogúl. (Caesar felé megy.)

Brutus. Mit monda Popilius Lena?

Cassius. Kivánta, hogy ma czélt érjen merényünk.
 Szándékunk, félek, felfödöztetett.

Brutus. Nézd, mint közelget Caesarhoz: figyelj rá.

Cassius. Szerényen Casca, mert megelőztetünk.

Most mit tegyünk, Brutus? Ha ez kisúl,
 Cassius vagy Caesar nem tér vissza többé;

Kivégzem magamat.

Brutus. Légy nyugott Cassius.

Popilius nem dolgainkról beszél.

Mert, nézd, mosolyg, s Caesar nem változik.

Cassius. Trebonius jól tudja idejét,

Mert félrevonja már Antonius.

(Antonius s Trebonius el. Caesar s a senatorok üléseiket elfoglalják.)

Decius. Hol van Metellus? jőjön és legott

Caesarnak a kérelmet nyujtsa be.

Brutus. Helyén van már; közelb s pártoljuk őt.

Cinna. S te Casca első vagy, ki kart emelsz.

Caesar. Mind itt vagyunk? mi tárgy van hátra még.

Mit Caesar és tanácsa rendbe hozzon?

Metellus. Dicső, fenségés s nagy hatalmu Caesar,
Metellus Cimber székedhez borúl
S alázott szívvel. — (Letérdel.)

Caesar. Kénytelen vagyok
Szavadba vágni Cimber; e csuszás,
E szolga hajlongás képes lehet
Hős emberek vérért felgyujtani,
Gyermektanácsként szándékot s határzást
Mégváltoztatni. Dőrn azt ne hidd,
Hogy Caesar vére oly pártütő,
Mely olyanért, mi csak bolondra hat,
Valódiságából felolvadozzon:
Az édes szókat mélyen görbedő
Hajlongást értem s rossz kopóhizelgést.
Testvéred végzet által üzetett ki,
S ha most te érte hajlongsz, kérsz, hizelgesz,
Felrúglak, mint ebet. Caesar, jegyezd meg ezt,
Igaztalant nem tesz s azért nem is
Engesztelődik ok nélkül.

Metellus. Nincs hát becsesb szó, mely Caesar fülében
Kedves zengésű volna, mint enyém,
Hogy visszahíja száműzött öcsémet?

Brutus. Kezedet, de nem hizelgve, csókolom,
Caesar, könyörögve, hogy legott adassék
Szabadság visszatérni Publiusnak.

Caesar. Hogy? Brutus?

Cassius. Bocsánatot, Caesar, bocsánatot.
Lábadhoz omlik ime Cassius,
Felmentését kérve Publiusnak.

Caesar. Volnék miként ti, hajlanám; ha kérni
Tudnék, hajthatna kérelem. De én
Szilárd vagyok, mint éjszak csillaga,
Melyhez kimérten nyugvó szerkezetre
Hasonló nincs az ég boltozatján
Számptalan szikra festi az eget:
És mindenik tűz, fénylő mindenik,
De egy vagyon csak, mely helyén marad:
Úgy a világ is fel van bútorozva
Emberrel, s embervér, hús mindenik
S érző; de mind e szám között csupán
Egyet tudok, ki vihatatlanúl
És rendületlen megmarad fokán.
Hogy ez én vagyok, hagyjátok megmutatnom
Az által is, hogy eltökélt valék
Száműzni Publiust s elszánt vagyok
Száműzetésében hagyni őt.

- Cinna.* Oh Caesar —
Caesar. El innen! Olympot felforgatni törsz?
Decius. Nagy Caesar!
Caesar. Brutus nem hiába térdel-e?
Casca. Kéz, szólj helyettem.
(*Casca* nyakon döfi *Caesar*-t: *Caesar* megragadja karját; azután többektől s végre *Brutus*tól döfetik meg.)
Caesar. Brutus te is? úgy halj meg *Caesar*.
(*Meghal.* A nép s senatorok zavarodva visszavonódnak.)
Cinna. Váltság! szabadság! meghalt a bitorlás.
El! hirdessétek utczáinkon ezt.
Cassius. Szószékre fel s kiáltsa valaki:
Váltság! szabadság!
Brutus. Nép és tanács, megállj, ne féljetek.
A nagyravágyás büne meglakolt.
Cassius. Szószékre, *Brutus*.
Decius. És te *Cassius*.
Brutus. Hol *Publius*?
Cinna. Teljes zavarban itt e lázadástól.
Metellus. Együtt szilárdan álljatok, ha tán
Caesarnak egy barátja —
Brutus. Állást ne említs. *Publius*, nyugodtan.
Személyed nincs szándékunk bántani
S egy rómaid sem; mond meg ezt nekik.
Cassius. És hagy el, *Publius*; ne hogy koródnak
Árthasson a nép, mely felénk rohan.
Brutus. Tedd azt; s a tett ne szálljon senkire,
Mint ránk, kik azt tevők. (*Trebonius* jő.)
Cassius. Antonius
Hová lőn?
Trebonius. Elképedve ment haza.
És mintha végitélet volna, gyermek,
Nő, férfi, szem-meresztve fut, sikolt.
Brutus. Végzet! kivárjuk most tetszésedet.
Hogy halni kell, tudjuk; csupán idő,
Miért az ember fárad s haladék.
Casca. S az életből ki húsz évet kivág,
Halál félelme éveit vágja ki.
Brutus. Valljuk meg ezt, s így jótét a halál.
S mi *Caesar* jó baráti, megszegők
Halála félelmének idejét.
Hajoljatok rómaiak, és kezünket
Könyökig fűröszzük *Caesar* veriben;
Fenjük be kardjainkat s egyenest
Köz térre innen s vérszín fegyvereinket
Fejünk fölött forgatva fenn kiáltjuk:
Béke és szabadság.

Cassius. Mosdjunk meg tehát!

Hány késő század adja majd elő
E büszke tettet még nem született
Országokban s nem ismert nyelveken.

Brutus. Játékban hányszor fog még vérezni
Caesar, ki most a pornál nem becsesben
Pompejus oszlopalján itt hever.

Cassius. S mind annyiszor, hogy az történni fog,
Nevezve lesz frigyünk s a férfiak,
A kik szabaddá tették e hazát.

Decius. Menjünk tehát?

Cassius. Igen! mindnyájan el.
Elül Brutus s mi dísezzük nyomát
Rómának legjobb s bátrabb szellemeivel.

(Egy szolga jő.)

Brutus. Halkau! ki jó? Antonius barátja.

Szolga. Uram parancsa, Brutus, térdepelnem,
Antonius parancsa így borúlnom
Lábadhoz és ott igyen szólanom:
Brutus nemes, becsületes, bölcs vitéz;
Caesar nagy, bátor, jó s királyi volt.
Mondd: Brutust kedvelem s becsülöm őt;
Mondd: Caesart féltem, tisztelém s szerettem.
Ha Brutus engedi, hogy Antonius
Hozzá jöhessen bizton és megértse,
Mint érdemelte Caesar a halált?
Nem fogja Caesart holtan úgy szeretni,
Mint élve Brutust; sőt követni kész
Nemes Brutusnak sorsát s lépteit
Viszályi közt e járatlan világnak,
Teljes hűséggel. Így szólott uram.

Brutus. Urad derék és bölcs egy római;
Soha sem kívántam kárát. Mondd neki:
Ha itt e helyre tetszik jönie,
Megtudhat mindent és becsületemre!
Bántása nem lesz.

Szolga. Tüstént hívom őt. (Szolga el.)

Brutus. Tudom, barátul nyerjük őt.

Cassius. Kivánám.

De bennem él egy gondolat,
Mely tőle tart s gyauúm mindig beüt. (Antonius jő.)

Brutus. De íme jön. Légy üdvöz, Antonius!

Antonius. Hatalmas Caesar, ily alatt heversz!
Ily kis halomba hulltak össze minden
Diadalmid, híred, hódításaid.
Légy boldog! Uraim, nem tudhatom,

Mi czélotok ; ki van megérve már,
 Ki vére folyjon még. Ha tán enyém,
 Ugy annak jobb órája nem lehet,
 Mint melyben Caesar halt, sem eszköze
 Fél oly becses, mint kardotok, mit a
 Világon legnemesb vér díszesít.
 Kérlek, ha van haragtok ellenem,
 Most míg pirosuló vértől jobbotok,
 Töltsétek kedveteket. Eljek ezred évig,
 Oly kész halálra nem leszek soha,
 Sem hely, sem mód úgy nem fog tetszeni,
 Mint Caesarral megöletni s töletek
 A kor dicsői- s uralkodóitól.

Brutus. Antonius, ne kérj tőlünk halált
 Bár véres ádázoknak látszatunk,
 Mint jobbaink s e tett után itélnéd.
 De csak kezünket, s mellyet elkövettek,
 E véres munkát látod, nem szívünket :
 Az irgalommal teljes, s irgalom
 Rómának köz baján (mint tűz tüzet,
 Úgy fojt irgalmat irgalom) tevő
 Caesainak ezt. Rád nézve fegyverink
 Tompák, Antonius. Karunk,
 Daczára e vérműnek, és szívünk,
 Testvérileg fogad be szeretet-
 És tiszteletben, legjobb indulattal.

Cassius. Szint' oly nyomós lesz, mint másé, szavad
 Új méltóságok rendezésekor.

Brutus. Csak légy türelmes, míg lenyugtatók
 A népet, mely a félelem miatt
 Magán kívül van. S majd okát adandjuk,
 Mért tettem így, ki a midőn döfém,
 Szerettem Caesart.

Antonius. Nem kétlem bölcseségedet.
 Mindenki nyujtsa most véres kezét.
 Először, Brutus, rázom jobbodat :
 Most Cassius, veled fogok kezet ;
 Most Decius, Metellus, Cinna, s most
 Veled vitézlő Casca, s jó Trebonius,
 Legvégső bár, nem legkisebb szívemnek,
 Veled. Ah uraim, mit szóljak ? hitelem
 Oly sík fenéken áll, hogy előttetek
 Két rossz közül egynek kell látszanom :
 Gyávának, vagy hízelgőnek. Hogy én
 Szerettelek, Caesar, oh az való !
 S ha most reánk lenézhet szellemed,

Nem fáj-e kínosabban, mint halálad,
 Frigyülni látnod Antoniusodat,
 És rázni véres jobbját ellenidnek,
 Ah legdicsőbb te, holt tested körében!
 Oly sok szemem ha volna, mint sebed van,
 Úgy könnyezőök mint véred csorg ezekből,
 Az jobban illenék, mint elleniddel
 Baráti szóokban alkudoznom.
 Bocsáss meg Julius. — Itt vadásztak el,
 Nemes vad; itt esél, s itt állanak
 Vadászaid zsákmánynyal ékesítve,
 Vérednek bíborában. Oh világ!
 Te voltál a szarvasnak erdeje,
 S ő szíved volt, világ! Oh mily hasonlón
 Fekszel te itt a vadhoz, mely halálra
 Királyok által üzetett.

- Cassius.* Antonius!
- Antonius.* Bocsáss meg, Cajus Cassius.
 Így Caesar ellenségi szólanak majd;
 Mert jó baráttól ez hideg szerénység.
- Cassius.* Nem feddlek, hogy Caesart magasztalod.
 De mely kötésre lépsz velünk? akarsz
 Barátaink számában lenni? vagy
 Menjünk tovább, számot nem tartva rád?
- Antonius.* Azért fogék kezet; de szándokomtól
 Valóban eltértem, meglátva Caesart.
 Szeretlek mind, s barátotok vagyok,
 Azon reményben, hogy megérthetem:
 Caesar miért volt és miben veszélyes?
- Brutus.* Avagy különben ez vad látomány.
 Okunk oly meggondolt, Antonius,
 Hogy rajta megnyugszol, habár fia
 Volnál is Caesarnak.
- Antonius.* Csak ezt kívánom.
 S azon felül kérem, hogy tetemét
 Kitehessem a köztéren, s ott, miként
 Baráthoz illik, szószerékből halotti
 Beszédet tartsak.
- Brutus.* Azt megteheted.
- Cassius.* Egy szót veled, Brutus. Te nem tudod,
 Mit téssz. Ne hagyd Antoniust
 Beszédet tartani a holttest fölött.
 Tudod hogy felzudulhat majd a nép
 Beszéde által?
- Brutus.* Megbocsáss; előbb
 En lépek a szószerékre és okát

Adom Caesar halálának. Miket
Antonius mondand, kihirdetem,
Hogy engedelmtől beszélsz s hogy
Nincs ellenünkre Caesarnak megadni
Az illető szertartást s díszeket,
Ez hasznos inkább, mint hogy ártana.

Cassius. Mi eshetik, nem tudhatom; de ezt
Nem szeretem.

Brutus. Antonius, vedd Caesar tetemét,
Vádat ne mondj beszédedben reánk;
De a mi jót csak bírsz Caesar felől.
S mondjad hogy engedelmtől teszed.
Egyébre e temetkezés körül
Ne légyen gondod. S melyre most megyek,
Azon szószéken szólsz te is, ha én
Végeztem a beszédet.

Antonius. Légyen úgy.
Én nem kívánok többet.

Brutus. Készítsd tehát a testet és kövess.
(Mind el Antoniuson kívül.)

Antonius. Oh megbocsáss, te vérvő földdarab,
Hogy hentesidhez ily nyájias vagyok.
A legnemesbik férfi mójja vagy te,
Ki valaha az idők hullámában élt.
Jaj a kéznek, melly e drága vért kiontá!
Sebeid fölött, kik bíbor ajkaikkal
Nyilongva néma szájként hangokat
S szót kérnek tőlem, íme jósolom:
Átok csapand az embertestre le;
Beldüh s vad honfi háború sanyarja
Itáliának minden részeit;
Vér, rombolás oly nagy divatba jő;
Oly megszokott lesz minden szörnyű tárgy,
Hogy az anya csak mosolygni fog, ha látja
A harez kezétől négygyé szelt fiát.
Irgalmat elfojt vadtet megszokása,
És Caesar lelke száguldván boszúért,
S a hő pokolból jött Até vele
Száll e határra és uralkodói
Hangan kiáltja: pusztítás! megoldván
A harez ebeit, hogy égre bűzhödik fel
Ezen czudar tett emberek dögével,
Kik nyögve kérnek sírt a föld felett! (Egy szolga jö.)
Octavius szolgálja, nemde az vagy?

Szolga. Igen, Antonius.

Antonius. Caesar levéllel hitta őt ide.

Szolga Vevé az írást s már uton vagon
S meghagyta szóval mondanom neked —
(Meglátva a holttestet.)

O Caesar!

Antonius. Menj félre, sírj; szíved terhelve van.
A szenvedély, látom, ragad; szemem
Tiedben látva búnak gyöngyeit,
Könyezni kezd. Uton van már urad?

Szolga. Mult éjjel innen hét mértföldre szállt meg.

Antonius. Sietve nyargalj vissza, s mondd mi történt.
Itt egy veszélyes, gyászos Róma van,
Nem biztos Róma most Octaviusnak.
Térj vissza s mondd ezt; még is várj kevéssé.
Ne menj előbb mint én e tetemet
A térre vittem; ott beszédem által
Kikémlem, a nép mely szível veszi
Ez ádáz emberek határozatát.
S majd a szerint vidd hírét dolgainknak
Octaviushoz. Nyujtsad karodat. (El Caesar testével.)

MÁSODIK JELENÉS.

(Köztér.)

Brutus és Cassius. s egy sereg nép jö.)

Nép. Elégtételt, elégtételt nekünk.

Brutus. Kövessetek hát és hallgassatok meg.

Eredj a más utczába, Cassius,
Oszlasd meg a csoportot.
Ki engem kíván hallani, álljon itt;
Ki Cassiust, az menjen el vele.
Caesar holtának nyilván okait
Kivánjuk adni.

Első polgár. Brutust hallgatom meg.

Második polgár. Én Cassiust s így vessük össze majd,
Külön ha meghallók, az okokat.

(Cassius el néhány polgárral. Brutus a rostrumra lép.)

Harmadik polgár.

Már a nemes Brutus fenn van; hallgassatok.

Brutus.

Legyetek mind végig türelemmel. Rómaiak, hazámiai, barát hallgassatok meg ügyem miatt s legyetek csendesen, hogy meghallhas tok. Higyetek nekem becsületemért s legyetek tekintettel becsületem irá hogy hihessetek. Biráljatok meg bölcseségték szerint, s ébreszszétek érzékeiteket, hogy jobban ítélhessetek. Ha valaki van ezen gyülekezetb szíves barátja Caesarnak, annak mondom, hogy Brutus szeretete Cae

ánt nem csekélyebb, mint az övé. Ha most ezen jó barát kérdezi
 miért támadott fel Brutus Caesar ellen? válaszom ez: nem mivel Caesar
 évésbbé szeretém, hanem mert Rómát jobban szerettem. Azt óhajtaná-
 ok-e inkább, hogy Caesar élne s mindnyájan rabokúl halnátok, mint,
 hogy Caesar haljon meg s ti mindnyájan éljetez szabad emberekúl? Mivel
 Caesar engem szeretett, megsiratom; mivel szerencsés volt, örvendek;
 mivel vitéz volt, becsülöm őt; de mivel nagyravágyó volt, ledőftem őt.
 Tehát könnyű szeretetért, öröm szerencsésjén, becsület vitézségeért, s halál
 nagyravágyásaért. Hol van itt oly nyomorú, ki rabszolga kívánna lenni?
 Ha van, szóljon; mert őt bántottam meg. Hol van itt oly durva, ki
 ómai nem kívánna lenni? Ha van, szóljon; mert őt bántottam meg. Hol
 van itt oly alávaló, ki hazáját ne szeretné? Ha van szóljon; mert őt
 bántottam meg. Megszünöm, hogy választ adjatok.

Mind.

Senki, Brutus, senki.

Brutus.

Ugy tehát senkit sem bánték meg. Nem tettem Caesarral egyebet,
 mint mit ti fognátok tenni Brutussal. A vizsgálat halála felett a capito-
 lumban föl van jegyezve; dicsősége nem kisebbítve, a miben jeles volt;
 sem vétkei nagyítva, melyekért a halált szenvedte.

(Antonius s mások Caesar tetemével jönnek.)

Itt hozatik teste Antonius gyászkiiséretében, ki ámbár megölésében
 részes nem volt, osztozandik halála jótéteményeiben, helyet foghatván a
 köz igazgatásban, mint ki nem közületek? Evvel én távozom, kinél,
 valamint legjobb barátomat megöltem, Róma javáért, ugyanazon tör van
 számomra, ha homonnak halálomat tetszendik kívánni.

Mind.

Éljen, Brutus, éljen, éljen!

Első polgár.

Diadallal vigyétek őt haza.

Második polgár.

Állítsunk szobrot őseihez neki.

Harmadik polgár.

Ő légyen Caesar.

Negyedik polgár.

Caesar jobb fele

Nyerjen Brutusban koronát.

Első polgár.

Kisérjük őt örömezajjal haza.

Brutus.

Földieim!

Második polgár.

Csitt, béke! Brutus szól.

Első polgár.

Csend, béke, hó!

Brutus.

Jó földieim, hadd menjek egyedül.

Ti kedvemért maradjatok meg itt

Tisztelni a holttestet és beszédét

Antoniusnak, melylyel engedénk

Caesar dicsőségét megadnia.

Kérlek, ne jőjön senki el velem,

Míg ő beszédét végzi. (El)

Első polgár.

Hó! maradjunk.

Halljuk meg Antoniusst.

Harmadik polgár. Menjen fel a Szószékre, hallgassuk meg őt. Nemes Antonius, menj fel.

Antonius. Brutusért Irántatok hálával tartozom.

Negyedik polgár. Mit monda Brutusról?

Harmadik polgár. Azt mondja, Brutusé

Mindnyájunknak hálával tartozik.

Negyedik polgár. Jobb lesz, ha Brutus ellen nem beszél.

Első polgár. Ez a Caesar zsarnok volt.

Harmadik polgár. Már az csak igaz.

Szerencse Rómának, hogy tőle ment.

Második polgár. Csendet, figyeljünk, mit tud mondani.

Antonius. Ti nemes rómaiak, —

Többen. Csendet! halljuk őt.

Antonius. Barátaim, rómaiak, földieim,

Figyeljetek rám.

'Temetni jöttem Caesart, nem dicsérni.

A rossz, mit ember tesz, túl éli őt;

A jó gyakorta sírba száll vele.

Ez legyen Caesar sorsa is. A nemes

Brutus mondá, hogy Caesar nagyra vágyott.

Ha ez való, úgy súlyos bűne volt,

És Caesar érte súlyosan lakolt meg.

Most, Brutus engedvén s a többiek,

(S Brutus derék, becsületes férfiú);

Jövök beszélni holt Caesar fölött.

Barátom volt ő, hozzám hű s igaz.

De Brutus mondja, hogy nagyokra tört:

(S Brutus derék, becsületes férfiú,

S a többi mind derék, jó férfiak),

Rómába ő sok foglyokat hozott;

Váltságuk a közkinctárt gazdagítá.

Ez nagyravágását jelenti-e?

Szegény ha jajdúlt, Caesar sirt vele:

A nagyravágásnak nem ily szelíd

Anyagból kéne szerkeztetve lenni.

De Brutus mondja, hogy nagyokra tört:

S Brutus becses, derék egy férfiú.

Láttátok a Lupercal ünnepen:

Háromszor nyújtám a koronát neki,

S ő visszatolta. És ez nagyravágás?

De Brutus mondja, hogy nagyokra tört,

S bizonynyal ő derék egy férfiú.

Nem szólok én, hogy Brutusnak beszédét

Czáfoljam: azt mondom csak, mit tudok.

Mind kedvelétek őt és volt miért;
Ki tilthat el most érte sírnotok?
Vad állatokba szöktél, oh ítélet,
S az ember ész nélkül maradt! Türelmet!
Caesarral szívem ott a gyászpaddon van;
Pihennem kell, míg hozzám visszatér.

Első polgár. Beszéde, úgy tetszik, hogy alapos.

Második polgár. Ha voltakép a dolgot megtekintjük.
Caesarral rosszul bántak.

Harmadik polgár. Véletek?

Félek: helyébe még gonosz b. jövend.

Negyedik polgár. Hallátok? megveté a koronát;

Ekként világos: nem volt nagyravágyó.

Első polgár. Ha az való: megbánja valaki.

Második polgár. Szegény: mint ég a sirástól a szeme.

Harmadik polgár. Antoniusnál nincs nemesszívűbb
Ember Rómában.

Negyedik polgár. Hallga! szólni kezd.

Antonius. Még tegnap hasztalan daczolt vala

Caesarral a világ. Ma itt hever

S nincs oly szegény, ki bókoljon neki.

Oh honfiak, ha dühre, lázadásra

Ingerleném a lelket bennetek,

Megbántanám Brutust, meg Cassiust,

Kik, tudva van, derék, jó férfiak.

Nem bántom őket hát, inkább leszek

Igaztalan holtunkhoz és magamhoz,

Hozzátok, mint oly tiszta férfiakhoz.

De itt egy írat, rajt' Caesar pecséte:

Vég rendelménye; házában lelém.

Csak hallja ezt a község (mellyet én,

Bocsássatok meg, fel nem olvasok),

Csókolni járand holt Caesar sebeit;

Kendőket áztat szent vérebe; sőt

Emléül egy hajszálért esdekel

S majd haldokolva feljegyzendi vég

Intézetében s dús örök gyanánt

Utóira szállítandja.

Negyedik polgár. Végrendeltét akarjuk hallani.

Olvasd, Antonius.

Mind. Az íratot, Caesar végrendeletét

Akarjuk hallani.

Antonius. Nyugottan, jó barátim: nem lehet

Felolvasnom; nem jó megtudnotok,

Miként valátok Caesartól szeretve.

Ti nem vagytok fa, kő; de emberek,

S mint emberek, hallván végrendelését,
Az lángra gyújt és örületbe hoz.
Nem tudnotok jobb, hogy ti lettetek
Örökösi; mert ha tudtokra esnék,
Mi lenne abból!

Negyedik polgár. Olvasd a rendelést

Antonius, kívánjuk hallani

A rendelést, Caesar végrendelését.

Antonius. Békével lesztek, vártok egy kicsint?

Meggondolatlanság volt róla szólnom.

Kell tartanom, hogy a derék férfiak,

Kiknek ledöfte Caesart fegyverök,

Meg lesznek bántva általam.

Negyedik polgár. Az árulók! derék férfiak!

Mind. Végrendelését, a végrendelést!

Második polgár. Gaznépek, gyilkosok. Végrendelését,

Olvasd nekünk fel a végrendelést.

Antonius. Olvassam hát, ti kényszerítetek?

Csináljatok kört a holt test körül,

Hogy megmutassam a végrendelőt.

Szabad leszállnom? engedelmet adtok?

Mind. Szálljon le.

Második polgár. Jőj le. (Antonius lejő.)

Harmadik polgár. Megengedjük.

Negyedik polgár. Álljatok körül

Első polgár. El a gyászpadtól, hátrább a halottól.

Második polgár. Helyet Antoniusnak, nemes Antonius!

Antonius. Nem, álljatok félrébb; ne nyomuljatok

Mind úgy felém. Vonuljatok tovább.

Mind. Hátrább! helyet, helyet!

Antonius. Ha van könyűtök, most ontsátok el.

Ezen palástot mind ösméritek.

Emlékezem, hogy felvevé először,

Egy nyári este volt az, sátorában:

Az nap veré meg a nerviusokat.

Nézzétek, itt járt Cassius vasa;

S mily rést csinált a fondor Casca itt;

E helytt a kedvelt Brutus döfte át,

S hogy elvoná az átkozott aczélt,

Im mint követte Caesar vére, mintegy

Ajtóhoz futva meggyőződni, vajjon

Brutus kopogtat-e ily barátiatlan?

Mert, tudjátok, Caesarnak angyala

Volt Brutus; oh ítéljetek

Ti istenek, miként szerette őt!

Ez mindenek között legfájóbb dőfés volt;

Mert a mint Caesar döfni látta Brutust,
 Hálátlanság jobban mint áruló kéz
 Végkép leverte. Akkor megszakadt
 Nagy szíve, s arczát elfödven paláستtal
 Pompejus oszlopalján, honnan a vér
 Mindegyre foly, nagy Caesar elesett.
 Oh mily esés volt ez, jó honfiak!
 Elestem akkor én, ti, és mi mind,
 Mig véres ármány kérkedett fölöttünk.
 Oh most ti sirtok; látom, érzitek
 A metsző szánalmat. De mind ez itt
 Szelid könyű még. Jó lelkek, ti sirtok,
 Ámbár ruháján láttok csak sebet
 Ide nézzetek, itt fekszik ő maga,
 Sebekkel rakva áruló kezektől.

Első polgár. Oh szánandó eset.

Második polgár. Oh nemes Caesar.

Harmadik polgár. Oh siralmas nap.

Negyedik polgár. Árulók, gazemberek.

Első polgár. Oh véres látomány.

Második polgár.

Boszút kell állanunk, boszút. Tova kutatni! égess, gyújts, öl,
 vágj; ne hagyj egy árulót is életben.

Antonius. Maradjatok még honfiak.

Első polgár. Békével ott! halljuk meg a nemes

Antonius.

Második polgár. Halljuk meg őt,

Kövessük őt, és haljunk meg vele.

Antonius. Édes barátaim, ne kapjon el

A zendülés árja vad szózatomra.

Kik ezt tevék, derék, jó férfiak:

Én nem tudom, minő magán boszú

Birhatta rá, hisz böles, jó férfiak,

S nincs benne kétség, számot adnak érte.

Én nem jövök kilopni szütöket.

Én szónok, millyen Brutus nem vagyok.

Hanem miként ismertek, egyszerű,

Őszinte ember, a ki szeretém

Barátomat, s ezt jól tudák azok.

Kik róla nyilván szólnom engedének.

Sem szóm, sem elmém, sem tekintetem;

Sem a beszéd hatalmát nem birom,

Hogy vért keverjek. Én csak egyenest

Beszélek. Mondom, a mi tudva van.

Itt felfödöm kedves Caesar sebeit,

Ez árva néma szájakat, s hagyom
Helyettem szólni. Volnék Brutus én,
És Brutus Antonius, úgy volna egy,
Ki nyelvet adna Caesar mindegyik
Sebének, mely Rómának még kövét is
Boszúra s lázadásra keltené.

Mind. Fel, lázadás!

Első polgár. Brutus házát gyujtsuk fel.

Harmadik polgár. El, tova!

Keressük fel az össz'eskütteket.

Antonius. Figyelmet! még hadd szóljak, földiek.

Mind. Csitt! halljuk őt; dicső Antonium!

Antonius. Ti mentek tenni, még nem tudva, mit:

S mint érdemlé ezt Caesar töletek.

Ah nem tudjátok, el kell mondanom,

Melyről beszéltem, a végrendelést

Már elfeledtétek.

Mind. Bizony való!

Álljunk meg, halljuk a végrendelést.

Antonius. Im itt vagyok: Caesar pecsége rajta.

Minden lakosnak Rómában fejenként

Hagy hetvenöt drachmát.

Második polgár. Oh a dicső

Haláláért boszút kell állanunk.

Harmadik polgár. Királyi Caesar!

Antonius. Hallgassatok ki békén

Mind. Halljuk őt!

Antonius. Ezen fölül magányos lombjait,

Sétáit, új ültetvény kerteit

A Tiberen innen mind nektek hagyá

S utóítoknak mind örökre köz

Használatul, hogy benne járjatok,

S mulatkozást és enyhet nyerjetek.

Ez volt Caesar; mikor jön más hasonló!

Első polgár. Soha! soha! el innen, jöjete!

Égessük meg testét a szent helyen

S az üszköt vessük az árulók lakára.

Fogjuk fel a testet.

Második polgár. Hozzatok tüzet.

Harmadik polgár. Le a padokkal.

Negyedik polgár. Rontsatok le széket!

És ablakot és mindent a mi van.

(El a polgárok a testtel.)

Antonius. Most hadd lobogjon. Balság! oldva vagy,

Menj, merre tetszik. Nos fiú? (Szolga jö.)

Szolga. Uram, Octavius, Rómába érkezett.

- Antonius.* Hol van?
Szolga. Caesar lakában, ő és Lepidus.
Antonius. Legitt megyek meglátogatni őt
 Jókor jön épen. A szerencse most
 Kedvében van, s így semmit sem tagad meg.
Szolga. Uram beszélé: Brutus s Cassius
 Örült gyanánt rohant ki a kapun.
Antonius. Lehet, hogy a nép hírküül adá,
 Mint izgatám fel őket. Jó, vezess
 Octaviushoz. (El.)

HARMADIK JELENÉS.

(Ugyanott. — Utcza.)

Cinna a költő. jön.

Cinna. Azt álmodám, Caesar vendége voltam,
 S bal sejtemények nyomják lelkemet.
 Örömet maradnék házamban; de mintha
 Húznának, menni kell. (Polgárok jönnek.)

- Első polgár.* Mi neved?
Második polgár. Hová mégy?
Harmadik polgár. Hol lakol?
Negyedik polgár. Házás vagy-e, vagy nőtlen?
Második polgár. Felelj mindenkinek egyenesen.
Első polgár. Igen és röviden.
Negyedik polgár. Igen és bölcsen.
Harmadik polgár. Igen és igazán, azt tanácsolom.

Cinna.

Mi nevem? Hova megyek? Hol lakom? Házás vagyok-e, vagy nőtlen? S azután feleljek mindenkinek egyenesen, röviden, bölcsen és igazán. Bölcsen azt felelem, hogy nőtlen vagyok.

Második polgár.

Ez annyi mintha mondanád: bolond a ki házasodik. Félek, hogy ezért egy ütleget kapsz tőlem. Tovább, folytasd: egyenesen.

- Cinna.* Egyenesen Caesar temetésére megyek.
Első polgár. Mint jó barát, vagy mint ellenség?
Cinna. Mint jó barát.
Második polgár. Erre egyenesen van felelve.
Negyedik polgár. Lakásod, röviden!
Cinna. Röviden: én a capitoliumnál lakom.
Harmadik polgár. Neved, uram, igazán!
Cinna. Igazán: nevem Cinna.
Első polgár. Tépjétek össze, szaggassátok ízekre; ő is áruló.
Cinna. Én Cinna, a poeta vagyok, én Cinna, a poeta vagyok.

Negyedik polgár Tépjétek össze rossz verseiért —
Cinna. Én nem a párttűző Cinna vagyok.

Második polgár.

Semmit sem tesz, neve Cinna. Csak nevét szakaszszátok ki szivéből
azután hadd menjen.

Harmadik polgár.

Tépjétek el, tépjétek el. Jerünk kanóczot ide, hejh égő kanóczót!
El Brutushoz, Cassinushoz; égessük fel mind. Egy rész Decius házához,
egy rész Cascaéhoz, egy rész Ligariuséhoz. Jerünk! El innen. (El mind.)

NEG Y E D I K F E L V O N Á S.

ELSŐ JELENÉS.

(Ugyanott. — Szoba Antonius házában.)

Antonius, Octavius, Lepidus, asztalnál ülnek.

Antonius. Tehát ezeknek meg kell halniok,
Kiknek nevét megjegyzők.

Octavius. *Lepidus,*
Testvéred is meghal. Megegyezel?

Lepidus. Meg.

Octavius. Ródd meg őt, Antonius.

Lepidas. De úgy,
Hogy Publius, ki nénédnek fia,
Antonius, ne éljen.

Antonius. Hát ne éljen.
Nézd, e huzás itt kárhoztatja őt.
De most eredj el Caesar hajlokába,
S végrendelését hozd el, Lepidus.
Itéljük el, mi lesz leróható
Hagyományiból.

Lepidus. S itt keresselek fel?

Octavius. Vagy itt, vagy a capitoliumban. (*Lepidus* el.)

Antonius. Haszontalan, silány egy ember ez:
Csak hirhordásra jó. Érdemli-e,
Három felé szakadván a világ,
Hogy harmadát ő birja?

Octavius. Te akartad úgy,
S rá hallgattál a száműző tanácsban,
Kiket kelljen halálra jegyezni.

Antonius. Én több napot láték, Octavius!
Habár ez embert díszszel rakjuk is meg,
Lerázni némi rágalmak sulyát;
Hadd hordja, mint számár az aranyat,

Izzadva, nyögve munkaterh alatt,
Az úton, melyre hajtjuk vagy vezetjük.
S a kincset elvivén, hová kívántuk,
Leveszszük terhét és üres számarként
Bocsátjuk el, hogy rázza füleit
S legeljen a gyepen.

Octavius. Tégy mit akarsz;
De ő derék és edzett katona.

Antonius. Lovam is az Octavius, s azért
Kijár abrakja tőlem. Állat, melyet én
Tanítok állni, futni, forgani,
Uralkodván mozgásin szellemem.
Ő ilyen némi részt. Tanítani
S izgatni kell: egy meddő lélek, a ki
Utánozásból teng, s elkoptatott
Tárgyak- s művekből, melyek már avulván
Kezdik divatját tenni. Ne szólj felőle,
Másképen mint sajátjáról. S most Octavius
Nagy dolgokat hallj; Brutus s Cassius
Hadat fogadnak. Tüstént szembe kell
Mennünk; azért is álljunk frigybe, legjobb
Barátainkat összesítve és legitten
Tartsunk tanácsot, mint lehessen
A rejtett rosszat felfödözni s nyilt
Bajokkal szembe szállni.

Octavius. Azt tegyük.
A koczka vetve s életünk forog fenn,
Körül csaholva számos elleninktől.
S félek, nem egy, ki ránk mosolyg, szivében
Ezer veszélyt kohol. (El.)

MÁSODIK JELENÉS.

(Brutus sátora előtt a Sardis melletti táborban. Dobszó. Brutus, Lucilius
Lucius s katonák, s szemben Titinius, Pindarus jönnek.)

Brutus. Állj!

Lucilius. Tovább a jelszót! és megálljatok!

Brutus. Mi hír Lucilius? nem jő-e Cassius?

Lucilius. Közel van immár s íme Pindarus,
Urától téged üdvözölni jött.

(Pindarus levelet ad által Brutusnak.)

Brutus. Ez nyájas üdvözlés. De Pindarus,
Urad vagy önként változván, avagy
Gonosz tanács után, méltó okot
Adott a tettet nem tetté kívánnom.
De ha itt van, elégtételt adand.

Pindarus.

Nemes

Uram, nem kétlem, úgy fog megjelenni,
A mily méltányos és becsületes.

Brutus. Nincs benne kétség. Jőj Lucilius,
Beszéld el, mint fogadtatál?

Lucilius. Elég
Tisztességgel és nem udvariatlanul;
De nem oly bizalmas szívvvel, oly baráti
És nyílt beszéddel, mint szokása volt.

Brutus. Hülő barátot rajzoló! Jegyezd meg
Lucilius, midőn a szeretet
Kórrá lesz s fogyni kezd, erőltetett
Módot veszen fel. A nyílt, egyszerű
Hűség nem ismer áltatást. De a
Színlett barát, mint kezdetben tüzes ló,
Erőt mutatva tombol délczegen,
Majd tűrni kellvén sarkantyú dőfését,
Száll büszkesége s rossz gabancs gyanánt
Kidől a pálya közben. Jön hada?

Lucilius. Szándékok éjre Szárdon szállani;
De a lovasság s a nagyobb sereg
Jó Cassiussal. (Induló, künn.)

Brutus. Halld! megérkezett.
Menj lassan ellenébe. (Cassius és katonák jönnek.)

Cassius. Hó! megállj.

Brutus. Megállj; adjátok a szót tovább.

(Kívül.) Megállj, — megállj — megállj!

Cassius. Öcsém! te engem megbántál.

Brutus. Az ég

Legyen birám, ellent megbántok-e,
S ha nem, testvéremet hogy' bántanám.

Cassius. E józan szín, Brutus, bántalmakat
Fedez s ha így —

Brutus. Légy nyugton, Cassius.
Sérelmedet mondd halkan. Ismerünk jól.
Hadunk előtt, melynek nem kellene
Mást, mint szeretetet köztünk látnia,
Ne patvarkodjunk. Hadd távozzanak,
S majd sátoromban öntsd ki sérvidet:
Kihallgatandlak.

Cassius. Menj Pindarus
Mondd hadnagyinknak, hogy vigyék tovább
A sereget innen.

Brutus. Tedd ezt meg te is
Lucilius, s ne jőjön sátorunkhoz,
Miglen beszédünk tartand senki is.
Lucius és Titinius álljon őrt. (El.)

HARMADIK JELENÉS.

(Brutus sátorának belseje. Lucius és Titinius egy kis távolságban tőle
Brutus és Cassius jönnek.)

Cassius. Hogy engem megbántál ebből világos.
Te Lucius Pellát kárhoztatád,
Hogy ajándokot vón itt a szárdiaktól.
S irásom, melylyel közbe járulék,
Mert ismerem jól, félre vettetett.

Brutus. Magad bántád meg ten magad, midőn
Ilyen dologban irtál.

Cassius. Ily időben
Mint ez, nem illik minden kis hibát
Úgy latra vetni.

Brutus. Halljad, Cassius,
Szennyes kezűnek tartatol te is,
Ki pénzen árulsz s adsz el hivatalt
Érdemtelennek.

Cassius. Én szennyes kezű?
Tudod, hogy Brutus az, ki így beszél,
Vagy, istenekre: végszód volna ez.

Brutus. E vesztegetésnek Cassius neve
Ád díszet s azért burkolja el fejét
A büntetés.

Cassius. A büntetés!

Brutus. Igen!
Emlékezz' Martiusnak idusára.
Nem jog miatt vérzett nagy Julius?
Ki a gazember, a ki döfni hajlott
Ha nem jogért? S most min magunk, kik a
Világnak első emberét ledöftük,
Csupán mivel rablók védője volt,
Mi most kezünket fertőztessük-e
Rút szerzeménnyel? s gazdag tiszteink
Nagy terjedelmét egy marok szeméért
Elvesztegessük? Inkább eb legyek
S ugassak holdat, mint ily római.

Cassius. Brutus ne zaklass, ezt nem tűrhetem.
Te megfélemedkezel, hogy ennyire
Szorítasz. Én idősebb katona
S jártasb vagyok náladnál s képesebb
Feltételt szabni.

Brutus. Menj, te nem vagy az!

Cassius. De az vagyok.

Brutus. Ha mondom nem vagy az.

Cassius. Ne űzz tovább, mert megfélemedkezem,
Vigyázz magadra, és tovább ne kísérts.

- Brutus.* El, balga ember!
- Cassius.* Lehetséges ez?
- Brutus.* Hallgass, beszélnem kell. Kitérjek-e Szilaj hevednek? s megrettenjek-e, Ha egy bolond őrzöng?
- Cassius.* Oh istenek
Oh istenek s én mind ezt tűrjem-e?
- Brutus.* Sőt többet; mérgeledj, mig megszakad Dölyfös szived. Mutasd meg rabjaidnak, Milyen dühös vagy; reszkettesd meg őket. S én meghajoljak? udvaroljalak? S fanyar szeszélyeidre görbedezzek? Az istenekre! meg kell mérgeidet Emésztened, bár megfakadj belé. Mert mától fogva tréfa, sőt nevetség Gyanánt veszem, ha zsémbelsz.
- Cassius.* Ennyire
Jutottam!
- Brutus.* Mondád, hogy jobb harczoló vagy. Mutasd meg, tedd e kérkedést valóvá, S örvendek rajta! mert mi engem illet, Nagy férfiktól szívesen tanúlok.
- Cassius.* Folyvást, de folyvást bántasz, Brutus, engem.
Mondám: korosb, de nem jobb katona.
Azt mondtam-e, jobb?
- Brutus.* Ha mondtad is, mit bánom én!
- Cassius.* Caesar ha élne, nem tanácslanám,
Hogy így boszantson.
Brutus. Oh hallgas! te őt
Nem merted volna így felingerelni.
- Cassius.* Nem mertem volna?
- Brutus.* Nem.
- Cassius.* Mit, én ne mertem volna?
- Brutus.* Nem, éltedért.
- Cassius.* Brutus! ne merj sokat
Baráti érzetimre! mert különben Olyat teszek, mit még megbánhatok.
- Brutus.* Te megtevéd már, mit megbánni kell.
Fenyegetésed nem rémít, Cassius;
Mert oly erősen fegyverzett vagyok
Becsületemben, hogy mellettem elszáll
Mint lenge szél, melylyel nem gondolok.
Pénzt kéreték tőled s te megtagadtad,
Én pénzt szerezni nem tudok galádúl.
Ég látja, inkább szívemet veretném
És ontanám drachmákká véretem,

Mint bármi csalfasággal a paraszt
 Kérges kezéből a silány keresményt
 Előcsikarjam. Pénzért küldtem el
 Hadamat fizetni és te megtagadtad.
 Oly tett-e ez, mely Cassiushoz illik?
 S így bántam volna én is Cassiussal?
 Ha Brutus ily fukar lesz valaha,
 S barátitól ily rongy batkákat elzár,
 Készítsetek fel minden menykövet
 Ti istenek, s törjétek ízre őt.

Cassius. Én nem tagadtam azt meg.

Brutus. Sőt igen

Cassius. Nem mondom; csak bolond vihette meg
 Azt válaszul. Te szívemet repszéd,
Brutus. Barátja gyengeségeit
 Barátnak tűrni kén', enyéimet
 Brutus nagyítja még.

Brutus. Nem tettem azt,
 Míg nem gyötrél velök.

Cassius. Te nem szeretsz.

Brutus. Hibáidat nem.

Cassius. A baráti szem
 Nem lát meg ily hibát.

Brutus. A hizelkedő
 Nem látná meg, bár oly roppant legyen,
 Mint a magas Olymp.

Cassius. Jer hát Antonius, s jer Octavius!
 Csak Cassiuson álljatok boszút,
 Mert Cassius megunta a világot,
 Gyűlölve attól, kit szeret, daczolva
 Testvére által, szidva szolgaként.
 Lesik hibáit s emlékkönyvbe írják,
 Könyv nélkül megtanulják, hogy szemére
 Vessék. O szűmet tudnám e szemekből
 Kisírni. Itt e kard, itt puszta mellem,
 És benne szív, mely drágább mint Plutus
 Bányái, dúsabb mint arany:
 Ha római vagy, vedd; én, ki megtagadtam
 Az aranyat tőled, nyujtom szívemet
 Döfd, mint döféd Caesart, mert jól tudom,
 Midőn leginkább gyűlöléd, erősben
 Szeretted őt, mint Cassiust valaha.

Brutus. Dugd vissza kardodat; légy haragos,
 Ha úgy tetszik. Minden legyen szabad.
 Kényed szerint tégy. A gyalázatot
 Nevezd szeszélynek bár. O Cassius, te

Bárányhoz vagy csatolva, a ki csak
Úgy tart haragot, miként a kő tüzet,
Mely ütve hirtelen szikrákat ad.
S legott hideg megint.

- Cassius.* Hát Cassius
A végre élt, hogy tréfa és nevetség
Gyanánt szolgáljon Brutusnak, midőn
A fájdalom s rossz vére üldözik?
- Brutus.* Ezt szólva, rossz vér üzött engem is.
- Cassius.* Ha ennyit vallasz, fogjad jobbomat.
- Brutus.* És szívemet vele.
- Cassius.* Oh Brutus.
- Brutus.* Mit kívánsz?
- Cassius.* Oh Brutus, nincs-e benned annyi szív,
Hogy tűrj, midőn a hirtelen szeszély,
Mely rám anyárol szállott, elragad?
- Brutus.* Van, Cassius, s ha eztán Brutusoddal
Oly nagy szigorral bánnál, azt hiendi:
Anyád czivódik és magadra hágy. (Zaj kívül.)
- Poeta* (künn). Bocsássatok be fő vezéreinkhez,
Viszály van köztök: nem jó így magokra
Hagyatniok.
- Lucilius.* Ne menj.
- Poeta* (künn). Csak a halál
Tart vissza. (Poeta jö.)
- Cassius.* Nos mi baj?
- Poeta.* Szégyen, vezérek!
Mit gondoltok? barátság, szeretet
Kapcsoljon újra, mint hozzátok illik.
Mert nálatoknál én már több napot
Láttam, bizonynyal mondhatom.
- Cassius.* Ha ha!
Milyen bohókán költ a cynicus.
- Brutus.* Kotródj' ficzkó; menj vakmerő kölöncz.
- Cassius.* Túrđ, Brutus, ez szokása.
- Brutus.* Idejét
Válaszsa meg s én eltüröm szeszélyét.
De mit keressen ily futó bolond
A háborúban? Távozz' czimbora.
- Cassius.* El, el! hordd el magad.
(Poeta el. Lucius és Titinius jönnek.)
- Brutus.* Lucilius
S Titinius mondjátok hadnagyainknak,
Hogy éjtanyára szálljanak hadaikkal.
- Cassius.* S ti jőjeteK s hozzátok Messalát
Ide magatokkal. (Titinius s Lucilius el.)

- Brutus.* Egy pohár bort, Lucius.
Cassius. Nem gondolám, hogy ily haragos lehetsz.
Brutus. Oh Cassius, én bűtől vagyok beteg.
Cassius. Így nem cselekszel bölcs tanod szerint,
 Történetes bajoknak helyt ha adsz.
Brutus. Bűt jobban ember nem tűr. Portia
 Meghalt.
Cassius. Hah Portia?
Brutus. Meghalt.
Cassius. Hogy maradtam
 Életben, így szegűlvén ellened?
 Oh tűrhetetlen, szívétörő csapás!
 S mi bajban halt?
Brutus. Színlé távoztomat
 S evődve, hogy az ifjú Octavius
 Antoniussal oly erőre kaptak —
 Mert ez, s halála híre egykorú —
 Magán kívül lőn és távol levén
 Őrzői, lángot nyelt.
Cassius. És így hala!
Brutus. Így.
Cassius. Oh halhatatlan istenek. (Lucius jö borral s gyertyával.)
Brutus. Ne többet róla. Egy pohár bort! Cassius, (Iszik.)
 Minden vizályt most ebbe temetek.
Cassius. Szomjúzza szívem e szép zálogot.
 Töltsd, Lucius csordultig a kupát;
 Sok nem lehet, mit Brutusért iszom. (Titinius jö Messalával.)
Brutus. Titinius, jövel. Jó Messala,
 Légy üdvöz; üljük most körül e gyertyát
 És értekezzünk szükségink felől.
Cassius. Portia, elköltözél!
Brutus. Ne többet róla, kérlek.
 Azt írják több levélben, Messala,
 Hogy nagy hatalommal jönnek ellenünk
 Antonius s ifjú Octavius,
 S Philippihez vezérlik a hadat.
Messala. Leveleim tartalma ugyanaz.
Brutus. Mi toldalékkal?
Messala. Hogy vagy száz tanácsost
 Octavius, Antonius és Lepidus
 Proscriptióval küldének halálra.
Brutus. Itt híreink különbözők; enyém
 Hetven tanácsost mondanak, kiket
 Proscriptio által vesztének el;
 S közöttük Cicero.
Cassius. Hogy? Cicero?

- Messala.* Igen.
 Ő meghalt, számkivetve általok.
 Nődtől, uram, nem érkezett levél?
- Brutus.* Nem, Messala.
- Messala.* Sem felőle semmi hír
 A többiekben?
- Brutus.* Semmi, Messala.
- Messala.* Különös.
- Brutus.* Mi okból kérdesz? Van talán
 Híred felőle?
- Messala.* Semmi sincs, uram.
- Brutus.* Ha római vagy, beszélj nekem valót.
- Messala.* S te a valót túrjed mint római;
 Mert ő meghalt, és rendkívüli módon.
- Brutus.* Isten veled hát Portia. Halni kell
 Mindünknek, Messala.
 S elmélve, hogy egykor meg kell hálnia,
 Erőt nyerék most elviselni azt.
- Cassius.* E tanhoz én is szinte jól tudok:
 De nem viselné így természetem.
- Brutus.* Elég! most élő dolgainkra. Mit szólsz,
 Ha most legitt Philippihez megyünk.
- Cassius.* Nem tartom jónak.
- Brutus.* És miért?
- Cassius.* Ezért!
 Használatosb, ha ellenség keres fel;
 Élelme fogy, fáradnak harczosi,
 S magának árt, míg mink pihenve itt
 Nyugottak, fedve s fürgék maradunk.
- Brutus.* Jobb oknak enged a jó. Itt s Philippi
 Között a nép csak kényszerítve hódol,
 S kedvetlenül hozott nekünk adót.
 S ha most az ellen erre költözik,
 Hadat szed itt, s teljesb számu lesz
 S ujjabb erővel s bátorodva jő ránk.
 Ezen haszontól elvághatjuk őt,
 Ha szembe szállandunk Philippinél,
 Megettünk hagyva e táj népeit.
- Cassius.* Hallgass meg, jó öcsém.
- Brutus.* Bocsánatoddal.
 Jegyezd meg e fölött, hogy társaink
 Kitelhetőleg összevonva vannak.
 Hadunk fölös, s ügyünk megért; az ellen
 Növekszik napról-napra; mink a fő
 Fokon vagyunk s hanyatlás vár reánk.
 Az emberek dolgának árja van,

Mely habdagálylyal boldogságra visz,
De elmulasztva, teljes életök
Nyomorban, s zátonyok közt zárva teng.
Ily duzzadt tenger víz most minket is,
Használni kell, míg áradatja tart,
Vagy veszjtük a sors kedvezéseit.

Cassius. Legyen mint akardod, megyünk mi is,
S Philippinél találkozunk velök.

Brutus. Beszédeink közt meglepett az éj,
S természetünk adóját megkívánja,
Melyét rövid nyugvással csak szűken
Fizethetünk le. Nines mit mondanunk még?

Cassius. Ninesen. Jó éjszakát. Holnap korán
Kelünk s megyünk.

Brutus. Ruhámat, *Lucius.* (*Lucius el.*)
Isten veled jó Messala, Titinius
Jó éjszakát. Nemes, jó Cassius,
Jó éjet, jó nyugalmat.

Cassius. Oh öcsém!
Az éjnek ez rossz megkezdése volt.
Ne férjen meg hasonlóság lelkeinkhez,
Ne engedd, Brutus.

Brutus. Minden jól van immár.

Cassius. Jó éjszakát.

Brutus. Jó bátya, jól nyugodjál.

Titinius, Messala. Uram, jó éjszakát.

Brutus. Mindnyájatokkal jó szerencse járjon.
(*Cassius, Titinius, Messala el. Lucius visszajő a ruhával.*)

Brutus. Adjad ruhámat. Hol van hangszered?

Lucius. Itt a sátorban.

Brutus. Hogy? te álmosan

Beszélsz? szegény fiú, nem feddelek:

Erőn túl virrasztál. Hidd *Claudius*t,

S még egy cselédet. Háljanak

Itt sátoromban a szekrényeken.

Lucius. Hejh! *Varro, Claudius.*

Varro. Hivott urunk?

Brutus. Kérlek barátim, itten háljatok,
Lehet, hogy majd fölkeltek s üzenettel
Testvérem *Cassiushoz* küldelek.

Varro. Ha tetszik, állunk és várunk reád.

Brutus. Nem, azt nem akarom, csak feküdjetek le;
Mert meglehet, hogy még mást gondolok.
Nézd *Lucius*, a könyv, melyet keresék,
Ruhám zsebében itt van.

(*Varró és Claudius lefeküsznek.*)

- Lucius.* Jól tudám,
Hogy uram nekem nem adta.
- Brutus.* Légy türelmes,
Jó gyermekem, nagyon feledkező vagyok.
Nehéz szemedet fenn tarthatnád-e még
S játszhatnál egy két dalt e hangszeren?
- Lucius.* Igen, ha tetszik, uram.
- Brutus.* Tetszik, fiam,
Sokat zavarlak; ám te kész szives vagy.
- Lucius.* Tisztemben áll.
- Brutus.* Nem kéne tiszteted
Erőn fölül is kényszerítenem.
Tudom, nyugonni vágy az ifju vér.
- Lucius.* Már én alvám, uram.
- Brutus.* Jól van s megint
Elalhatol; nem tartalak soká.
Ha élek, jót teendek még veled. (Zene és dal.)
Ez álmos hang. Oh gyilkos szender! e kis
Fiúra nyujtod ólom botodat,
Ki itt zenél neked? Kedves fiú,
Jó éjszakát. Olyan kiméltelen
Nem lézlek hozzád, hogy fölkeltselek.
Ha bólogatsz, eltörnéd hangszered.
Kiveszem kezedből. Most jó éjszakát.
Hadd látom. Nincs behajtvva a levél,
Hol elhagyám az olvasást? de itt van!
(Leül, Caesar szelleme jö.)
Mi rosszul ég e gyertya! Hah ki jó itt?
Úgy gondolom, szememnek gyöngesége
Ábrázza e kísértő tűneményt?
Felém közelget. Vagy te valami?
Isten vagy angyal, ördög vagy mi vagy,
Mitől fagy vérem, felborzad hajam,
Mondd meg, mi vagy?
- Szellem.* Rossz szellemed.
- Brutus.* Miért jössz?
- Szellem.* Azt mondani, hogy meglátsz Philippinél.
- Brutus.* Jól van. Tehát ismét látandalak.
- Szellem.* Igen, Philippinél. (Szellem eltűnik.)
- Brutus.* Nos hát Philippinél látlak megint.
Im eltűnöl, hogy bátorodni látsz.
Gonosz szellem, veled még több beszédem
Lett volna. Hejh! fiú te, Lucius!
Ébredjetek fel, Varro, Claudius!
Hejh Claudius!
- Lucius.* Uram, a húr hamis.

- Brutus.* Azt véli, most is hangszerrel mulat.
Ébredj fel, Lucius.
- Lucius.* Parancsolóm!
- Brutus.* Mi álmod volt, hogy úgy kiáltozál?
- Lucius.* Tudtomra nem kiálték.
- Brutus.* Sőt igen.
Láttál valamit?
- Lucius.* Nem láttam semmit is.
- Brutus.* Alugyál megint. Hejh Varro, Claudius!
Ficzkó te, kelj fel.
- Varro, Claudius.* Uram!
- Brutus.* Miért kiáltozátok álmotokban?
- Varro, Claudius.* Kiáltozánk uram?
- Brutus.* Igen. Talán
Szemléltetek valamit?
- Varro.* Nem én, uram,
Nem láttam semmit.
- Claudius.* Én sem.
- Brutus.* Menjetek,
Ajáljatok testvérem Cassiusnak;
Mondjátok, menjen jó korán előre
Hadával s mink követni fogjuk őt.
- Varro, Claudius.* Parancsod teljesítve lesz. (El.)

Ö T Ö D I K F E L V O N Á S.

ELSŐ JELENÉS.

(Philippi sikja.)

Octavius, Antonius s hadaik jönnek.

- Octavius.* Reményem íme teljesedve van,
Antonius. Te azt mondad, az ellen
Nem fog leszállni, a hegyen marad
S a felső tájakon. S máskép ütött ki:
Sergők közel van. Itt Philippinél
Akarnak bennünket csatára hívni,
Előbb feelve, mint mi kérdenénk.
- Antonius.* Ne hidd! szívökbe látok én, s tudom
Mért tesznek így; örülnének bizony,
Ha más helyen volnának. S ím leszállnak
Félelmes kérkedéssel, azt remélve
Velünk e mozgás által elhitetni,
Hogy szívök bátor; ám ez mind nem így van.
(Hírnök jön.)
- Hírnök.* Készüljetek, vezérek; ellenink
Vitézi pompával közelgenek.

A harczy véres zászló fenn lobog,
S valaminek tüstént kell történnie.

Antonius. Octavius, vezessed népedet
Balkéz felé a síkon lassudan.

Octavius. Te balra, és én jobbra.

Antonius. Tervemet
Mért vágod át ily szorgos pillanatban?

Octavius. Nem vágom át; de tenni így fogok.

(Hadzene. Dobszó mellett jönnek Brutus, Cassius, és hadaik. Lucilius
Titinius. Messala és mások.)

Brutus. Megállanak; szándékok szólani,

Cassius. Megállj, Titinius; szóljunk velök.

Octavius. Antonius, adjunk jelt a csatára?

Antonius. Ne Caesar, várjuk felhívásokat.

Távozzatok; a vezérek szólani
Akarnak.

Octavius. Várjatok, míg jelt adunk.

Brutus. Ütés előtt szó, nemde honfiak?

Octavius. Nem mintha jobb szeretnök, uint ti, a szót.

Brutus. Jobb rossz ütésnél a jó szó, Octavius.

Antonius. Jó szót adsz, Brutus, rossz ütéseidhez;

Tanú a rés, melyet Caesar szívén

Ütél, kiáltva: Caesar üdvözöllek!

Cassius. Antonius, dőféseid mivolta

Bizonytalan; mi szódat illeti,

Az megrabolta Hybla méheit

S mézetlen hagyta.

Antonius. S nem fulánktalan?

Brutus. Igen, sőt hangtalan; mert ellopád

Döngésöket s nagyon bölcsen, fenyítisz,

Előbb mint szúrnál.

Antonius. Árulók, ti nem

Tevétek úgy, midőn alávaló

Gyiloktok egymást éré Caesaron.

Vigyorogtatok, mint a majom,

Csúszátok, mint az eb, bókoltatok

Rabszolgaként, míg hátulról gazúl

Az átkos Casca nyakba szúrta Caesart.

Hizelkedők!

Cassius. Hizelkedők! köszönd

Magadnak, Brutus; most nem sértene

E nyelv, ha Cassius rendelkezik.

Octavius. Térjünk az ügyre. Szóváltás ha izzaszt,

A próba véresb cseppeket kívánand.

Im árulókra rántom kardomat;

Ha vélitek, hogy ismét visszaszáll?
Soha, míg Caesar huszonhárom sebe
Boszulva nem lesz, vagy véérébe dől
Egy másik Caesar árulók vasától.

Brutus. Caesar, te nem halhatsz meg árulóktól.
Hacsak magaddal nem harczolsz.

Octavius. Úgy hiszem
Nem sorsom halni Brutus kardja által.

Brutus. Volnál fajodnak legnemesbje bár,
Oh ifju, nem halhatnál díszesebben.

Cassius. Kényes fiú, e díszre érdemetlen,
Ily korhely czimborával frigyestülten.

Antonius. A régi Cassius.

Octavius. El! jerünk Autonius.

Szemben daczolva hívunk ki, árulók.
Ha víni mertek, szálljatok ma sikra;
Ha nem, mikor majd kedvetek derül.

(Octavius, Antonius és seregeik el.)

Cassius. Fújj szél, dagadj hullám, és úszsz hajó:
Feljött az ár s koczánk van mindenünk.

Brutus. Lucilius, halld, egy szóm van veled.

Lucilius. Uram!

(Brutus és Lucilius elvonulva beszélnek.)

Cassius. Messala!

Messala. Mit szól vezérem?

Cassius. Messala,

Ez születésem napja; e napon
Látott világot Cassius. Messala,
Add jobbod s légy tanúm, hogy a szabadság
Ügyét, miként Pompejus, kénytelen
S akaratom ellen bízom egy csatára.
Tudod, Epicurus oktatásához
Szitottam eddig; most megváltozott
Gondolkozásom s részint hiúni kezdek
A jóseleknek. Sardisból jövén,
Zászlóink elsejére két hatalmas
Sas szállt le s ott ült harczosink kezéből
Mohón falván s evén. Philippiig
Kísértek el. Ma reggel elhagyának,
S fejünk fölött helyettök varju, holló
És kánya repked s mint kór martalékra
Néznek le ránk s gyász mennyezet gyanánt
Terül ki árnyok, mely alatt hadunk
Lelkét feladni készen itt hever.

Messala. Ne higyed azt.

Cassius.

Csak úgy félig hiszem.

Mert lelke ép, és eltökélt vagyok
Minden veszélyvel bátran szembe szállni.

Brutus. Tedd azt, Lucilius.

Cassius. Most, kedves Brutusom,
Adják az istenek, hogy napjainkat
Baráti frígyben húzzuk agg korig.
De minthogy ember dolga tudva nincs,
Gondoljuk, a mi legrosszabb jöhet ránk.
Ha e csatát elvesztjük, úgy utószor
Van most, hogy egymással beszélhetünk.
Mit vagy határozott tenni ily esetben?

Brutus. Mit bölcsesség azon szabálya tart,
A mely szerint Catót kárhoztatám,
Hogy önmagát megölte. Nem tudom mint,
De gyávaságnak tartom, életet
Az eshetők miatti félelemből
Igy szegni meg. Tűréssel fegyverezve
Bevárom a hatalmak végzetét,
Kik minket itt alatt kormányzanak.

Cassius. És így, ha veszítjük e csatát, türeended
Hogy Róma utczáin diadalmasan
Hurezoljanak.

Brutus. Nem azt, nem Cassius.
Nemes római, ne hidd, hogy valaha
Rómába Brutus kötve megy. Magasb
Érzelme van. De mit Martius idusa
Kezdett, a munkát e nap végzi be.
S ha látjuk ismét egymást, nem tudom.
Azért utolsó búcsunkat vegyük.
Légy boldog mindörökre, Cassius.
Mosolygunk rajta, ha még találkozunk;
Ha tán nem, úgy e búcsuvét helyes volt.

Cassius. Légy boldog mindörökre, Brutusom:
Ha találkozunk, mosolygunk rajt' bizonynyal,
Ha nem, való: e búcsuvét helyes volt.

Brutus. Most rajta, menjünk! Oh hogy e napi
Dolgoknak végét tudná emberész.
De elég, hogy a nap véget ér s a vég
Majd akkor tudva lesz. Keljünk tova. (El.)

MÁSODIK JELENÉS.

(Ugyanott. A csatamező. Zaj.)

Brutus és Messala jönnek.

Brutus. Nyargalj Messala, nyargalj és vidd ez írást
Oda túl a hadhoz; rohanjanak. (Erős riadó.)

Egyszerre mind, mert, a mint észrevettem,
Lankadt a harc Octavius felén
S gyors támadással megdönthetjük őket.
Nyargalj el, Messala, mind hadd szálljanak le. (El.)

HARMADIK JELENÉS.

(Ugyanott. Más része a síknak. Hadi zaj.)

Cassius és Titinius jönnek.

Cassius. O nézd Titinius, a gaz nép szalad!
Magam magaméinak ellensége lettem.
Ez a zászlóm már fordúlt; én a gyávát
Megöltem, és ezt tőle elvevém.

Titinius. O Cassius, Brutus nagyon korán
Adá a jelt, s megnyomván egy kevéssé
Octaviust, mohón hajtott neki.
Vitézi zsákmányoltak, még mi végkép
Bezaratánk Antonius hadától. (Pindarus jö.)

Pindarus. Szaladj tovább uram, szaladj tovább.
Már sátorodban jár Antonius.
Nemes Cassius, távozzál messze innen.

Cassius. E domb eléggé távol van. Titinius
Nézd: sátorom az, hol látom a tüzet?

Titinius. Az uram.

Cassius. Titinius, ha engemet szeretsz,
Ülj fel lovamra, sarkantyúzd. a míg
Ama hadakhoz vitt és visszahoz,
Hogy tudjam azt bizonynyal, a hadak
Barát, vagy ellenség-e?

Titinius. Itt termék tüstént mint a gondolat. (El.)

Cassius. Menj, Pindarus, menj, háj fölebb a dombra.
Látásom tompa volt mindenha; nézd
Titiniust s mondd, mit látsz a mezőn! (Pindarus el.)
Ez nap születtem; megkerült időm
És a hol kezdém, ott végzendem el:
Éltem lejárta útkörét. Fiú,
Mi ujság?

Pindarus (fenn). Oh uram!

Cassius. Mi baj?

Pindarus. Tintiniust

Lovasok kerítik s rajta hajtanak.
De vágtat ő is, most csaknem beérték.
Most, most Titinius! Leszállanak
Néhányan, oh, és ő is: fogva van. (Kialtás.)
És halld! örömiükben mint ujjonganak.

Cassius. Jőj el, ne nézd tovább. Oh gyáva én,

Ki élek, míg legjobb barátimat
Szemeim előtt elfogják. (Pindarus jö.) — Jőj ide,
Fiú. Rabbá tevélek Parthiában
S meghagyva étedet fölesketélek,
Hogy bármit megtenned parancsolok,
Véghez viended. Jőj most s teljesítsd
Az esküt. Légy szabad s e karddal itt,
Mely Caesart döfte, nyisd meg e kebelt.
Ne válaszolj. Itt, tartsad markolatját,
S ha arczom fedve lesz, mint most vagyon,
Intézd felém. Caesar! torolva vagy,
S azon karddal, mely tégedet megölt. (Meghal.)

Pindarus. Igy most szabad vagyok, de nem levék az,
Ha rajtam állott volna. O Cassius,
E hontól Pindar messze bujdosik,
Hol őt ne lássa többé római. (El.)

(Titinius visszajö Messalával.)

Messala. Kölesönbe megy Titinius. Nemes
Brutus legyőzte Octavius hadát,
Mint Cassius hadát Antonius.

Titinius. E hír majd felvidítja Cassiust.

Messala. Hol bagytad őtet?

Titinius. Teljes csüggedésben
Rabjával Pindarussal itt a dombon.

Messala. Nem ő, ki ott a földön elterült?

Titinius. Nem úgy terült, mint élő. Oh szivem!

Messala. Nem ő az?

Titinius. Nem Messala; volt, de már
Nem Cassius többé. Oh nyugovó nap,
Mint éjre szállasz rőt sugáraidal,
Úgy szálla vérben Cassius napja le,
Rómának fénye szállt; lejárt napunk;
Most fellel, harmat, vész, jőj; tetteink
Már téve vannak. Nem bizott merénym
Sikerében és e tettet az tevő.

Messala. Nem vára jó sikert s az tette ezt.

Oh mélabú fia, gyűlölt tévedés,
Mért képzesz dolgokat, mik nincsenek,
Az éber ész elé? könnyen fogant
Csalatkozás, te nem születel soha
Szerencsésen; mert a ki hordozott,
Anyádat gyilkolod meg.

Titinius. Pindarus!

Hejh, hol van Pindarus?

Messala. Keressd őt,

Titinius; míg én megyek nemes

Brutus fülét e hírrel általütni,
 Átütni, mondhatom: mert fent aczél,
 Méregbe mártott nyíl Brutus fülének
 Oly kedves épen, mint e hír leend.

Titinius. Siess el; Messala, én majd Pindarust
 Keresem fel addig. (Messala el.)

Mért küldél tova,
 Derék Cassius? Én nem barátaiddal
 Találkozám-e? Nem tevék-e ők
 E győzelem füzérét homlokomra,
 Hogy adjam át neked? Nem hallhatád-e
 A felkiáltást? Ah te balra értél
 Minden körülményt. Ám e koszorút
 Feltenni homlokodra Brutusod
 Parancsolá s parancsát teljesítem.
 Jőj gyorsan, Brutus, lássad e helyen,
 Mint tisztelem meg Cajus Cassiust.
 Bocsánat, istenek, ez római halál.
 Jőj Cassiusnak kardja és találd
 Titinius szivét. (Meghal.)

(Zaj. Messala visszajö. Brutus, ifjú Cato, Strato, Volumnius és Lucilius.)

Brutus. Hol Messala, mondd, hol fekszik teteme?

Messala. Amott s Titinius kesergi őt.

Brutus. Titiniusnak arca fölfelé van.

Cato. Meghalt.

Brutus. Oh Caesar most is tart hatalmad.

Lelked körüljár s minden belseinkre
 Fordítja kardjainkat.

Cato. Derék Titinius!

Im Cassiust mint koszoruzta meg. (Tompá zaj.)

Brutus. Él, mint ezek, még két ily római?

Az ég veletek, utósó rómaiak,
 Lehetlen hogy hasonlót valaha
 Szülhessen Róma. E halottnak én,
 Barátim, több könyűvel tartozom,
 Mint mennyit megfizetni láttok itt.
 De lelek időt, o Cassius, lelek
 Időt reá. Most küldjük tetemét
 Tharsosba innen. Itt a harcmezőn
 Nem teszszük sirba, mert csüggesztene.
 Lucilius, ifju Cato, jőjtek
 Keljünk a síkra; Labeo, Flavius
 Vigyétek a hadat. Most három óra.
 S ez éj előtt még, rómaiak; szerencsét
 Kisértni menjünk egy másik csatában. (El)

NEGYEDIK JELENÉS.

(Más része a harcmezőnek. Zaj; katonák jönnek viaskodva mind a két seregből; azután Brutus, Cato, Lucilius s egyebek.)

Brutus. Még rajta, bátran, rajta honfiak.

Cato. Mely fattyu nem megyen? ki jó velem?

Kikiáltom itt a harcmezőn nevem:

Hejh! én vagyok Marcus Cato fia,

A hon barátja, zsarnokgyűlölő.

Hejh én vagyok Marcus Cato fia. (Támad.)

Brutus. És Brutus én, Marcus Brutus vagyok.

Honom barátja;

Ismerjetez meg, Brutus én vagyok.

(Megy, az ellenséget megtámadja; Cato megnyomatván elesik.)

Lucilius. Ifjú s nemes Cato, te halva vagy.

Vitézül, mint Titinius, halál:

Méltán becs illet, mint Cato fiát.

Első katona. Add meg magad, vagy meghalsz.

Lucilius.

Megadom,

De csak hogy haljak; íme fogjad ezt (Pánzt nyujt.)

S ölj meg legitt, öld meg Brutust, s szerezz

Halála által hírt.

Első katona. Az nem szabad.

Oh ez nemes fogoly.

Második katona. Hejh! félre innen,

Antoniusnak meg kell mondani,

Hogy Brutus fogva van.

Első katona. Majd megjelentem.

Jön a vezér. (Antonius jö.) Uram, Brutus fogoly;

Brutust fogolylyá tettük.

Antonius.

Hol vagyon?

Lucilius. Ő ment, eléggé ment, Antonius.

Hidd el nekem, hogy ellenség soha

Nemes Brutuet nem fogja élve meg:

E szégyentől megóják istenek.

Ha halva vagy élve megleled, magához,

Brutushoz illőleg találod őt.

Antonius. Barátom, ez nem Brutus, bár bizonyra

Mondom, nem olcsóbb értékű fogoly.

Vigyázzatok rá, tartsátok szelíden.

Inkább ohajtok illy embert barátúl

Mint ellenségemül. Most menjetez

Nézzétez: Brutus él-e vagy halott.

S Octavius sátrába hozzatok hírt,

Mint állnak dolgaink. (El.)

OTÖDIK JELENÉS.

(Más része a harcmezőnek. Brutus, Dardanius, Clitus, Strato és Volumnius jönnek.)

Brutus. Szegény maradvány hű barátaimból,
Nyugodjatok meg e sziklán.

Clitus. Uram,
Statilius fáklyáját fölmutatta,
De nem jön: fogva, vagy tán ölve van.

Brutus. Clitus, jer ilj le. Ölve, most a szó:
Ily tett nap'renden áll. Hallod Clitus. (Ság.)

Clitus. Mit? én, uram? nem széles e világért.

Brutus. Csitt. szót se többé.

Clitus. Inkább magamat.

Brutus (súgva). Dardanius, halld.

Dardanius. Én tennem-e azt?

Clitus. O Dardanius.

Dardanius. O Clitus.

Clitus. Mily rossz ajánlást tett Brutus neked?

Dardanius. Hogy őt megöljem. Nézd, mint elmerült.

Clitus. A jeles edény most már úgy telve van
Keservvel, hogy szemén kiömledez.

Brutus. Egy szóra, jó Volumnius, jövel.

Volomnius. Mit szól uram?

Brutus. Csak ezt, Volumnius.

Caesarnak lelke megjelent előttem

Két ízben éjjel. Sardisnál előbb

S mult éjjel itt Philippi síkjain.

Óráam eljött, tudom.

Volumnius. Nem úgy, uram.

Brutus. Sőt ez bizonyos, Volumnius.

Mint áll a világ, látod, Volumnius.

Az ellenség az örvényhez szorított; (Távoli zaj.)

Jobb önként ugranunk, mint várni, míg

Belé taszítanak. Jó Volumnius,

Egy iskolába jártunk, jól tudod;

E régi szeretetünkre kényszerítlek,

Tartsd kardomat, míg én belé esem.

Volumnius. Ez nem baráthoz illő tiszt, uram. (Zaj közelit.)

Clitus. Fuss, fuss, uram, tovább itt nem maradhatsz.

Brutus. Az istenek veled — s veled, Volumnius.

Strato, te eddig folyvást aluvál,

Élj boldogúl, Strato. Jó földiim!

Órúl szívem, hogy teljes életemben

Nem leltem embert, hozzám hűtelent.

Engem nagyobb dics ér e rossz napon.

Mint Marcus Antonius s Oktávius
Ez aljas győzelemmel nyerni fognak.
Most éljetez mindnyájan boldogúl,
Mert Brutus nyelve már bezárja élte
Történetét. Szememre éj borong,
Testem pihenni vágy, mely csak azért
Fáradt, hogy ezt az órát érje el.

(Zaj; közben kiáltás: Fuss, fuss, fuss.)

Clitus. Fuss, fuss, uram.

Brutus. El, majd követlek.

(Clitus, Dardanius, Volumnius el.)

Kérlek, Strato, maradj urad körül.

Te jó szívű legény vagy; életed

Ez által vett becsületizt magába.

Tartsd kardomat s fordulj el; míg belé

Omlandom Strato, megteended-e?

Strato. Add jobbodat, s az istenek veled.

Brutus. Élj boldogúl. — Caesar, most légy nyugott:

Nem öltelek meg fél ily örömet.

(Kardjába omol, s meghal.)

(Zaj. Visszavonulás, Octavius, Antonius, Messala, Lucilius s a sereg
jönnek.)

Octavius. Mi ember ez itt?

Messala. Uramnak embere.

Szólj Strato, hol van urad?

Strato. Ment a bilincstől,

Melyet te hordasz, Messala; tetemét

Égethetik csak porrá a nyerők,

Mert Brutus önnön győzte meg magát

És senki másnak dísz nem ad halála.

Lucilius. Így kelle Brutust lelni. Köszönöm,

Brutus, hogy megbizonylád szavamat.

Octavius. Brutus cselédit mind megfogadom.

Legény, akarod idődet nálam tölteni?

Strato. Igen, ha által enged Messala.

Messala. Strato, mint halt uram?

Strato. A kardot én tartám s úgy dőlt belé.

Messala. Octavius tehát vedd által őt,

Ki uramnak a vég szolgálatot tevé.

Antonius. Ez volt a legnemesbik római

Mindnyája közt; a többi lázadók,

A mit tevének, ő kivüle, mind

Kajánságból tevék nagy Caesar ellen.

Ő tiszta szándékból és egyedül

Közjó miatt szövetkezett velök.

Szelid volt élte, s úgy vegyűltenek

Az elemek benne, hogy fölkelhete
A természet s világnak mondható:
Ez férfi volt.

Octavius. Erényéhez képest bánjunk vele,
Temetési gyászszal s minden tisztelettel.
Bajnokhoz illő díszben teteme
Az éjjel sátoromban fog fekünni.
Most hadd nyugodjék a nép, és mi menjünk
A nap dicsőségét megosztani.

LEAR KIRÁLY.

SHAKSPEARETŐL.

1855.

SZEMÉLYEK.

Lear, Britannia királya.

A francia király.

A burgundi fejedelem.

Cornwall, fejedelem.

Alban, fejedelem.

Kent, gróf.

Gloster, gróf.

Edgar, Gloster fia.

Edmund, Gloster törvénytelen fia.

Oszwald, Goneril udvarnoka.

Tiszt, Edmund szolgálatában.

Aggastyán, Gloster haszonbérelője.

Orvos.

Bolond.

Curan, udvaronc.

Nemesek, Cordélia kíséretében.

Hírnök.

Szolgák, Cornwallnál.

Goneril,

Regan,

Cordelia,

} Lear leányai.

Lovagok a király kíséretében. Tisztek, követek, katonák és kísérek.

Történik Britanniában.

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

(Udvári terem Lear király palotájában.)

Kent, Gloster, Edmund jönnek.

Kent.

Úgy hittem, a király inkább kedveli Alban herceget, mint Cornwallt.

Gloster.

Nekünk is mindig úgy tetszett; de most az ország felosztásánál ki nem vehető, melyik fejedelmet becsüli inkább; mert az egyenlőség úgy ki van mérve, hogy maga a szigor sem tehet választást osztályrészeik közt.

Kent.

Nem a te fiad ez Mylord?

Gloster.

Nevelése, Sir, rovásomra történt. Annyiszor pirultam elismerni, hogy most már elég orozátlan vagyok azt tenni.

Kent.

Nem foghatlak meg.

Gloster.

De igen, ezen ficzkó anyja, mert domborúvá lőn, és valóban, Sir, előbb volt fia bölesője mint férje ágya számára. Orontod a hibát?

Kent.

Miután az eredmény ily derék, nem kívánhatom nem történtnek a hibát.

Gloster.

Egyébiránt, Sir, nekem törvényes fiam is van, néhány évvel idősebb ennél; de mind a mellett nem kedvesb előttem, ámbár ez a gazkölyök egy kissé mohón jött a világba, mielőtt hitták volna. De anyja szép volt, anyja fiát végre is el kell fogadnom. Ismered ezen nemes urat Edmund?

Edmund.

Nem, Mylord.

Gloster.

Kent Lord. Úgy tekintsd ezentúl mint tisztelt barátomat.

Edmund.

Szolgálatjára Nagyságodnak.

Kent.

Kell, hogy szeresselek, s rajta leszek, hogy jobban ismerjük egymást.

Edmund.

S én, Sir, törekedni fogok, hogy azt megérdemeljem.

Gloster.

Künn volt vagy kilencz évig, s ismét mennie kell. — A király jön!

(Harsonaszó.)

Lear, Cornwall, Alban, Goneril, Regan, Cordélia,
s kíséret jönnek.

Lear.

Gloster! menj, hidd elő Frankhon s Burgund urait.

Gloster. Tüstént, felség! (Gloster és Edmund el.)

Lear. Az alatt kimondjuk rejtett szándékunkat.

Adjátok a térképet. Tudnotok kell,
Hogy országunkat három részre osztók
S erős feltétünk minden gondot és bajt
Lerázni aggkorunkról, általadván
Ifjabb erőnknek, míg magunk tehertől
Menten mászunk a sír felé. Fiunk
Cornwall és nem kevésbbé szeretett
Fiunk Alban, ez órában szilárd
Akaratunk lányaink jegydíjait
Külön kiszabni, hogy jövő viszálynak
Már most elejét vegyük. Két fejedelem
Burgund- és Frankhon nagy vetélkedők
Legifjabbik lányom szerelmeért,
Rég udvarolnak házunknál, s nekik most
Választ kell adnunk. Szóljatok leányim,
Mínthogy mi most le akarunk mondani
Uralkodás-, s az ország gondjai-
S jövedelmiről. Mondjuk hát; mellyitek
Szeret leginkább, hogy legfőbb kegyünket
Érdem szerint adhassuk. Goneril
Első szülöttünk, szólj először.

Goneril. En, Sir,

Jobban szeretlek, mint kimondható,
Drágább vagy előttem mint szemem világa,
Tér és szabadság s minden a mi ritka,
Dús és becses. Szeretlek nem kevésbbé
Egy épség, kellem, szépség és becsület-
Aldotta életnél; mint valaha

Gyermekszeretve s imádva volt apa,
Szeretettel, melyhez a szó képtelen,
A lélekzet szegény. Szeretlek úgy,
Hogy annak módja és határa nincs.

Cordelia (fölre). Cordelia! mit tegyen? Hallgat s szeret.

Lear. E két vonal közt mind e tartománynak

Ez árnyas erdők-, dús mezők-, tanóros
Legelők- és teljes folyamoknak
Urává teszek: Alban és a te
Utódaidnak légyen öröke.

Mit mond most második leányunk,
A drága Regan, Cornwall nője. Szólj!

Regan. Nénémmel én egy érzezből szerkezett

Méltónak tartom hozzá magamat.

És úgy találom igaz szívem szerint,
Hogy ő saját érzelmimet nevezte meg,
Csakhogy nem egészen: minden más öröme,
Mit az érzékek legdúsabb tára nyújt,
Én ellenél vallom magamat,
S csupán boldognak felségedhez
Szeretetemben.

Cordelia (fölre). Szegény Cordelia!

És megsem az, mert szívem gazdagabb
Mint nyelvem: abban bizonyos vagyok.

Lear. Szép országunknak e bő harmada

Neked s utódidnak jut örökül,
Térségre, bájra, becsre Goneril
Részénél nem csekélyebb S most öröme
Legvégső-, nem legalsója, kinek
Ifjú szerelmeért Burgund teje,
Frankhon borai vetélyben küzdenek,
Mit szólsz te, hogy szerezz egy harmadot,
Dúsabbat mint testvéridé? beszélj!

Cordelia. Semmit, Mylord.

Lear. Semmit? Semmit?

Cordelia. Semmit.

Lear. Még egyszer szólj, a semmiből misem lesz.

Cordelia. Boldogtalan én! ki számhoz nem bírom

Emelni szívemet. Szeretem fölségedet
Tisztem szerint, sem többé, sem kevésbé.

Lear. Hogy-hogy' Cordelia? jobbitsd szavaidat,

Nehogy szerencsédet megrontsa.

Cordelia. Jó uram!

Nemzöm vagy, fölneveltél és szerettél.

A tartozást én úgy rovom le, mint
Illik s méltó: szeretlek, engedelmes

Vagyok, tisztellek mindenek fölött.
 Mért mennek férjhez nénéim, ha mondják,
 Hogy csak téged szeretnek? Én, ha egykor
 Tán férjhez mennék, akkor az, kivel
 Jegyet váltottam, bírni fogja fél
 Szerelmem, gondom s tartozásomat.
 Úgy mint nénéim, hogy csupán atyámat
 Szeressem, férjhez nem megyek.

Lear. De hát

Szived szerint szólsz?

Cordelia. Úgy én jó uram.

Lear. Oly ifju s oly szivetlen.

Cordelia. Ifju s oly

Őszinte csak Mylord.

Lear. Legyen tehát,

Őszinteséged vedd jegypénzedül.

Mert esküszöm a nap szent sugárzatára,

Hecate rejtelveire és az éjre,

A világok minden működésire,

Mik által élünk s lenni megszününk:

Az atyai gondot ím megtagadom,

A vérrokonság minden jogait.

Légy mind örökre szümtől idegen.

A durva scytha, vagy ki gyermekét

Emészti föl. étvágját csillapítani,

Csak úgy legyen velem rokon, csak úgy

Segítve, szánva, mint te — volt leányom!

Kent. Oh jó uram —

Lear. Békével Kent, ne jőj

A sárkány és haragja közé. Leginkább

Szerettem őt, s szelid dajkálataira

Reméltem bízni végső napjaim. (*Cordeliához.*)

El innen! menj szemem elől. Úgy legyen

Nyugalmam a sír, mint most leveszem

Az atyai gondot róla. — Jőjenek

A Frank s Burgund. Ki mozdul? Ím e harmadot

Cornwall s Alban! vessétek két leányom

Jegybirtokához. Házassítsa ki

Emezt a dölyf, mit nyiltságnak nevez.

Most kettőtöknek adjuk a hatalmat,

Előnyt és minden hasznót, a mi a

Felsőséghez tartozik. Magunk havonként

Fentartva száz legényt, kiket ti fogtok

Ellátni, nálatok veszünk lakást

Felváltva, kellő sorbao. E felett

Megtartjuk a király név- s címeket.

Jövedelmek, uralkodás s a végrehajtó
Hatalom, legyen tiétek kedves fiaim!
Minek jelül im e koronán
Osztozzatok.

Kent. Fejedelmi Lear,
Kit mint királyom tisztelék, szerettem
Atyám gyanánt, s mint mestert úgy követtem,
S imámba zártam mint nagy pártfogómat —

Lear. Feszült a húr, szaladj a nyíl elől.

Kent. Csak jőjön bizvást, hogy szívem körébe
Fúrjon hegyével. Kent legyen goromba
Ha Lear örjög. Vén ember, mit cselekszel?
Hiszed, hogy a kötelesség szólni nem mer,
Midőn a hatalmat a hizelkedésnek
Bókolni látja? Hol dőre lett a fölség,
Ott a becsület nyíltsággal tartozik.
Vond vissza végzésed, hozd helyre tüstént
Legjobb belátásod szerint ez undok
Elhirtelenkedést. Eltem reá!
Hogy ifjabb lányod nem szeret kevesbbé,
S nem is mind léha szív, kinek halk szózatát
A pusztá pandal vissza nem veri.

Lear. Ne többet, életedre!

Kent. Eltem' eddig is csak
Zálognak tartám ellenségeid
Számára, s most midőn saját
Megmentésed forog fenn, föl merem
Áldozni érted.

Lear. El szemeim elől.

Kent. Láss jobban Lear, engedd hogy én legyek
Szemed világa.

Lear. Apollóra mondom.

Kent. Apollóra hát, király
Hiába hívod istenségedet.

Lear. O pártütő jobbágy! (Kardjára teszi kezét).

Alban és Cordelia. Bocsáss meg drága felség!

Kent. Tedd, öld meg az orvost, s a rossz nyavalyának
Juttasd a díjt. — Határozatod
Vedd vissza, vagy mig a szó torkomon
Kiférhet, azt mondom: rosszúl tevél.

Lear. Hallgass meg hitszegő!
Hübérenczem ki vagy, hallgass meg engem.
Mínhogy te minket esküt szegni késztlél
(Mit eddig tenni nem merénk) s kihívó
Góggal hatalmunk s végzésünk között
Utunkat álltad, (mit sem helyzetünk

Sem vérünk el nem túrhete) hogy hatalmunk
Csorbát ne szenvedjen, meg kell lakolnod:
Im öt napot hagyunk, hogy magadat
Ellásd világi baj s szükségék ellen,
Hatodikát rá, hogy gyűlölt hátadat
Országunknak fordítsd, a tizedik
Napon, ha számüzött fejed itt találják,
A percz haláloed. El innen. Jupiterre!
Ez visszavonhatatlan.

Kent. Isten veled király! Mig így cselekszel:
Künn a szabadság, itt a számüzés. (Cordeliához.)
Az istenek ójanak meg drága szűz,
Ki jogosan érzesz s oly bölcsen beszélsz.
(Gonerilhez s Reganhoz.)

S ti a mint szóltok úgy cselekedjete,
Hogy jó eredményt szűljön a kegyes szó.
S így óh fejedelmek, Kent bucsút veszen,
S öreg lábakkal új országba megy. (El.)

(Harsonaszó. Gloster visszajön, Burgund és Franciaország fejedelmeivel és kísérettel.)

Gloster. Im nagyságos király:
Burgund és Frankhon fejedelmei.

Lear. Először is tehozzád fordulunk
Burgund fejedelme, a ki e királylyal
Kérője voltál lányunknak. Mi volna
A legkevesb mit jegyben kérsz vele,
Különben felhagyván a mátkasággal?

Burgund. Magas királyi felség! többet én
Ajánlatodnál nem követelek,
Sem fenséged kevesbet adni nem fog.

Lear. Nemes Burgund, mi úgy tartottuk őt,
Mig előttünk kedves volt. Most ára csökkent
Itt áll, Sir. Es ha bármi a kevésből,
Mi benne értéknek mutatkozik,
Vagy mind az bár megtoldva haragunkkal
És semmi mással, képes kedvedet
Megnyerni; im itt áll, tied.

Burgund. Így nem tudok felelni.

Lear. Sir,
A millyen gyarló és barátlan, új
Leányunk a gyűlölségben, kinek
Jegypénze átkunk, s tőlünk idegen
Szent eskü által, így mint van, veszed
Vagy itt hagyod?

Burgund. Felséges úr, bocsáss meg,
Ily feltét mellett nem választhatok.

Lear. Úgy hagy őt, Sir. Mert a hatalomra,
Mely megteremtett, minden vagyonát
Elődbe adtam. — Rád nézt, nagy király,
(a francia királyhoz.)

Nem akarnék vonzalmadtól annyira
Eltérni, hogy téged, hol gyűlölök,
Ott párosítsalak. Kérlek tehát,
Fordítsd szerelmed méltóbb tárgy felé,
Mint e nyomorék, mit elfogadni csaknem
A természet pirúi.

Frank. Ez rendkívüli,
Hogy az, ki legkedvesb volt csak imént,
Dicséretednek tárgya, balzsama
Agg napjaidnak, legdrágább s becsesb,
Egy percz alatt oly szörnyet vétkezett,
Mi kedvezésid annyi jeleit
Lefosztja róla. Vétsége, úgy hiszem,
Oly nagy lehet s természet-ellenes, hogy
Vagy ő a szörny, vagy korábban hirdetett
Hajlandóságod jön gyanú alá.
Mit róla hinnem oly hit kellene,
Melyet csoda nélkül az ész soha
Belém nem olthat.

Cordelia. Mégis, kérem fölségedet, (mivel
Nyelvem nem elég beszédes és sima
Cél nélkül szólni, mert én a mi jót
Szándékozom, szó nélkül megteszem)
Tudassa fölséged, hogy nem sötét
Bűnfolt, gyilkosság, vagy hivalkodás,
Tisztátlan élet vagy tán becstelenség
Az, a mi jóakarata- és kegyétől
Megfoszta engem, és csupán hiánya
Annak, mi által gazdagabb vagyok,
Mert telhetetlen nyelvem és szemem nincs,
Minek én örülök, bár nem bírva azt,
Kiesém kegyeidből.

Lear. Jobb leende nem
Születned, mint nekem jobban nem tetszened.

Frank. Csak ennyi hát? természet lassúsága,
Mely a történetet nem mondja el,
Midőn azt tenni kész? Burgund ura,
Mit szólasz a hölgyhöz? A szerelem
Csak úgy szerelem, ha nem zavarjuk össze
Tekintetekkel, mellyek a valódi
Ponton kívül esnek, Kivánod? ő
Magában is jegykincs.

Burgund. Felséges úr!
Add át a részt, mit önként megígértél,
És én tüstént kezet nyújtok neki,
Mint Burgund asszonyának.

Lear. Semmit, megesküvém s szilárd vagyok.

Burgund. Sajnállok, hogy ki elvesztéd atyádat,
Most férjet vesztesz.

Cordelia. Békesség vele!
Burgund szerelme kincseket vadász.
Én nője nem leszek.

Frank. Gyönyörű Cordelia,
Ki szegányúl legdúsabb vagy, elhagyottan
Legfeltünőbb, s utáltan legszeretted!
Téged s erényid elfoglallak itt,
Szabadjon fölvennem, mit eldobának.
Ó istenek! istenek! mily különös,
Hogy a hidegség, mely téged lenéz,
Szerelmem' lángzó tiszteletre gyűjtja.
Jegydíjtalán lányod, király, kit a sors
Hozzám vetett, királyném lesz, királyné
Népem s a szép Frankhon felett, vizes
Burgund valamennyi hercege képtelen
Mégvenni tőlem e dicsértelen
De drága hölgyet. Szép Cordelia!
Végy búcsút tőlök, ámbár nem szerettek.
A vesztett ittért jobb másholt nyerendesz.

Lear. Vidd őt, király, legyen tiéd, nekünk
Nem lányunk és ne is jőjön soha
Többé szemünk elé. — Most menj tova,
Kegyüinktől elszakadtan, nem szeretve
S áldatlanul. — Nemes Burgund jerünk.

(Harsonaszó. Lear, Burgund, Cornwall, Alban, Gloster s a kíséret távoznak.)

Frank. Bucsúzz nővéreidtől.

Cordelia. Atyámnak drága gyöngyei, nedvesült
Szemmel hagy el Cordelia. Jól tudom,
Mik vagytok; s mint testvér, igaz nevén
Hibátokat nevezni nem fogom.
Atyámmal bánjatok jól: megdicsért
Jó szívetekre bízom. Ó ha még kegyében
Volnék, jobb helyre vágynám tenni őt.
Isten veletek.

Goneril. Ne oktass tiszteinkre.

Regan. Urad kedvében járj, ki a szerencse
Koldúskenyeréhez juttatott. Daczoltál:
Ezen hibáért most méltán lakolsz.

Cordelia. Mit a csel rejt, kifejti az idő.
A képmutató kudarczot vall utóbb.
Szerencse veletek.

Frank. Jer szép Cordeliám.
(*Cordelia* s *francia király* elmennek.)

Goneril.

Sok mondani valóm van testvér, mi kettőnket legközelebről érdekel. Úgy gondolom, atyánk az éjszaka távozik.

Regan.

Bizonyosan, és pedig veled, a jövő hónapban hozzánk jó.

Goneril.

Láthatod, agg kora tele változékonysággal; e felől nem csekély tapasztalást vehettünk épen most. Nővérünket mindig legjobban szerette, s mely nyomorú ok miatt taszította most el magától. Ez mégis igen feltűnő.

Regan.

Korának gyöngesége. Egyébiránt ő magát is örökké csak fölületesen ismerte.

Goneril.

Legjobb, legépebb életkora is csupa meggondolatlanság volt. Mindig készen lehetünk rá, hogy éreztetni fogja velünk, nem csak egy rég megrogzött életszokás gyarlóságait, hanem ezen fölül mind azon korlátlan szeszélyeket, mik a gyenge s mogorva vénséggel együtt járnak.

Regan.

Megérjük, hogy több ily váratlan kitörései lesznek, mint most Kent száműzése volt.

Goneril.

Továbbá a bucsúvétel bókja közte s a francia király között! Kérlek, tartsunk össze, ha atyánk ily szeszélyekben mutatja ki tekintélyét; ez utóbbi lemondása is csak szégyenünkre válik.

Regan.

Majd beszéljünk róla.

Goneril.

Kell tennünk valamit, még pedig hevenyében.

(Mindketten elmennek.)

MÁSODIK JELENET.

(*Csarnok Gloster gróf palotájában. Edmund* jő, kezében levél van.)

Edmund. Természet, istenem vagy: hódolok
Törvényednek. Mért kéne a szokás
Bilincseit hurezolnom, s magamat

A nemzeteknek furcsasága által
Kifosztani hagynom, mert tiz, tizenöt
Hóval bátyám után vagyok? miért
Fattyú? miért kores? ha szintűgy megütöm
A mértéket, szint' oly hős lelkű vagyok,
S arczom, mint bármi tisztos hölgy fiáé?
Mért bélyegeznek koresnak, fattyúnak?
Miért volnánk mi koresok? fattyú és kores!
Kik a természet fúrge meglopása
Közben hatalmasb alkatot, szilajb
Erót nyerénk, mint egy egész sereg
Fajankó, kik pállott, fáradt, megunt
Ágyban fél álom s éberség között
Foganzanak. Jól van hát, földedet
Törvényes Edgar, bírnom kell. Atyánknak
A fattyú Edmund szint' oly kedvese,
Mint a törvényes. Törvényes! finom szó!
Jól van: törvényesem! ha e levél
Kérhez jut, a csel jól sikerül, a fattyú
Edmund lesz úr a törvényes felett.
Növök, gyarapszom: a fattyúk javára
Csináljatok most pártot, istenek. (Gloster jé.)

Gloster. Számúzve Kent, haraggal vált a frank,
S ez éjjel elmegy a király. Hata!ma
Átírva s kegytartásra összevonva,
S megtéve minden, mintha a bögly
Kergette volna. Edmund mit csinálsz?
Mi hír?

Edmund.

Nagysád engedelmével, semmi. (A levelet elteszi.)

Gloster.

Miért akarod hát oly mohón eltenni azt a levelet?

Edmund.

Én semmi újságot nem tudok Mylord.

Gloster.

Miféle írást olvasál imént?

Edmund.

Semmit, Mylord.

Gloster.

Mire való hát az az iszonyú sietség, hogy azt zsebedbe dugt?
A semmit érőnek nem szükség magát elrejténie. Ha semmi, úgy nem kell
hozzá pápaszem.

Edmund.

Bocsáss meg, Sir, levél bátyámtól, melyet még nem olvastam el egészen, a mi keveset kivehettem, nem arra való, hogy Nagyságod bele nézzen.

Gloster.

Add ide a levelet, Sir.

Edmund.

Megbántlak, akár megtartom, akár átadom. Tartalma, mint részint felfoghattam, feddésre méltó.

Gloster.

Hadd lám! hadd lám!

Edmund.

Bátyám igazolására azt kell hinnem, hogy ezt csak erényem kísé-
tése s kipuhatólása végett írta.

Gloster (olvas).

„Az agg kornak ezen tisztelete s rendőrködése felettünk, keserűvé teszi a világot legjobb éveinkben; visszatartja javainkat, míg vénségünk azt többé nem éldelelheti. Igen silány és dőre rabságot kezdek találni az elévült zsarnokság nyomában, mely uralkodik, nem mert hatalma van, hanem mert eltűretik. Jer hozzám, hogy ez iránt bővebben szólhassunk. Ha apánk addig alunnék, míg én fölkelteném, fele jövedelmével te bírnál mind örökre s maradnál kedvence Edgar bátyádnak.“ Űm! árulás. „Alunnék, míg én fölkelteném“ — „fele jövedelmét te bírnád.“ Fiam Edgar! Volt keze ezt irni? Szíve és esze kigondolni? Mikor kaptad ezt? Ki hozta hozzád?

Edmund.

Nem hozták, Mylord, épen ez a fogás benne. Az ablakon vetették szobámba, úgy találtam.

Gloster.

Gondolod, hogy ez bátyád keze írása?

Edmund.

Ha tartalma jó volna, megesküdném, hogy az övé, de arra nézve szeretem hinni, hogy nem az.

Gloster.

Övé.

Edmund.

Kétségtelen, de reménylen szíve nem foglaltatik benne.

Gloster.

Nem példázgatott előtted ezelőtt soha e tárgyban? —

Edmund.

Soha, Mylord. De gyakran hallám őt állítani, miszerint igazságos, teljeskoruak lévén a fiúk, hanyatlók az atyák, hogy az atyák a fiúk gyámsága alatt legyenek, s a fiúk kezeljék a jövedelmeket.

Gloster.

Ó semmirekellő gazember, ugyan az, a mi a levélben van. Irtózatos gazember, természetlen, kárhuzatos gazember, több mint baromi. Menj fiú, keresd fel. Tüstént elfogatom. Utálatos gazember! Hol van most?

Edmund.

Nem tudom, Mylord. Ha méltóztatnál felfüggeszteni baragodat bátyám ellen, míg jobb bizonyítványt szerezhetsz szándéka felől, tán biztosabb úton jársz, holott ha erőszakosan lépsz föl ellene, szándéka iránt tévedésben lévén, az igen nagy csorbát üt becsületeden s engedelmes szívéb összezúzza. Életemet merném lekötui érette, hogy ezt csak Nagyságod iránti vonzalmam kitudása végett írta s nem valami veszélyes célzatból.

Gloster.

Azt hiszed.

Edmund.

Ha Nagyságod jónak találja, elhelyezem, hol kihallgathat bennünket, midőn e felett értekezünk, és saját hallomása után meggyőződést szerezhet magának, és pedig minden további halogatás nélkül még ma estve.

Gloster.

Nem lehet oly szörnyeteg.

Edmund.

Bizonyosan nem.

Gloster.

Atyja iránt, ki őt oly gyengéden, oly bensőleg szereti. Menny és föld! Keresd fel őt Edmund, kutasd ki őt, kérlek, intézd a dolgot legjobb belátásod szerint. Kivetkezném mindenemből, hogy bizonyost tudjak.

Edmund.

Tüstént fölkeresen őt, Sir. Ügyekezni fogok a dolgot lehető legjobban elintézni, s majd hírt adok fölöle.

Gloster.

Ezek az utóbbi nap- s holdfogyatkozások nem jót jelentenek nekünk: ámbár a természet ezt így is, úgy is magyarázhatja, de a természet végre is igazolja a bekövetkező események: a szeretet meghül, a barátság meghasonlik, a városokban zendülés, vizsálya a falukon, palotákban árulás s a viszony felbomlik apa s fiú között. Ez az én gazfiam is e jóslat alá esik; itt a fiú az apa ellen van. A király kivetkezik természeti hajlamából, s az apa feltámad gyermeke ellen. Megettük kenyerünknek javát.

Fondorság, csel, árulás, romboló zavargás kísérnek nyakra-főre sírunkba. Keresd fel ezt a gazfiút, Edmund; nem vallod kárát. Legyen rá gondod. S a nemes és hűséges Kent számkivetve! Vétke: becsületesség. Különös, nagyon különös. (El.)

Edmund.

Ez a legfölségesebb bohózat a világon, hogy midőn szerencsénk beteg (mi pedig többnyire erkölcsünk megzabálásából ered), balsorsunkra vetünk: napra, holdra, és a csillagokra, mintha gazemberek kényszerűségből volnánk, bolondok az ég akaratjából, semmirekellők, tolvajok, országarulók a sphaerák hatalmánál fogva, részegesek, hazugok, házasságtörők csupa megrögzött engedelmességből a planetái befolyások iránt, szóval a mi rosszban leledzünk, az mind isteni unszolásból történék. Csodálatos kibuvási mód a kurafinak bakkecske hajlamait a csillagokra hárítani. Atyám a sárkányjegy alatt közösködött anyámmal, s születésem a nagy medve alá esik, azért vagyok én durva és korhely. Eh! én biz az lettem volna a mi vagyok, ha mindjárt a legszűziesebb csillag pislogott volna az ég boltozatán, mikor engem fattyúvá nemzettek.

(Edgár jön.)

És ő itt terem, mint a végfordulat a régi komédiában. Szerepem most „egy semmirekellő melancholiája“ sóhajjal mint Tamásé Bedlamben. Ő ezek a sötétetések jelentik e vizsályokat. Fa-sol-la-mi.

Edgar.

Hogy vagyunk Edmund öcsém? miféle komoly dolgokról elmélkedel?

Edmund.

Azon jóslatról gondolkozom bátya, melyet a napokban olvastam, melynek ezen napsötétedés után kellene bekövetkezni.

Edgar.

Foglalkozol te ilyekkel?

Edmund.

Bizonyossá tesznek, hogy a mely események fel vannak jegyezve szerencsétlenségünkre, mind beteljesednek, ugymint természetlenség szülő s gyermekek közt, halál, éhség, régi barátságok felbomlása, meghasoulás a státusban, fenyegetés, átkozódások a király s nemesség ellen, alaptalan gyanúskodás, jóbarátok számkivetése, a seregek kicsapongásai, házások elválása s mit én tudom.

Edgar.

Mióta tartozol a csillagászati sectához?

Edmund.

Hagyjuk el. Mikor láttad atyámat legutóbb?

Edgar.

Hát, a múlt éjjel.

Edmund.

Beszéltél vele?

Edgar.

Vagy két egész órát.

Edmund.

Jól váltatok meg? Nem vettél észre neheztelést szavában vagy maga-viseletében?

Edgar.

Egy szikrát sem.

Edmund.

Gondolkozzál, mivel bánthattad meg, s kérlek, kerüld tekintetét, míg egy kevés idő boszúsága hevét csillapítandja, mi most annyira dühös-ködik benne, hogy alig érné be személyed megtámadásával.

Edgar.

Bizonyosan valami semmirekellő rágalmazott.

Edmund.

Attól tartok én. Kérlek viseld magad csendesen, míg haragja hullámai egy kissé lelohadnak, s mint mondom, vonúlj el velem szállásomra, honnan alkalmyszerint majd elhozlak, hogy magad halljad őt beszélni. Menj, kérlek. Itt kulesom. — Ha kimégy, fegyverrel járj.

Edgar.

Fegyverrel, öcsém?

Edmund.

Bátyám, én javadat akarom: fegyverrel járj. Ne legyek becsületes ember, ha valami rosszat nem forralnak ellened. Elmondtam neked a mit láttam és hallottam, de csak csinján, távol sem oly ijesztőleg, mint valóban van. Kérlek távozzál.

Edgar.

Hallok felőled nem sokára?

Edmund. Szolgálatodra leszek ez ügyben. (Edgar el.)

Hiszékeny apa és nemes testvér, kinek

Lelkéhez úgy nem fér mást bántani.

Hogy illyesről még csak sejtelve sincs!

S így dőre jámborságát cseleim

Könnyen megnyergelik. Most a dologra!

Kell lenni birtokomnak, és ha nem

Születés, úgy ész után. — Mind jó nekem —

Akármit jó, ha én élvezhetem.

HARMADIK JELENET.

(Szoba Alban herczeg palotájában.)

Goneril és Oszvald jönnek.

Goneril.

Igaz hogy atyám megütötte komornokomat azért, hogy bolondját megszidta?

Oszvald.

Igen asszonyom.

Goneril. Későn-korán bánt. Óra nem mulik,
Melyben ki nem tör egy s más durvaságra,
Mi végre mindnyájunkat összeveszt. Tovább
Nem tűrhetem. Legényei korhelykednek,
S maga ránk támad minden léhaságért. —
Ha a vadászatról visszatér, tagadj el,
Mondd, hogy beteg vagyok. Nem árt ha felhagysz
Előbbi készségeddel; a hibáért
Én számolok.

Oszvald.

Épen most jön, asszonyom. (Kürtszó.)

Goneril. Légy, mint csak birsz nehézkes és hanyag,
S legényid is; szeretném szóba hozni.
Ha nem tetszik neki, menjen el hugomhoz,
Ki ebben jól tudom egyet ért velem
S magán kifogni nem hágy. A bohó agg!
Folyvást szeretné éreztetni súlyát,
Melyet már elvetett. Lelkemre mondom!
Az agg ember gyermekké lesz megint,
Kit majd szigorral majd hizelgve kell,
Ha csint tesz, rendbe hozni. — Ne feledd,
A mit mondtam.

Oszvald.

Értem, asszonyom.

Goneril. Vitézivel hidegebben bánjatok.
Történjék bármi, mind egy. Mondd meg ezt
Legényeidnek. Alkalmra várok,
És ebből várom azt, mert szólanom kell. —
Tüstént irok testvéremnek, hogy ő is
Ez úton járjon. — Láss az ebéd után. (Mindketten el.)

NEGYEDIK JELENET.

(Csarnok ugyanott. Kent álöltözetben jő.)

Kent. Ha kölcsönzött hang képes lesz beszédem
Elváltoztatni, úgy teljes sikert
Küzdhet ki célzatom, miért

Ez alakot fölvettem. — Most, számüzött Kent,
Ha ott, hol elítéltek, még tehetsz
Szolgálatot (s bár úgy lehessen), szeretett
Urad nem fog henyén találni.

(Harsonaszó. Lear, lovagok, kíséret jönnek.)

Lear. Perczig se kelljen várnom az ebédre.
Eredj, sürgesd. (Egy a kíséretből el.) Mi baj? ki vagy?

Kent.

Ember.

Lear.

Mi a hitvallásod? mi dolgod velem?

Kent.

Hitvallásom: nem lenni kevesebb mint látszom; híven szolgálni azt, ki bizalmába fogad; szeretni, a ki becsületes; társalogni avval, a ki bölcs és keveset beszél; irtózni a törvényszéktől; víni, ha ki nem kerülhetem, s halat nem enni.

Lear.

Mi vagy?

Kent.

Jó szívű ficzkó s oly szegény mint a király.

Lear.

Ha oly szegény vagy jobbágyúl, mint ő királynak, elég szegény vagy. Mit akarsz?

Kent.

Szolgálni.

Lear.

Kinek?

Kent.

Neked.

Lear.

Ismersz engem, ficzkó?

Kent.

Nem, Sir, de van valami magad-tartásában, mit uramnak szeretnék nevezni.

Lear.

Mi az?

Kent.

Méltóság.

Lear.

Miféle szolgálatra vagy alkalmas?

Kent.

Tudok becsületes titkot tartani, lovagolni, futni, furcsa regéket elbeszélés közben megrövidíteni, egyszerű követségben őszintén eljárni; alkalmas vagyok mindenre, mire közönséges emberek képesek, de fő érdemem az ügyekezet.

Lear.

Milyen idős vagy?

Kent.

Nem oly ifjú, hogy nőt énekeért megszeressek, sem oly öreg, hogy semmiért bele bolondúljak: negyvennyolcz év van hátamon.

Lear.

Kövess. Szolgám vagy. Ha ebéd után nem tetszel kevésbbé, — nem fogunk többé megválni. — Ebédet, hejh! ebédet. — Hol az én legénykém? hol bolondom? Menjetek, híjátok ide bolondomat. (Oszvald jö.) Te te kölyök, hol van leányom?

Oszvald.

Bocsánat, Sir. (El.)

Lear.

Mit mond ez a ficzkó? Híjátok vissza a tökfejűt. — Hol van bolondom, hejh! — mintha alunnék a világ. — Nos? hol az a pimasz?

Lovag.

Azt mondja, Mylord, hogy leányod beteg.

Lear.

Miért nem jó ide a rabszolga, ha hívatom?

Lovag.

Biz az, Sir, kereken kimondta, hogy nem akar.

Lear.

Nem akar?

Lovag.

Nem tudom, Mylord, mint van, de úgy veszem észre, mintha fölségedet kevesebb tiszteletteljes szeretettel környeznék, mint hozzá szokva volt. A nyájasságnak igen nagy fogyatkozását tapasztalom mind a közönséges alattvalóknál, mind magánál a fejedelelemnél és leányodnál.

Lear.

Hah! hogy mondád?

Lovag.

Bocsánat, uram, ha tévedésben vagyok, mert a kötelesség nem enged hallgatnom, midőn Nagyságodat megsértve gondolom.

Lear.

Saját tapasztalatomra emlékeztetsz. Igazi kiszámolt hanyagságot vettem észre most legutóbb, mit én inkább féltékeny furcsaságnak kívántam tulajdonítani, mint szántszándékos udvariatlanságnak. Majd végére járok. — De hol a bolond? nem láttam vagy két nap óta.

Lovag.

Mióta legifjabb asszonyunk Frankhonba ment, a bolond egészen el-emészti magát bújában.

Lear.

Ne többet erről, magam is észrevettem. — Eredj, hidd leányomat, szólni akarok vele. — Eredj, hidd bolondomat. (Oszvald visszajön.)
Te vagy, Sir? jer ide. Mi vagyok én, Sir?

Oszvald.

Mylady atyja.

Lear.

Mlady atyja? Mylord gazembere! te fattyú csont, te rabszolga, te bitang.

Oszvald.

Bocsánat Mylord, én nem vagyok az.

Lear.

Még te farkasszemet nézz velem, te semmirekellő. (Üti.)

Oszvald.

Nem tűröm hogy üssenek, Mylord.

Kent.

Azt sem, hogy földhöz csapjanak? (Gáncot vet neki.)

Lear.

Köszönöm, czimbora, szolgálom vagy. Szeretlek.

Kent.

Jój, Sir, kelj fel s el innen. Majd megtanítlak én különbséget tenni. Maradj, ha egész kamaszhosszaságodban még egyszer meg akarod mérni a földet. De menj, tisztúlj. Van eszed? így ni. (Kilöki Oszvaldot.)

Lear.

Köszönöm, te barátságos kópé, itt a foglaló szolgálatra.
(Pénzt ad Kentnek.)

Bolond (jö).

Én is felfogadlak. — Itt a tarajom. (Sapkáját Kentnek adja.)

Lear.

Nos csinos kis gyerkőczém, hogy vagy?

Bolond.

Pajtás! legjobb ha elveszed csörgő sipkámát.

Kent.

Miért, bolond?

Bolond.

Miért? Mert olyanak fogod pártját, ki kiesett a kegyelemből. — Hja! ha nem tudsz úgy mosolyogni, a hogy a szél fú, tüstént náthát kapsz. Itt van, fogd meg sipkámát. Mert ez a czimbora számúzte két leányát, s a harmadikat akarátja ellen megáldotta; ha követed őt, szükségkép viselned kell sipkámát. — Hogy vagy komám? szeretném, ha két csörgő sipkám volna és két leányom.

Lear.

Minek, fiam?

Bolond.

Ha minden vagyonomat nekik adtam volna, sipkámát magamnak tartanám. Itt az enyém, kérd a másikat leányaidtól.

Lear.

Vigyázz, ficzkó, korbácsot kapsz.

Bolond.

Az igazság kutya, melynek ólban a helye, azt ki kell korbácsolni; míg a lady, a szuka, a tűz mellett szabadon büzőlőghet.

Lear.

Keserű galacs nekem!

Bolond.

Ficzkó! én egy mondásra tanítlak.

Lear.

Tedd.

Bolond. Figyelj hát, komám: —

Gazdagabb légy a látszatnál.

Szólj kevesbet, mint mondhatnál.

Kölcsön többet végy mint adtál.

Ha örökké gyalogolnál,

Nem volnál jobb a lovadnál.

Higyj kevesbet, mint tanultál.

Koczkán többet húzz, mint raktál.

Hagyd rimádat s a tivornyát,
Őrizd honn a kapufélfát:
S többet nyersz e gazdaságon,
Mint Bertók a csíkvásáron.

Lear.

Hisz, bolond, ez semmi.

Bolond.

Igen, mert hasonló a fizetetlen ügyvéd lélekzetéhez; mitsem adsz nekem érte. Semmi hasznát sem veszed a semminek, komám?

Lear.

Hogy vehetném, fiú, hisz a semmiből mitsem lehet csinálni.

Bolond (Kenthez).

Kérlek, mondd neki: épen annyira megy országának jövedelme is. Bolondnak nem hiszi.

Lear.

Keserű bolond.

Bolond.

Tudod, fiam, mi különbség az édes bolond és a keserű bolond között?

Lear.

Nem, fiú; taníts meg.

Bolond. Az urat ki rávett, hogy

Add át országodat,

Jer, állítsd ide mellém,

Vagy állj helyén magad.

Megláthatd, mellyik édes,

Melyik fanyar bolond.

Itt áll egyik tarkán, amott

A másik. — Meg ne mondd.

Lear.

Te bolondnak hívsz engem, fiú?

Bolond.

Minden egyéb czimeidet elajándékoztad, az veled született.

Kent.

Ez nem egészen bolond, Mylord.

Bolond.

Bizony nem. Lordok és nagy emberek nem engednék azt nekem: ha egyedárúm volna, ők is részesek akarnának benne lenni; s a hölgyek, épen azok nem hagynák egy magamnak a bolondságot, ők is kaparítanak el belőle. Adj egy tojást, komám, s én két koronát adok neked.

Lear.

Miféle koronák lehetnek azok?

Bolond.

Nos hát! ha közepén ketté vágom a tojást, s a székét kieszem, két tojáshéjkorona marad belőle. Midőn te koronádat ketté szelted, mind a két darabját oda adtad, hátadon vitted át szamaradat a sáron. Igen kevés ész volt tar pilisedben, midőn arany koronádat elajándékoztad. Ha magam feje szerint beszélek, korbácsoltasd meg, ki azt legelőször igaznak találja.

Ez év nem kedvez a bolondnak, (Dalolva.)
Mert most a bölcs is dőre;
Nem bír eszével, s a majommal
Komázik nyakra-főre.

Lear.

Mióta vagy oly tele dallal, ficzkó?

Bolond.

Mióta leányaidat anyáiddá titted, komám: mert midőn a vesszőt kezőkbe adád s bugyogódat letoltad,

Szilaj gyönyörtől sírtak ők, (Dalolva.)
Én dallék a bánat miatt,
Hogy ily király a bohók között
Bujóskát játszogat.

Kérlek, komám, fogadj nekem mestert, hogy hazudni oktasson, úgy szeretném megtanúlni a hazudást.

Lear.

Ha hazudsz, ficzkó, még korbácsot kapsz.

Bolond.

Bámulok, mily nagy rokonszenv van közted s leányaid között. Azok meg akarnak korbácsoltatni az igazmondásért, te meg akarsz korbácsoltatni a hazudásért, s néha megkorbácsolnak, ha békén vagyok. Inkább akármilyen más lennék, mint bolond, s még sem szeretnék te lenni, komám. Te eszedet mind két végén megnyested, s középen mitsem hagytál. Itt is jön egy afféle nyesedék. (Goneril jö.)

Lear.

Nos, nos lányom? mit keres e párta fejedben? Úgy látszik, egy idő óta igen komor vagy.

Bolond.

Pompás czimbora voltál komám, míg komorságával nem kelle törődnöd: most zerus vagy szám nélkül. En különb ember vagyok náladnál: én legalább bolond vagyok, te semmi vagy. De bocsánat, már megfogom nyelvemet, mert arczod (Gonerilhez.) úgy parancsolja, bár mit sem szól:

Mum, mum,
 Ha sem bakancsom, sem sarum,
 Meztőláb járok a falun,
 Ez olyan kicsépeelt borsóhaj. (Learre mutat.)

Goneril. Nem e bolond csupán, kinek minden szabad,
 Többen garázda népeid közül
 Kötődnek, dúlakodnak, s új meg új
 Rendetlenséget tesznek türhetetlen
 Tivornyáikkal. Azt hívém, ha ezt
 Meghallod, Sir, elégtételt adandsz,
 S rémülve látom, a mint az imént
 Szóltál s tevéél, hogy pártolod magad
 Ez életmódot s elnézésed által
 Még unszolod. Ha így téssz, a hiba
 Meg fog rovatni és a büntetés
 Ki nem marad, mely a közcsend javára
 Történve bár, tán bántalmadra is lesz
 Hatása által. Ezt ha kénytelenség
 Ildomnak nem nevezné, még utóbb
 Gyalázatunkra válnék.

Bolond. Mert tudod, komám:
 Ökörszem a kakukfiút
 Mind addig eteti,
 Míg végre a szegény fejét
 Bekapja s megeszi.
 S így a gyertya elaluván, sötétben maradtunk.

Lear.

Leányom vagy te?

Goneril.

Ohajtanám, Sir, hogy józan eszeddel élnél, melylyel áldva vagy,
 s vétkeznéd le ezen szeszélyeket, melyek végre egészen kiforgatnak
 magadból.

Bolond.

Nem érzi meg a szamár, mikor ló húzza a szekeret? — Hejhr,
 babám, beh szeretlek!

Lear.

Ismer engem itt valaki? Hisz ez nem Lear! Így jár Lear, így
 beszél? vagy emlékezete gyengül? vagy látása? Aluszom-e, vagy ébren
 vagyok? Hah! biz' Isten, ez nem így van. Hol, a ki megmondja, mi vagyok?

Bolond.

Lear árnya.

Lear.

Szeretném tudni; mert a fölségnek, tudomásomnak, eszemnek ta-
 nusága szerjnt azon álhitben kellene lennem, hogy leányaim vannak.

Bolond.

Kik engedelmea apává fognak tenni.

Lear.

Neved, szép úri hölgy?

Goneril.

Hagyd abba, Sir.

E bámulás is mind azon szabásu

Egyéb tréfáiddal. Szándékomat,

Kérlek ne értsed félre,

A milyen tisztos agg vagy, épen oly

Okosnak kéne lenned.

Száz embered van, apród s lovagok,

Oly rendetlen nép, korhely, vakmerő,

Hogy udvarunk, megfertőztetve rút

Erkölcseikkel, aljas fogadónak

Mutatkozik. Korhelység, fajtalanság

Bordélyhoz és csapszékhez teszik azt

Hasonlóbbá, mint úri palotához.

Orvoslatért kiált maga a szemérem.

Engedj azért ohajtásomnak, a ki

Különben, a mit kér, elvenni kész:

Kiséretednek számát tedd alábra,

S szolgálatodra, kik még megmaradnak,

Legyenek korodhoz illő férfiak,

Kik ismerik magokat és tégedet.

Lear. Ördög s pokol! — Nyergeljete lovát!

Hijátok össze kíséroidmet! —

Nem háborgatlak, elfajult teremtmény;

Van még egy más leányom.

Goneril. Cselédimet vered; s magánál jobbakat

Szolgáivá tesz csőcselék hadad. (Alban jö.)

Lear. Jaj annak, a kit késő bánat ér. (Albanhoz.)

O itt vagy? Te akartad ezt uram?

Lovat nekem! —

Hálátlanság! te márványszívü ördög,

Utálatosb, ha gyermekben lakol,

A tenger szörnyinél!

Alban.

Kérlek, Sir, légy türelmes.

Lear

(Gonerilhez).

Átkozott

Sárkány! hazudsz. Kiséretem

Szemen szedett nép, ritka jellemű,

Kik értik tiszteik minden részleteit,

S kik legvigyázóbb gonddal őrizik

Nevök becsületét. — Csekély hiba,

Mi rútnek látszottál Cordeliában,

Mely, mint a kínpad, természetes arczomat
Elforgatá, minden szeretetet
Kiölt szümből s beléje mérget öntött!
Ó Lear, Lear, Lear! (Fejét vervén.) verd e kaput,
Mely dőreséged előtt utat nyitott,
Midőn eszed kiment! — Jerünk, jerünk,
Fiaim.

Alban. Mylord, én büntelen vagyok.

Azt sem tudom, mi izgatott fel így.

Lear. Lehet, Mylord. — Természet, hallj meg engem!

Te drága istenség, hallgass reám:

Tartsd vissza szándokod, ha kész valál

Gyümölcsözővé tenni e teremtményt;

Tedd magtalanná méhét mindörökre,

Hervaszd el benne a tenyészetet,

Hogy hitvány testéből gyermek soha

Ne származzék, mely dísz adjon neki!

S ha akarnád, hogy szüljön valaha,

Haragból alkosd gyermekét, hogy éljen

Természet csúfjaként gyötrelmeül,

Hogy ránczokat ásson ifju homlokába;

Hulló könyűi arczain csatornát

Égessenek; szülője gondjait,

Jótéteményét gúny és megvetéssel

Térítse meg: hogy lássa, mennyivel

Élesben fáj, mint a kigyó foga,

Hálátlannak tudni gyermekét. —

El innen, el!

Alban.

Teremtő istenek!

Honnan van ez?

Goneril. Ne fáraszd eszedet

Okát kitudni. Hagyd inkább szeszélyét

Czéljához jutni, mellyet kábasága

Tüzött magának. (*Lear visszajő.*)

Lear. Mit? ötven kísérőim egy csapásra

Két hét alatt?

Alban. Mij baj, Mylord!

Lear. Megmondom. Atok és halál!

Szégyenlenem kell, hogy van annyi lelked (*Gonerilhez.*)

Igy megrendíteni férfiságomat.

Hogy a meleg s erőszakkal kitört

Könyűkre méltó lettél. Dögvész reád!

Az apaátok gyógyúlhatlan sebei

Nyilaljanak által minden ereden. —

Ti balga vén szemek! csak sírjatok még
Ez ok miatt: kiváljak és ledoblak
Azon vizestül, mellyet öntötök,
A földet nedvesíteni. — Eunyire
Jutottunk hajh! — De jól van: még maradt
Leányom, a ki — bizton mondhatom, —
Szeret s megengesztel. Ha megtulandja
Felőled ezt, körmeivel nyúzza meg
Farkaspofoadat. És megéred azt,
Hogy a tisztet, melyet te már örökre
Letettnek hittél, újra fölveszem.
Megéred, biztosítlak. (Lear, Kent, s kísérői elmennek.)

Goneril. Hallod ezt. Mylord?

Alban. Bár mint szeretlek, Goneril,
Oly részrehajló lenni nem tudok —

Goneril. Kérlek, nyugodj, meg.

Hejh! Oszvald! (A Bolondhoz.) Te itt?

Gaz inkább, mint bolond, eredj uradhoz.

Bolond. Lear komám, Lear komám, várj, vigy magaddal!

A róka törbe hágya,
Atyának ily leánya,
Jutnának még ma fára,
Ha csörgő siphám ára
Kötéllal jegyben járna.

S most a bolond megy utjára. (El.)

Goneril. A gondolat nem volt rossz: száz lovag.

Bát és okosság, hogy száz lovagot
Fegyverben tartson. Igen, hogy minden álom-,
Panasz- vagy suttogásra, minden ábránd,
Rossz kedv miatt erejökkel támogassa
Eszelősködését s életünk csupán
Kegyétől függjön. — Hejh, Oszvald, ha mondom!

Alban. Ez túlzó félelem.

Goneril. Jobb, mint a túlbizás.

Inkább háritni a bajt, melly ijeszt,
Mint félni, hogy majd elhárítanak.
Én ismerem szívét: megírák öcsémnek,
Miket beszélt. Ha most a száz lovaggal
Az felfogadja őt, miután neki
Veszélyességét megmutattam — — Oszvald!
(Oszvald jön.)

Kész a levél öcsémhez?

Oszvald. Igen, asszonyom.

Goneril. Ülj lóra és végy társakat magadhoz.

Tudósítsd őt ez aggalmam felől;

Adj hozzá, a mit tudsz magad, hogy annál

Inkább meggyőződhessek. (Oszvald el.)

Nem, Mylord,

Nem, lány szelídség bánásmódod, ámbár

Nem kárhoztatlak érte, de megbocsáss:

Inkább ér vád ildomhiány miatt, mint

Dicséret ártatlan jószágodért.

Alban.

Nem mondhatom mi messze hat szemed; de
Jobbat keresve gyakran jót veszítünk.

Goneril.

Sőt —

Alban.

Jó jó! multával a napot. (Mind a ketten el.)

Ö T Ö D I K J E L E N E T.

(Udvar ugyanott.)

Lear, Kent, s a Bolond jönnek.

Lear.

Menj előre Glosterbe ezen levelekkel. A tudott dolgokról ne mondj
leánynomnak többet, mint a mit e levél után kérdezni fog. Ha rendkívül
hamar nem jársz, még előtted ott leszek.

Kent.

Nem álszom uram, míg leveledet kézbe nem adom. (El.)

Bolond.

Ha valakinek a veleje a sarkában volna, nem lehetne félni, hogy
feltörik?

Lear.

Igen, fiú.

Bolond.

Úgy légy vigan, kérek, mert eszed soha sem fog papucsban járni.

Lear.

Ha ha ha!

Bolond.

Meglásd, másik leányod nyájas lesz hozzád; mert ámbár az úgy
hasonlít ehhez, mint vaczkor a körtéhez, de én mondom a mit mondok.

Lear.

Hát mit mondasz, fiam?

Bolond.

Ízről ízre oly hasonló lesz a másikhöz, mint a vaczkor a vaczkor-
hoz. Nem mondhatnád meg, miért van az ember orra az arc közepén?

Lear.

Nem.

Bolond.

Hát, hogy orra mindenik oldalán legyen egy szeme, hogy a mit meg nem szagolhat, bele pisloghasson.

Lear.

Méltatlanul bántam vele.

Bolond.

Tudod, mit csinál az osztriga tekenőjében?

Lear.

Nem

Bolond.

En sem; de tudod-e, miért van a csigának háza?

Lear.

Miért?

Bolond.

Hát, hogy fejét bele dughassa, nem pedig, hogy leányainak elajándékozza s szarvai tok nélkül maradjanak.

Lear.

Levetkezem természetemet. — Oly szerető atya! — Készen vannak lovaim?

Bolond.

Szamaraid már elmentek értök. Az ok, miért a hét csillag nem több mint hét, igen csinos egy ok.

Lear.

Mert nem nyolcz.

Bolond.

Igazán úgy van. Belőled igen jó bolond válnék.

Lear.

Ha visszavenném ismét — erőszakkal? — Hálátlan szörnyeteg!

Bolond.

Ha bolondom volnál, komám, megvernélek, miért vénültél meg idő előtt.

Lear.

Hogy érted azt?

Bolond.

Nem kell vala megvéülnöd, mielőtt fejed lágya benőtt.

Lear. Irgalmas ég, ne hagyj megtébolyodnom!
Eszméletem ne vedd el: nem szeretnék
Megtébolyodni! (Egy nemes jö.)
Nos, készen a lovak?

Nemes. Igen, Mylord.

Lear. Jer, fiú.

Bolond. Ki még leány s nevetni tud,
Midőn én távozom,
Nem lesz soká leány, hacsak
Meg nem fogyatkozom. (Mind el.)

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

(Udvar, gróf Gloster kastélya előtt. Edmuud és Curan találkoznak.)

Edmund.

Légy üdvöz, Curan.

Curan.

Légy üdvöz, Sir. Atyádnál voltam, s tudtára adtam, hogy Cornwall fejedelem s Regan fejedelemnő ma éjszaka ide szállanak hozzá.

Edmund.

Hogy lehet az?

Curan.

Valóban nem tudom. Bizonyosan tudod a bolygó híreket, értem a suttogásokat, melyeket még csak fülhegygyel hallhatni.

Edmund.

Nem, én mitsem tudok. Kérlek, mik azok?

Curan.

Nem hallottad, hogy Cornwall s Alban fejedelmek között legközelebb harcra kerül a dolog?

Edmund.

Szót sem.

Curan.

Meghallod nem sokára. Elj boldogúl. (El.)

Edmund. Estére itt a herczeg? jó! a legjobb!

Ez összevág tervemmel. Itt apám
Órséget rendelt bátyámat befogni.

Egy kényes dolgot kell még végzenem.

Szerencse! gyorsaság! működjetek. —

Egy szóra! bátyám, jőj le, bátya, mondom. (Edgar jö.)

Apám lesét rád. E helyet kerüld.

Már rejteked tudják. Az éj segít.

Nem mondál semmit Cornwall herceg ellen?
 Útban van, itt lesz rögtön, még ez éjjel.
 És Regan is. Nem szóltál a viszályról
 Alban s Cornwall között? Esmélj reá!

Edgar. Egy szót sem, mondhatom.

Edmund. Apámat hallom jöni. Megbocsáss,
 Cselből kardot kell húznom. Húzz te is,
 Tégy, mintha védenéd magad! — Mehetsz. —
 Add meg magad. — Előzd meg őt. — Világot!
 Fuss, bátya. — Fáklyát, hejh! — élj boldogúl. (*Edgar el.*)
 Egy pár csep vér, tanúságot teend, (*karját megsebz.*)
 Hogy bátran szembe szálltam. Korhelyek
 Elégszer láttam — tréfából rosszabbúl
 Bánnak magokkal. — Hejh apám, apám!
 Megállj! — segítség! (*Gloster és szolgák fáklyával jönnek.*)

Gloster. Hol van a semmirekellő?

Edmund. Itt álla éles karddal a sötétben,
 Rémes varázsszal a holdat esdekelvén,
 Fő mesterét, hogy kedvezzen neki.

Gloster. De hol van?

Edmund. Nézd, uram, én vérzem.

Gloster. Edmund, szólj, hol a gazfú?

Edmund.

Ezen szökött meg. Mert hogy semmi módon —

Gloster.

Utána! nyomozzátok. (*Szolga el.*) Mit semmi módon?

Edmund. Rá vinni nem bírt Nagysádat megölnöm,
 S midőn mondtam, miként az istenek
 Haragjok minden villámával az
 Apagyilkost sujtják, és hogy mennyiféle
 És mily szoros láncz köt fiút s apát,
 Szóval, megértvén mily megborzadással
 Hárítám el vérbántó szándokát,
 Neki böszült és védetlen testemet
 Kivont karddal támadva, karomba szúrt.
 De hogy látá, miként lelket veszek,
 Ügyemben bízva bátran szembe szállok,
 Vagy megriadván a mint zajt ütöttem.
 Nagy gyorsan elment.

Gloster. Menjen bárhova,
 Megkapja büntetését. — A fejedelem,
 Az én derék uram, főm s pártfogóm
 Itt lesz ma éjjel még: annak nevében
 Kihirdetem, hogy a ki kézbe adja

A gyáva gyilkost, hálánkat nyerendi,
S halált, ki elrejtendi őt.

Edmund.

Midón

Szándékát rosszalám s ő makacsúl
Annál maradt, boszúsan megfenyegettem,
Hogy felfödendem: azt felelte rá:
„Te semmiházi fattyu, azt hiszed,
Ha szembe állunk, s bármi bízalom
Helyezettnek becsed- s erényeidben,
Képes hitelt szerezni szavaidnak?
Bizonynyal nem. Mit én eltagadok
(S azt megteszem, habár saját kezem
Írását hoznád is fel), mind reád
Hárítom vissza mint árulkodást,
Rágalmat, átkozott eselt. 'Tökfejűvé
Kén' tenned a világot, hogy ne sejtsék,
Miként a hasznok, mellyeket halálom
Hozand neked, nagy és hatalmas ösztön,
Hogy életemre törj.“

Gloster.

Rögzött, konok gazember!

Levelét tagadja? Hisz nem is mutattam.

(Künn harsonaszó.)

A herczeg harsonái. — Nem tudom, miért jön.
A réveket bezárom. Meg nem szabadúl
A semmirekellő. Képét szerte küldöm —
A herczeg azt megadja — hogy mindenütt
Megismerjék s kieszközlöm, te hú
Fiam s vérem, hogy minden birtokom
Végzés szerint rád szálljon örökül.

(Cornwall, Regan kísérettel jönnek.)

Cornwall. Hogy vagy nemes barátom? még alig hogy
Megérkezém, már is rendkívüli
Hírt hallok itt.

Regan.

S ha az való,

Minden bosszú csekély a bánalom
Megtorlására. Mint vagy, jó uram?

Gloster. Ó herczegnő, agg szívem megszakadt.

Regan. Hogyan? tehát apánk keresztfia,
Kinek apánk adott nevet, Edgar fiad
Tört volna életedre?

Gloster. Ó asszonyom, szégyenlem mondani.

Regan. Nem czimborált a korhely lovagokkal
Apám szolgálatában.

Gloster.

Nem tudom, asszonyom.

Ez szörnyü szörnyiség.

Edmund. De igen, asszonyom,
Velök tartott.

Regan. Ígen nem csodálhatom
Rossz indulatját; ők unszolhaták, hogy
Ez agg embert megölje s javain
Zsákmány gyanánt ők dúlakodjanak.
Ez este kaptam néném levelét,
Melyben felőlök értesítve int;
S ma hozzám jönnek szállni: nem leszek honn.

Cornwall. De én sem, Regan, arról biztosítlak.
Apádnak, Edmund, hallom, hú fiú
Szolgálatot tevé.

Edmund. Sir, azzal tartozom.

Cornwall. Nyomozzák őt?

Edmund. Igen, kegyelmes úr!

Cornwall. Ha kézre jő, nem lesz többé soha
Mit félni tőle. Szabd ki büntetését,
S én végrehajtom azt. Mi téged illet, Edmund,
Kit engedelmesség s erény
Ajánlanak, miénk vagy; ily szilárd
Hűségü lelkek kellenek nekünk.
Számot tartunk rád.

Edmund. Hű szolgád leszek, Sír,
Minél elébb bár.

Gloster. Hálám Nagysádnak érte.

Regan. Még nem tudod, hozzád miért jövénk
Ily rémborús éjjel s időn kívül.
Nagy dolgunk van, nemes Gloster, miben
Tanácsodat szeretnők hallani.
Apám, úgy szinte néném is tudósít,
Hogy meghasonlás van köztök, s mi ezt
Legjobbna gondoljuk házon kívül
Intézni el. Külön követjeik
Válaszra várnak. Nyugtasd meg magad,
Öreg barátunk, és fordítsd figyelmed
Ügyünkre, mely gyors eljárást kíván.

Gloster. Szolgálatodra állok asszonyom.
Örömet fogadjuk el Nagyságtokat. (Mind el.)

MÁSODIK JELENET.

(Gloster kastélya előtt, Kent és Oszvald különfelől jönnek.)

Oszvald. Jó reggelt barátom. A házhoz tartozol?

Kent. Ühüm!

Oszvald. Hova köthetjük be lovainkat?

Kent. A pocsolyába.

Oszvald. Mondd meg, kérlek, ha szeretsz.

Kent. De nem szeretlek ám.
Oszvald. Úgy hát semmi közöm hozzád.

Kent.

Volnánk csak a lipsburyi gulyáknál, majd megtenném, hogy gondolj velem.

Oszvald. Mért bánol így velem? Én nem ismerlek.

Kent. Ismerlek én, ficzkó.

Oszvald. Hát mit gondolsz, ki vagyok én?

Kent.

Gazember, semmirekellő, tányérnyaló, aljas, hetvenkedő, silány, kóczyipór; három öltözékű, száz fontos, piszkos harisnyájú gaz kölyök; nyúllal béllett, pofperből élődő gaz kölyök; fajtalan, tükörmászó, kotnyeles, felpiperézett bitang; te három szilvafás rabszolga; te, ki hajhász akarnál lenni, hogy másoknak jó szolgálatot tégy s nem vagy egyéb, mint keverék gaz lator, koldusgyáva és keritőből; fia és örököse egy korcs szukának, kit én egész a sivalkodásig dőngetek el most mindjárt, ha csak egy betűt is eltagadsz ezen czíneidből.

Oszvald.

Ejnye, micsoda rettenetes kamasz vagy te, hogy így rám támadsz, holott sem én, sem te nem ismerjük egymást.

Kent.

Micsoda arcátlan gazember vagy te? Még tagadod, hogy ismersz? Hisz alig két napja, hogy sarkadra hágtam s megvertelek a király előtt. Húzz kardot, bitang, mert habár éjszaka van is, de a hold süt, holdvilág-mártást csinálok belőled. (Kardot huz.) Húzz kardot, te rimától szakadt, semmirevaló borbélyinas, húzz kardot.

Oszvald.

Félre! semmi dolgom veled.

Kent.

Húzz kardot czenk; te leveleket hoztál a király ellen; a báb hiúságnak pártjára szegődtél apja királyi méltósága ellen. Húzz kardot útonálló, vagy rostélyossá verem csánkjaidat. Húzz kardot semmirevaló, ki a síkra!

Oszvald.

Segítség! hejh! gyilkos! segítség!

Kent.

Védd magad, rabszolga. Megállj, bitang, megállj; te piperés rabszolga, védd magad (Üti.)

Oszvald.

Segítség! hejh! gyilkos! gyilkos!

(Edmund, Cornwall, Regan, Gloster, szolgák jönnek.)

Edmund.

Nos? mi dolog ez? váljatok el.

Kent.

Ide veled, nyáladék, ha tetszik. Jer, hadd tanogassalak meg. Előre, úrfi!

Gloster. Kard, fegyver! mi dolog ez?

Cornwall. Békével hejh! ha kedves éltetek.

Halál fia, ki megmozdúl, mi baj?

Regan. Nénénknek s a királynak hírnökei.

Cornwall: Mi viszály van köztetek?

Oszwald. Alig vehetek lélekzetet.

Kent.

Nem csoda, mert nagyon megerőltetted vitézségedet. Te gyáva semmirekellő! a természet lemond rólad. Téged szabó csinált.

Cornwall.

Te furcsa ficzkó vagy. Szabó hogyan csinálhat embert?

Kent.

A szabó. Sir! Kőfaragó, képiró nem csinálhatták volna rosszabbúl, ha csak két óráig dolgoztak volna is rajta.

Cornwall.

Most szólj, miből eredt vitátok?

Oszwald.

Ez a vén gyilkos, Sir, kinek deres szakaláért kíméltem életét —

Kent.

Te rimától szakadt Y, te haszontalan betű! Milord, ha megengeded, tapasztászá morzsolom, ezt a faragatlan kölyket, s az árnyékszék falát meszelem be vele. Ősz szakáلامat kíméld, te barázdabillegető!

Cornwall.

Békével, ficzkó! bőszyűlt gaz kölyök,

Nem tudsz becsületet?

Kent.

Slr, én tudok,

De a harag kiváltságos.

Cornwall.

Miért haragszol hát?

Kent.

Hogy ily rabszolga is kardot visel,

Kiben becsületérzés nincs. Az ilyen

Mosolygó latrok gyakran, mint a patkány,

Berágják a legszentebb kötelet,
Mely bensőbb, hogyszem oldható legyen.
Ők hízelegnek minden szenvedélynek,
A melly uraik vérében pártot üt,
A tűzre olajt, a hülő vonzalomra
Tesznek havat, mondván igent, nemet,
Akként forgatván csüllő orrukat, mint
Szél és szeszély uroknál változik.
Dögvész szakadjon szélhűdött pofádra!
Mosolygod szómat, mintha dőre volnék?
Lúd! kapjalak csak Sarum mezején,
Gágogva hajtlak vissza Camelotba.

Cornwall. Megőrültél vén czimbora?

Gloster. Szóljatok:

Min vesztetek össze?

Kent. A nap s az éj nem oly
Mégférhetetlen, mint én e czudarral.

Cornwall. Miért czudar? mit vétett ő neked?

Kent. Nem nézhetek rá.

Cornwall. Tán rám se, nómre, és amarra se?

Kent. Uram, szokásom nem himezni a szót:

Jobb arcokat is láttam már életemben,
Mint mellyiket bármelyik váll fölött
E perczen látok.

Cornwall. Ez is olyan kamasz,
Ki egyszer nyíltságáért megdicsérve,
Nyers durvaságot színlel s természetén
Erőszakot tesz. Nem hizelg, nem, ő
Becsületes nyílt lélek, ő valót szól;
Tetszik, nem tetszik: ő nyílt. Ismerek
Efféle gazokat, kik nyíltság alatt
Több álnokságot s rossz czélt rejtenek,
Mint hús ügyetlen csúszómászó, a ki
Még túltesz tartozásán.

Kent. Sir, igaz
Lelkem szerint, őszintén és valóban,
Ha nagy tekintélyed megengedi,
Melynek hatása mint sugárfűzér,
Mely Phoebus homlokán rezg —

Cornwall. Mit jelent ez?

Kent.

Hát csak szójárásomat változtatom, mely neked annyira nem tetszik. Én tudom, Sir, hizelgő nem vagyok. Ki őszinte szavakkal rászedett, őszinte gazember volt. mi részemről lenni nem akarok, habár idegenségedet annyira legyőzhetném is, hogy arra megkísértenél.

Cornwall. Mivel bántád meg őt?

Oszwald. Épen semmivel.

Tetszett urának, a királynak, engem
Balértésből megütni a minap,
Midőn ez, rossz kedvének hízelegve,
Ott terme és hátulról leütött.
Földön levén már, ingerelt, kicsúfolt,
Oly férfiasnak láttatá magát,
Hogy a király tetszését megnyeré,
Üldöztén azt, ki önként meghajolt.
Rám, e borzasztó hőstett hevenyében,
Kardot húzott

Kent. E gyávák- és gazoknak
Ajax bolondja sem lehet.

Cornwall. Hahó!

Kalodát elő. Hejh! Makacs, vén, gaz lator,
Te tisztos kérkedő! majd megtanítlak.

Kent. Hagyd el, Sir, vén vagyok már én tanulni.
Én a királyt szolgálom, a kinek
Dolgában jöttem hozzád követül.
Ez nem nagy tisztelet, s vad bántalom
Személye iránt, s fönsége ellen is,
Kalodába zárni küldöttét.

Cornwall. Becsületem-
S éltetre mondom, délig benne üljön.

Regan. Délig? nem, estig, éjjel is, Mylord.

Kent. Ej! asszonyom, volnék apád ebe,
Nem kéne így bánnod velem.

Regan. De te gazembere vagy, s azért így akarok.

(Kalodát hoznak.)

Cornwall. Ez olyan szórú czimbora, mint kiket
Nénéd leírt. — Elő a kalodát.

Gloster. Szabadjon kérnem, fenség, hogy ne tedd azt.
Hibája nagy; de őt azért ura,
A jó király, megfeddi. E fenyítés,
Mit rá szabál, oly aljas, hogy csupán
A megvetett, legalsóbb csőcseléket
Szoktuk lopásért s póri csínyekért
Büntetni. Rossz néven veheti
Ezt a király, követében oly kevéssé
Levén becsúlve, hogy az lezaratik.

Cornwall. Hagyjátok rám.

Regan. Nővérem még rosszabbul
Veendi, hogy lovagját megrohanták
S csúffá tevék, midőn a rábizott

Ügyekben eljár. Zárjátok le lábait.

(Kent kalodába záratik.)

Jerünk, kedves Lord. (Cornwall. Regan el.)

Gloster. Szánlak, barátom; a herczeg akarta ezt, Kinek határozata, tudja minden ember, Avatkozást nem tűr, sem akadályt. De még megkérem őt.

Kent. Kérlek, ne tedd.

Megtört az út és virrasztás; fele Időt elalszom, más felét elfütyörészem. Vakot vet a sors néha jóknak is. Most jó reggelt, uram!

Gloster. Rosszalni fogják, A herczeg hibázott. (El.)

Kent. Szegény király! Terajtd is betelt A közmondás: a cseberből a vederbe. Közelgess, alvilágnak örtüze, Hogy enyhe sűgáridnál a levelkét Megolvashassam. Most csak a nyomor Lát még csodát. Ez Cordeliától Jött, úgy hiszem, ki aljas helyzetemről, Úgy adta jó szerencsém, értesült, S időt találánd e zavar között A veszteségre irt szerezni. Fáradt, Nehéz, kivirrasztott szemek, legyen meg Jutalmatok: e gyalázatos tanyát Nem látni. Most jó éjszakát, szerencse! Fordúlj meg egyszer még, s mosolygj reám. (Elalszik.)

HARMADIK JELENET.

(Vidék a fenyéren.)

Edgar (jö). Hallám száműzetésem hirdetését, S szerencse szolgálván, egy faodu Rejtett el a hajtók elől. Csak egy Rév sem szabad. Nincs hely, hol rendkívüli Vigyázat és őrség lesben nem áll. Hogy elfoghassanak. Míg van reményem Menekülni, fentartom magam. S azért Szándékom a legaljasabb s szegényebb Alakba búni, melyben valaha Embert az ínség és megvettetés Barmok közé alázott. Arczomat Bepiszkolám, egy durva ágyterítő Ágyékomon, csomókban fürteim. Így szállok szembe széllal és az ég Minden dühével, nyíltan, csupaszon. Példányt e tartomány ad a bolondház

Koldusiban, kik zsibbadt s elgyötört
 Csupasz karukba tüskét, rozmarinszárt,
 Szálkát, szeget tűzdelnek s rémletes
 Alakban rossz faluk, juhásztanyák,
 Majorok s malmok körül fült hangokon
 Majd koldusátkaikkal, majd inákkal
 Könyört csikarnak. Jámbor Turlygood!
 Szegény Tamás! Ez mégis valami: —
 Edgar most semmi. (El.)

NEGYEDIK JELENET.

(Glóster kastélya előtt.)

Lear, a Bolond és egy nemes jönnek.

Lear. Hazunnan elmenének s követem
 Nem küldték vissza. Mégis különös.

Nemes. Mint hallám, egy nappal előbb még nem vala
 Szándékok eltávozni.

Kent. Üdv neked,

Tisztelt uram.

Lear. Mi ez? te ezt a szégyent
 Időtöltésből üzöd?

Kent. Nem, Mylord.

• *Bolond.*

Haha! nézzétek milyen goromba harisnyakötője van. Lovaknak a fejét kötik, ebek- s medvéknek a nyakát, majmoknak ágyékát: embernek a lábán, ha az ember lábaival csintalankodtt, fabotost kell viselnie.

Lear. Ki az, ki annyira félreismert,
 Hogy ide zárt?

Kent. Mindketten: az úr s a hölgy:
 Fiad s leányod.

Lear. Nem.

Kent. Igen.

Lear. Nem, mondom.

Kent. Igen, mondom.

Lear. Nem, nem, azt nem akarhatták tenni.

Kent. Igen, tették.

Lear. Jupiterre esküszöm, nem.

Kent. Junóra esküszöm, igen.

Lear. Nem volt szabad azt tenniök, nem tehettek,

Nem akarhatták. Ez több, mint gyilkolás.

A tiszteletet ily durván sérteni.

Mondd el szerényen s kurtán, mit tevé,

Vagy mint tevék ők, hogy tőlünk jövé,

Ily szégyent kell túrnöd?

Kent. Midőn, Mylord,

Házokban általadtam leveled,
 Alig hogy térdemről fölkelék,
 Hol tartozás szerint hódolék nekik,
 Egy illatos követ jön nagysietve,
 Tikkadtan, párolgón és Goneril
 Ödvözlétét lihegve, levelét
 Átadta, melyet — bár előbb jövék —
 Legott elolvasának s erre házok
 Népét felhajtván, rögtön lóra keltek.
 Mondák, kövessem őket és a választ
 Várjam be ott. Ferdén néztek reám.
 Találkozván itt a másik követtel,
 Kinek, mint észrevöm, üdvözlete
 Megmérgezé az enyémet. (A ki nem más
 Mint a pimasz, ki múltkor oly merészen
 Fenséged ellen támadt.) Férfiül
 Inkább, mint bölcsen, kardot húztam ekkor:
 Ó gyáva ordítással felveré
 A házat. S lányod és fiad hibámat
 Méltónak tartá ily csúfságra, mellyet
 Most szenvedek itt.

Bolond.

A tél még nem múlt el, habár a vadludak erre szállanak is.
 Apának, a ki rongyban jár,
 Mind vak lesz a fia.
 Apának, a ki erszényt tár,
 Nyájas honn a tanya:
 Szerencse, a bolygó rima,
 Szegényhez bé nem nyit soha.

De mind a mellett annyi bánatpénzt kaphatsz leányaidtól, hogy
 könybe lábbad a szemed, míg azt megolvasod.

Lear. O mint dagad fel e görcs szívemig!

Le, sorvadás, le, lázadó bú:
 Alant az eleméd. — Hol e lány?

Kent. Ott benn a gróffal.

Lear. Ne kövessetek.

Maradjatok itt. (El.)

Nemes. Nem tettél más hibát,
 Mint mellyet elbeszéltél?

Kent.

Semmi mást. S mért jön a király ily kevés néppel?

Bolond.

Ha e kérdésért zártak volna kalodába, megérdemlenéd.

Kent.

Miért, bolond?

Bolond.

A hangyához küldelek iskolába, ott megtanulhatod, hogy télen nincs munka. Mind azok, kik orruk után járnak, szemöktől vezettnék, kivéve a világtalanokat; s nincs orr hús között, mely meg ne érezné azt, kinek rossz szaga van. Ne fogózkodjál meg, midőn a nagy kerék völgynek rohan, mert kivetvén, nyakadat szegi; de ha fölfelé megy, hagyj magadat felvonatni általa. Ha valami bölcs ember jobb tanácsot ad, add vissza az enyémet. Óhajtanám, hogy csak gazemberek követnék; mivel bolondtól származik.

Ki pénzért szolgál és veled
Csak színre egyesül,
Elhagy, midőn zápor közelg,
A vészben egyedül.
Én várok, a bolond marad,
Míg a bölcs fut tova.
Futó bolonddá lesz a gaz,
Gazzá bolond soha.

Kent. Hol tanultad ezt, bolond?

Bolond. Nem a kalodában, bolond. (Lear visszajön Glosterrel.)

Lear. Nem akarnak látni? fáradt, betegek?

Erős utok volt éjjel? Pusztá mentés!

Elpártolás, lázadság jelei.

Szerezj jobb választ.

Gloster. Jó uram, ismered

A hercegnek heves természetét,

Milyen szilárd és rendithetlen ő

Határozatában.

Lear. Boszú, halál, dögvész és pusztulás!

Heves természet? — Gloster, hallod-e?

Cornwall herceggel és nejével akarok

Beszélni.

Gloster. Kegyelmes úr, így vannak értesítve.

Lear. Így értesítve! ember! hallod-e?

Cornwall herceggel a király, az édes

Atya lányával kíván szólni

És szófogadást vár. Erről is értesültek?

Vérem! lehelletem! — Heves?

Heves herezeg? Mondd meg tehát az izzó

Hercegnek — még se, most ne. Meglehet,

Nem jól van: a betegség hanyagol

Minden szolgálatot, mire az egészség

Kötelezve van. Mi nem vagyunk mi többé,

Mikor a természet, elnyomatva lévén,

A testtel a lelket túrni kényszeríti.
 De felhagyok. Tán hirtelenkedém,
 Midőn a kedve-csökkenet beteget
 Ép embernek veszem. — Halál és kárhozat!
 Mért ül ez itt? Ez meggyózz a felől,
 Hogy a herczeg s lányom távozása
 Csak ál fogás volt. — Adjátok ki szolgám!
 Menj, mondd meg a herczegnek és nejének,
 Hogy szólni akarok velök, most, e perczen.
 Mondd, jöjjenek ki és hallgassanak meg,
 Vagy ajtajok előtt üttetek dobot,
 Mig azt kiáltja: „fúljatok álmatokba,“
Gloster. Ó, bár jó véget érjen dolgotok. (El.)
Lear. Ó jaj nekem! szűm, lázadó szívem!
 Le! csillapúlj.

Bolond.

Kiálts rá, komám, mint az egyszeri szakácsné az angolnákra,
 melyeket elevenen a pástétomba dugott: tarajokra koppantott egy főző-
 kanál nyelével s azt kiáltotta: „le veletek!“ Ugyanennek testvére volt,
 ki lova iránti nyájasságból a szénát írósvajjal kente meg.

(Cornwall, Regan, Gloster, szolgák jönnek.)

Lear. Jó reggelt.

Cornwall. Üdvözlöm nagyságodat (Kent kiszabadittatik.)

Regan. Örülök, hogy látom fenségedet.

Lear. Hiszem, Regan; azt hienni van okom.

Ha nem örülnél, válópert kezdenék

Anyád sírjával, mert hűtlent földöz. (Kenthez.)

Ó hát szabad vagy? Erről majd egyébkor. —

Kedves Regan, nővéred mitsem ér.

Ó Regan, ő ide (Szívére mutat.) vágta kányaként

A szívtelenség éles körmeit.

Nem mondhatom neked, te nem hiszed.

Mily romlott lélek ő, — Ó Regan!

Regan. Kérlek, Sir, légy türelmes. En reménylem,

Hogy érdemét kevésbbé méltatod,

Mint ő felejtí tisztét.

Lear. Mit beszélsz!

Regan. Nem gondolom, hogy a mi kötelesség,

Nővérem elmulasztaná. Ha tán, Sir,

Kiséreted lakomáit megszorítá,

Oly ok miatt s üdvös czélből tehette,

Hogy, felmentheti minden gáncs alól.

Lear. Atkom reá!

Regan. Ó Sir, te már öreg vagy,

Természeted határa szélein jár.

Neked már jó tanács kell, mely vezet,
Szabályoz s képesb helyzetetről
Itélni, mint magad. Miért könyörgök,
Térj vissza testvéremhez, mondd neki,
Hogy megbántottad őt.

Lear. Bocsánatát
Kérjem? Figyelj csak, mint fog illeni
A házi rendhez: „Drága lányom, én már
Öreg vagyok, megvallom; csak teher (Letérdepel.)
A vén kor. Ime térdimen könyörgök,
Juttass nekem ágyat, tápot és ruhát.“

Regan. Ne többet, jó Sir. Ez csúf tréfaság.
Térj vissza testvéremhez.

Lear. Nem, soha.
Kiséretemnek elküldé felét;
Sötéten néze rám, kigyóilag
Vert meg nyelvével szűm legbelsejében. —
Az ég minden haragja sújtsa meg
Hálátalan fejét! Dögpára, szállj rá,
S verd bénasággal ifju csontjait!

Cornwall. Huj! huj! huj!

Lear. Te gyors villám, szórd gúnyos szemei
Közé vakító lángodat. Mocsár
Lehelte pára, melyet a hatalmas
Nap szítt fel, fertőztesd meg bájait,
Hogy büszkesége megtörjék!

Regan. Egek!
Ha felindulsz, majd rám is ezt kívánod.

Lear. Regan, terád nem száll átkom soha,
Gyengéd természeted nem ad okot
Felindulásra. Az ő tekintete
Vad; de a tiéd vigasztal és nem éget.
Az nincs meg benned, hogy te kedvemet szegd,
Kiséretem fogyaszod, s jogrészemet
Sértő szavakkal korlátozni merd,
S elvégre ajtót zárj, mikor jövök.
Jobban tudod te a természet parancsát,
A gyermek tisztét, a szokás s az illem
Szabályait, s a hála tartozását!
Te nem felejtéd fél országodat,
Mit jegydijúl adék.

Regan. Jó Sir, beszéljünk

Most a dologról.

Lear. Emberemet ki tette

A kalodába? (Künn harsonaszó.)

Cornwall. Harsonázni hallok. (Oszwald jö.)

Regan. Jól ismerem, nővéremé. Valósul,
A mit megírt, hogy nem sokára itt lesz.
Megjött-e asszonyod?

Lear. E rablélek az,
Kinek olcsó büszkesége ingatag
Kegyében áll annak, ki most közelg. —
El innen gazkölyök!

Cornwall. Mit szólsz uram!

Lear. Ki tette kalodába emberem' ?
Reménylem, Regan, tudtodon kívül
Történt. — Ki jó itt? Ó egek! (Goneril jö.) Ha kedves
Előttetek az agg ember és szelid
Kormányotok kíméletet vár, ha vének
Vagytok ti is, vegyétek át ügyem,
Közelgjetek s fogjátok pártomat!
(Gonerilhez.)

Nem szégyelsz e szakálra nézni? — Ó
Regan, te még illetheted kezét?

Goneril. Miért ne, Sir? Mivel bántottalak meg?
Nem mindig bántalom, mit méltatlankodás
Annak hisz s balgatagság úgy nevez.

Lear. Feszült bordák nem dőltek össze még? —
Hogy jött kalodába emberem?

Cornwall. Magam
Zárom le őt, bár féktelenkedése
Kevesb megtisztelésre érdemes.

Lear. Te tetted azt, te?

Regan. Hagyjuk azt, atyám.
Gyarló vagy s annak is kell látszanod.
Ha míg havad lejár, most visszatérve
Nénémhez, addig ott tartózkodol,
Fél kísérettel aztán szállj be hozzám;
Most ház-kivül, s ellátva nem vagyok,
Hogy illendően elfogadjalak.

Lear. Megtérni hozzá? s ötven emberem
Elcsapva? Nem, inkább ellene esküszöm
Minden fedélnek, harczot állok a lég
Haragja ellen, farkast és bagolyt
Választok czimborákúl. — Ó nyomor!
Csipésed éles: — visszatérni bozzá!
Ejh! a ki elvivé jegydíjtalan
Legifjabb lányomat, a hő vérü frank,
Inkább rá hagynám venni magamat
Trónjához térdepelve szolgaként
Koldulni nyugbért, hitvány éltemet
Tengetni rajta. — Visszatérni hozzá?

Mondjátok inkább, e czudar kölyöknek

(Oszvaldra tekintve.)

Szolgáljak rab s terhhordoló gyanánt

Goneril. A mint tetszik, Sir.

Lear. Ne tébolyíts meg kérlek, ó leány!

Nem akarlak háborgatni, gyermekem!

Élj boldogúl. Mi nem találkozunk,

Nem látjuk egymást többé. És te mégis

Testem, leányom, vérem vagy, — vagy inkább

Betegség testemben, mit kénytelen

Vagyok magaménak mondanom. Fekély vagy,

Duzzadt kelés, mirigyos daganat

Nemlott véremlen. Nem szídlak tovább,

Nem hívom a szégyent; jőjön, mikor

Akar. Nem kényerítem sújtani

A villámhordót, rólad nem regélek

A fenn birói széket ülő Jupiternek,

Okúlj, ha birsz; javulj kényed szerint.

En várhatok. En megmaradhatok

Regannál, és a száz lovag.

Regan. Nem épen így, Sir. Most nem vártalak,

S ellátva nem vagyok, mint kellene,

Téged fogadnom. Hajts néném szavára.

Kik előtt ész, szenvedély mindegy, azoknak

Elég, ha gondolják, hogy agg vagy, és így —

Ő tudja, mit tesz.

Lear. Jól beszélsz-e így?

Regan. Hiszem, hogy jól. Hogyan! félszáz lovag?

Nem jól van így? Mi végre volna többed?

Vagy bárcsak ennyi is, midőn teher

S veszély a nagy szám ellen szólanak,

Egy házban annyi nép két úr alatt

Hogy élne békességben? ez nehéz,

Csaknem lehetetlen.

Goneril. Nem szolgálhat-e

Neked, Mylord, háznépe, vagy enyém?

Regan. S mért nem, Mylord? ha vétnek ellened,

Mi megfenyítjük őket. Most, ha hozzám

Jössz, (mert veszélyt látok) csak huszonöt

Jőjön veled; többnek nem adhatok

Tanyát, sem rólok nem gondoskodom.

Lear. En mindent nektek adtam.

Regan. Épen idején.

Lear. Gazdáim-, s gyámaimmá tettelek,

De-fentartám, hogy folyvást ennyi ember

Járjon velem. Hogyan? csak hászonöt
Lovaggal menjek? Így mondád-e, Regan?

Regan. Ismételem, Mylord, hozzám ne többel.

Lear. És e gonosz faj még nem is nagyon rút!
Ha még gonoszb van, mint ők, nem levén
Legundokabbak, némi becsben állnak (Gonerilhez.)
Veled megyek; mert a te ötvened
Kétszerte huszonöt. Vonzalomban is
Két aunyi vagy, mint ő.

Goneril. Halljad, Mylord.

Mi szükség, hogy kísérjen huszonöt,
Vagy tíz vagy öt bár, olyan házba, hol
Parancsidra kétszer aunyi vár?

Regan. Mi szükség egy?

Lear. Ne szóljatok szükségről. A legaljasb

Koldús is, bár teng, bír fölöslegest.
Ha természetnek többet, mint mire
Szüksége van, nem adsz, az emberélet
Az állatéval egy értékű lesz.

Te úri hölgy vagy. És ha melegen
Öltözni már dísz volna, díszruhádra,
Melyet viselsz, és mely alig fedez,
A természetnek nincs szüksége. A mi
Valódi szükség — ó egek, türelmet!
Türelmre van szükségem. Istenek!
Szegény agg embert láttok engem itt,
Megrakva búval, koral tönkre téve
Mind a kettőben. Most, ha ti voltatok,
Kik e leányok szívét atyjok ellen
Felizgatátok, oly csúful velem
Ne játszatok, hogy ezt eltűritek.
Tanítsatok nemes haragra és ne
Hagyjátok női szerrel, vízceppekkel
Bemocsokoltatni férfi arczomat.
Természetből kivetkezett banyák,
Oly bosszút állok mindkettőtökön,
Hogy a világ — oly dolgokat teszek,
Miket, még nem tudom, de a miken
Megrémül a föld. Azt vélitek
Hogy sírok? Én nem sírok, bár elég
Okom van sírni. Száz ezer darabra
Törjék előbb e szív, mint én sírok. —
Bolond! megőrülök. (Lear, Gloster, Kent s a Bolond el.)

Cornwall. Jerünk be, vész közelg.

Regan. E ház kicsiny,

Az öreg és népe itt nem férnek el.

Goneril. Saját hibája ; nyugalmát önmaga

Dulá fel, most izlelje balgaságát.

Regan. Én őt magát örömmel fogadom,

Kiséretéből senkit.

Goneril. Szinte én is.

Hol van lord Gloster ?

Cornwall. Az agg után ment. (Gloster vissza jő.)

Im már itt van.

Gloster. A király

Fel van bőszerűve.

Cornwall. Most hová megyen ?

Gloster. Lovat parancsolt. Nem tudom, hová megy.

Cornwall. Legjobb, ha menni hagyjuk ; ő maga

Vezérli önmagát.

Goneril. Mylord, ne tartsd őt vissza semmikép.

Gloster. Ah itt az éj, a szél vadúl forog,

Mérföldnyire is alig van egy bokor.

Regan. O Sir! makacsnak legjobb mester a baj,

Melyet magának szerzett.

Akaratos ember önkárán okúljon.

Kaput kell zárni : mert kíséretében

Elszánt szolgálai vannak. A mire

Ők feltüzelhetik, könnyen hívő

Levén, attól ildom óvakodni.

Cornwall. Mylord, ez zordon éj lesz, zárj kaput.

Regánom jól beszélt. Jer a vész elől. (Mind el.)

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

(Fenyér. Égi háború mennydörgéssel és villámlással. Kent s egy Nemes találkoznak.)

Kent. Ki van még itt a rossz időn kívül ?

Nemes. Egy oly kedélyü ember, mint ez éj.

Egészen nyugtalan.

Kent. Ismerlek. Hol van a király ?

Nemes. Csatában

A bős elemmel ; idézi a vihart

A földet a tengerbe sujtani,

Vagy örvényzó hullámmal a világot

Borítani el, hogy változzék meg arca,

Vagy véget érjen. Tépi fehér haját,

Kit vak dühében fölkap s kerget a szél,

Hogy semmivé tegye. Emberi

Csekély világában megvetni küzd,

A zápor és szél visszás harczait.

Ily éjszakán, hol meghúzná magát
A kölykes medve is, s az éhsanyarta
Farkas s oroszlán féltik bőrüket,
Födetlen fejjel száguld s mindenét
A pusztulásnak engedi.

Kent. De ki van vele?

Nemes. Csak a bolond, s tréfáival törekszik
Eljátszani szívgyötrő bántalmait.

Kent. Ismerlek, Sir, s bizom, hogy nem csalódom.
Egy drága ügygyel bízlak meg. Viszály
Van Alban s Cornwall hercegek között,
Melyet ravaszságuk még földve tart.
Ezeknek (és kinek nem, kit magasra
Visz s trónra ültet büszke csillaga?)
Szolgáik vannak, látszólag hivek,
Kik által Frankhon kémkedik, s kitudja
Beldolgainkat. Mit láthattak ők
A hercegek vitáiban, vagy a
Kemény bánásban, melylyel mind a kettő
A jó királyt illette, vagy talán
Mélyebbre is hatottak, a minek
Ezek külszíne csak, de bizonyos
Hogy Frankhonból útban van egy sereg
E tépett hon felé, mely renyheségünk
Árán okulva legjobb réveinkben
Titkon megfészkelé magát,
S oly ponton áll, hogy zászlaját kitűzze.
És most, ha szavamra mersz építeni
És elsietsz Doverbe, ott találod,
Ki hálás lesz ezért, ha hiven
Elmondod, mily természet elleni
Es örületbe hajtó bánat az,
Mi a királyt panaszra kényszeríti.
Én régi és jó vérből származom, s irántad
Bizalmam lévén s némi tudomásom,
E tisztet rád ruházom.

Nemes. Majd utóbb

Még szóljunk róla.

Kent. Nem úgy. Hogy megmutassam
Miként nagyobb vagyok, mint látszatom,
Ez erszényt nyisd meg s vedd, mi benne van.
Ha meglátod Cordeliát (miről
Biztos lehetsz), mutasd meg e gyűrűt,
Megmondja majd, ki a te társad, a kit
Most még nem ismeresz. — Csúf egy zivatar!
Megyek keresni a királyt.

Nemes.

Adj kezet.

Nincs még mit mondanod ?

Kent.

Kevés; de legfőbb,

Mit most végezni kell. Ha a királyt
Fölleltük (erre te, én amarra menvén),
Ki először rá talál, kiáltsa meg,
A másiknak. (Kétfelé el.)

MÁSODIK JELENET.

(Más része a fenyérnek. A zivatar még tart.)

Lear s a Bolond jönnek.

Lear. Fújj szél, szakadj meg, fújj, dühöngj! Vihar,
Felhő, omoljatok le, míg a tornyot
S a szélvitorlát elsülyesztitek!
Ti gondolatnál gyorsabb kéntüzek,
Kenyelfutói a tölgyhasgató
Mennykőnek, hamvaszszátok el
Ez ősz fejet! Világot rengető
Villám, döngesd laposra e kemény
Kerek világot! Rombold el a
Természet műhelyét s egyszerre fojts meg
Minden csirát, miből a háladatlan
Ember keletkezik.

Bolond.

Ó komám, az udvari szentelt viz többet ér száraz házban, mint
ez az esővíz házon kívül. Jó komám, eredj s kérd leányaid áldását. Itt
olyan éj van, mely nem könyörül sem a bölcs embereken, sem a bolondon.

Lear. Bőgj, a hogy bírsz, hullj, zápor, tűz, okádj!

Tűz, zápor, villám, szél nem lányaim.
Titeket én nem vádollok, elemek,
Kegyetlenséggel. Én nektek soha
Nem adtam országot, nem hítalak
Lányaimnak, nem tartoztok szót fogadni.
Teljék be hát borzasztó kedvetek.
Itt állok rabszolgátokúl, szegény,
Kór, gyenge, megvetett öreg.
És mégis szolgálalkü udvaroncznak
Kell, hogy nevezzelek, kik elfajúlt
Két lányaimmal frígyesülve, ádáz
Hadat viseltek egy fej ellen, a mely
Agg és fehér, miut ez. — Ó ez gyalázat!

Bolond.

A kinek háza van, hova fejét dugja, annak jó fejrevalója van.

Ha a fej még lakházat nem csinált
S a gatyapőcz már lakzit üt,
Tetves lesz mind a kettő. Igy szokott
A koldús nőszeni mindenütt.
Ember, ki szívén gyalogol
S kíméli kérges lábait,
Jajgat, ha majd tüskébe hág
S elveszti csendes álmait.

Mert még eddig nem volt szép asszony, ki ne fintorgatta volna száját, mikor tükörbe nézett. (Kent jö.)

Lear. Nem, a türelemben példát mutatok.
Nem szólok semmit.

Kent. Ki van itt?

Bolond.

Biz' itt a kegyelem és gatyapőcz, azaz egy bölcs és egy bolond.

Kent. Ah Sir, te vagy. Kik az éjet kedvelik,
Nem kedvelnének ilyen éjszakát.
Még a setéség kóbor népe is
Elréműl a zord ég tekintetén
S odvába rejtezik. Mióta férfi lettem,
Tűzáradást, mint ez ily szörnyű kitörését,
A menydörgésnek s ily vad fürgeteg
Dörömbölését, nincs emlékezetem, hogy
Hallottam volna; ember alkata
Nem bír meg ennyi kint és rémülést.

Lear. A nagy istenek, kik ily rémületes
Dörömbölést tesznek fejünk fölött,
Hadd leljék most fel ellenségedet.
Reszkess nyomorú, kit még utól nem ért
A törvény keze eltjtolt bűnödért;
Véres kezű, s te hitszegő, s te, ki
Erényt színlesz s vérfertezetben élsz;
Szakadj izekre gaz képmutató,
Ki nyájas kép alatt más életére
Törtél. Nyilatkozzál elzárkozott bűn!
S feltárva rejló tartalmad, kiálts,
Hogy irgalomra bírd ez iszonyú
Törvényszolgákat. Én oly ember vagyok,
Ki ellen mások többet vétkezének,
Mint mások ellen én.

Kent. Ab, hajadon
Fővel, kegyelmes jó uram. Itt közel
Egy pajta, mely tán némi enyhet ad
A zivatar ellen. Kérlek, itt pihenj meg,
Míg én a zordon házhoz (zordonabbhoz,

Mint a szirt, mellyen épült, hol imént,
Midőn utánad kérdezkedtem, megtagadták
A bemenetelt), most újra visszatérek,
S fősvény irgalmukat kialkuszom.

Lear. Elmém bódulni kezd. Jerünk, fiam.
Hogy vagy, fiam? fázol? én magam is
Fázom. Hol hát a szalma, kis suhanczom?
Hatalmas mester a szükség, becset
Ad a silány dolgoknak is. Jere,
Szegény bolond fiú, még egy darab
Maradt szivemből s téged szán az is.

Bolond. Kinek csak egy kis esze van, (Dalolva.)
Ejh hajh, mi annak zápor s szél;
Elégli sorsát, mert eső
Az napról napra esdegél.

Lear. Igazad van jó fiacskám, jer vezess
Most a pajtába. (*Lear, Kent el.*)

Bolond.

Ez ám csak a derék egy éj kéjenczeket meghűteni. Jóslatot mondok,
nielőtt elmennék:

Míg pap sok jót mond, s tesz keveset,
A szaladhoz serfőző önt vizet;
Ha majd szabónak úrfi gyáma lesz,
S máglyán nem hithagyó, kurafi vesz,
Ha bíró minden ügyben jól itél,
S lovag, nemes adósság nélkül él,
Ha nyelven többé pletyka nem repes,
S a zsebmetező tolongást nem keres
Ha pénzén uzsorás földet mivel,
S kerítő, kurva templomot emel:
Akkor lesz Albion
Zavarral teljes hon,
És olly idő jön, a ki még megéri,
Hogy fő divat lesz lábbal mendegélni.
E jóslatot Merlin fogja tenni; mert én kora előtt élek. (EL.)

HARMADIK JELENET.

(Szoba Gloster kastélyában. Gloster, Edmund jönnek.)

Gloster.

Ejh, ejh! Edmund! nekem nem tetszik ez a természet elleni eljárás.
Midőn engedelmeiket kértem, hogy rajta könyörülhessek, elvették tőlem
saját házam használatát, s örökös kegyvesztés büntetése alatt eltiltottak
róla szólni, érte könyörögni, vagy őt akármi úton gyámolítani.

Edmund.

Rendkívül kegyetlen, természet elleni.

Gloster.

Hagyd el! Ne szólj semmit. Meghasonlás van a hercegek közt még valami, ennél is rosszabb. Ez éjjel levelet kaptam. — Veszedelm róla szólani. — A levelet szobámban elzártam. Ezen bántalmak, melyek a király szenvedett, súlyosan meg lesznek torolva. A hadsereg egy rész már kiszállt. Nekünk a királyhoz kell szítanunk. Én most fölkeresem titkon segítségére leszek. Te menj s tartsd beszéddel a herceget, hog szánakozásomat észre ne vegye. Ha kérdezősködik felőlem, mondd, hog rosszúl vagyok s lefeküdtem. Ha meghalok is, a mint {hogy ezért ne kevesebb vár rám, a királyon, régi jó uramon segítenem kell. Rendkívü dolgok vannak készülöben. Kérlek, légy vigyázatos. (El.)

Edmund. Bocsánat! E szép buzgalom- s levélről
A herceget tüstént kell értesítnem.
S ez nagy szolgálat, s a mit veszt apám,
Mi nem kevesb, mint minden javai,
Nekem jutand. Az ifjuság fölül-
Fordúl, midőn bukásnak indul az öreg. (El.)

NEGYEDIK JELENET.

(Más része a fenyérnek, melyen kunyhó van.)

Lear, Kent, a Bolond jönnek.

Kent. Helyen vagyunk, Mylord. Eredj be jó uram.
A puszta éjnek zsarnoksága zordabb,
Mint ember elviselheti. (Zivatar.)

Lear. Hagyj magamra.

Kent. Ó jó uram, kérlek, menj be ide.

Lear. Ne repeszd meg szívem.

Kent. Inkább a magamét.

Jerünk be, jó uram.

Lear. Te oly nagynak veszed,

Hogy bőrig áztat e vad zivatar.

Ez nálad úgy lehet. De hol nagyobb

Betegség fészkel, ott a kisebb alig

Érezhető. Futnál, ha medve jó;

De ha előtted a tenger dühöng,

Inkább a medve torkának rohansz.

Hol ment a lélek, kényes ott a test.

A fürgeteg lelkemben elveszen

Érzékeimtől minden érzetet,

Kivéve azt, mely itt szúr. — Ó gyermeki

Hálátlanság! nem olyan-e, miutha e száj

Megmarná a kezét, hogy tápot ad neki?

De meg fognak lakolni. Nem sirok

Többé. Ily éjszakán kizárni engem!

Zápor, szakadj, eltűröm. Ilyen éjjel

Mint ez, kizárni! Ó Regan, Goneril!
Jó agg apátok, a ki nagyszívűleg
Odadta mindenét. — Ez úton örülés van;
Ne többet erről, ezt kerülni kell.

Kent. Eredj be, jó uram.

Lear.

Menj, kérlek, magad

Keress magadnak enyhét. Engem a vész
Nem hágy eszmélnem oly dologra, mely
Még inkább fájna. Még is bemegyek. (A Bolondhoz.)
Jer, menj elől, fiam. — Te házatlan szegénység!
Csak menj be, menj, én még imádkozom,
S aztán elalszom. (Bolond bemegy.) Ó ti mezetlenek,
Szegény nyomorfiak, bár merre vagytok,
Az irgalmatlan vész dühében élve,
Mi védi meg födetlen fejetek
S a kiaszott testet szellős rongyotokban
Ily évszak ellen, mint ez? Ó kevés
Gondom volt eddig erre. Fényüzés!
Vedd ezt a gyógyszert; tedd ki magadat,
S' túrd, a mit túrnak a nyomor fiai,
Hogy köztök elszórd a fölösleget,
S mutasd meg, hogy van égben még igazság.

Edgar (benn). Egy öl meg fél! egy öl meg fél!

Szegény Tamás! (A bolond kiszalad a kunyhóból.)

Bolond.

Ne jőj be komám, lélek van oda benn. Segítség! segítség!

Kent.

Add kezed. Ki van ott?

Bolond.

Lélek! lélek! Azt mondja, neve: szegény Tamás.

Kent. Ki vagy, ki itt a szalmában morogsz? Jőj

Elő! (Edgar tébolyodottnak öltözve jő.)

Edgar. Félre! Engem a gonosz lélek úz.

A tüskés galagonyán keresztülfú a szél.

Huh! eredj hideg ágyadba, s melegedjél.

Lear. Két lányaidnak adtad mindened,

S most erre jutottál?

Edgar.

Ki ad valamit a szegény Tamásnak, kit a gonosz lélek keresztül-
nurezolt tüzőn lángon, zátonyon és örvényen, posványon és morotván, ki
vánkosa alá kést tett, széke lábára hurkot kötött, ki levesébe patkány-
nérgyet vetett, s benne fölébresztette a büszkeséget, hogy egy pejlovon
vágatva menjen át négy hüvelyk szélességű bürökön! és saját árnyékát

mint árulót, kergesse. Őrizd meg öt érzékeidet. Tom fázik. Ó, do di, do di, do di. Őrizkedjél a forgószéltől, gonosz csillagok ragályától s a döglahaláltól. Mutassatok irgalmat a szegény Tamás iránt, kit a gonosz lélek megszállt. Most megfoghatnám ott — ott — és ott meg amott.

(A zivatar még tart.)

Lear. Hogyan? Leányai vitték ennyire?
Minden nekik adtál, nincs megmentve semmi?

Bolond.

Nem, megtartott egy foszlányt, különben mindnyájunknak pirólnunk kellene.

Lear. Hát minden vész, mely a híg levegőben
Végzetszerűleg függ a bűn felett,
Leányaidra csapjon!

Kent. Nincsenek
Leányai, Sir.

Lear. Halál rád, áruló!
Nem alázhatá meg a természetet
Ily mélyen más, mint szűtlen lányai.
Mióta lett divat, hogy a lemondott
Apák így elgyötörjék testöket?
Ó éleselmű büntetés! e test
Nemzette a pelikán leányokat.

Edgar. Pillicock a Pillicock-halmon ült.
Hajhó! hajhó! hajhó!

Bolond.

Ez a hideg éj mind bolondokká és örültekké tesz bennünket.

Edgar.

Őrizkedjél a gonosz lélektől. Engedelmeskedjél szüleidnek; tartd meg szavadat; ne esküdjél; ne vétkezzél más ember hitvesével. Ne adtál édes szívedet a büszke pompázásnak. Tamás fázik.

Lear.

Mi voltál?

Edgar.

Inas, szívben és lélekben büszke, ki hajamat fodorítám, keztyűvel viseltem kalapomon, szolgáltam úrnóm szíve kéjeinek, s vele a sötétség munkáját űztem. Annyi esküt mondtam, a hány szót, s megszegtem azokat: az ég nyájas színe előtt. Kéjgondolatokon aludtam el, s azokat végre hajtani virradtam föl. Mélységesen szerettem a bort, minden áron a koczká s az asszonyok szerelmében túltettem a törökön. Szivem álnok, füle könnyen hívó s kezeimen vér volt. Disznó a renyhességben, farkas a to kosságban, kutya a veszettségben, oroszlán a ragadozásban. Nehogy czipő nyikorgása, s a selyem suhogása a némberekhez csábítsa szegér

szívedet. Ódd lábaidat a bordélytól, kezedet a zsebektől, tolladat a váltó-
könyvektől, s daczolj a gonosz lélekkel. A csipkebokorra hidegen csap a
szél. Azt mondja: szum, szum. Nincs semmi kardal? Dolphin fiam,
Dolphin fiam, légy veszteg; hadd szaladjon.

(Folyvást zivatar van.)

Lear.

Neked is jobb volna sírodban lenned, mint födetlen testeddel kiál-
lanod az egek haragjának. Nem több az ember, mint ez? Nézd meg őt
jól: te nem tartozol a bogárnak selyemért, az állatnak bundáért, a juh-
nak gyapjuért, s illatszerezért a macskának. Hah három közölkünk álzott.
Te maga a lény vagy. A föl nem szerelt ember nem több, mint ilyen
szegény, meztelen villás állat, mint te vagy. Félre ezen toldalékokkal.
Jertek, gomboljatok ki. (Vetkezni kezd.)

Bolond.

Kérlek komán, maradj veszteg; ez teljességgel nem úszni való idő.
Most egy kis tűz a pusztában, hasouló volna az agg bujának szívéhez:
benne egy parányi szikra, s teste többi része hideg. Nézd, itt egy bolygó
tűz jön.

Edgar.

Az a gonosz lélek Flibbertigibbet. Alkonyodáskor jön s bolyog
egész az első kakasszóig. Ettől származik a hályog és a farkashomály.
Ő kancsalítja meg a szemeket, cserepesíti a száját, ő üszögösíti meg a
búzá, s rontja meg a föld szegény teremtményeit.

Háromszor szent Vida

Gyalog bejárja a pusztát.

Kilencz csikájával

Ott találta a vasorrú banyát.

S monda neki: add meg magad,

Hűséged esküvel fogadd,

És hordd el magad, boszorkány, takarodjál!

Kent. Hogy vagy, kegyelmes úr? (Gloster jön szövótnekkel.)

Lear. Ki ez?

Kent. Ki jó itt? Mit keressz?

Gloster. Kik vagytok itt? Hogy hínak?

Edgar.

Szegény Tamás, ki úszó és varangyos békával él, ebi hallal, gyíkkal
és gőtével. Ki szívének dühében, midőn a gonosz lélek megszállja, tehén
ganajt eszik saláta helyett, elnyeli a vén patkányokat s az árokbeli kutyát;
leiszsza a poshadt vizeknek zöld köpönyegét; kit faluról falura korbácsol-
tak, kalodáztak, megbotoztak, megbüntettek és bezártak; kinek három
kabátja volt hátára, hat ünge testére, paripája lovagolni s hordozni való
gygyvere.

De patkány és egerke,
S ily kiseded állatkák
Voltak Tamásnak étke
Hét hosszú éven át.

Ovakodjatok üldözőmtől. Békével, Smolkin! hagyj békét gonosz lélek

Gloster.

Hogy-hogy? Nagysádnak nincs jobb társasága?

Edgar.

A sötétség fejedelme nemes ember. Neve Modo és Mahu.

Gloster. Husunk és vérünk úgy elaljasult, hogy
Saját nemzójét gyűlöli.

Edgar. Szegény Tamás fázik.

Gloster. Kövess uram, hűségem ki nem állia
Lányod kemény parancsit teljesítnem.
Bár meghagyák bezárnom a kaput,
Hogy itt a zsarnok éjben künn rekedj,
De én merészlém téged fölkeresni,
S elviszlek, hol tüzet s étket találsz.

Lear. Előbb hadd szóljak e bölcsesél. Miből lesz
A mennydörgés?

Kent. Ó jó uram, fogadd el
Ajánlatát, eredj a házba be.

Lear. Egy szóm van még Thebának bölcs fiával.
Mi a tudományod?

Edgar.

Hogy kell a gonosz lelket megelőzni s a férgeket kiölni.

Lear. Még egy szót kérek, csak magunk között.

Kent. Sürgesd őt menni még egyszer, Mylord!
Esze ingadozni kezd.

Gloster. S te azt csodálod?

Leányai életére törnek. — Ah,
A jó Kent! Ó megmondá, hogy így lesz,
Szegény száműzött ember. — Gondolod,
Hogy a király megőrül? Mondhatom,
Hogy én is csaknem őrjögök. Fiam volt,
Kitagadtam őt, mert életemre tört,
Csak hogy későn, nagyon későn. Barátom,
Szerettem őt, mint gyermekét apa
Soha jobban nem szerette — s igazat
Szólván, búm megzavarta eszemet. (Folytonos zivatar.
Minő éj ez! — Kérem fölségedet.

Lear. Bocsánat! — kérem társaságodat,
Nemes bölcsész!

Edgar. Tom fázik.

Gloster. Kunyhóba, ficzkó, menj, és melegedjél.

Lear. Menjünk be mind.

Kent. Emerre az út, Mylord.

Lear. Vele. Én bölcsésszemmel maradok.

Kent. Kedvezz neki, jó uram, hadd hozza e
Fiút magával.

Gloster. Hát hadd jöjjön el.

Kent. Jer, ficzkó, jöj velünk te is.

Lear. Jer, jó Athéneim!

Gloster. Halkan! ne szóljon senki.

Edgar. Rowland vitéz, hogy a sötét toronyhoz ért,
Szavajárása lévén, így beszélt:
Hujhá! pihá! britt vért orontok itt. (Mind el.)

ÖTÖDIK JELENET.

(Szoba Gloster kastélyában.)

Cornwall és *Edmuud* jönnek.

Cornwall.

Boszúmat állom, mielőtt e házat elhagynám.

Edmuud.

Mit fognak rólam itélni, hogy a természetet alávettem a jobbágyi
hűségnek, borzadok rá gondolni.

Cornwall.

Most értem már, hogy bátyád nem épen elvetemültségből tört
élete ellen, hanem inkább kárhuzatos rosszaságában talált okot, mely őt
erre indította.

Edmuud.

Mily konokúl bánik velem a szerencse, hogy nem lehetek igazságos,
megbánás nélkül. Ez a levél, melyről szólt, s melyből világos, hogy ő is
a francia párthoz tartozik. Ó egek! vajha ez árlás ne léteznék, vagy
ne nekem kellene azt felfödöznöm.

Cornwall.

Jer velem a hercegnéhez.

Edmuud.

Ha ezen irat tartalma való, nagy munka vár rád.

Cornwall.

Való, vagy hamis, téged Gloster urává tett. Kutasd ki, hol van
atyád, hogy azonnal elfogathassuk.

Edmuud (félre).

Ha a királyt gyámolítani ment, s ott kaphatom, ez még leginkább
fogja nevelni a gyanút ellene. — (*Cornwallhoz.*) Én állhatatosan megma-
radok hű szolgálatomban, bármi fájdalmas is az összeütközés közötté s
vérem között.

Cornwall.

Én bízom benned, s szeretetemben jobb apára fogsz találni.
(Mindketten el.)

HATODIK JELENET.

(Szoba egy majorházban, mely a kastélylyal van kapcsolatban.)

Gloster, Lear, Kent, a Bolond és Edgar jönnek.

Gloster.

Itt jobb lesz, mint a szabad ég alatt. Vegyétek jó néven. Kiegészítem kényelmeteket, a mint csak tőlem telhetik. Tüstént itt leszek.

Kent.

Eszének minden hatalma a türtelenségnek adott helyet. — Az istenek fizessék meg jóságodat. (Gloster el.)

Edgar.

Frateretto szólít s azt beszéli, hogy Nero horgász a sötétség pocolyájában. Imádkozzál, jámbor, s őrizkedjél a gonosz lélektől.

Bolond.

Kérlek komám, mondd meg: a tébolyodott nemesember-e vagy paraszt?

Lear.

Király! Király!

Bolond.

Nem; paraszt, kinek nemesember fia van, mert mind bolond paraszt az, ki fiát maga előtt megnemesedni hagyja.

Lear. Hogy sisteregve százezer tüzes nyárs,
Csapjon beléjük!

Edgar.

A gonosz lélek hátamba harap.

Bolond.

Mind bolond, ki a farkas szelidségében, lova lábaiban, legény szerelmében, s a rima esküjében bízik.

Lear. Bevádlok őket: meg kell lennie, (Edgarhoz.)

Igen tanult törvénybíró! (A Bolondhoz.)

S te bölcs úr, itt fogsz ülni. — Most, ti rókák! —

Edgar. Nézd, nézd, hol áll, s szemét meresztgeti. —

Hát drága hölgy, a vallatás alatt is

Kaczérkodol?

Jer Böske, jer által a kis patakon.

Bolond. Csónakja repedt
S nem fejtheti meg,
Miért kell tova tőled epednie honu.

Edgar.

A gonosz lélek csalogány képében kísérti szegény Tamást. A mor-
koláb két szárított heringet kiáltoz hasamban. Ne morogj, fekete angyal,
nincs tápom számodra.

Kent. Miként vagy, Sir? Hová nézsz oly merőn?
Kérlek, pihenj meg itt e vánkoson.

Lear. Lássunk előbb a vallatáshoz. A
Tanuk hadd jőjenek. Foglalj helyet, (Edgarhoz.)
Igazságnak palástos embere!
S te, a méltányban társa, ülj e padra. (A Bolondhoz.)
A törvényszékhez tartoztok ti is, (Kenthez.)
Foglaljatok helyet.

Edgar. Járjunk el a dologban annak rendi szerint.
Ébren vagy-e, alszol-e, fürge juhász?
Tilosba kalandoz a juh.
Szácskádnak egy hangja elég, s juhodért
Szüdet soh'sem érheti bú.
Brr! a macska iromba.

Lear.

Először. Ez Goneril. Im eskümet teszem ezen tisztos gyülekezet
előtt, megtapodta a szegény királyban atyját.

Bolond.

Lépj elő, asszonyság. Neved Goneril?

Lear.

Nem tagadhatja.

Bolond.

Boesánat, nagyságos asszonyom, azt gondoltam, hogy karszék.

Lear. Itt egy másik, kinek kancsal szeme
Mutatja szíve indulatait.
Fogjatok meg. Hejh! fegyvert, fegyvert ide!
Tűz! tűz! meg vannak vesztegetve mind.
Hamis bíró, mért hagyta el szökni őt?

Edgar. Old meg öt érzékeidet.

Kent. Ó irgalom! — Sir, hol van most türelmed,
Melylyel dicsekvél, hogy megőrized?

Edgar (félre). Könyűim pártját fogják annyira,
Hogy álkodásom még zavarba jő,

Lear.

A kis kutyák, a bodri, cziczka, kedves, nézzétek csak,
Mind rám ugatnak.

Edgar.

Tamás utánok dobja fejét. Csiba te, rossz kutyák!
Legyen a szád fehér vagy fekete,
S midőn marakszol, tajtékkal tele:
Harapós kores, melák, avagy agár,
Kopo, öleb, avagy vérvizsla bár,
Rövid vagy bojtos fark, mindannyitok
Nyüszögni és üvöltni fog.
Ha így hozzátok sújtom fejemet,
Megugrotok, mint az eszeveszett.

Hajhó, hajrá, utczu! Jer velem a búcsúra, a vásárra és a sokadalomba. — Szegény Tamásnak üres a táskája.

Lear.

Azután bonczoljátok fel Regant; nézzétek meg, mi forog szíve körül. A természetben van-e az ok, mely szíveiket ily keménynyé teszi. — (Edgárhoz.) Téged, Sir, befogadlak száz lovagjaim közé, csupán ruhád szabása nem tetszik. Azt mondod talán, hogy ez perzsa öltözet: de mégis meg kell igazíttatnod.

Kent.

Most, jó uram, pihenj le egy kicsit.

Lear.

Ne zajogjatok, ne zajogjatok. Bocsássátok le a függönyöket. Úgy, úgy, úgy: holnap reggel fogtok estelizni. Úgy, úgy, úgy!

Bolond. S én délben alunni megyek. (Gloster visszajö.)

Gloster. Barátom, jer! mondd csak, hol a király?

Kent. Itt van, de ne zavard: meg van háborodva.

Gloster. Kérlek, barátom, fogd fel karjaidba;

Halálát tervezik, mint észrevettem.

Itt a gyaloghintó: tedd őt oda,

S eredj Doverbe, ott majd pártfogást lelsz,

S szives fogadtatást. Vidd uradat.

Ha csak fél órát késel: élete

Bizonyos veszélynek van kitéve, s a

Tiéd s mindé, kik védni készek őt.

Vedd fel s kövess: én majd gyors kalauzt

Adok, hogy biztosan mehessetek.

Kent. Az elnyomott természet aluszik.

Talán az alvás irt adhatna még

Feldúlt észére, mely súlyos beteg lesz,

Ha most nem nyughatik. — Vegyük fel
Urunkat; jer: te hátra nem maradhatsz. (A Bolondhoz.)

Gloster. Jerünk jerünk. (Kent, Gloster s a Bolond elviszik a királyt.)

Edgar. Ha főbjeink is szenvednek velünk,
Kis bajnak látszik, mit mi szenvedünk.
Legtöbbet tűr, ki tűr s szenved maga,
Kit a szabad, víg élet elhagya.
De a lélek megbír bármily sokat,
Ha búban lel osztályos társakat.
Mi könnyen hordom most e kintehert,
Mely engem sújt, de egy királyt levért:
Ő gyermek-, én atyátlan. Most, Tamás,
Várd a mozgalmak végét és vigyázz.
Ha jobbra fordul a balvélemény,
Mely szégyent ejte rajtad s lesz remény
Igazoltan visszanyerni jogodat,
Úgy vedd fel ismét régi arczodat.
S akármű történnék ez éjszaka,
Csak bizton menjen a király tova.
Hallga! Hallga! (EL.)

HETEDIK JELENET.

Csarnok Gloster palotájában.

(Cornwall, Regan, Goneril, Edmund, szolgák jönnek.)

Cornwall.

Menj sietve férjedhez, a hercegehez, s mutasd neki e levelet. —
A francia hadsereg már partra szállt. — Keressétek fel a semmirekellő
Glostert. (Néhány szolga el.)

Regan.

Tüstént föl kell akasztani.

Goneril.

Ki kell vájni szemét.

Cornwal.

Engedjétek őt az én haragomnak. Edmund, menj el hugunk társaságában. A boszú, melyet áruló apádon venni kényszerítve vagyunk, nem arra való, hogy lásd. Sürgesd a herceget, hova most menedesz, hogy minél előbb készen álljon. Nekünk is azt kell tennünk. Gyors futárokat fogunk tartani, kik az értekezést közöttünk fentartsák. Éljen boldogul, drága húgom, (Edmundhoz.) Éljen boldogul Gloster gróf. (Oszvald jö.) Nos nos? hol a király?

Oszvald. Lord Gloster vitte el.

Lovagjai, mintegy harminczhatan,
Itt a kapunál találkoztán vele,

Együtt menének el Dover felé,
Hol, mint dicsekszenek, jól fegyverelt
Barátaik vannak.

Cornwall. Szerezz lovat

Úrnöd számára.

Goneril. Édes lord s öcsém!

Élj boldogúl. (*Goneril, Edmund, Oszvald el.*)

Cornwall. Járj boldogúl. —

Keressétek Glostert, az árulót,

Hozzátok őt kötözve, mint a tolvajt. (*Több szolga el.*)

Bár életét, míg el nem ítéltetik,

Nem támadhatjuk meg: mégis hatalmunk

Szolgáljon egyszer a haragnak, a mit

Gáncsolnak bár, gátolni nem lehet.

Hol az áruló? (*Szolgák visszajönek Gloucesterrel.*)

Regan. Hálátlan róka, itt vagy?

Cornwall. Meg kell kötözni száraz karjait.

Gloster. Mit akar Nagyságod? Jó barátaim,

Vendégeim vagytok, gondoljátok ezt meg;

Ne bánjatok velem gondatlanúl.

Cornwall. Kössétek meg, ha mondom. (*Szolgák kötözik.*)

Regan. Jól erősen.

Fertelmes áruló te!

Gloster. Embertelen nő! én az nem vagyok.

Cornwall. Kössétek e székhez, várj csak gaz zsvány.

(*Regan szakálát tépi.*)

Gloster. Az istenekre! ez már nemtelenség:

Szakálam tépni

Regan. Ősz, s ily áruló!

Gloster. Te semmirekellő nő! a mit kitepsz

Államról, minden szál föléledend

S vádat tesz ellened. Gazdád vagyok,

Nem kéne vendégszerető arczomon

Rabló kezekkel dúlnod. Mit akarsz?

Cornwall. Szólj, Sir, Frankhonból milyen levelet

Kapál legújabbban?

Regan. Szólj egyszerűn,

Mi tudjuk a valót.

Cornwall. S mily frígyben állsz

Az árulókkal, kik most legutóbb

Kiszálltak országunkban?

Regan. Szólj, kinek kezébe

Adád a hóbortos királyt?

Gloster. Levél

Jött hozzám, mely sejtelmeket közöl,

De pártatlan s nem ellenség kezéből.

Cornwall. Fogás.

Regan. Hazudság.

Cornwall. A királyt hova

Küldötted?

Gloster. Doverbe.

Regan. És miért

Doverbe? Nem kötöttük életedre —

Cornwall. Miért Doverbe? erre szólj előbb.

Gloster. Bitóhoz kötve túrnöm kell a kinzást.

Regan. Miért Doverbe?

Gloster. Mert nem akarám

Meglátni, mint vájják ki szegény öreg

Szemét kegyetlen körmeid; sem azt,

Mint bősziült nénéd vadkan-agyarát

Fölkent testébe vágja. Ily viharral,

Mely a vak éjben érte tar fejét,

Fellázadandott még a tenger is,

S kioltott volna minden csillagot;

De ő, szegény öreg szíve, még segített

Az égnek záporozni. Kapud előtt

Ha farkas ordít ilyen zord időben,

Igy kéne szólnod: jó őr, nyiss kaput.

A vadság megtört e köz rémületben.

De meglátom még, a szárnyas boszú

Mint éri utól az ilyen gyermeket.

Cornwall. Azt nem látod meg. Tartásatok, fiúk,

A széket. Lábamat szemeidre szegzem.

A széket! hadd rúgjam ki a szemét.

(Glostert letartják székében, míg Cornwall kiüti szemét és lábát ráteszi.)

Gloster. Ki hosszú életet vár, jöjjen és

Segítsen! Ó vadság! ó istenek!

Regan. Ezt majd amaz gunyolná: még amaszt is.

Cornwall. Ha látsz-e most boszút?

Szolga. Megállj, Mylord,

Gyermekkoromtól hű szolgád vagyok. Jobb

Szolgálatot még nem tettem soha,

Mint most, midőn azt mondom, hogy: megállj.

Regan. Mi ez, te czenk?

Szolga. Ha szakált viselnél, most e tetedért

Megrángatnám. Mit akarsz vele?

Cornwall. Gaz inas! (Kardot húz s rá rohan.)

Szolga. No hát, jer, s vedd el, a mit a harag nyújt.

(Kardot húz, vivnak, Cornwall sebet kap.)

Regan (más szolgálóhoz). Adj kardot. Ó a fellázadt paraszt!

(Kiragad egy kardot s hátulról megszúrja.)

Szolga. Oda vagyok. Még van egy szemed, Mylord,
Láthatd még némi bínhődésit. — Ó! (Meghal.)
Cornwall. Nehogy többet lásson, meg kell előzni.
Pusztulj, silány kocsonya.

(Kinyomja Gloster másikk szemét s földre veti.)

Hol van most világod?

Gloster. Minden sötét s örömtelen. Hol Edmund
Fiam? Edmund! szíts fel minden szikra lángot
A természetben, megtorolni e
Borzasztó tettet.

Regan. Kotródj', hitszegő gaz!
Azt hívod, a ki gyűlöl. Pártütésed
Ő földte fel nekünk, ki sokkal is jobb,
Hogysem megszánjon.

Gloster. Ó én kába! Edgar
Méltatlan szenved. Megbocsássatok
Jó istenek, s neki adjatok szerencsét.

Regan. Vessétek őt ki a kapun: szagolja
Dover felé az útat. — Nos, Mylord?
Miként vagy?

Cornwall. Sebbe estem. Jer velem,
El a szemetlen gazzal. — E dögöt
Vessétek a szemétre. — Regan, én nagyon
Kezdek vérezni. Rosszkor jött e seb.
Jer, nyújtsd karod.

(Cornwall, Regan által vezetve el. szolgák feloldják Glostert s elvezetik.)

Első szolga. Ha az ember is jó véget ér,
Nem félek elkövetni bármi bűnt.

Második szolga. Ha e nő
Sokáig él s természetes halált ér,
Szörnyekké lesznek mind az asszonyok.

Első szolga. Kisérjük a grófot s adjuk a
Bedlamet mellé: mint kóbor bolond
Minden dologra kész.

Második szolga. Eredj utána.
Vérző szemére én majd szöszt hozok
S tojás fehérit. — Az ég legyen vele! (Kétfelé el.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

(Fenyér.)

Edgar (jő). Jobb így: megvetve lennünk s tudni azt,
Mint megvetetten hallanunk hizelgést.
Ki a szerencse elhányt rongyaként
Legrosszabb állapotját érte el:

Az még remélhet, s nincs mit félnie.
Siralmas változás csak boldogot sújt,
Inség kaczagja azt. Légy üdvözölve,
Te testetlen lég, melyet ölelek!
Kit porba fúttál, a boldogtalan
Szélvészeidtól többé nem remeg.

(Gloster egy aggastyántól vezetve jö.)

Ki jön? ah, apámat hozzák betegen.
Világ, világ, világ! ha nem gyülnénk
Ily rendkívüli változásidért,
Kor alatt az élet nem görbedne meg.

Aggastyán.

Jó Mylord, én a te bérlőd voltam, bérlője voltam már atyádnak is,
összesen mintegy nyolczvan évig.

Gloster. Menj, jó barátom, menj, siess el.
Vigasztalásod rajtam nem segít,
Neked meg árthat.

Aggastyán. Ah'uram, hiszen nem láthatd útadat.

Gloster. Nekem nincs útam, és azért szemekre
Nincs szükségem: botlottam, míg 'szemem volt.
Gyakran láttuk, hogy a középszer biztosít,
S fogyatkozásink kényelmünkre vannak.
Ó drága Edgaram, ki apád dühének
Vagy martaléka, ó csak azt megérném,
Tapintásommal megláthatni téged:
Azt mondanám, hogy ismét van szemem.

Aggastyán. Hejh! ki van itt?

Edgar (félre). O istenek! ne mondja senki, hogy
Legrosszabbul van: én most gonoszabbul
Vagyok, mint bármikor.

Aggastyán. Szegény bolond Tamás.

Edgar (félre). S jöhet gonoszb is még. Nem leggonoszb,
Mig azt mondhatjuk: ez volt leggonoszb.

Aggastyán. Hová mégy, fiú?

Gloster. Koldús?

Aggastyán. Bolond és koldús egyszersmind.

Gloster. Még kell eszének lenni, mert különben
Neu koldulhatna. A múlt éjviharban
Láték egy ily legényt; azt gondolám,
Az emberek csak férgék, s enfiám
Jutott eszembe, ámbár még vele
Eszem meg sem barátkozott. Sokat
Hallám régebben: hogy mik a legyek
A pajkos gyerneknek, az vagyunk

Az isteneknek mink : mulatkozásból
Öldösnek el bennünket.

Edgar (féltre). Hogy tehessem ?
Rossz mesterség a búnak bohócza lenni,
Gyötörve mást s uagunkat. — Jó napot, (Glosterhez.)
Uram.

Gloster. Ez a meztelen fiú ?

Aggastyán. Igen, Mylord.

Gloster. Ugy kérlek, távozzál. S ha volna kedved
Dover felé egy két mértföldnyire
Utánunk jőnöd, kérlek tedd meg azt
A régi vonzalomból, s hozz ez árva fejnek
Egy kis gunyát ; most már majd ez vezet.

Aggastyán. Ah Sir! hisz ez bolond.

Gloster. Időnk csapása, hogy bolond vezet vakot.
Tedd, mit mondtam vagy inkább, a mi tetszik,
Csak távozz'.

Aggastyán. Elhozom a legjobb ruhámat,
Akármilyen történnék. (El),

Gloster. Meztelen ember, hejh !

Edgar.

Szegény Tamás fázik. — (Féltre.) Nem titkolhatom tovább.

Gloster. Jer ide, czimbora !

Edgar (féltre). És még is kell. (Glosterhez.) Az Isten tartsa meg
Édes szemeidet : vérzenek.

Gloster. Tudod az utat Dover felé ?

Edgar.

Tudok hágsót és horhost, kocsitát és ösvényt. Szegény Tamást
kizavarták ép eszéből. Ég őrizze meg a jó embereket a gonosz lélektől.
Szegény Tamást öt rossz szellem szállotta meg egyszerre : a bujaságé :
Obidicut ; Hobbidance, a némaság fejedelme ! Mahu, a tolvajságé, Modo,
a gyilkosságé ; s Flibbertigibbet, az arczfintorgatásé és mekegésé, mely
azóta a belsőkbe s komornákba költözött. És így, Isten áldjon, uram.

Gloster. Fogadd itt ez erszényt. Ime, kit az ég
Minden csapása sújtott, némileg
Romlásom által a boldogabb te lettél.
Csak mindig ilyen osztályt, istenek !
Hogy a dúsgazdagok és kéjtől zabáltak,
Kik rendelésid megvetik, s a kik
Nem akarnak látni, mert nem éreznek,
Hadd érezzék rögtön hatalmadat.
S így bőkezűleg szétmegy a fölösleg,
S jut és marad mindenkinek. — Ismered
Dover ?

Edgar. Igen, uram.
Gloster. Egy szirt van ott,
 Melynek magas tetője rémesen
 Füg a szomszéd mélység fölött.
 Vigy engem annak legszélére, s a mi
 Rajtam becses van, azt én nyomorod
 Enyhítésére nyújtom. Onnan aztán
 Kalauzra nincs szükségem.

Edgar. Add kezed,
 Szegény Tamás vezetni fog. (Mindketten el.)

MÁSODIK JELENET.

(Tér Alban herceg palotája előtt. Goneril s Edmund jönnek, mindjárt utánok Oszvald.)

Goneril. Légy üdvöz itt, Mylord. — Csodálkozom, hogy
 Kegyes férjünkkel nem találkozánk.
 Nos, hol van urad ?

Oszvald. Ott benn van asszonyom ; de
 Úgy ember meg nem változott soha.
 Beszéltem a seregről, mely kiszállott,
 S mosolygott rajta. Jelentém, hogy te jössz,
 S azt mondta : annál rosszabb. És a miut
 A pártütő Glosterről értesítém,
 S fia hű szolgálatáról, ostobának
 Hítt, s azt mondá, hogy ez fonák beszéd.
 Szeretni látszott' a mi visszatetszős,
 S min örülni kelle, bántalmára volt.

Goneril (Edmundhoz). Úgy hát ne menj el. Gyáva lelke nem
 Mer vállalkozni. Bántalmat nem érez,
 Csakhogy ne kelljen érte megfelelni.
 Vágyunk, miről útközt szólánk, sikerülhet.
 Menj vissza Edmund, bátyámhoz ; siettesd,
 Hogy gyűjtse össze s hozza el hadát,
 Én itthon fegyvert váltok s a guzsalyt
 Férjemre bízom. E hű szolga lesz
 Köztünk a hírnök. És ha magadért
 Szerencsélkedni mernél, nem sokára
 Megtudhatnád úrnőd kívánatát. (Emlékjelt ad neki.)
 Viseld ezt és ne szólj. Hajtsd meg fejed ;
 Ha szólni bírna e csók, egekig
 Emelné lelkedet. Érts meg, s üdv veled.

Edmund. Halálban is tiéd. (Edmund el.)

Goneril. A kedves drága Gloster !
 Ó mily különbség férfi és férfi közt.
 A nő vonzalma téged illet ; ágyam
 E balga ember csak bitorolja.

Oszvald.

Úrnóm

A herczeg jő. (El. Alban jő.)

Goneril.

Egy fittyentésre én is
Csak méltó volnék.

Alban.

O Goneril,

Te nem vagy méltó a szemétre, mellyet
Szemedbe hord a szél. Én rettegem
Kedélyedet. Természet, mely saját
Kútfőjét megtagadja, nem maradhat
Korláti közt meg. A mely ág magát
Letépi s önként megszakad tövétől,
Idő előtt elhervad s a halálnak
Lesz áldozatja.

Goneril.

Ne többet. Ez nagyon

Idétlen tárgy.

Alban.

Silány a jóság s bölcsesség silánynak,
Magának tetszelg a piszok. Mit tettetek?
Nem lányok, tigrisek! hogy lehetett
Atyát, ily tisztos ősz, kit tisztelettel
Nyalt volna még a súnjó medve is,
Embertelen vadsággal, elfajultan
Igy ürületbe hoznotok.
Hogy tűrheté jó bátvám, férfi és
Uralkodó, ki anyai javával élt?
Ha isteneknek látható keze
Nem sújt le rögtön, megtorolni e rút
Bántalmakat, még eljön az idő,
Hogy az emberiség, a tenger szörnyeként
Egymást emészti fel.

Goneril. Lágyszívű férfi! a kinek

Arczod van, hogy megüssék, és fejed
Hogy szégyen érje; a kinek
Agyában nincs szem, megválasztani
A bántalomtól a becsületet;
Ki nem tudod, hogy dőre szánja csak
Az oly gonosztevőt, ki bűnhődik
Előbb, mint vétkeznék. Mért hallgat a dob?
Csendes honunkban frank zászló lobog,
Győződ sisakján ijesztve reng a toll, s te,
Erköles bolondja, vesztég ülve így nyögysz:
„Miért teszi azt!”

Alban.

Sátán nézd meg magad!

Ördögben a rútság, mely sajátja,
Nem oly borzasztó, mint nőben.

Goneril.

Hiú bolond!

Alban.

Szégyen rád' te váltott szörnyeteg!

Ne torzítsd arcodat! Ha illenék,
Hogy indulatomnak engedjen kezem,
Leszedném csontjaidról húsodat;
De ördög vagy bár, véd a nő alak.

Goneril. Ó milyen férfias vagy! (Hírnökjé.)

Alban. Nos mi újság?

Hírnök. Ah, jó uram, Cornwall megholt, ledöfve
Szolgája által, hogy kiszúrni készült
Gloster másik szemét.

Alban. Gloster szemét!

Hírnök. Egy szolga, kit ő nevelt, szánalomból
Ellenszegült e tettnek, és urára
Kardot huzott, ki erre feldühödvén
Megtámadá, s az halva maradott.
Előbb azonban ő kapott sebet,
Melyben most meghalt.

Alban. Ez mutatja, hogy
Fenn vagytok még ti bírák, a kik aljas
Bűneinkért gyorsan állotok boszút.
De ó szegény jó Gloster! elveszíté
Másik szemét is?

Hírnök. Mind kettőt, Mylord.
E levél gyors választ vár, asszonyom;
Nővéredtől van.

Goneril (félre). Félig szeretem.
De özvegy lévén, s Glosterem vele,
Légváram gyűlölt életemre dőlhet.
Másképp az újság nem rossz. — (Fenn.) Elolvasom
S választ írok. (El.)

Alban. Hol volt akkor fia,
Mikor szemeit kivájták?

Hírnök. A myladyt
Kisérté ide.

Alban. De nincs itt.

Hírnök. Nincs, jó Mylord.
Már visszautjában találtam őt.

Alban. Tud ő a szörnyű tettről?

Hírnök. Ó igen, Mylord.
Ő adta fel, s azért ment el hazunna,
Hogy büntetése annál szabadabban
Hajtassék végre.

Alban. Én élek, Gloster, a király iránti
Részvéted meghálálni és szemed
Világát megboszúlni. — Jer barátom,
S beszéld el, a mit még tudsz. (Mindketten el.)

HARMADIK JELENET.

(Francia tábor Dover mellett. — Kent és egy Nemes jönnek.)

Kent.

Nem tudod okát, miért ment vissza oly hirtelen a francia király?

Nemes. Még némi rendezetlen maradt,
S azóta, hogy eljött, újra fölmerülvén,
Honát veszély- és rémületbe hozza.
Személyes visszatérte okvetetlen
Szükségessé lett.

Kent. Kit hagyott vezérül?

Nemes. La Far urat, Frankhon tábornagyát.

Kent. Leveledre nem adta a királyné jelét a fájdalomnak?

Nemes. Igen, Sir, átvevén, elolvasá
Jelenlétemben, s gyengéd arczain
Egy-egy nehéz köny pergett le koronkint.
Királynőnek látszott a bú felett,
Mely pártütőleg rajta zsarnokúl
Királylyá lenni tört.

Kent. Ó bizonyos,
Az őt felindítá.

Nemes. De nem haragra.
A bánat és türelem küzdöttek,
Melyik fejezze őt ki leghivebben.
Láttál esőt egyszerre és verőfényt?
Mosolya s könnyüi a szép zivatarhoz
Voltak hasonlók. A boldog mosoly,
Mely érett ajkán játszott, tudni sem
Látszék, szemében mily vendégei vannak,
Mik, mintha gyémánt cseppent volna le,
Úgy gyöngyözének el. És végre a bú
Kapóssá lenne drága kincs gyanánt,
Ha minden arczhoz oly jól illenék.

Kent. S nem szóla semmit?

Nemes. Vagy két ízben atyját

Sohajtá, mintha szívét nyomta volna,
És felkiálta: „Ó nővéreim,
Nők szennyei, nővérim! Kent! atyám!
Nővérim! őt az éjbe és viharba. . .
Ne higgyen senki irgalomban.“ Aztán
Kitörlé a szentelt vizet, mivel
Panaszát meghintezé, és elrohant
Osztozni a bánattal egyedül.

Kent. A csillagoktól függ lelkületünk,
Különben egy szülőknek gyermeki

Egymástól így nem üthetnének el,
Azóta nem szólál vele?

Nemes.

Nem.

Kent.

Előbb

Volt ez, mint a király elűzött?

Nemes. Nem azutáu.

Kent. Jól van, Sir. A szegény, boldogtalan Lear
A városban van. Jobb óráiban
Felfogni látszik, mit akarunk,
De semmiképen rá nem vehető, hogy
Lányához menjen.

Nemes.

Miért, jó uram?

Kent.

A szégyen tiltja őt: hogy szivtelen volt
E lányától áldását megtagadni,
Hogy messze földön minden vak esetnek
Kitette őt és drága jogait
Az ebszivü lányoknak adta át.
E dolgok lelkét úgy megmérgezzék,
Hogy égő szégyen tartóztatja vissza
Cordeliától.

Nemes.

A szegény király!

Kent.

Nem tudsz-e hírt Cornwall s Alban felől?

Nemes.

Hadseregök már megindult.

Kent.

Jól vagyon, Sir.

Most majd urunkhoz viszlek s nála hagylak,
Hogy rá gondot viselj; Még nagy okom van
Egy ideig titkolózni. Es ha majd
Valódi képmében kiállhatok,
Hogy ismeretségedbe juttattál,
Nem bánod meg. Most, kérlek, jer velem. (Mindketten el.)

NEGYEDIK JELENET.

(Ugyanott. Tábor. — Cordelia, az Orvos, katonák jönnek.)

Cordelia.

Ah? ő az! Épen most ment erre el,
Örülten, mint a feldult tengerek,
Fenhargon énekelvén s koszorúja
Vadfüstikék, tikhúr, bogáncs, bürök,
Kakukvirág, konkoly s minden, mi gyom
Az éltető gabnák között terem.
Egy század menjen érte, kutassa ki
Holdankint a magasb vetéseket,
És hozza őt előnkbe. (Egy tiszt el.) A tudomány
Mit képes tenni, elrabolt eszét
Hogy visszaadja? Ki rajta segítni bír,
Minden más kincsem légyen az övé.

Orvos.

Van eszköz, asszonyom. Legelső

Természetes dajkánk, a nyugalom,
Mit nélkülöz. De vannak füveink,
Hatók azt visszahozni, s erejük
Képes bezárni a bánat szemét.

Cordelia. Ti szent csodák, s minden fel nem fedett
Erői a földnek, sarjadjatok fel
Könyüimen, hogy enyhet és segélyt
Nyújthassatok szegény jó betegemnek! —
Keressétek, míg féktelen dühe
Fel nem dúlandja életét, mely magát
Vezetni nem képes.

Hirnök (jö). Asszonyom!
Újságot hoztam. A britt hadsereg
Útban van erre.

Cordelia. Azt előbb tudók már,
S mert vártuk, elvagyunk készülve rá.
Ó kedves jó atyám, ez a te ügyed,
Miért most síkra szállok. A hatalmas
Frakhon megszánta búmat s szüntelen
Esdő könyüimet. Nem felfuvalkodás,
Mi harczra indított, de vonzalom,
Hó vonzalom s szegény atyám joga.
O jajha már láthatnám s hallanám őt! (Mind el.)

ÖTÖDIK JELENET.

(Szoba Gloster kastélyában. — Regan és Oszvald jönnek.)

Regan. Csakugyan kiindult már bátyám hada?

Oszvald. Igen, asszonyom.

Regan. Személyesen velők van ő is ott?

Oszvald. Nagy bajjal bírhaták rá.

Nővéred a valódi katona.

Regan. Edmund úr nem beszélt honu az uraddal?

Oszvald. Nem, asszonyom.

Regan. Mit foglalhat magában

Nénémnek e hozzá irt levele?

Oszvald. Azt nem tudom, asszonyom.

Regan. Úgy hiszem,
Nagy balgaság volt Glostert, vak levén már,

Életben hagyni. Hová csak érkezik,

Minden szívet fellázít ellenünk.

Edmund talán, megszántva nyomorát,

Vak életének véget vetnie

S egyúttal ellenségünk erejét

Kémlelni indult.

Oszvald. Okvetetlen
Utána kell sietnem e levéllel.

Regan. Hadunk holnap megyen; maradj velünk;
Az út nem biztos.

Oszvald. Nem lehet, asszonyom.
Úrnőm lelkekre kötötte ez ügyet.

Regan. Miért ír Edmundnak? üzenetét
Nem mondanád meg szóval? Nincs-e tán —
Mit én tudom, mi? Én kegyembe veszek.
Hagyd e levelet feltörnöm.

Oszvald. Asszonyom,
Jobban szeretném —

Regan. Úrnőd, jól tudom,
Nem szereti férjét. Ez már bizonyos;
S végső ittlétekor sokat-jelentő
S igen csodálatos szemeket vetett
Nemes Edmundra. S én tudom,
Hogy megbizottja vagy.

Oszvald. Én, asszonyom?

Regan. Jól érts meg. Én tudom jól, hogy te az vagy.
Azért tanácslom, ródd meg ezt magadnak:
Uram meghalt; Edmund s én egyezénk;
S ilőbb is ő hozzám, mint asszonyodhoz.
Ebből ítélhetsz. Add ezt át neki,
Kérlek, ha feltalálod. És ha úrnőd
Ezt tőlem megtudandja, mondd neki,
Kérlek, hogy tartsa ildomhoz magát.
Élj boldogúl. Ha a vak árulónak
Hirét történnék hallanod, jelentsd, hogy
Jutalmat kap, ki őt agyonveri.

Oszvald. Bár én találnék rá, majd megmutatnám,
Mily párthoz tartozom.

Regan. Élj boldogúl. (Mindketten el.)

HATODIK JELENET.

(Vidék Dover mellett. — Gloster és Edgar, ez parasztöltözetben, jönnek.)

Gloster. Mikor leszünk már a hegy tetején?

Edgar. Most hágunk fel. Nézd, milly erónkre van.

Gloster. Ugy tetszik, ez sík föld.

Edgar. Borzasztó meredek.

Halkan! hogy zúg a tenger, hallod-e?

Gloster. Valóban nem.

Edgar. Úgy hát érzékidet

Mind meggyengíté a szemfájdalom.

Gloster. Biz' az lehet. De úgy tetszik nekem,
Hangod megváltozott, s jobban beszélsz
És jobbat, mint előbb.

Edgar. Csalódol; én miben sem változám,
Csak öltözetemben.

Gloster. Mégis, mintha jobb
Beszédü volnál most.

Edgar. Csak jer fölebb, Sir.
Helyen vagyunk, megállj. — Mily borzalom
S szédítő ily mélységbe nézni le.
Közép tájon varjú és csóka repdes,
S kisebbnek látszik csaknem egy bogárnál.
A fél uton függ — szörnyü kereset!
Egy, a ki lórmot szed s alig nagyobb
Saját fejénél. A partszéleken
Járó halászok egégnél nem nagyobbak.
Ott egy magas hajó áll horgonyon,
Ladikjává fajulva, és ladikja
Kis átalaggá, melly alig hogy látható
A szemnek. A zúgó csörgeteg,
Mely a terménytelen rést kavicsos
Dühöngve küzd, nem hallik ily magasra.
Nem nézhetek tovább, nehogy fejem
Megszédülvén, s elkápráztván szemem,
Hanyat-homlok lebukjam.

Gloster. Vigy oda,
Hol állsz.

Edgar. Add a kezed. No most
Egy lépés kell s a szikla élin állsz.
A hold alatti minden kincsekért
Nem ugranám le.

Gloster. Bocsásd el kezemet.
Barátom, ime itt van még egy erszény,
És benne ékszer, méltó elfogadni
Szegény embernek. Tündér- s istenem
Áldják meg azt kezekben! Menj tovább most,
Bucsúzz, s hagyd hallanom, hogy távozol.

Edgar. Élj boldogul hát, jó uram.

Gloster. Szivemből
Kivánom azt neked.

Edgar. Ha tréfát úzök csüggedt szellemével,
Azért teszem, hogy meggyógyítsam őt.

Gloster. Nagy istenek! lemondok a világról
És színetek előtt békével teszem le
Nehéz gyötrelmemet. Ha még tovább
Birhatnám, s perbe nem szállnék örök
Végzéstekkel, természetem leégett
És útált része elhamvadna úgy is.

Ha Edgar még él, áldjátok meg őt!
Fiú, élj boldogúl.

Edgar. Te mégy? élj boldogúl.

(Gloster ugrik s hosszában elesik.)

És mégis félnem kell: a képzelet
Életkincsét el nem rabolja-e,
Midőn az élet önmagát kitárja,
Hogy ellopassék. Ott ha volna most,
Hol képzeli, hogy van, nem képzelné többet. —
Uram, barátom, szólj! hejh, hallod-e? —
Talán meg is halt. — Nem, nem, éledez —
Ki vagy uram?

Gloster. Hagyj meghalni; félre tőlem.

Edgar. Habár ökörnnyál lettél volna, toll,
Vagy lég, lebukván oly sok ölnyire,
Elzúzottál voln', mint tojás. De te
Lihegsz, van súlyod, nem vérzel; beszélsz,
S ép vagy. Tíz árbocz egymás tetején
Nem volna oly magas, mint a mennyiről
Egyenest leestél. Életed csoda.
Szólj még egyszer.

Gloster. De hát leestem-e?

Edgar. Csak e meszesnek rémséges fokáról.
Nézz bár föl: az éles torku pacsirta is
Elvész oly fenn a szem elől, s nem hallható.
Nézz fölfelé.

Gloster. Hajh! nincs szemem. — A nyomor
Meg van hát fosztva a jótéteménytől
Halállal véget vetni önmagának?
Az még is némi vigaszt adott, míg az
Inség kikerülte a zsarnok boszúját,
És büszke végzését kijátszhatja.

Edgar. Nyújtsd a karod: fel! így! most talpon állsz.
Hogy érzed lábaid?

Gloster. Nagyon, nagyon jól.

Edgar. Csodálatos! Mi volt a szirttetőn,
Mi tőled távozott?

Gloster. Egy nyomorúlt
Koldús.

Edgar. Hogy itt lenn álltam, szemei
Olynak látszottak, mint két teli hold:
Ezer orra volt, s hoporcosos szarvai,
Mik a háborgó tengerként mozogtak.
Az rossz szellem volt. És azért, szerencsés
Apó, hihetd: a legfőbb istenek

Tartottak meg, kik abban helyzenek
Dicsőséget, mi embernek lehetlen.

Gloster. Elismerem, s ezentul készen állok
Inséget túrni, míg azt nem kiáltja:
„Elég, elég! halj meg.“ Miről beszélsz.
Embernek véltem, „A gonosz, a gonosz!“
Kiálta gyakran. Ő vitt a magasra.

Edgar. Nyugodt s türelmes légy.
(*Lear* jö. virágokkal ábrándszerűleg ékesítve.)
Ép elme urát így nem cifrázza fel.

Lear. Nem, senki sem bánthat, hogy pénzt csináltam:
Király vagyok.

Edgar. Ó szívreperesztő látomány!

Lear.

Ebben a természet fölül áll a mesterségen. Itt foglalód. Ez a ficzkó úgy kezeli úját, mint egy kerti váz. Tégy fel nekem egy rőfös nyilat. Ni! ni! egér. Csendesen. Ez a kis darab pörkölt sajt megteszi. Itt van hadi keztyűm: szerencsélkedem vele egy óriás ellen. Hozzátok bárdomat. Jól repülsz, madár. Rajta, rajta! mi a jelszó?

Edgar. Édes majorána.

Lear. Mehetsz.

Gloster. E hangot ismerem.

Lear.

Hah Goneril! fehér szakállal. Ők hizelegtek nekem, mint az eb. Azt mondták: fehér szálak vannak szakálamban, míg fekete sem volt. Mindenre mit szólék, igent és nemet mondtak. Nem és igen' egyszersmind nem jövendölt jót. Midőn az esőben, a szélben dideregtem, s a mennydörgés nem akart megszűnni parancsomra, ott találtam őket, ott éreztem őket. Hagyjátok el: ők nem urai szavoknak. Azt mondták: minden vagyok. Hazudság: Én nem vagyok lázment.

Gloster. E hangjárásra jól emlékezem.

Nem a király ez?

Lear. Ízről ízre király.

Ha szemet meresztek, nézd, mint reszket a nép.

Im most kegyelmet adok az embereknek.

Mi volt a vétked? Házasságtörés.

Nem kell meghalnod. Házasságtörésért?

Nem, nem! Hisz az ökörszem is úgy él, s az aranyos

Kis légy szemlátomást bujálkodik.

Hadd menjen a párzás. A fattyu *Gloster*

Jobb volt atyjához, mint törvényes ágyban

Nemzett leányaim. Csak rajta, bujaság!

Katonákra van szükségem. Nézzetek

A mosolygó hölgyre. Arca azt

Látszik mutatni: keble csupa hó.
Erényt fitogtat, s elfordúl, ha csak
Nevezni hallja a kéjt. — S a görény
S a sárló kancza nem rohan neki
Mohóbban, mint ő. Centaurok alul,
Bár asszonyok különben. Csak övig
Birják az istenek; mi azon alúl van,
Az mind az ördögé: ott a pokol,
Ott a sötétség, ott a kéngödör,
Mely forr és ég, ott bűz van és enyészet.
Huj, huj! Pihá!

Adj egy nehezék pézsmát, jó gyógyszeráros, hadd édesítem meg
képzelődésimet. — Itt a pénzed.

Gloster. Óh hagyj kezet csókolnom!

Lear. Hagyd előbb

Letörlenem a halandóság szagát.

Gloster. Ó természetnek roncsolt műve! A nagy
Világ is így kopik majd semmivé.
Ismersz-e engem?

Lear.

Jól emlékezem szemeidre. Reám kacsingatsz? — Nem, vak Cupido,
kövess el, a mit csak bírsz, én nem fogok szeretni. Olvasd ezt a kihívást,
nézd meg csak ezen vonásokat.

Gloster. Minden betűje egy nap volna bár,
Nem láthatom.

Edgar. A hírnek nem hívém ezt:
Hogy így van, szívem megszakad belé.

Lear. Olvasd!

Gloster. Hogyan? ez üres szemekkel?

Lear.

Óhó! Hát úgy vagyunk? Nincs szem a fejedben, sem pénz az
erszényedben? szemed súlyos, erszényed üres állapotban van? s mégis
látod, hogy foly a világ?

Gloster.

Érezve látom azt.

Lear.

Hogyan? megtébolyodtál? Hogy láthatja ember, mint foly a világ,
szem nélkül? Nézd füleiddel, lásd mint korholja ama bíró az együgyű
tolvajt. Köztünk maradjon. Cseréljük el a helyet s pár, nem pár — melyik
a bíró, melyik a tolvaj? Láttál-e koldúst, kit a gazdag kutyája meg-
ugatott?

Gloster.

Igen, uram.

Lear.

S hogy a szegény pára elfutott a kutya elől? Ez a tekintély valódi képe. A kutyának is engedelmeskednek, ha hivatalban van.

Gaz hajdu, vond el véres jobbodat!
Miért vesszőzöd a ringyót? saját
Hátadra verj. Leg hőbb vágyad, vele
Azt tenni, a miért most megvered.
Uzsorás esenészt akasztat. Rongyokon
Keresztül látszik a kis vétek is.
Prémes bekes s palást mindent befed.
Borítsd arannyal a búnt, és a törvény
Lándzsája rajta kártétlen törik meg;
Göngyöld rongyokba, s a törpe szalmaszál
Keresztülszúrja. Senki sem bűnös,
Ha mondom, senki. Én segítem őket.
Vedd ezt, barátom, a kinek hatalmad
Van a vádló száját bezárni. Tégy fel
Szemüveget s mint rögzött politikus
Láttassál látni, mit nem látsz. No csak, no!
Csizmámat húzzátok le. Jobban!
Még jobban! Így.

Edgar. Ó mennyi mélység s mennyi képtelenség!
Az örületben ész!

Lear. Ha sorsomon kívánsz könyezni, vedd
Szemeimet. Jól tudom ki vagy. Neved
Gloster. Legyen türelmed; sírva jöttünk
Ide. Jól tudod, hogy a mint legelőszőr
Léget szagoltunk, síránk és üvölténk.
Én prédikálok most neked: figyelj rám.

Gloster. Ó fájdalomnak napja!

Lear. Születésünkkor sirunk, hogy a bolondok
E roppant színpadára feljövünk.
Jól áll ez a kalap? Pompás hadi csel
Lehetne, egy csapat lovat darócczal
Patkolni. Én próbát teszek vele.
S ha én e vóket egyszer megcserkelem,
Ó akkor öld, öld, öld, öld, öld!

(Egy nemes jó, kisérettel.)

Nemes. Ó itt van; tartsátok fel őt. Uram,
Kedves leányod —

Lear. Nincs mentség? Hogyan?
Elfogva? én valóban a szerencse
Természetes bolondja vagyok. Jól bánjatok
Velem, válságom meglesz. Hozzatok sebészt;
Agyban vagyok megsértve.

Nemes. Mindened lesz.
Lear. Nincsen segéd? minden magamra száll?
Ez képes az embert sóvá tenni, hogy
Szemét használja kerti kannaként,
Az ős porát elverni.

Nemes. Jó uram —
Lear. Bátran halok meg, mint egy vőlegény. Mit?
Vigan leszek. Jertek. Király vagyok.
Tudjátok ezt urak?

Nemes. Királyi férfi vagy,
S mi engedelmes szolgálád vagyunk.

Lear.

Még él; ha el akarjátok fogni futtában kell elfognotok. Utszú!
Hajrá! (Elszalad a kíséret utána.)

Nemes. Siralmas látvány még szegényben is,
Hát még királyban! — Még van egy leányod,
Ki megváltandja a természetet
A közátoktól, mit két lányod hozott rá.

Edgar. Légy üdvöz. Sir.

Nemes. Siess, Sir. Mit akarsz?

Edgar. Mi hirt tudsz a közelebbi ütközetről?

Nemes. Meglesz bizonynyal; közhír, s tudja azt
Minden, ki képes szót megérteni.

Edgar. Bocsánatoddal! millyen messze áll
A másik had?

Nemes. Közel, s gyors haladásban.
S a főhad minden órán várható.

Edgar. Köszönet, uram, csak ezt akartam.

Nemes. Ámbár

Magán ügyért jött által a királyné.
Hadserege már megindult. (El.)

Gloster. Örök jó istenek,
Vegyétek éltem, hogy rossz szellemem
Ne kísértsen meghalni, mielőtt
Tetszéstek volna.

Edgar. Jól imádkozál, apó.

Gloster. Nos hát, uram, ki vagy te?

Edgar. Én nagyon

Szegény ember, bénává téve a sors
Csapásai által, a ki múlt s jelen
Keservek iskolájában tanúltam
Irgalmas lenni. Nyújts kezet: tanyára
Vezetlek innen.

Gloster. Fogadd szives hálámat. Az egek

Legjobb áldása szálljon érte rád
Ezer meg ezerszer.

Oszvald (jő). Hó ez jó szerencse!
A díj enyém. — Szemetlen rossz fejed
Azért fogant, hogy sorsomat javítsa.
Boldogtalan vén áruló, hamar
Vess számot lelkeddel: már künn van a kard,
Mely semmivé tesz.

Gloster. Jőj s minél erősbben
Sújtson baráti jobbod. (Edgar ellent áll.)

Oszvald. Vakmerő pór!
Hogy mersz te egy kikiáltott árulónak
Pártjára kelni? Félre, nehogy reád
Ragadjon balsorsának dögmirígye.
Bocsásd el karját.

Edgar.

Nem bocsátom biz én, uram, hacsak különb ember nem mondja.

Oszvald.

Bocsásd el, szolgál, vagy meghalsz.

Edgar.

Jó uram, eredj dógodra, hagj békét a szegény népnek. Ha kiáltássó-
hattam vóna magamat az életbű kikergettetnyi, már ezelőtt tizennégy
nappa megeshetett vóna. Közel ne gyűj az öreghő. Megájj, mondom,
mert különben megtoróbállom: tökfejed keményebb-e vagy ez a furkósbot?
Má csak kimondom igazán.

Oszvald.

Félre' kóczyipór!

Edgar.

Maj megkopogtatom fogaidat, Sir. Jer, egy csöppet sem fillek fúr-
fangjaidtú. (Harczolnak s Edgar leüti Oszvaldot.)

Oszvald. Megöltél, szolgál. Vedd, zshivány, ez erszényt.

Ha érkezel, temesd el testemet,
S a mely leveleket nálam találsz, add
A glosteri grófnak, Edmundnak; keresd őt
A britt seregnél. Rosszkor jött halál — oh! (Meghal.)

Edgar. Ismerlek jól: egy szolgálalkü gaz!
Ürnője vétkeinek oly hű eszköze,
Hogy jobbat nem kívánhat a gonoszság.

Gloster. Meghalt?

Edgar. Ülj le, apó, és pihenj meg.
Hadd lám zsebét. Az iratok, miket
Emlité, jó szolgálatot tehetnek.
Meghalt. Csak kár, hogy nem más ölte meg.

Hadd lássuk. Megbocsáss, gyengéd viasz; —
 Ne vádolj illem. Hogy ellenünk
 Titkához férjünk, feltépniök szívét;
 Hát még e papirost.

(Olvas.) „Megemlékezzél kölcsönös fogadásainkra. Sok alkalmad akadhat őt eltenni az útból. Ha akarated nem hiányzik, idő és hely talán sikeresen ajánlkozni fognak. Mit sem nyertünk, ha mint győző térhet vissza. Akkor én rab vagyok, s ágya börtönöm. Ments meg annak útálatos melegétől, s foglald el helyét fáradságodért. Nőd (bár így mondhatnám) s engedelmes szolgád: Goneril.“

Ó nőkedély határtalan világa!
 Összeesküvés erényes férje ellen!
 S cserébe érte bátyám. A homokba
 Leáslak itt, gyilkos bujálkodóknak
 Istentelen követje. S annak idején
 Ez átkos iratot benyújtom a halál
 Környezte herzegnek. Rá nézve jó, hogy
 Halálad s a rád bízott terveket
 Elmondhatom neki. (Edgar kiviszi a holttestet.)

Gloszter. A király megőrült. S még idegzetem
 Olyan szilárd, hogy én fenn járhatok
 Roppant keservem éber érzetével.
 Mért nem vagyok bódult? úgy bánatomtól
 Külön válnának gondolatjaim,
 S a fájdalom hiú ábrándozásban
 Elvesztené eszméletét, Távolról dobszó.)

Edgar (visszajő). Nyújtsd karodat.
 Ugy tetszik, dobszót hallok. Jer, apó,
 Egy jó baráthoz vizlek. (Gloszter, Edgar el.)

H E T E D I K J E L E N E T.

(Sátor a francia táborban.)

Cordelia, Kent és az Orvos jönnek.

Cordelia. Ah, jó Kent, mit tegyek, hogy a mig élek,
 Jóságod megszolgáljam? Ahhoz éltem
 Rövid lesz és minden mérték csekély.

Kent. Elismerés a legszebb díj. — A mit
 Elmondék, az mind egyszerű valóság,
 Nem több és nem kevesb.

Cordelia. Végy más ruhát,
 Ez öltözet rossz órák emléke.
 Ó vedd le, kérlek.

Kent. Megbocsáss, magas hölgy!
 Ha fölfedem magam, tervemnek ártok.

Kegyelmül kérem, hogy még most ne ismerj,
Mig én s az idő nem javaljuk.

Cordelia.

Hát legyen

Ugy, jó Mylord. (Az Orvoshoz.) Miként van a király?

Orvos. Még alszik, asszonyom.

Cordelia.

Jó istenek,

Javítsátok kidúlt természetének
Roppant törésit s hagoljátok újra
Zavartan rezgő érzeményit e
Gyermekké lett apának!

Orvos.

Most, ha tetszik

Felségednek, felköltjük a királyt.
Már régen alszik.

Cordelia.

Tanod legyen vezér,

S tedd, mit legjobbnak látsz. Felöltözött?

(Lear szolgálattól széken behozva, és a Nemes jönnek.)

Nemes. Igen, asszonyom; mély álma közben új
Ruhát adánk rá.

Orvos. Légy itt jelen, kegyelmes asszonyom,
Midőn fölkeljük; nem kételkedem,
Hogy enyhültebb lesz.

Cordelia.

Jól van. (Zene.)

Orvos.

Közelebb

Méltóztassál. — Hangosban a zenével!

Cordelia. Hajh! drága jó atyám! Tégy ajkaimra írt
Ó gyógyulás! és hozzon enyhet e csók
A durva bánthatomra, mit nővérim
Tisztes korodra szórtak.

Kent. Ó drága jó királynő.

Cordelia. Atyjok ne lettél volna bár, fehé
Fürteidnek irgalomra kelle bírni őket.

Oly arcz-e ez, melyet kitenni kelle
A küzdő szélnek, hogy zord kitörésü
Menydörgések közt szembeszálljon a
Czikázó villám gyors csapásával,
Virraszszon (ó szegény feje)
Ily hús sisakban. Ellenség kutyáját,
Ha megmárt volna bár, ily éjszakán
Tüzem mellé bocsátnám. És szegény
Atyám, te kénytelen valál a disznók
S nyomorú bitangokkal megosztani
A silány penészes almot. Hajh csoda,
Hogy eszeddel egyszersmind az élet is
Véget nem ért. Ébred. Szólítsd meg őt.

Orvos. Szólj asszonyom te: az legüdvösebb lesz

Cordelia. Uram király, mint vagy? hogy érezi
Magát felséged?

Lear. Méltatlankodás
Engem kivennetek a sirból. Te egy
Megboldogultnak lelke vagy. De engem
Tüzes kerékhez köttek, hogy könyűim
Ugy áthévülnek, mint az olvadott érczi.

Cordelia. Ismersz-e engem?

Lear. Szellem vagy, tudom.
Mikor haltál meg?

Cordelia. Ó még nagyon, nagyon távol van.

Orvos. Aligha ébren van, még hagyjuk egy kevésé.

Lear. Hol voltam, hol vagyok, szép napvilág?
Szörnyen megcsaltak. Mást ha így találnék,
Meghalnék szájalomból. Nem tudok
Mit szólni. Nem mernék reá fogadni,
Hogy ezek az én kezeim. Hadd lássuk: e tő
Szúrását érzem. Szeretnék meggyőződni
Állapotom felől.

Cordelia. Ó nézz reám, Sir.

S tedd rám kezed, hogy áldjon meg. Nem így,
Ne térdepelj.

Lear. Kérlek, ne üzzetek
Tréfát velem. Valóban én bohókás
Gyarló öreg vagyok, már nyolczvan éves,
Sőt több is annál, s nyíltan szólva, félek,
Hogy nem vagyok valódi eszemen.
Úgy tetszik, ismerlek, sőt ismerem
Ez embert is. S mégis kétes vagyok.
E helyről nincs fogalmam, s bár hogyan
Erőködöm, e ruháról nem tudok
Megemlékezni. Ki ne nevessetek,
Mert életemre mondom, azt hiszem,
Hogy ez uri hölgy lányom Cordelia.

Cordelia. Ó az vagyok, az vagyok.

Lear. Könyűd nem nedves-e?

Valóban az. Kérlek ne sirj.
Ha van számomra mérged, megiszom.
Tudom, te nem szeretsz. Testvéreid,
A mint emlékszem, megbántottak engem,
Neked lehet, nekik nem volt okuk.

Cordelia. Ó semmi, semmi ok nincs!

Lear. Frankhonban vagyok?

Kent. Saját országodban, Sir.

Lear. Ne csaljatok meg.

Orvos. Vigasztalódjál, drága hölgy, a düh

Rohanja, mint látod, gyógyítva van.
De még veszélyes az elveszett időt
Előtte fejtegetni. Vidd be őt most,
S ne bántsuk, míg jobban lecsillapul.

Cordelia. Méltóztatik felséged?

Lear. Ó legyen

Türelmetek velem. Kérlek, felejts
S bocsáss meg: én agg és bohó vagyok.

(*Lear, Cordelia, Orvos, kísérők el.*)

Nemes. Valószínű a hír, hogy Cornwallt megölték?

Kent.

Kétségtelen.

Nemes. Ki vezérli most hadát helyette?

Kent. Mint hire jár, Gloster fattyú fia.

Nemes. Mondják, Edgar, a száműzött fiú
Kent gróffal Némethonba ment.

Kent.

A hír

Bizonytalan. Most már ideje lesz
Körülnéznünk. Az ország serege
Gyorsan közelg.

Nemes. Az elhatározás

Gyaníthatón sok vérbe fog kerülni.

Elj boldogul. (El.)

Kent. Most czélom és pályám itt véget ér,
Jól, rosszul, mint rá e harc sorsa mér.

ÖTÖDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

(A britt hadak táborra Dover mellett. — Edmund, Regan, tisztek, katonák
s egyebek jönnek zászlókkal, dobszó mellett.)

Edmund. (Egy tiszthez.)

Menj, tudd meg a hercegtől, megmaradt-e
Utóbbi szándékánál, s valami
Nem jött-e közbe, a mi terveit
Másítaná; mert változékony ő
S folyvást tűnődik. Menj, hozd meg nekem
Szilárd akaratát. (Tiszt el.)

Regan. Néném emberét

Aligha baj nem érte.

Edmund. Az meglehet, asszonyom!

Regan. Most, édes lord, tudod,

Mi jó szándékom van veled, s azért
Nyíltan beszélj, de aztán szólj valót: nem
Szereted nénémet?

Edmund. Tisztes vonzalommal.

Regan. De nem törél-e bátyám tilosába?

Edmund. Ebben csalódom.

Regan. És mégis gyanúm van,
Hogy frígyesülve s legbensőbb viszonynyal
Vagy kötve hozzá, és övé egészen.

Edmund. Becsületemre, nem! asszonyom.

Regan. Soha
Sem szenvedhettem őt, ne légy vele,
Kérlek, bizalmas.

Edmund. Ó ne félts.

Ó, s férje a herczeg.

(Alban, Goneril s katonák jönnek.)

Goneril (félre).

Inkább csatát veszítsek, semhogy Edmund s én őmiatta
elveszítsük egymást.

Alban. Kedves nővér, légy üdvöz. Híre van, Sir,
Hogy a király többekkel, a kiket
Felkontatott kormányunk szigora,
Lányához ment. Hol nem lehettem
Becsületes, ott hős nem voltam soha.
Ez ügy bennünket annyiban érdekel,
Hogy Frankhon országunkba tört, de nem,
Hogy a királyt segíti, s másokat
Kiket, félek, méltó és súlyos ok készit
Ellenszegülni.

Edmund Nagylelkűn beszélsz, Sir.

Regan. Mi jó ki ebből?

Goneril. Öszvesült erővel
Keressétek föl ellenségeteket,
E házi és külön bajt nem lehet
Most szóba hozni.

Alban. Végezzünk tehát

A had fejeivel, mittevők legyünk.

Edmund. Követni foglak sátorodba tüstént.

Regan. Velünk jósz, néne?

Goneril. Nem.

Regan. Kérlek, jere:

Az illedék kívánja.

Goneril (félre). Ohó! tudom

A rejtevényt. (Fenhangon.) Megyek. (Edgar jő álruhában.)

Edgar. Ha illy szegénynyel valaha

Beszélt nagyságod, hallgasson meg egy szót.

Alban. Figyelmezek, beszélj.

(Edmund, Goneril, Regan, tiszték, katonák, kisérők el.)

Edgar. Előbb, mint ütközetre

Mennél, tekintsd meg ezt a levelet.
Ha győzsz, adass jelt harsonával annak
Ki ezt hozá. Nyomorúnak látszom is bár,
Allíthatok ki bajnokot, ki azt
Kivíja, a mi vád ott írva van.
Ha balsors érne, úgy is vége lesz
Világi dolgaidnak, s megszűnik
Minden fondorkodás. Most jó szerencsét.

Alban. Várj, míg a levelet elolvasom.

Edgar. Szoros

Tilalmam van. Ha majd ideje lesz,
Hivass fel a bajhírnök által, én
Itt termek ismét. (El.)

Alban. Járj boldogúl hát; én ez iratot

Elolvasom. (Edmund visszajö.)

Edmund. Szemünk előtt az ellenség: hadaid
Vond össze. Itt van seregök s hadi
Erejük jegyzéke a legpontosabb
Képlet szerint. És most már rajtad a sor
Sietni.

Alban. Majd kövessük az időt. (El.)

Edmund. Szerelmet eskvém mind e két nővérnek.
Úgy gyűlölik egymást, mint kigyót a mart.
Melyik legyen nóm? egy vagy mind a kettő,
Vagy egy sem? Nem lesz boldog egyik is,
Ha mind kettő megél. Az özvegyet
Elvenni, annyi, mint elkéséríteni
S örüllté tenni nénjét, Gonerilt;
S bájos lesz boldogólni terveimmel,
Míg férje él. Tekintélyét azonban
Használom e csatában, mely megesvén
Találjon módot ő, ki örömet
Szabadúlna férjétől, miként lehet
Minél előbb eltenni láb alól.
Az irgalom, mit Alban a király és
Cordeliához szándékszik mutatni, —
Hatalmunkban lévén a harcz után —
Megérni nem fogják bocsánatát.
Itt gyors cselekvést kíván helyzetem,
Okoskodással meg nem védhetem. (El.)

MÁSODIK JELENET.

(Tér a két tábor közt. Zaj hallik. Dobszóval és zászlóval Lear. Cordelia
s hadaik általmennek a színen. Edgar és Gloster jönnek.)

Edgar. Jer apó, pihenj meg itt e fa alatt,
S imádkozzál, hogy győzzön a jog.

Ha visszatérhetek, tán hozhatok neked
Egy kis vigasztalást.

Gloster. Istenek áldjanak meg. (Edgar el.)
(Hadi zaj. Visszavonulás.)

Edgár (visszajö). El innen, öreg! menjünk, add kezedet!
Lear vesztett: ő és lánya fogva vannak.
Add a kezed, jerünk.

Gloster. Ne tovább uram,
Rothadni itt is jó hely van.

Edgar. Hogyan?
Megint rossz gondolat bánt? Embereknek
Kell tűrni a jövőst, mint elmenést:
A fő dolog, hogy elszántak legyünk.

Gloster. Az is való. (Mindketten el.)

HARMADIK JELENET.

(A britt tábor Dover mellett. — Edmund jö diadalmasan dobszóval és zászlókkal; Lear, Cordelia, mint foglyok; tiszték. katonák sat.)

Edmund. Vigyétek; a tisztékből egy menjen velök,
S jó őrizetben tartsa, míg azok
Magas tetszését megtudandjuk, a kik
Itéletétől függnék.

Cordelia. Nem vagyunk
Az elsők, a kik legjobb akarat
Mellett a legrosszabbat értük el.
En még daczolnék a balsors daczával:
Érted, megtört király, levert vagyok;
Megnézzük e leányok- s nővéreket?

Lear. Nem, nem, nem; menjünk a fogságba: ott
Fogunk mi, mint kalitban a madár,
Dalolni ketten. Áldásom, ha kéred,
Letérdelek s kérem bocsánatod!
Így élünk majd, dallunk, imádkozunk,
És agg regéket mondunk, nevetünk
Az arany lepkéken, s mint mulatkozik
A kóczos nép az udvar hírein,
És közbeszólunk, hogy ki nyer, ki vesz,
Ki van benn, vagy künn, és oly rejteményes
Arczot veszünk fel, mintha kémei volnánk
Az isteneknek. Börtönünkben így
Kivárjuk a vizsgálkodó nagyok
Fondor világát, melly árad s apad
A hold szerint.

Edmund. Vigyétek őket el.

Lear. Ily áldozatra, ó Cordeliám,

Még isteneink is tömjént gyűjtanak.
 Hát birlak ismét? A ki el akar
 Választani minket, hozzon üszköt égből
 S úgy pörköljön ki rókákként. Töröld meg
 Szemeidet. A süly rágjon le rólok
 Minden húst és bőrt. Éhen veszszenek
 Előbb, mint minket megrikassanak. Jer.

(Lear. Cordelia őrizet alatt el.)

Edmund. Kapitány jer, s hallgass rám: Vedd ez irást.
 (Írást ad neki.)

Menj, kísérd őket a börtönbe. Én
 Egy fokkal már fölebb emeltelek,
 Ha úgy teszesz, mint itt vagy útasítva,
 Magas szerencse vár rád. S megjegyezd:
 A milly idő jár, olyan az ember is,
 A légyszívűség a kardhoz nem illik.
 Nagy bizományod nem tűr közbeszólást;
 Vagy mondd, hogy megteszed, vagy más uton
 Kisérts szerencsét.

Kapitány. Megteszem. Mylord.

Edmund. Láss hozzá, s értesíts, ha végezed.
 Jól értsd meg, tüstént! s járj el benne úgy,
 Mint itt leírtam.

Kapitány. Én nem húzhatok
 Kordélyt, sem pörkölt zab nem kenyerem.
 Ha férfi képes, én is megteszem. (El.)

(Harsonaszó. — Alban, Goneril, Regan, tisztok, kíséret jönnek.)

Alban. Uram, te eznapi hősleg harczolál,
 S szerencse járt veled: mind foglyaiddá
 Lőnek, kik e nap harcában nekünk
 Ellent állottak. Most add őket át,
 Hogy a szerint bánhassunk el velök,
 Mint érdemök s bátunk is egyaránt
 Kivánni fogja.

Edmund. Azt vélem, uram,
 Hogy jó lesz a tehetetlen agg királyt
 Őrség alatt fogságba küldeni.
 Kora és inkább még czime nagy varázst rejt
 Pártjára vonni a köznép szívéit,
 S bérlett dsidáik' visszatűzni ránk,
 Kik most vezetjük őket. A királynét
 Hasonló okból elküldém vele.
 De holnap, vagy tán később, készen állnak,
 Hol törvényszéket tartasz megjelenni.
 Most vér, veríték van rajtunk: barát
 Barátját veszté, s a legjobb csatára

Átkot mond első hévben, a ki súlyát
Érezte. A király s Cordelia
Ügye alkalmasb helyet kíván.

Alban. Bocsánatoddal, Sír, én e csatában
Jobbágnak, nem testvérnek tartalak.

Regan. Azaz miként mi feljogosítjuk őt.
Úgy vélem: illőbb volna előbb megkérdened
Tetszésünket, mint ily fennen beszélni,
Ő sergeink vezette, képviselt
Személyünkben és méltóságainkban.
Hatalmazottunk lévén, merheti
Magát testvérednek nevezni.

Goneril. Ne oly hévvel, őt jobban emeli
Saját erénye, mint fölléptetésed.

Regan. És még is legméltóbban jelenik meg
Jogainkban, felruházva általunk.

Goneril. Az is csak úgy, ha nőül venne tán.

Regan. A gúnyolódók gyakran jószok is.

Goneril. Hahó' hahó! a szem, mely azt neked
Beszélte, kancsalít.

Regan. Nem jól vagyok,
Különben, Lady, teljes szűm szerint
Felelnék meg neked. Fogadd, vezér,
Hadunkat, foglyainkat, s örökünket,
S rendelkezz rólok s rólam. A vár tiéd.
A világ legyen tanúm, hogy férjem- és urammá
Emellek.

Goneril. Azt hiszed, hogy birhatod?

Alban. Nem tetszésedtől függ azt helybe hagyni.

Edmund. Sem a tiedtől, lord.

Alban. Félvér fizkó! igen.

Regan (Edmundhoz). Ütess dobot s hirdesd ki czímemet
Tied gyanánt.

Alban. Megáll! egy szóra. Edmund!

Fogolylyá teszlek országárulásért,
S ez arany kigyót veled. (Gonerilre mutat.)

Mi illeti (Reganhoz.)

Igényed, szép hugom, betiltom azt
Nóm érdekében, a ki kéz alatt
E lorddal esküdött meg, s én ura,
Ellenzem a kihirdetést. Ha kedved
Van házasodni, vess reám szemet:
Mylady már eligérkezett.

Goneril. Ez közbejáték.

Alban. Fegyverkezett vagy Gloster: harsonáztass.
Ha senki sem jó rád bizonyítani

A sok világos undok hitszegést,

Itt zálogom. (Keztyüt dob.)

Ki fogom mutatni sziveden,

Előbb mint étket ízlelnék, hogy az vagy,

A minek most itt hirdettelek.

Regan. Rosszúl vagyok.

Goneril (félre).

Ha nem volnál rosszúl,

Nem biznám többé méregben soha.

Edmund (keztyüt vet). Itt ellenzálogom.

Ki árulónak

Mond, bárki a világon, gaz, hazug,

A harsona zengjen. A ki jőni mer,

Az ellen, ellened, vagy bárki ellen,

Megállom a harcztot becsületem-

S hűségemért.

Alban. Hírnök, hejh ide!

Edmund. Hírnök, hírnök!

Alban.

Most saját erődben

Bizzál csupán, mert hadad, miként

Nevemben volt fogadva, úgy nevemben

El van bocsátva.

Regan.

Ó bajom növekszik.

Alban. Nem jól van. El, vigyétek sátoromba.

(Regan elvezetik. Hírnök jö.)

Bajhírnök, jőj. Zendítsd a harsonát.

Kiáltsd ki ezt.

Tiszt.

Fúdd, harsonás. (Harsonaszó.)

Hírnök (olvas).

Ha valaki a seregben, kinek tisztsége vagy rangja van, be akarja bizonyítani Edmund, állítólag glosteri gróf ellen, hogy az több rendbeli hitszegést követett el, jelenjék meg a harmadik harsonaszóra. Ő kész magát védeni.

Edmund.

Fúdd. (Első harsonaszó.)

Hírnök.

Még egyszer. (Második harsonaszó.)

Hírnök.

Még egyszer. (Harmadik harsonaszó.)

(Harsonaszó felel künn.)

(Edgar jö fegyveresen, előtte harsonás.)

Alban. Kérdezd meg szándokát, miért jelenik meg
A harsonaszóra?

- Hírnök.* Mondd, ki vagy ?
Mi neved ? Mi rangod ? és mért válaszolsz
E felhívásra ?
- Edgar.* Tudd : nevem elveszett,
A rágalom fenéje és foga
Marták le rólam azt. De nemes vagyok, mint
Ellenfelem, kivel megvinni jöttem.
- Alban.* Ki hát az ellenfél ?
- Edgar.* Ki felel itt Edmund glosteri gróf nevében ?
- Edmund.* Maga. Mi mondani valód van neki ?
- Edgar.* Ránts kardot, hogy ha tán nemes szívet
Sért meg szavam,
Elégtételt szolgáltatasson karod.
Ím itt az enyém. Nézd meg : e kiváltság
Becsület, eskü, s rang után jutott rám.
S kimondom itt, bár ifju és erős
S hatalmas vagy, daczára győzedelmes
Kardod-, szerencséd- és bátor szivednek,
Hogy áruló vagy, hűtlen isteneid,
Bátyád s apád iránt, s fondorkodó
Ezen magas hercezegnek élte ellen.
S fejed tetejétől a silány porig,
Melyet lábad tapod —
Varangyosbéka mérgü áruló vagy.
Ha ezt tagadni mernéd, e kar, e kard
És szellememnek legjobb ereje
Szivedre sujtják e szót, hogy : hazudsz !
- Edmund.* Jogom szerint neved kén' kérdenem.
De minthogy külsőd szép és daliás,
S beszéded is nevetséget mutat,
Mit bátran s könnyen elhalasztanom
Lehetne a lovagtörvény szerint —
Én megvetem, s fejedhez visszavágom
Az árulást, s szivedre halmozom fel
A pokol-hazudta szót, mely elsuhant
Mellettem és alig hogy sérthetett,
Melynek most kardom tüstént útát ad
Hol mind örökre kell feküdnie.
Zendüljön harsonátok.
- Alban.* Ó mentsétek meg. (Zaj. Vinak. Edmund olosik.)
- Goneril.* Gloster! ez csel, ármány.
Harczjog szerint nem tartozál kiállni
Az ismeretlen ellenségnek. Te nem vagy
Legyőzve, nem ; megcsalva és kijátszva.
- Alban.* Te fogd be szádat asszony, vagy ezen
Papírral fojtom azt be. Ide nézz.

Te rosszabb mint az szóval mondható :
 Olvasd itt bűnödöt. Ne tépd el, asszony,
 Úgy látom, ismered. (A levelet Edmundnak adja.)

Goneril. Ha ismerem!

Enyém a jog, ki bírálhat meg engem? (EL.)

Alban (Edmundhoz). Ó szörny! isméred ezt az íratot?

Edmund. Ne kérd ha ismerem-e? (EL.)

Alban. Magán kívül van,* menjetez nyomába,

Vigyázzatok rá, (Edmund, Tiszt el.)

Edmund (egy Tiszthez). Mivel vádoltok, tettem többet annál,

Ó sokkal többet: az idő majd fényre hozza,

De vége, s úgy nekem is. Most szólj ki vagy te,

Kinek e szerencse szolgált ellenem?

Ha nemes vagy, úgy megbocsátok

Edgar. Legyünk egymáshoz irgalommal. Nem vagyok

Silányabb vériü mint te vagy. Ha jobb,

Úgy többet is vétettél ellenem.

Edgar vagyok s apádnak gyermeke.

Az ég igazságos, mert kéjeinkből

Csinál bennünket ostorozni eszközt:

A bűnös és setét hely, hol fogantál,

Szemeibe került.

Edmund. Jól szólottál: való,

Megfordult a kerék, s én itt vagyok.

Alban. Járásod már fenséget mutatott:

Jer, hadd öleljelek meg: a szomor

Repeszsze szívemet, ha valaha

Apád' s téged gyűlöltelek.

Edgar. Tudom,

Nemes herczeg.

Alban. Hol rejtezel? Hogyan

Tudád meg' apád bal esetét?

Edgar. Ápolván őt, Mylord. Halld röviden

Történetét, s ha el lesz mondva, vajha

Szakadna meg szüm. — A véritéletet,

Hogy elkerüljem, mely sarkamba volt,

Az édes élet — oh hogy minden órán

Inkább viseljük a haláli kint,

Mint meghaljunk egyszerre — én bolondnak

'I évém magam, rongyokba burkolóztam,

S oly képet ölték, hogy még a kutya is

Felzendültek rám. Így találkozáink

Én és atyám, vérző gyűrűivel,

Melyekből elveszett a drága kő.

*) T. i. Goneril, a ki imént távozott.

Kalaúza lettem, őt vezetve és
Koldúlva érte megmentettem a
Kétségbeeséstől. És ó balgaság!
Fel nem fődém magam, csak most alig
Fél óra előtt, midőn fegyverkezetten
Nem biztos még, de bizván a sikerben,
Áldását kértem, elmondván neki
Kezdetől végig bujdoklásomat.

De fáradt szíve — az összeütközést
Mégbírní gyenge — két vég szenvedély,
Öröm s bú közt mosolyogva megszakadt.

Edmund. Ezen beszéded meghatott, s talán még
Jót szülhetend; de szólj, mert zemeidből
Látom, hogy még több mondanod való van.

Alban. Ha még van, a mi ennél sajnosabb,
Úgy el ne mond, mert ezt hallván, egész
Lényem bomlásnak indult.

Edgar. Úgy látszik, talán
Annak, ki búval nem barátokozék,
Hogy ez legfőbb, de még más is van, a mi
A soknál több s érintkezik
A végletekkel.

Hogy hangosan sirék, egy férfi jött,
Ki látva engem ínséges koromban,
Kerülte útált társaságomat.
De megtudván, ki az, ki oly sokat túrt,
Nyakamba füzte izmos karjait
S feljajdult, mintha a menny boltozatját
Akarta volna megrepeszteni.
Aztán atyámhoz fordult, s Lear s maga
Felől a legsiralmasb esetet
Beszélte el, milyet csak valaha
Fül hallhatott. Mi közt a fájdalom
Erőt vón rajta s életidegei
Ernyedni kezdtek. S már a harsona
Másodszor zengvén, őt eszmélytelen
Hagyám el ott.

Alban. De ki volt az?

Edgar. Kent, uram,
A számúzótt Kent, a ki álrühában
Kísérte a rá fölbőszült királyt,
Szolgálatot tőn, mely a rabhoz is
Alig hogy illenék.

(Egy nemes jö sietve véres késsel.)

Nemes. Segítség, ó segítség!

Edgar. Mikép segítsünk?

- Alban.* Ember! mit jelent
E véres kés?
- Nemes.* Meleg, még párolog,
Éppen szivéből jött.
- Alban.* Ember! kinek? szólj!
- Nemes.* Nődnek, ki testvérét megmérgezte,
És azt be is vallá.
- Edmund.* Mind kettejükkel
Jegyben valék, és most egy pillanatban
Kelünk mind hárman össze.
- Alban.* Élve, halva
Hozzátok őket. Az ég ítélete
Megreszkettet; de szálnalmat nem indít. (*Nemes el.*)
(*Kent jő.*)
- Edgar.* Itt jó Kent, Sir.
- Alban.* Ó ő az. Az idő
Nem enged bókolnunk, mint megkivánná
Az udvariasság.
- Kent.* Örök jó éjet mondani
Jövök király uramnak; nincsen itt?
- Alban.* Nagy dolgokat felejténk. Mondd meg, Edmund,
Hol a király s hol van Cordelia?
Kent, látod ezt?
(*Goneril s Regan testét hozzák.*)
- Kent.* Ah, hogy' történhetett ez?
- Edmund.* Edmund mégis szeretve volt. Egyik
Érttem megmérgezte a másikat,
Aztán megölte önmagát.
- Alban.* Valóban.
Födjétek el arczaikat.
- Edmund.* Halállal küzködöm.
Természetem daczára némi jót
Kivánok tenni. Tüstént küldjete
De gyorsan, a kastélyba; mert parancsom
Lear és Cordelia életére szól.
Ó küldjete, míg nem késő.
- Alban.* Szaladjatok,
Ó szaladjatok!
- Edgar.* Kihez Mylord? ki van
Szolgálaton? küldj jelt, hogy elhalasztod.
- Edmund.* Jól mondod. Vedd át kardomat,
És add a kapitánynak.
- Alban.* Siess a hogy csak birsz. (*Edgar el.*)
- Edmund.* Megbízva volt
Nődtől és tőlem, hogy Cordeliát

Felkösse börtönében, s fogja rá,
Hogy csüggedésből ölte meg magát.

Alban. Oják meg az egek. — Addig vigyétek ezt.
(Edmundot kiviszik.)

(*Lear* jő, ölében a megholt *Cordelia*, *Edgar*, *Tiszt* s egyebek.)

Lear. Üvöltsetek, ó üvöltsetek! Ti mind
Kő emberek vagytok. Ha nyelv- és szemetek
Enyéim volnának, oly zivatart
Indítanék velök, hogy meghasadna
A menynek boltozatja. Ó oda van
Örökre! Én tudom, ki holt meg, és ki él. Ó
Holt, mint a föld. — Egy tükröt adjatok; ha
Lapját lélekzetétől köd borítja,
Ó úgy még él.

Kent. Ez az ígért vég tehát?

Edgar. Vagy a végítélet képe.

Alban. Meghalt, oda van.

Lear. Mozdul a toll, még él! ha úgy van, e csere
Mevált minden bút, mellyet valaha
Éreztem életemben.

Kent (térdepelve). Jó uram!

Lear. Kelj innen, kérlek.

Alban. Ez *Kent*, hű barátod.

Lear. Pusztulás érjen, gyilkos árulók ti!
Megmenthetém! s örökre oda van.
Cordelia, *Cordelia*, várj egy keveset. Hah!
Mit mondasz? Mindig nyájas volt szava,
Szelid és halk — nőben dicsó dolog.
Megöltem a szolgát, ki felkötött.

Tiszt. Uraim, valóban azt tevél.

Lear. Hát nem tevél-e fiézkó?
Volt oly idő, hogy éles pallosomtól
Megszöktek volna mind. Most agg vagyok,
S a szenvedések megtörtek. Ki vagy te?
Szemem nem legjobb. Megmondom legitt.

Kent. Ha szerencse kettővel dicsekedhetik,
Kiket szeretett s gyűlölt, az egyikét
Itt láthatod.

Lear. Mily tompák e szemek.
Nem *Kent* vagy-e te?

Kent. Az, szolgád, *Kent*. De hol van
Cajus cseléded?

Lear. Az, mondhatom neked,
Derék fiú, nem vár, ha ütni kell.
Meghalt és rothad:

Kent. Nem, nem, jó uram :

Az én vagyok.

Lear. Mindjárt meglátom.

Kent. Az,

Ki a legelső megbomlás után
Kísérte gyászos léptedet. —

Lear. Hozott

A jó szerencse.

Kent. Nem egyet is

Közölünk ; itt örömtelen, sötét,
Halálos minden. Öregebb lányaid
Magok kárhóztaták el magokat,
S kétségbeesetten haltak el.

Lear. Úgy hiszem.

Alban. Nem tudja, mit beszél. Hiú dolog
Magunkat ismertetnünk.

Edgar. Mind hiába.

Tiszt (jő). Edmund meghalt, Mylord.

Alban. Az most itt csekélység.

Most halljátok meg szándokom, nemes
Urak s barátim. A mi enyhet hozhatunk
Ily nagy csapásra, megkísértjük. A mi
Magunkat illet élte fogytáig
Az agg fölség kezébe adjuk át
Teljes hatalmunk! — minden jogotokba

(Edgarhoz és Kenthez.)

Ezennel visszahelyzünk titeket,
Oly ráadással, mit hűségetek
Bőven megérdemelt. Izlelni fogják
Erényök díjait minden jó barátink,
És bűnök kelyhét ellenségeink.
Nézzétek, ó nézzétek !

Lear. S az én szegény kis

Bolondomat megfojtották. Nincs, ó nincs
Már benne élet. Mért kéne élnie
Patkánynak, ebnek, lónak, ha neked
Lélekedet nincs ? Ó nem fogsz te többé
Eljöni, nem, soha, soha, soha !

Gomboljatok ki, kérlek, — Köszönöm.
Látjátok ezt ? Nézzétek őt. Nézzétek ajkait,
Ide nézzetek, ide nézzetek. (Meghal.)

Edgar. Szédül! — Mylord, Mylord!

Kent. Szakadj, meg szív,

Kérlek, szakadj meg!

Edgar. Nézz fel ránk, uram!

Kent. Ne gyötörd lelkét. Hagyd, menjen. Nem barátja,
Ki e konok világnak kúpadán
Tovább is nyújtóztatja.

Edgar. Ó valóban

Már vége van.

Kent. Csoda hogy eddig kibirta!

Már úgy is csak bitorlá életét.

Alban. Vigyétek el. — Jelenleg fő ügyünk
Az általános fájdalom. Ti ketten, (Kenthez és Edgarhoz.)

Lelkem baráti, kormányozzatok,

S tartsátok fenn a sebzett államot.

Kent. Reám nagy út vár, mellyet tenni kell:

A mester hí, nem mondhatok nemet.

Alban. Nehéz idő sujt: itt engedni kell,

És mondanunk, mi fáj, nem, a mi illik.

A legkorosb legtöbbet szenvedett.

Ifjabbak, a kik itt vagyunk, nem ériünk

Ily dolgot, s nem jut ily sokáig élnünk.

(Mind el gyászinduló mellett.)

ROMEO ÉS JULIA.

T Ö R E D É K.

1855.

Két háznép, méltóságban mindketten egyenlők.
Éle Verónában, hol a dolgok színhelye lészen.
Régi gyűlölségből uj háboruságra kitértek,
Melyben honfi kezet fertőztete drága rokonvér.
E két ellenség végzet-sújtotta fajából
Két bal-csillagu hű szerető pályázta le éltét,
A melynek boldogtalan és számalmas eleste
A szülői viszályt holtokkal sírba takarta,
És e haláljegyzette szerehmök rémfolyamatja
És az apák bosszújának sorozatja, mit önnön
Gyermekeik romlása alig vala képes előlni.
Lesz mai játékunk pár órai tárgya, miben, ha
Végig hallgatván türelemmel, némi hiányost
Leltek is. rajta leszünk játékkal helyre javítani.

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

(Nyílt tér. — Sámson és Gerő jönnek, paizszsal és karddal fegyverkezve.)

Sámson.

Mondom neked Gerő, hogy én semmi szennyet el nem tűrök.

Gerő.

Ne bizony, különben azt gondolnák, szemet árulsz.

Sámson.

Úgy értem, hogy én sárban nem maradok, inkább kirántom a vaskót.

Gerő.

Világos! a vasból minden áron szabadítsd ki a nyakadat.

Sámson.

Ha engem fölindítanak, én hirtelen leütök.

Gerő.

Igen, de te az ütésre nem szoktál hirtelen fölindulni.

Sámson.

Ez kutya a Montague házból, képes fölindítani.

Gerő.

Felindulni annyi, mint megiramodni; vitéznek lenni annyi, mint helyt állani. Azért, ha te felindulsz, el is szaladsz.

Sámson.

Egy kutya a Montague házból felindít a helytállásra. Én ember leszek a gáton Montague valamennyi emberei ellen.

Gerő.

Az azt bizonyítja, hogy hitvány ember vagy, mert a leghitványabb vonul a gát mellé.

Sámson.

Való, azért az asszonyok inkább valók a gáthoz. Én ledöngetem Montague férfait a gátról, s az asszonyokat a gáthoz szorítom.

Gerő.

A vita csak uraink közt van, s köztünk férficselédei közt.

Sámson.

Mindegy, én zsarnok leszek. Miután megharcoltam a férfiakkal, az asszonyok iránt leszek irtóztató. Levágom fejeiket.

Gerő.

A leányok fejeit ?

Sámson.

A leányok fejeit, vagy leányfejeket. Vedd, a milyen értelemben akarod.

Gerő.

Az azok dolga, a kik érezni fogják.

Sámson.

Ők engem érezzenek ; mert én képes vagyok helyt állani, s tudva hogy én jókora darab hús vagyok.

Gerő.

Igaz, te nem vagy hal. Akkor Jónásnak kellene lenned. — Rántsd ki a kardot. Itt jőnek ketten a Montague házból. (Ábrahám és Boldizsárjőnek.)

Sámson.

Meztelen kardom künt van ; kezdj rá, én fedezlek.

Gerő.

Ha te hátul kereskedel, úgy elszaladsz.

Sámson.

Ne félts te engem.

Gerő.

De én félek tőled.

Sámson.

Részünkön legyen az igazság. Hadd kezdjenek ők.

Gerő.

Én majd mogorván nézek rájok, aztán vegyék, a hogy tetszik.

Sámson.

Nem ! A hogy merik. Én majd fittyet hányok nekik. Ez becstelenségükre lesz, ha elszenvedik.

Ábrahám.

Te fittyet hánysz nekünk, Sir ?

Sámson.

Igen, én fittyet hányok.

Ábrahám.

Nekünk hánysz fittyet, Sir ?

Sámson.

Részünkön lesz az igazság, ha azt mondom, igen.

Gerő.

Nem.

Sámson.

Nem, Sir, én nem hányok nektek fittyet; de én fittyet hányok.

Gerő.

Veszekedni akarsz, Sir?

Ábrahám.

Veszekedni? Nem, Sir.

Sámson.

Ha veszekedni akarsz, én veled tartok; mert én is oly jó urat szolgálók, mint te.

Ábrahám.

Nem jobbat.

Sámson.

Jól van, Sir. (Egy kis távolságban fellép Benvolio.)

Gerő.

Mondd: jobbat. Itt jön egy, urunk rokonai közül.

Sámson.

De igen, jobbat, Sir.

Ábrahám.

Hazudsz.

Sámson.

Rántsatok kardot, ha férfiak vagytok. Gerő! ne felejtsd mestervágásodat. (Harczolnak.)

Benvolio. Félre, örültek. Tegyétek le a kardot.

Ti nem tudjátok, mit cselekszettek. (Leüti kardjaikat.)

Tybalt (jö). Hogyan? te a hitvány szolgálkkkal hadakszol?

Fordulj, Benvolio! nézz szembe a halállal.

Benvolio. Én békét szerzek, dugd be kardodat,

Avagy segíts e népet szétzavarnom.

Tybalt. Mit? kardot húzni s békéről beszélni. . .

Utálok e szót, mint poklot s tégedet,

S minden Montague. Gyáva, véd magad.

(A két ház pártosai jönnek vitába keverednek. Polgárok jönnek buzogányokkal.)

Polgár. Buzogányt, bárdot, gerelyt, úsd, verd le őket.

Le a Capuletekkel, le a Montaguekkel.

(Capulat jö ünnepi ruhában és Capuletné.)

Capulet. Mi zaj van itt? Hosszu kardomat, hejh!

Capuletné. Mankót, mankót, minek a kard neked?

Capulet. Kardot nekem! Vén Montague is eljött
S daczomra kardját büszkén villogatja.
(Montague és neje jö.)

Montague. Gaz Capulet! hadd menjek el, bocsáss.
Montaguené. Lépést se mozdulj ellenség felé.
(A fejedelem kísérettel jö.)

Fejedelem. Ti békerontó, pártos alattvalók,
A szomszédvérrrel szennyezett aczélnak
Fertőztetői. Nem hallgattok-e?
Mi ez emberek, barmok, kik vészhozó
Haragtok lángját eretekből szakadt
Pataknak bíborával oltjátok. A kínpad
Nevében mondom! véres kezetekből
Le a balságra edzett kardot a porig
S halljátok meg felindult uratok
Ítéletét:

E belczivódás hitvány szavakért
Te általad vén Capulet s Montague
Harmadszor dúlja utczáink nyugalmát,
S Verona régi lakóit kényszeríti,
Eldobni tisztos és komoly ruháit,
S az agg dárdákat, mellyeken a béke
Rozsdája rág, agg kezeikbe venni,
Hogy elnyomhassák gyűlölségtöket,
Mely rajtatok rágódik. Ha valaha
Még utczáinkon dültök, éltetek
Lakol meg a bék megsértéseért.
Most mind a többi menjetek haza,
Te Capulet velem jössz, Montague
Jőj délután, az ősi várba, a köz
Törvényterembe, helyén van további
Tetszésünket megtudnotok. Most pedig
Halál fejére, ki el nem távozik.

(A fejedelem és kísérete, Capulet és neje, Tybalt, polgárok, szolgák el.)

Montague. Ki éleszté föl az ősz viszályt?
Beszélj öcsém! Ott voltál-e kezdetén?

Benvolio. Minden cseléded s ellenfeledé
Javában harczolt már, hogy érkezém,
Kardot húzék, hogy szétválaszszam őket,
E perczben a dühös Tybalt emelt
Karddal rohant reám, kihívott mennydörögve,
Feje fölött hordozván, melyre a lég
Sértetlenül süvölte vissza gúnyosan.
Míg mink vetekszünk, egyre-másra jöttek
S csatába álltak párt szerint. De végre
A fejedelem jött s a pártot elosztatá.

Montague. Oh hol van Romeo? Nem láttad őt ma?

Örvendek, hogy nem volt e vitán.

Benvolio. Órával előbb, mint a dicső napkelet

Arany ablakánál megjelent, borult

Kedélyem a szabadba úze. Ott

Találtam őt a gesztenyés ligetnél,

Mely a várostól napnyugatra terjed.

Ily jókor láttam én künn fiadat.

Feléje indulék, de észre vón,

És elvonult az erdő rejtekébe.

Magamról mérvén én is szenvedélyét,

Mely akkor legmunkásb, ha maga van.

Az övét nem üzve, enhangulatom

Követtem, és kerültem örömet,

Ki előlem oly örömet kitére.

Montague.

Gyakortább

Látok ott hajnalonként a korány

Hús harmatát könnyével gazdagítani,

S nehéz sobajjal felhőket növelni.

De alig hogy a nap, a mindent földerítő

Aurora, ágyáról messze keleten

Felvonta a sötét függönyt, komor fiam

Haza lopódzott a világ elől. Magára

Zárta az ajtót, ablakot csukott,

Kitiltva a verőfényt s így csinált

Magának mesterséges éjszakát.

Sötét és gyászos lesz a vég, ha jó

Tanács által az ok nem háriható.

Benvolio. Nemes nagy bátyám, nem tudnád okát?

Montague. Még nem tudom s ki sem tanulhatom.

Benvolio. Nem faggatád őt semmikép?

Montague.

Magam

S több jó barát által is. De ő maga

Tanácsadója szenvedélyinek,

Nem mondhatom mily hü, — de zárkozott,

S oly titkolódzó, bármi legkisebb hang

S nyilatkozattól távol, mint kaján

Féreg harapta bimbó, mielőtt

A légnék édes szirmait kitárná,

S a napnak áldozhatná bájait.

Tudnók csak, bújja honnan származik,

Örömet gyógyitnók, mint tőlünk telik.

. . . . .

. . . . .

Benvolio. Öcsém! jó reggelt!

Romeo. Hát oly ifjú még a nap?

Benvolio. Csak most ütött kilenczet.

Romeo. Jaj! a bú
Órái hosszúak. Nem atyám volt, a ki oly
Sietve ment el innen?

Benvolio. De igen.
Mi bánat nyújtja Romeo idejét
Hosszuvá?

Romeo. Az, hogy nem bírja, mit, ha birna,
Röviddé tennék óráit.

. . . . .
. . . . .
. . . . .

Benvolio Ah, hogy a szerelem
Látszatra olyan nyájas és valóban
Olyan durva zsarnoknak mutatkozik.

Romeo. Oh hogy a szerelem, bekötte bár szeme,
Tetszése ösvényét szem nélkül is
Képes meglelni. — Hol ebédlünk? Mondd nekem,
Miféle harc volt itt? Ne mondd, mindent tudok
A gyűlölettel itt nagyon sok a baj;
De több a szerelemmel: hát czivódó
Szerelem, gyűlölség, mely szeret, s minden dolog,
Mi semmiből teremtetett, nehéz
Könnyűség és komoly hivalkodás,
A szép alakokból képtelen zavar,
Ólomszerű, toll, fényes fürt, hideg tűz, kín,
Egészség, éber álom, a mi nem
Az a mi, ily szerelmet érzek én
S nem érzek benne szerelmet. Nem nevezsz?

Benvolio. Inkább siratnálak.

Bomeo. Jó szív! Miért?

Renvolio. Jó szíved szenvedésiért.

Romeo. Ilyen kicsapongó lám a szerelem.

Enbúm nagy súlyllyal fekszik lelkemen.
Te azt növelni vágysz . . . . .
. . . . . így a szeretet,

Melyet mutatsz, bút ád enbánatomhoz.
Füst a szerelem sóhaj páráiból,
Tisztulva, tűz a szerető szemében,
Meháborítva tenger — a szerető
Könnyűiből.

Mi volna más? Szemérmes örület.
Életfentartó éd . . . . fojtó epe.
Isten veled bátyám.

Benvolio. Veled megyek.
Ha így hagysz el, méltatlan bánsz velem.

Romeo. Ah, hiszen már én elvesztém magam.

Én nem vagyok itt. Nincs itt már Romeo,
Ő máshol van.

Benvolio. Beszéld el, kit szeretsz? de komolyan.

Romeo. Hát nyögjek s úgy beszéljem?

Benvolio. Nyögni? Mért?

Mondd meg komolyan, ki az?

Romeo. Kivánatára hagyd a beteget.

Balúl emelt szó, mily balul esik

Komolyan, — kit? én egy hölgyet szeretek.

Benvolio. Ugy jól sejték, feltévé, hogy szeretsz.

Romeo. Jó czéllövész vagy, s szép, kit szeretek.

Benvolio. A tündöklő czélt eltalálni könnyű.

Romeo. Rosszul találsz, őt nem lehet találni.

S a szüzességnek biztos fegyverében
Nem fél a szerelem gyermekes nyilatától.
Nem áll ki a szerelmes szók ostromának,
Sem a kaczer szemek találkozását
Nem várja be a szentet is, kihívó
Aranynak keblet nem tár, gazdag ő
Szépségben, és szegény csak, ha meghal,
Szépségének kincstára véle vész.

Benvolio. Szüz éltet esküdtöt talán?

Romeo. Igen.

S e forrásból nagy pusztítás ered,
Mert bájaival határos szigora
Mégfosztja bájait minden ivadéktól.
Igen szép, igen bölcs, bölcsen szép nagyon,
Nem nyerhet áldást megrontásomért,
Megersküdt nem szeretni, s ez esküvésben
Halottan élek elbeszélni ezt.

Benvolio. Ügyelj szavamra és felejtsd el őt.

Romeo. Taníts feledni a gondolkodást.

Benvolio. Szemeidet tedd szabaddá, hogy egyéb
Szépséget is vizsgáljon.

Romeo. Ez az út

Még feltünőbbé tenné bájait,
A boldog álarcz bájos hölgyek arczain
Sötét levén, hiszszük, hogy szépeket főd.
Ki megvakult, az szemvilága drága
Kincstárát nem felejtí el soha.
Mutasd a legszebb hölgyet, mit jelenthet
Szépsége, mint, hogy benne lássam a
A legszebbnél szebbet. Most Isten veled.
Te nem tanítsz feledni.

Benolio. Vagy megváltom e tant
Számodra, vagy adósodul halok.

MÁSODIK JELENET.

(Utcza. — Capulet, Páris és szolga jönnek.)

Capulet. Hát Montague is kárhozthatva van
Hasonló bünhödésre, úgy hiszem nekünk,
Aggoknak, békét tartani könnyü lesz.

Páris. Mindketten tiszteletre méltó férfiak,
Sajnos, hogy ily soká vizzályban éltenek.
De most, kérelmemhez mit szólsz uram?

Capulet. Csak a mit mondtam, mondom újra is.
Leányom a világban idegen,
Nem látta tizennégy év szakát,
Hagyjunk még elhervadni két nyarat,
Míg a menyegzőre érettnek tekintjük.

Páris. Ifjabbak lettek már boldog szülőkké.

Capulet. Korán nőszők korán is végzik el.
Minden reményim elnyelé a föld.
Földem reménydús hölgye most csak ő.
Azért nemes Páris, nászsz s vedd körül
Szívét. Megegyezésének — akaratom
Egy része csak. Ha választása rád esik,
Tüstént tied helybenhagyó szavam,
Ma este ős szokás szerint ünnepünk lesz,
Hová számos vendéget hittam, a kiket
Szeretek. Ezen sort, egygyel több te is,
A legszivesben látva növelended.
Szegény lakomban ez éjjel láthatod
A földön járó csillagok sorát,
Miktől homályba vész az ég tüze.
Mely kedvet fürge ifjak érzenek,
Midőn a sánta tél nyomán bejő
Az ékes május, oly nemű gyönyör
Friss hölgyvirágokból kínálkozik
Ez éjjel nálam. Láss, hallgasd meg őket,
S szeresd, ki arra legméltóbb leend.
A sok közt ő is, bár nem kitünő.
Egy szám gyanánt áll. Jer! menjünk tova
Hejh! ficzkó, fud körül a szép Veronát.
S keresd fel, a kiknek nevei
Itt írva vannak. És mondd meg nekik:
Házam s fogadásom tetszésökre vár

(Capulet s Páris el.)

Szolga.

Keresd föl, a kiknek nevék itt fölírva van. Jól van írva, hogy a varga tője, a szabó sámfája, a halász ecsetje, s a képiró hálója után lásson. Mostan ki vagyok küldve föltalálni azon személyeket, kiknek neve ide felírva van és semmikép nem vagyok képes föltalálni azon nevet, melyet az író ide írt. Már tudósokhoz kell fordulnom, míg ideje van.

Romeo és Benvolio (jönnek).

Benvolio. Ej! a tüzet meg más tűz oltja ki:
Gyötrelmet enyhít egy más kín, keringj
S keringj meg vissza, ez segít. Lesújtó
Fájdalmat meggyógyít más csüggedés,
Szemedre tégy egy új ragályt s a réginek
Artalmas mérge elhal.

Romeo. Ahhoz a balzsamlevél is jó.

Benvolio. Kérlek, minek?

Romeo. Törött lábszáradnak.

Benvolio. Romeo! elment eszed.

Romeo. Nem szinte, a bolondnál
Inkább vagyok lekötve, börtönözve,
Megkoplaltatva, korbácsolva és
Kínpadra vonva. Jó estét, fiú.

Szolga. Jó estét adjon Isten, kérek, jó uram,
Olvasni tudsz-e?

Romeo. Oh igen, saját
Inségemben szerencsémét.

Szolga. Talán, hogy azt könyv nélkül megtanultad.
De kérek, a mit látsz, olvashatod.

Romeo. Természetes, ha értem a nyelvet és írást.

Szolga. Szépen beszélsz. Isten veled.

Romeo. Maradj ficzkó, én tudok olvasni. (Olvas.)

„Martino ur, neje és leányai, Anselm gróf s szépséges hugaival, özvegy Vitruvio asszonyság; Placentio és szeretetre méltó unokahugai; Mercutio és testvére Valentio; unokaöcsém Capulet, nejével és leányaival, szép unokahúgom Rosalin; Livia Valentio, s öcse Tybalt, Lucio és a kedves Ilonka.“ Szép gyülekezet. (Visszaadja a jegyzéket.) S hova menjenek ezek?

Szolga. Föl.

Romeo. Talán az égbe?

Szolga.

Mentsen Isten — beh jó volna. Ide fel házunkhoz vacsorálni.

Romeo. Ki házához?

Szolga. Uraméhoz.

Romeo. Igazán. Ezt előbb kell vala kérdenem.

Szolya

No majd elmondom én hát kérdés nélkül. Uram, a nagy gazdag Capulet, s ha önök nem Montague házából valók, kérem jőjjenek s csapjanak föl egy pohár bort. Isten áldja meg. (El.)

Benvolio. A Capuleteknek ez ősi ünnepén
Lesz estebéden a szép Rosalín,
Kit úgy szeretsz, Verona legcsodáltabb
Szépségü hölgyeivel. Most menj s hasonlítsd
El nem fogultan arczát azokéval,
Kiket én mutatók s tudom, hogy hattyudat
Varjunak nézed.

Romeo. Buzgó hitü szemem,
Ha olyan csalfa lenne, váljanak
Könyüüm tűzzé, hogy kik annyiszor
A vízbe fojtva meg nem halhatának,
Úgy égjenek meg, mint nyílt hithagyók.

. . . . .

Benvolio. Ej! szépnek látszott, míg csak maga volt,
Minden szem előtt magának csak maga
Vetélkedett. Mérd egyszer bájait
Ama kristály csészében több leánnyal
Együtt, kiket majd mutatók,
Alig lesz szép, ki most a legdicsebb.

Romeo. Megyek, nem várva illy látványt; de hogy
Gyönyörködjem tündöklő szépemen. (Mindketten el.)

(Szoba Capulet házában.)

Capuletné s a dajka jönnek.

Capuletné. Hol van leányom, dajka? küld tüstént ide.

Dajka. Tizenkét éves lányságomra mondom,
Már hittam. Báránykám, kis bogaram!
Isten bocsáss, hol ez a leány. Hejh Juliett?

Julia (jő). Mi baj? kit hitt?

Dajka. Anyád.

Julia. Itt vagyok.

Mi a parancsod, asszonyom?

Capuletné. Annyiból áll.

Egykissé hagyj magunkra, dajka: titkon
Kell szólnunk; mégis jöszte vissza. Már
Emlékszem, hogy jelen kell lenned
E tanácskozásban. Jól tudod, leányom,
Már szép korú.

Dajka. Egy perczre kiszámolom.

Capuletné.

Még nincs tizennégy.

Dajka.

Mit? tizennégy fogam teszem rá,
De tizre mondom, mert csak négy fogam van,
Még nincs tizennégy. Mennyire is vagyunk
Péter napjától?

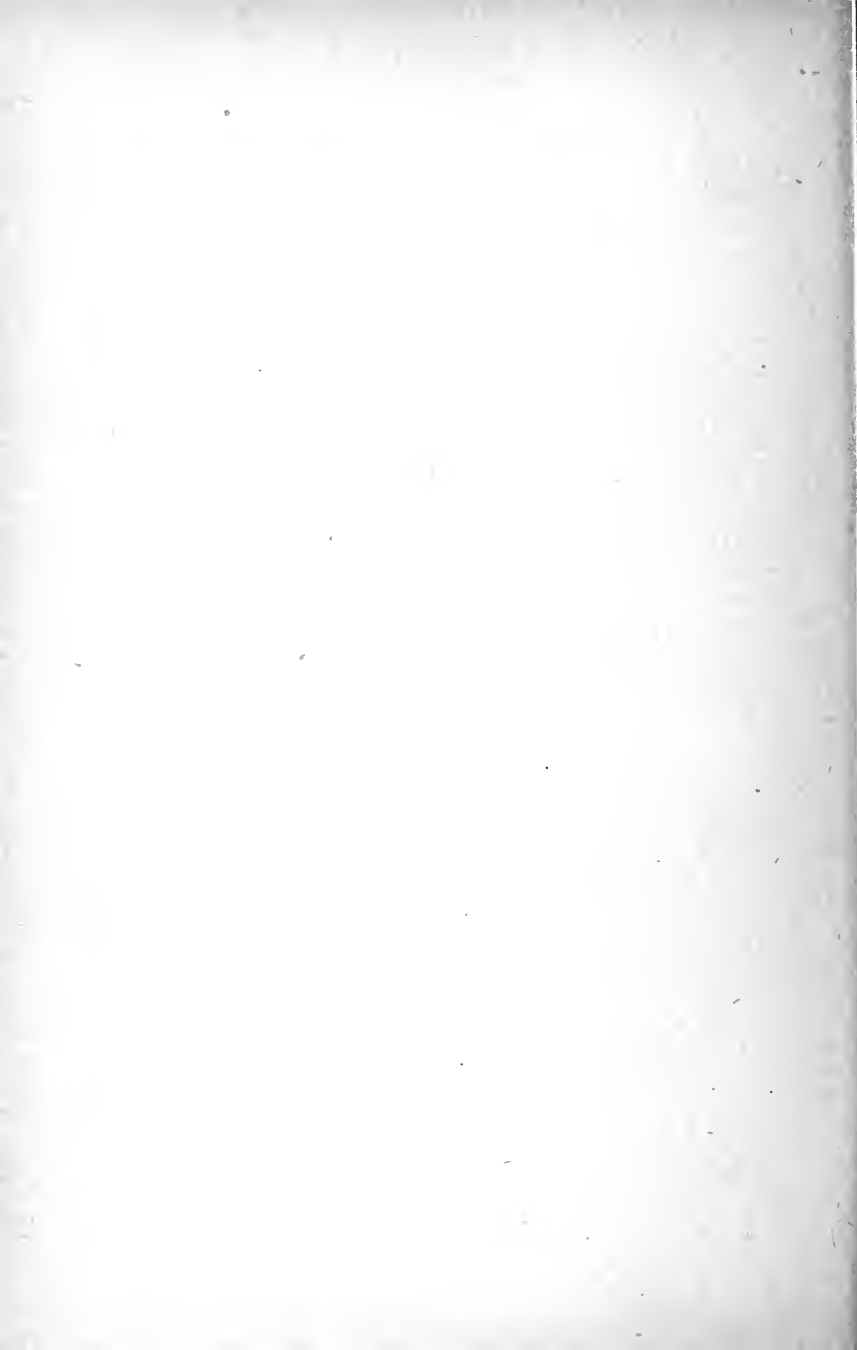
Capuletné. Két hét s pár nap múlva lesz.

Dajka. Pár nappal időbb vagy odább, az úgy van minden évben.

Egy pár nap múlva lesz éppen tizennégy.
Zsuzsó és ő — Isten nyugoszszon
Minden keresztény lelket, egykorúk valának.
Zsuzsó már égben van, nagyon jó volt nekem.
Mondom, hogy Péter estén lesz tizennégy.
Biz' Isten akkor, — jól emlékezem,
A földrengésnek, tizennégy éve most,
Akkor lett elválasztva, nem feledem soha
Az évnek minden napja közt azon napot.
Mert ürmöt tettem emlőm bimbájára,
Verőfényen ülvén a galambdúc alatt.
Akkor Mantuában voltatok,
Csak jó fejem is van nekem. De, mint
Mondám, a mint megizlelé az ürmöt
Emlőm hegyén s fanyarnak lelte
A kedves kis bohó, és ferdén néze rá,
Az emlőt elbocsátván.

Recs! mondá a galambdúc; úgy hiszem,
Nem kellett biztatás, hogy elkotródjam.
Ennek most épen tíz s egy éve mult,
Mert akkor már jól állott, Isten bizony!
Járt és csúszott-mászott minden felé;
Egy nappal előbb épen betörte homlokát,
És ekkor férjem — az ég legyen vele,
Tréfás ember volt — fölvevé a gyermeket.
Ej! hát te arezul estél, monda, nemde,
Ha több eszed lesz, majd hanyatt esel,
Nem, úgy-e kis Julám, s a szent asszonyra mondom,
A kis boszorkány nem sírt s mondá; igen.
Ebből kitetszik, mint jó napvilágra
Az ilyen tréfa. Éljek ezer évig,
El nem felejttem. Nem, úgy-e Julcsa? monda ő,
S a kis bolond elhallgatott s mondá: igen.

Capuletné. Elég erről kérlek, légy csendesen.

PÁLYALOMBOK.

1830—1837.

Motto :

Múzsza ne nézz ide, itt úrszéket tart az igazság:
Bottal mér igazat s jajgat az, a ki veszen.

HÍRES MAGYAR-NÉMET KÖLTŐ.

I.

Merre van a te hazád, vendégszózatnak írója?
Kedves-e áldozatod es kik az isteneid?
Bujdosol és nem fogsz, boldogtalan, érni hazába:
A kit imádsz bálvány, füstbe megy áldozatod.

II.

Még egyszer! te nekünk nem kellesz nagy nevű író:
Nem vagy az embereké, nem vagy az isteneké.
Embereké nem! mert nincs honnod semmi hazában,
Isteneké nem; mert két hitű, két szívű vagy.

BÚSTELEKI.

Hát te magadka vagy itt illat s szín nélkül az ormon?
Hervadj el, nem kér senki is, árva virág.

PÖRKEZDŐ.

Híres nagy pörnek te valál kezdője Holéczy;
Tudn'illik magas a tölgyfa, te makkja valál.

DÖBRENTAI GÁBORRA.

I.

Ködben emelkedtél s a köd nimbus vala fődnek:
Szállj le, verőfény van, s hajdani nimbus oszlj!

II.

Felpénzelt Erdély s nem szolgálsz érte; te ment vagy;
Szándékod régen volna, de nincsen erőd.

. . . . VÁRY.

Morczonglod fejedet s bámulsz, hogy semmire sem mégy?
„A hol nincs, ne keress“, régi s mi drága tanács.

TÍZ CSAPÁS IRÓJÁNAK.

I.

És te csapást költél? te csapás magad, a legerősbik,
Mellyet nemzetnek küld boszujában az ég.
Itt pénzért a hiút, ott ingyen fested a jámbort
S képe helyett eladod, bűn katonája, magát.
Vége pedig — könyörülj Múzsák szent Istene — verselsz
S rettentő rosszak versid — o mennyi csapás!

II.

Sáska, legyenek bánták, szúnyogoknak serge, sötétség
A Farahó népét s békehad, éji gyilok.
Sáska, legyenek s a többi veszély, éjfélnyi sötétség,
Vagy te az országon csak magad ennyi csapás.
MenjeteK, ah, valamerre lehet, költözni zsidónép!
Csak vigye tőlünk e szörnyet el angyalotok.

ZÁDONYI ÁGNES IRÓJÁNAK.

I.

Balga te, a színtől jobb volna, ha messze maradnál,
Olom eszed nem bír futni az élet után.

II.

Történet maga is történik, színre mi szükség
Huzcolnod? tettet vígy oda vagy takarodj.

PAPP GYÖTRELME.

Hagyjátok színjátékot firkálni az embert,
Ah szomorúbb az, mint kellene, sőt nyomorú.
S hagyjátok viszhangzani őt: buta és siket a kő,
Visszafelel, bár nem tudja, nem értheti mit.

II.

Viszhangot bámulsz! ne csodáld; még a kutyabőr is,
Visszadobog, ha verik s holta után is ugat.
A ki dobolni tanul, jőjön döngetni az echót,
Jól pereg és hangos, csak veresége legyen.

RUMYNAK.

Mit tótul gondolsz, elmondasz konyhadiákul,
Rossz német nyelven végre lenyomatod azt.
Tartson meg tova is bölcs szándékodban Apollon,
Tőled egy új Bábelt várhat az emberi nem.

H . . . . ÁNYI PÁLNAK.

Láttalak a Helikon tetején mászkálni, s türelek,
Gondoltam, neked ott mászni, legelni szabad.

SZ . . . . RNEK.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy almanak-író,
Gyártata képeket is, nézz oda, honfi, s szaladj.

B . . . . PÁLNAK.

I.

A balkéz embert szokták volt híni balognak,
Névre s egész embersúlynyira vagy te balog.

II.

Felfúttad magadat s duda szóval járod az utcát,
Jaj ha kezemre kerülsz, gögduda, jaj teneked.
Addig nyeggetlek, tudom azt, hogy a krími tatár is
Szánni fog ordítót, vagy kaczagásra fakad.
Végre lohadtan fogsz mint hitvány bőrke heverni
S hátlapodat Berci szántja be verseivel.

III.

Nem keserű galacsint, porló tejmézet ajánlok,
S benne kicsiny gyógyszert, a beteg észre hatót.
Nyeld be s ha gögödből harminczad napra kigyógyulsz,
Mondd el apádnak, hogy diszlik az új tudomány.

„ÉLET“ UDWARDYTÓL.

Sok jó van benned, ki tagadná? sok nagyon új is:
Am koszorúd nem tölgy, petrezselyemke-füzér.
Bámulsz? jól érts meg: munkádban mind a mi új, rossz,
S mind, a mi jó, másé és csak orozva tiéd.

II.

Vardy te, két dolgot bámúlok rajtad erősen:
Elméd vég nélkül füstölög és tüze nincs.

III.

Írt szavaid, mint a mondottak, zagyva beszédek:
Itt fülsértő vagy Vardy, te ott szemet ölsz.

EGY „MAGYAR POESIS“ IRÓJÁNAK.

Énekidet, kérded, hova mérjed? mérd füleidhez.
Úgy leszen éneked is, mint füled, égbe ható!

MÁRE VÁRA.

Máre vára dagadsz, szólj, illy iszonyúra mi pöffeszt?
A tengernyi pityer s a zivatarnyi sohaj.

CSAPLOVICSNAK.

Gázoltál szent hamvain a nemes éltű Virágnak,
S nagy szavait törpén, törpe hazudtad élénk.
Élni fogandsz, de gyalázatotodúl, a lelkes öreggel:
Tiszta virág volt ő s ronda te, pókja levél.

„KENYÉRMEZEI DIADAL“ IRÓJÁNAK.

I.

Bors, ha Kenyérmezejére botolsz s még kedves az élet,
Meg ne maradj színén bátorok hamva fölött;
Ellened ott minden sírjával feldobog a föld
S rád villámlik az ég, gyáva, szivetlen író.

II.

Mint bizonyos dolgot látom szép végedet, oh Bors:
Bors vagy, megtörnek s tokba vetend az inas.
Ott valamely tátos német tévedve beszippant
S roppant sírhalmod rengeteg orra leszen.

III.

Embereid, mint a fűszál, elhullnak a harczon,
Kár értök: kétszer halni mi szörnyü halál.

A „KÜLÖNCZ“ FORDÍTÓJÁNAK.

Honnom, a hálátlan, rég sírba taszíta s nyugodtam,
Mért fordítál meg, balga te, szörnyü magyar?

AJÁNDÉKOK SZEMERE PÁLNAK.

I.

Muzarion. Új folyam. I. füz. 411—461. l.

A min rég vajudál, nagy kín közt végre kinyögted
Szived alatt hordott szófia gyermekedet;
Béna, vak és koldús minden tagjára szegényke;
És te örülsz, neked ő szép, Jeli, mert a tiéd.

II.

Muzarion loco citato.

Zűr vala gondolatod, de leírtad, s mely csoda! most már
Benne külön látunk: szárazzat és vizeket.

III.

Hová tavasz, te szép korunk vezére . . . ?

Megfogánál, dagadott a bércz, s már szinte neveltünk,
Czirnos egér rajtad, s árva te — benn rekedél.

IV.

Megint Muzarion.

Muzarion magtár, nyelvünk magtára, de benne
Búza, vadócz, konkoly, gyér sűrű rosta alatt!
Értetlen kasznár, minek a gazt hordani tárba:
Tisztát gyűjts csak, amazt szórd ki, szemétre való.

V.

Élnél vagy halnál, jó volna, de közbe szorultál,
S most tested teng még, lelked örökre kihalt.

VI.

Az ostor beszél.

Most ez elég, vedd jó néven, ha megostorozalak;
Elkoptam, de nyelem megmarad, óva örülj.

AZ EPIGRAMMAI MUSA AZ IRÓKHOZ.

Bántani jámbort bűn, de gonoszt nem bántani bűnebb,
Mért üldözlek agyon, vétkesek! értitek-e?

CZINKÉRE.

I.

Egy hiba van benned, de igen nagy, Czinke barátom:
A mi vagy, az nem vagy, s a haza szenved ezért.

II.

Gőzei közt fejedet főnek gondoltam, azonban
Tök vala s benne kicsiny kék fejű czinke magolt.

III.

Elesábúlt irokéz, ha leszen rend gondolatidban?
„Majd ha nem ír többé szél megütötte kezem.“

CSEPLŐ.

Cséplő csépelhetsz, de ha meggyújt lángja dühömnek:
Lelkedet, a ringyót, megsütöm, óva mozogj.

METŐFI.

Baltával jött fel Pindus tetejére Metőfi:
Vajjon hány szónak szegte ma bárdja nyakát?

VÁSÁRHELYI.

Magadat nem értéd s mások értenének?
Semmi, azért tetszel egy öreg művészek.

BOJSZI.

Bojszi te mit mívelsz? Versekről értekezést írsz:
Jobb, írj verset, ha tudsz, vagy ha nem, ütve se szólj.

TOLDY ÉS FENYÉRY.

Toldy s Fenyéry ti csak firkáltok hetet-havat össze
Végre mivé lesztek? Por, hamu könyvetek is.

É V A.

I.

Hogy gránátosnak szült a természet, örülhetsz:
Jármod alatt férjed sorvada, nem te Viczám.
Hogy magyar íróvá tett a boldogtalan ötlet:
Sírj, mert im rád jó szöske Apollo s megüt.

II.

Éva szivem neki türköztél s ifjakra hadakszol:
Nincsen nadrágod, féltelek. Éva szivem.

III.

Vén Amazon vagy már, harcrod kezd válni futásra,
Egy menedéked van, küldd ide lányaidat.

IV.

Milly édes neked a boszuállás Éva, de megvan:
Könyvet nyomtattál és ez örökre elég.

F. A.

I.

Senkit sem bántasz, hogy senki se bántson, azonban
Mintha nem is böknél, fát füvet összemesélsz.
S ez nem nagy vétek, de hogy a gáncsokra elájulsz,
Jól tudom, és ez már — mondjam-e? — lágyszivűség.

II.

Látom alatt búkálsz s örömezt ha lehetne, kitérnél,
Tarka meséid közt, hogy menedékre találj.
Nem könyörülhetek: a sanyarú sor hozza magával,
Állj ki te is magadért s halljad ítéletedet.

III.

Ökreid és szamarid, sok jót adnak ki mesében:
Egy nagy kár bennök, nyelvök igen hebegő.

IV.

Színjáték haladást kíván s ez nálad is így van,
Vigjátékod mász s hátra megy a szomorú.

U G R I R A.

I.

Megsáltál s haragom kezdett lázadni, de már ma
Mentelek, Ugri, csaló nem te vagy: a hited az.

II.

Ugrottál, de azért ne íteld, hogy saskeselyű vagy:
Lábaid nem szárnyak s pitvarod öble nem ég.

K I S S A M U.

Nagy ajtón Kis Samu megy a palotába,
Egy rozzant bőgőben megbotlik a lába,
Nagyot jajdúl hozzá s kész a magyar ének,
Szabadits Istene Árpád nemzetének.

S Z . . . . Y R E.

Elhajlál s a hazát kész volt megsérteni nyelved,
Melylyel imént buzgó s jóakarója valál.
Várd el díjaidat, keserűn fogsz érte lakolni,
Főpap az ember előtt, ember az Isten előtt.

BOHÓSDI.

Medvét tánczoltatsz ősz vénségedre Bohósi?
Úgy van, bodza-sipod tárogat és te forogsz.

A SZÍV ÖRVÉNYEI.

Sz i v ö r v é n y e i d e t jobban mondhatni gödörnek,
Benne dicső elméd fénye temetve vagyon.

TERHES.

Terhes, meg voltál terhelve, de már kiürültél:
Mennykövid elhulltak s most magad omlol alá.

EDVI.

Edvi, komor, sanyarú múzsád jobb volna bagolynak,
Már rég óta huhog, senki sem áldja szavát.

GONDOLATOK A NAP ALATT.

„Gondolat a nap alatt“ munkádnak címje. Ne tréfálj,
Bujj pad alá vele s lesz „gondolat a pad alatt.“

A MAGYAR GAZDASSZONY T . . . . HEZ.

Kinek nyavalyás a hasa.
Annak jó a handabasa. P. T.

I.

Étellel kínálsz s azt mondod, jó nyavalyásnak,
Éh vagyok és nem kór: edd agyon étkeidet.

II.

Költőt gondoltam benned lappangni, azonban
Kontár orvos vagy: verseid handabasák.

III.

Elméd elrontád sok idétlen gondolatokkal:
Vond el az írástól s adj neki handabasát.

IV.

Vaj nagyon eltévedt, a ki téged monda baromnak,
Négy kezü állat vagy s őznevezetre majom.

V.

Handabasát neki a nyavalyásnak, régi betegség
Bántja fejét s gyomrát, vess neki handabasát.

Handabasát neki, hogy zavaros feje ostobaságtól
S hogy szive megromlott, adj neki handabasát.
Handabasát neki, hogy mérgében szinte megőrül,
Hogy nem tud, bár kész, ártani, handabasát.
Handabasát neki, hogy nem szégyenl verseket írni,
S hogy czudarok minden versei; handabasát!
Handabasát neki, hogy minden jámborra haragszik,
S hogy minden rossznak pártosa: handabasát.
Handabasát neki, hogy némuljon örökre s a szégyen
Ölje meg őt s minden bűneit: handabasát.

EGY KÖNYVNYOMTATÓRA.

I.

Könyvsatuvá lettél, oh drága barátom, ügyészből,
S a mi gonoszt beszívál, rossz satu, most kiadod.

II.

Intézetted lett a könyvek műhelye? Honnan?
Papja bolondult meg s most neve szinte bolond.

III.

Intézet más, ezt ország állítja s nemes czél;
Vagy te is ország vagy s célod is úgy-e nemes?

GÖDÖR JÓZSEF.

I.

Mese, mese mi az? Tégy hozzá, kisebb lesz.
Mese, mese mi az? Végy föle, nagyobb lesz.
Felelet, az gödör, magában semmiség,
Levegővel torkig megtöltött üresség.

II.

Felszedted Helicon szemetét nagy száju gödör te:
Már nem vagy s rajtad halmot ütött a szemét.

III.

Élve halál vagy már gödrök szörnyebbike, József
Két Laurát nyeltél s most fuladozva hörögsz.

FOLYÓIRAT.

Fojni, Fehérvárról hirdettél, földi, egy irást,
Hadd folyjon, ha mocsár, sárvizetekbe való.

KOLMÁR.

I.

Kolmár sűgok egyet, de ne mondd meg senkinek: a nyelv
Nem vad körte, ne vedd görbe fogadra, majom.

II.

Pénzedet elviheted, kifizetlek, hogy soha nyelvűnk
Szent törvényeiről, állatok apja ne szólj!

ASPASIA.

Jókor elért a sors gyönyörű Aspasia téged:
Halni menél önként s az felakasztá előbb.

IRÓCZI.

Régi ruhában jársz s új szókat mondasz, Iróczi,
Sűgok egyet: vigyázz, béfal a módi, fiú.

CALIBÁN.

Első felhúzás.

I.

Félsz Calibán, hogy majd felkelnek irigyeid? Egy sincs,
A ki gyűlöl, bűnödöt gyűlöli s az nem irigy.

II.

Vagy tán gondolnád, hogy van mit irigyleni rajtad?
Gondolatod sem jobb, mint magad, égni való.

III.

Lelki tehetséged, véled, hogy volna? Gonoszra
Van, véljük mink is; s ott is az ostor elér.

IV.

Úgy de talán híred méltó, hogy irigye szűlessék?
Megvan! híredet a tolvaj irigyli, nem én.

V.

S jó neved? Oh attól jött marhadög árva hazánkra.
Emberek is hulltak: árkukat érzi neved.

VI.

„S így mindössze magad vagy irigylet tárgya.“ Ha volnál,
Sem vagy már magadé: ördögök étele vagy.

VII.

„Hah hát szánakozó sem fog síromra borulni?“
Gyűlöltünk, halj meg! s akkor utálni fogunk.

Második felhúzás.

I.

Rajtad ülök Calibán, ösmersz-e halálotat, engem?
Azt bitted, már én nem vagyok és vigadál.
Most majd én vigadok, de te készülj: útra menedsz.
A Helicon vár, én rajtad ügetni fogok.

II.

Költő vagy te is és velem a Heliconra sovárgasz.
Jól van, menni fogunk, én lovag és te lovam.

III.

Meg ne botolj maczkó, botlásodat éri ütésem.
Egy, kettő, három, — s hát te örökre botolsz.
A sas verjen meg, már én nem győzlek ütéssel,
Vond le magas füledet, még az is egyre boszont.

IV.

„Mért ütögetsz, gazdám, lásd már nem botlom utamban?“
Hogy tehenet loptál, pára te, ütlek azért.

V.

„Mért bántasz, gazdám, nem botlom, hű lovad immár?“
Gondolatot loptál, szolga te, bántlak azért.

VI.

„Mért vagdalsz uram, én nyögök és nem botlom az úton?“
Lelkeket árultál, bűn fia, váglak azért.

VII.

„Mért gyilkolsz, gazdám, fejedelmem, lá' hogy iramlom.“
A haza szent s te döféd híveid, öllek azért.

VIII.

„Jaj nekem, elveszek ily sok ütéstől.“ Fogsz-e javulni?
„Jaj nekem, elholtam.“ Fogsz-e javulni? „Halok.“

Harmadik felhúzás.

I.

Szólni akarsz? Hagyd el, csak káromkodni tanultál:
A szent természet borzad, ha tégedet hall.

II.

Még sem csillapodol? Mit látsz közeledni, mi zendít?
Fénylő, csendes az éj; ostoba, holdat ugatsz.

III.

Konczot adék, gazdád s táplálód és te morogsz rám?
Rajta morogni neked, de nekem ütni szabad.

Negyedik felhúzás.

I.

„Van neked is hydrád“ így szólsz hizelegve Virághoz.
Van, te vagy az a sziszegő, ostoba, tökféjü szörny.

II.

Hogy mered a tisztos nyelvhőst illetni, Virágot?
Sári zarándok vagy, kelj tova, borjut imádj.

Ötödik felhúzás.

I.

Mint urat és szolgát egyaránt beköp a csunya légyfi:
Úgy te határ nélkül, festeted emberidet.
Engem is, oh gyávát! le tudál föstetni, s azóta
Képen a kárhozatos máz, haza járva ijeszt.

II.

Festettél, most majd én foglak festeni, ülj meg:
Erdemet is tettél és a mű kölesön esik.
Itt szemed, itt orrod, füleid két barna vitorlák,
Itt szád, mint barlang, tátogat és tüzet ad.
S gyomrodban forr a rágalmak mérge, de im itt
Szarvad is, ördög vagy Turkai; én szaladok.

III

Harczoltam veled és hátadra felírtam az alkut,
„Én ütök és te szaladj, vagy te szaladj, ütök én.“
S im én vég nélkül puhogatva törélek azóta,
De te hitetlen vagy, Turkai, hasra esél.

EGY BORÁRÚS IRÓRA.

I.

Hogy tokajid nem jó, a tőke hibája s az égé,
Hogy rosszak minden könyveid, a fejedé.

II.

Tőkédben hiba, hogy Mádnak távol van egétől,
Fődben is az; hozzá messze van a tudomány.

S így mákszemnyi külömbőség sincs a tőke s fejed közt;
Van borod és múd közt: ez fanyar, az savanyú.

V . . . . . CS.

Még ifjút, szabadot, szeretett egy furcsa leányka,
Múzsád volt s a mit sűg vala kedvderítő.
Most pőr gondja sötétít el s a furcsa leányka
Futva fut, oh Verbőcz közkatonája, tüled.

K . . . . . KY.

Ösmerlek ki mi vagy, hernyóból pille madár vagy,
Ártatlan jószág vagy, de haszontalan is.

LIBORCZI.

Ellenségemnek tartod magad, árva Liborczi:
Ellenségben szív s elme sugárzata kell;
Elméd volna, de nincs, szivedet megtörte az óság,
Csak játékom vagy, bábu te, porba veled.

T.

Rossz fődért remegél s lábszáron üttelek,
Majd lábadat féltéd, jól agyba vertelek.
Csodálkozol miért? Nagyon szerettelek.

ARANYOS.

Tűzbe veled, te nagyon aranyos, tán tiszta arany vagy;
S tűz kísért aranyat, hát arany urfi megégsz.
Kár érted, de se' baj, hamudat széthordja az alszél,
S a felszél, lelked béllete, égbe röpül.

POSZESZTI.

Legjobb költőnek méltán mondhatni Poszesztit:
Ő hét számra, ha kell, meg sem akadva hazud.

BOCZIKA.

Öklelgetsz boczikám, kis túlköd hány napi vajjon?
„Szarvam előbb született, mint magam, olyan öreg.“

MAGYAR KÖLTŐK.

Firkáltunk, bár senki magát nem törte művünkért
S váratlan belepénk verssel az ősi hazát.

Pénzen vett szerelem gyönyörünk most s pénzen adott bor,
S árához képest ez fanyar, az keserű.
Tudn'illik szűken fizetett a nemzeti Múzsá;
Oh kétségbeesés, hol marad a te sorod?

SZÓTÁRIRÓ.

Városzendítő, te harangok gyáva huzója,
Szókönyvet faragál s tudsz-e beszélni magad?

ALGEBRA.

I.

Y árva betű, régóta gyanús vagy előttem,
Ösmeretlen szám vagy sok kivonások után.

II.

A kivonás megvan — kevesebb mint semmi kilenczcel,
Y elvesztél, lelked örökre adós.

III.

Elsőnek szereted magadat nézetni: mi vakság!
A betürend nyilván ellened adja szavát.

IV.

Tán visszajáról vagy az első; sánta vagy ott is:
Eltördöste szegény lábadat a sok esés.

V.

Annyi esésid után nyughatnál végre, de nem tudsz:
Régi szokásod már s kedves az, a mi szokott.

VI.

Nem bántlak többé, csak ez egy kérdésre felelj meg:
A miket állítasz, valld meg, ugyan hiszed-e?

Y.

I.

Holt betüket szaporítasz, magad élő, ép betü: mondd el,
Oly sok idétlent, hogy szűlhet egy édes anya?

II.

Pört vesztél magyarul, most káralsz benne deákul
S pávakiáltással töltöd el a levegőt.
Újat mondasz-e? nem, de valót tán ékesen? oh nem,
Hát mi bajod? halljad Bernola, vén kofa vagy.

III.

Hát külföldre szaladsz s ott koldulsz végre deákul,
S a mit vesztél itt, megnyered, úgy hiszed, ott?
Vert fi vagy, a külföld, hogy győztél nem hiszi, kékes
Hátadon irva van a krónika : tudja, ki vagy.

G.

Mikre nem ád Isten költőnek semmi hatalmat?
Pénzre s ha bőven van józanul élni vele.
Ezt te tudod s mégis kinevetsz, ha jogunkra vigyázok,
Fát vágasz, jó lélek, ten kicsi fészked alatt.

GÖTTHE-UTÁNZÓ.

I.

Göthének szereted magadat mondatni. Legyen hát!
Csakhogy meg ne feledd : német az, és te magyar.

II.

Göthe magától írt, holmit te utána leírtál.
Szólj igazat, kérlek, Göthe vagy árnya, mi vagy?
Árnyék sem vagy egész, csak lába vagy és feje már nem :
Egy vagyon a mi tied s mindened, a lipé-szárny.

DEÁKMAGYAR.

Hát te deákul írsz, Cicero szolgája s dicsekszel,
Hogy híretlenből hírre veszed honodat.
Nem te vagy a kezdő, már jobban s mennyi matyó szólt,
Rajtad olajt vesztett a haza — kába madár.

BUTASÁG.

Botlól szürke, ne tudd, üt gazdád érte, ne érezd,
Mindenből kisegit, főjavad a butaság.

TÁRNOK.

Kecske lovat hajtál s magadon jöttél ide, Tárnok,
Tűrünk, szökdelhetsz tétova, csak ne mekegj.

EBIHAL.

Hal nem vagy, lábaid vannak, nem béka is, a fark
Mást mutat, óh ebihal! úgy-e, hogy az vagy? — ugass.

EGY POLEMIKUS IRÓRA.

Jó üti-kos lennél, van hozzá szarvad elég nagy,
Kedved szinte nagyobb, nagy baj, hogy agg ürü vagy.

SALAMON.

I.

Egy Salamont írtál s kettő lett végre belőle,
Első a békekötő, második a szaladó.

II.

Mint a jó öregek, játszíni személyeid olyak,
Tenni nem érnek rá a szavak árja miatt.

ZALÁN FUTÁSA.

I.

Már csak futna Zalán, de magad mázlója, mikor futsz?
Vaezkorral hajigál s kerget a Múzsza-sereg.

II.

Asszonyaid léhák, daliáid párduczok és jüh,
Hát te ugyan mondd meg, szörnyek írója, mi vagy.

TÜNDÉRVÖLGY.

Illyen verseket a nem igen bölcs kántor is írhat:
Nem mindig jobb a régi, ha zrínyies is.

ÚJ ÉVI KÖSZÖNTŐ.

1830. körül.

Ártatlanság köntösében
A szép új esztendő
Eljött s kínáló kezében
Van kupája kettő.
Egyik a baj, aggodalom
Fanyar ürmösével,
Másik teljes a boldogság
Édes örömevel.
E kettőből úgy keverjen,
Az új év, magának,
Édes bácsi, hogy örüljön
Legjobb italának.

Az öröm az örömök közt
Csak annyi lehessen,
Hogy az édes a keservtől
Még jobb ízt vehessen.
Ezt kívánja a kis Gili
Nem zöld águ fáról,
Hanem jó meleg szobának
Közepe tájáról.
S marad kicsiny szolgálója
Ápoló kegyének.
Tartsa meg őt továbbra is
Gondja gyermekének.

ÖRÖM ÉS BÚ.

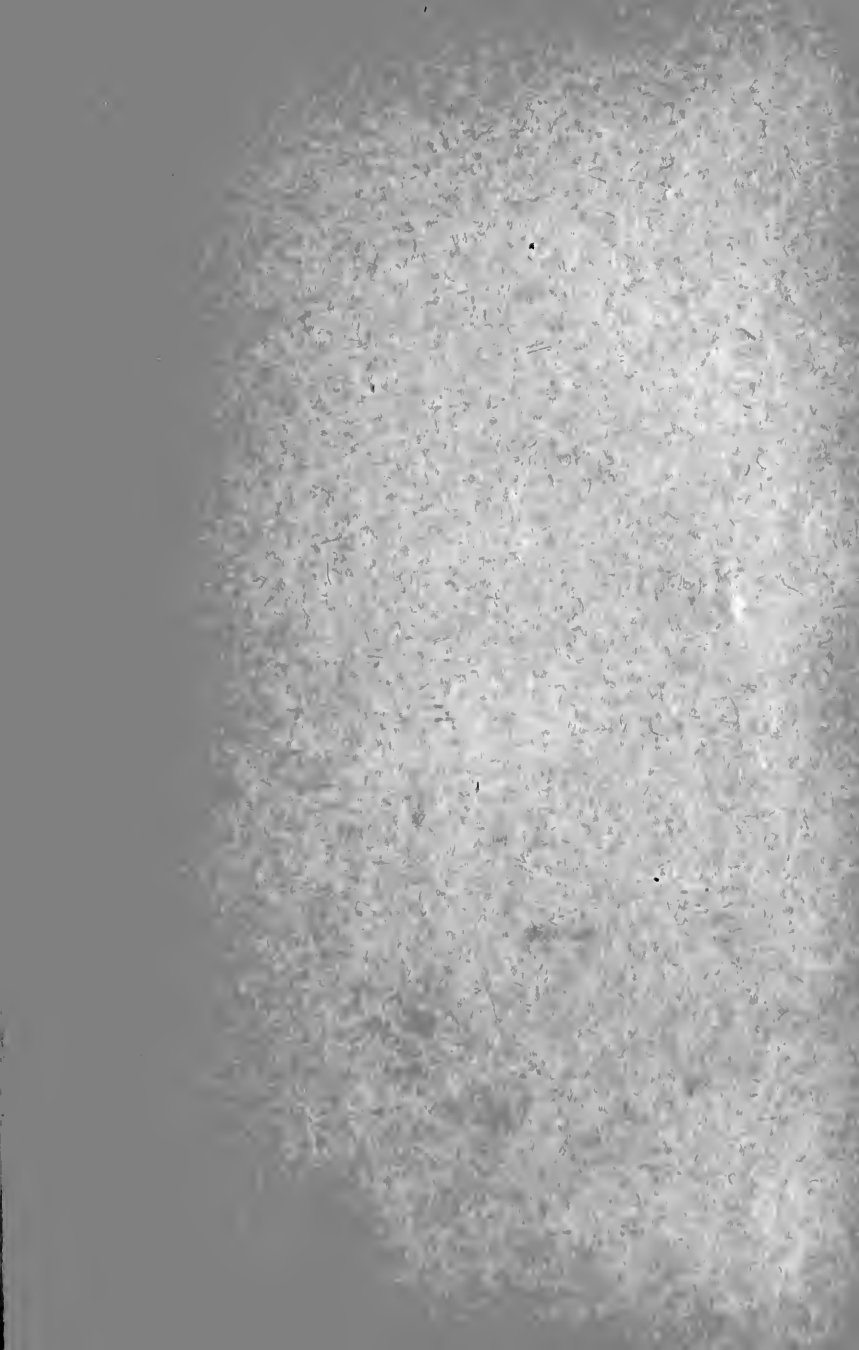
1830.

Az öröm édes bor, keserű a fájdalom és bú,
Annak az ég, ennek barna hazája pokol
Kettő közt a ki él, a bolygó földön az ember,
A sorsnak keziből iszsza keverve borát.

TARTALOM.

Drámai költemények.		Lap			Lap
(1821—1844.)			Bojszi	.....	741
Csongor és Tünde	.....	4	Toldy és Fenyéry	.....	741
Kincskeresők	.....	93	Eva	.....	741
Vérnász	.....	136	F. A.	.....	742
A fátzol titkai	.....	217	Ugrira	.....	742
Árpád ébredése	.....	337	Kis Samu	.....	742
Marót bán	.....	349	Sz . . . yre	.....	742
Az áldozat	.....	403	Bohósdí	.....	743
Czillei és a Hunyadiak	.....	451	A szív örvényei	.....	743
Fordítások Shakespeareből.			Terhes	.....	743
(1839—1855.)			Edvi	.....	743
Julius Caesar	.....	562	Gondolatok a nap alatt	.....	743
Lear király	.....	626	A magyar gazdasszony T... hez	.....	743
Romeo és Julia	.....	722	Egy könyvnyomtatóra	.....	744
Pályalombok.			Gödör József	.....	744
(1830—1837.)			Folyóirat	.....	744
Híres magyar-német költő	.....	736	Kolmár	.....	745
Bústeleki	.....	736	Aspasia	.....	745
Pörkezdő	.....	736	Iróczy	.....	745
Döbrentei Gáborra	.....	736	Calibán	.....	745
. . . váry	.....	736	Egy boráros íróra	.....	747
Tíz csapás írójának	.....	737	V . . . Cs.	.....	748
Zádonyi Ágnes írójának	.....	737	K . . . ky	.....	748
Papp gyötrelme	.....	737	Liborczy	.....	748
Rumynak	.....	737	T.	.....	748
H . . . nyi Pálnak	.....	738	Aranyos	.....	748
Sz . . . rnek	.....	738	Poszeszti	.....	748
B . . . Pálnak	.....	738	Boczika	.....	748
„Élet“ Udvardytól	.....	738	Magyar költők	.....	748
Egy „Magyar poesis“ írójának	.....	739	Szótáriró	.....	749
Máre vára	.....	739	Algebra	.....	749
Csaplovicsnak	.....	739	Y.	.....	749
„Kenyérmezei diadal“ írójának	.....	739	G.	.....	750
A „Különcz“ fordítójának	.....	739	Göthe-utánzó	.....	750
Ajándékok Szemere Pálnak	.....	739	Deákmagyar	.....	750
Az epigrammai musa az írókhoz	.....	740	Butaság	.....	750
Czinkére	.....	740	Tárnok	.....	750
Cséplő	.....	741	Ebihal	.....	750
Metőfi	.....	741	Egy polemikus íróra	.....	750
Vásárhelyi	.....	741	Salamon	.....	751
			Zalán futása	.....	751
			Tündérvölgy	.....	751
			Új évi köszöntő	.....	751
			Öröm és bú	.....	751

PH
3360
A2
1900z
C.1
ROBA

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 15 02 01 10 009 4